

جلد اول

تقویم تاریخ صنعت نفت ایران

۱۲۸۰ تا ۱۳۵۷

مسعود فروزنده

بسم الله الرحمن الرحیم

تقویم تاریخ صنعت نفت ایران

جلد اول ۱۲۸۰ تا ۱۳۵۷

مسعود فروزنده

انتشارات اداره کل روابط عمومی وزارت نفت

سرشناسه : فروزنده، مسعود، ۱۳۳۹ -
Fourouzandeh, Masoud
عنوان و نام پدیدآور : تقویم تاریخ صنعت نفت ایران- جلد اول (۱۳۵۷-۱۲۸۰)/ مسعود فروزنده؛ پژوهش سوده ابراهیم‌زاده... [ودیگران].
مشخصات نشر : تهران: وزارت نفت، اداره کل روابط عمومی، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری : ۶۵۸ص.: مصور.
شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۹۰۵۶۰-۳-۳
وضعیت فهرست نویسی : فیپا
یادداشت : پژوهش سوده ابراهیم‌زاده، علی آهنگر، فاطمه سیفی، الهه زارع، مهناز اخباری.
موضوع : نفت -- ایران -- صنعت و تجارت -- تاریخ
موضوع : Petroleum industry and trade -- Iran -- History
موضوع : نفت -- ایران -- تاریخ
موضوع : Petroleum -- Iran -- History
موضوع : نفت -- ایران -- صنعت و تجارت
موضوع : Petroleum industry and trade -- Iran
شناسه افزوده : ایران. وزارت نفت. اداره کل روابط عمومی
رده بندی کنگره : HD۹۵۷۶ /الف۹۲ف۴۳/ ۱۳۹۸
رده بندی دیویی : ۳۳۸/۲۷۲۸۰۹۵۵
شماره کتابشناسی ملی : ۵۶۲۵۰۶۹

تقویم تاریخ صنعت نفت ایران-جلد اول(۱۲۸۰ تا ۱۳۵۷)
تألیف: مسعود فروزنده
پژوهش: سوده ابراهیم زاده، علی آهنگر، فاطمه سیفی، الهه زارع
ویرایش: سیامک افشار، همدم جلالزاده، فرشته سعدی
ترجمه: سید محمد محمدی، امیرحسین فروزنده
صفحه آرا: مهری فطرتی
مشاور هنری: سامان گودرزی
عکاسان: سید مصطفی حسینی، سید حسن‌حسینی، سینا سیاوشان، مریم فروزنده
هماهنگ‌کننده اداری: لیلا موسوی، نرگس سادات میرقادری
با سپاس از: فاطمه ترکچی، زهرا لطفی، محمد حسن تدریسی، شادی معرفتی، سیدمرتضی میرحسینی، حسن خانلو
شابک: ۹۷۸۶۰۰۹۰۵۶۰۳۳
نشانی:خیابان طالقانی، روبه‌روی وزارت نفت،ساختمان۳۴ نفت،طبقه سوم
تلفن:۶۱۶۲۶۰۳۰
پست الکترونیک: entesharat@mop.ir

تمامی حقوق برای انتشارات اداره کل روابط عمومی وزارت نفت محفوظ است

یادآوری

هدف آثاری که از سوی اداره کل روابط عمومی وزارت نفت منتشر می شود، شفاف سازی تاریخ صنعت نفت و حمایت از نویسندگان، محققان و پژوهشگران این حوزه است. آرا و نظرات درج شده دراین کتاب ها، لزوما مورد تایید و بیانگر دیدگاه رسمی این اداره کل نیست.

یادداشت ناشر

به نام خدا

از روز پنجم خردادماه سال ۱۲۸۷ که نفت از چاه شماره یک مسجدسلیمان فوران کرد و اولین برگ از تاریخ صنعت نفت به رشته تحریر در آمد، اثرگذاری آن بر حوزه‌های صنعتی، اقتصادی، اجتماعی و سیاسی ایران آغاز شد. اگر تأثیر صنعت نفت در تغییر فضای اجتماعی، فکری و فرهنگی ایران را هم‌سطح تأسیس دارالفنون و انقلاب مشروطه ادعا کنیم، اغراق نکرده ایم.

بسیاری از نخستین مظاهر فرهنگی و اجتماعی دنیای مدرن، از دروازه صنعت نفت وارد ایران شده است؛ ساخت نخستین فرودگاه ایران و خاورمیانه در مسجدسلیمان، تأسیس نخستین هنرستان صنعتی ایران و خاورمیانه در آبادان، راه‌اندازی نخستین راه‌آهن بین‌شهری ایران در مسجدسلیمان، به‌کارگیری نخستین رایانه‌های کشور و خاورمیانه در آبادان، احداث نخستین پژوهشگاه، تأسیس نخستین سازمان روابط عمومی و... نمونه‌هایی از نهادهای مدرن است که برای اولین بار در پوشش صنعت نفت شکل‌گرفته است.

در یک جمله می‌توان گفت؛ زیرساخت‌های موردنیاز تحولات و زمینه‌های لازم برای تغییر ایران و مناطق نفت‌خیز، از یک جامعه سنتی به جامعه‌ای مدرن را صنعت نفت فراهم آورده است.

اما متأسفانه، به‌رغم دیرپایی و تأثیرگذاری عمیق صنعت نفت در کشور، تاکنون تحولات این صنعت در تاریخ یک‌صد و ده‌ساله آن به‌صورت مستند و در مجموعه‌ای یکپارچه گردآوری نشده و در اختیار پژوهشگران، محققان و کارشناسان این حوزه قرار نگرفته است.

مجموعه حاضر را که در آن تاریخ صنعت نفت ایران از ابتدا تا پایان سال ۱۳۷۵ روایت‌شده، طی ۳ سال و با کوشش جمعی از پژوهشگران جمع‌آوری و به‌صورت روزشمار در اختیار علاقه‌مندان قرارگرفته است، می‌توان به‌عنوان گام نخست در این عرصه ثبت کرد که چون هر گام نخست دیگری، به‌یقین خالی از ایراد و اشکال نخواهد بود. ضمن قدردانی از مدیران، کارشناسان و همکارانی که ما را در دستیابی به اطلاعات و اسناد مورداستفاده در این مجموعه یاری کرده‌اند، از همه کارشناسان پژوهشگر و همکاران باتجربه، تقاضا می‌کنیم که انتقادها، پیشنهادها و نظرات اصلاحی و تکمیلی خود را به همراه منابع و اسناد مرتبط به معاونت انتشارات اداره کل روابط عمومی وزارت نفت ارسال دارند تا در ویرایش‌های بعدی با ذکر نام آنان مورداستفاده قرار گیرد.

کسری نوری

مدیرکل روابط عمومی وزارت نفت

پیشگفتار

طرح اولیه این اثر را در زمستان ۱۳۹۲ با مهندس بیژن زنگنه، که به‌تازگی بار دیگر بر مسند وزارت نفت تکیه زده بود، مطرح کردم. پرسش‌های ایشان حکایت از دقت در تاریخ سیاسی ایران معاصر داشت. گویا بیش از شناخت بر مواضع من، قصد داشتند درباره توسعه نفت در دوره حاکمیت کنسرسیوم و شرکت اسکو نگاه و نظر دیگری دنبال شود. پس از مدتی و در جلسه آخر دو طرح با جزئیات دقیق، یکی تقویم تاریخ نفت به اضافه تاریخ تحلیلی نفت ایران و دیگر تاریخ شفاهی صنعت نفت ایران را به ایشان ارائه کردم. طرح‌ها به روابط عمومی وزارت نفت فرستاده شد تا نظر دهند و کار به‌سرعت شروع شود. اکنون محصول نهایی پس از قریب سی ماه تلاش با رنج و مشقت به پایان رسیده و آماده چاپ شده است.

روزشمار یا تاریخ به معنای ثبت رخدادها بر اساس زمان است. اصلی‌ترین فایده آن، نگهداری حافظه تاریخی از دستبرد، جعل و تحریف است. حافظه تاریخی یکی از ارکان تشکیل دهنده هویت تاریخی ملت‌ها، اقوام و گروه‌ها به حساب می‌آید. صنعت نفت ایران به دلیل تأثیر شگرف آن در تاریخ یکصد ساله معاصر ایران از اهمیت والایی برخوردار و بخشی از هویت ملی ماست. از این نقطه نظر، کتاب پیش رو به خواننده محترم این امکان را می‌دهد تا بخشی از تاریخ ایران را از نزدیک مشاهده کند. اهمیت اقتصادی این بخش از تاریخ آن است که صنعت نفت در یکصد سال گذشته نزدیک به نیمی از بودجه کشور را تأمین کرده است. البته آنچه به گوش ما بیشتر آشناست اهمیت سیاسی این بخش از تاریخ معاصر است که با دخالت دولت‌های بیگانه، جنگ، کودتا، استبداد، مدرنیسم، انقلاب، دولت رفاه و رانت‌خواری پیوند می‌یابد.

اهمیت پژوهشی تقویم تاریخ در تعیین تقدم و تأخر حوادث است که مانند ریل قطار، پژوهنده را ایستگاه به ایستگاه در تونل زمان پیش می‌برد و او را از اشتباه برحذر می‌دارد. چه بسا برخی پژوهشگران برای استناد و تحکیم فرضیات خود به ترتیب زمانی رخدادها اهمیت نمی‌دهند و پژوهشی کم‌مایه را خلق می‌کنند. تقویم‌های تاریخ اگر به استناد منابع معتبر و با دقت تدوین شود، بهترین منبع برای تحلیل‌گران به حساب می‌آید. اگرچه خالی از تحلیل به نظر می‌آید ذهن تحلیلگر را سامان می‌دهد، همچون شاغول که معمار را از برخی کژی‌ها آگاه می‌سازد.

در تدوین این مجموعه از منابع معتبر استفاده شده است. دسته اول منابع، که اکثریت خبرها از آن استخراج شده، مصوبات مجلس، مصوبات شرکت ملی نفت (۱۳۹۷-۱۳۳۳)،

اسناد آرشیوی و تاریخ شرکت بی‌پی، روزنامه‌های اطلاعات از ۱۳۰۸ و کیهان و نشریات درون سازمانی صنعت نفت (۱۳۱۲) بودند. دسته دوم منابع، همانگونه که در کتابنامه آمده، بسیار متنوع و شامل اسناد مکاتباتی، تصاویر و فیلم‌های آرشیوی، کتاب‌ها، مقالات تحقیقی و در نهایت خاطرات شخصی افراد است.

اگر بخواهیم منابع موجود را ارزیابی و مشخص کنیم که کدام دسته از دقت بیشتری برخوردارند؛ می‌توان گفت: در وهله نخست، روزنامه‌های رسمی مانند اطلاعات و کیهان که از قدیم در نشر سریع و دقیق اخبار مهارت داشته و در صدر دقیق‌ترین منابع روزشماری ایران هستند و سپس نشریات درون سازمانی که اخبار شروع و پایان پروژه‌ها را با دقت نسبی گزارش داده‌اند.

در پایان جا دارد از مهندس زنگنه برای حمایت بی‌دریغ ایشان از طرح‌های تاریخی و موزه‌ای که در دور سوم وزارتشان عملیاتی کرده‌اند، تشکر کنم.

فرصت را غنیمت می‌شمارم و از دکتر اکبر نعمت الهی، مدیر موزه‌ها و مرکز اسناد صنعت نفت و همچنین کارکنان این مجموعه که در تهیه مستندات این پروژه ما را یاری دادند، قدردانی می‌کنم.

از پشتیبانی و همدلی آقای کسری نوری، مدیر کل روابط عمومی وزارت نفت نیز که به سرانجام رسیدن این پروژه نتیجه حمایت و همراهی ایشان است؛ سپاسگزاری می‌کنم.

از سازمان‌های بیرون وزارت نفت، به‌ویژه، بخش آرشیو روزنامه کیهان که بیشترین همکاری صادقانه را با ما داشتند، تشکر می‌کنم.

همچنین از کمک‌های شایان آقایان حشمت الله منعم و سید مصطفی حسینی در ارائه اسناد و تصاویر آرشیوی سپاسگزارم.

و در نهایت از شرکت ملی مناطق نفتخیز جنوب و شرکت ملی گاز، به ویژه مهندس عراقی برای در اختیار گذاردن مصوبات هئیت‌مدیره و اسناد آرشیوی و مشاوره‌های بی‌منت ایشان سپاسگزارم.

مسعود فروزنده

فهرست مطالب

فصل اول: از آغاز تا ۱۳۲۰ ..... ۹
فصل دوم: سال‌های ۱۳۳۲ - ۱۳۲۱ ..... ۱۶۱
فصل سوم: سال‌های ۱۳۵۷ - ۱۳۳۳ ..... ۳۱۵

فهرست منابع و مآخذ مجموعه در پایان مجلد دوم خواهد آمد

فصل اول

از آغاز تا ۱۳۲۰ شمسی

از هزاره دوم تا ۱۵۰۰ سال پیش از میلاد

خوزستان، شوش؛ پیکره ساخته‌شده از قیر موم

خوزستان، شوش

ظروف، پیکره‌ها، مهرها و اشیای زینتی از قیر و موم ساخته می‌شد.

یک نمونه از آنها ظرف دسته‌دار با پیکرک دو ایزد است که روی لبهٔ پهن آن هشت نگین صدفی سفید قرار دارد که دو تای آن از بین رفته است.

۱۲۵۰ سال پیش از میلاد

خوزستان، شوش، معبد چغازنبیل

خوزستان، شوش، چغازنبیل

در سازه‌ها از قیر و موم استفاده می‌شد. قیر بخشی از ملاط ساختمان زیگوراتی‌شکل معبد چغازنبیل بود.

۴۸۰ پیش از میلاد

در حملهٔ خشایارشاه به یونان، از نفت و قیر برای آتش‌زدن قلعه‌ها و شکستن صفوف ارتش دشمن استفاده می‌شد. در دوران هخامنشی، نفت به انحصار دولت درآمد. هخامنشیان از نفت بابل و شوش بیشتر برای مصارف نظامی و عایق‌بندی کاخ‌ها استفاده می‌کردند.

۵۸۸ میلادی

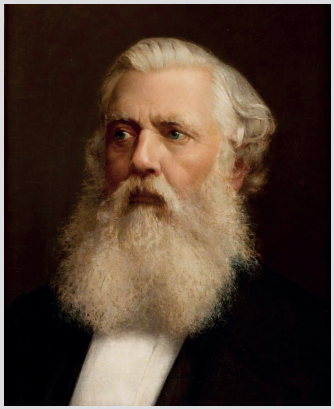
ارتش ایران در جنگ با خاقان چین، از جنگ‌افزاری جدید استفاده کرد که در آن نفت خام به کار رفته بود. در این جنگ، بهرام چوبین ـ که در تاریخ نظامی جهان به نابغه رزم شهرت دارد ـ فرماندهی ارتش ایران را بر عهده داشت. نیروهای خاقان ۳۰۰ هزار و سربازان بهرام چوبین ۱۲ هزار نفر بودند. بهرام به یگان‌های آتشبار (نفت‌اندازان) دستور داد یورش را با پرتاب پیکان‌های شعله‌ور آغاز کنند تا آرایش سپاه خاقان در هم ریزد. خاقان در این نبرد کشته و پسرش نیز اسیر شد. این جنگ که با وجود یگان‌های نفت‌انداز، فقط یک روز طول کشید، از شگفتی‌های تاریخ نظامی جهان است.

۹۰۰ میلادی

چینی‌ها حدود ۹۰۰ سال پس از میلاد گاز را با لوله‌هایی از جنس نی که مفصل‌هایش با گل، اندود شده بود، از سر چاه به جای دلخواه انتقال می‌دادند.

۱۸۴۰ میلادی

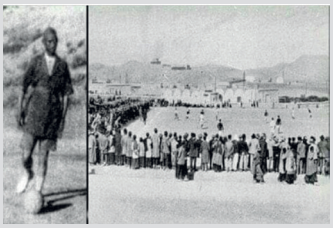
هنری لایارد (Austen Henry Layard)، باستان‌شناس و سیاح انگلیسی (فرانسوی‌تبار)، سفر به نواحی جنوبی ایران را آغاز کرد. او سفرنامه‌اش را در سفر به قلعه تل و شوشتر ـ هنگامی که میهمان محمدتقی خان بختیاری بود ـ نوشت. این سفرنامه سال‌ها بعد (نوبت اول ۱۸۷۷ و نوبت دوم ۱۸۹۷) در لندن منتشر شد و بسیار از آن استقبال شد. لایارد درباره چشمه نفت شوشتر نوشت: «نزدیکی ظهر به محلی به نام چشمه نفت رسیدیم. از این چشمه، مقداری مایه تیره‌رنگ به نام مومیایی تولید می‌شود که معمولاً ایرانی‌ها برای درمان کوفتگی‌های شدید و درد مفاصل به کار می‌برند. اینجا، ساختمان کوچکی احداث شده است و چند نفر تفنگچی هم از طرف محمدتقی خان از چشمه حفاظت می‌کنند.»

آستن هنری لایارد
(۱۸۱۷ - ۱۸۹۴)، در ۱۸۴۰ به ایران آمد و اولین مستشرق اروپایی بود که در منطقه شوشتر و مسجدسلیمان در میان ایل بختیاری اقامت کرد و از چشمه نفت که در اختیار محمدتقی خان بختیاری بود خبر داد.

۳۰۰ هجری شمسی / ۹۲۱ میلادی

استخری، جغرافی‌دان و مورخ برجسته قرن چهارم (متوفی ۳۳۶ ش) از مردم استخر فارس بود. مسالک‌الممالک و صورالاقالیم دو کتاب معروف اوست که در آنها مشاهدات سفرهای کاوش‌گرانه‌اش را نوشته است. استخری در وصف نفت باکو می‌نویسد:
«به ارمنیه، دریایی است نزدیک ارجیش و خلاط. ماهی طریخ از آنجا خیزد و به همه آفاق ببرند و دریای طبرستان هم در این حدود است و دربند و باکو بر این دریاست و از باکو نفت خیزد.»
او در ادامه، در توصیف منطقه بخارا و فرغانه به وجود معادن نفت، قیر، زفت، جیوه، مس و سرب اشاره می‌کند:
«...و کان (معدن) نشادر و کان (معدن) زاج و معدن آهن و جیوه و مس و سرب و معدن زر و پیروزه به فرغانه باشد و چشمه نفت و قیر و زفت و سنگی که چون فهم آتش درگیرد و می‌سوزد.»

فوتبال از همان سال‌های نخست کشف نفت و تأسیس دفتر مرکزی شرکت در مسجدسلیمان به سرگرمی جدید مردم و کارکنان بدل شد. در سال ۱۲۹۳ ش یک قطعه زمین به همین منظور مشخص شد و البته برای برگزاری مراسم و بازی‌های دیگر از آن استفاده می‌کردند.

«... ولایت بُتَم (حوالی فرغانه و سمرقند) حصارهای استوار است، و معدن‌های زر و سیم و زاج و نشادر درین ولایت است. و کان (معدن) نشادر کوهی است و در آن غاری است و از او بخاری برمی‌خیزد، به روز چون دود نماید و به شب چون آتش...»

ابن حوقل، سیاح، مورخ و جغرافی‌دان قرن چهارم، در کتاب پرارزش خود، صورة الارض که در سال ۳۶۷ ق آن را نوشت، از کوه آتشی که نفت و گوگرد از آن بیرون می‌آید و در حد فاصل استان‌های فارس و خوزستان قرار دارد، می‌گوید. ابن حوقل البته متذکر می‌شود که آن را مشاهده نکرده است، اما به نقل از مردم و منابع دیگر از منطقه آسک چنین می‌گوید:

«...در ناحیه آسک، نزدیک سرزمین فارس، کوهی است که هنگام شب آتش در آن فروزان است و هنگام روز دود از آن بالا می‌آید و هرگز خاموش نمی‌شود... می‌گویند این کوه چشمه کبریت (فسفر) یا نفت دارد که آتش در آن کارگر می‌شود و قابل احتراق است و در روزگاران قدیم آتش در آن افتاده و به اندازه‌ای که فسفر یا نفت بیرون می‌آید، همیشه می‌سوزد.»

ابن حوقل همچنین، از بهره‌برداری از معدن نفت و گوگرد در هزار سال پیش در استان فارس (کنونی) خبر می‌دهد و از دانش شیمی مواد صنعتگران فارس پرده برمی‌دارد:

«...در فارس، معادن نقره و آهن و سرب و فسفر و نفت و مانند آن هست و این معادن مردم را از فراورده‌های شهرها و نواحی دیگر بی‌نیاز می‌کند، اما نقره اندک است... در قریه‌ای به نام دارابجرد، در نزدیکی اصطخر، معدن جیوه هست. در فارس، مرکب سیاه برای نوشتن و رنگ‌های تزیینی می‌سازند که از همه مرکب‌های دنیا جز چینی بهتر است، چه آنها را از افروزش آتش در آتشکده‌های زرتشتی قدیم به دست می‌آورند و اصل آن جز دود آتش نیست.»

۴۲۴ هجری شمسی / ۱۰۴۵ میلادی

کبریت و نوشادر در لواسانات تهران

ناصر خسرو قبادیانی که از مرو برای زیارت حج، سفری هفت‌ساله را آغاز کرد، در سفرنامهٔ خود، از منطقهٔ لواسان (نزدیک تهران کنونی) و کبریت و نوشادر در آنجا سخن می‌گوید. گویا، منطقهٔ لواسان سنگ‌های آتشفشانی آغشته به گوگرد داشت که

مـردم آن را بـرای آبـکاری فلـزات و تولیـد کبریـت بـه کار می‌گرفتنـد:
« ...و از ری بـه سـپاهان پنجـاه فرسـنگ، و بـه آمـل سـی فرسـنگ. و میـان ری و آمـل کـوه دماونـد اسـت، مانندِ گنبـدی کـه آن را لواسـان گوینـد و گوینـد بـر سـر چاهـی اسـت کـه نوشـادر از آنجـا حاصـل می‌شـود و گوینـد کـه کبریـت نیـز. و مـردم پوسـت گاو ببرنـد و پـر نوشـادر کننـد و از سـر کـوه بغلطاننـد [بغلتاننـد]، کـه بـه راه نتـوان فـرودآوردن.»

۶۵۴ شمسی / ۱۲۷۶ میلادی

چشمهٔ روغنی و سنگ نفت

نفـت از دیـد سـیاحان خارجـی نیـز پنهـان نمانـد. مارکوپولـو، تاجـر و سـیاح ونیـزی، در نیمـه دوم قـرن هفتـم هجـری، از چشـمه روغنـی در مـرز گرجسـتان گزارشـی توصیفـی در سـفرنامه خـود روایـت کـرده اسـت:

«...در نقطـه مـرزی گرجسـتان، چشـمه‌ای وجـود دارد کـه روغـن بـه مقـدار بسـیار زیـاد از آن اسـتخراج می‌شـود. مقـدار روغـن اسـتخراجی آن‌قـدر زیـاد اسـت کـه در هـر بـار می‌تـوان صـد کشـتی را بارگیـری کـرد. ایـن روغـن کـه اسـتفاده غذایـی نـدارد، بـرای سـوزاندن مناسـب اسـت. از آن بـرای مـداوای بیمـاری گـری و علیـه شـوره نیـز اسـتفاده می‌کننـد و روی بـدن شـترها می‌مالنـد. مـردم از راه‌هـای بسـیار دوری بـرای بـردن ایـن روغـن بـه آنجـا می‌آینـد و همچنیـن در تمامـی خود آن نواحـی نیـز از ایـن روغـن بـرای سـوزاندن اسـتفاده می‌شـود.»

منظـور مارکوپولـو از مـرز گرجسـتان همـان منطقـه قفقـاز و باکـو اسـت. مارکوپولـو مـوارد اسـتفاده را بـه طـور صریـح توضیـح می‌دهـد: روشـنایی، حـرارت و پزشـکی. صـادرات نفـت باکـو مطابـق ایـن گـزارش آن‌قـدر زیـاد اسـت کـه سـفرنامه‌نویس بـرای نشـان‌دادن حجـم، از تمثیـل «صـد کشـتی در هـر بـار» سـود می‌جویـد.

۷۰۰ شمسی / ۱۳۲۱ میلادی

حمـدالله مسـتوفی کـه در سـال‌های ۶۸۰ تـا ۷۵۰ ق می‌زیسـت و در سـال ۷۴۰ ق نـگارش کتـاب نزهه‌القلـوب را بـه پایـان بـرد، بـا اشـاره بـه اینکـه باکـو و زمین‌هـای نفت‌خیـزش را از نزدیـک مشـاهده کـرده، نوشـته اسـت:

«...در ولایـت باکویـه، زمینـی اسـت کـه ازو آتـش فروزانسـت، چنان‌کـه

بـدان آتـش نـان و آش می‌تـوان پخـت و در هنـگام بارندگـی منتفـی نمی‌شـود، بلکـه مشـتعل‌تر می‌گـردد و مـن آن زمیـن را دیـده‌ام و عجـب آنکـه در آن حوالـی مرغزاریسـت، چـون بـر آن مرغـزار اندکـی حفـره کننـد، از آن حفـره نیـز آتـش مشـتعل شـود.»

ناصرالدین شاه قاجار
آغاز سلطنت ۱۲۲۷ ش

۱۱۷۱ شمسی / ۱۷۹۲ میلادی

ویلیـام مـرداک (William Murdoch) اولیـن کسـی بـود کـه از طریـق تجزیـهٔ زغـال سـنگ در ظـرف سربسـته توانسـت گاز بـه دسـت آورد و آن را بـه وسـیلهٔ لولـه‌ای بـه اتـاق خـود هدایـت کنـد. مـرداک در کارخانـهٔ «بولتـن و وات» (Boulton & Watt) کار می‌کـرد و در آزمایش‌هـای بعـدی موفـق شـد در فضـای آزاد نیـز از گاز اسـتفاده کنـد.

۱۱۸۱ شمسی / ۱۸۰۲ میلادی

در تاریـخ، نخسـتین اسـتفادهٔ صنعتـی از گاز، روشنایی‌بخشـی بـه کارخانـهٔ سـوهو (Soho)، در بیرمنـگام انگلسـتان بـود و پـس از آن کارخانـهٔ فیلیـپ انـد لـی (Philip & Lee) نیـز روشـنایی خـود را بـا گاز تأمیـن کـرد.

گازی کـه در ایـن کارخانه‌هـا اسـتفاده می‌شـد، تصفیه‌نشـده بـود و بویـی آزاردهنـده داشـت، روشـنایی و حـرارت شـعله‌ها نیـز بـر اثـر اختـلاط بـا هـوا متغیـر بـود و اغلـب نـور ثابتـی تولیـد نمی‌شـد.

۱۲۰۹ شمسی / ۱۸۳۰ میلادی

سـیاحان و جهانگـردان روش حفـاری چاه‌هـای نمـک را از چینی‌هـا یـاد گرفتنـد و بـه اروپـا بردنـد. برخـی مورخـان بـاور دارنـد، حفـر چاه‌هـای نمـک در ایـالات متحـده امریـکا از روش چینـی الگوبـرداری شـده اسـت.

۱۲۲۹ شمسی / ۱۸۵۰ میلادی

استفاده از نفت در پزشکی

در پنسـیلوانیای امریـکا، انـواع روغـن سـنگ در داروخانه‌هـا و روغـن سـنکا (seneca) در خواربارفروشـی‌ها فروختـه می‌شـد. از روغـن سـنگ نیـز بـرای درمـان سـردرد، دنـدان‌درد، ناشـنوایی، اختـلالات معـده، دفـع کـرم، رماتیسـم و التیـام زخـم اسـتفاده می‌کردنـد.

۱۲۳۰ شمسی / ۱۸۵۱ میلادی

گزارش ویلیام لوفتوس از نفت

ویلیام کنت لوفتوس (William Kennett Loftus)، در گزارشی دقیق از وضعیت اجتماعی، سیاسی عشایر و جغرافیای شهرهای خوزستان، از وجود لکه‌های بزرگ نفتی خبر می‌دهد که سال‌ها پس از او، ژان ژاک ماری‌دو مورگان(Jacques Jean Marie de Morgan) (۱۸۵۷ ـ ۱۹۲۴) نیز به این لکه‌های نفتی در گزارش خود اشاره کرده است. گزارش‌های لحظه‌به‌لحظهٔ لوفتوس از سفرهای علمی‌اش به عراق و ایران و هند سال‌ها در نشریهٔ موزهٔ بریتانیا (British Museum) تجدید چاپ شد.

ویلیام کنت لوفتوس

۱۲۳۳ شمسی / ۱۸۵۴ میلادی

حق امتیاز کروزن (kerosene)

آبراهام گسنر (Abraham Gesner) حق امتیاز تولید کروزن را گرفت. گسنر بعد از تحصیل در رشتهٔ پزشکی، در ایالت نیو برانزویک زمین‌شناسی خواند. او در سال ۱۸۵۹م همراه با شرکای خود کارخانهٔ تولید نفت سفید را با ظرفیت ۵ هزار گالن در روز تأسیس کرد.

۱۲۳۴ شمسی / ۱۸۵۵ میلادی

۲۷ فروردین

تأسیس شرکت روغن سنگ پنسیلوانیا

سیلیمن (Silliman) (شیمی‌دان) گزارشی دربارهٔ فواید روغن سنگ (نفت) ارائه داد که نقطهٔ عطفی در صنعت نفت بود. او روش تقطیر روغن سنگ و مشتقات مختلف آن را که ترکیبی از کربن و هیدورژن است، تبیین کرد. یکی از مشتقات آن، نفت چراغ بود. بر اساس گزارش سیلیمن که برای یک گروه سرمایه‌گذار نوشته بود، شرکت روغن سنگ پنسیلوانیا تأسیس شد و خود او ۲۰۰ سهم از سهام شرکت را خرید. گروه سرمایه‌گذار به رهبری جرج بیسل (George Bissell) مقدمات تأسیس یک شرکت بزرگ را فراهم کرد.

۶ دی ۱۲۳۰ شمسی

گشایش دارالفنون

مرکز تحولات آیندهٔ فنی مهندسی ایران

دارالفنون سیزده روز پیش از قتل امیرکبیر، با حضور ناصرالدین شاه، آقاخان نوری، صدر اعظم جدید و گروهی از دانشمندان و معلمان ایرانی و اروپایی با ۳۰ دانشجو گشایش یافت.

هفت معلم اتریشی، آموزش شاگردانی را که از خانواده‌های مهم و بانفوذ بودند، بر عهده داشتند. اگرچه کار مدرسه آغاز شده بود، ساخت‌وساز آن تا سال ۱۲۶۸ ق ادامه داشت. در سال ۱۳۰۴ ق، نیرالملوک، وزیر علوم، یک تالار نمایشی برای اجرای تئاتر در مدرسه ساخت. از آن زمان، در اصلی مدرسه در خیابان بابهمایون بسته و دری دیگر به خیابان ناصریه (ناصر خسروی کنونی) گشوده شد. مهندسی، پزشکی و معادن از مهم‌ترین رشته‌های دارالفنون بود.

۱۲۳۷ شمسی / ۱۸۵۸ میلادی

مهر

قیمت نفت باکو در شمال ایران

مکنزی (Mackenzie) در گزارش خود نوشته است: «سالانه دو یا سه کشتی روسی نفت و میوه می‌آورند و در یک بندر در دو فرسنگی لنگرود توقف می‌کنند. روس‌ها نفت را منی یک قران و هشت شاهی می‌فروشند.»

۱۲۳۸ شمسی / ۱۸۵۹ میلادی

■ **تولید نفت سفید در انگلستان، فرانسه و امریکا**

پس از تأسیس پالایشگاه‌های تولید نفت سفید کروزن، در امریکا ۳۴ شرکت سالانه ۵ میلیون دلار نفت سفید تولید می‌کردند. به این ترتیب، می‌توان سال ۱۸۵۹ را نقطه آغازی برای گسترش پالایشگاه‌های کوچک در اروپا و امریکا به شمار آورد.

■ تولید نفت خام در اروپا به ۶۶ هزار بشکه رسید که بیشتر در گالسی و رومانی تولید می‌شد.

■ بیسل و شرکایش در شرکت روغن سنگ پنسیلوانیا تصمیم گرفتند برای استخراج نفت شیوه‌ای را که برای حفاری نمک معمول بود، به کار گیرند. سرهنگ دریک (Edwine Drake) با همین هدف استخدام شد و یک قطعه زمینی را در تیتوسویل (Titusville) خرید. در بهار ۱۸۵۸ م، سرمایه‌گذاران شرکت جدیدی به نام شرکت روغن سنکا تشکیل دادند. دریک نماینده این شرکت شد و در بهار ۱۸۵۹ م آهنگری به نام ویلیام اسمیت (William Smith) را که با حفاری و ساخت متهٔ حفاری چاه‌های نمکی آشنایی داشت، استخدام کرد. حفاری در اویل کریک (نزدیک به تیتوسویل)، از بهار ۱۸۵۹ م آغاز و تا ماه آگوست ادامه یافت تا سرانجام، پول سرمایه‌گذاران تمام شد و آنها دیگر نتوانستند هزینهٔ حفاری در تیتوسویل را تأمین کنند. بنابراین، آخرین وجه را حواله کردند و به دریک دستور دادند، صورت‌حساب‌ها را بپردازد و کارگاه را تعطیل کند. دریک هنوز نامه را دریافت نکرده بود که در بعداز ظهر روز شنبه ۲۷ آگوست ۱۸۵۹ م در عمق یک‌ونیم متری، متهٔ در یک شکاف افتاد و کار

متوقف شد. روز یکشنبه که اسمیت برای بازدید چاه رفت، نفت بر سطح زمین نشت کرده بود. آنها روز بعد با تلمبه دستی نفت را بیرون کشیدند. خبر مثل بمب منفجر شد. کشاورزان و کارگران به تیتوسویل هجوم آوردند. چند ماه بعد، روغن سنگ پنسیلوانیا پالایش شد و نفت سفید به بازار رسید. بیسل، اولین سرمایه‌گذار شرکت، به تیتوسویل رفت و زمین‌های اطراف را خرید.

دی

قیمت هر بشکه نفت در امریکا ۱۰ دلار شد.

۱۲۳۹ شمسی / ۱۸۶۰ میلادی

آبان

تا این تاریخ، ۷۵ چاه نفتی در اویل کریک حفر شد. از یک چاه در تیتوسویل ۵۰ بشکه نفت استخراج می‌شد.

۱۲۴۰ شمسی / ۱۸۶۱ میلادی

فروردین

فوران چاه پرفشار پنسیلوانیا

از این چاه روزانه ۳ هزار بشکه نفت استخراج می‌شد که پنسیلوانیای باختری را به منطقه‌ای نفت‌خیز بدل کرد. در این هنگام، تولید ۴۵۰ هزار بشکه در سال ۱۸۶۰ م به ۳ میلیون بشکه در سال ۱۸۶۲ م رسید.

آذر

قیمت هر بشکه نفت به ۱۰ سنت رسید که باعث ورشکستگی بسیاری از تولیدکنندگان در پنسیلوانیا شد.

۱۲۴۱ شمسی / ۱۸۶۲ میلادی

قیمت هر بشکه نفت به ۴ دلار رسید.

۱۲۴۲ شمسی / ۱۸۶۳ میلادی

خط آهن کلیولند احداث و چندین پالایشگاه در امتداد این خط آهن ساخته شد.

شهریور

قیمت هر بشکه نفت تا ۷/۲۵ دلار بالا رفت.

ژاک دو مورگان

باستان‌شناس و محقق فرانسوی که رئیس هیئت باستان‌شناسی فرانسه بود. بعد از آنکه مظفرالدین شاه، امتیاز حفاری باستان‌شناسی را به دولت فرانسه داد، به ایران آمد. او بخشی از عکس‌هایی که از ایران گرفته بود، در ۱۸۹۳ م در پاریس منتشر کرد.

۱۲۴۳ شمسی / ۱۸۶۴ میلادی

۴ دی

یک چاه با مخزنی سرشار در شهر پیت هول (Pithole) در ۲۰ کیلومتری تیتوسویل، روزانه ۲ هزار بشکه نفت تولید می‌کرد.

۱۲۴۴ شمسی / ۱۸۶۵ میلادی

۱۹ اردیبهشت

جنگ‌های داخلی امریکا که از ۱۲ آوریل ۱۸۶۱ م شروع شده بود، پایان یافت.

تأثیر جنگ‌های داخلی امریکا بر نفت:

۱. به دلیل اخلال در حمل‌ونقل، تولید نفت کاهش پیدا کرد.

۲. نیاز گردان‌های نظامی به روشنایی و گرما موجب شد، مصرف نفت در دورهٔ جنگ‌های داخلی افزایش یابد و در پایان جنگ قیمت هر بشکه نفت به ۱۳/۷۵ دلار برسد.

شهریور

کاهش تولید چاه‌های نفت شهر پیت هول

مردم در پایان سال شهر را ترک کردند. یک قطعه زمین که در همین سال ۲ میلیون دلار فروش رفته بود، در سال ۱۸۷۸ م حدود ۵ دلار فروخته شد.

بهمن

جان دی. راکفلر (John D. Rockefeller) سهم شریک خود در پالایشگاه را به ارزش ۷۲ هزار و ۵۰۰ دلار خرید.

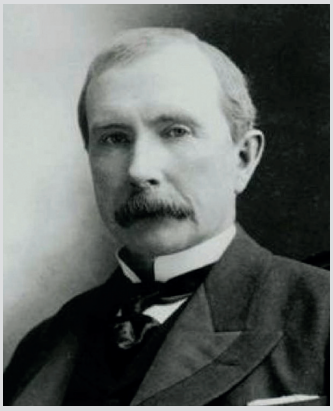
۱۲۴۵ شمسی / ۱۸۶۶ میلادی

ظهور اویل ریجنز

منطقهٔ نفتی اویل ریجنز (Regionns Oil) به تولید چشمگیری رسید و تولید نفت آن به ۳/۶ میلیون بشکه افزایش یافت.

مقدمات تأسیس

راکفلر دومین پالایشگاه خود را با نام استاندارد اویل (Standard Oil Company) تأسیس کرد. او شرکتی برای بازرگانی ساحل اقیانوس اطلس و صدور نفت در نیویورک ایجاد و برادرش را به سرپرستی شرکت منصوب کرد. مردم برای تأسیس پالایشگاه هیجان بسیاری داشتند، چنان‌که یک نانوای آلمانی نانوایی

جان دیویسون راکفلر

ژوئیه ۱۸۳۹م زاده شد. او مؤسس شرکت نفتی استاندارد اویل، بود. در آغاز قرن بیستم، ثروتمندترین مرد امریکا به شمار می‌آمد. سرانجام در ۱۶ نوامبر ۱۹۳۷م در سن ۹۸ سالگی درگذشت.

خـود را بـه پالایشـگاه تبدیـل کـرد.
راکفلـر زمین‌هـای وسـیعی خریـد تـا کاج سـفید بـکارد و بشـکه‌های نفـت را از چـوب ایـن کاج‌هـا بسـازد. او چندیـن تانکـر، انبـار و هفـت کشـتی هـم خریـد تـا حمل‌ونقـل نفـت را سـامان دهـد.

۱۲۴۶ شمسی / ۱۸۶۷ میلادی

رکـود اقتصـادی در پنسـیلوانیا گریبانگیـر صنعـت نفـت شـد و قیمـت هـر بشـکه نفـت را تـا ۲/۴۰ دلار کاهـش داد. نفـت از پنسـیلوانیا تـا نیویـورک از طریـق راه‌آهـن منتقـل می‌شـد.

۱۲۴۸ شمسی / ۱۸۶۹ میلادی

۲۰ دی

راکفلـر همـراه شـرکایش شـرکت اسـتاندارد اویـل را تأسـیس کـرد. سیاسـت شـرکت، توسـعه پالایـش، حمل‌ونقـل، فـروش و مشـارکت در مخـازن بـود. راکفلـر کـه توجـه بسـیاری بـه سیسـتم پالایـش و کیفیـت نفـت و بنزیـن داشـت، بـرای به‌رخ‌کشـیدن کیفیـت نفـت سـفید پالایشـگاه‌های خـود، واژۀ اسـتاندارد را انتخـاب کـرد. ایـن شـرکت، نفـت خـام را از صاحبـان مخـازن کـه تعدادشـان زیـاد و بـا هـم در رقابـت بودنـد، می‌خریـد و بـا طراحـی سـامانۀ حمل‌ونقـل، فـروش و پالایـش بـه دسـت مشـتریان می‌رسـاند. اسـتاندارد اویـل نزدیـک بـه نیمـی از حجـم پالایـش نفـت امریـکا را بـر عهـده داشـت و در سـال ۱۸۷۰ م، حـدود ۹۰ درصـد حجـم پالایـش امریـکا در اختیـارش بـود. سیاسـت راکفلـر و شـریکش، هنـری فلاگـر، خریـد پالایشـگاه‌های رقیـب یـا مشـارکت در سـهام آنـان بـود.

۱۲۵۱شمسی / ۱۸۷۲ میلادی

۳ مرداد

اعطای امتیاز رویتر

ناصرالدیـن شـاه امتیـاز بهره‌بـرداری از همـۀ منابـع طبیعـی ایـران از جملـه نفـت را بـه بـارون جولیـوس رویتـر (Baron Julius de Reuter) واگـذار کـرد. در مـاده ۱۱ ایـن امتیازنامـه آمـده اسـت: «دولـت ایـران امتیـاز قطعـی و انحصـاری می‌دهـد کـه در طـی ایـن امتیـاز در تمـام ممالـک ایـران، معـادن ذغال‌سـنگ، آهـن، مـس، سـرب، نفـت و هـر معـدن دیگـری را کـه ایشـان مناسـب بداننـد، مـورد اسـتفاده قـرار

رویتـر در ۱۸۷۲ م امتیاز گسـترده‌ای شـامل بهره‌بـرداری از معـادن و تأسـیس راه، راه‌آهـن و... دریافـت کـرد؛ امتیـاز نفـت بخشـی از امتیـاز رویتـر بـود.

دهنـد. دولـت معـادن طـلا و نقـره و جواهـر را بـرای خـود نـگاه مـی‌دارد.»
واگـذاری ایـن امتیـاز بـزرگ، اعتراض‌هایـی را در داخـل و خـارج کشـور در پـی داشـت، از جملـه الکسـاندر دوم، تـزار روسـیه، بـه ناصرالدیـن شـاه اعتـراض کـرد و در داخـل کشـور هـم مـردم بـه رهبـری روحانیـان بـه دلیـل تـاراج ثـروت ملـی بـه حکومـت معتـرض شـدند. یـک سـال بعـد، ناصرالدیـن شـاه زیـر فشـارها و بـه بهانـه تأخیـر رویتـر در عمل‌کـردن بـه تعهداتـش، ایـن امتیـاز را لغـو کـرد.

ناصرالدیـن شـاه امتیـاز بهره‌بـرداری از چشـمه قیـر و نفـت شوشـتر را بـه سـادات قیـری واگـذار کـرد.

۱۲۵۴ شمسی / ۱۸۷۵ میلادی

در امریـکا، در سـال‌های ۱۸۷۴ تـا ۱۸۷۷ م، سـالانه ۵ تـا ۶ هـزار نفـر بـر اثـر حـوادث ناشـی از اسـتفادهٔ نادرسـت از نفـت و بنزیـن یـا فراورده‌هـای نامرغـوب کشـته شـدند.

۱۲۵۷ شمسی / ۱۸۷۸ میلادی

اولیـن کشـتی نفت‌کـش بخـاری ساخته‌شـده از آهـن، بـه نـام زرتشـت، بـا ظرفیـت هـزار تـن، در باکـو کار خـود را آغـاز کـرد.

۱۲۵۹ شمسی / ۱۸۸۰ میلادی

نفت خوریان

ناصرالدیـن شـاه طـی چهـار فرمـان مالکیـت ۳۵ معـدن در شـهرهای شـاهرود، بسـطام، سـبزوار، سـمنان و دامغـان را بـه دو نفـر از بازرگانان تهـران، بـه نـام حاج‌علـی اصغـر تهرانـی و حاج‌علـی اکبـر امیـن، واگـذار کـرد. فرمانـی کـه بـه نـام حاج‌علـی اصغـر تهرانـی بـود، معـادن مـس، سـرب و کات‌کبـود شـاهرود و بسـطام را تـا ۱۰ سـال از عـوارض و تحصیـلات دیوانـی معـاف می‌کـرد و ۳ فرمـان دیگـر کـه بـه اسـم حاج‌علـی اکبـر امیـن بـود، معافیـت معـادن مـس، سـرب، کات کبـود، زغـال سـنگ و نفـت کویـر خوریـان را از پرداخـت عـوارض و تحصیـلات دیوانـی شـامل می‌شـد.

۱۲۶۰ شمسی / ۱۸۸۱ میلادی

۲۲ بهمن

نفت شوشتر

حـاج عبدالغفـار نجم‌الملـک (نجم‌الدولـه) در سـفرنامه خـود آورده

است: «منـزل دوم، شوشـتر... عصـر امـروز وارد شوشـتر شـدیم. سـادات و اعیـان آقـا محمدرضـا پیشـکار و میـرزا بزرگ‌خـان مسـتوفی و سـایر تـا یـک میـدان بـه اسـتقبال آمدنـد. وارد نمودنـد در خانـه آقـا عزیـز، پسـر حاجی‌محمـد زمان‌خـان مرحـوم کـه از معـارف شـهر و صاحـب معـدن نفـت معـروف شوشـتر و مسـتأجر مالیـات همـان نفـت از جانـب حکومـت خوزسـتان...»

۱۲۶۳ شمسی / ۱۸۸۴ میلادی

نفت دالکی بوشهر

آلبـرت هوتـز (Albert Hotz) هلنـدی کـه در بوشـهر تجـارت می‌کـرد، امتیـاز اسـتخراج نفـت «دالکـی» در نزیکـی بوشـهر را از دولـت گرفـت، ولـی بـه نفـت نرسـید. او پـس از شکسـت در سـرمایه‌گذاری نفـت، تجـارت گذشـته خـود را از سـر گرفـت و در کنـار واردات مـواد غذایـی و منسـوجات بـه عکاسـی پرداخـت. در حـال حاضـر، مجموعـه عکس‌هـای هوتـز در مـوزه پادشـاهی هلنـد نگهـداری می‌شـود.

آلبرت هوتز

(۱۹۳۰-۱۸۵۵م) بـازرگان هلنـدی در ۱۸۸۴ م امتیـاز نفـت در دالکـی - بوشـهر را دریافـت کـرد. پـس از ناکامـی از حفـاری چاه‌هـای دالکـی، در ۱۸۸۵م عملیـات اسـتخراج را رهـا کـرد.

۱۲۶۴ شمسی / ۱۸۸۵ میلادی

دی

نفـت وارداتـی بـه گمـرکات تبریـز ۲ هـزار و ۶۵۶ و بوشـهر ۲ هـزار و ۲۴۵ لیـره ارزش داشـت کـه گویـای افزایـش مصـرف نفـت در ایـران بـود.

۱۲۶۵ شمسی / ۱۸۸۶ میلادی

سرنوشت دریک

دریـک همـهٔ دارایـی‌اش را از دسـت داد و گرفتـار فقـر و تنگدسـتی شـد. ایالـت پنسـیلوانیا بـه پـاس خدمـات او مسـتمری ناچیـزی برایـش مقـرر کـرد.

نفت اوهایو

بـا کشـف حـوزه نفتـی لیمـا ـ ایندیانـا، در شـمال غربـی ایالـت اوهایـو، قیمـت نفـت کاهـش یافـت و از بشـکه‌ای ۴۰ سـنت در سـال ۱۸۸۶ م بـه ۱۵ سـنت در ۱۸۸۷ م رسـید. راکفلـر ۴۰ میلیـون بشـکه از ذخایـر حوزه‌هـای نفتـی را خریـد.

۱۲۶۷ شمسی / ۱۸۸۸ میلادی

دی

ارزش نفت وارداتی از گمرکات تبریز و بوشهر به ۱۲ هزار و ۳۸۰ لیره رسید و مصرف نفت چراغ (روشنایی) و آشپزی افزایش یافت. رقابت میان تجار روس و امریکا برای صادرات نفت بالا گرفته بود. روس‌ها قیمت نفت خود را پایین آوردند تا بازار ایران را به دست گیرند.

۱۲۶۸ شمسی / ۱۸۸۹ میلادی

تأسیس بانک شاهنشاهی انگلیس

ایجاد بانک شاهنشاهی [شاهی] انگلیس ـ بانک دولتی و ناشر اسکناس در ایران ـ نخستین تجربه تأسیس بانک در ایران بود. به جبران لغو قرارداد رویتر، امتیاز تأسیس این بانک به رویتر داده شد. هنری دراموند وولوف، وزیر مختار انگلیس، با همراهی امین‌السلطان نقش مهمی در تأسیس آن داشتند. همچنین، آنان سال‌ها بعد به واسطهٔ آنتوان کتابچی در انعقاد قرارداد دارسی نقشی اساسی ایفا کردند.

انقلاب دوم صنعتی در نیمهٔ دوم قرن نوزدهم، محقق شد. تولیدات صنعتی، اختراعات و اکتشافات در زمینه‌های معادن، تولید فولاد، الکتریسیته، نساجی و سیمان و مواد شیمیایی ـ نفتی افزایش یافت و موجب انباشت سرمایه و در نتیجه پدیداری بانک‌ها و مؤسسات مالی شد. از سال ۱۸۸۰، بانک‌ها و صاحبان سرمایه به سرمایه‌گذاری‌های فرامرزی سرمایه‌داری امپریالیستی ـ علاقه‌مند شدند. از سال ۱۸۹۰، اتحادها و اتفاق‌ها در مناسبات خارجی کشورها رنگ و بوی خصومت به خود گرفت؛ جنگ جهانی اول نتیجهٔ این اتحادهای خصومت‌آمیز بود. انگلستان مرکز تحولات مالی بود و پس از آن فرانسه، امریکا و اتریش. امپراتور آلمان نیز پس از برکناری بیسمارک، ایدهٔ توسعه مستملکاتی (استعماری) آلمان در آسیا و افریقا را بنیان گذاشت. این کشورها در راه‌آهن، معادن، راه و جاده‌سازی و احداث خط تلگراف و تأسیس بانک اشتیاق نشان دادند.

صادرات نفت از باکو به باتوم، از باتوم به اروپا

تجارت نفت مهم‌ترین کسب‌وکار ساکنان مهاجر و محلی باتوم و باکو بود. تعداد زیادی نفت‌کش برای انتقال نفت از باتوم

هنری دراموند وولف

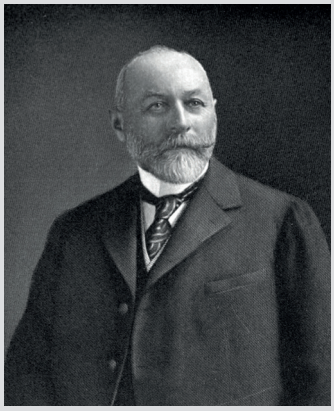
(ژانویه ۱۸۳۰ - اکتبر ۱۹۰۸)، دیپلمات و سیاستمدار انگلیسی تبار. در سال ۱۸۸۸ م، از طرف دولت بریتانیا، فعالیتش را در تهران آغاز کرد. وی نقش بسزایی در طرفداری از بارون جولیوس دورویتر و اعطای امتیازنامه رویتر دوم برای تأسیس بانک شاهی در ایران داشت.

دکل حفاری آلبرت هوتز در بوشهر

به بندرهای اروپا در دریای سیاه مستقر شده بود که بسیاری از آنها در کارخانه کشتی‌سازی آرمسترانگ، در شهر نیوکاسل ساخته می‌شد. این نفت‌کش‌ها مخازنی آهنی داشت که در بندرگاه باتوم پر و در بندرهای اروپایی تخلیه می‌شد.

■ هرمان فراش (Heramn Frasch)، شیمی‌دان آلمانی شرکت استاندارد اویل، کشف کرد که اگر نفت خام در مجاورت اکسید مس پالایش شود، گوگرد آن حذف می‌شود و دیگر بوی آزاردهنده نخواهد داشت.

هرمان فراش
شیمی‌دان آلمانی که در ۲۵ دسامبر ۱۸۵۱ م زاده و در ۱ می ۱۹۱۴ م در فرانسه درگذشت.

۱۲۶۹ شمسی / ۱۸۹۰ میلادی

■ شرکت نفت «رویال داچ شل» (Royal Dutch Shell) به منظور کسب امتیاز نفت در جزایر اندونزی با سرمایه یک میلیون و ۳۰۰ هزار فلورن در لاهه تأسیس شد.

نفت سفید و سبک زندگی

یکی از روزنامه‌های امریکا دربارهٔ تأثیر افزایش مصرف نفت سفید در زندگی کشاورزان نوشت: «اکنون، کشاورزان در زیر نور نفت سفید دیرتر می‌خوابند، روزنامه می‌خوانند و از شر روغن نهنگ آسوده شده‌اند.»

۱۲۷۱ شمسی / ۱۸۹۲ میلادی

انتشار خبر نفت ایران در نشریه سالانه معادن فرانسه

ژاک دو مورگان ، باستان‌شناس و محقق فرانسوی، در مقاله‌ای از وجود نفت در غرب ایران - کرمانشاه، نزدیکی چیاسرخ - خبر داد. مورگان، رئیس هیئت باستان‌شناسی فرانسه، بعد از آنکه مظفرالدین شاه امتیاز حفاری باستان‌شناسی را به دولت فرانسه داد، به ایران آمد. او در این مقاله که پس از اولین مأموریتش به ایران چاپ شد، بخشی از عکس‌هایی را که از ایران گرفته بود، در سال ۱۸۹۳ م در پاریس منتشر کرد.

۱۲۷۴ شمسی / ۱۸۹۶ میلادی

بهمن

نفت شمال

به فرمان ناصرالدین شاه، اولین امتیاز نفت شمال واگذار شد. به

موجب این فرمان، اجازه استخراج نفت در تنکابن، کجور و کلار ستاق مازندران به محمدولی‌خان خلعتبری، سپهدار اعظم، واگذار شد.

مظفرالدین شاه

آنتوان کتابچی

۱۲۷۵شمسی / ۱۸۹۶ میلادی

سلطنت مظفرالدین شاه آغاز شد؛ عصر امتیازات.

۱۲۷۷ شمسی / ۱۸۹۸ میلادی

میرزا ملکم‌خان ناظم‌الدوله به دلیل واقعه رژی (Regis) و تحریم تنباکو از سمت وزیر مختاری ایران در لندن عزل و پس از مدتی با شفاعت امیرنظام گروسی نزد مظفرالدین شاه، به وزیر مختاری ایران در ایتالیا منصوب شد.

۱۵ مهر

- دولت ایران به دلالی میرزا رضاخان ارفع‌الدوله، وزیر مختار روسیه، ۲۲ میلیون و ۵۰۰ هزار منات، برابر با ۱۲ میلیون تومان، از دولت روسیه وام گرفت.
- مظفرالدین شاه موافقت کرد تا کشتی‌های روسی وارد بندرعباس شوند. هدف روس‌ها طراحی نقشه برای ساختمان راه‌آهن سراسری تا خلیج فارس بود. انگلیس با این اقدام روس‌ها مخالف بود.

۱۰ بهمن

قیمت نان از یک من دو قران، به یک من یک قران رسید.

۱ اسفند

- درآمد نفت از ۳ منطقه دالکی (بوشهر)، شوشتر (خوزستان) و قصرشیرین سالانه ۲ هزار تومان بود که به دربار پرداخت می‌شد.

۱۲۷۸ شمسی / ۱۸۹۹ میلادی

عبدالمجید میرزا عین‌الدوله به حکمرانی خوزستان و بختیاری منصوب شد.

۱۲۷۹ شمسی / ۱۹۰۰ میلادی

نمایشگاه بزرگ پاریس، مرکز اخبار انقلاب صنعتی

خبر اکتشافات نفتی امریکا و نوآوری‌های صنعتی در نمایشگاه پاریس همه را شگفت‌زده کرد. سرهنگ آنتوان کتابچی در این نمایشگاه با کشفیات و اختراعات ماشینی و معدنی نوین که موجب پیشرفت

دولت‌ها شده بود، آشنا شد و شاه را برای سفر به پاریس ترغیب کرد. صنعت جدید نفت در نمایشگاه فرانسه توجه سرمایه‌گذاران و مقامات دولتی جهان را جلب کرده بود. کتابچی‌خان پس از انتشار مقاله دو مورگان فرانسوی (اثبات وجود نفت در غرب و جنوب ایران) و اخبار سوددهی نفت امریکا در ماه‌های اخیر به فعالیت نفتی در ایران ترغیب شده بود.

۲۴ فروردین

نخستین سفر مظفرالدین شاه به اروپا

شاه به قصد معالجه در آب‌های معدنی فرانسه و بازدید از نمایشگاه صنعتی ۱۹۰۰ پاریس به اروپا رفت. این سفر پیش‌زمینه‌ای برای قرارداد نفت دارسی بود.

تیر

آنتوان کتابچی، رئیس گمرکات ایران، بازنشسته و به مدیریت غرفه ایران در نمایشگاه پاریس منصوب شد.

۱۷ مرداد

کتابچی خان به دنبال یک سرمایه‌گذار فرانسوی بود تا در نفت ایران سرمایه‌گذاری کند. گزارش‌های موثق ادامهٔ ارتباط کتابچی‌خان با شرکت رویتر در پاریس را نشان می‌داد، اما او به هر حال نتوانست دوباره رویتر را برای سرمایه‌گذاری در نفت ایران ترغیب کند.

۵ آبان

کتابچی‌خان از سر هنری دراموند وولف (Sir Henry Drummond Wolff)، سفیر سابق انگلیس در ایران، درخواست کرد که یک سرمایه‌گذار برای نفت ایران معرفی کند.

۶ آذر

دراموند وولف، به واسطه لرد اورفورد (Lord Orford)، با ویلیام ناکس دارسی (William Knox D`Arcy) آشنا شد و پس از گفت‌وگوی مقدماتی، دارسی را برای سرمایه‌گذاری در نفت ایران به کتابچی معرفی کرد.

۱۸ دی

نخستین جلسه برای اجرایی‌شدن قرارداد نفت دارسی

از ۸ ژانویه، جلسات کارشناسی با ریاست دارسی و حضور کتابچی، ادوارد کوت (Edouard Cote)، وولف، وکلای دارسی و ردوود (Redwood)، زمین‌شناس و کارشناس شرکت نفت برمه، برای

ویلیام ناکس دارسی

(۱۹۱۷- ۱۸۴۹ م) بازرگان انگلیسی نژاد که صنعت نفت و صنایع پتروشیمی را در ایران بنیاد نهاد. این کارآفرین موفق، در سال ۱۹۰۰ م، توافق‌نامه‌ای با هنری دراموند ولف، آنتوان کتابچی‌خان و کوت برای اکتشاف نفت در ایران امضا کرد.

بررسی جوانب اقتصادی ـ حقوقی پروژه به مدت دو ماه آغاز شد. در این مدت، بیش از ۱۰ جلسه تشکیل و سهم هر کس تعیین شد. کتابچی به روابط دوستانه‌اش با نخست وزیر، امین‌السلطان، برای به سرانجام‌رساندن امتیاز اطمینان داشت.

۱۰ اسفند

مقدمات قرارداد دارسی

یکم مارس ۱۹۰۱م، دارسی و وکلایش از یک طرف و گروه کتابچی از دیگر سو، به تفاهم رسیدند و نقش و درصد سود هر یک از فعالان مشخص شد. کتابچی به ایران سفر کرد تا مقدمات قرارداد را با مظفرالدین شاه و امین‌السلطان فراهم کند.

امین السلطان
(۱۲۳۶-۱۲۸۶ش)

۱۲۸۰ شمسی / ۱۹۰۱ میلادی

آنتوان کتابچی و ادوارد کوت

ماریوت

۵ فروردین

آلفرد ماریوت (Alfred Marriott) و ادوارد کوت، نمایندگان دارسی، در ۱۲ مارس با یک معرفی‌نامه از سوی دولت بریتانیا به سوی تهران حرکت کردند و از سفیر بریتانیا در تهران خواستند با آنان همکاری کند. سفارت بریتانیا اعلام کرد از این موضوع پشتیبانی می‌کند.

۲۱ فروردین

کتابچی‌خان به تهران رسید.

۲۷ فروردین

ماریوت و کوت به تهران آمدند.

۱ اردیبهشت

کتابچی‌خان با امین‌السلطان ملاقات کرد و پیش‌نویس قرارداد برای وزیر معادن فرستاده شد. کتابچی‌خان نمی‌خواست امضاکنندهٔ قرارداد دارسی باشد تا این اتفاق ابعاد سیاسی پیدا نکند.

۵ اردیبهشت

ماریوت و سر آرتور هاردینگ (Arthur Hardinge)، سفیر انگلیس، با هم دیدار کردند.

۶ اردیبهشت

هاردینگ ماریوت را به امین‌السلطان معرفی و نامهٔ وولف، سفیر سابق انگلیس را به امین‌السلطان داد.

۷ اردیبهشت

هاردینگ به وزارت خارجه انگلیس نوشت که این طرح باعث پیشرفت ایران خواهد شد.

۲۳ اردیبهشت

وزیر معادن که مسئول تهیه قرارداد بود، به تهران بازگشت و مذاکره سرعت بیشتری گرفت.

۲۵ اردیبهشت

ماریوت از هاردینگ خواست برای پیشبرد پروندهٔ نفت به امین‌السلطان فشار بیاورد.

۲۶ اردیبهشت

هاردینگ از امین‌السلطان تقاضا کرد، برای انعقاد قرارداد، مظفرالدین شاه را هرچه زودتر متقاعد کند.

۲۷ اردیبهشت

■ امین‌السلطان از کتابچی خواست به اتفاق وزیر معدن و ماریوت متن قرارداد را تکمیل کند.

■ ماریوت تلگرامی به این شرح برای دارسی ارسال کرد: «مرحله بحرانی تمام شد و امیدواریم در یک هفته، به توافق برسیم.»

۲۸ اردیبهشت

کتابچی و وزیر معادن و ماریوت متن قرارداد را بررسی کردند. هاردینگ موضعی بینابین داشت. او که می‌خواست در دوره سفارتش دستاوردی مطلوب داشته باشد، برای موفقیت مذاکرات می‌کوشید، اما نه به جزئیات آن واقف بود و نه به او رشوه پیشنهاد شده بود.

۳۰ اردیبهشت

■ شاه پول می‌خواست و قرارداد را امضا نمی‌کرد. او در زمان تأسیس شرکت ۴۰ هزار پوند و در نهایت ۱۶ درصد از درآمد نفت را می‌خواست.

■ دارسی، اچ. تی. برلز (H.T. Burls)، زمین‌شناس، را به غرب و جنوب ایران فرستاد تا گزارش‌های دو مورگان و وضعیت چشمه‌های نفت را ارزیابی کند؛ برلز به نتایج خوبی رسید.

۲ خرداد

کتابچی به امین‌السلطان ۵ هزار لیره بیشتر پرداخت کرد.

۴ خرداد

امین‌السلطان پیشنهاد داد، در غیبت سفیر روسیه، می‌توان قرارداد را به امضای شاه رساند.

۷ خرداد

مظفرالدین شاه قرارداد دارسی را امضا کرد.

۱۹ شهریور

رینولدز (Reynolds)، مدیر حفاری دارسی، برای اولین بار به تهران آمد. برای کار حفاری، دو منطقه پیش‌بینی شده بود؛ آنتوان کتابچی شوشتر را در نظر داشت و ردوود خواهان حفاری در قصرشیرین بود.

آبان

حفاری در تپهٔ چیاسرخ کرمانشاه با نظارت رینولدز آغاز شد.

سر آرتور هاردینگ

سفیر انگلیس در ایران:

«...اولین کار و اقدام مهم من که چند ماهی پس از ورودم به تهران انجام گرفت، [اخذ] امتیاز مهم به نام یک شرکت بریتانیایی بود که نفت نواحی جنوب ایران را استخراج کند...سفیر پیشین انگلستان نامه‌ای به من نوشت و ماریوت را معرفی و توصیه کرد که از نفوذ خودم برای تحصیل امتیاز به نام یک سرمایه‌دار استرالیایی که حامل نامه نمایندها بود استفاده کنم... من بی‌درنگ امین‌السلطان را ملاقات و توصیه کردم به تقاضایی که مستقیماً از طرف کتابچی‌خان تسلیم صدراعظم شده بود، نظر موافق مبذول دارد. صدراعظم با توجه به سهمی که برای خودش در نظر گرفته شده بود، اظهار داشت مخالفتی ندارد.»

۳۰ آبان

کتابچی به دارسی خبر داد که دولت او را برای بازرسی (کمیسیونر) امتیاز نفت انتخاب کرده است.

دی

ارزش نفت وارداتی از گمرکات شمال و جنوب به ۶۰ هزار لیره رسید.

اسفند

کتابچی از هر سه فرزندش برای فعالیت در این قرارداد بهره گرفت: پائول، به نمایندگی بازرس (کتابچی) در تهران، وینسنت در لندن و ادوارد به دستیاری رینولدز منصوب شد.

روزن پلانتر، مهندس حفار که برای ادامه کار رینولدز استخدام شده بود.

۱۲۸۱ شمسی / ۱۹۰۲ میلادی

فروردین

حفر اولین چاه چیاسرخ به ۹۰۰ فوتی رسید. در همین زمان، مطالعاتی برای خط لوله از منطقهٔ ذهاب به خرمشهر در حال انجام بود.

۶ فروردین

دارسی اعضای سندیکای امتیاز را به کتابچی معرفی کرد. بیشتر آنان دیپلمات و در دربار تأیید شده بودند:

۱. ایولین اشلی (Evelyn Ashley)
۲. لرد بورتون (Lord Burton)
۳. سر آرتور الیس (Sir Arthur Ellis)
۴. لینچ (Mr.Lynch)
۵. لرد رمسی (Lord.D.Ramsay)
۶. سر هوراس رامبولد (Sir Horace Rumbold)
۷. سر هنری دروموند وولف
۸. ویلیام ناکس دارسی

۱۰ مرداد

دارسی برای مطالعات زمین‌شناسی در مناطق مختلف دبلیو. اچ. دالتون (W. H. Dalton) را به ایران فرستاد.

۲۸ آذر

آنتوان کتابچی در ایتالیا درگذشت.

۱ دی

ارزش نفت وارداتی از گمرکات شمال و جنوب به ۵۰/۹۴۰ لیره رسید.

اسفند

قرارداد رینولدز (مدیر حفاری) به پایان رسید و روزن پلانتر (Rosen Plaenter) به جای او انتخاب شد. پلانتر در باکو و آسام سابقهٔ کار حفاری داشت.

۱۲۸۲ شمسی /۱۹۰۳ میلادی

جی. بی. رینولدز

۲۴ اردیبهشت

دالتـون کـه در مـرداد سـال پیـش از ایـن، عـازم ایـران شـد، پـس از مطالعـهٔ مناطـق غـرب و جنـوب، گـزارش خـود را تکمیل کرد. در گذشـته، ردوود گزارشـی بـه دارسـی داده بـود. نظـر ایـن دو زمین‌شـناس کمـی متفـاوت بـه نظـر می‌رسـید. گـزارش دالتـون نتیجـه‌ای چنـدان دقیـق و راهگشـا نداشـت. پژوهـش او ۲ هـزار و ۲۰۲ پونـد هزینـه داشـت.

۳۰ اردیبهشت

دارسـی شـرکت اکتشـافات را بـا مشـورت ای. تـی. هارگـراوس (E.T. Hargraves) و شـرکایی کـه تـوان مالـی داشـتند، تأسـیس کـرد. وولـف و وینسـنت کتابچـی ـ فرزنـد آنتـوان کتابچـی ـ از مفـاد اسـاس‌نامه شـرکت کـه بـا مفـاد امتیـاز نفـت و قول‌وقـرار قبلـی بـا دارسـی مطابقـت نداشـت، راضـی نبودنـد. دارسـی همچنـان بـه دنبـال شـریک سـرمایه‌گذار بـرای تأمیـن مخـارج کار در آینـده بـود.

مهر

■ رینولـدز بـه ایـران بازگشـت. مأموریـت او حفـاری در منطقـهٔ مسجدسـلیمان (شوشـتر) بـود. او در ۶ آذر سـال ۱۲۸۲ ش، بـه کویـت رسـید سـپس از آنجـا بـه بهبهـان رفـت. در ۲۶ بهمـن بـه بهبهـان و در اوایـل اسـفند بـه رامهرمـز رسـید. سـپس راهـی شوشـتر شـد.

۹ دی

بانـک لویـدز (Lioyds) بـه دارسـی دربـاره سررسـید بدهی‌هایـش اخطـار داد.

۱۵ دی

سـر آرتـور هاردینـگ، سـفیر انگلیـس در ایـران، در سـفری بـه غـرب ایران از کمـپ هـای حفـاری چیاسـرخ کرمانشـاه بازدیـد کـرد. او بـرای واگذاری امتیـاز نفـت بـه دارسـی بسـیار کوشـیده بـود.

۲۳ دی

فوران نفت از چاه دوم چیاسرخ

متـه حفـاری در عمـق ۷۵۶ پـا به نفت رسـید. در ابتـدا، روزی ۶۰۰ بشـکه نفـت از چـاه فـوران می‌کـرد، امـا بـه تدریـج فشـار چـاه کاهـش یافـت. رئیـس حفـاران در ابتـدا خوشـحال شـد، امـا فشـار چـاه یکبـاره کاهـش یافـت. همـهٔ حفـاران زحمـات خـود را بربادرفتـه دیدنـد و بی‌درنـگ، بـه

لنـدن گـزارش دادنـد. دارسـی خیلـی زود بـا زمین‌شناسـان مشـورت کـرد. در نهایـت، دسـتور توقـف و تـرک منطقـه از لنـدن صـادر شـد.

اسفند

رینولـدز بـا سـادات قیـری ملاقـات کـرد. سـادات قیـری حوضچه‌هـای نفتـی را در اختیـار داشـتند. همچنیـن، او بـا سـران بختیـاری بـرای انتخـاب سـایت اردوگاه ملاقـات کـرد.

۱۲۸۳ شمسی / ۱۹۰۴ میلادی

۱۲ فروردین

خان‌هـای بختیـاری در ملاقـات بـا رینولـدز ۱۰ درصـد از سـود خالـص فـروش نفـت را خواسـتند. رینولـدز اختیـار داشـت، فقـط ۲ درصـد از منافـع را بـه خان‌هـای بختیـاری پیشـنهاد کنـد. وقتـی ایـن خبـر بـه دولـت ایـران رسـید، دولـت ایـران از قبـول یـا تأییـد توافـق رینولـدز و خان‌هـای بختیـاری امتنـاع کـرد. سـادات قیـری در دیـدار بـا رینولـدز، تقاضـای سـالانه ۱۱ تن نفـت خام، قیـر و ۱۰۰ پونـد پـول نقـد داشـتند.

اردیبهشت

روزن‌پلانتر، رئیس حفاران، چیاسرخ را ترک کرد.

شهریور

شکست در کرمانشاه

دارسـی بـه رینولـدز دسـتور داد، دسـتگاه حفـاری را بـه جنـوب (شوشـتر) انتقـال دهـد و از روی گـزارش دالتـون دسـت‌کم شـش نقطـه را انتخـاب و عملیـات را آغـاز کنـد.

افزایش واردات نفت از باکو

مالیـات نفـت روس در گمـرکات جنـوب از ۵ درصـدی کـه در قـرارداد ترکمانچـای قیـد شـده بـود، بـه یـک و یک‌سـوم رسـید. نفـت روسـیه بـه راحتـی در ایـران در دسـترس بـود. بیشـتر محموله‌هـای نفتـی ثبت‌شـده ۳ سـال اخیـر در گمـرکات جنـوب از مبـدأ باکـو بارگیـری می‌شـد. بـه دلیـل ارزانـی و وجـود کشـتی‌های بـزرگ بخـار، نفـت سـفید روسـیه همـه رقبـا را از بـازار ایـران بـه در کـرد. از سـویی، تسـهیلات گمرکـی هـم بـرای دولـت روسـیه بیشـتر شـده بـود. صـادرات بـه روسـیه مالیـات نداشـت، امـا تعرفـهٔ مالیـات بـه هنـد و بریتانیـا تـا ۲۰ درصـد افزایـش یافـت. حجـم واردات نفـت سـفید روسـیه بـه شـیراز (از راه بوشـهر) بـه ۱۵ هـزار بشـکه رسـیده بـود. بشـکه‌های نفتـی بـه سـختی و بـه وسـیلهٔ الاغ و قاطـر بیـن ۸ تـا ۲۰ روز بـه شـیراز می‌رسـید. نفـت در شـهرهای مرکـزی گـران شـده بـود، بـه گونـه‌ای کـه قیمـت هـر صنـدوق نفـت دوحلبـی کـه ۱۰ قـران بـود، در شـیراز بـه ۲۷ قـران رسـید.

۱۲۸۴ شمسی / ۱۹۰۵میلادی

شرکت سندیکای امتیازات، برای فراهم‌کردن مخارج عملیات تفحص و حفاری تشکیل شد.

۱۱ فروردین

رینولدز در مسجدسلیمان برای حفاری به دنبال نقاط مناسب می‌گشت. دالتون پیش‌تر روستای شاردین در رامهرمز و مسجدسلیمان را نقاط مناسب برای حفاری می‌دانست.

۱۲۸۵ شمسی / ۱۹۰۶ میلادی

۱۴ مرداد

مظفرالدین شاه قاجار فرمان حکومت مشروطه را امضا کرد.

۱۴ مهر

انتخابات مجلس شورای ملی در تهران پایان یافت و نخستین جلسهٔ آن در کاخ گلستان با نطق مظفرالدین شاه آغاز شد و وی فرمان حکومت مشروطه را امضا کرد.

۲۹ دی

نفت و مجلس

(دورهٔ اول)

موضوع امتیاز نفت دارسی اولین‌بار در مجلس شورای ملی بررسی شد.

۸ اسفند

میرزا علی‌اصغرخان اتابک اعظم، صدر اعظم ناصرالدین شاه و مظفرالدین شاه که در اروپا به سر می‌برد، به دستور محمدعلی شاه برای رئیس‌الوزرایی به تهران احضار شد.

۱۹ اسفند

احمد میرزا، فرزند دوم محمدعلی شاه، برای ولیعهدی تعیین و معرفی شد.

ویلهم واسموس

در جنگ جهانی اول در سازماندهی مردم بوشهر و عشایر خوزستان علیه ارتش و تأسیسات وابسته به دولت انگلیس نقش ویژه‌ای داشت. دکترین سیاست شرقی دولت آلمان برای تهییج توده‌ها علیه امپراتوری بریتانیا (انگلیس) در کشورهای آسیایی و اسلامی، راهبرد دولت آلمان در جنگ جهانی اول بود.

متن نخستین مذاکرهٔ نمایندگان مجلس دربارهٔ نفت

(دوره اول مجلس شورای ملی، جلسه سی، یکشنبه پنجم ذی‌الحجه الحرام، ۱۳۲۴ ق)

ـ سعدالدوله: اگر مجلس صلاح می‌دانند، یک کمیسیون برای تحقیقات معین کنند.
ـ آقا سید محمد تقی: این امتیازنامه را بخوانند بعد کمیسیونی مقرر نمایند.
ـ صدیق حضرت: در فصل اول لفظ انحصار دارد در نسخه فرانسه ترجمه آن غلط شده است. می‌خواهید بخوانم (خواندند).
ـ وزیر معادن: این ترجمه‌ای است که وزارت‌خارجه داده است.
ـ سعدالدوله: کدام معتبر است؟ غالباً این امتیازنامه‌ها را صاحب‌امتیاز می‌نویسد و یک تقدیمی می‌دهد که او را معتبر نمایند نه اصل را.
ـ شیخ‌الملک: اما اینجا این طور است که اگر در صورت مقابله اختلافی بین نسخه فارسی و فرانسه باشد، فرانسه مقدم است.
- سعدالدوله: غرض این است که ملت بداند تفصیل کونترات وامتیازنامه‌های ما را با خارجه که به چه ترتیب است و چگونه تقلیات می‌کنند.
ـ وزیر معادن: اگر این‌گونه تقلیات نبود، ملت برای چه این مجلس را ایجاد می‌کرد؟ این مجلس برای برداشتن همین خرابی‌ها است. در آن فصلی که علاوه بر صدی شانزده از منافع مبلغ بود و به دولت علیه عایدی می‌داد، صاحب امتیاز نیز باید به دولت بدهد.
ـ وزیر معادن: اینجا توضیحی لازم دارد که این سه معدن قبل از امتیاز سالی دو هزار تومان به دولت عایدی می‌داد. امتیاز آن را هم واگذار کردند به او (دارسی) که علاوه از سالی صدی شانزده که باید به دولت بدهد، آن دو هزار تومان را هم باید بدهد.
ـ سعدالدوله: حالا می‌دهد؟
ـ وزیر معادن: هنوز نداده می‌گوید که باید من تحقیق بکنم و هنوز این معادن در تصرف من نیست، من نمی‌دهم. ما جواب دادیم که ما نباید به تصرف شما بدهیم. معادن آنجا هست، باید بفرستید رسیدگی نمایند. چاه بکنند تا معادن بیرون بیاید و این پول را بدهد و حق ندارد و خواهیم گرفت، در جواب و سؤال هستیم.
ـ سعدالدوله: چند سال است؟
ـ وزیر: شش سال است.
ـ سعدالدوله: حالا کار می‌کنند؟
ـ وزیر: در دو مکان کار می‌کنند.
ـ سعدالدوله: این شرط هست که تا چند مدت اگر دایر نکرد امتیاز باطل باشد؟
ـ وزیر: بلی آن فصل می‌رسد.
ـ سعدالدوله: تا حالا کمپانی کرده است؟

ـ وزیر: بنا بود دو سال اگر کمپانی از برای این کار تشکیل ندهند، باطل باشد، چون دو سالش تمام شد و دید چاه‌های نفت درست بیرون نیامده که بتواند کمپانی تشکیل کند، با بعضی از رفقای خودش شرکتی کرد که اسمش را شرکت معدن نفت گذاشت. فصلی در این باب گذاشته است و در قرارنامه او نوشته است که باید عملجات از اهل ایران باشند، ولی او از عثمانی و هندی آورده است، اما حالا تلگرافی شده است که همه عملجات ایرانی هستند، مگر سی نفر.

ـ سعدالدوله: ولی بنده شنیدم که اغلب بغدادی و عثمانی و هندی هستند.

ـ حاجی معین‌التجار: بنده پارسال دیدم که عملجات‌هایشان ایرانی بودند، ولی آن تشکیل کمپانی که بنا بود بکنند، نکردند.

ـ سعدالدوله: از پول خودش کمپانی کرده است، فرقی نمی‌کند.

ـ وزیرمعادن: هنوز از کیسه دولت چیزی نرفته است و ضرری به دولت نرسیده. تلگرافی قرائت شد که رئیس تلگراف رامهرمز کرده بود به وزیر که عملجات معدن فعلاً همه ایرانی هستند و سی نفر از خارجه هستند.

ـ سعدالدوله: آن سی نفر خارجی چه قبیل اشخاص هستند؟

ـ وزیر: سی نفر رئیس، نایب‌رئیس و دکتر و ماکینه‌چی و عملجات علمی هستند.

ـ سعدالدوله: راپورت من پس صحیح است که یهودی‌های بغداد و هندی در آنجا هستند.

ـ وزیر: آن در معدن قصر شیرین بود که کتابچی خان کمیسر بود و از اینجا تلگراف کردیم و نوشتیم آنها را معزول کردند.

ـ صدیق‌السلطنه: علاوه بر راپورت‌های خودم، آن تحقیقات تلگرافی از تلگراف‌خانه رامهرمز و این هم شرحی است که سردار اسعد مرقوم فرمودند که عملجات تمام ایرانی هستند، مگر سی نفر (آن فصل قرائت شد) که بیست هزار لیره از بابت امتیاز داده شده است.

ـ سعدالدوله: آن بیست هزار لیره چه شده است؟

ـ وزیر: به امین‌السلطان اتابک داده شد و قبض اتابک هم در دست است، این هم سواد قبض .

ـ سعدالدوله: در این کار کمیسر پسر کتابچی خان بود.

ـ وزیر معادن: اول خود کتابچی بعد با پسرش، حال دو سال است که با صدیق‌السلطنه است .

ـ سعدالدوله: ما باید بدانیم که چرا بی‌جهت او معاف شده است از این خدمت. جناب شیخ‌الملک شما می‌دانید برای چه؟

ـ شیخ‌الملک: جهت را نمی‌دانم.

- وزیر معادن: برای همین عیوبات بود که این مجلس تشکیل شد. برگذشته‌ها

اعتراضی نیست انشاءالله از این به بعد ترتیب صحیح خواهد بود.
ـ سعدالدوله: این که می‌گویم برای این است که بعداً بی‌جهت کسی را از خدمت معاف نکنند.
ـ آقا میرزا محسن: از رعیت ایران بود.
ـ سعدالدوله: بلی رعیت شده بود.
ـ صدیق‌السلطنه: بلی، کتابچی‌خان ارمنی و رعیت ایران است.
ـ رئیس: این مطلب را گفتید، چیزی به خاطرم رسید، این است که آیا دولت نمی‌تواند نوکر خود را عزل نماید؟
ـ سعدالدوله: به قاعده نظام‌نامه بی‌جهت و بی‌تقصیر نه.
ـ آقا میرزا محسن: صحیح است که استحقاق عزل ندارد، ولی اگر بگوید که چهار سال تو در این خدمت نفع بردی، حال یکی دیگر ببرد، چون کار کم است و اشخاص زیاد این چطور است؟
- سعدالدوله: بعدها کار زیاد پیدا خواهد شد و همه صاحب‌کار می‌شوند. این‌قدر کار پیدا شود که آدم برای آن نباشد، اما به شرط آنکه کار برای آدم باشد، نه آدم برای کار. نگویید چون فلانی بی‌کار بود به او کار دادیم.

دوره نخستین مجلس شورای ملی

۱۲۸۶ شمسی / ۱۹۰۷ میلادی

۸ شهریور

امین‌السلطان ترور شد.

۱۲۸۷ شمسی / ۱۹۰۸ میلادی

■ سر آرنولد ویلسون (Sir Arnold Wilson) از سال ۱۹۰۹ تا ۱۹۱۱ م کنسول انگلیس در خرمشهر و نیز از سال ۱۹۲۱ تا ۱۹۲۴ م ریاست امور اداری شرکت نفت انگلیس ـ پرشیا را در لندن بر عهده داشت. او بعدها نمایندهٔ مجلس شد.

۵ خرداد

اولین حوزهٔ نفتی در مسجدسلیمان کشف شد.

دی

■ اندرو کمپل (Andrew Campbell) منطقهٔ آبادان را برای تأسیس پالایشگاه تأیید و پیشنهاد کرد.

■ متخصصان شرکت نفت در حال آزمایش تولید کروزن با خلوص بالاتر بودند.

صنعت نفت ایران از همین نقطه شروع شد. (چاه شماره یک مسجدسلیمان)

۵ خرداد ۱۲۸۷ شمسی

نفت در مسجدسلیمان

روز پنجم خرداد ۱۲۸۷ ش (۱۹۰۸ م)، متهٔ حفاری به لایهٔ نفت‌دار چاه شمارهٔ ۱ مسجدسلیمان برخورد و نفت با فشار از چاه فوران کرد. عمق چاه ۳۶۰ متر بود. دومین چاه که ۱۰ روز بعد به نفت رسید، ۳۰۷ متر عمق داشت. وجود نفت فراوان در ایران اثبات شد و صنعت نفت ایران فعالیت خود را آغاز کرد. چاه شماره ۱ در منطقه نفتون (درهٔ خرسان) مسجدسلیمان در استان خوزستان، اولین چاه نفت در خاورمیانه بود. حفاری این چاه زیر نظر رینولدز در سال ۱۲۸۶ خورشیدی شروع شد. از این چاه ۳۶۰ متری (۱۱۷۹ پا) روزانه ۳۶ هزار لیتر (۸ هزار گالن) نفت به دست می‌آمد. سوخت ماشین‌های استخراج نفت با سوزاندن زغال، چوب درخت و نفت‌های سطح‌الارضی زیر دیگ‌های آب تأمین می‌شد. از سال ۱۲۸۷ تا ۱۳۳۴ ش، حدود ۳۰۰ چاه نفت دیگر در مسجدسلیمان حفر و بیش از ۱۰۰ میلیون تن نفت از آنها استخراج شد. چاه شماره ۱ هم‌اکنون در مرکز شهر مسجدسلیمان به صورت موزه نگهداری می‌شود.

۱۲۸۸ شمسی / ۱۹۰۹ میلادی

اولین کشتی با سوخت نفت، به آب انداخته شد که کار آن فقط حمل نفت بود.

فروردین

پالایشگاه آبادان در دو بخش طراحی شد؛ هشت برج تقطیر، دو بخش باز تقطیر و شویندگی و تصفیه.

اردیبهشت

چند مهندس از شرکت نفت برمه برای ساخت پالایشگاه آبادان به خرمشهر آمدند. چارلز ریتچی (Charles Ritchie) که در برمه روی خط لوله کار کرده بود و در کار پالایش تخصص داشت، به خرمشهر آمد تا مسیر خط لوله را بررسی و طراحی کند.
ریتچی به شرکت جاکوب اند دیویدز (Jacob & Davids) در نیویورک لوله سفارش داد؛ ۶۰ مایل لولهٔ ۵ اینچی و ۸۰ مایل لولهٔ ۸ اینچی، با درازای ۱۶ تا ۲۲ پا.

۲۱ اردیبهشت

در پالایشگاه آبادان، برای تولید دو محصول نفت لامپ و نفت ویکتوریا برنامه‌ریزی شد.

۲۵ اردیبهشت

کاکس (Cox)، کنسول انگلیس در خلیج‌فارس، با خزعل دیدار کرد.

تیر

مقدمات احداث (نقشه‌برداری، تعیین مسیر) خط لوله از مسجدسلیمان به سوی آبادان آغاز شد.

۲۵ تیر

موافقت‌نامه شیخ خزعل و شرکت نفت ایران و انگلیس

نمایندهٔ شرکت و وزیرمختار دولت بریتانیا در ایران، در ۲۵ اردیبهشت‌ماه ۱۲۸۸ ش، به‌طور مستقیم با خزعل وارد مذاکره شد و در ۲۵ تیر ۱۲۸۸ ش موافقت‌نامه‌ای امضا کردند.

مهر

مقدمات ساخت پالایشگاه آبادان آغاز شد.

آذر

شرکت نفت انگلیس ـ ایران با سرمایه ۲ میلیون لیره تأسیس شد.

۱۰ آذر

اولین محمولهٔ ۲۳ هزار لولهٔ ۶ اینچی به خرمشهر رسید.

شیخ خزعل (۱۳۱۵ -۱۲۴۲ ش)، حاکم محمره (خرمشهر) در زمان مظفرالدین شاه و احمدشاه

موافقت‌نامه شیخ خزعل و شرکت نفت ایران و انگلیس

۱. شرکت نفت برای ساخت یک پالایشگاه زمین‌های آبادان را خواهد خرید؛
۲. به شرکت نفت برای استقرار خطوط لوله نفتی در منطقه خوزستان تضمین داده شد؛
۳. حق کشتیرانی روی کارون و اروندرود به شرکت نفت داده شد؛
۴. مردان مسلح خزعل از شرکت نفت حمایت خواهند کرد؛
۵. سالانه ۶۵۰ لیره برای مدت ۱۰ سال به‌صورت یکجا پرداخت خواهد شد؛
۶. انگلیس حقوق خزعل و جانشینان او را در منطقه تضمین کرد؛

دی

ریتچی به همراه مهندسان و کارگران فنی انگلیسی برای طراحی و نصب خط لوله به ایران آمد.

بهمن

چارلز گرینوی (Charlres Greenway)، از مدیران شرکت نفت ایران و انگلیس، به ایران آمد و از خط لوله و پالایشگاه در آبادان بازدید کرد.

سال ۱۲۸۹ شمسی / ۱۹۱۰ میلادی

نخستین بودجه ایران به روش جدید، پس از مشروطیت تهیه شد.

دی

بندرگاه و یک خط آهن کوتاه برای تخلیه و انتقال تجهیزات پالایشگاه آبادان و خط لوله ساخته شد.

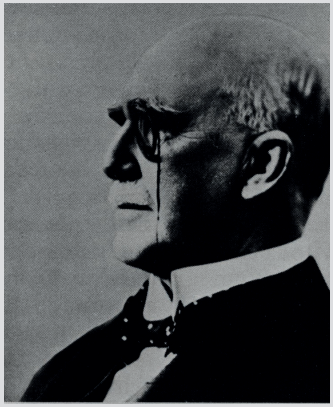
۲۲ دی

نخستین بررسی جامع و تفصیلی دربارهٔ نیروهای مشغول به کار پالایشگاه آبادان منتشر شد.

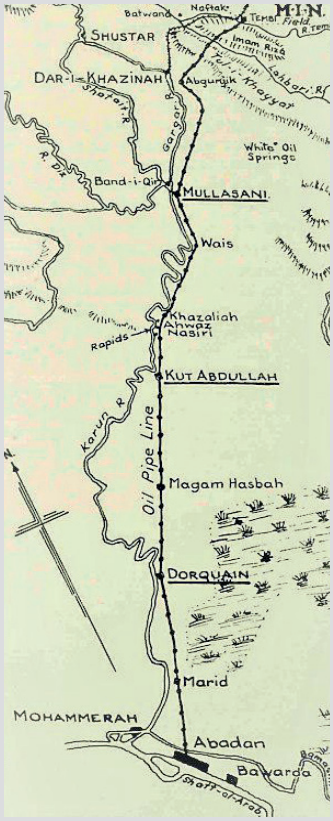
۱۱ بهمن

دومین محموله، شامل ایستگاه‌های پمپ برای احداث خطوط لوله رسید. همهٔ لوله‌ها را با قایق کوچکی از جنس استیل و تنهٔ درخت به سمت بالا می‌بردند، سپس در خشکی با الاغ و بارکش و گاری حمل می‌کردند. کارگاه و انبار شرکت در درخزینه بود.

شیب تند جاده، شدت جریان آب در رودخانهٔ کارون، حمل و بارگیری از خشکی به رود و از رود به خشکی، از خطرها و دشواری‌های مسیر این خط لوله بود که از مسجدسلیمان تا آبادان به طول ۱۳۸ مایل کشیده شده بود. این خط لوله در کنار رودخانه از بالا به سمت آبادان می‌رفت و باید از دو منطقهٔ تپه‌ای با ارتفاع ۱۴۰۰ پا عبور می‌کرد.

گرین وی، رئیس شرکت نفت انگلیس ـ پرشیا

نخستین خط لوله نفت از مسجد سلیمان به آبادان (نشریه نفت مگزین)

سال ۱۲۹۰ شمسی /۱۹۱۱ میلادی

خرداد

کارکنان شرکت نفت انگلیس ـ ایران

مناطق: ۵۴۱ نفر

اهواز: ۸۳ نفر

آبادان: ۸۸۶ نفر

خطوط لوله: ۹۵۰ نفر

تیر

نخستین خط لوله نفت ایران به قطر ۴ تا ۶ اینچ پس از احداث پالایشگاه آبادان (در سال ۱۲۸۹ ش، با ظرفیت ۲ هزار و ۳۷۷ بشکه در روز) در مسیر مسجدسلیمان به آبادان برای انتقال نفت خام به پالایشگاه احداث شد. تلمبه‌های نصب‌شده در مسجدسلیمان با بخار آب کار می‌کرد و در یک شبانه‌روز ۴۰ هزار بشکه استخراج می‌شد.

پالایشگاه آبادان خیلی زود توسعه یافت. اولین بنچ‌ها (برج‌ها) و مخازن پنج هزار تنی نصب شد. در اسفند ۱۲۹۱ش کار نصب اولین بنچ‌ها و مخازن، لوله‌کشی، توربین‌های بخار و ساخت دفاتر اداری، منازل مدیران پایان یافت. توسعه پالایشگاه در ۱۲۹۵ و ۱۲۹۶ ش نقطه عطفی در افزایش تولید و صادرات نفت تصفیه شده بود.

۱۲۹۱ شمسی / ۱۹۱۲ میلادی

جرثقیل در صنعت نفت

- برای اولین‌بار، چند دستگاه جرثقیل که با نیروی بخار کار می‌کرد، برای برداشتن و جابه‌جایی اجسام سنگین خریداری و به بندر آبادان آورده شد.
- پالایشگاه آبادان با ظرفیت روزانه حدود ۲ هزار بشکه نفت راه‌اندازی شد. ظرفیت ماهانهٔ این پالایشگاه نزدیک به ۲۰ هزار تن در ماه بود.

۳ اردیبهشت

قراردادی بین شرکت نفت انگلیس ـ ایران با شرکت نفت «آسیا تک» (Asia tech) بسته شد.

۲ خرداد

اولین محمولهٔ نفت خام از پالایشگاه آبادان صادر شد.

آذر

نخستین قرارداد فروش نفت بین شرکت نفت انگلیس ـ پرشیا با شرکت «برادران لینچ» (Brothers Lynch) منعقد شد.

۱۲۹۲ شمسی / ۱۹۱۳ میلادی

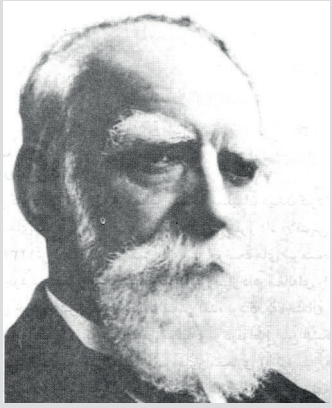
لرد استراتکونا (Lord Strathcona)، رئیس هیئت‌مدیرهٔ شرکت نفت انگلیس ـ پرشیا، درگذشت و سر چارلز گرینوی جای او را گرفت.

خرداد

قرارداد تأمین نفت برای نیروی دریایی بریتانیا

شرکت نفت انگلیس ـ پرشیا و دولت بریتانیا برای تأمین نفت مورد نیاز نیروی دریایی بریتانیا قراردادی بستند.

چرچیل در ۱۷ ژوئن سال ۱۹۱۴ م (۲۸ خرداد ۱۲۹۲ ش) لایحه‌ای را مبنی بر سرمایه‌گذاری در شرکت نفت انگلیس ـ پرشیا، به پارلمان آن کشور ارائه داده بود. براساس این لایحه، دولت بریتانیا با ۲/۲ میلیون پوند سرمایه‌گذاری در شرکت نفت انگلیس ـ پرشیا، مالک ۵۱ درصد سهام آن شد و دو کرسی از هیئت‌مدیره این شرکت را از آن خود کرد. این لایحه با ۲۴۵ رأی موافق در برابر ۱۸ رأی مخالف تصویب شد. این سرمایه‌گذاری برای انگلیس که سوخت ناوگان دریایی خود را از زغال سنگ به نفت تغییر داده بود، بسیار اهمیت داشت و بخش زیادی از سوخت مورد نیاز نیروی دریایی بریتانیا را در بحبوحه جنگ جهانی دوم تأمین می‌کرد.

لرد استراتکونا
عضو غیر موظف و رئیس هیئت‌مدیره شرکت نفت انگلیس - پرشیا
(۱۲۸۸-۱۲۹۲ش)

۱۲۹۳شمسی/ ۱۹۱۵میلادی

- برخی از عوامل بختیاری، متمایل به آلمان، برای فشارآوردن به شرکت نفت انگلیس ـ پرشیا، خط لولهٔ نفت را بین مسجدسلیمان و اهواز قطع کردند. با توجه به این موضوع و همچنین، خطر پیشروی قوای عثمانی که خوزستان را تهدید می‌کرد، انگلیس‌ها سربازهای هندی خود را به خوزستان فرستادند.
- میزان استخراج نفت ایران در سال‌های ۱۲۹۱ تا ۱۲۹۳ ش بیش از شش برابر افزایش یافت که با میزان نیاز انگلیس در دورهٔ جنگ جهانی اول متناسب بود. میزان تولید نفت از ۳۰ چاه فعال، ۳۲ هزار تن در سال بود.

۲۹ اردیبهشت

موافقت‌نامهٔ نفت بین دولت بریتانیا و شرکت نفت انگلیس ـ پرشیا در ۲۰ ماه می سال ۱۹۱۴ م به امضا رسید.

خرداد

احتیاجات جنگ جهانی اول، شرکت نفت انگلیس ـ پرشیا را بر آن داشت تا کار نصب دومین خط لوله بین مسجدسلیمان و آبادان را بررسی کند.

۲۶ خرداد

موافقت‌نامهٔ نفت بین دولت بریتانیا و شرکت نفت انگلیس ـ پرشیا در ۱۷ ژوئن ۱۹۱۴، در دو مجلس عوام و لردها در انگلیس تصویب شد.

براساس این موافقت‌نامه، دولت بریتانیا بخشی از سهام شرکت نفت انگلیس ـ پرشیا را در اختیار گرفت و شرکت نیز متعهد شد نفت مورد نیاز نیروی دریایی بریتانیا را تأمین کند.

۶ مرداد

جنگ جهانی اول آغاز شد.

چرچیل درباره موافقت‌نامه بین دولت بریتانیا و شرکت نفت انگلیس ـ پرشیا گفت: «این قرارداد نه فقط برای نیروی دریایی سهم چشمگیری از ذخیره نفت فراهم کرد، بلکه دولت را برای نظارت بر امور نفتی هدایت کرد و منافعی را برای آن به ارمغان آورد که درحال‌حاضر، میلیون‌ها لیره استرلینگ ارزش دارد. این موافقت‌نامه صرفه‌جویی کلانی را در خرید نفت برای نیروی دریایی در پی آورد. منافع این قرارداد به ما امکان داد بتوانیم کشتی‌های پرقدرتی بسازیم. بزرگ‌ترین کشتی‌هایی که تاکنون هر کدام از قدرت‌های جهانی ساخته‌اند، به نیروی دریایی بریتانیا پیوست، بی‌آنکه کم‌ترین هزینه‌ای برای آن صرف کنیم.»

پس از تصویب این موافقت‌نامه، آدمیرال اسلید (Admiral Slade) و لرد اینچ کیپ (Inchcape) به مدیریت شرکت نفت انگلیس ـ پرشیا منصوب شدند و به نمایندگان دولت بریتانیا در همهٔ تصمیم‌گیری‌ها حق وتو داده شد.

۱۲۹۴ شمسی/ ۱۹۱۵ میلادی

اولین کشتی نفت‌کش موسوم به «امپراتوری بریتانیا» متعلق به شرکت نفت انگلیس ـ پرشیا با ظرفیت ۳ هزار و ۶۰۰ تن، از سال ۱۹۱۶ تا ۱۹۴۱ م نفت را از آبادان و ماهشهر به هند و انگلیس منتقل می‌کرد. این نفت‌کش که در کارخانه آرمسترانگ در نیوکاسل طی یک سال ساخته شده بود، سرانجام پس از ۲۵ سال حمل نفت، در هفتم ماه می ۱۹۴۱ م به دست ارتش آلمان غرق شد.

۱۳ فروردین

در سوم آوریل ۱۹۱۵ م، شرکت «تانکر بریتانیا»، وابسته به شرکت نفت انگلیس ـ پرشیا با سرمایهٔ ۱۰۰ هزار پوند و خرید ۷ تانکر تأسیس شد.

مهر

ظرفیت پالایشگاه آبادان به ۲۷ هزار تن در ماه رسید.

دی

کمبود نفت در جنگ جهانی اول

روزنامهٔ تایمز لندن در گزارشی، از کمبود نفت و سوخت برای ناوها و کشتی‌های تجاری انگلیس نوشت و افزایش مصرف نفت در دورهٔ جنگ و محاصرهٔ دریایی آلمان‌ها بر ضد انگلیس را که از رسیدن نفت ایران به لندن ممانعت می‌کرد، از دلایل این امر بر شمرد.

۶ بهمن

قرارداد امتیاز استخراج نفت و موم طبیعی میان محمدولی‌خان خلعتبری (سپهدار اعظم)، نخست وزیر و وثوق‌الدوله، وزیر خارجه با خوشتاریا (Khoshtaria)، اهل گرجستان، منعقد شد.

شرکت بریتیش تانکر کمپانی (British Tanker Co. Ltd) شرکت حمل نفت بود که به‌عنوان شعبه‌ای از شرکت نفت انگلیس ـ پرشیا در ۱۹۱۵ م تأسیس شد این شرکت به تدریج مالک ده‌ها کشتی بزرگ حمل نفت شد یکی از دعاوی دولت ایران درآمد شعبه‌های شرکت بود که طبق امتیاز دارسی باید پرداخت می‌شد، که نشد.

۱۲۹۵ شمسی / ۱۹۱۶ میلادی

■ سرمایه شرکت «تانکر بریتانیا» به ۳ میلیون پوند افزایش یافت. با توجه به بالارفتن مصرف جهانی نفت، ۶۰ فروند کشتی نفت‌کش تا سال ۱۹۲۴ م به سفارش شرکت ساخته و خریداری شد.

■ پیشرفت کار شرکت نفت انگلیس ـ پرشیا به حدی رسید که یک میلیون سهام ممتاز یک‌لیره‌ای را با قیمت هر سهم ۲۲/۵ شیلینگ در بازار بورس به فروش رساند و حتی مردم حاضر بودند برای هر سهم ۱۲/۵ شیلینگ بیشتر بپردازند.

فروردین

نفت شمال

پس از عقد قرارداد بین محمدولی‌خان خلعتبری ـ که ادعا شده بود، ناصرالدین شاه نفت شمال را به او واگذار کرده است ـ میان وثوق‌الدوله و خوشتاریا قراردادی دوازده‌ماهه بسته شد.

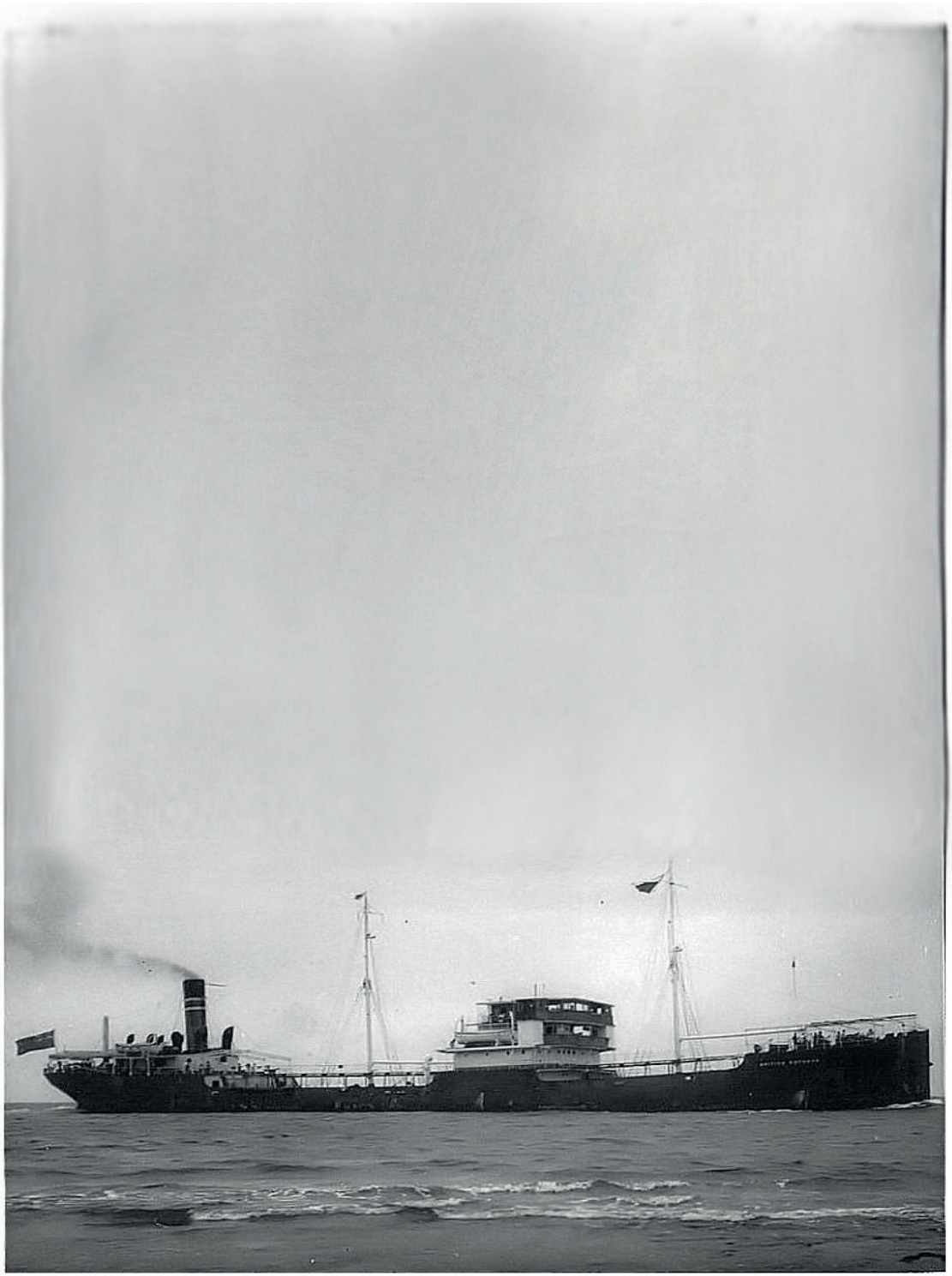
«ماده اول: دولت شاهنشاهی ایران به موجب امتیازنامه، حق انحصاری کشف و استخراج نفت و گاز طبیعی و قیر و موم طبیعی را در حوزه ایالات گیلان و مازندران و استرآباد (گرگان) در مدت ۷۰ سال به صاحب امتیاز مرحمت و اعطا می‌فرمایند... »

امضاء، وثوق‌الدوله

محمد ولی خان خلعتبری
معروف به سپهدار اعظم، اولین دارنده امتیازات نفت شمال

«من، سپهسالار اعظم، نظر به فرمان پادشاهی مورخه شعبان ۱۳۱۳ ق که به موجب آن امتیاز معادن نفت تنکابن و کجور و کلارستاق به من داده شده است، کمپانی خشداریا را مأمور می‌نمایم که اقدامات لازمه را برای اجرای امتیاز مذکور به عمل آورد.»

نفت‌کش «امپراتوری بریتانیا»

۱۲۹۷ شمسی / ۱۹۱۸ میلادی

■ شرکت نفت انگلیس ـ پرشیا ۳ میلیون سهام ممتاز یک لیره‌ای را به ارزش هر سهم ۲۳ شیلینگ منتشر کرد و به فروش رساند. همان زمان، انگلیس ۳ میلیون و شرکت نفت برمه یک و نیم میلیون سهام عادی شرکت را خریدند. علاوه بر آن، شرکت ۲ هزار و ۶۰۰ سهام قرضه با سود ۵ درصد منتشر کرد و با پول آن همه سهام قرضه ای را که تا آن زمان منتشر کرده بود، بازخرید کرد.

کل در آمد دولت ایران از آغاز استخراج نفت تا سال ۱۲۹۸ ش (۱۹۱۹ م) یک میلیون و ۳۲۵ هزار لیره و در سال ۱۹۱۸ حدود ۴۱۸ هزار لیره بود.

یک میلیون و ۸۰۰ هزار لیره سهام قرضه با سود ۵ درصد از طرف شرکت نفت انگلیس ـ پرشیا منتشر شد که ۱۹۹ هزار سهم آن را دولت انگلیس و باقی را مردم با اشتیاق زیاد خریدند.

۱۹ آبان

جنگ جهانی اول با شکست آلمان پایان گرفت.

۱۹ آذر

دولت انگلیس در نامه‌ای به وثوق‌الدوله، تمامیت و استقلال ایران را تضمین کرد و قول داد که قرارداد ۱۹۰۷م را لغو و پلیس جنوب را به ایران واگذار کند؛ همچنین کمک مالی خود را به دولت ایران از ۲۰۰ هزار تومان به ۳۰۰ هزار تومان افزایش دهد.

شماره ۲ سال پنجم شمارهٔ مسلسل ۳۷

این روزنامه هر ماه یک بار در ۱۶ صفحه نشر میشود

عنوان مراسلات
Redaktion Kaveh:
Berlin-Charlottenburg,
Leibnizstr. 64

کاوه
۱۳۳۴

قیمت اشتراک موقتاً (تا عودت میزان پول بحالت طبیعی)

	سالیانه	هر شماره
در ایران	۲ تومان	۲ قران
در آلمان	۴۰ مارک	۴ مارک
در سایر ممالک	۲۰ فرانک	۲ فرانک

Jahrg. 5 • Nr. 2 • Neue Folge • ۱۴ مهر ماه قدیم ۱۲۸۹ یزدگردی = غرّهٔ جمادی الآخره ۱۳۳۸ = ۲۱ توریهٔ ۱۹۲۰

معادن نفت بختیاری

معادن نفتی که در اراضی ایل بختیاری در سر راه مال امیر وشوشتر در سه فرسنگ وتپی جنوب شرق شوشتر و ۴۷ فرسنگی شمال شمال شرق محمره واقع و بمعادن نفت میدان نفتون یا مسجد سلیمان مشهور است و دولت ایران امتیاز آنهارا بانضمام تمام معادن نفت دیگر ایران باستثنای ایالات شمالی بموجب امتیاز نامهٔ ۹ صفر ۱۳۱۹ و بموجب ۶۰ ساله به ویلیام دارسی[۱] استرالیائی داده است روز بروز کسب اهمیت کرده و بیشتر جلب توجّه اقتصادیون فرنگستان‌را مینماید[۲]. بعضی روز نامهای آلمان اخیراً در این خصوص مقاله نوشته و صورت مجلس عمومی سالیانهٔ ۱۹۱۷ فرنگی (۷ ربیع الاوّل ۱۳۳۵ تا ۱۶ ربیع الاوّل ۱۳۳۶) شرکاء «شرکت نفت انگلیس و ایران»[۳] را که اکنون صاحب امتیاز معادن مذکور است داده‌اند و ما در اینجا بملاحظهٔ اهمیّت موضوع مقالهٔ را که در این خصوص در روز نامهٔ «بلگرادر تاخربتن»[۴] در ۱۸ ربیع الثّانی امسال درج شده ترجمه مینمائیم:

«اهمیّت ایران از نظر اقتصادی جنگی»

«چندی قبل در لندن «شرکت نفت انگلیس و ایران» که ۸ کرور لیرهٔ انگلیسی سرمایه دارد و ٤ کرور و دویست هزار آن اسهام در دست دولت انگلیس است محمی داشت. قرض این شرکت بموجب اسناد ٤ کرور لیرهٔ انگلیسی است.

از آنجائی که نفت بمقدار بی اندازهٔ در آن اراضی موجود است وکارخانجات حالیهٔ شرکت برای تصفیهٔ ان کفاف نمیدهد شرکت در خیال است که تصفیه خانهای تازهٔ بسازد و برای انجام این خیال بواسطهٔ فروختن ۲ کرور لیرهٔ انگلیسی اسهام تازه سرمایهٔ شرکت‌را به ۱۰ کرور لیرهٔ انگلیسی برساند. بعدها شرکت میخواهد سرمایهٔ خودرا به ۱۶ کرور لیرهٔ انگلیسی برساند ولی بملاحظه آنکه دولت اکثریّت تامّه‌را دارا باشد همیشه سی دارند که نسبت میان اسهام دولتی واسهام شخصی مانند قدیم باقی بماند.

منافع خالص شرکت نفت در سال ۱۹۱۶—۱۹۱۷ (۱۳۳٤—۱۳۳۵) ۳٤٤٬۰۰۰ لیرهٔ انگلیسی بوده در حالیکه در سال قبل منافع شرکت فقط ۸٦٬۰۰۰ لیرهٔ انگلیسی بوده است. اسهام تازه ۸ در صد تنزیل خواهند داد بر خلاف پیش که فقط ٦ در صد تنزیل دادند واسهام اصلی شرکت که تا حال تنزیل نداده بودند ٦ در صد تنزیل خواهند داد.

رئیس شرکت شارل گرینوی[۱] اوضاع شرکت‌را بشکل خوبی شرح داد و مؤسّس این شرکت توکس دارسی[۲] را با سیسل رودس[۳] تشبیه کرد وگفت ان وزیری که اوّل دفعه اهمیّت این مسئله‌را فهمید و دولت انگلیس‌را در مراقبت امور این شرکت دخیل کرد بدولت انگلیس هم از نقطهٔ نظر سیاسی وهم از راه اقتصادی بیشتر کمک کرد تا لرد بیکونسفیلد[٤] که تنگهٔ سوئز‌را برای انگلیس خرید. رئیس اظهار کرد که نمیتواند با ارقام بگوید تا چه اندازه این شرکت در زمان جنگ بجهازات انگلیس کمک کرده وبآنها نفت داده است لکن آنقدر میتوان گفت که کمک این شرکت اهمیّت فوق العادهٔ در اقدامات جنگی متفقین داشته و مخارج جنگ هم بملاحظهٔ آنکه جهازات در عوض زغال سنگ نفت استعمال کرده‌اند بمراتب کمتر شده است. همینکه نقشهٔ که رسمکشده مجری شود شرکت میتواند آنچه دولت انگلیس وجهازات نفت یا موادی که از نفت بعمل میآید لازم داشته باشد بدهد. فقط چون شاید موافق احتیاط وحزم نباشد که یک دولتی تمام ما یحتاج خودرا تنها از یک قطعهٔ زمین بدست آورد رئیس مذکور پیشنهاد کرد که یک شرکتی ایجاد بشود که شامل تمام شرکتهای نفت انگلیسی باشد وسعی کنند هر جا در دنیا که هنوز زمین نفت دار یافت میشود در آنجا کار کنند. این مسئله خیلی قابل توجّه است زیرا که خود امریکائیها از آنجائی که در زمان جنگ تقریباً سالی ۱۰ الی ۱۲ کرور تن (۳۰ تا ۳٦ کرور خروار) نفت لازم دارند واین ٦ برابر مقداری است که قبل از جنگ در تمام اروپا بمصرف میرسید شاید نتوانند بعد از جنگ باروپا نفت بدهند. بعلاوه این جنگ بما نشان داد که برای جنگ داشتن معادن نفت بدون مراقبت خارجی وساختن موادّی که از نفت بعمل میآید بهمان اندازه که سرباز وذخیره وکشتی لازم است اهمیّت دارد.

مقدار نفتی که از اراضی این شرکت در ایران بدست میآید چنانکه تجربه نشان داده تمام نشدنی است. بطول زمان ایران میتواند باندازهٔ ممالک متحدهٔ شمالی امریکا نفت بعمل آورد. در همان اراضی که امروز شرکت کار میکند در صورتیکه تصفیه خانهائی برپا شود که بتواند نفت‌را در همان جا تصفیه کند میتوان در سال ٤ میلیون تن (۲٤ کرور خروار) نفت بدست آورد. چاه نمره ۷ تنها تا حال ۱٫۷ میلیون تن (بیش از ۱۰ کرور خروار) نفت داده است وهنوز هم پر از نفت است. تنها این اراضی امروز بیش از مقدار نفتی که کالیفرنیا ورومانی قبل از جنگ میدادند بعمل میاورد در صورتیکه کالیفرنیا ورومانی روی هم ۲۰۰۰ چاه نفت و ٤۰ میلیون لیرهٔ انگلیسی هم سرمایه داشتند.

در بعضی نقاط دیگر هم مثلاً در ساحل خلیج فارس نزدیک یک بندری که برای آمد و رفت کشتیها مناسب است چاه کنده شده ومعلوم شده که در آنجا هم نفت زیادی است. نفت ایران خیلی عالی وبمراتب بهتر از نفت امریکا است و مقدار زیادی بنزین وبیروین داراست و بعلاوه روغن لامپای خیلی خوبی نیز از آن بعمل میآید. وبعلاوه بر تمام اینها نفت ایران روغن سوخت خیلی عالی دارد که قوّهٔ حرارت ان خیلی زیاد است. مخارج شرکت در مقابل مقدار هنگفت نفتی که بعمل میآید بالنسبه کم است.

واضح است جنگ انجام خیالات شرکت‌را بتعویق انداخت. ایلات ایرانی در سال ۱۳۳٤ خسارت زیادی بشرکت وارد آوردند و ما بدین ملاحظه ۶۱٤٬۰۰۰ لیرهٔ انگلیسی از دولت ایران ادّعای خسارت کرده‌ایم(!) وتا وقتیکه دولت ایران این پول‌را ندهد ما حقّ سالیانهٔ اورا مخواهیم داد. ارتباط ما با دولت ایران و اهالی خیلی دوستانه است. ساختمان تصفیه خانها بواسطهٔ اشکالات جنگی ونداشتن پولاد وکشتی وگاهی غرق شدن کشتیهائی که پولاد حمل میکردند بواسطهٔ تحت البحریها وکی عملیات بتأخیر افتاد. بدین ملاحظات ما فقط نصف دستور سالیانهٔ خودرا توانستیم انجام دهیم.

ظرفیّت لولهای نفت‌را میخواهیم تا ۳ میلیون تن (۱۸ کرور خروار) برسانیم. امروز شرکت ۲۲ کشتی برای حمل نفت دارد وظرفیّت آنها روی هم رفته ۱۳۱٬۰۰۰ تن (۳۹۳٬۰۰۰ خروار) است. بعلاوه ۹ کشتی دیگر هم که روی هم رفته ۷۵٬۰۰۰ تن (۲۲۵٬۰۰۰ خروار) ظرفیت دارند در تحت امر اداره هستند. عمل کرد شرکت ۱۵۰٬۰۰۰ تن (٤۵۰٬۰۰۰ خروار) در سال است وبعد از انجام دستور حالیهٔ شرکت به ٦۰۰٬۰۰۰ الی ۷۰۰٬۰۰۰ تن (۱٬۸۰۰٬۰۰۰ تا ۲٬۱۰۰٬۰۰۰ خروار) خواهد رسید. راه آهنهای غربی هندوستان امروزه تمام با نفت کار میکند وعنقریب راه آهنهای دیگری هم نفتی خواهند شد.»

از شرح فوق معلوم میگردد که این اراضی نفت ایران چه اهمیّت فوق العاده در بازار نفت دنیا دارد ومخصوصاً تا چه اندازه باقدامات جنگی انگلیس کمک کرده است. وبا وجود این تمام این سرچشمهای پر بها در مقابل مبلغ بسیار نا قابلی بدست انگلیسها افتاده است بدین معنی که موافق امتیاز نامهٔ ۹ صفر ۱۳۱۹ اوّلین شرکتی که باسم «شرکت استخراجات اوّلیه»[۱] در سال ۱۳۲۱ با یک سرمایهٔ ٦۰۰٬۰۰۰ لیرهٔ انگلیسی تأسیس شد ۲۰٬۰۰۰ لیرهٔ انگلیسی نقد و ۲۰٬۰۰۰ لیرهٔ انگلیسی هم اسهام بدولت ایران داد و علاوه از منافع خالص هم صدی ۱٦ باید دولت ایران میگردد. ولی چنانکه در ضمن مقالهٔ فوق دیده شد انگلیسها در پرداختن آن بهانهای گوناگون میجویند. خودشان با وجود بسطرفی ایران فنون یاران میکنند، در ۲٦ رمضان ۱۳۳۳ بوشهر را تصرّف مینمایند و بملاحظهٔ همین بی‌قانونیها اسباب اغتشاش مملکت‌را فراهم آورده و عثمانیها نیز مجبور بعثمن کشی بایران مینمایند و بدست خود اسباب خرابی معادن نفت‌را فراهم آورده وبعد جزئی‌را کلّی نموده و ٦۱٤٬۰۰۰ لیرهٔ بحساب دولت ایران میآورند در صورتیکه مطابق تمام قوانین حقّ دولت ایران است که جبران خسارتهای هنگفتی‌را که انگلیسها بوی رسانده‌اند مطالبه نماید.

بهر حیث معادن نفت بختیاری در آتیه میتواند سرچشمهٔ تموّل بزرگی برای ایران بشود و البتّه انگلیسها نیز برای آنکه معادن مذکور از چنگشان بیرون نرود از هر چه در آن راه بتوانند کوتاهی نخواهند نمود ولی بر ایرانیان نیز فرض است که چشمشانرا باز کنند و منافع و مضرّات ایران‌را همواره در نظر داشته واز روی آن عمل نمایند.

---

(۱) W. Knox d'Arcy

(۲) برای شرح وتفصیل رجوع شود بکتاب «گنج شایگان» از سلسلهٔ انتشارات ادارهٔ «کاوه» صفحهٔ ۷۰—۷۳ و ۱۰۷—۱۰۹ وشمارهٔ ۹ «کاوه».

(۳) Anglo-Persian Oil Company (٤) Belgrader Nachrichten

(۱) Charles Greenway (۲) Knox d'Arcy (۳) Cecil Rhodes (٤) Lord Beaconsfield

۱۲۹۸ شمسی / ۱۹۱۹ میلادی

درآمد نفت، ۶۵۰ هزار و ۳۲۴ لیره

(درآمدهای نفتی براساس کتاب تاریخ بی پی، ج۱، ص۳۷۰)

■ مکلین تاک گزارش خود را که هرگز در ایران منتشر نشد، به دولت ایران ارائه داد. او در این گزارش با صراحت گفته بود که شرکت نفت حقوق حقه دولت را از حق‌الامتیاز، به طور کامل نداده و ۵۳۵ هزار لیره کمتر پرداخته است. در آن سال، درآمد ارزی نفتی ایران، نیم میلیون لیره استرلینگ بود.

■ آرمیتاژ اسمیت (Smith Armitaj) طرح حل اختلاف و تعبیرنامه دارسی را که شرکت نفت با آن موافق بود، به امضای دولت ایران رساند.

۱۷ مرداد

میرزا حسن‌خان وثوق‌الدوله، رئیس‌الوزرا، در غیاب مجلس، قرارداد بین دولت ایران و انگلستان، موسوم به قرارداد ۱۹۱۹، را امضا کرد. هنگام امضای قرارداد، نماینده دولت انگلستان در ایران ۱۳۰ هزار لیره به وثوق‌الدوله، نصرت‌الدوله و صارم‌الدوله پرداخت. این مبلغ برابر با ۴۰۰ هزار تومان بود که نیمی از آن نصیب وثوق‌الدوله و باقی میان دو وزیر تقسیم شد.

۱۸ مرداد

وثوق‌الدوله در یک اعلامیه امضای قرارداد بین ایران و انگلیس را فاش کرد. طبق این قرارداد، مالیه و قشون ایران زیر نظر معلمان

و فرماندهـان انگلیـس قـرار می‌گرفـت و قشـون، ژاندارم‌هـا و قزاق‌هـا متحدالشـکل شـدند. همچنیـن، دولـت انگلیـس ۲ میلیـون لیـره (هـر لیـره ۳ تومـان) بـه ایـران وام داد. دولـت انگلسـتان در پـی امضـای قـرارداد ۹ آگوسـت، بـه وثوق‌الدولـه، رئیس‌الـوزرا، نصرت‌الدولـه فیـروز، وزیـر امـور خارجـه و اکبرمیـرزا صارم‌الدولـه، وزیـر مالیـه، امتیازاتـی ماننـد پناهندگـی سیاسـی در بریتانیـای کبیـر را داد.

۶ شهریور

ایران و بلوک شرق

دولـت شـوروی در یـک اعلامیـه خطـاب بـه «رنجبـران و دهقانـان ایـران»، همـهٔ قراردادهـای ایـران و روسـیه و قـرارداد ایـران و انگلیـس را باطـل خوانـد.

۷ شهریور

چیچریـن (Chicherin)، کمیسـر خارجـی شـوروی و نریمـان اوف، کمیسـر امـور مسـلمانان جنـوب شـرقی آسـیا، در یـک بیانیـه پـس از نکوهـش سیاسـت رژیـم تـزاری روسـیه در ایـران، از انعقـاد قـرارداد آگوسـت ۱۹۱۹ م بیـن ایـران و انگلیـس بـه تنـدی انتقـاد و حکومـت ایـران را متهـم کردنـد کـه ایـران را بـه بریتانیـا فروختـه اسـت.

۱۸ شهریور

■ وزیـر مختـار امریـکا در ایـران از سـوی دولتـش بـه انعقـاد قـرارداد ۹ آگوسـت ۱۹۱۹ م بیـن ایـران و انگلیـس بـه شـدت اعتـراض کـرد.

■ کاکـس (Cox)، وزیـر مختـار انگلیـس در ایـران، در پاسـخ بـه مطبوعـات و مخالفـان در اعلامیـه‌ای گفـت: «غـرض اصلـی از قـرارداد کـه دولتیـن انعقـاد آن را لازم دانسـته‌اند، اسـتقلال کامـل دولـت ایـران و تهیـه وسـایل توانایـی و اقتـدار آن دولـت بـرای حفـظ و برقـراری نظـم و امنیـت در داخـل و بـرای دفـع مخاطـرات مـرزی و بالاخـره در جهـت تهیـه وسـایل ترقـی و تکامـل مملکـت ایـران بـوده اسـت...»

۱ مهر

در تهـران، بـه دعـوت سیدحسـن مـدرس و امـام جمعـه خوئـی تجمعـی پرشـور بـر ضـد قـرارداد و بـا هـدف لغـو آن شـکل گرفـت.

انتشـار قـرارداد ایـران و انگلیـس، مخالفـت و موافقت مـردم و جراید را برانگیخـت، روزنامه‌هـا بـه انتقاد از آن پرداختنـد و انجمن‌هـا و نشسـت‌هایی در تأییـد یـا رد قـرارداد بـر پـا شـد.

۲۳ مرداد

مقاله‌ای از نشریه کاوه

معادن نفت بختیاری

پارسال، همین ایام بود که در شمارهٔ ۲۷ «کاوه» مقاله‌ای تحت عنوان فوق به نظر خوانندگان خود رساندیم و در خصوص اهمیت معادن مذکور شرحی نگاشتیم. اکنون باز به مناسبت جلسه عمومی مدیران «شرکت نفت انگلیس و ایران» که در ۲۳ جمادی‌الاخره این سال (۱۳۳۷) در لندن انعقاد یافته است، در این مورد شرحی از روی مندرجات مجله انگلیسی «شرق نزدیک» مورخ ۲۴ جمادی‌الآخره همین سال می‌نویسیم و برای مزید بصیرت، خوانندگان را به مقاله شماره ۲۷ کاوه و کتاب «گنج شایگان» (صفحات ۱۴ و ۷۰-۷۲ و ۱۰۷-۱۰۹) حوالت می‌کنیم. مجلس مدیران در تاریخ مذکور در فوق در تحت ریاست «چارلس گرینوی» در عمارت بریتانیک هوز در کوچه «گریت وینچستر استریت» در لندن انعقاد یافت. این مجلس نهمین مجلسی است که پس از ایجاد شرکت نفت انگلیس و ایران منعقد شده است. در ظرف سال مذکور (از جمادی‌الاخره ۱۳۳۶ تا ۱۷ جمادی‌الاخره ۱۳۳۷) بر سرمایه نقدی شرکت مبلغی افزوده شده است که بالغ بر ۶ میلیون و ۹۵۰ هزار لیره انگلیسی است. یک میلیون و ۷۵۰ هزار لیره از این مبلغ را دولت انگلیس پرداخته و ۲ میلیون و ۸۰۰ هزار لیره از این بابت نشر اسهام تازه و ۲ میلیون و ۴۰۰ هزار لیره دیگر از بابت سرمایه شرکت‌هایی است که با شرکت نفت انگلیس و ایران شریک شده‌اند.

کار معادن مزبور خیلی بالا گرفته و دایره آموزش بسیار وسعت یافته است، چنانکه نفع خالص خرج‌دررفته شرکت مزبور که در سال ۱۳۳۳-۱۳۳۴ فقط ۱۶ هزار و سال بعد از آن ۳۴۴ هزار لیره انگلیسی بود، در سال مذکور در فوق یعنی ۱۳۳۶-۱۳۳۷ بالغ به یک میلیون و ۵۱۶ هزار و ۹۹۴ لیره شده است. در صورتی که ۸۰۰ هزار تا یک میلیون لیره هم به عنوان سرمایه احتیاطی کنار گذاشته‌اند.

یک قسمت این عایدات مداخل کشتی‌های متعلق به شرکت است که در سال مزبور برای امور جنگی استعمال شده است. شرکت نفت انگلیس و ایران در سال مزبور پس از آنکه از منافع خالص خود بعضی حساب‌های عقب‌افتاده خود را پرداخت. ۷۷۹ هزار و ۷۰۸ لیره باقی ماند که بین شرکاء از قرار صدی هشت

قسمت گردید.
چشمه‌های نفتی که تا به حال بکار افتاده، می‌تواند در سال به مقدار ۳۰ کرور خروار (۱۰ کرور تن) نفت بدهد.
علاوه بر چشمه‌های کنونی، چشمه‌های تازه‌ای در حوالی پیدا شده که امید کامل است در آینده منبع فواید بسیار گردد، مخصوصا که حالا به جای بخار، قوه برق برای اخراج نفت و سایر اعمال لازمه بکار برده می‌شود که هم مخارجش کمتر است و هم حاصلش بیشتر.
شرکت نفت انگلیس و ایران در سال مذکور در فوق نزدیکی شهر آیسوانی، واقع در ساحل شرقی جزیره انگلستان، در شمال خلیج بریستول، شروع به ساختن تصفیه‌خانه‌ای نموده که از تصفیه‌خانه عبادان بزرگ‌تر خواهد بود و محصولاتش بیشتر. این تصفیه‌خانه برای بازار خود انگلستان خواهد بود و معلوم است از این راه محصولات مزبور به قیمت نسبه ارزانی بدست خواهد آمد.
شرکت مزبور در صدد است که بر لوله‌هایی که عجاله موجود است و چشمه‌های نفت میدان نفتون (یا معدن نفتون) را واقع در سر راه مال امیر و شوشتر در سه‌فرسنگ‌ونیمی جنوب شرقی شوشتر و ۴۷ فرسنگی شمال شرقی محمره با تصفیه‌خانه‌ای که در جزیره عیدان در مصب شط‌العرب و رود کارون ساخته شده است، مربوط می‌نماید، یک لوله ۴ گرهی (۱۰ اینچ) تازه‌ای نیز بیفزاید.
کشتی‌های کنونی شرکت بنا به اظهاراتی که از طرف مدیر سابق‌الذکر در مجمع عمومی ۲۳ جمادی‌الاخره ۱۳۳۷ شد ۴۸۶ هزار خروار گنجایش دارند و شرکت کشتی‌های دیگری سفارش داده که ۴۵۰ هزار خروار گنجایش خواهند داشت.
شرکت مزبور درصدد ایجاد قانونی است راجع باعانه و مواجی که به اجزا و کارکنان شرکت داده خواهد شد، در موقعی که این اشخاص به مناسبت پیری پس از مدت معین از کار کناره باید بگیرند یا آنکه مورد صدمه‌ای واقع شوند که دیگر نتوانند کار کنند.
این قانون در حق کلیه اجزای انگلیسی، از مرد و زن و بعضی اجزای غیرانگلیسی مجری خواهد شد و وقتی که اجزا و کارکنان مزبور بمیرند هم بنا باین قانون وظیفه‌ای در حق خانواده آنها مقرر خواهد گردید. هیئت‌مدیره اصول این قانون را قبول نموده و تا موقع مجمع عمومی مذکور در فوق بیشتر از هزار و ۵۰۰ نفر از کارکنان شرکت اظهار نموده بودند که حاضرند شرایط قانون تازه

کاوه

را قبـول نماینـد.

رئیـس مجمـع شـرح مفصلـی بیـان می‌کنـد در خصـوص اینکـه شـرکت نفـت انگلیـس و ایـران خدمـات عمـده بـه دولت‌هـای ائتـلاف در مـدت ایـن جنـگ نمـوده و در فتـح و ظفـری کـه در پایـان نصیـب آنهـا گردیـد، تـا حـدی شـرکت دارد و مخصوصـا در کار بین‌النهریـن کمـک بسـیار نمـوده و در ایـن مـورد می‌گویـد کـه مـن نمی‌خواهـم اظهـار عقیـده نمایـم کـه مسـئله بین‌النهریـن تـا چـه حـد بـه فتـح قطعـی کمـک کـرد. همیـن قـدر می‌گویـم کـه بـدون پیشـرفت در آنجـا ترتیبـات مـا در مشـرق بـه کلـی رنـگ دیگـری می‌گرفـت.

در آخـر مجلـس، رئیـس مشـارالیه شـرحی تعریـف و تمجیـد از هیئت‌مدیـره و کارکنـان شـرکت می‌نمایـد و در ضمـن از آقـای عبدالعلـی خـان صدیق‌السـلطنه (پسـر مرحـوم حاجـی محمدحسـین‌خان صدرالدولـه اصفهانـی) مأمـور دولـت ایـران در معـادن نفـت مزبـور اظهـار تشـکر می‌نمایـد و خیلـی اظهـار تأسـف می‌نمایـد کـه ایشـان چـون از طـرف دولـت ایـران بـه سـفارت واشـنگتن منتخـب شـده‌اند، مجبـوراً از مأموریتـی کـه تـا بـه حـال داشـته‌اند، کنـاره می‌گیرنـد، ولـی بـرادر ایشـان، آقـای فریدالسـلطنه، بـه جـای ایشـان منصـوب گردیده‌انـد و قـول داده‌انـد کـه بـه همـان رویـه بـرادر خـود عمـل نمـوده و سـعی وافـی در راه منافـع شـرکت و دولـت متبوعـه خودشـان مبـذول دارنـد.

۸ اسفند

مقاله نشریه کاوه

شرکت نفت انگلیس ـ پرشیا

روزنامه تیمس مورخه ۸ ربیع الاول ۱۳۳۸ (غره دسامبر ۱۹۱۹ میلادی) مقاله مفصلی در خصوص عملیات شرکت نفت انگلیس و ایران در سال قوی ئیل ۱۳۳۷ و ۱۳۳۸ می‌نویسد که متضمن مطالب مفیده است و از آنجایی که در شماره‌های دوره قدیم کاوه تا به حال چندین‌بار در خصوص شرکت مزبور مقالاتی نوشته شده بود، اکنون نیز محض مزید بصیرت خوانندگان راجع به عایدات معادن نفت معدن تفتون (یا معادن نفت بختیاری) که امروزه یکی از منابع مهم ثروت ملکی ایران به شمار می‌آید، از مضمون مندرجات مقاله مزبوره تیمس مختصری می‌نویسیم.

منافع خالص شرکت در سال مزبور عبارت بوده است از ۲۰۱۰۸۰۵ لیره انگلیسی در صورتی که سه سال قبل از آن یعنی در لوی ئیل ۱۳۳۴-۱۳۳۳ فقط ۱۶ هزار لیره بوده است، یعنی در عرض سه سال ۱۲۵ برابر شده است (عایدات مزبور که به نرخ قبل از جنگ در تبدیل بقرآن بالغ به ۱۲ میلیون تومان می‌شود، یک ربع هم از تمام عایدات دولتی ایران بیشتر است) و این در صورتی است که هنوز خیلی اسباب کار شرکت مزبور ناقص است و به همین جهت شرکت می‌خواهد برای اینکه بتواند مقاصد خود را اجرا نماید، سرمایه خود را زیاد نموده و تا ۲۰ میلیون لیره انگلیسی برساند و مبلغ ۶۰۰ هزار لیره اسهام از آن بنا بوده در همان دومین دهه ربیع‌الاول ۱۳۳۸ به مقام فروش گذاشته شود و البته تا بحال تمام شده است. در خصوص مبلغ خسارتی که شرکت مطالبه می‌کند، معلوم می‌شود هنوز مذاکرات نتیجه‌ای نبخشوده است. شرکت مزبور که تا سال قوی ئیل از قرار ۶ و ۸ درصد منفعت بصاحبان اسهام خود داده بود، در سال مزبور ۱۰ درصد داده است. صاحب مقاله در روزنامه تیمس می‌نویسد که شرکت نفت مذکور همواره کوشش می‌کند که دستور خود را به انجام رساند و فقره عمده نقشه خیالی وی این است که شرکت مزبور از شرکت‌های نفت اول درجه دنیا گردد.

۱۲۹۹ شمسی / ۱۹۲۰ میلادی

درآمد نفت، ۴۶۸ هزار و ۷۱۸ لیره

جان کدمن (John Cadman) به سمت مسئول فنی شرکت نفت انگلیس ـ پرشیا انتخاب شد.

۱۵ مهر

مصدق‌السلطنه، وزیر عدلیه که ایالت فارس را به قصد تهران ترک می‌کرد، با تقاضای مردم شیراز و موافقت مشیرالدوله، رئیس‌الوزرا، والی فارس شد و امور حکومت را از دایی خود، فرمانفرما، تحویل گرفت.

آبان

دولت انگلستان نماینده شرکت نفت انگلیس ـ پرشیا را برای مذاکره با مقامات ایرانی دربارهٔ دریافت امتیاز نفت در ایالات خراسان و آذربایجان ـ که جزء امتیاز خوشتاریا به شمار نمی‌رفت ـ به تهران فرستاد؛ اما همزمان وزیرمختار امریکا در تهران از دولت ایران خواست هرگونه مذاکره درباره نفت شمال را تا ورود نمایندگان شرکت‌های امریکایی به تعویق اندازد تا این شرکت‌ها بتوانند در برابرشرکت نفت انگلیس ـ پرشیا از فرصتی برابر برای کسب امتیاز برخوردار شوند.

آذر

توافق‌نامه معروف آرمیتاژ اسمیت بین نماینده دولت ایران و شرکت نفت انگلیس ـ پرشیا منعقد شد.

۳ اسفند

کودتای سید ضیاءالدین طباطبایی و رضا شاه

صد نفر از رجال و سیاستمداران در این روز و فردای آن دستگیر شدند.

کودتای سیاه در سپیده‌دم سوم اسفند ۱۲۹۹ به فرماندهی رضا خان میرپنج به وقوع پیوست. شهر تهران تصرف شد، نزدیک به صد نفر از رجال و سیاستمداران دستگیر شدند، سیدضیاء طباطبائی به نخست‌وزیری منصوب شد.

۱۳۰۰ شمسی / ۱۹۲۱ میلادی

درآمد نفت، ۵۸۵ هزار و ۲۹۰ لیره

- دومین خط لوله نفت خام به قطر ۱۲ اینچ در مسیر مسجدسلیمان تا آبادان احداث شد.
- سفیر ایران در امریکا با شرکت «استاندارد اویل نیوجرسی» (Standard Oil of New Jersey) برای گرفتن امتیاز نفت در ایران مذاکره کرد.
- تا قبل از سال ۱۳۰۰ ش، شرکت نفت انگلیس ـ پرشیا ارتباطات کاری خود را با دولت ایران از طریق سفارت انگلیس در تهران حل‌وفصل می‌کرد، اما پس از استقرار نمایندگی شرکت در تهران در سال ۱۳۰۰ ش، تماس‌های میان دولت و شرکت به طور مستقیم برقرار می‌شد.
- در آبادان، فعالیت دستگاه‌های جدید تصفیه آغاز و تا پایان سال ۳ میلیون تن نفت تصفیه شد.

۲۷ فروردین

سید ضیاءالدین، رئیس‌الوزرا، در اعلامیه‌ای دربارهٔ لغو «قرارداد ۱۹۱۹ م» اعلام کرد که دولت انگلستان به طور کتبی با الغای قرارداد موافقت کرده است.

۷ اردیبهشت

رضا خان، سردار سپه، به فرمان رئیس‌الوزرا به وزارت جنگ منصوب شد.

۱۰ اردیبهشت

ژنرال آیرون ساید (Ironside)، فرمانده قوای انگلیس در ایران و همهٔ نیروهای انگلیسی و هندی خاک ایران را ترک کردند.

۱۴ خرداد

سقوط کابینه سید ضیا (کابینه کودتا) و آغاز نخست‌وزیری قوام

قوام قصد داشت، نفت شمال را به یک شرکت امریکایی واگذار کند.

تیر

قوام به حسین علاء که وزیرمختار ایران در لندن بود، دستور داد یک شرکت امریکایی برای نفت شمال پیدا کند تا پای امریکایی‌ها به صنعت نفت باز و قدرت انگلیس مهار شود.

شهریور

کشمکش بر سر نفت شمال در مجلس و مطبوعات ادامه یافت. گروه‌های سیاسی و شخصیت‌ها یکدیگر را به رشوه‌گرفتن و تبانی متهم می‌کردند و هرروز خبری تازه شایع می‌شد که نخست‌وزیر یا نمایندگان مجلس از شرکت‌های نفتی پول گرفته‌اند.

۲۹ آبان

نفت شمال

قرارداد امتیاز استخراج و بهره‌برداری از نفت شمال ایران برای پنجاه سال با شرکت امریکایی «استاندارد اویل» امضا شد. دولت قوام که از کارشکنی‌های دولت‌های شوروی و انگلستان بیم داشت، قرارداد را با فوریت به مجلس شورای ملی ارائه داد.

۳۰ آبان

نفت و مجلس

تلاش قوام برای اعطای امتیاز نفت شمال به استاندارد اویل امریکا

با کوشش قوام برای حمایت از شرکت استاندارد اویل امریکا، مجلس شورای ملی مصوبه‌ای در پنج ماده تصویب کرد.

آذر

- سفارت انگلیس در یادداشتی به وزارت امور خارجه اعلام کرد، دولت انگلیس به لایحهٔ واگذاری نفت شمال به یک شرکت امریکایی به شدت اعتراض دارد.
- امتیازنامه نفت خوشتاریا، تبعه روس، در مجلس لغو شد.

۱۱ آذر

خبرگزاری رویتر، لندن: «امتیاز نفت شمال سابقاً متعلق به دولت گرجستان بود و اخیراً شرکت نفت ایران ـ انگلیس امتیاز نفت شمال ایران را خریداری و شرکت نفت شمال ایران را تأسیس کرده

قانون اعطای امتیاز معادن نفت شمال به کمپانی «استاندارد اویل»

ماده اول: مجلس شورای ملی واگذاردن امتیاز استخراج نفت را در ایالات آذربایجان و خراسان و گیلان و استرآباد و مازندران به کمپانی «استاندارد اویل» یا کمپانی معتبر مستقل امریکایی دیگری به شرایط ذیل تصویب می‌کند.

پاورقی: مواد ۱ و ۵ این قانون به موجب قانون اصلاحیه مصوب ۲۵ جوزا ۱۳۰۱ به طریق فوق اصلاح و مواد ۱ و ۵ سابق که نسخ شده به قرار ذیل است:

الف. مدت این امتیاز بیش از ۵۰ سال نخواهد بود.

ب. حقوق دولت بیشتر از صدی ۱۰ کلیه نفت و مواد نفتی است که کمپانی از چاه‌ها خارج می‌کند، قبل از آنکه هرگونه خرجی بر آن تعلق گیرد.

ج. شرایط دیگر این امتیاز از قبیل تسعیر [نرخ‌گذاری] سهم دولت در صورتی که دولت صلاح بداند و طرز تأدیه آن و طرز نظارت دولت ایران در عواید کمپانی و شرایط ابطال‌کننده امتیاز و سایر شرایط لازم برای حفظ حقوق دولت و مملکت را دولت تهیه و پس از توافق نظر با کمپانی مزبور به مجلس شورای ملی پیشنهاد خواهد کرد.

د. کمپانی «استاندارد اویل» یا هر یک از کمپانی‌های امریکایی که مورد قبول واقع شود، نمی‌تواند به هیچ‌وجه این امتیاز را به

است. دولت ایران بی‌اعتباربودن امتیازات را صریحاً اخطار و سعی کرد، مشتریان جدیدی پیدا کند. مجلس ایران تصویب نمود که امتیازات به شرکت نفت استاندارد واگذار شود، اما شرکت امتیازات را قبول نکرد تا تحقیقات به عمل آید. استاندارد و شرکت نفت ایران ـ انگلیس از راه دوستانه موضوع را در تحت مباحثه دوستانه آورده‌اند.»

۱۲ آذر

کدمن عازم امریکا شد تا به شرکت استاندارد اویل تفهیم کند که حق لوله‌کشی از نفت شمال به خلیج فارس را ندارند، زیرا بر اساس امتیاز دارسی، لوله‌کشی به خلیج‌فارس در انحصار شرکت نفت انگلیس ـ ایران است. این کار تأثیرگذار کدمن، شرکت استاندارد اویل را بر آن داشت تا با شرکت نفت انگلیس ـ ایران برای امتیاز نفت شمال مشارکت کند.

۱۳ آذر

نفت شمال، سیاست خارجی و دولت احمد قوام

هنگامی که احمد قوام از اقدام انگلیسی‌ها برای منصرف‌کردن یا حداقل مشارکت با شرکت امریکایی استاندارد اویل باخبر شد، تلاش خود را برای آوردن شرکت «استاندارد اویل» به صنعت نفت ایران بی‌نتیجه می‌دید. بنابراین، نامه‌ای برای حسین علا نوشت و ضمن گله، از دولت امریکا خواست مستشار نظامی به ایران اعزام و در فروش تجهیزات نظامی کمک کند.

۱۷ آذر

نفت شمال

احمد قوام، نخست وزیر، در تلگرامی به حسین علاء، سفیر ایران در امریکا، از اقدام انگلیسی‌ها برای رد حضور شرکت «استاندارد اویل» امریکا اظهار تأسف کرد.

۲۰ آذر

نفت شمال

تلگرام احمد قوام به حسین علاء: «انگلیسی‌ها شهرت داده‌اند که شرکت استاندارد [امریکا] امتیاز نفت شمال را قبول نکرده، امیدوارم این خبر صحت نداشته باشد. ...اگر وجه فوری نرسد، مجبور به استعفا خواهم بود.»

هیچ دولت یا کمپانی یا شخصی انتقال بدهد و همچنین شراکت با سرمایه‌داران دیگر منوط به تصویب مجلس شورای ملی ایران است.

پاورقی: کمپانی «استاندارد اویل» نمی‌تواند به هیچ وجه این امتیاز را به هیچ دولت یا کمپانی یا شخصی انتقال بدهد و همچنین شراکت با سرمایه‌داران دیگر منوط به تصویب مجلس شورای ملی ایران است. رعایت‌نکردن این ماده باعث سقوط امتیاز از درجه اعتبار خواهد بود.

۲۳ آذر

■ دولت قطع‌نامه‌ای در بی‌اعتباری امتیاز خوشتاریا صادر کرد.

ایران و بلوک شرق

در جلسه مجلس شورای ملی، عقد قرارداد رسمی بین دولت‌های ایران و شوروی تصویب شد. این قرارداد ۲۶ ماده دارد و در پی تلاش مشاورالممالک، سفیر ایران در شوروی، در دولت سپهدار رشتی تنظیم شد.

در این قرارداد، بانک استقراضی روس با نقود و اشیاء و محاسبات و اموال منقول و غیرمنقول به ایران واگذار و تمام امتیازاتی که دولت روسیه تزاری و اتباع آن از ایران گرفته بود، از اعتبار ساقط شد.

دولت شوروی راه شوسه انزلی به تهران، قزوین به تهران و همهٔ متعلقات آن و همچنین اسکله و وسائل نقلیه در راه ارومیه و تمام خطوط تلگرافی را به ایران بخشید. دولت شوروی از همهٔ مطالبات خود صرف نظر و کاپیتولاسیون را لغو کرد. در برابر این امتیازات، دولت شوروی این حق را به خود داد که در صورت دخالت مسلحانه یک کشور ثالث در ایران و تهدید مرزهای شوروی، قشون خود را وارد ایران کند. علت تأخیر تصویب قرارداد در مجلس هم همین بخش بود که با توضیحات دولت شوروی نگرانی رفع شد.

۲۵ آذر

نفت شمال

اطلاعیه دولت دربارهٔ لغو امتیاز نفت خوشتاریا

«امتیاز مزبور چون در غیاب مجلس شورای ملی گرفته شده، طبعاً ملغی است و هرگونه انتقال و شرکت در امتیازات مزبور صورت قانونی ندارد. خوشتاریا اساساً مالک امتیازی نیست تا بتواند آن را به غیر واگذار نماید.»

■ قوام به دلیل مخالفت با دریافت وام از انگلیس در مقابل اعطای امتیاز نفت شمال، به حسین علاء ـ وزیرمختار ایران در واشنگتن ـ دستور داد مذاکراتی محرمانه با شرکت‌های امریکایی برای انعقاد قرارداد نفت شمال صورت دهد. علاء با مقامات شرکت استاندارد اویل و سینکلر امریکا رایزنی و پیشنهاد ایران مبنی بر دریافت وام و کمک مالی در ازای اعطای امتیاز نفت شمال را مطرح کرد.

۱۳ بهمن

■ دولت بر شرکت نفت فشار آورد که از ایرانیان استفاده کند.

بخشی از نامه قوام به حسین علا:

«امروز اطلاع حاصل شد که شرکت استاندارد اویل درصدد است، قرارهایی با شرکت نفت جنوب بگذارد. تذکر می‌دهم که اگر چنین قراردادی صحت داشته باشد، علاوه بر اینکه مخالف ماده پنجم اعطای امتیاز است، در افکار عمومی سوء اثر خواهد گذاشت. ...نظر به اینکه صاحب‌منصبان سوئدی در ایران سوابق خوشی نداشته و محبوبیتی ندارند و به علاوه پس از آمدن مستشاران مالیه امریکایی استخدام صاحب‌منصب از امریکا به چندین نظر مرجح است و صلاح می‌دانم تا میزان ده نفر صاحب‌منصب برای اتاماژور [ستاد ارتش]، قشون و مدرسه نظام و متخصص ایروپلان [هواپیما] از امریکا استخدام شود. در این باب، با شارژدافر [کاردار] محرمانه مذاکره شد و موافق است، ولی هنوز با مجلس مذاکره نکرده‌ام. جنابعالی بدواً خیلی محرمانه در این باب مذاکره و نظریات دولت امریکا را معلوم نمایید ...پس از صورت‌گرفتن امر استقراض، مقداری اسلحه از قبیل تفنگ و توپ و چند ایروپلان و چند دستگاه اتوبوس زره‌پوش برای دولت لازم است. در این‌باره با شارژدافر مذاکره شد و مشارالیه موافق است...»

■ فریدالسلطنه، کمیسر نفت ایران، به وزارت فواید عامه تلگرام کرد: «در استخدام عملجات هندی و چینی در آبادان و سایر تأسیسات به مدیران شرکت اعتراض کرده‌ام و نتیجه نگرفته‌ام و هرروز در کشمکش هستم. به بهانه اینکه مهندس و مدیر بین عملجات ایرانی پیدا نمایند، به اعتراضات من جواب رد می‌دهند. از دوازده هزار عمله که مشغول کار است، نمی‌توان متوجه شد که پنج هزار و کسری از آنها مدرسه‌دیده هستند.»

۱۷ بهمن

دولت ایران درباره استخدام پلیس عراق در آبادان به شرکت نفت اعتراض کرد.

کارگران جاده‌سازی در جاده گچ کوروغلی گچساران منطقه گچساران (آذرماه ۱۳۰۷)

۱۳۰۱ شمسی / ۱۹۲۲ میلادی

درآمد نفت، ۵۹۳ هزار و ۴۲۹ لیره

■ ظرفیت پالایش پالایشگاه آبادان به ۳ میلیون تن رسید.

اردیبهشت

کارگران هندی پالایشگاه آبادان برای افزایش دستمزد اعتصاب کردند. شماری از کارگران اعتصابی اخراج شدند.

نفت شمال

کابینه ایران در دولت دوّم قوام‌السلطنه، دادن امتیاز استخراج نفت شمال را برای ۵۰ سال به یک شرکت ۱۰۰ درصد امریکایی تصویب کرد. سهم ایران نیمی از تمام سود این امتیازنامه پیش‌بینی شد. شرکت امریکایی «استاندارد اویل»، که با شرکت‌های «رویال داچ شل» و «انگلو پرشین اویل» (Anglo Persian Oil Company) زدوبندهای پنهانی داشت، شروط ایران را نپذیرفت، اما شرکت «سینکلر» (Sinclair) شروط ایران را پذیرفت و یک وام ۱۰میلیون‌دلاری به ایران داد. مذاکره برای انعقاد قرارداد با سینکلر به دلیل کارشکنی‌های مافیای نفتی تا اواخر سال ۱۹۲۳ م ادامه یافت و به نظر می‌رسید تا اوایل سال ۱۹۲۴ م پایان گیرد که ناگهان رابرت ایمبری (Robert Whitney Imbrie)، کنسول آمریکا در ایران و نماینده شرکت سینکلر، در تهران به قتل رسید. این اتفاقات با دوران ریاست وزرایی سردار سپه هم‌زمان بود. اگرچه، رضا خان در ظاهر از انعقاد قرارداد با سینکلر ابراز خوشحالی می‌کرد، در واقع تمایلی به این کار نداشت. در سال ۱۹۲۵ م ـ مصادف با تأسیس سلسله پهلوی ـ شرکت «سینکلر» از ایران خارج شد.

۳۱ خرداد

مجلس شورای ملی لایحه ۵ میلیون دلار وام از بانک‌های امریکایی

را تصویب کرد.

۴ مرداد

مجلس شورای ملی لایحه استخدام و اختیارات دکتر میلسپو (Millspaugh) امریکایی را تصویب کرد. سمت میلسپو که برای اداره امور مالی ایران استخدام شد، او ریاست کل مالیه ایران بود.

قتل رابرت ایمبری، کنسول امریکا و نماینده شرکت نفتی سینکلر

رابرت ایمبری (۱۸۸۳ ـ ۱۹۲۴)، نماینده شرکت نفتی سینکلر در تهران، هنگامی که از تودهٔ مردمی که برای شفاگرفتن جلوی سقاخانه شیخ هادی جمع شده بودند، عکس می‌گرفت، یک نفر در آن میان فریاد کشید: این همان دجال است، بکشید این ملعون را...! مردم به او حمله کردند و او را کشتند. شرکت سینکلر که شرکت نفت انگلیس ـ پرشیا رقیبش بود، بعد از مرگ ایمبری تمایلی به مشارکت در نفت شمال نشان نداد.

چرچیل: «اعتراف می‌کنیم که نفت ایران ما را در جنگ [جهانی اول] پیروز کرد؛ حیات ما در گرو نفت ایران بود.»

۱۳۰۲ شمسی / ۱۹۲۳ میلادی

درآمد نفت، ۵۳۳ هزار و ۲۵۱ لیره

- خط آهن کوتاهی از درخزینه تا مسجدسلیمان ساخته شد که حامل‌های نفتی شرکت را پس از انتقال از آبادان به درخزینه با وسایل نقلیه آبی از رود کارون، سپس با خط آهن به مسجدسلیمان می‌برد.
- اکتشاف حوزهٔ نفت‌خانه عراق.

ایران و بلوک شرق

دولت شوروی خوشتاریا را برای به‌دست‌آوردن امتیاز در سمنان و از جمله نفت خوریان به تهران فرستاد.

فروردین

دولت انگلیس ۲ میلیون و ۲۰۰ هزار پوند سهام یک‌پوندی شرکت نفت انگلیس ـ پرشیا را خرید، در حالی که ارزش واقعی آن ۱۶ میلیون پوند بود.

چرچیل گفت: «شرکت نفت در طول ۹ سال، ۶۵۰ هزار پوند سود سهام و درآمد مالیاتی از نفت به دست آورد. ما توانستیم برای نیروی دریایی نفت را ارزان‌تر از همه جا بخریم و در این مدت ۴۰ میلیون پوند از نفت ایران سود ببریم. اعتراف می‌کنیم که نفت ایران ما را در جنگ [جهانی اول] پیروز کرد؛ حیات ما در گرو نفت ایران بود.»

۲۳ خرداد

نفت و مجلس

نفت شمال و احمد قوام

شرایط اساسی واگذاری امتیاز نفت شمال به یک کمپانی معتبر مستقل امریکایی (اتازونی): مصوبه مجلس در ۳۲ ماده و به دو زبان فارسی

و فرانسه تدوین شده بود. احمد قوام این مصوبه را مانند مصوبه سال ۱۳۰۰ ش در مقابله با قدرت روزافزون انگلیس و به نفع یک شرکت امریکایی به نام سینکلر، تهیه کرد. در این مصوبه، حوزه جغرافیایی به خراسان و آذربایجان، مازندران و استرآباد، موسوم به «قانون چهارقطعه» محدود بود. مدت‌زمان این امتیاز ۴۰ سال و امتیازگیرنده موظف به پرداخت ۱۰ میلیون دلار به عنوان قرض بود و ۶ ماه فرصت داشت متخصصان خود را به ایران بفرستد. جزئیات این مصوبه در مقایسه با مصوبه پیشین متفاوت بود، زیرا طراحان این لایحه دانش بیشتر و بینشی واقع‌گرایانه‌تر از منافع ملی داشتند. سرانجام، این مصوبه به دلیل کارشکنی شرکت‌های رقیب (شرکت انگلیس پرشیا و استاندارد اویل) و قتل رابرت ایمبری ـ کارمند سفارت امریکا و واسطهٔ شرکت نفت «سینکلر» در ماجرای سقاخانه شیخ هادی ـ عملیاتی نشد و از یاد رفت.

۳۰ خرداد

نفت و مجلس

مفاد قانون شرایط اساسی واگذاری امتیاز معادن نفت گیلان یا مازندران به کمپانی معتبری از اتباع داخله

ماده اول: مجلس شورای ملی به دولت اجازه می‌دهد که امتیاز مانع‌الغیر اکتشاف و استخراج نفت و موم و قیر معدنی و گاز طبیعی یکی از دو ولایت مذکور ذیل را (گیلان یا مازندران که تنکابن هم ضمیمه آن است) به کمپانی معتبری از اتباع ایران اعطا کند.

ماده دوم: شرایط این امتیاز برای دولت از شرایطی که در قانون امتیاز نفت مورخه ۲۳ برج جوزا ۱۳۰۲ مصوبه مجلس شورای ملی مقرر شده نباید کمتر مساعد باشد.

ماده سوم: امتیاز مذکور باید به تصویب مجلس شورای ملی برسد.

۱۳۰۳ شمسی / ۱۹۲۴ میلادی

درآمد نفت، ۴۱۱ هزار و ۳۲۲ لیره

فروردین

دولت لایحه واگذاری امتیاز استخراج نفت از ایالت های پنج‌گانه شمال به شرکت امریکایی سینکلر را به مجلس شورای ملی ارائه کرد.

۶ تیر

گزارش مطالعات اکتشافی در قصرشیرین

دو زمین‌شناس، گری (Gary) و گودمن (Goodman) ، گزارش مطالعات اکتشافی خود را درباره مناطق امام حسن و تنگو در قصرشیرین به ریاست شرکت در مسجدسلیمان ارائه دادند، هرچند امید زیادی نداشتند که نفت فشار لازم را داشته باشد. دو سال بعد که رضا شاه به کدمن برای اکتشاف در کرمانشاه اصرار می‌کرد، این گزارش همراه با نقشه توپوگرافی به دربار ارسال شد؛ اما شاه باور نمی‌کرد.

نتیجه گزارش: «جلگه امام حسن برای عملیات امتحانی مناسب نیست. اولاً، گاز نفت در آبخوره چشمه‌های نفتی کم است؛ دوماً، به دلیل کم‌مایگی چشمه نفتی، سوماً و به این علت که سنگ‌های نفتی تشکیل سفلی‌ترین افق می‌دهند و تا پنج میل شمال شرقی چشمه‌های نفت منبسط است؛ رابعاً به دلیل فقدان چشمه‌های نفتی در امتداد شکاف‌های نقاط مرتفع؛ خامساً به دلیل اینکه زیر مارل‌های عهد سونوبیان به ضخامت زیادی سنگ‌های آهکی بزرگی نمایان است و این بسترها نفت‌خیز نیستند و سادساً امیدی نمی‌رود چشمه‌ای نفتی پایین‌تر واقع شده باشد که به طبقه

کرتاسیوس صعود نماید، زیرا هیچ‌جا در تخته سنگ‌های سفلای کرتاسیوس وضعیت مساعدی برای نفت مشاهده نشده است.»

۲۶ تیر

مجلس شورای ملی تصویب کرد که برای انتشار متن امتیازنامه نفت شمال به شرکت «سینکلر» امریکایی به زبان فرانسه اقدام شود.

۲ مرداد

کنسول امریکا با ذکاءالملک فروغی، وزیر خارجه، در وزارت خارجه دیدار کرد و برای وارثان ایمبری ۶۰ هزار دلار خون‌بها خواست. همچنین، خاطرنشان کرد، دولت ایران باید اجاره کشتی جنگی امریکا را که بالغ بر صد هزار دلار است، بپردازد. قرار بود، این کشتی جنازه ایمبری را به امریکا ببرد. ذکاءالملک با هر دو پیشنهاد موافقت کرد. مدتی بعد، دولت امریکا از دریافت خون‌بهاء به طور مستقیم صرف نظر کرد و تصمیم گرفت این وجه در یکی از بانک‌های امریکا به امانت سپرده شود و با سود آن هر سال سه دانشجوی ایرانی در امریکا تحصیل کنند.

۱۸ آذر

رضاخان برای درمان به بیمارستان میدان نفتون مسجدسلیمان مراجعه کرد.

کنسول امریکا برای وارثان ایمبری ۶۰ هزار دلار خون‌بها درخواست و تقاضا کرد که دولت ایران بالغ بر صد هزار دلار اجاره کشتی جنگی امریکا را که قرار بود جنازه ایمبری را به امریکا ببرد، بپردازد.

رضاخان در مسجدسلیمان

۱۳۰۴ شمسی / ۱۹۲۵ میلادی

درآمد نفت، ۸۳۰ هزار و ۷۵۴ لیره

■ در پی افزایش سرمایه شرکت، بخشی از ذخیره شرکت به سهام تبدیل شد و به اندازه هر دو سهم عادی، یک سهم فروخته شد (۴ میلیون و ۴۷۵ هزار سهام یک‌لیره‌ای).

■ خوشتاریا شرکتی به نام «شرکت سهامی نفت کویر خوریان» با سرمایه ۵۰ میلیون ریال تأسیس کرد. این شرکت به منظور استخراج نفت خوریان و بر اساس فرمانی تشکیل شد که ناصرالدین‌شاه صادر کرده بود.

■ دولت وقت از شرکت نفت انگلیس ـ پرشیا تقاضا کرد، چند زمین‌شناس مجرب به سمنان بفرستد تا محرمانه درباره نفت کویر خوریان مطالعه کنند. زمین‌شناسان پس از مطالعه و بررسی، گزارش دادند که در ناحیه سمنان نفت نیست.

■ سه نفر مهندس روسی در نزدیکی سمنان عملیات حفاری را آغاز کردند.

■ شرکت سهامی نفت «کویر خوریان» ۶۵ درصد سهام خود را به بانک روس واگذار کرد.

۲۴ آذر

رضاشاه در مجلس شورای ملی مراسم سوگند به جا آورد.

۳۰ آذر

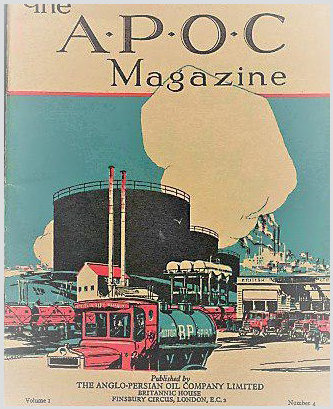
سهام نفت خوریان فروخته شد.

۱۰ بهمن

حفاری در خوریان

در مجلس، عبدالله یاسایی در پاسخ و تکمیل اظهارات دکتر مصدق درباره اعطای امتیازات معادن از سوی ناصرالدین شاه ـ به ویژه

امتیاز نفت خوریان ـ به حفاری ۳ حلقه چاه این ناحیه از سمنان اشاره کرد: «در دوفرسخی جنوب شرقی سمنان، معدن نفتی است در نیم‌فرسخی مزرعه خوریان که یک طرف آن هم، مزرعه حاجی‌آباد است. فعلاً ۳ چاه نفت کنده شده و آن چاه‌ها هم از طرف مرحوم صنیع‌الدوله توسط آقای میرزا علی خان بصیر معادن حفر شده... عملیاتی هم که در این معادن شده است، هیچ‌کدام نکرده‌اند، مگر صنیع‌الدوله در دورهٔ مشروطه به وسیله مرحوم بصیر معادن که از طرف مرحوم صنیع‌الدوله مخارج کرده و رفته‌اند آن چاه‌ها را که الآن موجود است، حفر کرده‌اند... (همهمه نمایندگان)»

نشریه نفت مگزین با نام نفت ایران یا نشریه اپوک در لندن به زبان انگلیسی منتشر می‌شد.

روایت پنجم: استیفای حق سهام‌داران

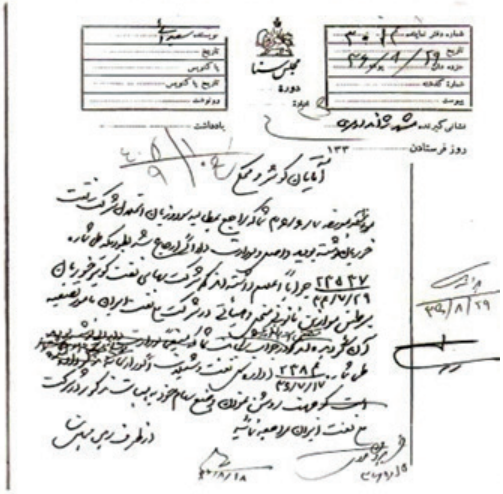
در سال ۱۳۰۴ش و به هنگام فروش سهام نفت خوریان دو تاجر به نام‌های محمد محکی و غلامرضا کوثر اقدام به خرید سهام این شرکت می‌نمایند. بعد از منحل شدن شرکت‌سهامی نفت کویر خوریان این دو تاجر جهت استیفای سرمایه اولیه خود اقدام به نامه‌نگاری‌های مختلف به مجلس شورای ملی، مجلس سنا، وزارت دارایی و شرکت ملی نفت ایران می‌نمایند. آنچه در این صفحات مشاهده می‌شود مروری‌ست بر اقدامات این دو تاجر بعد از گذشت ۳۳ سال از خرید سهام شرکت می‌باشد.

برگه‌ی سهام چاپ‌نشده خوریان و نمونه‌ی از کوپن سهام شرکت سهامی کویر خوریان و آرشیو کومله

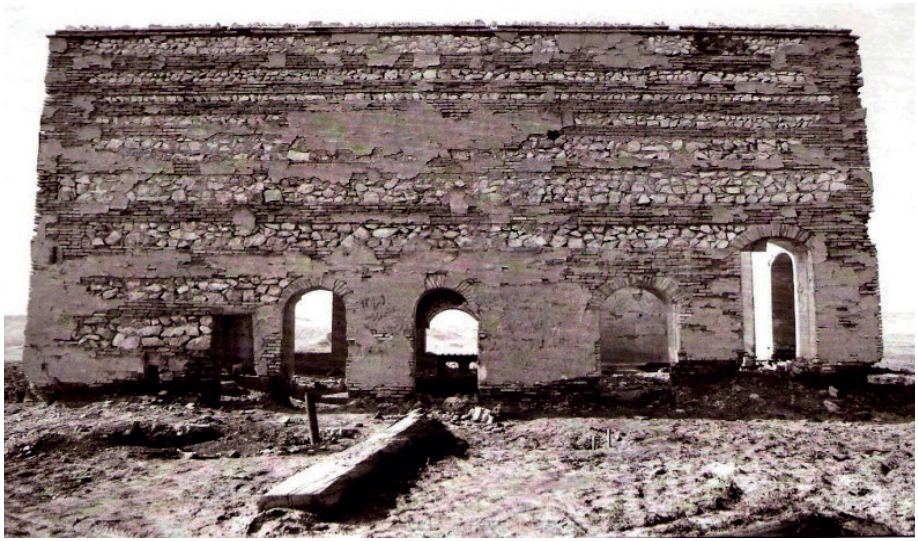

نامه‌ی محمد محکی و غلامرضا کوثر به ریاست مجلس سنای ایران و کمیسیون عرایض در خصوص حقوق صاحبان سهام شرکت کویر خوریان و آرشیو کومله

آثار به‌جامانده از نفت خوریان، سمنان

۱۳۰۵ شمسی / ۱۹۲۶ میلادی

درآمد نفت، یک میلیون و ۴۰۰ هزار لیره

۳۱ اردیبهشت

تفاهم بر سر اختلافات

متن تأییدشده از سوی شرکت نفت انگلیس ـ پرشیا و دولت ایران بر سر ۱۰ موضوع مورد اختلاف از سوی شرکت انگلیس ـ پرشیا به نخست وزیر ایران ارائه شد. اعضای انگلیسی این مذاکره سرجان کدمن، ژاکس (Jacks)، یانگ (Young) و مستر فرلی (Fairley) و اعضای ایرانی آن وزرای فوائد عامه و دارایی و میلسپو بودند. موضوعاتی که بر سر آن به تفاهم رسیدند عبارت بود از:

۱. حق سهم دولت ایران
۲. اراضی انتقالی
۳. فروش محصولات نفتی
۴. مطالعات زمین‌شناسی
۵. احداث جاده دزفول تا خرم‌آباد
۶. نفت سمنان
۷. آموزش ابتدایی
۸. آموزش عالی و تعلیمات فنی
۹. شهرداری آبادان
۱۰. جمعیت شیر و خورشید سرخ

۲۵ خرداد

شرکت نفت گزارشی از مطالعات اکتشافی درباره منطقه امام حسن، تنگو و دانه‌کوشک در قصرشیرین که نفت زیادی ندارد، با امضای فرلی، به دربار فرستاد. رضا شاه درباره اکتشاف نفت و توسعه در این منطقه قبلاً به کدمن اصرار کرده بود، اما انگلیسی‌ها در این

سرجان کدمن
(۱۹۴۱-۱۸۷۷م)، او در ابتدا به عنوان مشاور فنی به شرکت نفت انگلیس ـ پرشیا ملحق شد و در سال‌های ۱۹۲۷ تا ۱۹۴۱م، ریاست شرکت را بر عهده داشت

زمینه ناامید بودند. کدمن برای متقاعدکردن شاه، همهٔ گزارش‌ها را به دربار فرستاد. رضا شاه در سال‌های بعد (قرارداد۱۳۱۲)، موضوع نفت و پالایشگاه کرمانشاه را برای چندمین‌بار مطرح کرد و سرانجام، کدمن برای جلب خاطر شاه به آن تن داد.

۱۵ آبان

نفت و مجلس

قانون اجازه استخدام دو نفر متخصص زمین‌شناس از آلمان و یک نفر متخصص نفت از امریکا

ماده اول: مجلس شورای ملی به وزارت فواید عامه اجازه می‌دهد که برای تهیه مقدمات احداث راه‌آهن، دو نفر عالم معدن‌شناس آلمانی که یکی از آنها متخصص معرفت‌الارض و دیگری متخصص تجزیه مواد معدنی باشد و همچنین یک نفر متخصص نفت، از اهالی ممالک متحده امریکای شمالی را استخدام کند تا به مطالعه وضعیت معادن مکشوفه زغال‌سنگ و آهن در تمام مملکت و معادن نفت و کشف معادن جدید مشغول شده، استعداد معادن مزبور و کیفیت جنس و مخارج تقریبی استخراج علمی آنها را تعیین کنند.

تبصره: تخصص و تجربه متخصصان مزبور را باید وزارت یا ادارات مربوطه دولتی آلمان و امریکا تصدیق کنند.

ماده دوم: حداکثر مدت استخدام متخصصان نامبرده ۳ سال خواهد بو د.

ماده سوم: برای حقوق و مخارج متخصصان مزبور و خرید اسباب و ماشین‌آلات و ادوات و سایر مخارج لازمه، اعتباری به مبلغ ۱۵۰ هزار تومان از محل وجوه انحصار قند و چای اعطا می‌شود.

ماده چهارم: وزارت فلاحت و تجارت و فواید عامه و وزارت مالیه، هر یک در حدود اختیارات خود مأمور اجرای این قانون خواهند بود.

این قانون که مشتمل بر ۴ ماده است، در جلسه پانزدهم آبان‌ماه یک‌هزار و سیصد و پنج شمسی به تصویب مجلس شورای ملی رسید.

سیدمحمد تدین، رئیس مجلس شورای ملی

نشان شرکت نفت انگلیس ـ پرشیا

از سال ۱۲۹۹ تا ۱۳۰۵ ش

■ درآمد نفتی دولت از ۲۳ درصد به ۵۱ درصد رسید که این میزان به طور میانگین، حدود ۳۰/۵ درصد درآمد دولت را در این دوره تشکیل داد.

■ مذاکرات بین دولت ایران و شرکت نفت انگلیس برای اصلاح معایب امتیاز دارسی آغاز شد.

■ مدیران روسی شرکت خوریان به دولت ایران پیشنهاد دادند بخشی از سهام را به فرانسوی‌ها واگذار کند تا آنها سرمایه‌گذاری کنند و کارشناس بفرستند و کار را توسعه دهند. دولت پذیرفت و با شرکت نفت «پترو فینا» فرانسه مذاکره را آغاز کرد.

■ مته حفاری نخستین چاه پازنان، در جنوب شرقی آغاجاری، به جای نفت به گاز طبیعی برخورد کرد.

۱۳۰۶ شمسی / ۱۹۲۷ میلادی

درآمد نفت، ۱ میلیون و ۴۱۲ هزار لیره
(درآمدهای نفتی براساس کتاب پنجاه سال نفت ایران، مصطفی فاتح، ص۲۹۱)

■ حوزه نفتی هفتگل در ۵۸ کیلومتری جنوب شرقی مسجدسلیمان کشف شد.

■ در این زمان، بخش اعظم استخراج نفت ایران به صورت فراورده درمی‌آمد و صادر می‌شد و فراورده‌های نفتی کشور فقط در خوزستان به فروش می‌رسید، به این صورت که تاجران نفت را از خوزستان به بقیه نقاط منتقل می‌کردند و می‌فروختند.

سال‌های ۱۳۰۴ تا ۱۳۰۶ (۱۹۲۶ تا ۱۹۲۸ م):

■ میرزا عیسی خان فیض، نماینده و کمیسر دولت در شرکت نفت و مسئولان شرکت نفت انگلیس ـ پرشیا برای رفع اختلاف با هم مذاکره کردند که بی‌نتیجه بود.

فروردین

جان کدمن به جای گرینوی (Green Way) به ریاست شرکت نفت انگلیس - پرشیا منصوب شد. او در سال‌های ۱۲۸۴ تا ۱۲۸۷ ش در ترینیداد (Trinidad) بازرس معادن بود و در سال ۱۲۸۷ ش، استاد دانشگاه بیرمنگام در رشتهٔ فناوری معدن و صنعت شد. او در سال ۱۲۹۷ ش به عضویت کمیته سیاست نفتی سلطنتی و در سال ۱۳۰۰ ش به استخدام شرکت نفت انگلیس ـ پرشیا درآمد و با حمایت دولت انگلیس، ابتدا به سمت مدیرعامل، سپس در سال ۱۳۰۴ ش نایب‌رئیس شرکت و سرانجام، در سال ۱۳۰۶ ش، به ریاست شرکت منصوب شد.

کدمن شخصیتی اجتماعی داشت و از رویارویی با خبرنگاران استقبال می‌کرد. مقالات و سخنرانی‌های متعدد و شرکت در کنفرانس‌های بین‌المللی، از او چهره‌ای علمی و مطبوعاتی در اذهان عمومی ساخته بود. مهم‌ترین حادثه زندگی حرفه‌ای او، لغو قرارداد دارسی و چالش با رضاشاه بود.

۷ تیر

میلسپو، رئیس کل مالیه، درباره لایحه جدیدی که به مجلس ارسال کرده بود، به وزیر مالیه هشدار داد و اشاره کرد که به دلیل کاهش قیمت نفت که ناشی از افزایش تولید نفت در امریکاست، پیش‌بینی می‌شود حدود ۲ کرور تومان کسر درآمد نفتی در ۱۳۰۷ش به وجود آید.

۳۰ تیر

وزارت مالیه به دربار اطلاع داد به دلیل کاهش درآمدهای نفتی، نمی‌توان بودجه وزارت دربار را افزایش داد.

۱۳ مهر

مجلس شورای ملی، قانون مالیات راه و بنزین و نفت را تصویب کرد.

۲۲ بهمن

محمدحسن بدیع، کنسول ایران در بصره، گزارش داد که شرکت نفت جنوب چند پلیس عراقی را برای کار در پالایشگاه آبادان به ایران آورده است.

۶ اسفند

انتصاب مصطفی فاتح و گرینهوس

ژاکس، مدیر مقیم شرکت نفت انگلیس ـ پرشیا، در نامه‌ای به نخست وزیر ایران، مصطفی فاتح را به معاونت اداره تهران شرکت نفت منصوب و گرینهوس (Green House) را به سمت ریاست اداره تهران (مانند گذشته) و کفیل شرکت (هنگامی که ژاکس در تهران نیست) معرفی کرد. ساختمان اداره شرکت نفت انگلیس ـ پرشیا در تهران، نزدیک میدان مشق [فردوسی کنونی] بود. مصطفی فاتح در تأسیس اداره توزیع نفت در تهران و استان‌های شمالی و مرکزی نقشی کلیدی داشت. انگلیس نیز به دنبال کاهش صادرات نفت روسیه به ایران بود. خرابی و ناامنی راه جنوب به شمال و صادرات نفت به انگلیس و هند، علت اصلی توزیع‌نشدن نفت ایران برای ایرانیان بود. کاهش قیمت جهانی نفت به دلیل افزایش تولید نفت امریکا نیز دلیل دیگر این رویکرد سیاسی بود.

تولید جهانی نفت

سال ۱۹۲۵: ۱۴۵ میلیون و ۸۸۳ هزار و ۶۷۳ تن

سال ۱۹۲۶: ۱۵۰ میلیون و ۷۷۱ هزار تن

سال ۱۹۲۷: ۱۶۹ میلیون و ۱۲۱ هزار تن

۲۲ اسفند

اخراج کارگران و ناآرامی در آبادان

ژاکس، مدیر مقیم شرکت نفت، به تیمور تاش، وزیر دربار، دربارهٔ علت اخراج کارگران و بروز ناآرامی در آبادان پاسخ داد: «الان پست آبادان رسیده و با عجله این نامه را می‌نویسم. اتمام کار برخی قسمت‌ها موجب اخراج کارگران مازاد شده و مستر الکینگتون (Elkington) رئیس کل آبادان [پالایشگاه و تأسیسات جانبی] به من گزارش داده، قریب دو هزار کارگر در آبادان بیکار و مشارالیه با حکمران خوزستان مذاکره نموده تا عده‌ای از آنان در راه‌آهن مشغول شوند. البته، مستحضرید بیکاری چه زمینه مساعدی برای تبلیغات خطرناک تهیه کرده و عده‌ای در خوزستان تنها قصدشان تولید اغتشاش است. عده‌ای در مقابل اداره استخدام ما در آبادان اجتماع کرده و با نظر خصومت، اداره مزبور را سنگ‌باران کرده‌اند.»

۲۶ اسفند

کاهش جهانی قیمت نفت

میرزا عیسی خان فیض [کمیسر دولت] در گزارشی خطاب به فیروز فیروز (نصرت‌الدوله)، وزیر مالیه، از کاهش قریب‌الوقوع قیمت نفت پرده برداشت و همچون تحلیلگر اقتصادی، تولید نفت در امریکا و رقابت دو شرکت بزرگ امریکایی را بررسی کرد و با اشاره به مصادره چاه‌های نفت در شوروی سوسیالیستی، پیش‌بینی کرد درآمد شرکت نفت انگلیس ـ پرشیا کاهش خواهد یافت. او در این گزارش آماری از تعداد اتومبیل و موتور و حجم تولید نفت در جهان ارائه داد.

تولید جهانی نفت در سال ۱۹۲۵، ۱۴۵ میلیون و ۸۸۳ هزار و ۶۷۳ تن
تولید جهانی نفت در سال ۱۹۲۶، ۱۵۰ میلیون و ۷۷۱ هزار تن
پیش‌بینی برای سال ۱۹۲۷، ۱۶۹ میلیون و ۱۲۱ هزار تن
اتومبیل و موتور در سال ۱۹۲۵، ۲۵۱ میلیون و ۵۴۸ هزار و ۹۴ دستگاه
اتومبیل و موتور در سال ۱۹۲۶، ۲۶ میلیون و ۱۲۶ هزار و ۷۷۷ دستگاه
اتومبیل و موتور در سال ۱۹۲۷، ۲۹ میلیون و ۶۰۱ هزار و ۹۲۱ دستگاه

او در ادامه نوشت: امروز اختیار نفت جهان در دست دو شرکت بزرگ نفتی، «استاندارد اویل» و «رویال داچ شل» است وشرکت نفت انگلیس ـ پرشیا لاف برابری با آنها می‌زنند. نکته مهم اینکه، در امریکا صاحبان معادن نفت چندصد نفر هستند و هرکدام یک قطعه کوچک زمین نفت‌خیز را خریده یا اجاره یا امتیاز گرفته‌اند

تعداد اتومبیل و موتورسیکلت
سال ۱۹۲۵: ۲۵۱ میلیون و ۵۴۸ هزار و ۹۴ دستگاه
سال ۱۹۲۶: ۲۶ میلیون و ۱۲۶ هزار و ۷۷۷ دستگاه
سال ۱۹۲۷: ۲۹ میلیون و ۶۰۱ هزار و ۹۲۱ دستگاه

و بـه رقابـت و هم‌چشـمی نفـت تحصیـل می‌کننـد، بنابرایـن مقـدار تولیـد نفـت روزبـه‌روز در حـال افزایـش اسـت و از قیمـت آن کاسـته می‌شـود و ایـن دو شـرکت بـزرگ بـه قیمـت ارزان از چندصـد نفـر مذکـور نفـت می‌خرنـد، ولـی شـرکت نفـت انگلیـس ـ ایـران کـه بـه خـرج خـودش نفـت را در ایـران تولیـد می‌کنـد، مجبـور اسـت از طرفـی بـه هـر قیمتـی کـه برایـش تمـام می‌شـود، تصفیـه کنـد و از طـرف دیگـر بـه قیمـت سـایر شـرکت‌ها در بـازار دنیـا بفروشـد.

روش اکتشاف

۱۲۸۰ شمسـی، مشـاهده آثـار نفتـی بـر سـطح زمیـن، سـنگ نفتـی و شـیب تپه‌هـا

۱۳۰۰ شمسی، گسترش روش لرزه‌نگاری و مشاهده سنگ نفتی

۱۳۱۳ شمسی، آغاز روش لرزه‌نگاری انعکاسی در مسجدسلیمان

۱۳۱۴ شمسـی، آغـاز نقشـه‌برداری هوایـی (بـه کوشـش شـرکت ایـرو فیلـم، پیمانـکار شـرکت نفـت ایـران ـ انگلیـس)

۱۳۱۶ شمسی، جاذبه‌سنجی (به دست شرکت فرانسوی ژنرال فیزیک)

تجربه مدیریتی: اصل واحدسازی

همـه میدان‌هـای نفتـی بـه مثابـه یـک واحـد بـود کـه نبایـد بیـن چنـد گـروه یـا شـرکت و مدیریـت تقسـیم می‌شـد، چنان‌کـه همـه امـور فنـی از یـک مدیریـت پیـروی می‌کـرد. از دوره اکتشـاف حـوزه نفتـی مسجدسـلیمان تـا پایـان اکتشـاف حـوزه گازی پازنـان، اصـل یکپارچگـی واحـد سـازمانی رعایـت و اکتشـاف، تولیـد و حفـاری حوزه‌هـا، همگـی در یـک واحـد بررسـی می‌شـد.

اکتشاف حوزه‌های نفتی از سال ۱۲۸۰ تا ۱۳۱۸ ش

حوزه نفتی قصرشیرین	۱۲۸۱
حوزه نفتی مسجدسلیمان	۱۲۸۷
حوزه نفت خانه عراق	۱۳۰۲
حوزه نفتی هفتگل	۱۳۰۶
اکتشاف حوزه نفت‌شهر	۱۳۰۷
حوزه نفتی نفت سفید	۱۳۱۴
حوزه نفتی آغاجاری	۱۳۱۶
حوزه نفتی لالی	۱۳۱۷
حوزه گازی پازنان	۱۳۱۶

۱۳۰۷ شمسی / ۱۹۲۸ میلادی

درآمد نفت، ۵۰۳ هزار لیره

- جان کدمن به تهران آمد و پیشنهادهایی برای ایجاد ترتیب جدیدی بین دولت و شرکت ارائه کرد.
- فرانسوی‌ها حاضر شدند که در زمینهٔ تولید نفت در سمنان مشارکت کنند، به شرط آنکه عملیات فنی بر عهدهٔ آنها باشد و روس‌ها فقط بر کارها نظارت داشته باشند که روس‌ها این موضوع را نپذیرفتند.
- حوزه نفت‌شهر کشف شد.

۱۰ فروردین

استخدام نیروهای نظامی، امنیتی

کنسولگری ایران در بصره، گزارشی دربارهٔ استخدام مأموران نظامی، امنیتی دوران جنگ در شرکت نفت جنوب، از جمله کلگ، رئیس اداره سیاسی و وایلد، رئیس بخش امنیتی و پاسپورت شرکت نفت جنوب ارسال کرد.

۸ اردیبهشت

دکتر والدر (Valder) سوئیسی، رئیس بانک دولتی سوئیس، به سمت خزانه‌داری کل ایران برگزیده شد.

۲۰ اردیبهشت

عهدنامه جدیدی بین دولت‌های ایران و انگلستان دربارهٔ تعیین یک تعرفه گمرکی مستقل برای ایران، امضا و مبادله شد.

۳۱ خرداد

بودجه سال ۱۳۰۷ تصویب شد.

شهریور

قرارداد اکناکاری

■ در قلعه اکناکاری (Achnacarry)، در اسکاتلند، قراردادی بین سه شرکت بزرگ نفتی، یعنی شرکت نفت انگلیس ـ پرشیا، شرکت «رویال داچ شل» و شرکت نفت «استاندارد اویل نیوجرسی» (Standard Oil New Jersey) [اکسون موبیل کنونی] بسته شد. به موجب این قرارداد که به «قرارداد حفظ شرایط موجود» مشهور بود، شرکت‌های نامبرده بازار و صنایع جهان را ـ به جز امریکا و شوروی ـ بین خود تقسیم کردند. آنان تا آغاز جنگ جهانی دوم (سپتامبر ۱۹۳۹ م) به این قرارداد پایبند بودند، اما از آن تاریخ به بعد، تعهدات آن نادیده گرفته شد.

■ مذاکرات مالی ـ حقوقی کدمن و تیمورتاش برای حل و فصل اختلافات مربوط به پروندهٔ امتیاز دارسی آغاز شد.

۶ شهریور

نفت از یکی از چاه‌های نفت خوریان در سمنان فوران کرد.

۲۴ آبان

راه‌های حل اختلاف

دولت ایران سهام‌دار شرکت نفت انگلیس ـ پرشیا

سر جان کدمن پس از آخرین مذاکره‌اش با تیمورتاش در لوزان، با ارسال نامه‌ای رسماً به تیمورتاش پیشنهاد کرد، دولت ایران می‌تواند سهام‌دار شرکت باشد و علاوه بر آن به ازای هر تن نفت، حق امتیاز نیز دریافت کند و موافقت با این طرح، دری دیگر به روی مذاکرات بعدی ما می‌گشاید.

رئوس مطالبی که جان کدمن و تیمورتاش به دلیل اختلاف نظر درباره آنها به مذاکره پرداختند عبارت بود از:

۱. حق امتیازی که دولت ایران خواهان افزایش آن بود؛

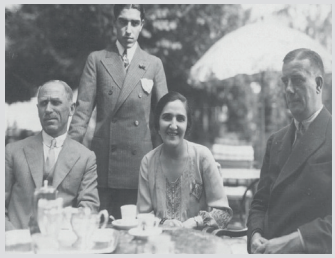
۲. حوزه جغرافیایی امتیاز دارسی که دولت ایران قصد داشت آن را محدودتر کند؛

۳. تمدید امتیاز دارسی که هیچ یک از دو طرف، موضعی مشخص درباره آن نداشتند.

۱۵ آذر

تولید بنزُل در آزمایشگاه مسجدسلیمان

هنگامی که پرفسور کدمن، برادر جان کدمن، رئیس آزمایشگاه نفت مسجدسلیمان بود. تیمورتاش از مسجدسلیمان و آبادان بازدید

از راست: جان کدمن، رئیس شرکت نفت انگلیس ـ پرشیا؛ تاتیانا، مارکاریان همسر دوم عبدالحسین خان تیمورتاش؛ منوچهر تیمورتاش و دکتر یانگ

کرد و در بازگشت در نامه‌ای به جان کدمن، از او و برادرش برای پذیرایی دوستانه شرکت نفت تشکر کرد و نوشت: «آزمایشگاه بیش از هر جای دیگر برایمان جالب بود و عجیب آنکه کدمن در مطالعهٔ روی گاز و بنـزُل (benzol) [ترکیب بنزین و تولوئن] به ترکیبات کائوچو هم دست یافته است.»

پافشاری مجلس بر اصلاح امتیازنامه

تیمورتاش ضمن تشکر از تلاش‌های جان کدمن، به اصرار مجلس بر اصلاح و بازنگری امتیازنامه تأکید و خاطرنشان کرد، با سر روبرت کلایو (Sir Robert Clive) دربارهٔ اقدام مجلس مبنی بر تصویب برنامه مورد نظر مذاکره کرده است.

۱۹ آذر

هفتگل، اکتشاف و توسعه

به دنبال عملیات اکتشافی در هفتگل، ژاکس، مدیر مقیم شرکت، در نامه‌ای به تیمورتاش خواهان محافظت از حوزه نفتی هفتگل با مشارکت نیروی نظامی شد.

۲۱ آذر

اختلاف ریشه دارد

پس از اعتراض دولت ایران و چند دور مذاکره و مکاتبه از سال ۱۳۰۶ ش، تیمورتاش به کدمن پاسخ داد: «افکار عمومی ناظر بر این حقیقت است که منافع ایران تحت تأثیر مفاد فعلی امتیازنامه دستخوش ضرر و زیان است و تنها راه برای حصول این هدف، طرح امتیازنامه جدیدی است که شامل مسائل مورد نظر باشد. ...باید ۵۰۰ هزار لیره استرلینگ به تسویه مطالبات دولت ایران اختصاص یابد تا دیگر اختلافی نباشد. ...تمدید امتیازنامه مشکلات دیگری را نیز به وجود می‌آورد.»

او در پایان افزود: «چاهی که در عراق قرار دارد، بسیار به مرز نزدیک است و منجر به نشت نفت به خاک عراق می‌شود، معقول این است چاهی در فاصله برابر با آن چاه در مرز ایران و عراق حفر کنیم یا چاهی را که در خاک عراق است، ببندیم.»

۱۵ دی

اجاره زمین‌های هفتگل پس از اکتشاف

ژاکس درخواست کتبی شرکت نفت انگلیس ـ پرشیا مبنی بر اجاره نزدیک به هزار و ۲۰۰ جریب زمین را در هفتگل به وزیر دربار ارسال کرد. او ارزش اجاره ۱۷۳ جریب زمین دایر را به قیمت

هـر جریـب ۱۰۰ قـران و هـزار و ۳۳ جریـب زمیـن بایـر را بـه ارزش هـر جریـب ۵۰ قـران اعـلام کـرد. تیمورتـاش در کنـار نامـهٔ ژاکـس بـه سـرتیپ فـرج‌الله خـان در اهـواز دسـتور داد بـر ایـن قـرارداد نظـارت داشـته باشـد و پـول اجـاره را از ژاکـس بگیـرد و بـه صاحبـان زمیـن تحویـل دهـد.

۱ بهمن

خط راه‌آهن آبادان و خرمشهر

ژاکـس، مدیـر مقیـم شـرکت نفـت انگلیـس پرشـیا، بـه دولـت ایـران دربـاره نقشـه خـط راه‌آهـن گـزارش داد.

۱۳ بهمن

سـر جـان کدمـن، رئیـس شـرکت نفـت انگلیـس و ایـران، بـه آبـادان رفـت و بـه دنبـال بازدیـد از مسجدسـلیمان و اهـواز در ۲۵ بهمـن بـه لنـدن بازگشـت.

۲۴ بهمن

سهام بختیاری‌ها

شـاه کـه بـه سـهام بختیاری‌هـا مشـکوک شـده بـود، بـه وزیـر دربـار دسـتور حسابرسـی داد. فیـروز فیـروز (نصرت‌الدولـه)، وزیـر مالیـه، گـزارش جامعـی برگرفتـه از گـزارش حاجـی خسـرو خـان را بـرای تیمـور تـاش ارسـال کـرد.

فرزنـدان حـاج امام‌قلی‌خـان بختیـاری و حسـینقلی‌خان در مجمـوع ۳۷ میلیـون و ۳۲۰ هـزار سـهم یک‌لیـره‌ای در شـرکت «اکسپلوریشـن» (Exploration) داشـتند کـه ارزش هـر سـهم آن ۱۲ هـزار لیـره بـود.

مبلغ پرداخت شده به خان‌های بختیاری از ابتدا

سال	واحد (لیره)	سال	واحد (لیره)
۱۹۱۳	۱۳۷۶	۱۹۲۱	۲۵۳۱۴
۱۹۱۴	۳۴۵۳	۱۹۲۲	۱۰۵۱۷
۱۹۱۵	۴۱۲۶	۱۹۲۳	۱۰۸۵۶
۱۹۱۶	۵۷۲۰	۱۹۲۴	۱۲۳۱۰
۱۹۱۷	۶۸۶۴	۱۹۲۵	۱۴۲۱۵
۱۹۱۸	۸۵۸۰	۱۹۲۶	۶۹۶۶
۱۹۱۹	۱۳۳۲۹	۱۹۲۷	۱۴۵۴۷
۱۹۲۰	۱۶۱۶۰		

شـرکت نفـت سـالانه ۳ هـزار لیـره نیـز بـرای محافظـان بـه خان‌هـای

بودجه سال ۱۳۰۷

بودجه کشور به استثنای عایدات نفت جنوب که به حساب ذخیره می‌رفت، ۳۰ میلیون و ۱۱۲ هزار و ۴۰۴ تومان عایدات و ۳۴ میلیون و ۹۴۵ هزار و ۲۶۰ تومان و یک قران، به علاوه ۶ میلیون تومان که از وجوه ذخیره صرف تکمیل مهمات قشونی می شد.

بختیاری می‌پرداخت.

نامه حاجی خسرو خان به میرزا عیسی خان فیض درباره سهام خودش و دیگر خان‌های بختیاری

بختیاری‌های سهام‌دار شرکت نفت انگلیس ـ پرشیا:

«شرکای نفت از این قرارند، بنده حاجی خسرو ایلخان، مرتضی قلی خان، سردار اسعد، امیر مجاهد و اولادان مرحوم اسفندیار خان پنج قسمت می‌شوند، دو نفر صاحبان امتیاز را خود حضرت اشرف می‌شناسند.

سهام فرزندان مرحوم حاجی امامقلی خان ایلخانی ۱۰ قسمت است، عبارتند از لطفعلی خان امیر مفخم، سردار محتشم، نصیرخان، سردار جنگ، محمودخان هژیرالسلطان، محمدرضا خان، سردار فاتح، علی‌اصغر خان، عبدالرضا خان، اولادان محمدحسین خان، شهاب‌السلطنه سلطان‌علی خان، دو نفر صاحبان امتیاز سردار محتشم و سردار جنگ را خود حضرت اشرف می‌شناسند. استدعای همگی به خاک پای مبارک همایونی، ارواحنا فداه، این است، یک نفر معین بفرمایند رسیدگی در کار سهم نفت آنها بنمایند. اگر حق دارند احقاق حق آنها را بکنند، اگر حق ندارند، تنبیه کامل بفرمایند.»

۲۸ بهمن

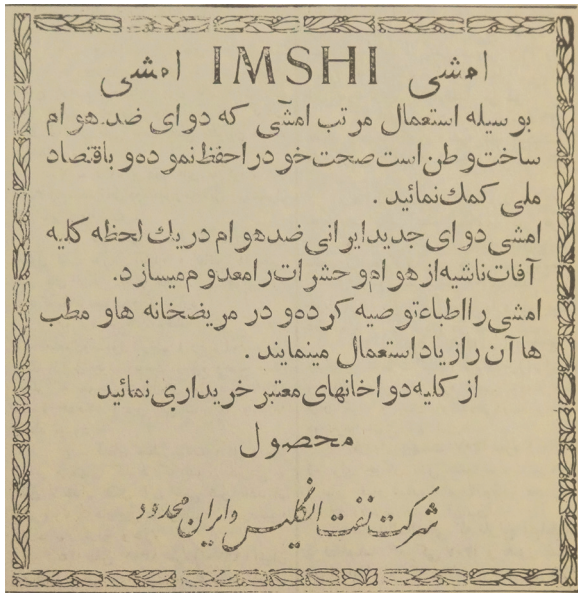
بین ایران و آلمان قرارداد تجارتی و گمرکی و کشتیرانی و اقامت به امضا رسید.

۲۵ اسفند

در جلسه مجلس شورای ملی، بودجه سال ۱۳۰۸ برای هزینه‌های مجلس به مبلغ ۶۲۳ هزار و ۱۴۰ تومان تصویب شد.

۲۶ اسفند

بودجه دخل‌وخرج مملکت به استثنای عایدات نفت جنوب که به حساب ذخیره می‌رفت، ۳۰ میلیون و ۱۱۲ هزار و ۴۰۴ تومان عایدات و ۳۴ میلیون و ۹۴۵ هزار و ۲۶۰ تومان و یک قران، به علاوه ۶ میلیون تومان که از وجوه ذخیره صرف تکمیل مهمات قشونی می‌شد، در مجلس تصویب شد.

رقابت شوروی و انگلیس در فروش فراورده‌های نفتی از ۱۳۰۶ ش با تأسیس دفتر فروش نفت و بنزین در تهران، خیابان سپه (زیر نظر شرکت نفت انگلیس - پرشیا) تشدید شد.

۱۳۰۸ شمسی / ۱۹۲۹ میلادی

درآمد نفت، یک میلیون و ۳۴۱ هزار لیره

- ظرفیت پالایشگاه آبادان به بیش از سالی ۵ میلیون تن رسید.
- هم‌زمان با تأسیس اداره پخش فراورده‌های نفتی در داخل کشور، حدود ۵۰ هزار تن مواد نفتی از طرف شرکت نفت انگلیس ـ پرشیا فروخته شد.

۱۲ اردیبهشت

ناآرامی در آبادان

کارگران شرکت نفت برای افزایش حقوق و بهبود شرایط رفاهی خود اعتصاب کردند. این اعتصاب با پخش اعلامیه‌های دست‌نویس در پالایشگاه و خیابان‌های شهر همراه بود.

۱۴ اردیبهشت

ادامهٔ ناآرامی در آبادان

در پی ناآرامی‌ها در آبادان، ۴۵ نفر دستگیر شدند که ۲۰ نفر از آنها کارگران شرکت نفت بودند. استاندار خوزستان به الکینگتون گفت که آشوب را حزب کمونیست راه انداخته است.

۱۵ اردیبهشت

رضا شاه بعد از ناآرامی‌ها در آبادان که موجب وحشت انگلیسی‌ها شده بود، به نماینده شرکت نفت گفت: «پلیس و نیروهای اطلاعاتی همیشه دشمنانی اختراع می‌کنند تا موجودیت خود را توجیه کنند.»

۱۶ اردیبهشت

ادامهٔ ناآرامی در آبادان

کارگران ناراضی از دیوار توری پالایشگاه بالا رفتند و در محوطه پالایشگاه با گارد درگیر شدند.

اعتصاب در آبادان

کارگران به برخی از دوایر شرکت نفت ایران و انگلیس در آبادان حمله کردند و با قوای نظامی درگیر شدند؛ همچنین برخی از ادارات سنگباران و اطلاعیه‌هایی در شهر پخش شد. کنسولگری ایران در بصره، گزارشی از تجمعات مذهبی و دسته‌بندی‌های سیاسی آبادان به دربار ارسال کرد و حوادث ۱۶ و ۱۷ اردیبهشت را به دو گروه مذهبیون و بلشویک‌ها نسبت داد.

۱۷ اردیبهشت

- ناوچه سایکلمان (Cycleman) از بصره به طرف آبادان حرکت کرد.
- کدمن به کارمندان انگلیسی آبادان دستور داد به هیچ‌وجه در امور سیاسی ایران دخالت و اظهارنظر نکنند.

۱۹ اردیبهشت

قراردادهای دولت‌های ایران و بلژیک در زمینهٔ اقامت، تجارت و کشتی‌رانی امضا و مبادله شد.

۳۱ اردیبهشت

اطلاعیه‌ای از طرف یکی از کارگران نفت باکو در روزنامه *بنی بول* شماره ۱۱۴ منتشر شد.

۲۹ خرداد

آماده‌باش کشتی‌های انگلیسی برای مراسم محرم

کنسولگری ایران در بصره، هشدار داد، کشتی‌های جنگی تریاد، سایکلمن و لورنس در حالت آماده‌باش قرار گیرند تا در صورت بروز اعتراضات در آبادان و خرمشهر در ماه‌های محرم و صفر به سوی آن منطقه اعزام شوند.

تیر

کارکنان

مدیران شرکت نفت انگلیس ـ ایران پس از وقایع اردیبهشت‌ماه در آبادان، به فکر افزایش رفاه حال کارکنان ایرانی افتادند. الکینگتون پیشنهاد داد، سیستم ارائه شکایات کارگری و رسیدگی به آن راه‌اندازی شود. او مشکلات کارگری را با جنبش سیاسی ایران مرتبط می‌دانست. سرگرد مدلیکات (Medlicut)، مدیر اداره عمومی، به دانشگاهیان بدبین بود و آنان را منشأ مشکلات سیاسی در آبادان و مناطق نفت‌خیز می‌دانست.

۸ آذر

تیمور تاش، وزیر دربار، به شرکت نفت انگلیس ـ پرشیا اطلاع داد رضا شاه قصد دارد در دی‌ماه از آبادان بازدید کند، بنابراین باید بر میزان دستمزد کارگران ایرانی افزوده تا خشنودی شاه حاصل شود. به دنبال این درخواست، الکینگتون با ۵ درصد اضافه حقوق کارگران موافقت کرد.

۲۳ دی

شرکت «آذنفت» شوروی چهار پمپ بنزین در میدان شاپور، میدان سپه، دروازه قزوین و میدان شاه نصب کرد.

۳۰ دی

بازدید رضاشاه از پالایشگاه آبادان

رضاشاه در آبادان از بخش‌های مختلف کارخانجات، مؤسسات نفت و تصفیه‌خانه آبادان بازدید کرد.

۲۷ اسفند

پس از سال ۱۳۰۸ ش، همهٔ لوله‌هایی که قبلاً زیر خاک مدفون بود، بیرون آورده شد. یکی از مشکلات شرکت نفت، جلوگیری از زنگ‌زدن لوله‌ها بود. نمکزارهای خوزستان باعث زنگ‌زدن سریع فلزات می‌شد.

رضاشاه در آبادان از بخش‌های مختلف کارخانجات، مؤسسات نفت و تصفیه‌خانه آبادان بازدید کرد.

ترجمه از روزنامهٔ تیمس عراق شمارهٔ ۱۴۰۸ مؤرخهٔ ۷ می ۱۹۲۹

(شـــورش آبـادان)
(متلاشی شدن دوابر کمپانی نفت جنوب)
(احتمال رفتن دست خارجی در قضیه)

دیروز اخباری بمصر رسیده است که مصر یکشنبه شورش سختی در محل تصفیهٔ نفت کمپانی نفت انگلیس و ایران در آبادان رخ داده است و مطابق راپورتهای واصله دوابر کمپانی متلاشی شده و بعمارات و مؤسسات آن از طرف بلوائیان خیلی صدمه رسیده است ظاهراً قوای پولیس کمپانی از دفع این غائله عاجز مانده و همچنین اقدامات پولیس دولتی نیز غیر مؤثر بوده است . بالأخره قوای نظامی از محمره احضار ولی از قرار معلوم بآنها امر شلیک نداده بودند و فیمابین آنها زد وخوردی واقع نشده است .

کاپیه هائی بمشورشیان توزیع شده بوده و تصور میرود که این مسئله توطئهٔ آن قبلاً بتحریک محرکین خارجی دیده شده است .

کشتی جنگی انگلیس (سایکلمن) دیروز ظهر بعد از شلیک توپ سلام باحترام نوزدهمین سال جلوس اعلیحضرت جورج پنجم از بصره حرکت نموده و برحسب اتهام انگلیس در آبادان احتمال خطری نمیرود .

مخابرهٔ آخرین خبری که امروز صبح قبل از انکه روزنامهٔ بطبع برسد وصول داده است وضعیت خیلی خوب شده و با اینکه حادثه خیلی سخت بنظر می آمد بحاصلات نفت آسیبی نرسیده است .

۱۳۰۹ شمسی / ۱۹۳۰ میلادی

درآمد نفت، یک میلیون و ۲۸۸ هزار لیره

■ سومین خط لوله نفت خام پس از افزایش خوراک پالایشگاه آبادان در مسیر هفتگل به کوت‌عبدالله احداث و به خط لوله مسجدسلیمان ـ آبادان متصل شد. میزان تولید این خط لوله ۱۰۰ هزار بشکه در روز بود.

■ جمعیت کارکنان شرکت نفت در ایران بیش از ۳۰ هزار نفر بود.

■ دولت ایران به شرکت نفت انگلیس - پرشیا ابلاغ کرد، هر امتیاز جدیدی که بین این شرکت و دولت ایران درباره توافقی حاصل شود، شرکت نفت باید ضمانت کند، سالانه ۲ میلیون و ۵۰۰ هزار لیره به دولت ایران پرداخت کند.

■ شرکت نفت انگلیس - پرشیا به دولت اطلاع داد، مذاکرات مربوط به موضوع تجدید نظر دربارهٔ امتیاز، به بعد از توافق بر سر وضع بحرانی صنعت نفت ـ ناشی از بحران اقتصادی جهان موکول شود.

■ مذاکره بین دولت ایران و شرکت نفت انگلیس - پرشیا برای عقد قرارداد جدید برای احتساب حق امتیاز دولت شروع شد و تیمورتاش، وزیر دربار و کدمن در لندن، پاریس و لوزان، بارها در این‌باره گفت‌وگو کردند.

۱۲ فروردین

قانون حق‌الثبت و مالیات وسائط نقلیه به تصویب مجلس رسید و قرار شد از آن تاریخ، از سواری‌های شخصی و کرایه هر سال ۱۲۰ تومان، از کامیون‌ها و اتوبوس‌ها ۱۸۰ تومان، از گاری و دلیجان ۳۶ تومان، از کالسکه و درشکه ۳۶ تومان، از عرابه‌های دواسبه ۱۸ تومان

و از موتورسیکلت ۱۲ تومان مالیات اخذ شود.

۱۴ آبان

دورهٔ هفتم مجلس پایان یافت. دادگر، رئیس مجلس، هنگام خداحافظی با نمایندگان اظهار کرد، قوانین مهمی مانند تأسیس بانک ملی، بانک فلاحتی، تغییر واحد پول از نقره به طلا، الغای امتیاز اسکناس، متحدالشکل‌کردن لباس، تأسیس کارخانجات، انعقاد قراردادهای متقابله، ساختن راه‌آهن و راه‌های شوسه در مجلس هفتم تصویب شده است.

۲۰ اسفند

متمم قانون انحصار تجارت خارجی تصویب شد. به موجب این قانون حق ورود و صدور همهٔ محصولات طبیعی و صنعتی و تعیین موقتی یا دائمی بودن واردات و صادرات به دولت واگذار شد.

بهائیان، انگلیسی‌ها و نفت

بهائی‌های شیراز بسیار قدرتمند شده بودند و رؤسای آنها با کنسول انگلیس ارتباطی نزدیک داشتند و برای کارهای جاسوسی انتخاب می‌شدند.

در سراسر سواحل خلیج‌فارس، تأثیر همه‌جانبه انگلیسی‌ها مشاهده می‌شد و آنها در حوزه‌ها و میدان‌های نفتی عرصهٔ فعالیت شرکت، میدان هوایی [فرودگاه] ساخته بودند. همهٔ رؤسای قبایل و عشایر منطقه، برای آنکه سهم و مشارکتی از درآمدهای حاصل از نفت داشته باشند، به انگلیسی‌ها علاقه و وابستگی نشان می‌دادند، به گونه‌ای که خلیج‌فارس و بندرهای آن برای کشتی‌های جنگی و تجاری انگلیسی، به هیچ‌وجه بیگانه نبود.

۲۷ اسفند

قانون بودجهٔ یک ساله ۱۳۱۰ مملکتی در مجلس شورای ملی تصویب شد. عایدات ۸۵۹ هزار پهلوی طلا و مخارج ۸۵۸ هزار و ۶۶۳ پهلوی پیش‌بینی شد.

کارکنان صنعت نفت در آبادان و مسجدسلیمان

نیروی کار ایرانی:
۲۷ هزار و ۱۸۰ نفر
نیروی کار هندی:
۲ هزار و ۴۷۲ نفر
نیروی کار انگلیسی:
۱۰۰۰ و ۷۶ نفر
نیرو ی کار ملیت‌های دیگر:
۵۸۴ نفر
جمع کل: ۳۱ هزار و ۳۱۲ نفر

۱۳۱۰ شمسی / ۱۹۳۱ میلادی

درآمد نفت، یک میلیون و ۳۳۹ هزار و ۱۳۲ لیره

(درآمدهای نفتی براساس کتاب تاریخ بی پی، جلد۲، ص۵۷)

۳۰ فروردین

نشریه پیکار

«تجدید نظر» در امتیاز نفت جنوب یا محکم‌کردن زنجیر اسارت ایران

«البته، نمی‌خواهیم بگوییم که آقای دشتی تا این درجه مقتدر هستند، خیر! بلکه او یک سگ هوچی دربار پهلوی بیش نیست، او چیزی را پروپاگاند می‌کند که موافق مذاق دربار پهلوی باشد و هیچ چیزی را بدون رضایت و اجازه دربار تیمورتاش نمی‌تواند اشاعه بدهد. چنانکه در شماره (۱۰-۱۱) «شفق» اسفندماه تحت عنوان‌های «تجدید نظر در امتیاز دارسی» و «مجوز ما چیست؟» مقالاتی را اشاعه داده است. در این مقالات، ملت را برای تصرف حقوق خود یا « تجدید نظر در امتیاز» دعوت نموده می‌نویسد: اگر کمپانی نفت جنوب بخواهد عملیات تجارتی خود را ادامه دهد، باید تقاضای امتیازنامه جدیدی بنماید. البته وقتی که به جمله فوق دقیق شویم، می‌بینیم که این فقط جز یک فراز عوام‌فریبانه و دروغ محض چیز دیگری بیش نیست، زیرا همه می‌دانند و می‌فهمند که نه حکومت ملاکی رضاخان و نه آقای دشتی حقیقه در خیال یعنی لغو امتیاز دارسی بوده و نه آنکه قادر به اقدام چنین امری هستند و اینکه ایشان از نویسندگان و منوران دعوت می‌کنند که صفحات روزنامه ایشان (اگر هم برخلاف نظریات ایشان باشد) باز است که نظریات منوران را اشاعه بدهد، فقط برای فریب و اغفال توده است.»

۱۹ اردیبهشت

نشریه پیکار

نهضت کارگران نفت جنوب

«تقریباً چندین هزار کارگر و عمله و فعله در نهایت ذلت و بدبختی در آتش‌سوزان خوزستان در کمپانی نفت جنوب کار می‌کنند و برای آنان هیچ‌یک از شرایطی که سایر کارگران معادن دنیا با صاحبان معادن بسته‌اند، موجود نیست. ساعات کار از ۱۱ تا به بالا و ۱۴ ساعت، اجرت از سه قران تا یک تومان است. تمامی کارگران دنیا جان و مالشان تأمین و بیمه و اگر برای آنها آفتی برسد، دست و پا و سر و چشمشان معیوب شود، کمپانی بایستی وجهی بدهد و اگر هلاک شود، کمپانی بایستی قیمت جان او را بپردازد و تا مدتی به اهل و عیال او مدد معاش برساند تا به حد رشد برسند و اینها یکی‌اش در کمپانی نفت جنوب موجود نیست. وای به حال آن بیچاره که صدایش درآید و از سوء حال فریادی بکند! فوری تبعید یا بلشویک می‌شود، چنانچه در این سنوات اخیره، اتحادیه کارگران سری، متدرجاً تشکیل و پیشنهاداتی عبارت از کمی ساعات کار و زیادشدن اجرت و منزل مناسب داشتن و شناختن اتحادیه کارگران نفت جنوب و پس از کشمکش‌های بسیار و بی‌اعتنایی کمپانی نفت جنوب به عرایض و تظلمات کارگران بیچاره وقعی نگذاشته و کم‌کم رشته طولانی و عاقبت منجر به دعوا و اعتصاب و جنگ بین نظمیه و کارگران بیچاره و تبعید و حبس بسیاری، هیچ کاری نشد که شرح آن طولانی و در کتاب سیاه باید جمع کرد و خواند و هنگام فراغت مشروحاً به عرض می‌رسانم که چه مصائب و متاعبی کارگر بیچاره جنوب از کمپانی نفت می‌بینند و به واسطه مأمورین دولت که چشم به فرمان کمپانی هستند، نفسش درنمی‌آید و اگر درآید، حبس یا تبعید ابدی می‌شود.»

۱۰ خرداد

نشریه پیکار

مسموعات از یک نفر کارگر آبادان

مختصر از زندگی کارگران نفت جنوب

«تا سال ۱۲۸۹ ناحیه آبادان فقط عبارت بود از یک صحرای بدون هیچ‌گونه آبادانی، ولی بعد از آنکه کمپانی تصمیم گرفت که لوله نفتی را از مسجدسلیمان به آن طرف بکشد و در ناحیه مزبور شروع

مجسمه رضاخان در کمپانی نفت جنوب

«کمپانی نفت جنوب به قیمت ۳۵ هزار لیره در خرمشهر برای رضاشاه مجسمه‌ای نصب نموده است. یک مجسمه کافی نبود که حال مجسمه دوم را در اهواز نصب نموده‌اند.»

به استخراج نفت نماید، بدون اینکه برای کارگرانی که بدین سو می‌آیند، تهیه منزل و مأوائی بنماید، عده کثیری کارگران بدبخت ایرانی را روانه نقطه مزبور نمود. کارگران مجبور بودند که برای خود تهیه منزلی نمایند، لذا هرکدام به جهت خود در زیر زمین دخمه حفر کردند یا با چوب اطاق‌هایی ساختند.»

وضعیت غذای کارگران

«در موقعی که کارگران به این فلاکت و بدبختی به سر می‌برند، یکی دیگر از گرفتاری‌های آنها مسئله خوراک آنهاست. زیرا آنها مجبور بودند که برای خرید نان و پنیر یا به خرمشهر رفته یا با قیمت خیلی گران از دکان‌هایی که در حوالی باز شده بود، بخرند. بیچاره کارگر در مدت یک ماه یک دفعه هم رنگ گوشت را نمی‌بینند، زیرا مزد او به قدری کم و ناچیز است که بیشتر از اینکه یک سیر خرما و نان خالی بخرد، کفایت نمی‌کند.

قیمت مزد کارگر به قدری ارزان است که انگلیس‌ها مجبور نبودند برای برداشت منافع، ماشین‌های نو خریده و به کار بیندازند، زیرا تمام منافع منظوره را با زور سرپنجه کارگرها بیرون می‌آوردند. در سال ۱۲۹۱ یکی از کشتی‌های باری نمره ۱ دچار حریق گردید و ۱۳ نفر به این واسطه از کارگران طمعه حریق شدند و سوختند و برای اطفای حریق کمپانی آلت اطفائیه نداشت که جلوگیری نماید و در ۱۲۹۸ بارکش نمره ۷ غرق گردید و ۱۲ نفر کارگر ایرانی تلف شدند و تا امروز هم بیرون‌کشیدن ماشین‌ها بدون تلف‌شدن ۱ الی ۲ نفر کارگر صورت نمی‌گیرد، زیرا بیرون‌آوردن آنها به وسیله کارگران صورت می‌گیرد.»

۲۴ خرداد

نشریه پیکار

نصب مجسمه رضاخان از طرف کمپانی نفت جنوب

«کمپانی نفت جنوب به قیمت ۳۵ هزار لیره در خرمشهر برای رضاشاه مجسمه‌ای نصب نموده است. یک مجسمه کافی نبود که حال مجسمه دوم را در اهواز نصب نموده‌اند.»

۹ شهریور

نشریه پیکار

اعتصاب نفت جنوب و تجربیات سیاسی آن

«تا سال ۱۳۰۷، کارگران آبادان به طور نیمه‌علنی کلوب‌هایی به اسامی نادری، شاپور و غیره داشتند. ولی در ابتدای سال ۱۳۰۸،

تشـکیلات کارگـران تصمیـم گرفـت، یـک کلـوب بـا عنـوان علنـی بـرای خـود تأسـیس نمایـد. ضمنـاً ایـن را بایـد گفـت کـه کلوب‌هـای فوق‌الذکـر عنـوان مؤسسـات ورزشـی را داشـتند و عمـوم کارگـران بـه آنهـا علاقـه تـام و مفرطـی نشـان می‌دادنـد. امـا تأمینـات کمپانـی نفـت جنـوب کـه موسـوم بـه (Security Office) اسـت، در صـدد برآمـد کـه اهمیـت کلوب‌هـای مزبـور را در هـم بشـکند. بنابرایـن پیشـنهاد کـرد کـه کلوبـی تأسـیس شـود کـه نـه تنهـا متعلـق بـه کارگـران باشـد، بلکـه مسـتخدمان هـم در آن شـرکت داشـته باشـند و بالاخـره بـا زور و حکـم قطعـی نظریـه فـوق را بـه موقـع اجـرا گـذارد و یـک کلوبـی بـه نـام کلـوب خیـام تأسـیس کردنـد.»

۶ مهر

بـر اثـر تنـزل پونـد، کمیسـیون اسـعار خارجـی قیمـت پونـد را از ۹۰ قـران بـه ۶۸ قـران تنـزل داد.

۱ آذر

ساخت اسکله بندر شاه پایان یافت و راه‌آهن به علی‌آباد (شاهی) رسید.

۱۸ آذر

مجلس آتش گرفت.

دی

شمار کارکنان صنعت نفت در آبادان و مسجدسلیمان

ایرانی: ۱۳ هزار و ۵۹ نفر

هندی: هزار و ۲۶۳ نفر

انگلیسی: ۷۷۵ نفر

ملیت‌های دیگر: ۵۷۷ نفر

جمع کل: ۱۵ هزار و ۶۷۴ نفر

۲۲ اسفند

قانـون بودجـه مملکتـی مربـوط بـه سـال ۱۳۱۱ ش شـامل ماده‌واحـده و یـک تبصـره بـه تصویـب مجلـس شـورای ملـی رسـید. در ایـن بودجـه، عایـدات کشـور ۴۲۱ میلیـون و ۴۰۰ هـزار ریـال و ۷۸۷ هـزار لیـره و از حیـث مخـارج بـه مبلـغ ۴۲۱ میلیـون و ۳۹۹ هـزار و ۸۷۰ ریـال و ۴۰۷ هـزار و ۱۷۶ پهلـوی بالـغ بـود.

ایران و بلوک شرق

۴ آبـان ۱۳۱۰ قـرارداد مـودت و تجـارت بیـن ایـران و شـوروی در وزارت امـور خارجـه بـه امضـای نماینـدگان هـر دو طـرف رسـید.

اکتشاف نفت در جنوب خلیج فارس

پس از گذشت ۲۳ سال از کشف نفت در ایران در شمال خلیج‌فارس، برای اولین بار در سواحل جنوبی خلیج‌فارس عملیات اکتشاف نفت انجام شد.

۱۳۱۱ شمسی / ۱۹۳۲ میلادی

درآمد نفت، یک میلیون و ۵۲۵ هزار و ۳۸۳ لیره

کاهش سود شرکت نفت انگلیس ـ پرشیا و لغو قرارداد دارسی

بر اساس آماری که شرکت نفت انگلیس ـ پرشیا ارائه کرد، به دلیل کاهش قیمت نفت، به ویژه در امریکا، سود شرکت از ۶/۵ میلیون پوند در سال ۱۳۰۹ ش (۱۹۳۰ م) به ۳/۶ میلیون پوند در سال ۱۳۱۰ ش (۱۹۲۱ م) رسید که در نتیجه آن، حق امتیاز ایران کاهشی چشمگیر یافت.

رکود سال‌های ۱۳۱۱ و ۱۳۱۲ ش (۱۹۳۲ و ۱۹۳۳ م) کاهش حق امتیاز دولت ایران را ثابت نگه داشت و رضاشاه را مصمم کرد تا قرارداد را لغو کند.

خرداد

شرکت نفت انگلیس به دولت ایران اطلاع داد که به سبب ارزان شدن نفت در بازارهای جهانی، حق امتیاز ایران فقط ۳۰۶ هزار و ۷۸۲ لیره خواهد بود.

۱۰ خرداد

کشف نفت در بحرین

شرکت امریکایی استاندارد اویل کالیفرنیا (SOKAL) در سال ۱۹۲۹ امتیاز بهره‌برداری از منابع نفتی بحرین را به دست آورد. پس از گذشت ۲۳ سال از کشف نفت در ایران در شمال خلیج‌فارس، اولین‌بار بود که در سواحل جنوبی خلیج‌فارس عملیات اکتشاف نفت انجام می‌شد.

عملیات حفاری در اکتبر ۱۹۳۱، برابر با مهرماه ۱۳۱۰ ش آغاز و در

۳۱ مـی ۱۹۳۲، برابـر بـا ۱۰ خـرداد ۱۳۱۱ ش، بـه نتیجـه رسـید.

۲۵ خرداد

افزایـش مالیـات بـر بهـای بنزیـن در امریـکا، هزینه‌هـای حمل‌ونقـل را بـالا بـرد، بـه گونـه‌ای کـه از سـال ۱۹۳۲ تـا ۱۹۳۳ م، مالیـات بـر بهـای بنزیـن بـه ۱۵ برابـر رسـید.

۱۴ مرداد

علـی دشـتی، نماینـده مجلـس شـورای ملـی، در نطـق مفصلـی در مجلـس، بـه شـرکت نفـت انگلیـس ـ پرشـیا تاخـت و متذکـر شـد رفتـار ایـران بـا ایـن شـرکت مضحـک اسـت. در سـال ۱۹۳۱ م، فقـط ۳۰۶ هـزار لیـره بـه دولـت ایـران پرداخـت شـده بـود، در حالـی کـه دولـت انگلسـتان از ایـن شـرکت ۸۰۰ هـزار لیـره مالیـات گرفتـه بـود.

۱۶ آبان

کارهـای سـاختمانی بنـدر شـاهپور بـه پایـان رسـید و تجهیـزات پهلودادن کشـتی‌های بـزرگ تجـاری بـرای تخلیـه مال‌التجـاره فراهـم شـد. طـول راه‌آهـن ایـن بنـدر تـا صالح‌آبـاد ۲۵۰ کیلومتـر بـود.

۶ آذر

رضاشـاه پرونـده نفـت را در بخـاری سـوزاند و گفـت کـه از ایـن تاریـخ، امتیازنامـه دارسـی لغـو می‌شـود.

ایـن موضـوع کتبـاً بـه شـرکت نفـت انگلیـس در ایـران اطـلاع داده شـد. روز بعـد، شـرکت نفـت انگلیـس ـ پرشـیا این‌گونـه واکنـش نشـان داد: «شـرکت ایـن عقیـده را نمی‌پذیـرد کـه شـرایط امتیـاز دارسـی تأمین‌کننـده منافـع دولـت ایـران نیسـت و در صـورت واقعیت‌داشـتن چنیـن امـری، بـاز هـم نمی‌پذیـرد کـه دولـت ایـران حـق داشـته باشـد امتیـاز را یک‌جانبـه لغـو کنـد.

مدیـران شـرکت امیدوارنـد کـه دولـت ایـران پـس از بررسـی مجـدد بی‌درنـگ از نظـر خـود عـدول کنـد.»

تقـی‌زاده بـه ژاکـس اطـلاع داد کـه دولـت ایـران قـرارداد دارسـی را لغـو کـرده اسـت. ژاکـس نیـز بـه مصطفـی فاتـح دسـتور داد، محرمانـه تقـی‌زاده را ملاقـات و در این‌بـاره از او سـؤال کنـد. تقـی‌زاده پاسـخ داد: «لغـو امتیـاز بـرای تسـریع فراینـد مذاکـرات اسـت و دولـت نمی‌توانـد بـه تعهـدات دولت‌هـای مشـروطه پیشـین پایبنـد باشـد.»

امتیاز دارسی در آتش

رضاشـاه پرونـده نفـت را در بخـاری سـوزاند و گفـت کـه از ایـن تاریـخ، امتیازنامـه دارسـی لغـو می‌شـود.

۱۰ آذر

نفت و مجلس

لغو امتیاز دارسی

مجلس شورای ملی امتیازنامه دارسی را رسماً لغو کرد.

عیسی خان، کمیسیونر نفتی

تنها ایرانی مخالف با لغو قرارداد دارسی، عیسی خان، کمیسیونر نفتی بود که از سمت خود برکنار شد و در فوریه ۱۹۳۳ م، بر اثر بیماری درگذشت.

۱۱ آذر

وزیرمختار بریتانیا به نمایندگی از دولت انگلیس در واکنش به لغو امتیاز دارسی طی نامه‌ای به دولت ایران اعلام کرد: «گرچه دولت پادشاهی انگلستان هنوز امید دارد که دولت ایران از طریق مذاکره مستقیم با شرکت نفت به راه‌حلی دوستانه برسد، تردید ندارد که اگر لازم باشد، همهٔ اقدامات قانونی و ضروری را برای منافع عادلانه و بی‌چون‌وچرای خود به کار خواهد برد و هیچ زیانی به منافع شرکت و هیچ مداخله‌ای درباره تأسیسات و نیز فعالیت‌های تجاری خود در ایران را تحمل نخواهد کرد.»

بریتانیا این نامه تهدیدآمیز را همراه با برخی تمهیدات و تحرکات جنگی منتشر کرد و زره‌پوش‌هایی را از کراچی به نیروهای بریتانیایی مستقر در خلیج‌فارس افزود. همچنین نیروهای این کشور در عراق به حال آماده‌باش درآمدند و خروج آن‌ها از عراق به تعویق افتاد.

البته این تحرکات نه با هدف حمله نظامی، که بیشتر برای نمایش قدرت بود تا انگلیس بتواند در مذاکرات احتمالی پیش‌رو از موضع قدرت برخورد کند، زیرا در آن شرایط، انگلیس دیگر به فکر نجات امتیاز دارسی نبود و صرفاً تلاش می‌کرد تا امتیاز جدیدی به دست آورد که منافع اساسی شرکت نفت و دولت بریتانیا را حفظ کند.

۱۲ آذر

شرکت نفت انگلیس ـ پرشیا لغو قرارداد دارسی را غیرقانونی تلقی و تقاضا کرد دولت ایران از تصمیم خود صرف نظر کند.

۲۱ آذر

محمدعلی فروغی در پاسخ به تهدیدات دولت انگلیس اظهار کرد: «دیوان لاهه صلاحیت رسیدگی به مناقشه را ندارد.»

۲۴ آذر

دولت انگلستان با استناد به ماده ۱۵ اساس‌نامه جامعه ملل، شکایت خود را از دولت ایران به علت فسخ قرارداد دارسی تسلیم دبیرخانه جامعه ملل کرد.

۲۵ آذر

حیرت انگلستان از اقدام ایران

کدمن، رئیس شرکت نفت، به عباسقلی انصاری، سفیر ایران در لندن، گفت: «اقدام دولت ایران کاملاً حیرت‌انگیز است و لغو امتیاز کاملاً با انتظارات ما مغایرت دارد، گویی می‌خواهیم در بازی شطرنج در حرکت اول تمامی مهره‌ها را برداریم و از طرف مقابل بخواهیم حرکت بعدی را انجام دهد.»

انصاری پاسخ داد: «الغای امتیاز جنبه نظری دارد، وگرنه دولت ایران اموال شرکت را تصرف و خود آن را مدیریت می‌کرد.»

۲۷ آذر

سفیر ایران در لندن به کدمن اعلام کرد، دولت ایران برای مذاکره آماده است.

۲۸ آذر

دولت انگلیس خواستار اقدام شورای جامعه ملل علیه ایران شد.

دی

شمار کارکنان صنعت نفت در آبادن و مسجدسلیمان

ایرانی: ۱۳ هزار و ۳۲۱ نفر

هندی: ۹۳۵ نفر

انگلیسی: ۷۰۴ نفر

ملیت‌های دیگر: ۴۲۳ نفر

جمع کل: ۱۵ هزار و ۳۸۳ نفر

۹ دی

علی‌اکبر داور (وزیر دادگستری)، حسین علاء (وزیر مختار سابق ایران در پاریس)، انوشیروان سپهبد (وزیر مختار ایران در سوئیس) و نصرالله انتظام (عضو مقدم اداره عهود و جامعه ملل) به اروپا رفتند تا در جلسات شورای جامعه ملل برای رسیدگی به اختلاف ایران و انگلیس دربارهٔ لغو امتیاز قرارداد دارسی شرکت و از حقوق ایران دفاع کنند.

بهمن

روزنامه شفق سرخ

«شرکت نفت انگلیس ـ ایران به مرکز توطئه تبدیل شده است.»

تمایل برای قرارداد جدید

نماینـده شـورای جامعـه ملـل، کـه مأمـور مذاکـره بـرای حـل اختلافـات ایـران و انگلیـس بـود، اعـلام کـرد هـر دو دولـت بـرای عقـد قـرارداد جدیـد تمایـل دارنـد.

تیمورتـاش دسـتگیر و هـدف حملـه مطبوعاتـی شـد. او بـه بی‌لیاقتـی و همگامـی بـا انگلیـس متهـم بـود.

نماینـده شـورای جامعـه ملـل، دکتـر بنـس (Benes)، مأمـور مذاکـره بـرای حـل اختلافـات ایـران و انگلیـس بـود، اعـلام کـرد هـر دو دولـت بـرای عقـد قـرارداد جدیـد تمایـل دارنـد.

اسفند

نماینـدگان شـرکت نفـت انگلیـس - ایـران بـرای عقـد قـراردادی تـازه بـه ایـران آمدنـد.

۱۳۱۲ شمسی / ۱۹۳۳ میلادی

درآمد نفت، ۱ میلیون و ۸۱۲ هزار و ۴۴۲ لیره

ساخت مسکن و بناهای اداری در آبادان، مسجدسلیمان و هفتگل گسترش یافت.

۹ فروردین

سر جان کدمن، رئیس شرکت نفت انگلیس ـ پرشیا همراه با سه همکار متخصص خود برای بازدید به آبادان رفت و از بخش‌های مهم شرکت بازدید کرد و پس از آبادان برای مذاکره به تهران بازگشت.

۱۲ فروردین

سفر کدمن به تهران به دلیل نامساعد بودن هوا به تعویق افتاد.

۱۵ فروردین

به دنبال اظهارنامه و توصیه جامعه ملل دربارهٔ حل اختلاف دولت ایران و شرکت نفت، نمایندگان این جامعه به تهران آمدند.

۲۱ فروردین

هم‌زمان با مذاکرات نفتی، ایران چند متخصص را در سمت مشاور حقوقی و متخصص خارجی در خزانه‌داری کل کشور استخدام کرد.

۲۳ فروردین

آغاز مذاکرات نفتی بین ایران و انگلیس

۲۴ فروردین

نمایندگان شرکت نفت انگلیس ـ پرشیا ۱۶ بند پیش‌نویس از دولت ایران دریافت کردند. طرح قرارداد جدید نفتی که وزیران مالیه، عدلیه، مشاوران حقوقی و متخصصان استخدام‌شده در خزانه‌داری آن را تنظیم کرده بودند، به هیئت مذاکره کننده نفتی ارائه شد تا در

صورت تأیید به دولت تقدیم شود.

اردیبهشت

کارکنان

آمار تفکیکی این سال فقط برای اردیبهشت‌ماه است و پس از آن تغییر کرد.

کارمندان ارشد خارجی: ۷۳۹ نفر
کارمندان ارشد ایرانی: ۱۸ نفر
کارمندان اداری خارجی: ۳۹۳ نفر
کارمندان اداری ایرانی: ۶۹۷ نفر
کارگر ماهر خارجی: ۵۲۵ نفر
کارگر ماهر ایرانی: ۵ هزار و ۲۱۴ نفر
کارگر غیر ماهر خارجی: ۳۸۹ نفر
کارگر غیر ماهر ایرانی: ۶ هزار و ۶۴۶ نفر

۳ اردیبهشت

شکست مذاکرات نفت در تهران

نمایندگان شرکت نفت انگلیس ـ پرشیا تهدید کردند، دو روز دیگر تهران را ترک خواهند کرد.

متن تلگرام اعتراض یکی از صاحبان اراضی

«هیئت وزرا و ریاست محترم مجلس شورای ملی، در حال حاضر که شما در حال انجام مذاکره درباره نفت جنوب هستید، اراضی قره لارستان مسجدسلیمان کنونی، بر طبق مدارکی که به امضای مرحوم آخوند ملا کاظم خراسانی، مرحوم سید کاظم یزدی، شیخ عبدالله مازندرانی، مرحوم سید صدر اصفهانی و مرحوم شریعت اصفهانی و جمعی از علمای مقیم نجف و خوزستان و به تصدیق انجمن ولایتی سابق شوشتر و عدلیه نیز رسیده، ملک اینجانب و سادات قیری است و شرکت نفت بدون اجازه در حال عملیات حفاری این اراضی است. مستر دارسی دیناری بابت جلب رضایت صاحبان اراضی پرداخت نکرده است. لطفاً خسارت چندساله ما را از شرکت نفت بستانید و در صورت تجدید کنترات حقوق حقه ما حفظ گردد. از دولت شاهنشاهی خواستارم که وسایل رضایت اینجانب را فراهم آورد.»

دهدشتی، شاهرخ

سیدحسن تقی زاده
(۱۲۵۶ - ۱۳۴۸ش)، در عقد قرارداد جدید ۱۳۱۲ نقشی اساسی داشت. بعدها طی سخنانی در مجلس شورای ملی اعتراف کرد که آلت فعل شده و هرآنچه را رضاشاه دستور داده بود، امضا کرد.

۴ اردیبهشت

کاخ شاه، مذاکرات نفت

کدمن با رضا شاه دیدار کرد. رضا شاه خود ریاست مذاکرات را بر عهده داشت. فروغی، تقی‌زاده، کدمن، ویلیام فریزر (William Fraser) و یانگ (Young) حاضران در مذاکره بودند.

نتیجهٔ مذاکره:

۱. محدوده جدید جغرافیایی و مدت امتیاز تعیین شد و دربارهٔ احداث خط لوله، آموزش ایرانی‌ها، احداث پالایشگاه کرمانشاه، کمک‌های فنی برای احداث راه‌آهن و تولید سیمان توافق شد.

۲. محدوده جغرافیایی استخراج نفت به صد هزار میل مربع کاهش یافت.

۳. نزدیک به ۸۰ درصد محدوده امتیاز دارسی از اختیار شرکت نفت انگلیس ـ پرشیا خارج شد.

۴. قرارداد تا سال ۱۹۹۳ م تمدید شد.

۵. حق انحصاری احداث خط لوله از اختیار شرکت بیرون آمد.

۶. قرار شد یک میلیون پوند بابت بدهی‌های معوقه به دولت ایران پرداخت شود.

۷. حق امتیاز، سالانه کمتر از ۷۵۰ هزار پوند نباشد.

۹ اردیبهشت

مذاکرات میان متخصصان و مشاوران حقوقی دولت و شرکت نفت پایان یافت. هنگام تنظیم قرارداد جدید صحبت از تمدید قرارداد برای ۶۰ سال نبود، ولی در مرحله آخر، رضا شاه به آن تن داد. قرارداد جدید یک مقدمه و ۲۷ ماده داشت.

۲۴ اردیبهشت

نفت و مجلس

دولت لایحه جدید قرارداد نفت ایران و انگلیس را به مجلس شورای ملی ارائه داد.

۷ خرداد

نفت و مجلس

تمدید قرارداد نفت ایران و انگلیس

مجلس ایران با بیشترین آرا و فقط با ۸ رأی مخالف و ممتنع، قرارداد نفت را تمدید کرد.

۲۱ خرداد

اجازه تأسیس یک بانک فلاحتی و صنعتی مستقل با سرمایه ۲۰ میلیون ریال صادر شد.

۴ تیر

حکم محکومیت دوم تیمورتاش از شعبه اول جزای عمال دولت (دیوان کیفر) صادر شد. تیمورتاش به جرم اخذ ۹ هزار لیره انگلیس و ۲۰۰ هزار ریال رشوه از حاج امین‌التجار اصفهانی برای کمک به او در عقد قرارداد انحصار تریاک به ۵ سال حبس مجرد و برگرداندن ۹ هزار لیره و رشوه دریافتی به خزانه دولت محکوم شد. امین‌التجار نیز به ۶ ماه حبس تأدیبی محکوم شد.

۳۱ تیر

شرکت نفت انگلیس ـ پرشیا مبلغ ۴ میلیون و ۱۰۷ هزار و۶۰۰ لیره برای تفاوت قیمت طلا و حق امتیاز به دولت ایران پرداخت.

۵ مهر

علی‌اصغر زرین‌کفش به جای میرزا عیسی خان فیض به سمت کمیسر نفت در لندن انتخاب شد.

۹ مهر

مرگ تیمور تاش

تیمورتاش در زندان قصر مسموم و کشته شد. او متولد ۱۲۲۶ ش در بجنورد و نماینده مجلس، فرمانده نظامی خراسان، وزیر تجارت، والی کرمان، و آخرین مسئولیتش وزارت دربار رضا شاه از سال ۱۳۰۴ ش بود.

تیمورتاش همچنین مسئول مذاکرات نفت با کدمن بود. با آنکه وزارت خارجه انگلیس تیمورتاش را مانع توافق بر سر پرونده نفت جنوب می‌دانست، اما برکناری او هیچ کمکی به شرکت نفت انگلیس ـ پرشیا نکرد.

۲۳ مهر

نصرالله جهانگیر، مدیر جدید اداره نفت (زیر نظر وزارت دارایی) از پالایشگاه آبادان بازدید و بر به‌کارگیری کارکنان ایرانی تأکید کرد.

۷ آذر

علی‌اصغر زرین‌کفش، به نمایندگی از دولت ایران از پالایشگاه آبادان بازدید کرد.

دی

شمار کارکنان صنعت نفت در آبادان و مسجدسلیمان

ایرانی: ۱۵ هزار و ۹۴۱ نفر

هندی: ۷۹۵ نفر

انگلیسی: ۷۴۹ نفر

دکتر یانگ

دکتر یانگ به عنوان اولین پزشک شرکت نفت به مسجد سلیمان اعزام شد و به مداوای حفاران پرداخت.

ملیت‌های دیگر: ۲۷۷ نفر
جمع کل: ۱۷ هزار و ۷۶۲ نفر

۱۳ اسفند

بودجه کل کشور برای سال ۱۳۱۳ ش تصویب شد. درآمد پیش‌بینی‌شده مبلغ ۶۵۱ میلیون و ۹۱۴ هزار ریال و مخارج ۶۲۱ میلیون و ۳۰۷ هزار و ۸۶۵ ریال بود.

۲۰ اسفند

تولید نفت در منطقه هفتگل به ۲ میلیون تن در سال رسید.

۲۸ اسفند

تبلیغات شرکت «آذ پرس نفط» وابسته به شوروی که فراورده‌هایش در نیمه شمالی ایران توزیع می‌شد، پس از تجدید قرارداد دارسی شدت گرفت. در این آگهی، فراورده‌های نفتی شوروی مانند نفت، بنزین، روغن، ویسکوزین، روغن دوک، روغن عطری و روغن اسلحه تبلیغ می‌شد.

عبدالحسین تیمورتاش، ملقب به سردار معززالملک و سردار معظم خراسانی (۱۳۱۲-۱۲۶۲ ش)

او در برانداختن سلسله قاجار و روی‌کارآمدن رضاشاه نقش مهمی ایفا کرد و خیلی زود به مقام وزارت دربار نایل گشت. تیمورتاش قدرتمندترین دولت‌مرد زمانه رضاشاه بود که می‌توانست دستانش را در پشت کمرش حلقه کند و در مقابل رضاشاه واقعیات را به زبان آورد. تحلیل و نظرهای مختلفی درباره علت دستگیری و کشتن او تا کنون ابراز شده است. هرچند ماجرای کیف گمشده در روسیه و اتهام مالی را دلیل دستگیری او می‌دانند، اما اغلب مفسرین ترس رضاشاه از قدرت‌یابی او و احتمال جانشینی‌اش را دلیل مرگ او قلمداد می‌کنند. رضاشاه همه موانع رسیدن ولیعهدش به پادشاهی را قلع و قمع کرد.

پایان یک روزکاری، کارگران در انتظار پرداخت دستمزد هفتگی، مسجدسلیمان (۱۲۸۹ش)

۱۳۱۳ شمسی/ ۱۹۳۴ میلادی

درآمد نفت، ۲ میلیون و ۱۸۹ هزار و ۸۵۳ لیره

- در آغاجاری چاه‌هایی با ظرفیت بالای نفت حفر شد.
- در حوزه نفتی گچساران چاه‌های جدیدی برای استخراج نفت سنگین حفر شد.
- روش لرزه‌نگاری انعکاسی اولین‌بار در مسجدسلیمان آزمایش شد.
- حفاری‌های مکرر در منطقه نفت‌سفید به کشف گاز انجامید.

۸ فروردین

آموزش ایرانی‌ها

شرکت نفت انگلیس ـ پرشیا طرح آموزش کارکنان ایرانی را به داور، وزیر دارایی، سپرد. بر اساس ماده ۱۶، در تفسیر قرارداد ۱۹۳۳ م، مسئولیت آموزش کارکنان با دولت ایران بود که داور در این‌باره با ژاکس اختلاف نظر داشت.

اردیبهشت

اسدالله مقومی در شرکت نفت استخدام شد. او ۲۷ سال در سازمان پخش خدمت کرد.

۲۲ اردیبهشت

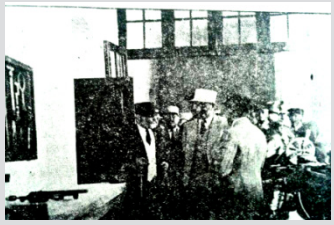
علی‌اکبر داور، وزیر مالیه، به کنترات همهٔ مستخدمان بلژیکی گمرکات پایان داد و گمرکات ایران به مأموران ایرانی واگذار شد. دکتر محمد سجادی اولین ایرانی بود که برای ریاست گمرک ایران معرفی شد.

۳ مهر

جشن افتتاح دانشکده فنی

با حضور هیئت دولت، جمعی از رجال، نمایندگان مجلس، مدیران

افتتاحیه دارالفنون

مدرسه و برخی اشخاص سرشناس به دعوت وزارت معارف، مراسم افتتاحیه دانشکده فنی در عمارت تازه‌تأسیس دارالفنون برگزار شد.

۱۵ آذر

نفت و مجلس

الغای قانون حق‌الثبت وسایل نقلیه و وضع مالیات بر نفت و بنزین

ماده اول: قانون حق‌الثبت وسایط نقلیه، مصوب ۱۲ فروردین ۱۳۰۹، ملغی و به جای آن از بنزین و مواد مشابهی که به مصرف سوخت موتورهای احتراق داخلی می‌رسد و از نفت لامپا، از قرار هر لیتری بیست دینار، مالیات اخذ می‌شود. مؤدیان این مالیات که باید در موقع خرید مواد فوق آن را پرداخت کنند، عبارت‌اند از: الف. واردکنندگان (در موردی که مواد مذکور در فوق، از خارج وارد شده باشد.) ب. تولیدکنندگان (در موردی که مواد مذکور در فوق در مملکت تولید شده باشد.)

تبصره: مالیاتی را که وزارت مالیه به موجب این قانون از مصرف قشونی اخذ خواهد کرد، به وزارت جنگ رد خواهد کرد.

دی

شمار کارکنان صنعت نفت در آبادان و مسجدسلیمان

ایرانی: ۲۲ هزار و ۲۰ نفر

هندی: ۹۲۵ نفر

انگلیسی: ۹۰۱ نفر

ملیت‌های دیگر: ۲۵۴ نفر

جمع کل: ۲۴ هزار و ۱۰۰ نفر

اسفند

میانگین حقوق کارمندان انگلیسی، ماهانه ۷۱۲ پوند

میانگین مخارج کارمند انگلیسی، ماهانه ۳۹۰ پوند

میانگین هزینه یک هفته زندگی در آبادان:

مواد پاک‌کننده و سبزیجات ۱۳۹ ریال

نان ۲۰ ریال

هزینه مستخدمان داخلی ۷۹ ریال

محصولات لبنی ۳۵ ریال

ورزش و مکان‌های اجتماعی ۴۰ ریال

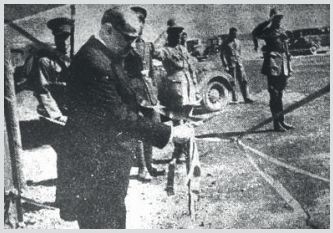
۱۳۱۴ شمسی / ۱۹۳۵ میلادی

درآمد نفت، ۲ میلیون و ۲۲۰ هزار و ۶۴۸ لیره

نفت، اقتصاد، جامعه

- بدهی‌های پیمانکاران راه‌آهن از طریق درآمدهای نفتی پرداخت شد.
- شرکت نفت انگلیس ـ ایران برای توسعه پالایشگاه آبادان یک میلیون و ۷۰۹ هزار پوند، برای توسعه مناطق نفتی ۳۵ هزار پوند و برای احداث خط لوله ۱۸۱ هزار پوند هزینه کرد.
- مجتمع ترکیب جدید بنزین در پالایشگاه آبادان راه‌اندازی شد.
- سرمایه‌گذاری یک میلیون و ۷۰۰ هزار پوندی نتیجه داد و با راه‌اندازی ۴ مجتمع تجزیه مولکولی و آزمایشگاه شیمی زیر نظر جی. د. اسمیت، سرپرست مرکز پژهشی سانبری (Sunbury)، فراورده‌های جدید تولید شد.
- در امریکا، تولید گاز طبیعی به ۶ میلیون فوت مکعب در روز رسید.
- نقشه‌برداری هوایی آغاز شد. شرکت «ایرو فیلم» پیمانکار شرکت نفت انگلیس ـ ایران بود.
- اکتشاف حوزه نفتی نفت‌سفید
- **پالایش و پخش**

تصفیه‌خانه کوچکی برای بهره‌برداری نفت در نفت‌شاه کرمانشاه ساخته شد. وجود نفت مقرون‌به‌صرفه در سال‌های گذشته در کرمانشاه و نفت‌خانه ثابت شده بود.

افتتاح پالایشگاه کرمانشاه با حضور محمدعلی فروغی

خرداد

محصول نفت معدن هفتگل پس از ساخت خطوط لوله جدید و افزایش وسایل استخراج به ۶ میلیون تن در سال رسید.

۴ شهریور

ایران و بلوک شرق

قرارداد اقامت، تجارت و کشتی‌رانی به امضای نمایندگان دولت ایران و شوروی رسید.

■ به سفارش شرکت نفت انگلیس ـ ایران، دو تانکر سوخت‌رسان کارخانه اسکامل لوریز (Scammell Lorries) برای توزیع نفت سفید خریده شد. این تانکرها نفت را از پالایشگاه کرمانشاه به مناطق مرکزی و شمالی ایران انتقال می‌داد. همچنین، چهارمین خط لوله نفت خام به قطر ۳ اینچ و طول ۲۳۰ کیلومتر با ظرفیت انتقال روزانه ۲ هزار بشکه، در مسیر نفت‌شهر به کرمانشاه احداث شد. نفت‌شهر، کلانتر، پایطاق و علی‌آباد، مراکز انتقال نفت این خط لوله بود.

قیمت سهام نفت

قیمت سهام نفت جنوب	۳ لیره و یک‌هشتم
قیمت سهام بانک شاهی	۱۲ لیره و هفت‌هشتم
طلا	۳۷۷ ریال
یک پوند انگلیس	۸۵ ریال
یک دلار آمریکا	۱۷ریال
یک دینار عراق	۸۶ ریال
صد مارک آلمان	۷۱۳ ریال

۱۸ مهر

پالایشگاه کرمانشاه

پالایشگاه کرمانشاه با حضور محمدعلی فروغی افتتاح شد. این پالایشگاه به اصرار رضاشاه و به عنوان بخشی از قرارداد ۱۳۱۲ ش و همچنین برای بی‌نیازکردن منطقه شمال ایران از نفت شوروی تأسیس شد.

تجهیزات و ادوات پالایشگاه کرمانشاه

۱. انبار برای نفت استحصالی حوزه‌های نفتی نفت‌شاه ۲
۲. دستگاه تقطیر
۳. دستگاه شست‌وشوی نفت خام
۴. دستگاه‌های بزرگ تولید بخار

تانکر حمل نفت از کرمانشاه به شهرهای مرکزی ایران

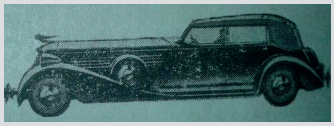
۵. دو دستگاه موتور برق ۶۰ کیلو واتی
۶. دستگاه تلمبه آب برای پرکردن آب انبار به گنجایش ۴/۵ میلیون لیتر
۷. دستگاه تولید هوای فشرده
۸. خط لوله ۲۳۴ کیلومتری از نفت‌شهر به کرمانشاه
۹. ۴ ایستگاه تلمبه در مسیر خط لوله که در هر دقیقه ۱۰۸ لیتر نفت پمپاژ می‌کرد
۱۰. خط تلفن بین پالایشگاه کرمانشاه و نفت شاه
۱۱. دستگاه شست‌وشو با اسید که بنزین و نفت چراغ را شسته و بی‌بو می‌کرد
۱۲. کارخانه حلبی‌سازی که در هر ساعت هزار حلبی ۱۸ لیتری تولید می‌کرد و نزدیک پالایشگاه کرمانشاه بود
۱۳. دستگاه جوهر گوگرد برای تصفیه و پالایش نفت و بنزین
۱۴. سه موتور دیزل کراسلی برای تأمین برق پالایشگاه
۱۵. دستگاه پالایش نفت و بنزین با آب
۱۶. دستگاه پرکردن حلبی‌های ۱۸ لیتری برای نفت، بنزین و گازوئیل
۱۷. دستگاه پرکردن نفت‌کش
۱۸. دستگاه آتش‌نشانی
۱۹. دو ماشین نفت‌کش هر یک به گنجایش ۱۸ هزار لیتر
۲۰. مخازن آهنی در شاه‌آباد، کرمانشاه، همدان، قزوین، تهران، قم، اصفهان، سلطان‌آباد، ملایر، بروجرد و خرم‌آباد.

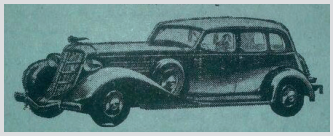
۲۴ مهر

نفت و مجلس

قانون اصلاح مالیات نفت و بنزین

ماده اول: از تاریخ اجرای این قانون، مالیات بنزین و نفت لامپا و مواد مشابهی که به مصرف سوخت موتورهای احتراق داخلی می‌رسد، به میزان ذیل گرفته خواهد شد:
از هر لیتر بنزین و نفت لامپا ۳۰ دینار، از سایر مواد مشابهی که به مصرف سوخت موتورهای احتراق داخلی می‌رسد، مانند نفت دیزل (دیزل اویل) نفت‌گاز (گاز اویل) هر لیتر ۱۰ دینار.
این قانون از صبح پنجشنبه بیست و چهارم مهرماه ۱۳۱۴ به اجرا گذاشته شد که مشتمل بر ۳ ماده بود و در جلسه بیست و چهارم مهرماه ۱۳۱۴ به تصویب مجلس شورای ملی رسید.
رئیس مجلس شورای ملی، حسن اسفندیاری

فائیتون سیدن‌های آبورن

سیدن‌های آبورن

■ پمپ بنزین‌ها در تهران، همدان، بروجرد، کرمانشاه و قزوین گسترش یافت.

آبورن (AUBURN)

آبورن، خودروی جدید در خیابان‌های تهران به حرکت درآمد و پولدارها طالب آن بودند. این مدل زیبا و باشکوه، موفقیت جدید آبورن در سال ۱۹۳۵ م بود. امکانات مختلفی در این مدل تعبیه شده بود و چرخ‌های آن ۱۲۰ اینچ از هم فاصله داشت. این خودرو با ۸۵ قوه اسب ۱۶۴ کیلومتر بر ساعت سرعت داشت.

دی

کارکنان پالایشگاه آبادان و مسجدسلیمان

ایرانی: ۲۵ هزار و ۲۴۰ نفر

هندی: ۹۵۴ نفر

انگلیسی: هزار و ۳۵ نفر

ملیت‌های دیگر: ۱۱۹ نفر

جمع کل: ۲۷ هزار و ۳۴۸ نفر

علی اکبر داور (۱۳۱۵-۱۲۶۴ ش)
مؤسس نظام نوین دادگستری بود. در زمان ریاستش بر دادگستری، با کمک علما و نخبگان رشته حقوق توانست قوانین ثبت احوال، ثبت اسناد، ازدواج و طلاق و رویه‌های دادخواهی را به تصویب مجلس برساند. بعد از قرارداد نفتی ۱۳۱۲ در مقام وزیر مالیه و در پی افزایش درآمد نفتی از تأسیس ده‌ها سازمان فرهنگی - اجتماعی و شروع طرح‌های عمرانی حمایت کرد. . در مقام وزیر مالیه سخت‌گیرانه بر شرکت نفت انگلیس_ ایران نظارت داشت و از کاهش قدرت شرکت نفت انگلیس- ایران و ورود شرکت‌های دیگر نفتی حمایت می‌کرد و همین موضوع موجب نفرت و نگرانی مدیران انگلیسی شد. کمبود بنزین در زمستان ۱۳۱۵ توطئه‌ای بود که شرکت نفت انگلیس- ایران برای بی‌اعتبار کردن او طراحی کرده بود. در ۲۰ بهمن ۱۳۱۵، برای دچار نشدن سرنوشتی مانند دیگر وزرا و سیاستمداران عصر رضاشاه خودکشی کرد که یک خیابان به نام او در تهران نامگذاری شده است.

۱۳۱۵شمسی /۱۹۳۶ میلادی

درآمد نفت، ۲ میلیون و ۵۸۰ هزار و ۲۰۵ لیره

■ رضا شاه در پی قدرت اقتصادی بیشتر به دنبال تغییر ساختار اجتماعی بود.

۱۴ اردیبهشت

راه‌آهن تهران ـ شمال به طول ۱۳۰ کیلومتر بعد از ۱۰ سال افتتاح شد. صدها پل و تونل در سراسر این خط احداث شد.

۲۰ آبان

دکتر شاخت (Schacht)، کارشناس معروف اقتصادی آلمان، به تهران آمد و با داور، وزیر مالیه و امیرخسروی، رئیس بانک ملی ایران، دربارهٔ مسائل بودجه و نحوهٔ به‌کارگیری درآمدهای نفتی در کشاورزی و صنعت مذاکره کرد.

آذر

در پی تمایل بیشتر ایران به افزایش رابطه تجاری ـ صنعتی با آلمان، آلمان‌ها سهم بیشتری در تجارت و صنعت ایران کسب کردند که این اتفاق انگلیس را نگران کرد. فشار دولت بر شرکت نفت انگلیس ـ ایران سبب شد تولید نفت و درآمد آن افزایش پیدا کند. در این شرایط، تولید نفت ایران به ۸ میلیون و ۱۹۸ هزار تن و درآمد ارزی نزدیک به ۳ میلیون و ۵۰۰ هزار پوند رسید، در حالی که در سال ۱۳۱۲ ش، این رقم ۷ میلیون و ۸۶ هزار و ۷۰۶ تن بود. در این ایام، درآمد نفت برای توسعه صنعتی هزینه می‌شد.

دی

کارکنان پالایشگاه آبادان و مسجدسلیمان

ایرانی: ۲۴ هزار و ۹۴۸ نفر، هندی: ۷۷۹ نفر، انگلیسی: هزار و ۵۵ نفر، ملیت‌های دیگر: ۷۶ نفر، جمع کل: ۲۶ هزار و ۸۵۸ نفر

۲۷ دی

نفت و مجلس

لایحه واگذاری امتیاز نفت شرق و شمال شرق به یک شرکت امریکایی

علی‌اکبر داور، وزیر مالیه، دو لایحه دربارهٔ واگذاری امتیاز استخراج نفت در بخشی از کشور و همچنین واگذاری امتیاز احداث لوله نفت به شرکت نفت امریکا را به مجلس شورای ملی ارائه کرد. قرارداد اول که در ۲۹ ماده تنظیم شده بود، به امضای «شارل کارل مرهارت» (Charl Karl Morehart) و «فردریک گاردنر کلاپ» (Fredrik Gardner Clop)، نمایندگان این شرکت و علی‌اکبر داور رسیده بود.

۱۵ بهمن

نفت و مجلس

حق انحصار تفتیش و تفحص و استخراج نفت در بخشی از شرق و شمال شرق ایران تصویب شد و برای شصت سال به شرکت نفت امریکا و ایران (امیرانین) واگذار شد. این اسم برگرفته از نام ایران و امریکا بود.

۱۸ بهمن

نفت و مجلس

تصویب قانون ساخت خط لوله انتقال نفت

قانون واگذاری ساخت و نگهداری خطوط انتقال نفت به شرکت لوله نفت ایران تصویب شد.

۲۰ بهمن

علی اکبر داور خودکشی کرد.

۲۷ اسفند

نفت و مجلس

قانون تعیین اعتبار برای خرید سهام بختیاری‌ها در شرکت نفت انگلیس و ایران

ماده واحده: به وزارت مالیه اجازه داده می‌شود، از مبلغ ۲ میلیارد و ۷۷۵ میلیون و ۷۹۹ هزار و ۳۶۰ ریال قیمت سهام بختیاری‌ها در شرکت استخراج اولی (از شرکت‌های تابعه نفت انگلیس و ایران) انتقالی به دولت، هر مبلغ که در سال ۱۳۱۵ تأدیه شده، به پای اعتبار تأسیسات اقتصادی عام‌المنفعه منظوره در بودجه ۱۳۱۵محسوب و اعتبار بقیه را در بودجه سال ۱۳۱۶ تأمین نماید. این قانون که مشتمل بر یک ماده است، در جلسه بیست‌وهفتم اسفندماه ۱۳۱۵ به تصویب مجلس شورای ملی رسید.

رئیس مجلس شورای ملی، حسن اسفندیاری

دستگیری محمد شورشیان

دستگیری اعضای حزب کمونیست ایران با دستگیری محمد شورشیان آغاز شد و تا اردیبهشت ماه ادامه یافت. محمدشورشیان پس از اینکه از شوروی وارد ایران شد، به قصد تبلیغ در محیط کارگری به آبادان رفت.

وی که با پرپایی بساط نمایش در یک باشگاه قصد جذب نیروهای کارگری را داشت، به دلیل رفتار غیرمعمول دستگیر شد.

وقتی پلیس به او گفت که قیافه اش به جاسوس ها شباهت دارد، جواب داد: من جاسوس نیستم، فوق جاسوسم!

پلیس به گفتار و کردارش شک کرد. او بازداشت شد و در بازداشتگاه ، سران گروه ۵۳ نفر را لو داد.

۱۳۱۶ شمسی / ۱۹۳۷ میلادی

درآمد نفت، ۳ میلیون و ۵۴۵ هزار و ۳۰۳ لیره

■ یک سال پیش از جنگ جهانی، مجموع تولید نفت خاورمیانه ۱۶ میلیون تن و مجموع نفت جهان ۲۸۲ میلیون تن بود که محصول خاورمیانه، ۵/۵ درصد کل محصول دنیا را تشکیل می‌داد.
■ استفاده از جاذبه‌سنج و روش لرزه‌نگاری انعکاسی به‌دست شرکت فرانسوی «ژنرال فیزیک» اجرایی شد و گسترش یافت و در پی آن دانش زمین‌شناسی نفت ارتقا یافت.
■ چاه‌های دوم، سوم و چهارم میدان گازی پازنان که از سال ۱۳۱۰ تحت مطالعه و بررسی اکتشافی قرار داشت، به گاز طبیعی رسید.
■ کشف حوزه نفتی آغاجاری
■ بزرگ‌ترین جرثقیل شناور در حوزه خلیج فارس برای پالایشگاه آبادان از خارج خریداری شد.

میدان نفتی برقان

میدان نفتی برقان، اولین میدان نفت کویت، به دست شرکت نفت انگلیس ـ ایران و شرکت «گلف» (Gulf) کشف شد.

فروردین

برنامه‌ای شدن اقتصاد ایران

شورای اقتصاد ـ که بعدها به سازمان برنامه تغییر نام داد ـ برای تنظیم اقتصاد و دخل‌وخرج کشور تشکیل شد. ابوالحسن ابتهاج به دنبال فعالیتش در راه‌اندازی این شورا، به ریاست دبیرخانه آن برگزیده شد. در ۱۱ فروردین، دولت اساس‌نامه شورای اقتصاد را تصویب کرد.

رئیس دولت، وزیر مالیه، رئیس کل فلاحت، رئیس کل صناعت، رئیس کل تجارت، رئیس هیئت نظارت بر شرکت‌ها، رئیس بانک

ملی، رئیس بانک فلاحتی و سه نفر از اشخاص صاحب صلاحیت از اعضای این شورا بودند، هر یک از آنها مدت یک سال مأموریت داشتند.

اردیبهشت

در ادامهٔ دستگیری اعضای حزب کمونیست که از دی‌ماه سال گذشته آغاز شده بود، شمار دستگیری‌ها به ۵۳ نفر رسید. آنان تا پایان شهریور ۱۳۲۰ در زندان بودند که در ادامه، برخی اعدام و عده‌ای آزاد شدند. آزادشدگان، بعدها حزب توده را تشکیل دادند.

۶ مهر

کمیسیون دائمی تهیه برنامه

جلسه شورای اقتصاد، در کاخ سعدآباد و با حضور رضا شاه، اعضای کابینه، نخست‌وزیر و اعضای شورا برگزار شد. حاضران با ایجاد کمیسیون دائمی تهیه برنامه برای تولید موافقت کردند.

اسفند

تولید پالایشگاه آبادان به ۱۰ میلیون تن رسید و واحد تولید قیر نیز تأسیس شد. از این زمان به بعد، بنزین با اکتان بالاتر تولید می‌شد.

۱۵ اسفند

بودجه سال ۱۳۱۷ که وزیر دارایی به مجلس شورای ملی تقدیم کرده بود، به اتفاق آرا تصویب شد. در این لایحه، درآمد و هزینه سال مزبور به استثنای درآمدی که بابت حق‌الامتیاز نفت وصول و به حساب اندوخته کشوری منظور می‌شد، ۱ میلیارد و ۵۲۸ میلیون و ۸۹۲ هزار و ۶۴۸ ریال درآمد و مبلغ ۱ میلیارد و ۵۲۷ میلیون و ۱۸ هزار و ۵۶۷ ریال هزینه پیش‌بینی شد.

کارکنان پالایشگاه آبادان و مسجدسلیمان در سال ۱۳۱۶

ایرانی: ۳۰ هزار و ۷۷۹ نفر
هندی: ۷۸۶ نفر
انگلیسی: هزار و ۱۸۵ نفر
ملیت‌های دیگر: ۶۶ نفر
جمع کل: ۳۲ هزار و ۸۱۶ نفر

لغو امتیاز نفت شمال
امتیـاز نفـت شـمال کـه بـه دو شـرکت امریکایـی داده شـده بـود، متوقـف و قـرارداد آن ابطـال شـد.

۱۳۱۷ شمسی / ۱۹۳۸ میلادی

درآمد نفت، ۳ میلیون و ۳۰۷ هزار و ۴۷۸ لیره

- ظرفیت پالایشگاه آبادان به سالی ۱۰ میلیون تن رسید.
- کشف حوزه نفتی لالی

۲۵ خرداد

لغو امتیاز نفتی دو شرکت امریکایی

پنـج سـال پـس از تصویـب تمدیـد قـرارداد اعطـای امتیـاز نفـت بـه انگلسـتان بـرای مـدت ۶۰ سـال، دولـت وقـت، امتیـاز نفـت شـمال را کـه بـه دو شـرکت امریکایـی داده شـده بـود، لغـو کـرد. در سـال ۱۳۱۲ ش، نظـر بـه ملاحظـات روابـط بـا شـوروی، نفـت شـمال ایـران از حـوزه ایـن قـرارداد کنـار گذاشـته شـده بـود.

۱۶ مرداد

نفت و مجلس

قانون اصلاح مواد اول و دوم قانون اصلاح مالیات نفت و بنزین

ماده واحده:

۱. میـزان مالیـات مقـرر در مـاده ۱ قانـون اصـلاح مالیـات نفـت و بنزیـن، مصـوب ۲۴ مهرمـاه ۱۳۱۴، از تاریـخ اجـرای ایـن قانـون بـه شـرح زیـر اضافه‌می‌شـود:

الف. بنزین و نفت لامپا از هر لیتر ۳۰ دینار به ۴۰ دینار.

ب. سـایر مـواد مشـابهی کـه بـه مصـرف سـوخت موتورهـای احتـراق داخلـی می‌رسـد ـ ماننـد نفـت دیـزل و نفـت‌گاز ـ از هـر لیتـر ده دینـار بـه ۱۵ دینـار.

۲. مـاده ۲ قانـون اصـلاح مالیـات نفـت و بنزیـن مـورخ ۲۴ مهر مـاه ۱۳۱۴ بـه طریـق ذیـل اصـلاح می‌شـود: کلیـه مـواد نفتـی موجـود در دسـت تولیدکننـدگان و واردکننـدگان و نماینـدگان آنهـا از تاریـخ اجـرای ایـن

قانـون مشـمول مالیـات مقـرر در فـوق اسـت، اعـم از اینکـه نسـبت بـه آنهـا معاملـه قبلـی باشـد یـا نشـده باشـد. همچنیـن، معاملاتـی کـه قبـل از تاریـخ شـانزدهم مردادمـاه ۱۳۱۷ بیـن تولیدکننـدگان و واردکننـدگان مـواد نفتـی یـا نماینـدگان آنهـا و مصرف‌کننـدگان واقـع شـده، ولـی جنـس آن تـا تاریـخ مذکـور تحویـل نگردیـده، مشـمول مالیـات جدیـد بـوده و فقـط در صورتـی قابـل اجـرا شـناخته می‌شـود کـه خریـدار مالیات‌هـای مقـرر را طبـق ایـن قانـون بـه فروشـنده بپـردازد.

۳. ایـن قانـون کـه از یکشـنبه، شـانزدهم مردادمـاه ۱۳۱۷ اجـرا می‌شـود، مشـتمل بـر یـک مـاده اسـت کـه در جلسـه شـانزدهم مردادمـاه ۱۳۱۷ بـه تصویـب مجلـس شـورای ملـی رسـید.

رئیس مجلس شورای ملی، حسن اسفندیاری

۴ شهریور

آییـن گشـایش راه‌آهـن سراسـری برگـزار شـد. هزینـۀ سـاخت راه‌آهـن ۱۰ میلیـارد و صـد میلیـون ریـال اعـلام شـد.

دی

کارکنان آبادان و مسجدسلیمان

ایرانی: ۴۵ هزار و ۹۷۸ نفر

هندی: هزار ۳۴۲ نفر

انگلیسی: هزار و ۵۴۲ نفر

ملیت‌های دیگر : ۸۴ نفر

جمع کل: ۴۸ هزار و ۹۲۸ نفر

۱۴ اسفند

بودجـه سـال ۱۳۱۸ کشـور کـه از حیـث درآمـد یـک میلیـارد و ۹۳۰ میلیـون و ۹۶ هـزار و ۷۰۰ ریـال و از حیـث هزینـه ۲ میلیـارد و ۶۱۳ میلیـون و ۴۸۱ هـزار و ۹۸۷ ریـال بـود، تصویـب شـد.

بودجه سال ۱۳۱۸

بودجـه سـال ۱۳۱۸ کشـور از حیـث درآمـد یـک میلیـارد و ۹۳۰ میلیـون و ۹۶ هـزار و ۷۰۰ ریـال و از حیـث هزینـه ۲ میلیـارد و ۶۱۳ میلیـون و ۴۸۱ هـزار و ۹۸۷ ریـال بـود.

۱۳۱۸ شمسی / ۱۹۳۹ میلادی

درآمد نفت، ۴ میلیون و ۳۰۰ هزار میلیون لیره

■ پنجمین خط لوله نفت و اولین خط لوله فراورده (نفت سفید تصفیه‌شده) کشور در مسیر آبادان ـ اهواز احداث شد.
■ در این سال، فقط حوزه‌های نفت ایران، عراق، عربستان سعودی و بحرین استخراج می‌شدند، مجموع پرداخت‌شدهٔ حق امتیاز نفت ۲۶ میلیون دلار بوده است.
■ ایتالیا وارد جنگ جهانی دوم و دریای مدیترانه هم میدان دریایی این نبرد شد؛ حمل‌ونقل نفت با کشتی دشوار شده بود.
■ قبل از جنگ جهانی دوم، شرکت نفت انگلیس ـ ایران تجهیزاتی برای تهیه بنزین هواپیما، معروف به اوکتان ۱۰۰، سفارش داد و به آبادان وارد کرد.

۱ فروردین

اولین قطار مسافربری از تهران به اهواز رفت.

۴ شهریور

نفت و مجلس

اصلاح قانون مالیات نفت و بنزین

ماده واحده: از تاریخ ۱۳ مردادماه ۱۳۱۸، مالیات نفت لامپا و بنزین و مواد مشابهی که به مصرف سوخت موتورهای احتراق داخلی می‌رسد، به مأخذ پایین گرفته می‌شود:

از هر لیتر بنزین و نفت لامپا ۵۰ دینار و از سایر مواد مشابهی که به مصرف سوخت موتورهای احتراق داخلی می‌رسد، مانند نفت دیزل و نفت‌گاز، هر لیتر ۲۰ دینار. کلیه مواد نفتی موجود در دست تولیدکنندگان و واردکنندگان و نمایندگان آنها از تاریخ ۱۳

مردادمـاه ۱۳۱۸ مشـمول مالیـات مقـرر در فـوق اسـت، اعـم از اینکـه نسـبت بـه آنهـا معاملـه قبلـی شـده یـا نشـده باشـد. مقـررات ایـن قانـون نسـبت بـه موجـودی ۱۳ مردادمـاه ۱۳۱۸ بـه بعـد، دربـارۀ مـواد نفتـی یادشـده نیـز قابـل اجـرا بـوده و معاملاتـی کـه قبـل از آن تاریـخ بیـن تولیدکننـدگان و واردکننـدگان مـواد نفتـی یـا نماینـدگان آنهـا و مصرف‌کننـدگان واقـع شـده، ولـی جنـس آن تـا تاریـخ نامبـرده تحویـل نگردیـده، مشـمول مالیـات جدیـد بـوده و فقـط در صورتـی بایـد قابـل اجـرا شـناخته شـود کـه خریـدار مالیات‌هـای مقـرر را طبـق ایـن قانـون بـه فروشـنده بپـردازد. ایـن قانـون کـه مشـتمل بـر یـک مـاده اسـت، در جلسـه چهـارم شـهریورماه ۱۳۱۸ بـه تصویـب مجلـس شـورای ملـی رسـید.

رئیس مجلس شورای ملی، حسن اسفندیاری

دی

تأسیسـات بارگیـری نفـت سـیاه در منطقـه خسـروآباد آبـادان احـداث و نصـب شـد.

۱۳ دی

وزارت جنـگ بریتانیـا بـه ارتـش هنـد دسـتور داد، لشـگری را بـرای اعـزام و اسـتقرار احتمالـی در تأسیسـات شـرکت نفـت انگلیـس و ایـران در خلیـج فـارس آمـاده کنـد.

۲۵ دی

دولـت انگلیـس بـه دولـت هنـد دسـتور داد، ۳ لشـکر بـرای دفـاع از مناطـق نفت‌خیـز ایـران تجهیـز کنـد.

۷ بهمن

سـرجان کدمـن بـه همـراه دکتـر یانـگ بـرای بازدیـد بـه اهـواز رفـت و بعـد از ملاقـات بـا نماینـده دولـت، عـازم مسجدسـلیمان شـد.

۱۶ اسفند

بودجه سال ۱۳۱۹ به اتفاق آرا تصویب شد.

پمپ بنزین سبزوار

شـرکت نفـت انگلیـس ـ ایـران یـک قطعـه زمیـن در سـبزوار بـرای احـداث پمـپ بنزیـن خریـد. بعـد از احـداث پالایشـگاه کرمانشـاه، توزیـع زنجیـره‌ای شـد. در دو سـال پیـش از ایـن ، بـا نصـب پمـپ بنزین در چنـد شـهر ایـران و حتـی بصـره و سـلیمانیه و موصـل عـراق هـم، اصطـلاح بنزین‌خانـه رواج پیـدا کـرد. هشـت سـال بعـد، سـاختمان پمـپ بنزیـن تکمیـل شـد. پمـپ بنزین‌هـای روسـی برچیـده شـد و شـرکت نفـت انگلیـس ـ ایـران پمپ‌هـای جدیـد نصـب کـرد. ایـن پمپ‌هـا در اندیمشـک، بروجـرد، دورود، خرم‌آبـاد و اراک کـه در مسـیر جـاده‌ای شوسـه آبـادان بـه تهـران نبـود، احـداث شـد.

۱۳۱۹ شمسی/ ۱۹۴۰ میلادی

درآمد نفت، ۴ میلیون لیره

(درآمدهای نفتی براساس کتاب تاریخ بی پی، جلد۲، ص۳۲۵)

- خط لوله نفت خام گچساران ـ آبادان احداث شد. قطر این خط لوله ۱۲ اینچ و طول آن ۲۶۴ کیلومتر بود.
- به دلیل جنگ جهانی و غرق شدن کشتی‌های نفت‌کش، صدور نفت شرکت انگلیس ـ ایران به طور موقت متوقف شد.
- آلمان با ۴۱/۵ سهم از کل تجارت خارجی ایران، به مهم‌ترین طرف بارزگانی خارجی ایران تبدیل شد.

۱۵ فروردین

ایران و بلوک شرق

عهدنامه بازرگانی و کشتی‌رانی بین دولت ایران و دولت شوروی امضا شد.

۲۹ فروردین

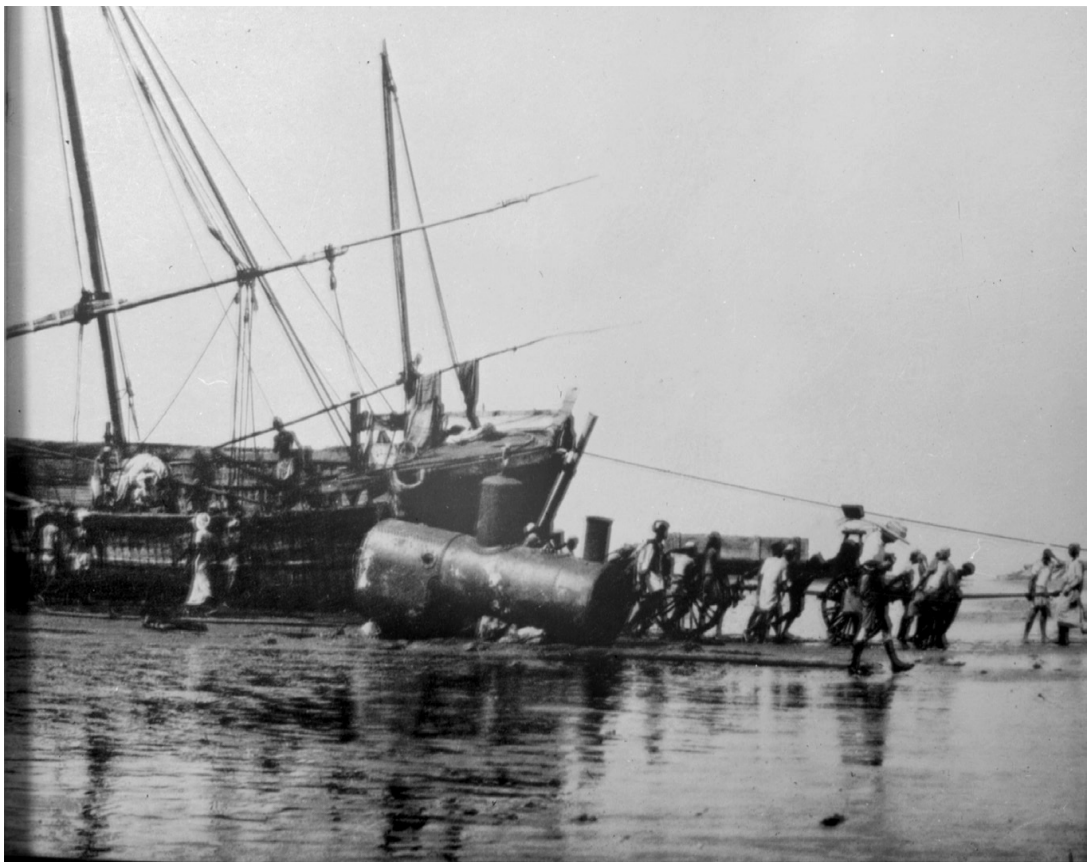
ساخت بندر بوشهر و چند اسکله پایان پذیرفت.

۱۹ آذر

یک پیمان بازرگانی بین دولت‌های ایران و آلمان به امضا رسید.

۱۵ اسفند

مجلس شورای ملی بودجه سال ۱۳۲۰ کل کشور را تصویب کرد. در متن این مصوبه، درآمد این سال ۳ میلیارد و ۶۱۳ میلیون و ۷۶۸ هزار و ۷۱۸ ریال و میزان هزینه ۴ میلیارد و ۳۲۳ میلیون و ۹۱۱ هزار و ۶۷۶ ریال پیش‌بینی شده بود. برای نخستین‌بار طی چند سال اخیر، کشور با کسر بودجه‌ای معادل یک میلیارد ریال مواجه شد.

حمل دیگ بخار (بویلر) به جزیره قشم (۱۲۹۳)

مصرف فراورده های نفتی

فـــروش بنزیـــن، نفـــت، نفـــت‌گاز و نفـــت کـــوره در سراســـر کشـــور، درســـال ۱۳۲۰ بالـغ بـر ۲۵۱ هـزار تـن بـود.

۱۳۲۰شمسی / ۱۹۴۱ میلادی

درآمد نفت، ۴ میلیون لیره

- از سال ۱۳۰۰ تا ۱۳۲۰ش، بودجه ایران ۲۲ برابر شد.
- از سـال ۱۳۰۶ تـا ۱۳۲۰ ش، بـرای درآمـد نفـت حسـاب جداگانـهٔ ویـژه‌ای بـاز شـد کـه فقـط ۱۰ درصـد آن صـرف بودجـه عمومـی می‌شـد و ۹۰ درصـد دیگـر بـرای خریـد اسـلحه و مهمـات (۴۸ درصـد) و سـاخت راه‌آهـن سراسـری هزینـه شـد.
- ارتـش متفقیـن بـا تکیـه بـه دو هـدف، یعنـی رسـاندن مهمـات جنگـی بـه روسـیه از راه ایـران و حفـظ صنعـت نفـت ایـران، بـه کشـورمان هجـوم آورد.
- دولـت ایـران بـا عملیـات حفـاری مجـدد شـوروی در ناحیـه سـمنان مخالفـت کرد.

حوزه لالی

در حـوزه لالـی، وضعیـت تولیـد نامطلـوب بـود و کارشناسـان معتقـد بودنـد، میـزان تخلخـل سـنگ مخـزن بسـیار ناچیـز اسـت.

اردیبهشت

یک چاه در نفت‌سفید، آتش گرفت.

۹ تیر

اسـمیرنوف (Smirnoff)، سـفیر جدیـد شـوروی در ایـران، بـا علـی منصـور، نخسـت وزیـر، دیـدار و مذاکـره کـرد. او اعـلام کـرد دولـت شـوروی از بی‌طرفـی ایـران خشـنود اسـت و می‌خواهـد در امـور اقتصـادی و بازرگانـی، همه‌گونـه مسـاعدت و بـرای حمـل کالاهـای ترانزیتـی تسـهیلات ایجـاد کنـد، امـا در مقابـل انتظـار دارد ایـران نیـز بـرای کالاهـای شـوروی کـه از جنـوب ایـران وارد می‌شـود، اجـازه ترانزیـت صـادر کنـد.

۲۰ تیر

کمیته وزارتی در لندن، به حفاظت از پالایشگاه آبادان در برابر خرابکاری آلمانی‌ها تأکید کرد، اما اظهار داشت اگر دولت ایران بر ضد آلمان موضع‌گیری کرد، اقدام نظامی نکند.

۲۴ تیر

تظاهرات جمعیت مبارزه با شرکت‌های استعماری نفت به زدوخورد کشید.

۶ مرداد

کابینه جنگ انگلیس به دلیل همکاری‌نکردن رضا شاه، گزینه نظامی را انتخاب کرد.

۳ تا ۶ شهریور

تاریخ در ایران تکرار شد و بار دیگر دولت‌های استعمار روس و انگلیس، به ایران تجاوز کردند. در این هنگام، یک گردان هندی ـ انگلیسی، خرمشهر و آبادان را برای حفاظت از حوزه‌های نفتی تصرف کرد و گردان دیگری برای مراقبت از حوزه نفتی به کرمانشاه رفت تا در ادامه به نیروهای شوروی در شمال کشور بپیوندند. قوای انگلیس از جنوب و شوروی از شمال، خاک ایران را اشغال کردند. مردم و کارگران پالایشگاه آبادان با نیروهای نظامی هندی انگلیس درگیر شدند که در این درگیری، ۳ کارگر ایرانی در آبادان به ضرب گلوله شهید و ده‌ها نفر مجروح و ۳ کارمند انگلیسی نیز به اشتباه به دست سربازان هندی کشته شدند. دولت ایران در ششم شهریور، توقف مقاومت را اعلام کرد؛ در حالی که مردم جنوب از تسلیم ارتش و شاه بهت‌زده بودند. کارگران پالایشگاه کرمانشاه نیز ۳ روز در محوطه پالایشگاه حبس بودند.

۸ شهریور

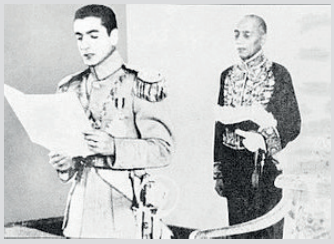
کارکنان پالایشگاه آبادان با گذر از تانک و سرنیزه متجاوزان فعالیت خود را از سر گرفتند و تعدادی از آنها و جمعی از کارگران خطوط لوله مسجدسلیمان دستگیر شدند.

۲۵ شهریور

کناره‌گیری رضا شاه

متن استعفانامه رضا شاه:

«نظر به اینکه من همه قوای خود را در این چندساله مصروف امور کشور کرده و ناتوان شده‌ام، حس می‌کنم که اینک وقت آن رسیده است که یک قوه و بنیه جوان‌تری به کارهای کشور که مراقبت دائم لازم دارد، بپردازد و اسباب سعادت و رفاه ملت را

شهریور ۱۳۲۰، با استعفا و خروج رضاشاه از کشور، محمدرضا پهلوی در مجلس شورای ملی حاضر و سوگند وفاداری به قانون اساسی را قرائت کرد.

سر ریدر بولارد
(Sir Reader Bullard)
سفیر انگلیس در ایران (۱۳۱۸ - ۱۳۲۴ش). او به همراه سفیر شوروی عملیات خروج رضاشاه از ایران و جانشینی فرزندش محمدرضا را هدایت کرد. خاطرات خود را در کتاب *شترها باید بروند* (The Camels Must Go) در ۱۳۴۰ ش چاپ کرد. بولارد علت اشغال ایران را اهمیت نفت جنوب ایران و نگرانی از نفوذ بیشتر آلمان در ایران می‌دانست.

فراهـم آورد. بنابرایـن، امـور سـلطنت را بـه ولیعهـد و جانشـین خـود تفویـض کـردم و از کار کنـاره نمـودم. از امـروز کـه روز بیسـت‌وپنجم شـهریورماه هـزار و سـیصد و بیسـت اسـت، عمـوم ملـت از کشـوری و لشـکری ولیعهـد و جانشـین قانونـی مـرا بایـد بـه سـلطنت بشناسـند و آنچـه از پیـروی مصالـح کشـور نسـبت بـه مـن می‌کردنـد، نسـبت بـه ایشـان منظـور دارنـد.»

کاخ مرمر، تهران

■ رضاشـاه بـه جزیـره موریـس تبعیـد شـد و سـال بعـد بـه افریقـای جنوبـی رفـت.

۲۷ شهریور

فرمان عفو عمومی

سـه روز پـس از کناره‌گیـری رضاشـاه از سـلطنت، محمدرضـا شـاه فرمـان عفـو عمومـی صـادر کـرد و زندانیـان سیاسـی آزاد شـدند و در محکومیـت بسـیاری از زندانیـان غیرسیاسـی نیـز تخفیـف داده شـد و گـروه زیـادی از آنـان آزاد شـدند.

آبان

همکاری شوروی و انگلیس

کمونیسـت‌های آزادشـده بـا شـرکت نفـت انگلیـس ـ ایـران همـکاری می‌کردنـد. شـوروی و انگلیـس از گرایـش مـردم بـه آلمـان هـراس داشـتند.

۶ آبان

قانـون افزایـش حقـوق کارمنـدان دولـت اعـم از لشـکری و کشـوری تصویـب شـد.

ضمایم فصل اول

تولید نفت سالانه شرکت نفت انگلیس - ایران، از سال ۱۲۹۰ تا ۱۲۹۹ ش (۱۹۱۱تا ۱۹۲۰م)، (برحسب تن)

سال	تولید
۱۲۹۰-۹۱	۴۳/۰۰۰
۱۲۹۱-۹۲	۸۰/۰۰۰
۱۲۹۲-۹۳	۲۷۴/۰۰۰
۱۲۹۳-۹۴	۳۷۶/۰۰۰
۱۲۹۴-۹۵	۴۵۹/۰۰۰
۱۲۹۵-۹۶	۶۴۴/۰۰۰
۱۲۹۶-۹۷	۸۹۷/۰۰۰
۱۲۹۷-۹۸	۱/۱۰۶/۴۱۵
۱۲۹۸-۹۹	۱/۳۸۵/۳۰۱

* بر اساس جدول شماره ۷ تاریخ نفت بی‌پی، جلد ۱، صفحه ۲۷۱
** سالانه

میزان حفاری سالانه شرکت نفت انگلیس - ایران، از سال ۱۲۹۰ تا ۱۲۹۹ ش (۱۹۱۱تا ۱۹۲۰م)، (برحسب فوت)

سال	میزان حفاری
۱۲۹۰	۹/۱۶۱
۱۲۹۱	۱۰/۱۱۱
۱۲۹۲	۳/۶۲۳
۱۲۹۳	۱/۹۹۷
۱۲۹۴	۲/۶۷۰
۱۲۹۵	۵/۷۷۸
۱۲۹۶	۷/۶۴۵
۱۲۹۷	۸/۵۵۴
۱۲۹۸	۸/۵۲۳

* توضیحات: آمار گرفته شده از متن اصلی تاریخ شرکت نفت بی‌پی، جلد یک، صفحه ۲۷۱. همچنین به ترجمه اثر بالا به نام ۲۶ سال با صنعت نفت ایران، جی بمبرگ، ترجمه علیرضا حمیدی یونسی مراجعه کنید.

** پایان سال ۳۱ مارچ

تولید نفت خام از سال ۱۲۹۱ تا ۱۳۲۹ ش (۱۹۱۲-۱۹۵۰م)

(سالانه بر حسب هزار تن)

سال	تولید
۱۹۱۲	۴۳
۱۹۱۳	۸۰
۱۹۱۴	۲۷۴
۱۹۱۵	۳۷۶
۱۹۱۶	۴۵۹
۱۹۱۷	۶۴۴
۱۹۱۸	۸۹۷
۱۹۱۹	۱۱۰۶
۱۹۲۰	۱۳۸۵
۱۹۲۱	۱۷۴۳
۱۹۲۲	۲۳۲۷
۱۹۲۳	۲۹۵۹
۱۹۲۴	۳۷۱۴
۱۹۲۵	۴۳۳۳
۱۹۲۶	۴۵۵۶
۱۹۲۷	۴۸۳۱
۱۹۲۸	۵۳۵۷
۱۹۲۹	۵۴۰۰
۱۹۳۰	۵۹۳۹

سال	تولید
۱۹۳۱	۵۷۵۰
۱۹۳۲	۶۴۴۶
۱۹۳۳	۷۰۸۷
۱۹۳۴	۷۵۳۸
۱۹۳۵	۷۴۹۰
۱۹۳۶	۸۱۹۸
۱۹۳۷	۱۰۱۶۸
۱۹۳۸	۱۰۱۹۶
۱۹۳۹	۹۵۴۸
۱۹۴۰	۸۶۲۶
۱۹۴۱	۶۶۰۵
۱۹۴۲	۹۳۹۸
۱۹۴۳	۹۷۰۶
۱۹۴۴	۱۳۲۷۴
۱۹۴۵	۱۶۸۳۹
۱۹۴۶	۱۹۱۹۰
۱۹۴۷	۲۰۱۹۵
۱۹۴۸	۲۴۸۷۱
۱۹۴۹	۲۶۸۰۶
۱۹۵۰	۳۱۷۵۱

* براساس تاریخ بی‌پی، جلد ۱ و ۲

تولید نفت خام از سال ۱۲۹۱ تا ۱۳۲۹ ش (۱۹۱۲-۱۹۵۰ م)

(روزانه بر حسب هزار بشکه)

سال	تولید
۱۹۱۲	۲/۵
۱۹۱۳	۵
۱۹۱۴	۸
۱۹۱۵	۹
۱۹۱۶	۱۲
۱۹۱۷	۱۹
۱۹۱۸	۲۳
۱۹۱۹	۲۷
۱۹۲۰	۳۳
۱۹۲۱	۴۵
۱۹۲۲	۶۱
۱۹۲۳	۶۹
۱۹۲۴	۸۸
۱۹۲۵	۹۶
۱۹۲۶	۹۸
۱۹۲۷	۱۰۸
۱۹۲۸	۱۱۸
۱۹۲۹	۱۱۵
۱۹۳۰	۱۲۵

سال	تولید
۱۹۳۱	۱۲۱
۱۹۳۲	۱۳۵
۱۹۳۳	۱۴۰
۱۹۳۴	۱۵۸
۱۹۳۵	۱۵۶
۱۹۳۶	۱۷۱
۱۹۳۷	۲۱۳
۱۹۳۸	۲۱۴
۱۹۳۹	۲۱۴
۱۹۴۰	۱۸۰
۱۹۴۱	۱۳۹
۱۹۴۲	۲۰۸
۱۹۴۳	۲۰۸
۱۹۴۴	۲۷۸
۱۹۴۵	۳۵۲
۱۹۴۶	۴۰۰
۱۹۴۷	۴۷۲
۱۹۴۸	۵۵۱
۱۹۴۹	۵۹۸
۱۹۵۰	۷۱۸

* براساس تاریخ کمبریج، اعداد گرد شده است.

میزان استخراج نفت از سال ۱۲۹۳ تا ۱۲۹۹ ش (۱۹۱۴ تا ۱۹۲۰ م)

سال	۱۲۹۳ ش ۱۹۱۴ م	۱۲۹۴ ش ۱۹۱۵ م	۱۲۹۵ ش ۱۹۱۶ م	۱۲۹۶ ش ۱۹۱۷ م	۱۲۹۷ ش ۱۹۱۸ م	۱۲۹۸ ش ۱۹۱۹ م	۱۲۹۹ ش ۱۹۲۰ م
تن	۲۷۴۰۰۰	۳۷۶۰۰۰	۴۴۹۰۰۰	۶۴۴۰۰۰	۸۹۷۰۰۰	۱۱۰۶۰۰۰	۱۳۸۵۰۰۰

میزان استخراج نفت از مسجدسلیمان از سال ۱۲۹۹ تا ۱۳۰۳ ش (۱۹۲۰ تا ۱۹۲۴ م)

سال	۱۲۹۹ ش ۱۹۲۰ م	۱۳۰۰ ش ۱۹۲۱ م	۱۳۰۱ ش ۱۹۲۲ م	۱۳۰۲ ش ۱۹۲۳ م	۱۳۰۳ ش ۱۹۲۴ م
تن	۱۷۴۳۰۰۰	۲۳۲۷۰۰۰	۲۹۵۹۰۰۰	۳۷۱۴۰۰۰	۴۳۳۴۰۰۰

میزان استخراج نفت ایران از سال ۱۳۰۵ تا ۱۳۱۲ ش (۱۹۲۶ تا ۱۹۳۳ م)

سال	۱۳۰۵ ش ۱۹۲۶ م	۱۳۰۶ ش ۱۹۲۷ م	۱۳۰۷ ش ۱۹۲۸ م	۱۳۰۸ ش ۱۹۲۹ م	۱۳۰۹ ش ۱۹۳۰ م	۱۳۱۰ ش ۱۹۳۱ م	۱۳۱۱ ش ۱۹۳۲ م	۱۳۱۲ ش ۱۹۳۳ م
تن	۴۵۵۶۰۰۰	۴۸۳۲۰۰۰	۵۳۵۸۰۰۰	۵۴۶۱۰۰۰	۵۹۳۹۰۰۰	۵۷۵۰۰۰۰	۶۴۴۶۰۰۰	۷۰۸۷۰۰۰

میزان درآمد مالیات و نفت از سال ۱۳۱۱ تا ۱۳۲۹ ش (۱۹۳۲ تا ۱۹۵۰ م)

سال	میلیون پوند
۱۳۱۱	۱/۵۳
۱۳۱۲	۱/۸۱
۱۳۱۳	۲/۱۹
۱۳۱۴	۲/۲۲
۱۳۱۵	۲/۵۸
۱۳۱۶	۳/۵۵
۱۳۱۷	۳/۳۱
۱۳۱۸	۴/۲۷
۱۳۱۹	۴/۰۰
۱۳۲۰	۴/۰۰
۱۳۲۱	۴/۰۰
۱۳۲۲	۴/۰۰
۱۳۲۳	۴/۴۶
۱۳۲۴	۵/۶۲
۱۳۲۵	۷/۱۳
۱۳۲۶	۷/۱۰
۱۳۲۷	۹/۱۷
۱۳۲۸	۱۳/۴۹
۱۳۲۹	۱۶/۰۳

* بر اساس جداول ۱۲۰۱ تاریخ نفت بی‌پی، جلد ۲، صفحه ۳۲۵

** توضیحات: آمار منابع دیگر همچون مصطفی فاتح و ذبیح الله قدیمی با آمار بالا کمی متفاوت است.
سال میلادی را با سال شمسی مطابقت داده شد، اما در منبع اصلی، سال میلادی معیار است.

جدول مقایسه عایدات ۱۳۰۴ - ۱۳۰۸ش

سنوات	جمع عایدات (قران)	نفت جنوب (قران)	دیگر عایدات (قران)
۱۳۰۴	۲۴۷٬۶۷۵٬۹۴۰	۲۵٬۰۰۰٬۰۰۰	۲۲۲٬۶۷۵٬۹۴۰
۱۳۰۵	۲۵۶٬۴۷۱٬۹۴۰	۴۳٬۰۰۰٬۰۰۰	۲۱۳٬۴۷۱٬۹۴۰
۱۳۰۶	۲۵۷٬۸۶۱٬۸۰۰	۴۴٬۰۰۰٬۰۰۰	۲۱۳٬۸۶۵٬۸۰۰
۱۳۰۷	۲۷۶٬۸۷۵٬۲۹۷	۴۶٬۶۴۰٬۰۰۰	۲۳۰٬۲۱۷٬۲۹۷
۱۳۰۸	۲۹۵٬۱۳۴٬۰۴۰	----------	۲۹۵٬۱۳۴٬۰۴۰

* ریز مندرجات تقدیمی بودجه ۱۳۰۸ مملکتی از سوی وزیر مالیه به مجلس
* مشروح مذاکرات مجلس شورای ملی ۱۳۰۴-۱۳۰۸

جدول مقایسه مخارج ۱۳۰۴ - ۱۳۰۸ ش

سنوات	جمع مخارج	اعتبار اضافی به موجب قوانین جداگانه	جمع اعتبارات
۱۳۰۴	۲۴۷۱۵۹۰۷۲	-	۲۴۷٬۱۵۹٬۰۷۲
۱۳۰۵	۲۴۰٬۲۱۵٬۰۲۶	-	۲۴۰٬۲۱۵٬۰۲۶
۱۳۰۶	۲۴۱٬۵۳۰٬۸۱۵	۱۷٬۰۰۸٬۶۸۰	۲۵۸٬۵۳۹٬۴۹۵
۱۳۰۷	۲۷۶٬۱۱۳٬۹۱۷	۴٬۹۳۶٬۳۰۱	۲۸۱٬۰۵۰٬۲۱۸
۱۳۰۸	۳۴۰٬۱۶۹٬۷۳۴	موکول به آتیه است	۳۴۰٬۱۶۹٬۷۳۴

دانشجویان اعزامی از سوی شرکت نفت انگلیس ـ ایران به انگلستان

از سال ۱۳۰۷ تا ۱۳۱۷ ش (۱۹۲۸ تا ۱۹۳۸ م)

سال	دانشجویان اعزامی دانشگاهی	اعزامیان غیر دانشگاهی
۱۳۰۷	۲	-
۱۳۰۸	۲	-
۱۳۰۹	۲	-
۱۳۱۰	۲	-
۱۳۱۱	۲	-
۱۳۱۲	۲	-
۱۳۱۳	-	-
۱۳۱۴	۱۱	۳۱
۱۳۱۵	-	۱۵
۱۳۱۶	۸	۶
۱۳۱۷	۴	۳

* بر اساس جداول شماره ۱۵۹۱۸ و ۶۸۱۹۲ تاریخ نفت بی‌پی

تولید نفت خام شرکت در ایران از سال ۱۳۰۹ تا ۱۳۱۷ ش (۱۹۳۰ تا ۱۹۳۸ م)

(بر حسب هزار تن)

سال	مسجدسلیمان	هفتگل	گچساران	نفت‌شاه	جمع
۱۳۰۹	۴۹۲۶	۱۰۱۳	_	–	۵۹۳۹
۱۳۱۰	۴۲۴۸	۱۵۰۲	_	–	۵۷۵۰
۱۳۱۱	۴۴۹۰	۱۹۵۶	_	–	۶۴۴۶
۱۳۱۲	۵۰۰۰	۲۰۸۷	_	–	۷۰۸۷
۱۳۱۳	۵۳۳۹	۲۱۹۹	_	–	۷۵۳۸
۱۳۱۴	۴۲۲۸	۳۲۳۱	_	۳۱	۷۴۹۰
۱۳۱۵	۳۶۴۱	۴۴۷۴	_	۸۳	۸۱۹۸
۱۳۱۶	۴۳۷۵	۵۶۹۴	۱	۹۸	۱۰۱۶۸
۱۳۱۷	۳۴۶۴	۶۶۲۶	۱۰	۹۶	۱۰۱۹۶

* بر اساس تاریخ نفت بی‌پی، جلد دوم

هزینه‌های سرمایه‌ای شرکت در ایران

از سال ۱۳۰۹ تا ۱۳۱۷ ش (۱۹۳۰ تا ۱۹۳۸ م)

سال	حوزه	خط لوله	پالایشگاه	موارد دیگر	جمع
۱۳۰۹	۱۹۸	۸۱	۲۰۳۸	۱۹	۲۳۳۶
۱۳۱۰	۳۳	۴	۶۸۵	۱۵	۷۳۷
۱۳۱۱	۸	۲	۶۲	۲	۷۴
۱۳۱۲	۴۶	۲	۱۴۳	۱۱	۲۰۲
۱۳۱۳	۷۶	۷۰	۴۷۱	۲۸	۶۴۵
۱۳۱۴	۳۵	۱۸۱	۱۷۰۹	۱۳	۱۹۳۸
۱۳۱۵	۵۴	۱۲	۱۱۲۰	۲۲	۱۲۰۸
۱۳۱۶	۸۳	۲۶۰	۱۳۸۵	۷۲	۱۸۰۰
۱۳۱۷	۲۸۸	۳۶۶	۳۴۹۹	۲۷۶	۴۴۲۹

* بر اساس تاریخ نفت بی‌پی، جلد دوم

میزان حق امتیاز و مالیات پرداختی و جبرانی شرکت نفت به دولت ایران از سال ۱۳۱۰ تا ۱۳۲۴ ش (۱۹۳۱ تا ۱۹۴۵ م)

سال	میلیون پوند
۱۳۱۰	۱۳۳۹۱۳۲
۱۳۱۱	۱۵۲۵۳۸۳
۱۳۱۲	۱۸۱۲۴۴۲
۱۳۱۳	۲۱۸۹۸۵۳
۱۳۱۴	۲۲۲۰۶۴۸
۱۳۱۵	۲۵۸۰۲۰۵
۱۳۱۶	۳۵۴۵۳۱۳
۱۳۱۷	۳۳۰۷۴۷۸
۱۳۱۸	۴۲۷۰۸۱۴
۱۳۱۹	۴۰۰۰۰۰۰
۱۳۲۰	۴۰۰۰۰۰۰
۱۳۲۱	۴۰۰۰۰۰۰
۱۳۲۲	۴۰۰۰۰۰۰
۱۳۲۳	۴۴۶۴۴۳۸
۱۳۲۴	۵۶۲۴۳۰۸

* بر اساس تاریخ بی‌پی، سند ۴۳۰۸

دانشجویان ایرانی اعزامی به انگلستان از سوی شرکت از سال ۱۳۲۳ تا ۱۳۲۹ ش (۱۹۴۴-۱۹۵۰م)

سال	دانشجویان اعزامی به انگلستان	اعزامیان غیردانشگاهی به انگلستان	جمع
۱۳۲۳	۱۲	---	۱۲
۱۳۲۴	۱۵	---	۱۵
۱۳۲۵	۶	۱۸	۲۴
۱۳۲۶	۶	۱۲	۱۸
۱۳۲۷	۵	۱۴	۱۹
۱۳۲۸	۹	۱۴	۲۳
۱۳۲۹	۹	۱۴	۲۳

* بر اساس جدول شماره ۱۵۹۱۸، تاریخ نفت بی‌پی، جلد دوم

ایرانی‌های مشغول آموزش در شرکت: طرح کلی و ارقام واقعی، از سال ۱۳۱۵ تا ۱۳۲۲ ش (۱۹۳۶-۱۹۴۳ م)

	صنعتگران		فنی		تجاری	
سال	طرح کلی	طرح واقعی	طرح کلی	طرح واقعی	طرح کلی	طرح واقعی
۱۳۱۵	۳۰۰	۴۰۱	۵۰	۶۱	۷۰	۵۴
۱۳۱۶	۳۰۰	۴۵۷	۵۰	۷۱	۷۰	۶۷
۱۳۱۷	۳۵۰	۴۳۷	۶۰	۷۰	۷۰	۶۹
۱۳۱۸	۳۵۰	۴۵۸	۶۰	۸۳	۸۰	۷۱
۱۳۱۹	---	۴۹۲	---	۶۷	۸۰	۶۰
۱۳۲۰	---	۵۰۶	---	۶۶	۸۰	۶۲
۱۳۲۱	---	۴۸۰	---	۶۵	---	۶۴
۱۳۲۲	---	۴۵۸	---	۵۸	---	۱۰۳

*طرح کلی، همان طرح پیشنهادی دولت ایران به شرکت بود که مذاکراتش چند سال به طول انجامید.

هزینه‌های سرمایه‌ای شرکت در ایران، از سال ۱۳۱۸ تا ۱۳۲۴ ش (۱۹۳۹-۱۹۴۵ م)

(بر حسب هزار پوند)

سال	حوزه‌ها	خطوط لوله	پالایشگاه‌ها	سایر موارد	جمع
۱۳۱۸	۳۴۵	۲۴۱	۲۱۴۸	۲۶۳	۲۹۹۷
۱۳۱۹	۵	---	۶۲۰	۱۸۸	۸۱۳
۱۳۲۰	---	۱۵	۸۵	۱۴۳	۲۴۳
۱۳۲۱	۱	۸	۳۷۸۲	۱۲	۳۸۰۳
۱۳۲۲	۸۲	۱	۳۲۴۹	۲۶	۳۳۵۸
۱۳۲۳	۲۶۳	۱۰۱۸	۵۶۲۱	۱۰۴	۷۰۰۶
۱۳۲۴	۱۲۸۱	۶۸۷	۴۶۳۳	۲۶۲	۶۸۶۳

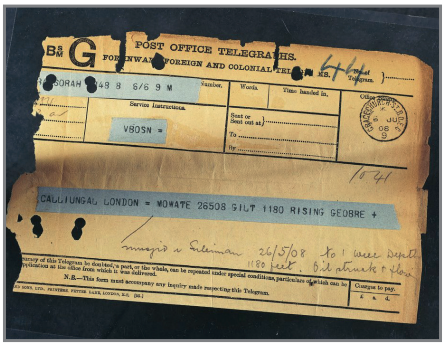
* بر اساس تاریخ نفت بی‌پی، جلد دوم

چاه شماره یک چیاسرخ

کشف نفت در مسجدسلیمان (۵ خرداد ۱۲۸۷ ش)

تلگراف رینولدز به لندن درباره کشف نفت، رمزگونه (۱۲۸۷ ش)

No. 9.

AGREEMENT BETWEEN MR. W. K. D'ARCY AND THE KILI SAYYEDS

DATED 1st OCTOBER 1906.

1. In accordance with Article 13 of the concession granted by His Imperial Majesty the Shah of Persia, to Mr. William King D'Arcy the following Agreement is concluded with the Sadats who work the Oil at Maidan-i-Naphtun springs and with Agha Sayyed Lottollah, son of Sayyed Karim, and Sayyed Aghai, son of Sayyed Muhammad Sharif, by virtue of the Power-of-Attorney they hold, on their behalf and on behalf of their partners, the Kili Sayyeds and others in Shushtar who now lease the oil.

2. In return for stopping the Sayyeds from working the oil in accordance with the concession, he, Mr. D'Arcy, agrees, to supply through his Agent Mr. G. B. Reynolds each year to the Sayyeds who have worked the oil 1,500 (fifteen hundred) maunds Shushtar of bitumen, the same amount 1,500 maunds Shushtar of crude oil, in accordance with the samples provided by them. This oil and bitumen will be supplied in equal quantities in the month of October each year, and Mr. W. K. D'Arcy binds himself not to sell any crude oil or bitumen at Shushtar or Dizful.

3. Over and above the oil and bitumen he will supply, Mr. W. K. D'Arcy agrees through his Agent to pay to them annually the sum of 350 Tumans (three hundred and fifty), to compensate for any other possible loss which may accrue to them, and to gain their assistance and goodwill in his work.

4. It is hereby agreed that the crude oil given them shall be delivered at a spot at Maidan-i-Naphtun, to be decided on by the Agent of Mr. D'Arcy, in a tank which he will supply, and after delivery all responsibility for the oil rests with the Sayyeds. The bitumen to be supplied by Mr. W. K. D'Arcy will be deilvered at Shushtar, but the Sayyeds are permitted to take two hundred and fifty donkey loads per

تفصیل قرار داد بتاریخ اول ماه اکتوبر سنه ۱۹۰۶ میابین جناب فخامت نصاب مستر ولیام کینگ دار سی و جناب آقا سید لطف‌الله زاد مرحوم آقا سید کریم قیری و آقا سید آقائی زاد مرحوم آقا سید محمد شریف قیری وکالتاً از جانب سادات قیری منعقد گردیده بشروط ذیل -

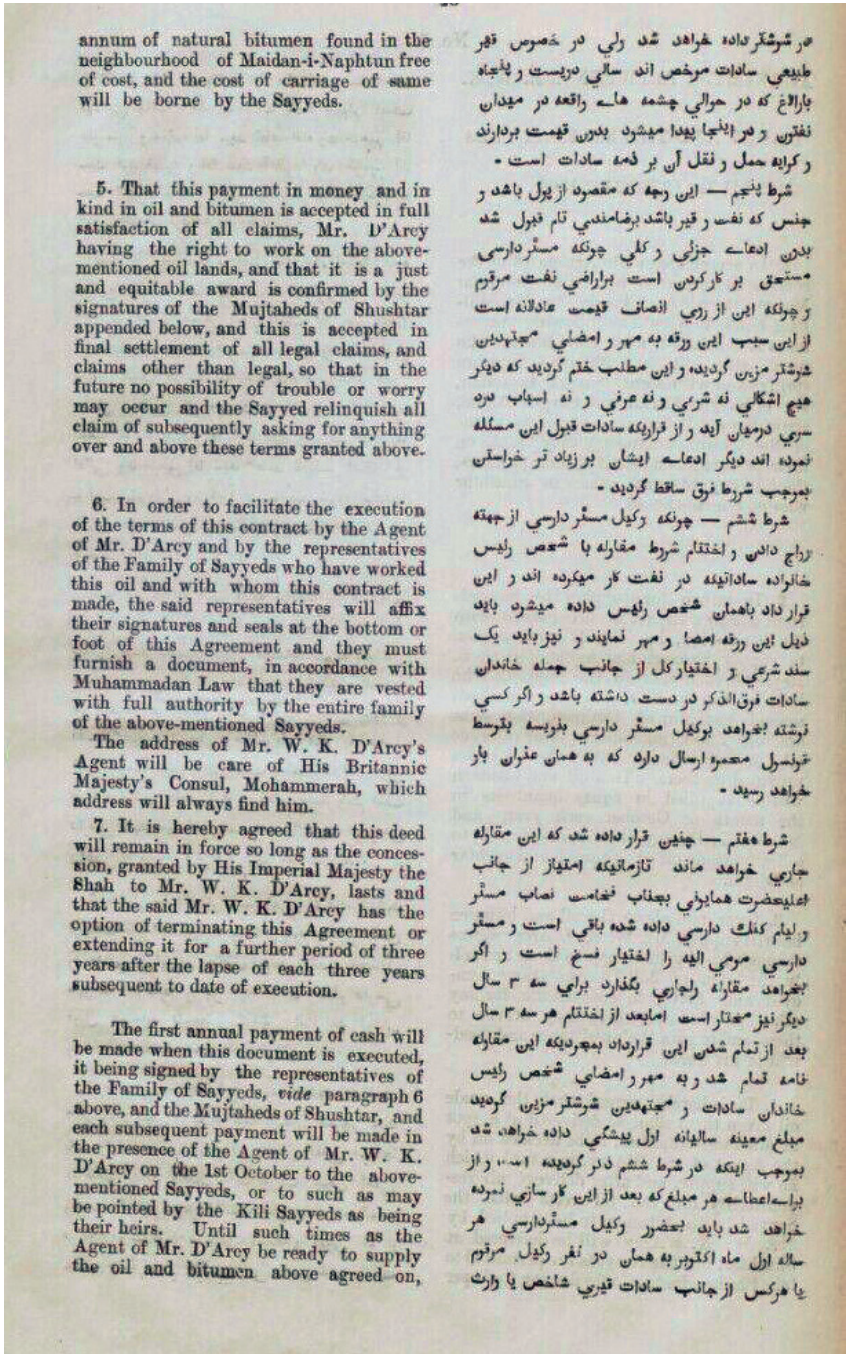
شرط اول — مرجب فصل سیزدهم امتیاز نامه دولتی که از جانب اعلیحضرت همایونی به جناب فخامت نصاب مستر ولیام کینگ دار سی اعطاء گردیده از قرار تفصیل ذیل ذکر میشود جهة ختم نمودن عمل با حضرات ساداتیکه بر چشمه های میدان نفتون کار مینمایند و با جناب آقا سید لطف‌الله زاد مرحوم آقا سید کریم و جناب آقا سید آقائی زاد مرحوم آقا سید محمد شریف اصالتاً از جانب خودشان و وکالتاً از جانب شرکاء سادات قیری وغیره در شوشتر بموجب وکالت نامهٔ که در دست دارند اجازه داده اند -

شرط دوم — در عوض اینکه سادات را ممانعت نمایند از کار نمودن در نفت بموجب امتیاز نامه دولتی مستر دارسی قبول مینماید بتوسط رفیلش مستر جی بی رینلدس که بسعد سالیانه ساداتیکه کار میکرده اند مقدار یک هزار پانصدمن شوشتر نفت مخروجه از زمین و مقدار یک هزار پانصدمن قیر بموجب نمونه و این نفت و قیر بالغدازهٔ مساوی در ماه اکتوبر داده شود و جناب مستر ولیام کنگ دارسی تعهد مینماید که نفت مخروجه از زمین و قیر را در شوشتر و در قول بهیچ رجه نفروشد -

شرط سوم — علاوه بر نفت و قیری که داده میشود از بابت ضرر محتملی که برایشان وارد بیاید و محض رضامندی از ایشان حاصل نموده باشد و تحصیل سهولت امر خود را نیز کرده باشد مستر دارسی قبول مینماید بتوسط و کیلش اداء کند ایشان را سالیانه مبلغ سیصد و پنجاه تومان -

شرط چهارم — ایضاً قبول نموده میشود که نفت مخروجه از زمین را که بنا شده بایشان تسلیم شود بلید رکیل مستر دارسی در میدان نفتون هر کجا که صلاح بداند معین نماید در یک حوض آهنی و بعد از تسلیم نمودن نفت بایشان جمله مسولیت در فقرهٔ نفت بر ذمه سادات است و قیری که از جانب مستر ولیام کنگ دارسی معین شده است

متن قرارداد میان دارسی و سیدلطف‌الله، پسر مرحوم آقاسید کریم قیری و آقاسید آقایی، پسر مرحوم سیدمحمد شریف قیسی وکالتا از جانب سادات قیری؛ اول اکتبر ۱۹۰۶ م (۸ مهر ۱۲۸۵ ش)

annum of natural bitumen found in the neighbourhood of Maidan-i-Naphtun free of cost, and the cost of carriage of same will be borne by the Sayyeds.

5. That this payment in money and in kind in oil and bitumen is accepted in full satisfaction of all claims, Mr. D'Arcy having the right to work on the above-mentioned oil lands, and that it is a just and equitable award is confirmed by the signatures of the Mujtaheds of Shushtar appended below, and this is accepted in final settlement of all legal claims, and claims other than legal, so that in the future no possibility of trouble or worry may occur and the Sayyed relinquish all claim of subsequently asking for anything over and above these terms granted above.

6. In order to facilitate the execution of the terms of this contract by the Agent of Mr. D'Arcy and by the representatives of the Family of Sayyeds who have worked this oil and with whom this contract is made, the said representatives will affix their signatures and seals at the bottom or foot of this Agreement and they must furnish a document, in accordance with Muhammadan Law that they are vested with full authority by the entire family of the above-mentioned Sayyeds.

The address of Mr. W. K. D'Arcy's Agent will be care of His Britannic Majesty's Consul, Mohammerah, which address will always find him.

7. It is hereby agreed that this deed will remain in force so long as the concession, granted by His Imperial Majesty the Shah to Mr. W. K. D'Arcy, lasts and that the said Mr. W. K. D'Arcy has the option of terminating this Agreement or extending it for a further period of three years after the lapse of each three years subsequent to date of execution.

The first annual payment of cash will be made when this document is executed, it being signed by the representatives of the Family of Sayyeds, *vide* paragraph 6 above, and the Mujtaheds of Shushtar, and each subsequent payment will be made in the presence of the Agent of Mr. W. K. D'Arcy on the 1st October to the above-mentioned Sayyeds, or to such as may be pointed by the Kili Sayyeds as being their heirs. Until such times as the Agent of Mr. D'Arcy be ready to supply the oil and bitumen above agreed on,

در شوشتر داده خواهد شد ولي در خصوص قير طبيعي سادات مرخص اند سالي دويست و پنجاه بارالاغ كه در حوالي چشمه هاے واقعه در ميدان نفتون و در اينجا پيدا ميشود بدون قيمت بردارند و كرايه حمل و نقل آن بر ذمه سادات است -

شرط پنجم — اين وجه كه مقصود از پول باشد و جنس كه نفت و قير باشد برضامندي تام قبول شد بدون ادعاے جزئي و كلي چونكه مستر دارسي مستحق بر كاركردن است براراضي نفت مرقوم و چونكه اين از روي انصاف قيمت عادلانه است از اين سبب اين ورقه به مهر و امضاي مجتهدين شوشتر مزين گرديده و اين مطلب ختم گرديد كه ديگر هيچ اشكالي نه شرعي و نه عرفي و نه اسباب درد سري درميان آيد و از قراريكه سادات قبول اين مسئله نموده اند ديگر ادعاے ايشان بر زياد تر خواستن بموجب شروط فوق ساقط گرديد -

شرط ششم — چونكه وكيل مستر دارسي از جهته رواج دادن و اختتام شروط مقاوله با شخص رئيس خانواده ساداتيكه در نفت كار ميكرده اند و اين قرار داد باهمان شخص رئيس داده ميشود بايد ذيل اين ورقه امضا و مهر نمايند و نيز بايد يك سند شرعي و اختيار كل از جانب جمله خاندان سادات فوق الذكر در دست داشته باشد و اگر كسي نوشته بخواهد بوكيل مستر دارسي بفرسته بتوسط قونسول معموره ارسال دارد كه به همان عنوان بار خواهد رسيد -

شرط هفتم — چنين قرار داده شد كه اين مقاوله جاري خواهد ماند تازمانيكه امتياز از جانب اعليحضرت همايوني بجناب فخامت نصاب مستر ويليام كنك دارسي داده شده باقي است و مستر دارسي مومي اليه را اختيار فسخ است و اگر بخواهد مقاوله رجاري بگذارد براي سه ۳ سال ديگر نيز مختار است امابعد از اختتام هر سه ۳ سال بعد از تمام شدن اين قرارداد بمجرديكه اين مقاوله خامه تمام شد و به مهر و امضاي شخص رئيس خاندان سادات و مجتهدين شوشتر مزين گردد مبلغ معينه ساليانه اول پيشگي داده خواهد شد بموجب اينكه در شرط ششم ذكر گرديده است و از براے اعطاے هر مبلغ كه بعد از اين كار سازي نموده خواهد شد بايد بحضور وكيل مستر دارسي هر ساله اول ماه اكتوبر به همان در نفر وكيل مرقوم يا هركس از جانب سادات قيري شاخص يا وارث

متن قرارداد میان دارسی و سیدلطف‌الله، پسر مرحوم آقاسید کریم قیری و آقاسید آقایی، پسر مرحوم سیدمحمد شریف قیسی وکالتا از جانب سادات قیری؛ اول اکتبر ۱۹۰۶ م (۸ مهر ۱۲۸۵ ش)

the Sayyeds will make their own arrangements to supply themselves, and when ready to supply them himself he will give them one month's notice to cease collection of the oil themselves.

8. As on the expiration of each three years the tenant has the right to terminate this agreement, should he do so, and after he has given over the oil to the Sayyeds, he will have no right to discuss matters, and can put forward no claim on account of any erections and expenses against the Sayyeds, and he must hand back the rights to the oil and bitumen to them without demur.

It is hereby declared that the above 8 clauses are accepted by Sayyed Lotfollah, son of Sayyed Karim Kili, and Sayyed Aghai, son of Sayyed Muhammad Sharif, with all the Sadat Kili and other inhabitants of Shushtar.

As admitted by himself.

(Sealed) Aqaee Al-Moosevi.

Right hand thumb impression of Aqa Sayid Lutfullah, son of the late Aqa Sayid Karim Qiri.

Left hand thumb impression of Aqa Sayid Lutfullah, son of the late Aqa Sayid Karim Qiri.

(Sealed.)

Lutfullah-Al-Moosevi.

His Name is Exalted.

The above conditions duly written and confirmed by their being duly sealed are in accordance with the letter written to me by Mr. Reynolds which I have handed over to the Qiri Sayids and their correctness has been confirmed to-day verbally by Haji Sayid Nasrullah, agent of the said Mr. Reynolds. This deed is executed in two copies one being kept by the Sayids and another by the said Mr. Reynolds.

(Sealed.)

Jaafar bin Abdul Samad.
Al-Moosevi.

باشد اداء شود ولی تا زمانیکه وکیل مسٹر دارسی ماده نخواهد شد از براي تسليم نفت و قير مذكور اعلا حضرات سادات مرخص اند كه ازان مثل سابق ببرند و هر زمانيكه آماده تسليم خواهد گرديد يك ماه قبل به ايشان اطلاع خواهد داد كه بكلي ديگر نفت را جمع ننمايند -

شرط هشتم — چنانچه راس هر سه سال كه اختيار فسخ بامستأجراست هرگاه كرد و نفت را بتصرف سادات داد به هيچ وجه حق گفتگوئي يا ادعائي از بابت مخارج يا بنائي يا غيره نداشته باشد فقط درصورت فسخ و نخواستن نفت و قير بدون مذاكره نفت و قير را بتصرف ايشان بدهد -

توضيح انكه هشت شرط مذكوره فوق را جناب آقا سيد لطف الله ولد مرحوم آقا سيد كريم قيري و جناب آقا سيد آقائي ولد مرحوم آقا سيد محمد شريف قيري مع جميع سادات قيري وغيره ساكن شوشتر قبول نموده اند اين چند كلمه بر سبيل قرار داد نامچه قلمي گرديد -

عن اقرار (مهر) - آقائي الموسي -

علامت انگشت - اقا سيد لطف الله ولد مرحوم آقا سيد كريم قيري - (علامت دست راست) -

علامت انگشت - آقا سيد لطف الله ولد مرحوم آقا سيد كريم قيري - (علامت دست چپ) -

(مهر)

سيد لطف الله الموسوي

هوالعزيز

اين شرايط را كه مسطور و به مهر رسيده بموجب خطي كه مسٹر رينلدس رئيس معادن بعقير نوشته و بحضرات سادات سپردم جناب اقائي حاجي سيد نصرالله سلمه الله تعالي كه وكيل مسٹر مزبور است اقرار نموده و اين چنان است يكي ضبط سادات ديگري ضبط مسٹر مزبور است -

(مهر)

جعفري ابن عبدالصمد
الموسوي تحريراً

Witnesses.

(Sd.) M. MORTON,
Major, R.E.

(Sd.) AHMAD KHAN,
Vice-Consulate, Ahwaz.

متن قرارداد میان دارسی و سیدلطف‌الله، پسر مرحوم آقاسید کریم قیری و آقاسید آقایی، پسر مرحوم سیدمحمد شریف قیسی وکالتا از جانب سادات قیری؛ اول اکتبر ۱۹۰۶ م (۸ مهر ۱۲۸۵ ش)

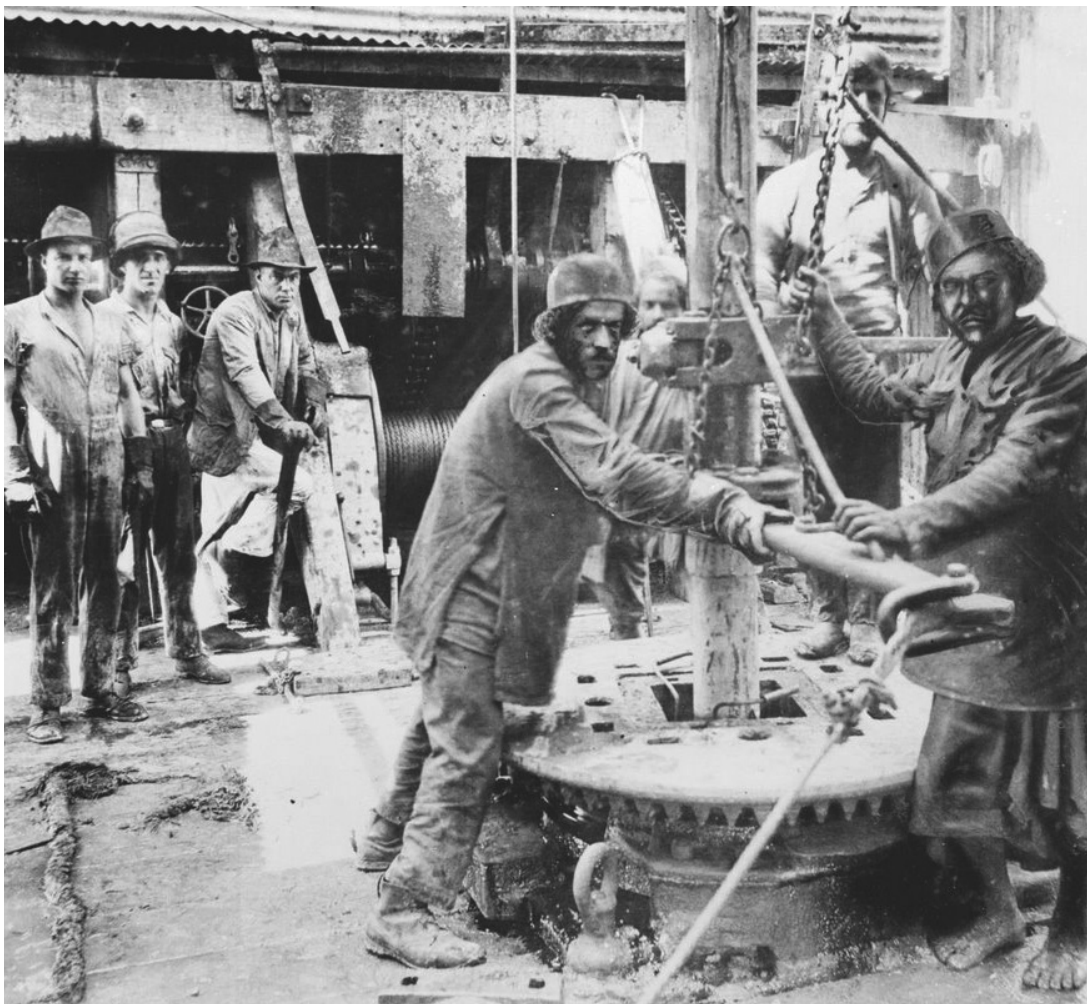
حمل تجهیزات به مسجدسلیمان

احداث اولین خط لوله انتقال نفت مسجدسلیمان به آبادان (۱۲۹۰ش)

احداث اولین خط لوله انتقال نفت مسجدسلیمان به آبادان (۱۲۹۰ش)

کارگران شرکت نفت انگلو پرشیا در حال حفاری، با حقوق روزانه یک ریال و فاقد حق مسکن و کوپن خرید کالا

پالایشگاه اولیه در مسجدسلیمان

پایان یک روز کاری در پالایشگاه آبادان (۱۳۰۵ش)

اعضای کارکنان شرکت نفت انگلیس و ایران در حال صرف ناهار به دعوت کشکولی خان در اردوگاه زمستانی (۱۳۰۴ ش)

نفشه‌برداری در مناطق نفتخیز جنوب (دهه ۱۳۱۰ ش)

رئیس گارد در مسجدسلیمان (۱۳۰۳ ش)

صفی از نخستین خودروهای مورد استفاده در مسجدسلیمان (۱۳۰۳ ش)

ایستگاه آتش‌نشانی در شرق پالایشگاه آبادان (۱۳۰۶ ش)

پرستاران همراه دکتر یانگ در بیمارستان مسجدسلیمان (۱۳۰۵ ش)

کارناوال شادی به مناسبت لغو امتیاز دارسی (۱۳۱۱ش)

نیروهای اشغالگر انگلیس در تهران (۱۳۲۰ش)

نیروهای اشغالگر انگلیس (۱۳۲۰ ش)

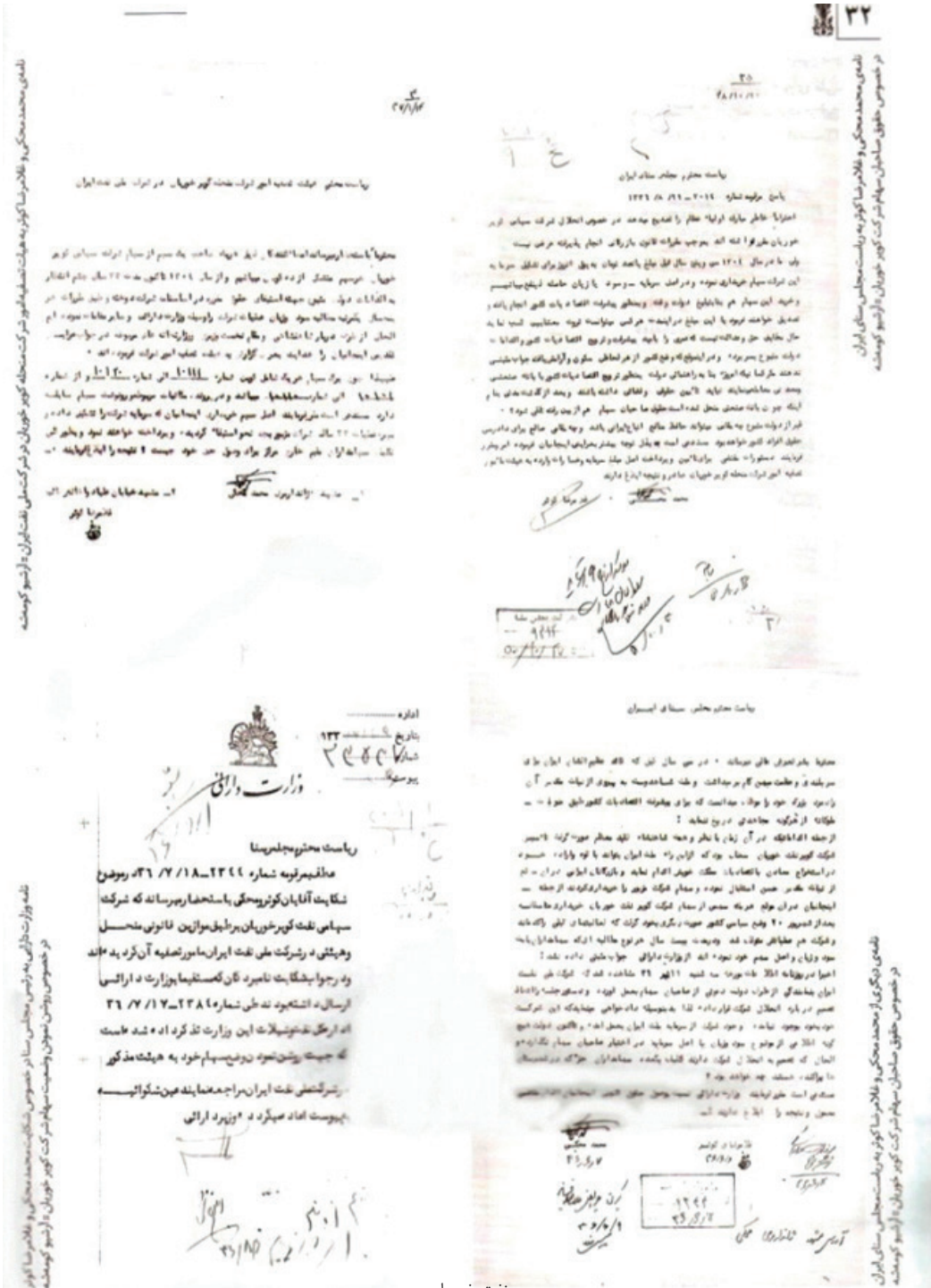
آبادان، حمل بار از کشتی به ساحل

نیروهای اشغالگر انگلیس (۱۳۲۰ش)

تعمیر هواپیما به دست تکنسین‌ها، آبادان (۱۳۲۰ ش)

ریاست محترم مجلس سنای ایران

با احترام خاطر مبارک اولیاء عظام را تصدیع میدهد در خصوص انحلال شرکت سهامی کویر خوریان علیرغم آنکه بموجب تقررات قانون بازرگانی انجام پاره‌ئی عرض نیست ولی تا مدت سال ۱۳۰۱ حق رویه سال قبل جایز باشد لیکن به بقیه امور برای تحقیق مربوط به این شرکت سهام خیراندیش نموده و مراتب سرمایه ۵۰ سهم یا زیان حاصله تبدیل میباشد و خرید این سهام هم بتدابیع دولت وقت و بمنظور پیشرفت اقتصاد بانک کشور انجام یافته و تصدیق خواهند فرمود با این جمع مراتب که هرکس میتواند نموده محتاجیت ثبت نماید مال مخالف حق وعدالت نیست که سود را بقیه پیشرفت و ترویج اقتصاد بانک کشور والقاء ... دولت مشروع بسر برده و در اینصورت که وضع کشور از هر لحاظ مطلوب و آرامش بانک جواب مثبتی به حد شرکا نیاید امروز بنا به راهنمائی دولت بمنظور ترویج اقتصاد میباشد کشور با بانک متحدی وحدت ی بحالت باید تأمین حقوق و نقصانی داشته باشند وحدت از کدام بتدابی بنام اینکه چون بانک متحدی منحل شده است حقوق ما حیات سهام هم از بین رفته قائل نبوده ۰ غیر از دولت مشروع به بانکی میتواند حافظ منافع اشخاص باشد و به بانکی منافع برای دادرسی حقوق افراد کشور خواهد بود متدینی است به بقاء نبوده بمقدار بحرانی ایجابان فرموده امر بفرمایند مسئولیت خاصی برای این ویرداخت اصل مبلغ سرمایه وضمنا باید بازده به هیئت مأمور تصفیه امور شرکت محله کویر خوریان صادر و نتیجه ابلاغ دارند

محمد محکمی

ریاست محترم مجلس سنای ایران

محترما بفرمایش عالی میرساند ۰ در سی سال قبل که ۵۵ نفر مؤسس اقدام ایران بازد سرمایه و مطمئن بودن کار برحداقت وقت شناسه دست به پیشرو از سهام خاصه در آن زمان، موفق خود را مؤثر میدانست که برای پیشرفت اقتصادیات کشور طریق خود را ... خلوکاند از شرکت جدیدی در پیش نماید :

از جمله اقداماتیکه در آن زمان با نظر وحدت اقتصادیات تأیید محترم صورت گرفت تأسیس شرکت کویر نفت خوریان بود که افراد زیاد نفت ایران بتوانند با توجه بازیاده خسارت در استخراج معادن بالاقتصادیات مملکت خوریان اقدام نمایند و بانکهای ایرانی دران ... از نتیجه کار حسن استقبال نموده و سهام شرکت فروش را خریداری کرده‌اند از جمله ایجادیان دران موقع هرچه سعی از سهام شرکت کویر نفت خوریان خریداری مناسب بعد از تدویر ۲۰ جلسه سیاسی کشور صورت پذیرفت گرفت که نمایندگان ایرانی وارد باشد وشرکت هم مطابق مقرر شد ... وبدینجا بیست سال هرنوع مطالبه ازاد سهامداران پایان مورد ویژه و اعمال منعی خود نبوده است از وزارت دارائی جواب مثبتی داده نشد ؛

اخیرا در روزنامه اطلاعات مورخ سه شنبه ۱۱ آبان ۴۹ مشاهده شد که شرکت ملی نفت ایران بمناسبت گی از طرف دولت دعوی از سهامدار سهام محل کویر ... و بمنظور جلب رضایت تصمیم در باره انحلال شرکت قرار داده لذا بدینوسیله داد خواهی چنانچه که این شرکت خود بخود منحل نباشد ... و صورت شرکت از سرمایه نفت ایران محل شده ... و قانون دولت هیچ گونه اطلاع بی از جوانح سود خویش یا اعمال سرمایه در اختیار عاملین سهام نگذارد و اکنون که تصمیم به انحلال شرکت دارید کشاف پیشنهاد سهامداران چگونه در نظر گرفته شده چه خواهد بود ؟

مستدعی است علی الرضایه وزارت دارائی نسبت بوضع مالی کنونی شرکت سهامی کویر خوریان و نتیجه را ابلاغ دارند آنه

محمد محکمی

غلامرضا کوثر

اداره .....

تاریخ ۱۳۴۲

شماره ۲۴۴۴

پیوست

وزارت دارائی

ریاست محترم مجلس سنا

عطف بعریضه شماره ۲۴۴۴ـ۱۸/ ۷/ ۳۶ رموضوع شکایت آقایان کوثر و محکی باستحضار میرساند که شرکت سهامی نفت کویر خوریان برطبق موازین قانونی منحل وهیئتی د رشرکت ملی نفت ایران مامور تصفیه آن گرد ید ۰ لذا وه رجوا بشکایت نامبرد گان کمستقیما بوزارت د ارائی ارسال د اشته بود ند طی شماره ۲۴۸۰ـ۱۲/ ۷/ ۳۶ از طرف شد ه است که جهت روشن نمود ن موضوع مراتب خود به هیئت مذکور رشرکت ملی نفت ایران مراجعه نمایند عین شکوائیه ... بپیوست اعاد میگرد د ۰ وزیر د ارائی

۳۰

روایت چهارم: سوال از وزیر کشور

پس از چاپ گزارش نفت خوریان سمنان در مجله یغما شماره اردیبهشت ماه ۱۳۳۰ دکتر عیسی صدیق سناتور تهران اقدام به طرح سوال از وزیر کشور وقت نمود.

دکتر صدیق در این سوال از وزیر کشور خواست تا توضیح دهد که محافظ خارجی چاه نفت خوریان از جانب چه کسی، چگونه و با چه مجوزی در خوریان اقامت دارد و مستمسک او در منع مردم از استفاده از آب معدنی چیست؟

صفحه دوم از گزارش مجله یغما در خصوص نفت خوریان در اردیبهشت ۱۳۳۰ ش. و آرشیو کوهسته

-۷۵-

فروشد و خریدار نیافت. دو برادر بودند بنام علی خان و عباس خان پیکار یکی، با واهمالی و اهتمام دولت تراوی روس در تهران، سی سانت ملک خوریان را خریداری و بشرکت «پیرس آدفت» واگذار کردند، و «پیرس آدفت» شرکتی تشکیل داد بنام «شرکت نفت کویر خوریان». مدیر شرکت نفت خوریان شخصی بود ملقب به «امیر منظم» (آقا میر) که ازاعیان تبریز بود و دیگری میرزا ابراهیم خان شهابی. درحدود سی سال پیش شرکت خوریان دست بکار شد و ماشین آلات وادوات ازروسیه وارد. و مهندسی روسی بنام «میدوروف» استخدام کرد. پس ازیکی دو سال دو چه کندند یکی عمق چهل متر و دیگری بعمق هفتصد متر. روقتی راکه ازچاه اخیر درآمد برای آزمایش سنگو فرستادند و چند ماشینهای بزرگ تری برای کندن چاه آوردند که بوسیلهٔ مهندس «کراسف» که ازروسیه اعزام شده بود نصب گشت.

ترکشفت خوریان اوراق سهمی نیزمنتشر کرد گویا سهمی بمبلغ پانصدتومان و صف ازایران و نصف ازشوروی. اما بعداً درزمان سلطنت رضا شاه بپلوی این سهم بوسیلهٔ بانک ملی جمع و شرکت تعطیل شد.

مجلهٔ درخوریان یک نفر محافظ روسی با خانواده‌اش مقیم است. این محافظ هیچ گونه رابطه‌ای با مردم خوریان ندارد و هیچکس حتی مأمورین دولت را هم برای بازدید یا معاینه نمی‌پذیرد؛ یکشبانروز اهالی مزروعی راهم نصب معرف‌اند و چندان نزدیک این سمتی که مستخدم هستند کشت و زرع می‌کنند. موتوری هر برای آبیاری دروده‌اند.

درگیرچه نفت، آب معدنی است که برای امراض جلدی مفیدست اما محافظ کسی را نمیگذارد از آن استفاده کند. این محافظ دو سال بدو سال عوض می‌شود

استاد بهار

دفع ضرر

گر صد هزار آبابه پیش میگویم — بیرون دکان بضم زر میگویم
آنان بی جلب نفع گویند مدیح — من مدح بی دفع ضرر میگویم

صفحه نخست از گزارش مجله یغما در خصوص نفت خوریان در اردیبهشت ۱۳۳۰ ش. و آرشیو کوهسته

نفت خوریان

این مطالب عین تقریر و بیان یکی از معتمدین سمنان است در بارهٔ نفت خوریان. اطلاعاتی است ساده و بی پیرایه و عینی بدون دخالت شخصی، و ما بی‌اینکه بخواهیم در جزئیات تحقیق کنیم یا معلومات خود را بدان بیفزائیم بی‌هیچ تحریف و تصرف عیناً چاپ میرسانیم.

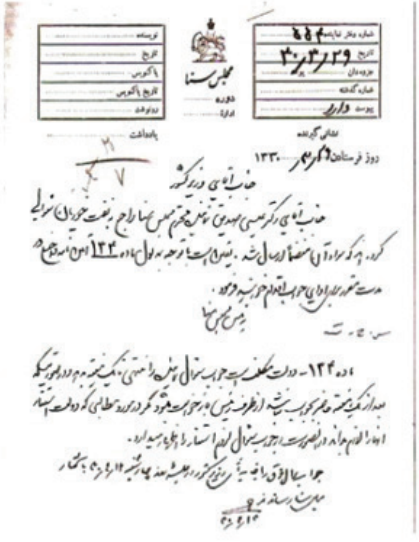
مجلهٔ یغما

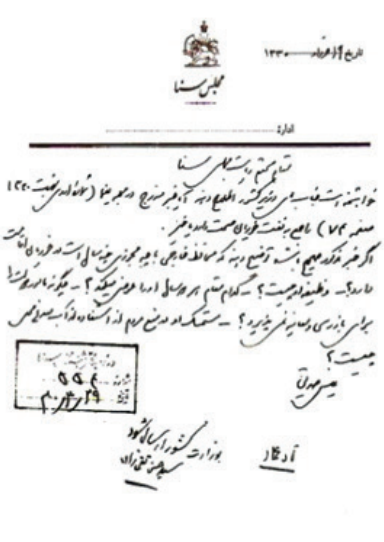
«خوریان» دریک فرسخ و نیمی جنوبی سمنان واقع است. ده دوازده خانوار جمعیت دارد، مدارش بر چهارده است، خرده مالک است، مالک عمده آقای محمد تقی‌است که باخانواده‌اش چهار شبانروزدارد. بهای هرشبانروزدرحدود دوازده‌هزار تومان است. آب خوریان شورین‌است، محصولش جوزغه و گندم‌است. گویا دهکده‌ای قدیمی باشد چه آثارقلعه خرابه‌ای در آنجا هست موسوم به «قلعه گبری». سابق پنج رشته قنات داشته که اکنون یکی از آنها دایر است و درحدود نیم سنگ آب دارد، اما اگردراین کاریز کار کنند آبش چندین برابرمی‌شود و استعدادش بسیارخوب‌است. پائین‌تر ازخوریان دیگرقریه‌ای نیست، چاه نفت درپنج کیلومتری جنوبی قریه واقع است که بکویر نمک جندق متصل می‌شود.

اما نفت خوریان:

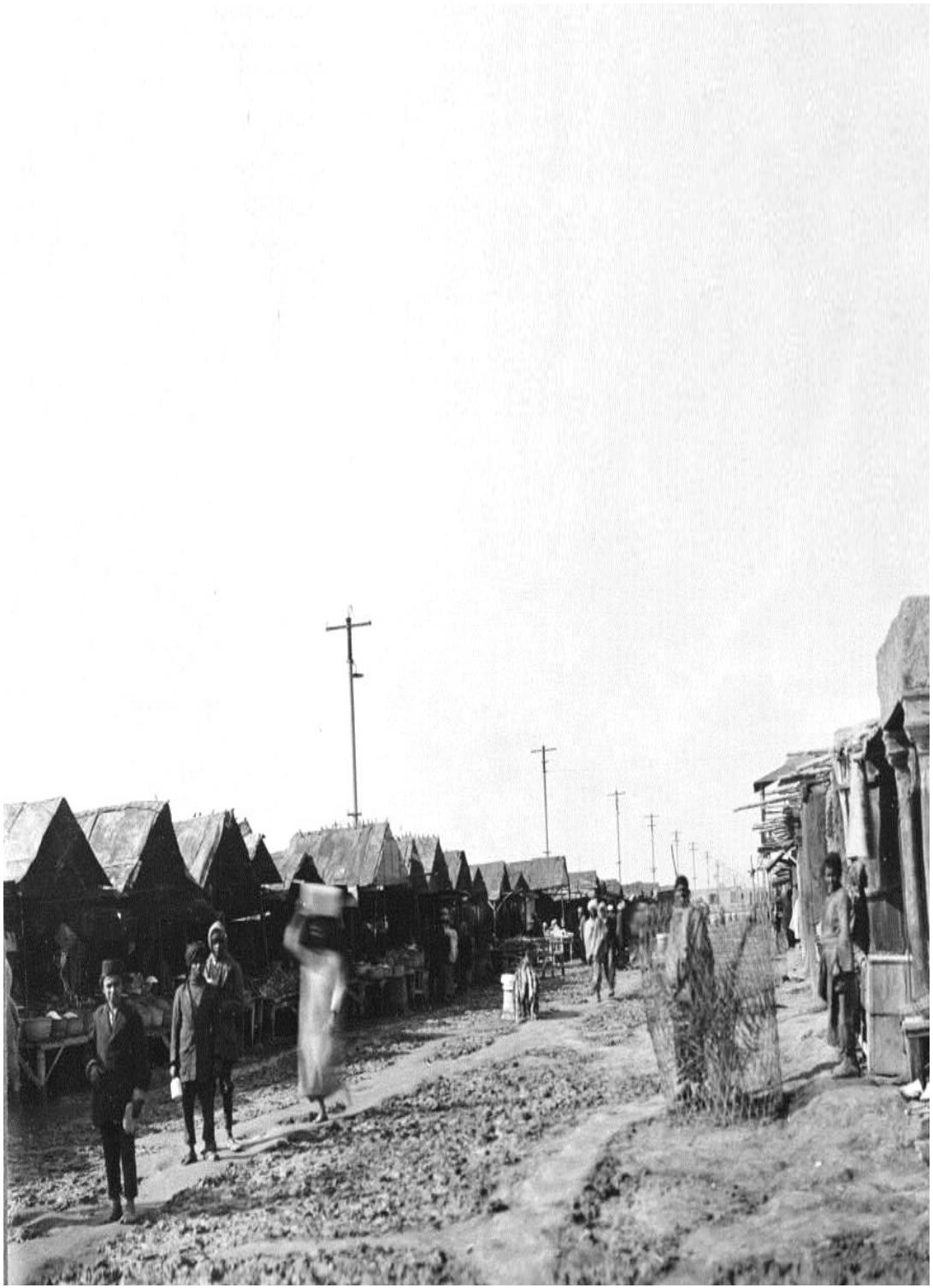
مرحوم میرزا علی اکبرخان ملقب به «امین معادن» معروف به «وینی»[۱]، در زمان ناصرالدین شاه متوجه شد که این ناحیه نفت خیزاست. زیرا نفت درروی زمین جریان‌داشته، پس بموجب‌فرمان‌شاه این ناحیه راتصرف کرد. فرمان ناصرالدین شاه بموجب ارث دختر زادهٔ امین معادن علی اکبرسنوده منتقل شد. علی‌اکبر سنوده مدیر خوزیود. وقتی تنگدست شد و می‌خواست فرمان شاه را بهزار تومان به گمنام

۱ ـ منسوب به وین پایتخت اطریش، گویا بعلت مسافرت و اقامت وی در آن بلاد.

شماره ثبت ۶۵۴
تاریخ ۳۰/۳/۲۹
پیوست دارد
مجلس سنا
دوره
تقنینی
تاریخ وصول
تاریخ بایگانی
پرونده
پاسخداده شد
۳۱
دوم فروردین ۱۳۳۰
جناب آقای وزیر کشور
جناب آقای دکتر صدیق سناتور محترم مجلس سنا راجع بنفت خوریان سئوالی کرده، چون هرگز برای آن مقصد وارد نشد. لذا بدین وسیله توجه به سئوال مورخ ۱۳۳۰ آبان ۲۹ را مجدداً مورد تقاضا دارد.
رئیس مجلس سنا
۱۳۳۰ ـ دولت مکلف است جواب سئوال پیش را تا مدتی که ممکن نیست و هم دور نباشد بدهد از کمیته مختلط مرکب از نمایندگان دولت و مجلس شورای ملی و مجلس سنا تشکیل شود.

تاریخ ۱۳۳۰
مجلس سنا
اداره
وزارت کشور
سئوال سناتور دکتر عیسی صدیق از وزیر کشور در خصوص اقدامات محافظ خارجی چاه نفت خوریان و پذیرفتن مسئولیت اقدامات قوی؛ از آرشیو کوهسته

نفت خوریان

بازار آبادان – دهه ۱۳۰۰ شمسی

فصل دوم

۱۳۲۱–۱۳۳۲

۱۳۲۱ شمسی / ۱۹۴۲ میلادی

درآمد نفت، ۴ میلیون لیره

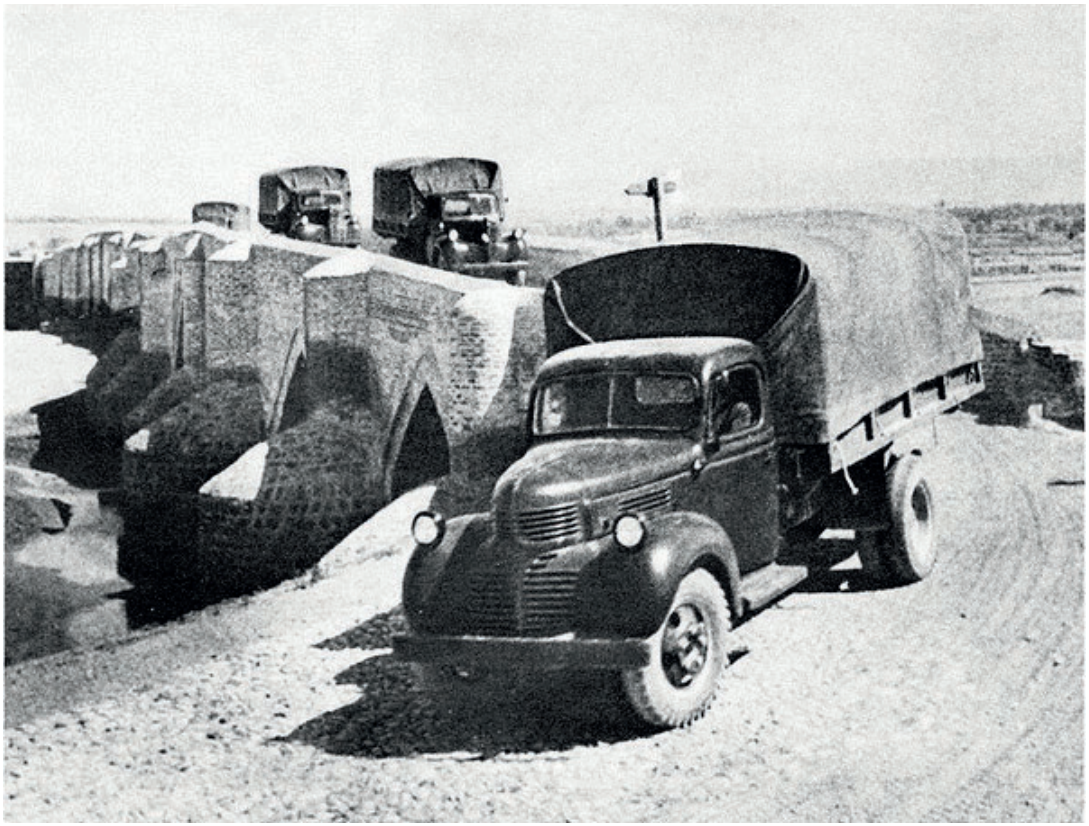
۵ خرداد

یک قرارداد مالی میان ایران و انگلیس منعقد و بر اساس آن، نرخ تسعیر ریال به لیره از قرار ۱۲۸ تا ۱۳۰ ریال تعیین شد و ایران تأمین احتیاجات ریالی متفقین را بر عهده گرفت.

۲۷ تیر

به دلیل کمیابی وسایل نقلیه دولت دستور داد، سازمان‌های اداری و بازرگانی از وسایل غیرموتوری مانند گاری، دوچرخه، شتر، اسب و الاغ استفاده کنند و برای واردکردن ۳ هزار شتر از هندوستان مذاکره کرد.

فروش بنزین، نفت، نفت گاز و نفت کوره در سراسر کشور، امسال ۳۰۱ هزار تن بود. (به استثنای میزان تحویلی به متفقین در زمان جنگ)

حمل مواد غذایی در جنگ جهانی دوم

۱۳۲۲ شمسی / ۱۹۴۳ میلادی

درآمد نفت، ۴ میلیون لیره

■ نمایندگانی از شرکت «رویال داچ شل» و دو شرکت امریکایی به منظور مذاکره برای گرفتن امتیاز نفت به ایران آمدند.
■ یک خط لوله به قطر ۳۰/۵ سانتیمتر از آغاجاری به آبادان کشیده شد.

نفت و کارکنان

استخدام نواب صفوی در شرکت نفت

نواب صفوی در شرکت نفت استخدام شد و به آبادان رفت. پس از دوره رضاشاه که کارگران جسارت اعتراض‌کردن پیدا کرده بودند، در ماجرای درگیری پلیس با یکی از کارگران، نواب کارگران را به اعتراض دعوت کرد که با دخالت پلیس، اعتراض سرکوب شد و نواب شبانه با قایق از راه اروندرود آبادان به نجف رفت.
■ احتیاجات روزافزون متفقین به نفت ایران، استخراج نفت را افزایش داد. در این سال، استخراج از ۱۳ میلیون تن هم بیشتر بود.

۱۳ اردیبهشت

نفت و مجلس

مجلس شورای ملی با افزایش اختیارات دکتر میلسپو، مستشار امریکایی، در وزارت مالیه موافقت کرد.

○ تیر

تولید سوخت هواپیما در آبادان

ارسال میعانات گازی از پازنان به آبادان برای غنی‌سازی سوخت

سید مجتبی میرلوحی
(۱۳۳۴-۱۳۰۳ش) معروف به نواب صفوی، طلبه، بنیان‌گذار و رهبر فدائیان اسلام

هواپیمـا آغـاز شـد.

شهریور

طرح پالایشگاه ماهشهر

بـرای افزایـش تولیـد نفـت و تکمیـل ظرفیـت پالایشـگاه آبـادان، بـا پیشـنهاد کارشناسـان و مسـئولان، شـرکت نفـت بـه فکـر سـاخت پالایشـگاهی در ماهشـهر افتـاد کـه ایـن موضـوع در شـرکت نفـت انگلیـس ـ ایـران مطـرح و بررسـی اجـرای آن بـه بعـد از جنـگ موکـول شـد. همچنیـن در ایـن جلسـه، توسـعه تأسیسـات نفتـی ماننـد مخـازن، پمپهـا، بارگیـری و سـاختن خانـه بـرای کارکنـان در دسـتور کار قـرار گرفـت.

۶ اسفند

نفت و مجلس

مجلـس چهاردهـم در ۶ اسـفند ۱۳۲۲ آغـاز و در ۲۱ اسـفند ۱۳۲۴ ش پایـان یافـت. دکتـر محمـد مصـدق کـه تـا آن زمـان در مجلـس و میـان مـردم در اقلیـت و ناشـناخته بـود، کمکـم مشـهور و محبـوب شـد، آن هـم در شـرایطی کـه بیشـتر نماینـدگان بـه دربـار و سیاسـت انگلیـس گرایـش داشـتند.

فـروش بنزیـن، نفـت، نفـت گاز و نفـت کـوره در سراسـر کشـور امسـال ۴۰۶ هـزار تـن بـود. (بـه اسـتثنای میـزان تحویلـی بـه متفقیـن در زمـان جنـگ)

۱۳۲۳ شمسی / ۱۹۴۴ میلادی

درآمد نفت، ۴ میلیون و ۵۰۰ هزار لیره

- خط لوله نفت خام در مسیر گچساران ـ اهواز ـ شوشتر و دومین خط لوله فراورده نفتی آبادان ـ اهواز احداث شد.
- امریکا با اختصاص ۲۳ درصد کل تجارت خارجی ایران به خود، دومین کشور طرف تجارت ایران قرار گرفت.
- استخراج نفت در ایران به ۱۷ میلیون تن رسید.
- استخراج از ذخایر نفتی در ناحیهٔ نفت‌سفید، به دست شرکت نفت انگلیس - ایران آغاز شد. خط لوله‌ای به قطر ۲۵ و ۳۰ سانتیمتر از این ناحیه به نقطه‌ای بین اهواز و شوشتر به نام ویس کشیده و به خط لوله مسجدسلیمان ـ آبادان متصل شد.
- با توسعهٔ تأسیسات بارگیری ماهشهر، ظرفیت صادرات نفت خام از ماهشهر سالانه ۲ میلیون تن بیشتر شد.

۱۹ مرداد

نفت و مجلس

مجلسی‌ها مانند طرح ایجاد راه‌آهن سراسری، خواهان ارائه طرحی برای تولید، توزیع و فروش بومی نفت شدند.

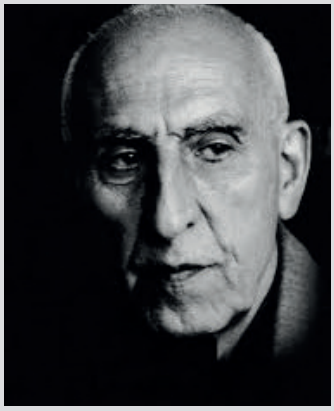
۲۴ شهریور

روس‌ها در پی امتیاز نفت شمال

کافتارادزه (Kavtaradze)، از معاونان وزیر امور خارجه اتحاد جماهیر شوروی که به همراه یک هیئت سیاسی به تهران آمده بود، دلیل سفرش را ارائه پیشنهادی به دولت ایران برای امتیاز نفت در مناطق شمالی ایران اعلام کرد و با گلایه از نحوهٔ روابط دو کشور گفت: «رویه غیرصمیمانه و غیردوستانه‌ای که دولت ایران نسبت به دولت شوروی اتخاذ کرده، همکاری با دولت ساعد را در

سرگئی کافتارادزه
(۱۹۷۱-۱۸۸۵ م)

دکتر محمد مصدق
(۱۳۴۵ -۱۲۵۸ ش)

آینـده امکان‌ناپذیـر کـرده اسـت.» او، روابـط آینـده ایـران و شـوروی را بـه چگونگـی پاسـخ دولـت ایـران بـه ایـن پیشـنهاد وابسـته دانسـت.

■ جنگ‌جهانـی دوم رو بـه پایـان و ایـران هنـوز در اشـغال متفقیـن (بریتانیـا، شـوروی و امریـکا) بـود. متفقیـن متعهـد شـدند، تـا ۶ مـاه پـس از پایـان جنـگ، نیروهـای خـود را از ایـران خـارج کننـد.

همچنیـن، دولـت ایـران هـم پیـش از آن، در جلسـه روز ۱۱ شـهریورماه تصویـب کـرد، پیـش از اسـتقرار صلـح و به‌ثبات‌رسـیدن وضـع دنیـا هیـچ امتیـازی بـه کشـورهای خارجـی واگـذار نخواهـد کـرد. در پـی ایـن مصوبـه، دولـت ایـران بـه هیئـت روسـی اعـلام کـرد، پیشـنهاد ایـن کشـور را نمی‌پذیـرد و مذاکـره دربـاره آن را بـه بعـد از جنـگ موکـول کـرد.

۲۷ مهر

ایران و بلوک شرق

سـاعد گزارشـی مفصـل از مذاکـره بـا شـوروی در زمینـه مشـارکت در پروژه‌هـای نفتـی بـه مجلـس ارائـه کـرد.

۵ آبان

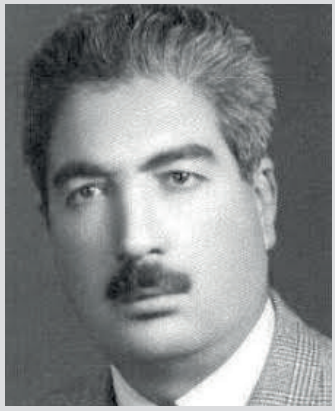
حـزب تـوده ایـران یـک راه‌پیمایـی بـزرگ بـر ضـد سـاعد در تهـران برگـزار کـرد. در ایـن راه‌پیمایـی کـه بـه نشـان اعتـراض بـه عـدم اعطـای امتیـاز نفـت شـمال بـه شـوروی صـورت گرفـت، شـمار زیـادی از سـالدات‌های روس نیـز میـان مخالفـان بودنـد.

۷ آذر

پیشنهاد تشکیل وزارت نفت

دکتـر مصـدق طـرح منـع مذاکـره بـا بیگانـگان دربـاره نفـت را ارائـه داد؛ در حالـی کـه هیئتـی بـرای اخـذ امتیـاز نفـت شـمال از شـوروی در ایـران حضـور داشـت. ایـن طـرح در ۱۱ آذرمـاه تصویـب شـد. مـاده اول ایـن قانـون هرگونـه مذاکـره رسـمی یـا غیررسـمی را بـه منظـور اعطـای امتیـاز نفـت ممنـوع و متخلفـان را بـه سـه تـا هشـت سـال زنـدان یـا محرومیـت ابـد از خدمـات دولتـی محکـوم می‌کـرد. بـر اسـاس مـاده دوم ایـن قانـون، راه مذاکـره دربـارۀ فـروش نفـت و روش اسـتخراج و اداره عملیـات آن بـرای دولـت بـاز بـود.

دکتـر مصـدق در همـان سـخنرانی، در کنـار ارائـه طـرح منـع مذاکـره دربـاره نفـت، از دولـت خواسـت یـک وزارتخانـه بـرای نفـت تأسـیس کنـد و یـک وزیـر صاحب‌نظـر و کاردان بـرای آن برگزینـد کـه بـرای اسـتخراج نفـت از سـوی ایـران اهمیـت قائـل باشـد.

غلامحسین رحیمیان
نماینده قوچان که طرح لغو امتیاز نفت دارسی را مطرح کرد

۱۱ آذر

نفت و مجلس

زنگ خطر برای انگلیس

دکتر محمد مصدق با ایراد نطقی مفصل در مجلس، به موضوع نفت و اعطای امتیاز آن به شرکت‌های خارجی پرداخت و طرحش را که به امضای نمایندگان رسانده بود، به تصویب رساند. این طرح به هیچ‌یک از مقامات کشور حق مذاکره یا عقد قرارداد نفتی با خارجی‌ها را نمی‌داد.

قانون ممنوعیت دولت از مذاکره و عقد قرارداد دربارهٔ اعطای امتیاز نفت به بیگانگان

ماده اول: هیچ نخست‌وزیر، وزیر و اشخاصی که کفالت از مقام آنها یا معاونت می‌کنند، نمی‌توانند راجع به امتیاز نفت با هیچ یک از نمایندگان رسمی و غیررسمی دول مجاور و غیرمجاور یا نمایندگان شرکت‌های نفت و هر کس غیر از اینها، مذاکراتی که صورت رسمی و اثر قانونی دارد، بکنند یا اینکه قراردادی امضاء نمایند.

ماده دوم: نخست‌وزیر و وزیران می‌توانند برای فروش نفت و طرزی که دولت ایران معادن نفت خود را استخراج و اداره می‌کند، مذاکره نمایند و از جریان مذاکرات باید مجلس شورای ملی را مستحضر نمایند.

ماده سوم: متخلفان از ماده اول، به حبس مجرد از سه تا هشت سال و انفصال دائم از خدمات دولتی محکوم خواهند شد. این قانون که مشتمل بر سه ماده است، در جلسه یازدهم آذرماه ۱۳۲۳ به تصویب مجلس شورای ملی رسید.

رئیس مجلس شورای ملی، محمدصادق طباطبایی

۱۲ آذر

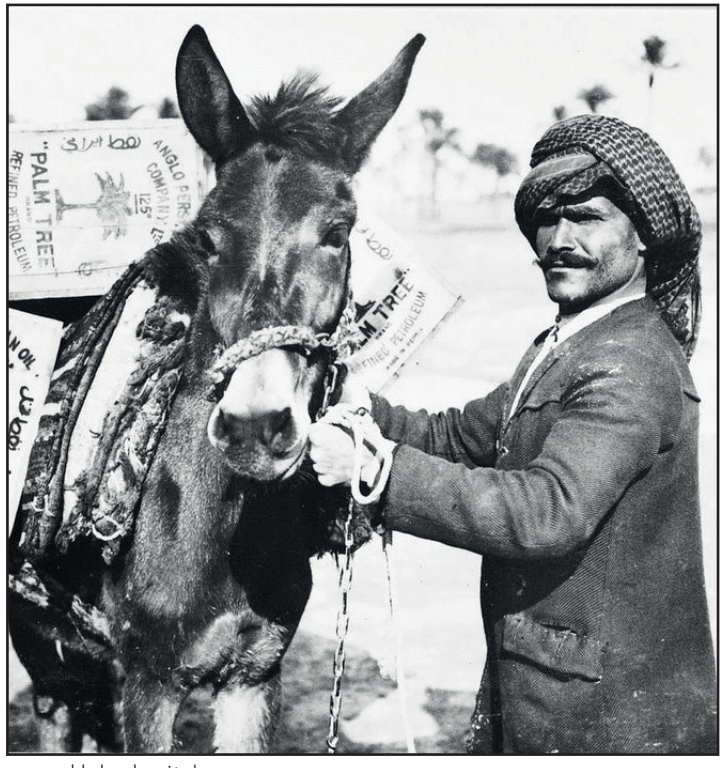
غلامحسین رحیمیان، نماینده قوچان، طرح لغو امتیاز نفت دارسی را مطرح کرد. دکتر مصدق سال‌ها بعد دلیل حمایت‌نکردن مجلس از او را فضای سیاسی مجلس چهاردهم ـ که به دربار و انگلیس گرایش داشت ـ عنوان کرد.

۱۸ آذر

کافتارادزه، قائم مقام کمیساریای امور خارجه اتحاد جماهیر شوروی که برای اخذ امتیاز نفت شمال در رأس هیئتی به ایران آمده بود، پس از تصویب طرح ممنوعیت واگذاری امتیازات به خارجیان،

ایـران را تـرک کـرد.

فـروش بنزیـن، نفـت، نفـت گاز و نفـت کـوره در سراسـر کشـور امسـال ۴۸۳ هـزار تـن بـود. (بـه اسـتثنای میـزان تحویلـی بـه متفقیـن در زمـان جنـگ)

حمل نفت با چهارپایان

۱۳۲۴ شمسی / ۱۹۴۵ میلادی

درآمد نفت، ۵ میلیون و ۶۰۰ هزار لیره

■ یک سال پس از جنگ جهانی دوم، محصول نفت خاورمیانه ۳۵/۵ میلیون تن و همان سال، محصول نفت جهان ۳۷۸ میلیون تن و محصول خاورمیانه، نه‌چهاردهم درصد از کل محصول دنیا بود.

■ استخراج نفت در ایران به بیش از ۱۶ میلیون تن رسید.

۳۱ خرداد

ایران و بلوک شرق

فرمان استالین برای اکتشاف و بهره‌برداری نفت شمال

استالین دستور اکتشاف حوزه‌های نفتی شمال ایران را صادر کرد؛ در آن هنگام سربازان شوروی هنوز در خاک ایران بودند.

متن نامه استالین

فرمان کمیته دفاع دولتی (OKOG) (اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی) شماره ۹۱۶۸ اس. اس؛ دایر بر عملیات کاوش معدن نفت در شمال ایران ـ مورخ ۲۱ ژوئن ۱۹۴۵ ـ مسکو، کرملین

بسیار محرمانه

عملیات کاوش معدن نفت در شمال ایران

با هدف کاوش و حفاری برای معدن‌های نفت در شمال ایران، کمیته دفاع دولتی فرمان می‌دهد:

۱. در چارچوب «آذنفت» (نفت آذربایجان) مجموعه نارکوم نفت (کمیساریای خلق برای نفت) یک دپارتمان هیدروژئولوژیک بنیان کنید و وظیفه سرپرستی بر بررسی‌های زمین‌شناختی برای حوزه‌های نفتی در شمال ایران را به آن واگذار کنید.

۲. برای اجرای عملیات کاوش معدن‌های نفت در شمال ایران، نارکوم نفت، رفیق بایباکوف و آذنفت، رفیق وزیروف، را مسئول فراهم‌آوردن شمار کارگران مورد نیاز از صنعت نفت برای کاوش (حفاری) نفت و گروه‌های بررسی و فرستادن آنها به حوزه‌های کاری به صورت یکان‌های هیدروژئولوژیک وابسته به ستاد نیروهای شوروی در ایران (قزوین) بدانید.
۳. بنیان هیئتی برای دپارتمان هیدروژئولوژیک برای به‌انجام‌رساندن کارهای زیر در شمال ایران:
الف. حفاری
ده تلمبه در هفت ناحیه، دربرگیرنده سه تلمبه ثابت (حفاری ژرف با دستگاه چرخنده) در بخش‌های شاهی، بندرشاه و میانه. چهار پمپ ثابت (کاوش‌های ژرف برای شناخت ساختار زمین) در شاهی، بلگارچای و خوی. سه یکان حفاری برای کاوش در بندرشاه، بابلسر و بندر پهلوی.
ب. بررسی‌های زمین‌شناختی دربرگیرنده ۱۰ گروه در منطقه‌های دشت گرگان، اشرف، شاهی، آمل، خرم‌آباد، بلگارچای، جلفا، زنجان، تبریز، اردبیل، و سیاه‌کوه.
ج. بررسی‌های زمین‌شناختی دربرگیرنده سه گروه جاذبه‌سنج، اندازه‌گیر نیروی مغناطیسی و سنجش ایستایی و پایایی در منطقه‌های دشت گرگان، زمین‌های فرورفته مازندران و رشت و سراسر کرانه جنوبی دریای مازندران (کاسپین) از مرز جمهوری ترکمنستان شوروی تا مرز جمهوری آذربایجان شوروی فرستاده شوند.
نارکوم نفت (رفیق بایباکوف) و آذرنفت (رفیق وزیروف) عهده‌دار و سرپرست ترابری ابزار مورد نیاز کاوش نفت تا اول سپتامبر ۱۹۴۵ برای آغاز کار حفاری و اکتشاف در سپتامبر ۱۹۴۵ است.
۱. نارکوم نفت (رفیق بایباکوف) تا اول آگوست ۱۹۴۵ سرپرست سازماندهی و فرستادن یک هیئت زمین‌شناس دربرگیرنده ۱۰ گروه: یک گروه کندن چاه و سنجش پتانسیل به وسیله نیروهای الکتروستاتیک، یک هیئت ژئوفیزیک دربرگیرنده سه گروه جاذبه‌سنجی، سنجش تغییرات (دو دستگاه) و ایستایی‌سنجی با جابه‌جاکردن این گروه‌ها از منطقه‌های گروه سنجش جاذبه و مغناطیس زمین از باکو؛ [گروه] سنجش دگرش‌ها از شاخه نارکوم نفت در ولگای میانه؛ [گروه] مقاومت‌سنجی (ایستایی سنجی) از

منطقـه کراسـنودار اسـت.
۲. سـازمان‌های زیـر عهـده‌دار آماده‌سـاختن دپارتمـان هیدروژئولوژیـک بـه دسـتگاه‌ها، وسـایل و ابزارهـای مـورد نیـاز هسـتند:
الـف. نارکـوم نفـت (رفیـق بایباکـوف) بایـد در آگوسـت ۱۹۴۵ دسـتگاه‌ها و ابـزار زیـر را فراهـم و بـه دپارتمـان هیدروژئولوژیـک بفرسـتد: پنـج دسـتگاه تلمبـه، وسـایل حفـاری و یـک دسـتگاه حفاری‌گـردان، چهـار چارچـوب ZV-۷۵۰، دسـتگاه‌های حفـاری و کارافزارهـای آنهـا؛ ۳ میلـه حفـاری (۱۲۰۰ متـر) و ابـزار تلمبه‌هـای AK -۳۰۰ و دیگـر کارافزارهـا و ابـزار مـورد نیـاز بـرای اقدامـات واحـد هیدروژئولوژیـک.
ب. نارکـوم نشـتورگ (کمیسـاریای خلـق بـرای تجـارت خارجـی) کـه سرپرسـتی آن بـا رفیـق میکویـان اسـت، می‌بایـد در ماه‌هـای ژوئـن و جـولای ۱۹۴۵ (تیـر و امـرداد ۱۳۲۴ ش) پانـزده تراکتـور و ۱۲۰ کامیـون از قطعه‌هـای واراداتـی سوارنشـده در ایـران فراهـم آورد.
ج. ژنـرال فرمانـده جبهـه فراسـوی قفقـاز، (رفیـق تیولهنـوف) عهـده‌دار فراهـم‌آوردن سـاختمان اداری و جـای زندگـی در قزویـن و در منطقه‌هـای کنـدوکاو نفتـی بـرای یـکان هیدروژئولوژیـک اسـت و همچنیـن می‌بایـد از افـراد یگان‌هـای نظامـی بـرای سـوارکردن قطعه‌هـای ۱۲۰ کامیونـی اسـتفاده کنـد کـه بـرای یـکان هیدروژئولوژیـک در نظـر گرفتـه شـده اسـت.
د. کمیسـاریای خلـق بـرای پدافنـد اتحـاد جماهیـر شـوروی (رفیـق وروبویـف)، مارشـال نیروهـای مهندسـی ارتـش شـوروی می‌بایـد تـا اول آگوسـت ۱۹۴۵ دو یـکان کامـل و آمـاده بـه کار حفـاری سـیار AVB-۲-۱۰۰، یـک دسـتگاه حفـاری AVB-۲-۱۰۰، یـک تانکـر آب ZIS ۵ ـ و یـک کامیـون یک‌ونیمـی بـا وسـایل لازم و یـک چارچـوب AU -۱۲۵ بـا سـه گـروه حفـار را در اختیـار یـکان هیدروژئولوژیـک در ایـران قـرار دهـد.
س. کمیسـاریای خلـق بـرای امـور دفاعـی اتحـاد جماهیـر شـوروی، ژنرال ارتـش، فرمانـده پشـت جبهـه ارتـش شـوروی، (رفیـق خرولـف) می‌بایـد بـرای یـکان هیدروژئولوژیـک بـا نگـرش بـه ترتیـب کار، پنـج دسـتگاه کامیـون دوازده تـن مـاک، هفـت دسـتگاه تریلـر الـوار بـر و پانـزده دسـتگاه [جیـپ] ویلیـز را فراهـم آورد. همچنیـن، دسـتگاه‌های حفـاری و خودروهـای ترابـر نیازمنـد بـه تعمیـر را بـه کارگاه‌هـای وابسـته بـه فرماندهـی ترابـری (ارتـش) شـوروی در ایـران را ممکـن سـازد.
۶. ژنـرال فرمانـده جبهـه فقفـاز (رفیـق تیولنـف) عهـده‌دار یاری‌رسـانی بـه

یکان هیدروژئولوژیک در کندوکاو است که این با در اختیارگذاشتن نیروی‌های نگهبانی و اسکورت گروه‌های پژوهش نفت و با فراهم‌ساختن ابزار و وسایل نقشه‌کشی و همچنین پوشاک و مدرک‌های مورد نیاز یکان انجام‌پذیر است.

۷. نارکوم فین، کمیساریای خلق برای امور مالی (رفیق زورف)، عهده‌دار در اختیارگذاردن ۸ میلیون روبل در سه‌ماهه سوم و چهارم ۱۹۴۵ م است که این پول در برگیرنده ۲ میلیون و ۴۰۰ هزار ریال برای دپارتمان هیدروژئولوژیک شرکت آذنفت است که برای فراهم‌آوردن دستگاه‌های ترابری و مواد و ابزار مورد نیاز و پوشاک و خوراک کارکنان کنار گذاشته شده است.

۱. کمیساریای خلق برای امور داخلی (وزارت کشور) (NKVD) جمهوری آذربایجان شوروی اختیار دارد که برای کارکنان نارکوم‌نفت و آذنفت که برای کار در دپارتمان هیدروژئولوژیک گمارده شده‌اند، پروانه ورود به ایران صادر کند.

۲. رفیق ملیک پاشایف رئیس دپارتمان هیدروژئولوژیک نامیده می‌شود، رفیق گیداروف نیز رئیس دپارتمان هیدروژئولوژیک از میان افراد ارتش شوروی در ایران برگزیده شده است و رفیق کومف به عنوان نایب‌رئیس دپارتمان هیدروژئولوژیک تأیید می‌شوند.

۳. نارکوم نفت (رفیق بایباکوف) و آذنف (رفیق وزیروف) شخصاً مسئول سرپرستی، فراهم‌آوردن و تأمین خدمه و کارشناسان مهندسی و کارکنان فنی واحد هیدرولوژیک و فراهم‌آوردن ابزار و دستگاه‌های مورد نیاز کندوکاو و زمین‌شناسی در شمال ایران هستند.

۴. دبیر کمیته مرکزی حزب کمونیست آذربایجان، رفیق باقروف را از جهت هرگونه کمک و همراهی با اقدامات بررسی زمین‌شناختی در شمال ایران مسئول بدانید.

صدر کمیته دفاع ملی، استالین

ژوزف ویساریونویچ جوگاشویلی مشهور به ژوزف استالین (۱۹۵۳- ۱۸۷۸ م)

تیر

منطقه نفت‌سفید به سیستم خط لوله اصلی متصل شد.

مهر

دولت‌های آمریکا و انگلیس موافقت‌نامه‌ای برای اتحاد در مسائل بین‌المللی مربوط به نفت امضا کردند.

۷ بهمن

احمد قوام نخست‌وزیری را پذیرفت.

۸ بهمن

■ احمد قوام، نخست وزیر، برای تحکیم روابط دوستانه، تلگرام‌هایی به استالین و اتلی و جمیز. اف بیزنر (James F. Byrnes)، وزیر خارجه امریکا، مخابره کرد.

■ سیدحسن تقی‌زاده، رئیس هیئت نمایندگی ایران در شورای امنیت، به مشکلات دولت و ملت ایران، ناشی از توقف نیروهای بیگانه، اشاره کرد.

۱ اسفند

ایران و بلوک شرق

احمد قوام، نخست‌وزیر ایران، در نامه‌ای به مولوتوف، وزیر خارجه شوروی، خواستار پرداخت بدهی‌های دولت شوروی شد.

طلب‌های ایران:

ـ حقوق گمرکی معوق در زمان جنگ که دولت شوروی نپرداخته بود؛

ـ ۱۱ تن طلا؛

ـ هزینه استفاده ارتش شوروی از راه‌آهن سراسری در زمان جنگ؛

ـ هزینه استفاده از کارخانجات اسلحه‌سازی.

۹ اسفند

بخشی از نامه مولوتوف (Molotov) وزیر خارجه شوروی به احمد قوام، دربارهٔ نفت:

« ...حق اتحاد جماهیر شوروی در تحصیل نفت شمال قابل بحث نیست، خاصه که در نظر گرفته شود در جنوب ایران از مدت‌ها پیش امتیاز نفت به انگلیسی‌ها داده شده است. ...دولت شوروی پیشنهاد امتیاز نفت را به تشکیل شرکت مختلط نفت ایران ـ شوروی (۴۹درصد ایران و ۵۱ درصد شوروی) تبدیل کرد. ...اما طرف ایرانی موافقت نکرد. ...اکنون، از سوی دولت شوروی تصمیم گرفته شده است که همان پیشنهاد رسمی ۱۹۴۴ م مبنی بر واگذاری امتیاز نفت در شمال ایران را درخواست کند.»

۱۴ اسفند

استالین ضیافت مجللی به افتخار قوام و همراهان او در کاخ کرملین برپا کرد که در آن، بسیاری از مقامات شوروی نیز حضور داشتند.

نامه احمد قوام، نخست وزیر، به استالین:

« ...باز هم لزوم تخلیه فوری ایران از قوای شوروی را خواستارم و امیدوارم مقامات شوروی با این عمل اعتماد و دوستی ملت ایران

احمد قوام، ملقب به قوام‌السلطنه (۱۳۳۴-۱۲۵۲ش) یکی از روزهای اسفندماه، عصرهنگام، احمد قوام، نخست‌وزیر، به تنهایی با استالین، رهبر شوروی، در کاخ کرملین دیدار کرد.

«این ملاقات اثر بسیار نامطلوبی در من بر جای گذاشت و شاید اعتمادم را در صداقت و صمیمیت روس‌ها نسبت به ایران متزلزل یافتم. ...استالین علاوه بر آنکه با صراحت تمام اعطای امتیاز نفت شمال را به مدت پنجاه سال خواستار شد، در جواب سؤال من درباره تاریخ تخلیه ایران از قوای سرخ پاسخ صریحی نداد.»

(خاطرات احمد قوام)

را جلب کنند.»

۱۶ اسفند

قوام و هیئت همراه او خاک شوروی را ترک کردند. قبل از بازگشت، اعلامیه‌ای از سوی دولت‌های شوروی و ایران دربارهٔ مذاکرات دو کشور منتشر شد.

۲۵ اسفند

احمد قوام پس از بازگشت از مسکو در ۱۶ اسفند، اقداماتی (موازنه مثبت) به نفع شوروی انجام داد تا استالین را برای بیرون راندن ارتش شوروی از خاک ایران متقاعد کند، از جمله در روزنامه‌ها و برای افکار عمومی، چهره‌ای زیرک از او ترسیم کردند. ماه‌ها بعد که شوروی به نفت شمال نرسید، رادیو فارسی مسکو بدون اطلاع از بار معنایی این ضرب‌المثل فارسی گفت: «ایرانی‌ها سر استالین را شیره مالیدند.»

فروش فراورده

فروش بنزین، نفت، نفت‌گاز و نفت کوره در سراسر کشور امسال ۴۵۹ هزار تن بود. (به استثنای میزان تحویلی به متفقین در زمان جنگ)

قوام قبل از سفر به مسکو

۱۳۲۵ شمسی / ۱۹۴۶ میلادی

درآمد نفت، ۷ میلیون و ۱۰۰ هزار لیره

■ پس از اعتصاب گسترده کارگران شرکت نفت، شرکت، ساخت مسکن و تأمین رفاه کارکنانش را شروع و ۳ میلیون و ۴۰۰ هزار لیره برای آن هزینه کرد.

■ ترازنامه سال ۱۹۴۶ /۱۳۲۵ شرکت نفت انگلیس- ایران منتشر شد. و مورد انتقاد تحلیلگران سیاسی قرار گرفت.

■ مجموع نفت صادرشده و فروخته‌شده در ایران ۲۰ میلیون و ۱۹۵ هزار تن بود.

■ درآمد خالص شرکت نفت پس از پرداخت حق امتیاز به دولت ایران ۳۳ میلیون و ۴۱۲ هزار و ۹۳۹ لیره بود.

■ حساب‌سازی انگلیس: مالیات پرداختی به دولت انگلیس ۱۵ میلیون و ۲۶۶ هزار و ۶۶۵ لیره به ذخیره حساب‌ها انتقال داده شده بود.

■ به سهامداران نفت ۱۱ میلیون و ۵۰۰ هزار لیره پرداخت شد. حق امتیاز دولت ایران ۷ میلیون و ۱۱۲ هزار و ۴۸۴ لیره بود.

■ از ۷ میلیون و ۱۰۱ هزار و ۲۵۱ لیره حق امتیازی که به دولت ایران پرداخت شد، نزدیک به نیم میلیون لیره به مالیات بردرآمد اختصاص یافت که برابر سه‌چهارم یک درصد درآمد شرکت بود، در حالی که بیش از ۴۵ درصد سود شرکت برای مالیات به دولت انگلیس پرداخت شده بود. این اختلاف زیاد بین میزان مالیات دولت‌ها، گویای نامتناسب بودن کل درآمد شرکت و حق امتیاز ایران بود.

پالایشگاه آبادان

یک واحد کاتالیتیک کراکینگ در پالایشگاه آبادان نصب شد و همچنین، ظرفیت پالایشگاه آبادان به ۱۷ میلیون تن رسید.

هری اس. ترومن
(۱۹۷۲-۱۸۸۴م) سی‌وسومین رئیس‌جمهور امریکا

۱ فروردین

تهدید امریکا

ترومن (Truman)، رئیس جمهور امریکا، دولت شوروی را تهدید کرد که اگر نیروهای خود را از ایران بیرون نبرد، امریکا نیز نیروهای خود را به ایران خواهد فرستاد.

۶ فروردین

ایران و بلوک شرق

شورای امنیت دربارهٔ خروج ارتش شوروی از خاک ایران جلسه‌ای تشکیل داد. آندره گرومیکو (Andrei Gromyko)، نماینده شوروی، برای خروج ارتش سرخ قول مبهمی داد و از اعضای شورای امنیت خواست، پرونده از شورای امنیت خارج شود، اما نماینده امریکا مخالفت کرد و گفت باید جزئیات توافق بین ایران و شوروی برای همه روشن باشد. در نهایت، پیشنهاد شوروی برای عدم ثبت شکایت ایران با ۹ رأی مخالف رد شد. شوروی امیدوار بود، سفیرش، سادچیکوف (Sadchikov)، امتیاز نفت شمال را بگیرد تا شوروی آبرومندانه ایران را ترک کند.

۱۵ فروردین

■ **پیوند نفت و امنیت**

پیش‌نویس موافقت‌نامهٔ تشکیل شرکت مختلط نفت ایران و شوروی بین احمد قوام، نخست وزیر و سادچیکوف، سفیر شوروی در تهران، امضا شد. حوزهٔ این قرارداد، شمال ایران به استثنای بخشی از آذربایجان غربی برای ۵۰ سال بود که در ۲۵ سال اول، سهام ایران ۴۹ درصد و سهم شوروی ۵۱ درصد و در ۲۵ سال دوم، سهام هر یک ۵۰ - ۵۰ بود.

■ پس از هشدار امریکا به شوروی و اطمینان شوروی از اخذ امتیاز نفت شمال، این کشور نیروهای خود را از ایران بیرون برد و دیگر از پیشه‌وری در آذربایجان پشتیبانی نکرد.

ابلاغیه مشترک ایران و شوروی درباره تخلیه ایران و پایان غائله آذربایجان

۱. ارتش شوروی از چهارم فروردین‌ماه ۱۳۲۵ ش خاک ایران را ترک می‌کند.

۲. لایحه قرارداد تشکیل شرکت مختلط نفت از چهارم فروردین‌ماه ۱۳۲۵ ش، برای تصویب به مجلس پانزدهم پیشنهاد شود.

۳. ماجرای آذربایجان، موضوع داخلی ایران است، روش مسالمت‌آمیزی

برای اجرای اصلاحات پیش گرفته خواهد شد.

۲۰ اردیبهشت

برخی از کارگران نفت آغاجاری به دلیل پایین بودن دستمزد و سختی معیشت اعتصاب کردند.

۱۱ تیر

۶ هزار نفر از کارگران آبادان اعتصاب کردند. آنان ۶ تقاضا داشتند، شرکت با تقاضای ششم که پرداخت دستمزد روز جمعه بود، موافقت نکرد.

۱۹ تیر

دولت طبق قانون کار کمیسیونی تشکیل داد که حداقل دستمزد را برای کارگران کشور تعیین کند.

۲۲ تیر

اتحادیه کارگران نفت، اعلامیه تقاضاهای کارگران را صادر کرد که شامل برکناری مصباح فاطمی، استاندار خوزستان، خلع سلاح عشایر، منع شرکت از مداخله در امور ایران و پرداخت دستمزد روز جمعه بود. اعتصاب عمومی در تمامی مراکز مرتبط با صنعت نفت شروع شد و دو ساعت پس از اعتصاب، همهٔ کارگران و کارمندان دست از کار کشیدند که در پی وقوع این امر، دولت، حکومت نظامی اعلام کرد.

۲۳ تیر

اعتصاب کارگران نفت، نقش جیکاک

اتحادیه‌های کارگری برای اعتراض به شرایط نامساعد کارگران ایرانی مناطق نفتی در پوشش شرکت نفت ایران و انگلیس، اعتصاب کردند. شرکت نفت ایران و انگلیس، از سوی جیکاک (Jikak) افسر انگلیسی، برای مقابله با این اعتراض، اقلیتی از شیوخ عرب خرمشهر و کارگران را تحریک کرد تا اتحادیه‌ای جداگانه تشکیل دهند و ساز جدایی خوزستان از ایران را بزنند. اعتصاب به شورش و درگیری کشیده شد و حدود ۵۰ نفر کشته و بیش از ۱۵۰ نفر زخمی شدند، برخی از قبایل عرب نیز در این زدوخورد مداخله کردند. دولت انگلیس نیروهای خود را در بصره به حالت آماده‌باش درآورد و دو کشتی جنگی به آبادان فرستاد.

مستر جیکاک

جیکاک، افسر انگلیسی در طول جنگ جهانی دوم، از ۱۳۲۴ ش به استخدام شرکت نفت انگلیس ایران درآمد. وظیفه او ابتدا شناسایی مخالفین و اعضای حزب توده بود و به تدریج حوزه مسئولیتش گسترده‌تر شد.
عکس فوق که منسوب به جیکاک است، براساس نوشته نشریه دنیا (۱۳۴۱) به اسکات ، زمین شناس معروف انگلیسی تعلق دارد.

۲۴ تیر

در دومین روز اعتصاب خوزستان، از تهران هیئتی مرکب از وزیر بازرگانی، معاون نخست وزیر و دو نفر از رهبران حزب توده برای مذاکره با نمایندگان کارگران و کارفرمایان از تهران به آبادان رفتند تا اعتصاب را خاتمه دهند. در پی موافقت هیئت اعزامی با پرداخت دستمزد روز جمعهٔ کارگران و اجرای کامل قانون کار، اعتصاب در روز سوم خاتمه یافت.

۲۵ تیر

سفارت انگلیس درباره وقایع خوزستان اعلامیه‌ای در تهران منتشر کرد. در این اعلامیه آمده بود: روز یکشنبه ۱۴ ژوئن (۲۳ تیرماه) اعتصاب عمومی کارگران شرکت نفت انگلیس- ایران شروع شد. دولت ایران در ساعت ۸ صبح حکومت نظامی اعلام کرد. عصر این روز، بین اعراب محلی و طرفداران حزب توده نزاعی رخ داد که در آن، ۱۵۰ نفر زخمی و ۱۷ نفر کشته شدند. این اعتصاب تا روز بعد ادامه یافت. روز ۱۵ ژوئن، مظفر فیروز، نماینده نخست وزیر و احمد آرامش، کفیل وزارت پیشه و هنر، به همراه نماینده حزب توده، به آبادان رفتند. این اعتصاب به دلایل کاملاً سیاسی طراحی شده بود.

۲۶ تیر

دولت انگلیس در واکنش به اعتصابات، یک فروند کشتی جنگی به آبادان فرستاد که در ساحل جنوبی اروندرود (شط‌العرب) لنگر انداخت.

۲۲ مرداد

سفارت کبرای انگلیس ورود قوای خود به ایران برای سفر به عراق را تکذیب و از اقدامات دولت برای ایجاد امنیت در مناطق نفت‌خیز تشکر کرد.

فروش فراورده در سال ۱۳۲۵

فروش بنزین، نفت، نفت گاز و نفت کوره در سراسر کشور امسال ۴۶۸/۰۰۰ تن بود.

۱۳۲۶ شمسی / ۱۹۴۷ میلادی

درآمد نفت، ۷ میلیون و ۱۰۰ هزار لیره

■ خط لوله نفت خام لالی ـ مسجدسلیمان به قطر ۱۰ تا ۱۲ اینچ احداث شد.

■ شرکتی به نام «خط لوله خاورمیانه» متشکل از شرکت نفت بریتانیا، شرکت «استاندارد اویل نیوجرسی» و شرکت نفت «سوکونی وکیوم» در لندن تشکیل شد. این شرکت‌ها برای احداث خط لوله از کویت و ایران به دریای مدیترانه تأسیس شده بود تا سالانه ۳۰ میلیون تن نفت را انتقال بدهند.

■ وظیفه صدور نفت خام، به بندر ماهشهر محول شد که گنجایش کشتی‌های نفت‌کش با ظرفیت ۵۰ هزار تن را داشت.

■ با افزایش مصرف فراورده‌های نفتی، عرضه مواد نفتی از طرف شرکت، به یک میلیون تن رسید.

■ مجلس تصویب کرد که دولت مکلف است برای احقاق همه حقوق تضییع‌شده ملت ایران از منابع ثروت کشور، اعم از زیرزمینی و جز آن، به ویژه نفت جنوب، رسماً اقدام و نتیجه آن را گزارش کند.

■ نمایندگانی از سوی سازمان اتحادیه جهانی کارگران به ایران آمدند تا وضع کارگران نفت را بررسی کنند.

■ عده‌ای از شیوخ جنوب به وسیلهٔ جیکاک، کارمند ارشد شرکت نفت انگلیس ـ ایران مسلح شدند و طرح جدایی خوزستان را مطرح کردند. این اقدام برای تشویش فضای سیاسی کشور و عقب نشاندن مردم از ملی شدن صنعت نفت بود.

■ یک واحد تولید روغن برای تأمین بخش صنعت در پالایشگاه آبادان تأسیس شد.

۲۵ تیر

مجلس پانزدهم افتتاح و موضوع قرارداد قوام و سادچیکف در مجلس مطرح شد.

شهریور

آمریکا اعلام کرد، از رد قرارداد قوام و سادچیکف و به طور کلی هرگونه تهدید شوروی، از ایران حمایت خواهد کرد.

۲۸ مهر

نفت و مجلس

تصمیم قانونی دربارهٔ بی‌اثربودن موافقت‌نامه مورخ ۱۵ فروردین ۲۵ مربوط ایجاد شرکت مختلط نفت ایران و شوروی

ماده‌واحده:

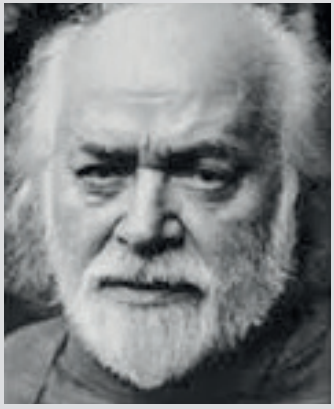
الف. نظر به اینکه آقای نخست‌وزیر با حسن نیت و در نتیجه استنباط از مفاد ماده دوم قانون یازدهم آذرماه ۱۳۲۳ اقدام به مذاکره و تنظیم موافقت‌نامه مورخ پانزدهم فروردین‌ماه ۱۳۲۵ در باب ایجاد شرکت مختلط نفت ایران و شوروی نموده‌اند و نظر به اینکه مجلس شورای ملی ایران استنباط مزبور را منطبق با مدلول و مفهوم واقعی قانون سابق‌الذکر تشخیص نمی‌دهد، مذاکرات و موافقت‌نامه فوق را بلااثر و کان‌لم‌یکن می‌داند. ماده سوم ابلاغیه مورخ ۱۵ فروردین ۱۳۲۵ نیز کان‌لم‌یکن می‌باشد.

ب. دولت باید موجبات تفحص فنی و علمی را به منظور اکتشاف معادن نفت فراهم آورد و در ظرف مدت پنج سال نقشه‌های کامل فنی و عملی مناطق نفت‌خیز کشور را ترسیم و تهیه نماید تا مجلس شورای ملی با استحضار و اطلاع کامل از وجود نفت به مقدار کافی بتواند ترتیب بهره‌برداری بازرگانی از این ثروت ملی را به وسیله تصویب قوانین لازم تعیین کند.

ج. واگذاری هرگونه امتیاز استخراج نفت کشور و مشتقات آن به خارجی‌ها و ایجاد هر نوع شرکت برای این منظور که خارجی‌ها در آن به وجهی از وجوه سهیم باشند، مطلقاً ممنوع است.

د. در صورتی که بعد از تفحصات فنی مذکور در بند (ب)، وجود نفت به مقدار قابل استفاده بازرگانی در نواحی شمال ایران مسلم گردد، دولت مجاز است در باب فروش محصولات آن به اتحاد جماهیر شوروی با آن دولت وارد مذاکره شود و نتیجه را به اطلاع مجلس شورای ملی برساند.

ه. دولت مکلف است در کلیه مواردی که حقوق ملت ایران نسبت

صادق چوبک (۱۲۹۵-۱۳۷۷ش)

صادق چوبک از متقدمان داستان‌نویسی در ایران، در بوشهر زاده شد و در ۱۳۱۴ در کالج امریکایی ثبت‌نام کرد و دیپلم خود را از آنجا گرفت. با ورود مستشاران امریکایی، به عنوان مترجم در کنار هیئت مستشاران امریکایی آغاز به کار کرد. درسال ۱۳۲۶ به پیشنهاد الول ساتن، شرق‌شناس روابط عمومی سفارت انگلیس، به عنوان مترجم استخدام شد. درسال ۱۳۲۸ در شرکت نفت انگلیس- ایران به عنوان مترجم استخدام شد. آثار او در زمینه داستان، رمان و ترجمه نوشته شده است.

به منابع ثروت کشور، اعم از منابع زیرزمینی و غیر آن مورد تضییع واقع شده است، به خصوص راجع به نفت جنوب، به منظور استیفای حقوق ملی، مذاکرات و اقدامات لازمه را به عمل آورد و مجلس شورای ملی را از نتیجه آن مطلع سازد.

رئیس مجلس شورای ملی، رضا حکمت

۲۸ آبان

ایران و بلوک شرق

سادچیکف (Sadchikov)، سفیرکبیر شوروی در ایران، به نمایندگی از دولت خود، با لحنی تند و زننده، به نخست‌وزیر درباره رد قرارداد نفت در مجلس اعتراض کرد و آن را عهدشکنی خواند و ادامه قرارداد نفت با انگلیس‌ها را نقض پیمان مودت دانست و با آن مخالفت کرد.

استخدام محمود قدیمی در شرکت نفت

محمود قدیمی پس از فارغ‌التحصیلی در رشته شیمی به آزمایشگاه پالایشگاه آبادان رفت و مشغول به کار شد. او در سال ۱۳۳۲ ش از سوی سازمان ملل متحد برای ادامه تحصیل به دانشگاه تگزاس امریکا رفت. پس از بازگشت، در اداره مهندسی نفت به سمت مهندس گل حفاری نواحی البرز مازندران ـ نفت‌شاه و بالاخره در سازمان عملیات نفتی به ریاست اداره عملیات مهندسی نفت منصوب شد.

امضای قرارداد میان قوام و سادچیکوف؛ شوروی ها را به کسب امتیاز نفت شمال امیدوار ساخت. شوروی ها که از ایران خارج شدند و حمایتشان را از فرقه پیشه وری در آذربایجان برداشتند، مجلس شورای ملی واگذاری نفت شمال به شوروی و قرارداد قوام - سادچیکوف را نادیده گرفت.

۱۳۲۷ شمسی / ۱۹۴۸ میلادی

درآمد نفت، ۹ میلیون و ۲۰۰ هزار لیره

■ در سال ۱۳۱۳ م، فقط ۸ درصد از کارگران شرکت نفت سواد خواندن و نوشتن داشتند که این رقم در سال ۱۳۲۷ ش، به ۱۴ درصد رسید.

■ قیمت نفت خام خاورمیانه که در خلیج‌فارس به کشتی تحویل داده می‌شد، هر چلیک (به وزن مخصوص ۳۳) یک دلار و ۹۷ سنت امریکا بود، در حالی که هر بشکه نفت خام خاورمیانه یک دلار و ۶۹ سنت قیمت داشت.

■ ظرفیت پالایشگاه آبادان به ۲۳ میلیون و ۲۵۰ هزار تن رسید.

■ در پی آتش‌سوزی چاه هفتگل، کینلی (Kienley) کارشناس اطفای حریق برای خاموش‌کردن این چاه به ایران آمد.

احداث خط لوله نفت آغاجاری به ماهشهر

هیئت‌مدیره شرکت نفت قصد داشت در خارج از مرزهای ایران پالایشگاه بسازد، اما مدیران شرکت از تنش‌های سیاسی و هزینهٔ استخدام نیروی ایرانی نگران بودند.

خرداد

■ یک گروه کارشناس، نفت خام ایران، کویت و عراق را در سانبری انگلستان (شمال لندن) ارزیابی کردند.

حوزه‌های نفتی: مسجد سلیمان، هفتگل، گچساران، آغاجاری، نفت‌شاه، نفت‌سفید، لالی و حوزه نفتی عراق (نفت‌خانه و موصل) و کویت و حوزه گازی پازنان در ایران.

■ یکی از بزرگ‌ترین میدان‌های ذخیرهٔ گاز طبیعی جهان در

ناحیه گرونینگن (Groningen) در شمال هلند، به دست شرکت نفت هلند (NAM) با همکاری شرکت‌های «رویال داچ شل» و «استاندار اویل نیوجرسی» کشف شد.

۱۵ خرداد

منافع شرکت نفت انگلیس- ایران

به گفتهٔ روزنامهٔ ایوینینگ نیوز (Evening news)، منافع شرکت نفت ایران و انگلیس از ۹/۵ میلیون لیره در سال ۱۹۴۶ م به دو برابر، یعنی ۱۸/۵ میلیون لیره در سال ۱۹۴۷ م رسیده و بیش از نصف سرمایه این شرکت ۲۰ میلیون لیره بود که به دولت انگلیس اختصاص داشت.

نفت و مجلس

رحیمیان ، نماینده قوچان ، تقاضای استیفای حقوق ایران از نفت جنوب را در مجلس شورا ملی مطرح کرد.

۱۲ تیر

شکایت جمعی از اهالی خوزستان به شرایط سخت زندگی و بدرفتاری مأموران.

مهر

نماینده‌ای از سوی شرکت نفت انگلیس ـ ایران به دعوت دولت هژیر به تهران آمد.

۲۸ دی

استیضاح دولت دربارهٔ نفت جنوب

عباس اسکندری، نمایندهٔ مجلس، تقاضای استیضاح دولت را دربارهٔ موضوع نفت جنوب مطرح کرد و طرح لغو امتیاز سال ۱۹۳۳ م را با امضای ۹ نماینده دیگر ارائه داد.

بهمن

نماینده شرکت نفت انگلیس ـ ایران پس از کسب نظرات هیئت‌مدیره شرکت نفت در لندن به تهران بازگشت.

۵ بهمن

نفت و مجلس

عباس اسکندری در جلسه علنی مجلس، به ریاست سردار فاخر حکمت، در ادامهٔ طرح تقاضای استیضاح دولت، هنگام بررسی مسائل مختلف، از انجمن فراماسون‌ها سخن گفت و امتیاز شرکت نفت جنوب را ملغی دانست. او معتقد بود، ساعد باید استعفا کند، زیرا حق نداشت درباره امتیازنامه‌ای که لغوشده مصاحبه کند.

عباس اسکندری

تقاضای استیضاح دولت را دربارهٔ موضوع نفت جنوب مطرح کرد.

۷ بهمن

تقی‌زاده در پاسخ به تقاضای استیضاح از سوی اسکندری، دربارهٔ تجدید قرارداد نفت سخنرانی کرد.

۱۴ بهمن

■ دانشجویان با هدف لغو قرارداد نفت و تعطیل شدن بانک شاهی در تهران تظاهراتی بزرگ به راه انداختند.

■ هیئتی به نمایندگی دولت و ریاست گلشائیان، وزیر دارایی، برای مذاکره با نمایندگان شرکت نفت جنوب تشکیل شد.

۱۵ بهمن

آغاز مذاکره با شرکت نفت انگلیس ـ ایران

با اعتراض نمایندگان مجلس به قرارداد میان دولت ایران و شرکت نفت انگلیس ـ ایران، به دلیل سهم اندک ایران از درآمد نفت و همچنین شرایط بد کارگران ایرانی شاغل در شرکت نفت، این شرکت با انجام مذاکرات جدید درباره این قرارداد موافقت کرد. ریاست هیئت ایرانی در این مذاکرت، به عهده عباسعلی گلشائیان، وزیر دارایی، گذارده شد و نویل گس (Sir Neville Gass)، از اعضای هیئت‌مدیره شرکت نفت انگلیس ـ ایران، همتای او بود.

ترور محمدرضا شاه

شاه ترور شد. ضارب که به دروغ خود را خبرنگار معرفی کرده بود، به دست محافظان شاه کشته و شاه با جراحت سطحی در بیمارستان بستری شد. حکومت در واکنش به این اقدام مخالفان، در تهران حکومت نظامی برقرار و آیت‌الله کاشانی را دستگیر و به لبنان تبعید کرد.

۱۷ بهمن

مجلس با توجه به اقدامات اخیر دولت، با بیشینهٔ آرا به دولت ساعد رأی اعتماد داد.

۱۹ بهمن

رادیو لندن به نقل از خالد بیک‌العظم، نخست‌وزیر سوریه، اعلام کرد که مذاکره میان سوریه و شرکت نفت انگلیس - ایران برای نصب خطوط لوله نفت این شرکت در خاک سوریه همچنان ادامه دارد.

۲۶ بهمن

تأسیس سازمان برنامه در ایران

مجلس شورای ملی تأسیس سازمان برنامه را تصویب و همهٔ اختیارات قانونی برای توسعه کشور را به این سازمان تفویض کرد.

فتح‌الله نفیسی

با تأسیس شرکت سهامی نفت ایران در اواخر ۱۳۲۷ش، فتح‌الله نفیسی مدیرعامل وقت، با خرید یک ساختمان ۴ طبقه در روبروی سفارت امریکا و استخدام شش زمین‌شناس، یک فسیل‌شناس سوئیسی و چندین دانش‌آموخته دانشکده فنی دانشگاه تهران به‌طور رسمی کار خود را آغاز کرد. غلامعلی مهاجر از کارشناسان اولیه شرکت سهامی نفت بود.

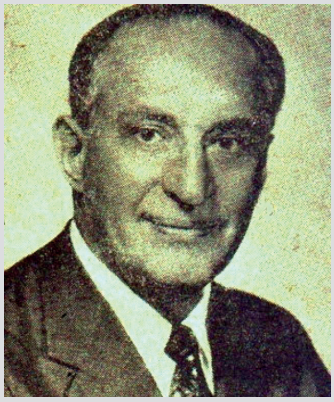

تصویر محمدرضاپهلوی پس از ترور

نخستین برنامه عمرانی کشور پس از کارشناسی و با کمک مدیران بانک ملی، از جمله ابوالحسن ابتهاج، برای هفت سال تنظیم و تصویب شد. از این مقطع تاریخی دولت ایران از اقتصاد برنامه‌ای پیروی کرد.

تشکیل شرکت سهامی نفت ایران

بعد از تشکیل سازمان برنامه بخشی در سازمان برنامه به نام امور نفت تأسیس شد. مدیر این بخش فتح‌الله نفیسی بود. شرکت سهامی نفت ایران به منظور اکتشاف و استخراج در خارج از حوزه قرارداد تحت نظر فتح‌الله نفیسی تأسیس شد.

ابوالحسن ابتهاج
(۱۳۷۷- ۱۲۷۸ ش)
او پایه‌گذار اصلی برنامه‌ریزی توسعه در ایران بود.

۱۳۲۸ شمسی / ۱۹۴۹ میلادی

درآمد نفت، ۱۳ میلیون و ۵۰۰ هزار لیره

ظرفیت پالایشگاه آبادان به ۲۴ میلیون تن رسید.

۲۶ فروردین

مستر نویل آرچیبالد گس (Neville Archibald Gass)، نماینده تام‌الاختیار شرکت نفت و مستر رایس (Rice) از کارمندان عالی‌رتبه شرکت، برای تجدید مذاکرات به تهران آمدند.

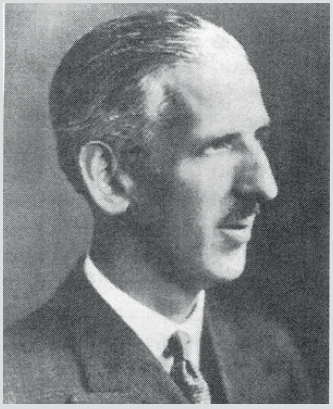
۹ اردیبهشت

سر ویلیام فریزر (William Fraser)، رئیس هیئت‌مدیره شرکت نفت، به تهران آمد.

۲۴ اردیبهشت

اعلامیه دولت درباره مذاکرات نفت

«مدتی است که مذاکراتی بین نمایندگان دولت شاهنشاهی ایران و نمایندگان شرکت سهامی نفت انگلیس و ایران در جریان بوده و در این دو هفته اخیر که سر ویلیام فریزر، رئیس هیئت‌مدیره شرکت، در تهران بودند، در مذاکرات شرکت نمودند. در طی جلسات عدیده و مذاکرات دوستانه، مطالعات کاملی در اطراف کلیه مسائلی که مورد علاقه طرفین است، به عمل آمده و مذاکرات مشروحی در باب اساس توافق واقع شد. چون تبادل نظر کامل به عمل آمد، دیگر حضور سر ویلیام فریزر در تهران ضرورتی نداشت. مشارالیه به لندن مراجعت نموده و طرفین موافقت کردند که برای مدت

ویلیام فریزر، آخرین مدیر عامل شرکت نفت انگلیس - ایران

کمی موضوع‌های مزبور مورد مطالعه بیشتر قرار گرفته و در ظرف دو هفته، دولت و شرکت نظریات قطعی خود را در باب پیشنهادهایی که مورد مذاکره قرار گرفته است، به یکدیگر ابلاغ نمایند.»

عباسقلی گلشائیان

۱۵ خرداد

نفت و مجلس

نخستین پیشنهاد ملی شدن نفت

یکی از پیشنهادکنندگان ملی شدن نفت، غلامحسین رحیمیان، نماینده قوچان، در پانزدهمین دوره مجلس شورای ملی، با تأکید بر لزوم ملی‌کردن نفت گفت: «چرا لغو قرارداد را رسماً به دنیا اعلام نمی‌کنید؟ چرا لایحه ملی‌کردن نفت را به مجلس پیشنهاد نمی‌کنید؟» اما چون منظور غلامحسین رحیمیان از ملی شدن نفت روشن و مشخص نبود، از آن استقبال نشد.

۲۶ تیر

امضای قرارداد گس ـ گلشائیان

مذاکرات دولت ایران و شرکت نفت انگلیس - ایران درباره چگونگی پرداخت دیون عقب‌افتاده آن شرکت به ایران، استخدام کارکنان ایرانی و محدودکردن تعداد کارکنان خارجی از نیمه نخست سال ۱۳۲۶ ش آغاز شد.

در تفسیر ماده ۱۶ قرارداد ۱۹۳۳ م (۱۳۱۲ ش)، آمده بود؛ شرکت باید صنعتگران فنی و تجاری خود را از میان اشخاص باتجربه و ماهر ایرانی استخدام کند. همچنین، توافق شده بود، طرفین قرارداد یک طرح عمومی را مطالعه و تهیه کنند که بر اساس آن، هر سال به جای کارکنان غیرایرانی، کارکنان ایرانی را به کار بگیرند.

سرانجام، پس از چند سال مذاکره، قرارداد الحاقی به امتیاز ۱۹۳۳ م بین گس، نماینده شرکت نفت انگلیس - ایران و گلشائیان، وزیر دارایی ایران، به امضا رسید.

این قرارداد که به نام گس ـ گلشائیان معروف شد، یازده ماده داشت که اهم آن چنین بود:

از آغاز سال ۱۹۴۸ م (دی‌ماه ۱۳۲۶ ش)، حق امتیاز سالانه پیش‌بینی‌شده در هر تن نفت از ۴ به ۶ شلینگ افزایش یابد و مبلغ واریزشده برای جبران مالیات پرداخت‌نشده در هر تن نفت از ۹ پنس به یک شیلینگ افزایش پیدا کند. همچنین، میزان

۲۰ درصد از منافع شرکت بابت حق‌السهم دولت ایران پیش از پرداخت مالیات به دولت انگلستان پرداخت شود. به این ترتیب، شرکت نفت و دولت انگلیس با دادن چند امتیاز کوچک، مانع لغو اصل امتیاز ۱۹۳۳ م شدند.

محمد ساعد، نخست‌وزیر، در ۲۸ تیر آن را برای تصویب به مجلس برد که به دلیل اتمام دوره مجلس پانزدهم، تصمیم‌گیری درباره آن به دوره شانزدهم موکول شد که برخلاف انتظار باز هم تصویب نشد.

۲۸ تیر

نفت و مجلس

لایحه الحاقی قرارداد نفت از سوی وزیر دارایی به مجلس تقدیم شد.

۳۰ تیر

در پی ارسال نامه وزارت دارایی به شرکت نفت، قیمت نفت و بنزین کاهش یافت.

○ مرداد

پس از امضای موافقت‌نامه بین وزارت دارایی و شرکت نفت ایران و انگلیس، بهای بنزین (ظرف حلبی) از ۹۸/۵۰ ریال به ۴۶/۸۵ ریال و نفت از لیتری ۱/۸۲۵ ریال به ۱/۷۷۵ ریال کاهش قیمت پیدا کرد.

۱ مرداد

نفت و مجلس

لایحه الحاقی قرارداد نفت در مجلس مطرح شد، اما حسین مکی آن را برای بازپس‌گرفتن حق ملت ایران کافی نمی‌دانست و مخالف بود.

۴ مرداد

گلشائیان، وزیر دارایی، دربارهٔ لایحه نفت توضیحاتی داد و گذشتگان را مقصر قلمداد کرد.

۱۶ مرداد

دولت به سازمان برنامه اجازه داد یک شرکت نفت ایرانی تأسیس کند.

○ شهریور

تأسیس چند آزمایشگاه مجهز در منطقهٔ نفت‌خیز مسجدسلیمان

به ابتکار مهندس داکسی (Doxy)، دو کارشناس در رأس دو هیئت، ارزیابی فنی نفت و گاز را شروع کردند. جی. ای. موی (J.A.Moy) برای ارزیابی گاز و جی. هوپر (J. Hooper) برای ارزیابی نفت منصوب شدند.

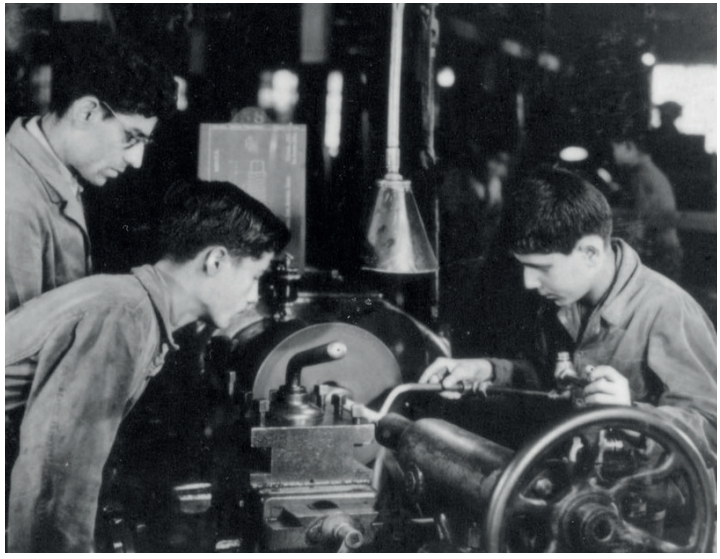

سر نویل آرچیبالد گس
(۱۹۶۵- ۱۸۹۳ م)، نماینده شرکت نفت انگلیس - ایران در مذاکرات تجدید قرارداد ۱۹۳۳. قرارداد موسوم به گس - گلشائیان به‌دلیل نام دو طرف مذاکره‌کننده (نویل گس و عباسقلی گلشائیان) نامگذاری شد.

اسفند

بودجه کل کشور تصویب شد.

فـروش بنزیـن، نفـت، نفـت گاز و نفـت کـوره در سراسـر کشـور ۷۶۸ هـزار تـن بـود.

کارگاه آموزشی در مناطق نفتخیز جنوب

۱۳۲۹ شمسی / ۱۹۵۰ میلادی

درآمد نفت، ۱۶ میلیون لیره

■ از سال ۱۳۲۰ تا ۱۳۲۹ش، با افزایش درآمد نفت، سهم آن در بودجه دولت بالا رفت، ولی با ملی‌کردن صنعت نفت ایران و قطع صدور نفت، بودجه بدون نفت تهیه و اجرا شد که تا کودتای مرداد ۱۳۳۲ ش ادامه یافت. همچنین، طی سال‌های ۱۲۹۸ تا ۱۳۲۹ درآمد نفتی ایران ۱۱۵/۵ میلیون لیره استرلینگ بود.

■ درآمد سالانه ارزی نفت ایران به ۱۶ میلیون لیره استرلینگ رسید.

■ یک دستگاه عظیم تصفیه، به نام کاتالیتیک که ساخت آن چهار سال طول کشید، راه‌اندازی شد.

■ در معدن لالی، چاهی حفر شد که به نفت رسید، از این رو، خط لوله‌ای با قطر بین ۲۵ تا ۳۰ سانتیمتر، از لالی به مسجدسلیمان کشیده شد که معدن لالی را به خطوط لوله مسجدسلیمان متصل می‌کرد.

■ استخراج از معدن نفت آغاجاری به ۱۵/۵ میلیون تن بالغ شد.

■ مصرف نفت سفید در سراسر کشور، حدود ۲۷۱ هزار متر مکعب بود.

■ میزان مصرف نفت کوره در حدود ۴۲۲ هزار متر مکعب بود.

■ میزان مصرف گاز در حدود ۸۴ هزار متر مکعب بود. این فراورده مصارف گوناگونی داشت که بیشترین آن، سوخت وسایل نقلیه دیزلی و کاربرد دیگر آن در کارخانه‌های برق ماشین‌های کشاورزی، موتورهای آبیاری و... بود.

■ مجموع خطوط لوله بین مناطق نفت‌خیز و بنادر صدور نفت

ایـران در ناحیـه قـرارداد جنـوب بـه بیـش از ۲ هـزار و ۸۰۰ کیلومتـر بالـغ شـد کـه در سـاخت آنهـا بیـش از ۱۶۵ هـزار تـن فـولاد بـه کار رفتـه بـود.

■ محصـول نفـت ایـران فقـط از سـنگ آهـک آسـماری کـه در دامنه‌هـای جنـوب غربـی سلسـله‌جبال زاگـرس اسـت، بـه دسـت می‌آمـد.

تولید نفت درحوزه آغاجاری

تولیـد نفـت در آغاجـاری بیشـتر از سـال گذشـته بـود. در ایـن سـال، ۱۵ هـزار و ۶۲۱ تـن نفـت از آغاجـاری اسـتخراج شـد کـه در مقایسـه بـا رقـم ۴ هـزار و ۹۰۳ تـن در سـال ۱۳۲۵ ش، رشـد چشـمگیری داشـت.

■ کینلـی بـرای خاموش‌کـردن چـاه هفتـگل سـاعتی صـد دلار، یعنـی روزانـه ۲ هـزار و ۴۰۰ دلار دسـتمزد گرفـت.

■ برای حفاری میدان البرز، از امریکا دستگاه حفاری خریداری شد.

■ مصرف بنزین ۲۴۶ هزار مترمکعب در سال بود.

کودکی شهید
محمدجواد تندگویان

خرداد

حسـین عـلاء، وزیـر امـور خارجـه، بـا سـفیر انگلیـس دربـارۀ تجدیـد نظـر در مقـررات قـرارداد الحاقـی مذاکـره کرد.

۲۰ خرداد

بازگشت آیت‌الله کاشانی از تبعید

آیـت‌الله کاشـانی یکـی از رهبـران نهضـت ملـی شـدن صنعـت نفـت وارد تهـران شـد. پیـش از آن بـه دلیـل وجـود شـبهه در انتخابـات اولیـه مجلـس شـانزدهم و افزایـش اعتـراض نسـبت بـه نتایـج آن، دولـت مجبـور بـه برگـزاری انتخابـات مجـدد شـد کـه درنتیجـه، دکتـر مصـدق و آیـت‌الله کاشـانی کـه در تبعیـد بودنـد، بـه مجلـس شـورای ملـی راه یافتنـد.

۲۳ خرداد

نخسـت وزیـر پیشـنهاد کـرد کـه لایحـه قـرارداد الحاقـی پیـش از ارائـه بـه مجلـس، بـرای مطالعـه بـه یـک کمیسـیون ویـژه متشـکل از تعـدادی از نماینـدگان سـپرده شـود.

۲۶ خرداد

نفت و کارکنان

محمدجواد تندگویان در محله خانی‌آباد تهران به دنیا آمد.

رجبعلی منصور ملقب به منصورالملک (۱۲۶۵- ۱۳۵۳ ش)

۲۸ خرداد

نفت و مجلس

لایحه قرارداد الحاقی (گس ـ گلشائیان) بار دیگر از سوی دولت منصور به مجلس پیشنهاد شد. مجلس که از شتابزدگی پرهیز می‌کرد، با تقاضای نخست وزیر موضوع نفت را در ۳۰ خرداد به «کمیسیون ویژه هجده‌نفره نفت» فرستاد.

۳۰ خرداد

نفت و مجلس

مجلس تصویب کرد که لایحه قرارداد الحاقی به کمیسیونی منتخب از شعب ارجاع شود، اما دولت منصور دربارهٔ این موضوع اظهارنظر نکرد. یک کمیسیون هجده‌نفره به ریاست دکتر مصدق مأمور مطالعه و بحث دربارهٔ قرارداد شد.

○ تیر

نفت و مجلس

کمیسیون ویژه نفت، لایحه قرارداد الحاقی را بررسی و مطالعه کرد.

۵ تیر

نفت و مجلس، کمیسیون نفت

تشکیل کمیسیون ویژه نفت در مجلس شانزدهم

اعضای کمیسیون نفت که از سوی نمایندگان مجلس انتخاب شدند، عبارت بودند از: دکتر محمد مصدق، دکتر علوی، ناصر ذوالفقاری، جواد گنجه‌ای، ابوالقاسم فقیه‌زاده، اللهیار صالح، حسین مکی، خسرو قشقائی، سرتیپ‌زاده، جمال امامی، جواد عامری، دکتر نصرت‌الله کاسمی، حایری‌زاده، عبدالرحمن فرامرزی، دکتر محمدعلی هدایتی، دکتر شایگان، سیدعلی بهبهانی و پالیزی.

■ جلسه اول کمیسیون ویژه نفت با موضوع بررسی اسناد تاریخی به‌جاماندهٔ نفتی برگزار شد.

۲۰ تیر

دکتر مصدق و چند نفر از نمایندگان، دولت رزم‌آرا را دربارهٔ نفت استیضاح کردند.

یک سال قبل در ۴ مرداد ۱۳۲۸ ،مکی، نماینده مجلس، از گلشائیان، وزیر دارایی، پرسید:

ـ ... بنده چون می‌دانم آقای گلشائیان توجهی به عرایض بنده نمی‌کنند، تمنا می‌کنم این سؤالات را که بنده کرده‌ام،

یادداشت کنند و جواب بدهند.
ـ وزیر دارایی: شما که تا ساعت دوی بعد از نصف شب حرف می‌زنید، مجال بدهید تا بنده جواب بدهم.
ـ سؤال اول بنده این است که با توجه به حق ۲۰ درصد که ما در منافع شرکت نفت سهیم هستیم، آیا شرکت حق دارد هر مقدار مواد نفتی و به هر قیمت و به هرکس بفروشد؟
اگر جواب مثبت است، چون شرکت نفت مواد نفتی را تقریباً مفت و به مقدار معتنابهی به دولت انگلیس می‌فروشد (دریاداری انگلیس) و از این راه به منافع احتمالی ما خسارت می‌زند، تکلیف چیست؟ در قرارداد الحاقی، چه پیش‌بینی‌ای برای جلوگیری از این موضوع کرده‌اید؟ البته این هیچ جوابی ندارد.
سؤال دوم، آیا وزارت دارایی اطلاع دارد که شرکت از سال ۱۹۳۳ تا به حال چند میلیون تن مواد نفتی به دولت انگلیس و به چه قیمت فروخته است؟ و تفاوت نرخ آزاد با نرخ فروش به دولت انگلیس چقدر است؟ و اگر این معاملات به نرخ متداول و معمولی بازار دنیا بود. بابت سهم منافع ایران چقدر باید به ما می‌رسید؟
سؤال سوم، آیا به خاطر شما رسیده است که با شرکت صحبت کنید تا نرخ فروش مواد نفتی در ایران از نرخ فروش مواد مشابه به دریاداری انگلستان زیادتر نباشد؟
سؤال چهارم، با توجه به اینکه از تاریخ انعقاد قرارداد ۱۹۳۳ تا کنون، همیشه نرخ طلا در بازارهای آزاد دنیا ترقی کرده است و هیچ اثری هم مشاهده نمی‌شود که جلوی این ترقی گرفته خواهد شد، چه علتی دارد که حق‌الامتیاز را به طلای قابل فروش در بازارهای آزاد دنیا نمی‌گیرید؟ چرا باید حقوق ما تابع مقررات مصنوعی مالی دنیا باشد که این مقررات البته توسط و به نفع دول بزرگ وضع می‌شود؟
سؤال پنجم، چرا تن‌شماری را که مبنای احتساب قسمتی از حق ما است، بر حسب نفتی که از دهانه چاه خارج می‌شود و کنترل آن بسیار سهل و صحیح است، حساب نمی‌کنید؟ و بر خلاف روش معمول، در کلیه نقاط دنیا تن‌شماری از روی صادرات و فروش است که هم نفله و سوخت شدن دارد و هم کنترل آن عملاً برای ما میسر نیست؟

حسین مکی، (۱۲۹۰ - ۱۳۷۸ش)
نماینده تهران در مجلس شورای ملی

سؤال ششم، آیا شما از متن قرارداد منعقد بین شرکت نفت انگلیس و ایران با شرکت استاندارد اویل امریکایی راجع به فروش مقدار معتنابهی نفت خام در مدت بیست سال اطلاع دارید؟ و آیا می‌دانید که به چه قیمت این نفت را فروخته‌اند؟ و اگر این قیمت از قیمت فروش بازار آزاد روز کمتر باشد، چگونه تا به حال زیان ما جبران شده یا بعداً جبران خواهد شد؟ و آیا برای کوتاه‌کردن دست امریکایی‌ها از نفت بلوچستان، این مقدار نفت به قیمت بسیار ارزانی فروخته نشده است؟

سؤال هفتم، برای جلوگیری از صدور نفت خام ایران چه اقدامی کرده‌اید؟ آیا شما اطلاع دارید که برای تصفیه نفت ایران، هم‌اکنون در خارج از ایران شرکت دست به ساختمان تصفیه‌خانه‌های معظم و پرقیمتی زده است؟ برای جلوگیری از این موضوع، در قرارداد جدید چه پیش‌بینی کرده‌اید تا کار برای کارگران ایرانی تهیه و سرمایه در ایران به مصرف برسد؟

سؤال هشتم، چه سیاستی باعث شد که شما بر خلاف نامه خود به آقای نخست وزیر مبنی بر مخالفت با مواد قرارداد الحاقی، تغییر رویه دادید؟

سؤال نهم، آیا شرکت نفت در انتخاب همکاران و مشاوران شما در دو، سه ماه اخیر اعمال نفوذی کرده است یا خیر؟

سؤال دهم، چرا ساختمان یک تصفیه‌خانه بزرگ توسط شرکت در بندر معشور متوقف شد؟

دکتر بقائی: برای اینکه در خارج بسازند، آقا! این سؤال ندارد.

سؤال یازدهم، تعریف ذخیره عمومی چیست؟ و اگر معنی آن به جز مجموع تمام ذخایر است، پس مبنای تقسیم این ذخایر و تعیین آنها چیست و ثابت است یا به دلخواه شرکت قابل تغییر است؟

سؤال دوازدهم، چرا حال که ارکان قرارداد ۱۹۳۳ متزلزل شده است، شما این‌همه اصرار دارید که قرارداد الحاقی ناقص آن را به مجلس و ملت تحمیل کنید؟

۴ مرداد

نفت و مجلس، کمیسیون نفت

جلسه دوم کمیسیون ویژه نفت با موضوع بررسی کفایت دولت رزم‌آرا برای رسیدگی به ماجرای نفت و اینکه آیا این دولت نیز همان سیاست‌های دولت ساعد را دنبال خواهد کرد یا نه، برگزار شد.

۱۸ شهریور

آسماری

دولت ایران قطعه زمینی را در منطقه آسماری برای حفر چاه شماره ۱ در مقابل پرداخت بها به شرکت نفت انگلیس - ایران واگذار کرد.

۲۷ شهریور

نفت و مجلس، کمیسیون نفت

کمیسیون ویژه نفت به نخست وزیری برای تأخیر در ارائه نظر دولت دربارهٔ قرارداد الحاقی اعتراض کرد و ۱۰ روز به دولت فرصت داد، نظر خود را دربارهٔ لایحه گس ـ گلشائیان ابراز کند وگرنه دولت استیضاح خواهد شد.

■ جلسه سوم کمیسیون ویژه نفت با موضوع بازخواست نماینده دولت برای نفرستادن اسناد مورد نیاز کمیسیون برگزار شد.

۳ مهر

نفت و مجلس، کمیسیون نفت

جلسه چهارم کمیسیون ویژه نفت با موضوع مطالعهٔ بیشتر و تصمیم‌گیری دربارهٔ تصویب‌کردن یا نکردن قرارداد الحاقی برگزار شد.

۵ مهر

نفت و مجلس، کمیسیون نفت

جلسه پنجم کمیسیون ویژه نفت با موضوع تحدید کار کمیسیون و بحث درباره مطالعات اسناد چند دهه گذشته برگزار شد.

۱۲ مهر

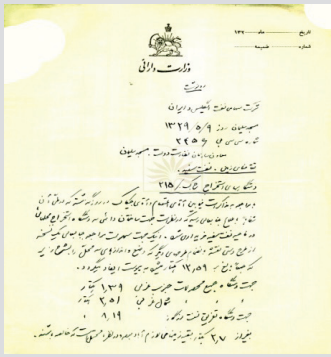
نفت و مجلس، کمیسیون نفت

جلسه ششم کمیسیون ویژه نفت با موضوع استیضاح دولت با برگزار شد.

۱۷ مهر

نفت و مجلس، کمیسیون نفت

جلسه هفتم کمیسیون ویژه نفت با موضوع انتقاد از درز اخبار جلسات به بیرون از کمیسیون، انتقاد از منافع بی‌شمار انگلیس از

جیکاک و زمین‌های هفتگل

تو که مهر علی در دلته
نفت ملی سی چنته

تاریخ‌نویسان شرکت بریتیش پترولیوم به واکاوی مأموریت و نقش قدرتمند جیکاک در رواج خرافه‌های مذهبی میان عشایر بختیاری علاقه‌ای نداشتند. سند پیش رو نشانگر پادرمیانی جیکاک برای خرید زمین عشایر و افزایش قدرت اجتماعی او است. او از سوی شرکت نفت انگلیس ـ ایران مأموریت خنثی‌سازی اندیشهٔ ملی شدن نفت در ایران را داشت. او که در میانسالی ریشی انبوه داشت و عصا در دست با لهجه بختیاری فارسی حرف می‌زد، با عشایر زندگی می‌کرد، در جشن‌های عروسی و عزایشان حاضر می‌شد. داستان می‌نوشت و شعبده‌بازی ماهر بود.

اصل سند را در پایان فصل مشاهده کنید.

قـرارداد ۱۹۳۳و به‌خطرافتـادن منافـع ایـران برگـزار شـد.

۱۹ مهر

نفت و مجلس، کمیسیون نفت

جلسـه هشـتم کمیسـیون ویـژه نفـت بـا موضـوع اسـتیضاح دولـت و چگونگـی فـروش نفـت برگـزار شـد.

۲۲ مهر

نفت و مجلس، کمیسیون نفت

جلسـه نهـم کمیسـیون ویـژه نفـت بـا موضـوع بازرسـی مالـی و نظـارت بـر اجـرای بنـد الـف، از مـاده ۱۶ و۲۱ امتیازنامـه، رعایـت اصـل صداقـت طرفیـن، چگونگـی رسـیدگی بـه حسـاب‌وکتاب شـرکت، تأسیسـات شـرکت نفـت در ایـران و خـارج از آن و هزینه‌هـای نابجـای درآمدهـای ایـران در گذشـته برگـزار شـد.

۲۴ مهر

نفت و مجلس، کمیسیون نفت

جلسـه دهـم کمیسـیون ویـژه نفـت بـا موضـوع بحـث دربـارۀ مأمـور بـودن یـا نبـودن گلشـائیان از سـوی دولـت، درخواسـت بیمه‌کـردن کارگـران از سـوی مکـی و رد آن از سـوی پیرنیـا و شـرکت‌های تابعـه و غیرتابعـه شـرکت نفـت و سـود آن برگـزار شـد.

۲۶ مهر

نفت و مجلس، کمیسیون نفت

جلسـه یازدهـم کمیسـیون ویـژه نفـت دربـارۀ گلایـه امامـی از درز موضوعـات کمیسـیون بـه منابـع خارجـی، امـور رفاهـی کارگـران نفـت و سـرمایه‌گذاری‌نکردن شـرکت نفـت در بخش‌هـای تحـت نفـوذ خـود برگـزار شـد.

مهر و آبان

رزم‌آرا بـا نـورث کرافـت (North Craft)، رئیـس شـرکت نفـت، در تهـران پنهانـی مذاکـره کـرد تـا شـرایط قـرارداد الحاقـی را بـه نحـوی تغییـر دهـد.

۴ آبان

کمیسـیون ویـژه نفـت سـرانجام بـه ایـن نتیجـه رسـید کـه قـرارداد الحاقـی (سـاعد ـ گـس) منافـع ملـت ایـران را از نفـت جنـوب اسـتیفا نمی‌کنـد.

سید علی شایگان نماینده مجلس شورای ملی از تهران

۶ آبان

نفت و مجلس، کمیسیون نفت

جلسه دوازدهم کمیسیون ویژه نفت با موضوع انتقاد از طولانی شدن جلسات کمیسیون برگزار شد.

۸ آبان

نفت و مجلس، کمیسیون نفت

جلسه سیزدهم کمیسیون ویژه نفت برای قرائت مقدمه قرارداد الحاقی برگزار شد.

۱۰ آبان

نفت و مجلس، کمیسیون نفت

جلسه چهاردهم کمیسیون ویژه نفت با موضوع مقایسه ضررهای شرکت نفت با کمپانی هند شرقی و تضییع حقوق ملت ایران در قرارداد ۱۹۳۳ م و قرارداد الحاقی و اعتراض به پرداخت سود ایران با طلا برگزار شد.

۱۳ آبان

ایران و بلوک شرق

موافقت‌نامه بازرگانی بین ایران و شوروی امضا و مبادله شد.

نفت و مجلس، کمیسیون نفت

جلسه پانزدهم کمیسیون ویژه نفت با موضوع حضور رزم‌آرا در کمیسیون و جویا شدن اعضای کمیسیون از موضع دولت در قبال قراردادهای ۱۹۳۳ و الحاقی برگزار شد.

۱۵ آبان

نفت و مجلس، کمیسیون نفت

جلسه شانزدهم کمیسیون ویژه نفت با موضوع بحث دربارهٔ کارگران مسئول شرکت نفت و لزوم بیمه برای کارگران، پایین بودن حق امتیاز ایران و اجحاف شرکت نفت به ایران در توزیع نفت برگزار شد.

۱۷ آبان

اکتشاف

چاه شماره ۲۵ نفت‌سفید

هیئت وزیران به پیشنهاد وزارت دارایی، قطعه زمینی را در نفت‌سفید برای حفر چاه شماره ۲۵ در برابر اخذ بها به شرکت نفت ایران و انگلیس واگذار کرد.

نفت و مجلس، کمیسیون نفت

جلسه هفدهم کمیسیون ویژه نفت با موضوع کم بودن سود ایران

از نفت و فروش نفت به نیروی دریایی انگلیس با تخفیف قیمت، برگزار شد.

۲۰ آبان

نفت و مجلس، کمیسیون نفت

جلسه هجدهم کمیسیون ویژه نفت با سؤال از وزیر دارایی دربارهٔ مالیات، میزان صادرات شرکت نفت و خاتمهٔ قرائت قرارداد الحاقی برگزار شد.

۲۴ آبان

چاه شماره ۴ اهواز

هیئت وزیران با توجه به پیشنهاد وزارت دارایی، قطعه زمینی در اهواز برای حفر چاه شماره ۴ در مقابل اخذ بها به شرکت نفت ایران و انگلیس واگذار کرد.

نفت و مجلس، کمیسیون نفت

جلسه نوزدهم کمیسیون ویژه نفت با موضوع انتقاد از هماهنگ نبودن دولت با مجلس و تنش میان مصدق و فروهر برگزار شد.

۲۹ آبان

نفت و مجلس، کمیسیون نفت

جلسه بیستم کمیسیون ویژهٔ نفت با موضوع انتقاد امامی از درز اخبار کمیسیون به بیرون، سؤال‌وجواب‌های فروهر و مصدق برگزار شد.

۳۰ آبان

دانشجویان در صفوف منظم در میدان بهارستان تجمع کردند و برای ابطال قرارداد ۱۹۳۳ و استیفای حقوق ملت از نفت، شعار «نفت ایران باید ملی شود» سر دادند.

۱ آذر

نفت و مجلس، کمیسیون نفت

جلسه بیست‌ویکم کمیسیون ویژهٔ نفت با موضوع مذاکرهٔ محرمانه دربارهٔ قرارداد الحاقی برگزار شد.

۴ آذر

رد قرارداد الحاقی نفت در کمیسیون نفت مجلس

دولت لایحه قرارداد الحاقی نفت، موسوم به قرارداد گس ـ گلشائیان را که در ۲۶ تیرماه ۱۳۲۸ بین عباسعلی گلشائیان، وزیر دارایی و نویل گس، از اعضای هیئت‌مدیره شرکت نفت ایران و انگلیس،

اللهیار صالح، سفیرکبیر ایران در امریکا

سید ابوالحسن حایری‌زاده، نماینده مجلس شورای ملی از تهران

امضا شده بود، ۴ روز پیش از پایان دوره مجلس به مجلس ارائه داد. اعتراض بیشتر نمایندگان به این لایحه که براساس قرارداد الحاقی تنظیم شده بود و پس از چند روز بحث دربارهٔ آن، تصمیم‌گیری درباره آن به مجلس بعدی موکول شد. کمیسیون نفت مجلس جدید قرارداد الحاقی را برای استیفای حقوق ملت کافی ندانست و به اتفاق آرا آن را رد کرد. در همین جلسه، جبهه ملی هم برای ملی‌کردن صنعت نفت پیشنهادی داد که آن هم پذیرفته نشد.
همچنین در ۸ آذر، پیشنهادی ملی شدن نفت به امضای دکتر مصدق، حائری‌زاده، صالح، مکی و دکتر شایگان به کمیسیون نفت ارائه شد که به تصویب نرسید و معلق ماند، اما چند ماه بعد، این پیشنهاد دوباره مطرح و تصویب شد.
در نهایت، رزم‌آرا، نخست‌وزیر، در ۵ دی‌ماه ۱۳۲۹، این لایحه را از مجلس پس گرفت و اعلام کرد، اقدامات دیگری برای استیفای حقوق ملت ایران انجام خواهد داد.

۵ آذر

نفت و مجلس

تصمیم قانونی برای ابراز رأی ساکت دربارهٔ استیضاح آقای جمال امامی از دولت علی رزم‌آرا در موضوع نفت

مجلس شورای ملی پس از طرح استیضاح جمال امامی و استماع توضیحات دولت، بر حسب پیشنهاد عده‌ای از نمایندگان با اکثریت آرا، به این موضوع رأی ساکت داد. این تصمیم در جلسه یکشنبه پنجم آذرماه ۱۳۲۹ از طرف مجلس شورای ملی اتخاذ شده است.

۶ آذر

نفت و مجلس، کمیسیون نفت

جلسه بیست‌وسوم کمیسیون ویژهٔ نفت به صورت محرمانه برگزار شد.

۸ آذر

دستگاه تجزیه گاز از نفت

هیئت وزیران به پیشنهاد وزارت دارایی، قطعه زمینی در نفت‌سفید برای احداث یک دستگاه تجزیه گاز از نفت در مقابل اخذ بها به شرکت نفت انگلیس - ایران واگذار کرد.

نفت و مجلس، کمیسیون نفت

جلسه بیست‌وچهارم کمیسیون ویژهٔ نفت با موضوع چگونگی

اعـلام قـرارداد الحاقـی بـه مجلـس و انتقـاد مصـدق از دولت‌هـا و تمدیـد مذاکـرات کمیسـیون برگـزار شـد.

۱۵ آذر

نفت و مجلس، کمیسیون نفت

جلسـه بیسـت‌وپنجم کمیسـیون ویـژۀ نفـت بـا موضـوع بحـث دربـارۀ امـور محرمانـه و خصوصـی برگـزار شـد.

۱۹ آذر

کمیسـیون نفـت، گزارشـی مشـروح دربـاره قـرارداد الحاقـی بـه مجلـس ارائـه داد.

۲۹ آذر

■ نماینـدگان جبهـه ملـی، طـرح خـود را دربـاه قـرارداد الحاقـی بـه مجلـس ارائـه دادنـد کـه در دسـتور کار مجلـس قـرار نگرفـت.

■ کمیسـیون ویـژۀ نفـت مخالفـت خـود را بـا قـرارداد الحاقـی سـاعد ـ گـس بـه مجلـس اعـلام کـرد و آن را بـرای بازپس‌گرفتـن حقـوق ایـران کافـی ندانسـت.

اکتشاف، موافقت با عکس‌برداری هوایی

هیئـت وزیـران بـه پیشـنهاد هیئـت وزارت دارایـی موافقـت کـرد کـه شـرکت نفـت انگلیـس - ایـران، عملیـات عکس‌بـرداری هوایـی خـود را در منطقـه حـوزه قـرارداد آغـاز کنـد.

۳۰ آذر

نماینـدگان جبهـه ملـی، مصـدق، الهیـار صالـح، حسـین مکـی، محمـود نریمـان، دکتـر بقائـی، حائـری‌زاده، دکتـر شـایگان، عبدالقدیـر آزاد و چنـد نفـر از نویسـندگان، در مجلـس تحصـن کردنـد.

۱ دی

بـه دعـوت و اعلامیـه آیـت‌الله کاشـانی، گردهمایـی بزرگـی بـا حضـور بیـش از چنـد هـزار نفـر از اقشـار مختلـف مـردم در مسـجد شـاه برگـزار و دربـارۀ ملی‌کـردن صنعـت نفـت و ابطـال قـرارداد ۱۹۳۳ م سـخنرانی شـد.

۲ دی

دانشـجویان دانشـگاه تهـران بـرای پشـتیبانی از جبهـه ملـی و سـخنرانی دربـاره ملـی شـدن نفـت در برابـر مجلـس تجمـع کردنـد.

کارخانه برق

هیئـت وزیـران بـه پیشـنهاد وزارت دارایـی، قطعـه زمینـی را در لالـی

سید محمود نریمان، نماینده مجلس شورای ملی از تهران

مظفر بقائی کرمانی، نماینده مجلس شورای ملی از تهران

برای پیوستن کارخانه برق آن منطقه به شرکت نفت ایران و انگلیس در مقابل اخذ بها واگذار کرد.

۳ دی

علی رزم‌آرا، نخست وزیر، در جلسه خصوصی مجلس، ملی شدن صنعت نفت را بزرگ‌ترین خیانت دانست و گفت: «ایران توان و فناوری صنعتی ندارد تا نفت را به صورت مستقل استخراج کند و در بازارهای دنیا بفروشد. ایرانی که یک کارخانه سیمان را نمی‌تواند اداره کند و کارخانه‌های آن به دلیل نداشتن دانش فنی به وضع نابسامانی درآمده است و فقط ضرر می‌دهد، با کدام تجهیزات نفت را استخراج و تولید خواهد کرد؟»

۵ دی

دولت رزم آرا ضمن ابراز مخالفت با ملی‌کردن صنعت نفت، لایحه قرارداد الحاقی را به علت نبود شرایط کافی رد کرد. غلامحسین فروهر، وزیر دارایی نیز، ضمن مخالفت با ملی شدن صنعت نفت، کمیسیون خاص نفت به عدول از وظیفه مندرج در دستور کار متهم و استرداد لایحه (گس-گلشائیان) را تقاضا کرد. سخنان فروهر با مخالفت شدید اقلیت مجلس مواجه شد. او به علت اینکه کمیسیون نفت گزارشی مبنی بر مخالفت با قرار داد الحاقی ساعد ـ گس ارائه داده بود، لایحه قرارداد نامبرده را از طرف دولت رد کرد.

۸ دی

بسیاری از مردم در میدان بهارستان گرد آمدند و خواستار ملی شدن نفت شدند.

۹ دی

امضای قرارداد ۵۰ ـ ۵۰ بین آرامکو و عربستان

چهار روز پس از آنکه رزم‌آرا لایحه نفت را از مجلس پس گرفت، قرارداد تنصیف منافع عربستان و شرکت نفت آرامکو منعقد شد. بر اساس این قرارداد، شرکت‌های عضو آرامکو در عربستان می‌توانستند تا ۵۰ درصد از درآمد را به دولت عربستان سعودی مالیات بدهند و آن را به حساب مالیات خود در امریکا منظور کنند. مک‌گی (McGee)، معاون وزارت خارجه امریکا در امور خاور نزدیک و آسیای جنوبی، اهداف این قرارداد را چنین بازگو کرد: «اول، حفظ ثبات منطقه و جلوگیری از گسترش کمونیسم و بعد، تحکیم موقعیت شرکت‌های نفتی امریکایی و جلوگیری از به خطر افتادن اساس امتیازات».

۱۰ دی

غلامحسین فروهر، وزیر دارایی، از کار کناره‌گیری کرد و وزرای مستعفی به کار خود بازگشتند.

۱۳ دی

چاه شماره ۱۵ لالی

هیئت وزیران به پیشنهاد وزارت دارایی، قطعه زمینی را در لالی برای حفر چاه شماره ۱۵ در مقابل اخذ بهای به شرکت نفت انگلیس ـ ایران واگذار کرد.

کارکنان، مسکن

هیئت وزیران به پیشنهاد وزارت دارایی، قطعه زمینی را در نفت‌سفید برای ساخت خانه‌های صنعتگران شرکت نفت ایران و انگلیس در مقابل اخذ بها واگذار کرد.

۲۱ دی

نفت و مجلس

مجلس طرحی را تصویب کرد تا بر اساس آن، کمیسیون نفت طی دو ماه، رویه و وظیفه دولت را دربارهٔ حل مسئله نفت تعیین کند.

مأموریت کمیسیون نفت

مجلس شورای ملی، گزارش کمیسیون نفت را مبنی بر مخالفت با لایحه گس ـ گلشائیان تأیید کرد. در همین جلسه، ۴۰ نفر از نمایندگان تصویب کردند که کمیسیون نفت طی دو ماه، رویکرد و اختیارات دولت را دربارهٔ امور نفت تدوین و تعیین کند.

پس از رد قرارداد الحاقی گس - گلشائیان در مجلس، خود شرکت نفت تصمیم گرفت، بابت حق‌الامتیاز، مبلغی معادل ۲۸/۵ لیره در سال ۱۳۲۹ ش پیش‌پرداخت کند و ۱۰ میلیون لیره هم به عنوان سپرده به بانک ملی بپردازد، اما دولت این پیشنهاد را برای مجلس تشریح نکرد.

بهمن

سفیر انگلیس: «مصدق حیله‌گر است، مانند اسب گاری‌کش، پیش‌بینی‌ناپذیر و غیرقابل اعتماد است.»

۶ بهمن

نمایندگان جبهه ملی چند قطعنامه را که مضمون یکی از آنها ملی شدن صنعت نفت بود، با حضور ۱۰ هزار نفر و به دعوت آیت‌الله کاشانی تصویب کردند.

۹ بهمن

نفت و مجلس، کمیسیون نفت

جلسه بیست‌وششم کمیسیون ویژه نفت با موضوع بحث دربارهٔ لغو قرارداد الحاقی و تصویب احتمالی آن برگزار شد.

۱۴ بهمن

نفت و مجلس، کمیسیون نفت

جلسه بیست‌وهفتم کمیسیون ویژه نفت با موضوع تصویب لغو قرارداد الحاقی در مجلس سنا و نخستین گفت‌وگوهای جدی دربارهٔ ملی شدن صنعت نفت و دورنمای آن و سؤالات مصدق از رزم‌آرا و وزیر دارایی دربارهٔ وضعیت فروش نفت برگزار شد.

۱۵ بهمن

دکتر شمس‌الدین جزایری، وزیر فرهنگ، به دلیل اعتراض به نطق وزیر دارایی دربارهٔ نفت از کار کناره گرفت.

۲۱ بهمن

سپهبد رزم‌آرا پیشنهاد قرارداد جدید «۵۰ ـ ۵۰» را به اطلاع نمایندگان شرکت انگلیس ـ ایران رساند.

درخواست ایران از انگلیس برای تنصیف منافع نفت

هم‌زمان با ارائهٔ لایحه قرارداد الحاقی یا گس ـ گلشائیان از سوی دولت رزم‌آرا به مجلس و رد آن با مخالفت بیشتر نمایندگان، خبر امضای قرارداد ۵۰ ـ ۵۰ نفت در عربستان منتشر شد.

رزم‌آرا باز هم تساوی منافع را به نماینده شرکت نفت ایران و انگلیس یادآوری کرد، اما نماینده شرکت به او پاسخ داد: «اگر منافع شرکت نفت ایران و انگلیس در ایران، از فعالیت‌های این شرکت در خارج از ایران تفکیک شود، در این‌باره تصمیم خواهد گرفت، اما این کار به یک سال زمان نیاز دارد.»

انگلیس‌ها دریافته بودند که مخالفت با اصل ۵۰ ـ ۵۰ ثمری نخواهد داشت، اما قصد داشتند ایران را در تنگنا قرار دهند تا به همین مقدار راضی شود و از ملی‌کردن نفت، چشم بپوشد.

نفت و مجلس، کمیسیون نفت

جلسه بیست‌وهشتم کمیسیون ویژهٔ نفت با موضوع میزان اهمیت حضور دولت در جلسات کمیسیون برگزار شد.

۲۵ بهمن

نفت و مجلس، کمیسیون نفت

جلسه بیست‌ونهم کمیسیون ویژهٔ نفت با موضوع بحث دربارهٔ آمادگی ایران برای به‌دست‌گرفتن اختیار نفت در شرایط پرتنش و ملی‌گرایانه ایران برگزار شد.

۲۷ بهمن

گروهی از توده‌ای‌ها با نام «جمعیت مبارزه با شرکت نفت جنوب» در میدان بهارستان تظاهرات کردند.

۳۰ بهمن

نفت و مجلس، کمیسیون نفت

جلسه سی‌ام کمیسیون ویژهٔ نفت با موضوع سوءاستفاده نیروی دریایی انگلیس از نفت ایران برگزار شد.

۲ اسفند

رزم‌آرا به سفیر انگلیس اطلاع داد، قصد دارد قراردادی جدید بر اساس «تنصیف عواید» به مجلس پیشنهاد دهد.

نفت و مجلس، کمیسیون نفت

جلسه سی‌ویکم کمیسیون ویژهٔ نفت با موضوع بحث دربارهٔ هیئت خلع ید، ملی شدن نفت و دعوت از افرادی خارج از کمیسیون برای شنیدن پیشنهادهایشان برگزار شد.

۴ اسفند

سفیر انگلیس مخالفت دولت خود را با طرح ملی شدن صنعت نفت ایران به رزم‌آرا اعلام کرد.

۵ اسفند

رزم‌آرا مخالفت دولت انگلیس با ملی شدن صنعت نفت را به نمایندگان کمیسیون خبر داد.

۷ اسفند

مصوبه هیئت وزیران

قطعه زمینی در نفت‌سفید برای حفاری چاه شماره ۲۶ از سوی دولت ایران به شرکت سهامی نفت انگلیس- ایران واگذار شد.

نفت و مجلس، کمیسیون نفت

جلسه سی‌ودوم کمیسیون ویژهٔ نفت دربارهٔ بررسی نظرها و پیشنهادهای نمایندگان بیرون از کمیسیون برگزار شد. صفایی، تیمورتاش، کهبد، دولت‌آبادی و کشاورز صدر به درخواست خود در این جلسه حضور داشتند.

حاجی‌علی رزم‌آرا
(۱۳۲۹- ۱۲۸۰ ش)، سپهبد رزم‌آرا ۱۶ اسفند ۱۳۲۹ کشته شد.

۹ اسفند

نفت و مجلس، کمیسیون نفت

جلسه سی‌وسوم کمیسیون مخصوص نفت، دربارهٔ ادامه سخنان نمایندگان مهمان کمیسیون و بی‌علاقگی آنان به ملی شدن صنعت نفت با حضور اعضای اصلی کمیسیون برگزار شد. اردلان، تیمورتاش، کشاورز صدر و صفایی در این جلسه حضور داشتند.

۱۱ اسفند

فدائیان اسلام و «مقدرات ایران و نفت»

هم‌زمان با پیگیری طرح ملی شدن صنعت نفت در مجلس شورای ملی و تلاش رزم‌آرا برای جلوگیری از اوج‌گیری این جنبش، فدائیان اسلام در اطلاعیه‌ای مردم را برای شرکت در سخنرانی بعدازظهر جمعه ۱۲ اسفند با موضوع «مقدرات ایران و نفت» به مسجد سلطانی (شاه) فراخواندند.

۱۲ اسفند

■ فعالیت کمیسیون برای ملی‌کردن صنعت نفت، صورت قطعی و برگشت‌ناپذیر به خود گرفت.

■ فدائیان اسلام تجمع عظیمی در مسجد شاه برپا کردند که طی آن و بر ضد مظالم شرکت نفت انگلیس - ایران و لزوم ملی شدن صنعت نفت همراه با انتقاد شدید از رزم‌آرا، سخنرانی و تظاهرات پرشوری برپا شد.

پاداش

هیئت وزیران مبلغ ۳۲ هزار و ۶۹۲ ریال پاداش به نظام‌الدین امامی، نماینده دولت در شرکت نفت پرداخت کرد.

نفت و مجلس، کمیسیون نفت

جلسه سی‌وچهارم کمیسیون ویژهٔ نفت با حضور رزم‌آرا و سخنان وی دربارهٔ ناتوانی فعلی ایرانیان برای ملی‌کردن نفت برگزار شد.

۱۴ اسفند

نفت و مجلس، کمیسیون نفت

جلسه سی‌وپنجم کمیسیون ویژهٔ نفت با هدف انتقاد شدید برخی از اعضای کمیسیون از سخنان رزم‌آرا در جلسه پیشین، برگزار شد.

۱۵ اسفند

دکتر مصدق اعلامیه‌ای علیه سپهبد رزم‌آرا منتشر کرد.

۱۶ اسفند

سپهبد رزم‌آرا ترور شد.

بهمن ۱۳۲۷، آبادان میدان فوتبال بهمن‌شیر
تیم انگلیسی کارگر پالایشگاه آبادان که با نتیجه ۳ بر ۱ مغلوب تیم ایرانی کارگر شد. اسفند ۱۳۲۹ آخرین حضورشان در میادین ورزشی بود؛ در اردیبهشت ۱۳۳۰ تیم منحل شد.

نفت و مجلس، کمیسیون نفت

جلسه سی‌وششم کمیسیون ویژه نفت برای بررسی پیام‌های رسیده از شهرستان‌ها مبنی بر درخواست ملی شدن صنعت نفت و پیشنهاد ملی شدن نفت از جانب اعضای جبهه ملی برگزار شد.

۱۷ اسفند

نفت و مجلس، کمیسیون نفت

جلسه سی‌وهفتم کمیسیون ویژه نفت با موضوع انتقاداز استدلال‌های رزم‌آرا دربارهٔ نفت و تقاضای تصویب تمدید مذاکرات کمیسیون نفت برگزار شد.

۱۸ اسفند

جمع کثیری از اعضای جبهه ملی، حزب ایران، مجمع مسلمانان مجاهد، حزب استقلال، کمیته جوانان و گروهی از بازرگانان و اصناف، تظاهرات گسترده‌ای در میدان بهارستان برپا کردند.

۲۱ اسفند

حسین علا نخست‌وزیر شد.

۲۳ اسفند

سفارت انگلیس در یادداشتی خطاب به کمیسیون ویژهٔ نفت، با اعتراض به ملی شدن صنعت نفت، خاطرنشان کرد: «هم‌جواری ایجاب می‌کند دولت ایران قرارداد نفت را فسخ نکند.»

۲۴ اسفند

نفت و مجلس

تصمیم قانونی دربارهٔ ملی شدن صنعت نفت در سراسر کشور و اعطای دو ماه مهلت تمدید به کمیسیون نفت برای مطالعه در اطراف اجرای این اصل، مصوب ۲۴ اسفندماه ۱۳۲۹

ماده‌واحده: مجلس شورای ملی تصمیم مورخ ۱۷ اسفندماه ۱۳۲۹ کمیسیون مخصوص نفت را تأیید و با تمدید مدت موافقت می‌نماید.

تبصره ۱: کمیسیون نفت مجاز است، از کارشناسان داخلی و خارجی در صورت لزوم دعوت نماید و مورد استفاده قرار دهد. تبصره ۲: آقایان نمایندگان حق دارند تا پانزده روز بعد از تشکیل کمیسیون، پیشنهادها و نظرات خود را به کمیسیون داده و برای توضیحات درکمیسیون حق حضور داشته باشند.

■ به مناسبت تصویب لایحه ملی شدن صنعت نفت در مجلس شورای ملی، مردم در تهران و شهرستان‌ها، خیابان‌ها را چراغانی

کردنـد و جشـن و پایکوبـی راه انداختنـد.

۲۹ اسفند

تصویـب لایحـه ملـی شـدن صنعـت نفـت در مجلـس سـنا و ملـی شـدن صنعـت نفـت مجلـس بـه ریاسـت تقـی‌زاده تشـکیل شـد. در ایـن جلسـه، بنـا بـه تصمیـم کمیسـیون‌های مشـترک ۱ و ۳ بـرای ملـی شـدن نفـت، رأی‌گیـری و سـرانجام، ایـن طـرح تصویـب شـد.

■ صنعـت نفـت ایـران درسـت ۵۰ سـال پـس از تأسـیس آن ملـی شـد. زمانـی کـه از شـرکت خلـع یـد شـد، از ۴ هـزار و ۵۲۰ کارگـر خارجـی شـرکت کـه نزدیـک بـه هـزار و ۲۰۰ نفرشـان هنـدی و پاکسـتانی بودنـد، ۹۰۰ نفـر کارگـر و ۳۰۰ نفـر کارمنـد بودنـد. از ۳ هـزار و ۳۰۰ کارمنـد انگلیسـی، حـدود ۸۰۰ نفـر دارای مسـئولیت‌های فنـی ـ مهندسـی و بقیـه کارگـر بودنـد.

■ آمـاری بانـک ملـی دربـارۀ شـاخص هزینـه زندگـی در سـال‌های ۱۳۲۹ تـا ۱۳۳۳

سال	۱۳۳۲	۱۳۳۱	۱۳۳۰	۱۳۲۹	۱۳۳۳
شاخص هزینه	۹۹۲	۹۰۹	۸۴۹	۷۸۴	۱۱۵۱

■ آمـار بازرگانـی اداره گمـرک نشـانگر آن اسـت کـه در سـال‌های ۱۳۲۹ تـا ۱۳۳۲ هزینه‌هـای زندگـی رو بـه افزایـش بـوده و در سـال بعـد از سـقوط حکومـت دکتـر مصـدق، ایـن افزایـش بـه اوج رسـیده اسـت.

سال	۱۳۲۹	۱۳۳۰	۱۳۳۱	۱۳۳۲
واردات به میلیون ریال	۶۲۴۳	۷۰۱۱	۵۰۳۱	۵۳۲۴
صادرات به میلیون ریال	۳۴۹۴	۴۳۱۹	۵۷۵۰	۸۳۱۸

حسین علاء، (۱۳۴۳ - ۱۲۶۰ ش)
پـس از رزم آرا او مأمـور تشـکیل کابینـه شـد ولـی بـه علت ضعـف در حـل بحـران نفـت در اردیبهشـت‌ماه ۱۳۳۰ اسـتعفاء کـرد و مجـدداً بـه وزارت دربـار بازگشـت.

۱۳۳۰ شمسی / ۱۹۵۱ میلادی

درآمد نفت، ۷۰۰ هزار لیره

- سفیر انگلیس به حسین علاء پیشنهاد داد، تأسیسات مربوط به پخش نفت در داخل ایران به یک شرکت ایرانی واگذار شود.
- با افزایش مصرف مواد نفتی داخلی تصفیه‌شده، یک رشته لوله ۱۰ اینچی (۲۵ سانتیمتری) از لوله‌های قدیمی بین آبادان و اهواز برای استفاده و پخش داخلی اختصاص یافت.
- عملیات حفاری چاه شماره ۱ البرز آغاز شد. با توجه به آنکه این چاه ۲ هزار متری در محلی مناسب حفر نشده بود، برای انتخاب محلی بهتر، چاه شماره ۲ به عمق ۷۰۰ متر و به صورت آزمایشی حفر شد.
- نگرانی امریکا از کمونیسم و شدت گرفتن جنگ سرد.

شرکت ملی نفت‌کش

نخستین ناوگان نفت‌کش ایران اندکی پس از ملی شدن صنعت نفت تشکیل شد، اما شرکت ملی نفت‌کش ایران با اساس‌نامه و ترکیب فعلی، در سال ۱۳۵۴ ش به ثبت رسید.

۱۵ فروردین

ادامهٔ اعتصاب کارگران در همهٔ شعبات شرکت نفت

۱۸ فروردین

شایعهٔ حضور ناوهای جنگی انگلیس در خلیج فارس و استمرار اعتصاب در کارگاه‌های نفت خوزستان

اخباری که خبرگزاری‌های خارجی دربارهٔ رزم ناو و هواپیماهای

انگلیسی حاضر در سواحل خلیج فارس منتشر کرده بودند، به شایعهٔ روابط نگران‌کننده ایران و انگلیس دامن زد تا یک مقام مسئول نظامی اعلام کرد، خلیج‌فارس یکی از شاهراه‌های عبور کشتی‌های انگلیسی است و تا به حال هیچ کشتی جنگی یا ناوی به آب‌های ایران نزدیک نشده است.

ضرورت همکاری امریکا و انگلیس برسر نفت ایران

روزنامهٔ *یونایتد پرس*، دربارهٔ ضرورت اقدام مشترک امریکا و انگلیس دربارهٔ نفت ایران نوشت: «اشتراک منافع امریکا و انگلیس ایجاب می‌کند، این دو کشور هنگام بروز هرگونه خطر خارجی با یکدیگر همکاری و تشریک مساعی کنند و در صورت دعوی دولت‌های انگلیس و ایران، سازمان ملل متحد باید از تقابل انگلستان نسبت به منافع ایران حمایت کند.»

۱۹ فروردین

■ دولت‌های انگلیس و امریکا با هدف هماهنگی و ایجاد سیاست مشترک بر سر موضوع نفت ایران، جلسات مشترک برگزار کردند.

۲۳ فروردین

شدت گرفتن تظاهرات و اعتصاب در آبادان

۲۶ فروردین

نفت و مجلس، کمیسیون نفت

جلسه سی‌وهشتم کمیسیون ویژهٔ نفت با موضوع تشکیل کمیسیون فرعی برای بررسی ملی شدن نفت و نیز بحث‌هایی پیرامون موضع دولت علاء در امور نفت برگزار شد.

۳۰ فروردین

■ صدور اعلامیه شرکت نفت انگلیس - ایران در پی اعتصاب کارگران مناطق نفت‌خیز، بندر معشور و آبادان

■ دانشجویان و دانش آموزان تهران برای حمایت از کارگران آبادان در میدان بهارستان تظاهرات کردند که به تیراندازی منجر شد.

صادق هدایت (۱۲۸۱ - ۱۳۳۰ ش)
او کارمند روابط‌عمومی شرکت نفت انگلیس ـ ایران را که از جعل سند به دست سدان خبر داشت، به مظفر بقایی معرفی کرد. صادق هدایت ۱۹ فروردین ۱۳۳۰درگذشت.

۲ اردیبهشت

نفت و مجلس، کمیسیون نفت

جلسه سی‌ونهم کمیسیون ویژهٔ نفت با موضوع فروش نفت ایران و مشتریان آن پس از ملی شدن نفت و مقدمات برگزیدن اعضای هیئت مختلط خلع ید برگزار شد.

۴ اردیبهشت

نفت و مجلس، کمیسیون نفت

جلسه چهلم کمیسیون ویژهٔ نفت با موضوع گفت‌وگو دربارهٔ اعضا و میزان اختیارات هیئت خلع ید برگزار شد.

۵ اردیبهشت

پیشنهاد بریتانیا برای اداره تأسیسات پس از ملی شدن نفت

حسین علا، نخست‌وزیر وقت، از سفیر بریتانیا یادداشتی مبتنی بر پیشنهاد چگونگی اداره تأسیسات نفتی ایران دریافت کرد. بر اساس این طرح، تأسیسات مربوط به پخش نفت در داخل ایران به یک شرکت ایرانی سپرده شد و سایر دارایی‌های شرکت نفت انگلیس ـ ایران به یک شرکت تازه‌تأسیس انگلیسی منتقل شد که ایران نیز در هیئت‌مدیره این شرکت حضور داشت.

نفت و مجلس، کمیسیون نفت

جلسه چهل‌ویکم کمیسیون ویژهٔ نفت با موضوع بحث دربارهٔ اعمال قدرت هیئت خلع ید و چگونگی اجرای طرح ملی شدن صنعت نفت ایران و مواد نه‌گانه آن برگزار شد.

۶ اردیبهشت

سفیر کبیر انگلیس در ایران با صدور بیانیه‌ای اقدام هر دو مجلس ایران برای ملی‌کردن صنعت نفت را شتابزده خواند و عواقب وخیم و دامنه‌دار آن را به دولت ایران هشدار داد. حسین علا استعفا کرد و در ۷ اردیبهشت مصدق نخست وزیر شد.

۸ اردیبهشت

طرح قانونی نحوهٔ اجرای اصل ملی‌شدن صنعت نفت در مجلس شورای ملی تصویب شد.

لایحه ۹ ماده‌ای اجرای قانون ملی شدن نفت و تأسیس شرکت ملی نفت ایران

کمیسیون مخصوص نفت که طبق قانون ۲۴ و ۲۹ اسفندماه ۱۳۲۹ مأمور تهیه طرح اجرای اصل ملی شدن صنعت نفت در سراسر کشور تشکیل شده بود، پس از تشکیل چند جلسه، بالاخره در جلسه پنجم اردیبهشت ۱۳۳۰ که در حدود پنج ساعت به طول انجامید، فعلاً نسبت به معادن نفت مورد بهره‌برداری شرکت سابق نفت انگلیس و ایران به اتفاق آرا تصمیم ذیل را اتخاذ و اینک گزارش آن را برای تصویب به مجلس شورای ملی تقدیم می‌دارد.

مخبر کمیسیون مخصوص نفت، حسین مکی

ماده ۱. به منظور ترتیب اجرای قانون مورخ ۲۴ و ۲۹ اسفندماه ۱۳۲۹ راجع به ملی شدن نفت در سراسر کشور، هیئت مختلطی مرکب از پنج نفر از نمایندگان مجلس سنا و پنج نفر از نمایندگان مجلس شورای ملی به انتخاب هر یک از مجلسین و وزیر دارایی وقت یا قائم‌مقام او و یک نفر دیگر به انتخاب دولت تشکیل می‌شود.

ماده ۲. دولت مکلف است با نظارت هیئت مختلط بلافاصله از شرکت سابق نفت انگلیس و ایران خلع ید کند و چنانچه شرکت برای تحویل فوری و عذر وجود ادعایی بر دولت متعذر شود، دولت می‌تواند تا میزان ۲۵ درصد از عایدات جاری نفت را پس از وضع مخارج بهره‌برداری برای تأمین مدعی به شرکت در بانک ملی ایران یا بانک مرضی‌الطرفین دیگر ودیعه گذارد.

ماده ۳. دولت مکلف است با نظارت هیئت مختلط به مطالعات و دعاوی حقه دولت و همچنین به دعاوی حقه شرکت رسیدگی نموده و نظریات خود را به مجلسین گزارش دهد که پس از تصویب مجلسین به موقع اجرا گذاشته شود.

ماده ۴. چون از تاریخ ۲۹ اسفند۱۳۲۹ که ملی شدن صنعت نفت به تصویب مجلس سنا نیز رسیده است، کلیه درآمد نفت و محصولات نفتی حق مسلم ملت ایران است، دولت مکلف است با نظارت هیئت مختلط به حساب شرکت رسیدگی کند

ماده ۴ لایحه اجرای قانون ملی شدن نفت

چون از تاریخ ۲۹ اسفند۱۳۲۹ که ملی شدن صنعت نفت به تصویب مجلس سنا نیز رسیده است، کلیه درآمد نفت و محصولات نفتی حق مسلم ملت ایران است، دولت مکلف است با نظارت هیئت مختلط به حساب شرکت رسیدگی کند و نیز هیئت مختلط باید از تاریخ اجرای این قانون تا تعیین هیئت عامله در امور بهره‌برداری دقیقاً نظارت نماید.

و نیـز هیئـت مختلـط بایـد از تاریـخ اجـرای ایـن قانـون تـا تعییـن هیئـت عاملـه در امـور بهره‌بـرداری دقیقـاً نظـارت نمایـد.
مـاده ۵. هیئـت مختلـط بایـد هرچـه زودتـر اسـاس‌نامه شـرکت ملـی نفـت را کـه در آن هیئـت عاملـه و هیئـت نظارتـی از متخصصـان پیش‌بینـی شـده باشـد، تهیـه و بـرای تصویـب بـه مجلسـین پیشـنهاد کنـد.
مـاده ۶. بـرای تبدیـل تدریجـی بـه متخصصـان ایرانـی، هیئـت ایرانـی مختلـط مکلـف اسـت آیین‌نامـه فرسـتادن عـده‌ای محصـل بـه طریـق مسـابقه در هـر سـال بـرای یادگرفتـن رشـته‌های مختلـف معلومـات و تجربیـات مربـوط بـه صنایـع نفـت بـه کشـورهای خـارج را تدویـن و پـس از تصویـب هیئـت وزیـران بـه وسـیله وزارت فرهنـگ بـه موقـع اجـرا گـذارد. مخـارج تحصیـل ایـن محصـلان از عوایـد نفـت پرداختـه خواهـد شـد.
مـاده ۷. کلیـه خریـداران محصـولات معـادن انتزاعـی از شـرکت سـابق انگلیـس و ایـران هـر مقـدار نفتـی را کـه از اول سـال مسـیحی ۱۹۴۸ تـا تاریـخ ۲۹ اسـفند ۱۳۲۹ (۲۰ مـارس ۱۹۵۱) از آن شـرکت سـالیانه خریـداری کرده‌انـد، می‌تواننـد از ایـن بـه بعـد هـم بـه نـرخ عادلـه بین‌المللـی همـان مقـدار را سـالیانه خریـداری نماینـد و بـرای مـازاد آن مقادیـر در صـورت تسـاوی شـرایط در خریـد حـق تقـدم خواهنـد داشـت.
مـاده ۸. کلیـه پیشـنهادهای هیئـت مختلـط کـه بـرای تصویـب مجلـس شـورای ملـی تهیـه می‌شـود، بایـد قبـلاً بـه کمیسـیون مخصـوص نفـت شـورای ملـی تسـلیم و در صـورت موافقـت کمیسـیون گـزارش آن بـه مجلـس شـورای ملـی تقدیـم گـردد.
مـاده ۹. هیئـت مختلـط بایـد در ظـرف ۳ مـاه از تاریـخ تصویـب ایـن قانـون بـه کار خـود خاتمـه دهـد و گـزارش عملیـات خـود را طبـق مـاده ۸ بـه مجلـس تقدیـم کنـد و در صورتـی کـه احتیـاج بـه تمدیـد مـدت باشـد، بـا ذکـر دلایـل موجـه درخواسـت تمدیـد نمایـد.

۱۱ اردیبهشت

طرح قانون ۹ماده‌ای اجرای اصل ملی شدن صنعت نفت، به توشیح محمدرضا پهلوی رسید.

۱۲ اردیبهشت

دکتر مصدق پس از معرفی وزیران، برنامه خود را با تکیه بر دو اصل زیر، اعلام کرد:

۱. اجرای قانون ملی شدن صنعت نفت در سراسر کشور بر اساس قانون مصوب در ۱۳۳۰/۲/۹.

۲. اصلاح قانون انتخابات مجلس شورای ملی و شهرداری‌ها.

۱۷ اردیبهشت

اعتراض شرکت نفت انگلیس ـ ایران به قانون جدید نفت

شرکت نفت انگلیس ـ ایران در نامه‌ای به مصدق اعلام کرد: «اجرای قوانین جدید نفت در ایران با ماده ۲۱ قرارداد ۱۹۳۳ م (۱۳۱۲ ش) منافات دارد، بنابراین موضوع باید به داوری بین‌المللی ارجاع داده شود.» این شرکت ردکلیف (Redcliffe) را داور خود معرفی کرد. ماده ۲۱ قرارداد امتیاز ۱۹۳۳ م ایران را از هرگونه وضع و اجرای قانون که با مواد قرارداد مغایرت داشته باشد، منع کرده بود.

۱۸ اردیبهشت

مجلس سنا نمایندگان خود را برای تشکیل یک هیئت مختلط، به منظور تهیه اساس‌نامه شرکت ملی نفت بر پایهٔ قانون ۹ماده‌ای انتخاب کرد.

۲۲ اردیبهشت

مجلس شورای ملی نمایندگان خود را برای تشکیل یک هیئت مختلط، به منظور تهیه اساس‌نامه شرکت ملی نفت بر پایهٔ قانون ۹ماده‌ای انتخاب کرد.

نفت و مجلس

کمیسیون مختلط نفت تشکیل شد.

تصمیم‌گیری دربارهٔ انتخاب ۵ نماینده برای شرکت در کمیسیون مختلط نفت

ماده‌واحده: انتخاب ۵ نفر برای تشکیل کمیسیون مختلط نفت از مجلس شورای ملی باید به اکثریت بیش از نصف آرای شرکت‌کنندگان در رأی‌گیری برسد که در صورت دست‌نیافتن به نتیجه، در مرتبه سوم با اکثریت نسبی انتخاب می‌شوند. تصمیم

قانونی یادشده در جلسه یکشنبه بیست‌ودوم اردیبهشت‌ماه ۱۳۳۰ از طرف مجلس شورای ملی اتخاذ شد.

رئیس مجلس شورای ملی، رضا حکمت

۲۳ اردیبهشت

هیئت مختلط نمایندگان مجلس سنا و شورای ملی آغاز به کار کرد.

۲۴ اردیبهشت

مصدق، نخست‌وزیر، طی بخشنامه‌ای انحلال شرکت نفت ایران و انگلیس را به همهٔ ادارات و سازمان‌های دولتی اعلام کرد.

۲۷ اردیبهشت

سفیرکبیر انگلیس در ایران با ارسال یک یادداشت رسمی، در یک تذکاریه به دولت ایران، قانون ملی شدن صنعت نفت را خلاف قوانین بین‌المللی دانست.

۲۸ اردیبهشت

دولت امریکا در بیانیه‌ای هشدارآمیز، موضوع ملی شدن صنعت نفت ایران و اتخاذ تصمیم یک‌جانبه از سوی ایران را خلاف عرف و قوانین بین‌المللی خواند.

۲۹ اردیبهشت

دولت ایران به سفیرکبیر انگلیس قاطعانه پاسخ داد، ملی‌کردن صنایع، از حقوق حاکمیت هر کشوری است و هیچ مقام بین‌المللی صلاحیت رسیدگی به این امر را ندارد.

۳۰ اردیبهشت

مصدق در پاسخ به هشدار دولت امریکا، اقدام آن کشور را دخالت در امور داخلی ایران عنوان کرد.

۳۱ اردیبهشت

جلسه میدان بهارستان

گردهمایی بزرگی دربارهٔ ملی شدن صنعت نفت و لزوم رعایت حق حاکمیت ایران، با حضور مردم، روحانیون، اصناف و برخی نمایندگان مجلس سنا برگزار شد.

۴ خرداد

■ دولت آمریکا با صدور یادداشتی اعلام کرد که قصد دخالت در امور ایران را ندارد، اما با الغای یک جانبه قراردادها و اقداماتی که جنبه توقیف اموال داشته باشد مخالف است.

■ دولت انگلیس از عمل دولت ایران به دیوان بین‌المللی لاهه

هشدار آمریکا و پاسخ ایران

دولت امریکا در بیانیه‌ای هشدارآمیز، موضوع ملی شدن صنعت نفت ایران و اتخاذ تصمیم یک‌جانبه از سوی ایران را خلاف عرف و قوانین بین‌المللی خواند. مصدق در پاسخ به هشدار دولت امریکا، اقدام آن کشور را دخالت در امور داخلی ایران عنوان کرد.

هیئت‌مدیره موقت
شرکت ملی نفت ایران

شکایت کرد

۷ خرداد

وزیر امور خارجه انگلیس در پارلمان آن کشور اعلام کرد، شرکت نفت آماده حل اختلاف با دولت ایران است.

۱۰ خرداد

رئیس جمهور امریکا در پیامی به دکتر مصدق نگرانی شدید خود را از ادامه اختلافات بین ایران و انگلستان اعلام کرد.

۱۱ خرداد

دکتر حسابی، دکتر آبادی و مهندس بیات به عنوان اعضای هیئت‌مدیره شرکت ملی نفت ایران تعیین شدند.

۱۲ خرداد

شرکت نفت انگلیس به دولت ایران خبر داد، نمایندگانی برای مذاکره به تهران خواهد فرستاد.

۱۸ خرداد

هیئت نظارت بر خلع ید به خوزستان رفت

هیئتی که برای نظارت بر امر خلع ید انگلستان از نفت ایران تعیین کرده بود، با بدرقه پرشور هزاران نفر از مردم تهران در فرودگاه مهرآباد، به خوزستان رفت و رسانه‌های کشورهای مختلف جهان این خبر را پوشش دادند.

۱۹ خرداد

- دکتر مصدق پیشنهاد مشارکت ۵۰ درصدی انگلستان در نفت ایران را رد و اعلام کرد، از این پس، انگلستان نیز مانند دیگر کشورها فقط یک مشتری خارجی برای نفت ایران خواهد بود.
- هیئت مختلط نفت با حضور باشکوه کارکنان صنعت نفت به آبادان رسید.
- هیئت‌مدیره موقت شرکت ملی نفت ایران به تهران بازگشت.

۲۰ خرداد

- نخستین اعلامیه هیئت خلع ید منتشر شد.
- هیئت خلع ید ـ مأمور اجرای قانون ملی شدن صنعت نفت ـ روز دوشنبه ۲۰ خرداد در شرکت سابق نفت خرمشهر، کار خود را آغاز کرد.

۲۱ خرداد

جکسون به دیدن وارسته، وزیر دارایی، رفت.

۲۲ خرداد

■ جکسون، نماینده شرکت سابق نفت انگلیس ـ ایران، با دکتر مصدق ملاقات کرد.

■ دولت به اریک دریک (Eric Drake)، مدیرعامل شرکت سابق، اعلام کرد، از تاریخ ملی شدن صنعت نفت، حساب دفاتر معاملات را به هیئت‌مدیره جدید تسلیم کند.

۲۳ خرداد

نخستین جلسه مذاکرات جکسون و هیئت همراه او با نمایندگان دولت ایران، با حضور وزیر دارایی، وزیر فرهنگ، وزیر پست، هیئت مختلط و معاون وزیر دارایی در تهران برگزار شد.

۲۵ خرداد

مصطفی فاتح، یکی از ایرانیان با سابقه در امور نفت، پیشنهاد داد که با جکسون مذاکره و او را از ضرورت رعایت نظر دولت آگاه کند.

۲۶ خرداد

جلسه دوم مذاکره هیئت اعزامی جکسون و نمایندگان دولت ایران به ریاست دکتر شایگان آغاز شد.

۲۷ خرداد

دکتر مصدق به واسطهٔ مصطفی فاتح به جکسون پیام داد که اگر تقاضاهای ایران در جلسه رد شود، دستور جلوگیری از صدور نفت به هیئت‌مدیره شرکت ابلاغ خواهد شد.

۲۸ خرداد

سومین و آخرین مذاکره جکسون و نمایندگان ایران انجام شد.

۲۹ خرداد

■ پرچم ایران بر فراز ساختمان مرکزی شرکت نفت انگلیس - ایران که از آن پس در ادبیات سیاسی «شرکت سابق» نام گرفت، افراشته شد. دکتر مصدق به ملت ایران پیام داد، چون پیشنهادهای شرکت سابق با ملی‌شدن نفت ناسازگار و ناهماهنگ بود، دولت مذاکرات را پایان‌یافته اعلام می‌کند.

خلع ید از شرکت نفت انگلیس و ایران

مذاکره با شرکت نفت انگلیس و ایران به سرانجام نرسید و به طور رسمی از شرکت خلع ید شد.

۳۰ خرداد

■ دکتر مصدق در گزارشی مشروح مذاکرات و علل شکست آن را به

حضور هیئت «جکسون» در تهران

هم‌زمان با حضور هیئت خلع ید از شرکت سابق نفت انگلیس ـ ایران، در خرمشهر، هیئتی به ریاست بازیل جکسون (B.R. JAKSON)، نایب‌رئیس هیئت‌مدیره شرکت و با حضور نویل گس، امضاکننده قرارداد الحاقی گس ـ گلشائیان و سر توماس گاردینر (Sir Thomas Gardiner) نماینده دولت انگلیس در شرکت و الکینگتون از مدیران بانفوذ شرکت، برای مذاکره با ایران از لندن به تهران آمد. سدان، نماینده شرکت در تهران و عده‌ای مشاور و دستیار دیگر نیز، این هیئت را همراهی می‌کردند.

جکسون درباره ملی شدن نفت ایران به خبرنگاران گفت که شرکت با آن نوع از ملی شدن نفت ایران موافق است که منافع به صورت ۵۰ ـ ۵۰ تقسیم شود. دکتر مصدق در پاسخ به سخنان جکسون اظهار کرد: ملی شدن انواع ندارد و معنی آن همان است که در قانون مصوب ایران آمده است.

مجلس ارائه داد.

■ هیئت‌مدیره موقت شرکت ملی نفت اعلام کرد، از حرکت کشتی‌هایی که قبض رسید و تعهد پرداخت بهای نفت به شرکت ملی نفت را ارائه ندهند، جلوگیری خواهد شد.

■ دولت برای حفظ تأسیسات نفت در برابر خرابکاری، لایحه‌ای به نام لایحهٔ ضدخرابکاری به مجلس ارائه و در آن برای خرابکاران مجازات‌های سنگین پیش‌بینی کرد.

■ هیئت جکسون ایران را ترک کرد و اداره اطلاعات و انتشارات شرکت نفت انگلیس ـ ایران در تهران منحل شد. تابلوهای شرکت سابق از تأسیسات شرکت برداشته و پرچم ایران بر روی عمارت شرکت برافراشته شد.

۱ تیر

دکتر مصدق، مهندس حسین شقاقی را از سوی دولت به ریاست اداره مرکزی پخش تعیین کرد.

۲ تیر

دولت به رئیس اداره پخش شرکت سابق دستور داد، درآمد فروش نفت در داخل کشور را به حساب شرکت ملی نفت در بانک ملی ایران پرداخت و هزینه عملیات جاری را از آن حساب برداشت کند.

۳ تیر

نماینده هیئت‌مدیره شرکت سابق در تهران، دفتر نمایندگی و بایگانی آن را به منزل شخصی خود انتقال داد.

۴ تیر

دولت انگلیس برای حمایت و دفاع از شرکت نفت انگلیس، رزم‌ناو (Mauritius) را به آب‌های مجاور ساحل ایران اعزام کرد.

۵ تیر

■ یک هیئت متخصص نفت به ریاست کنت کارافا (Kent Caraffa)، معاون مدیر شرکت آجیپ، از ایتالیا به تهران آمد.

■ وزیر خارجه امریکا در بیانیه‌ای به دولت ایران هشدار داد، روش دولت ایران پالایشگاه آبادان را به تعطیلی می‌کشاند و ملت ایران را دچار مشکلات اقتصادی خواهد کرد.

۶ تیر

اعضای هیئت‌مدیره موقت به دفتر مدیر کل شرکت رفتند . مدیر شرکت و کارمندان انگلیسی دفتر را ترک کردند.

آرتور اریک کورتنی دریک
آخرین رئیس شرکت نفت انگلیس ـ ایران (مقیم خرمشهر) (از ۱۳۲۹/۷/۹ تا ۱۳۳۰/۴/۹ ش)

۷ تیر

نفت و کارکنان

مهدی بازرگان، نخستین مدیرعامل شرکت ملی نفت ایران

دو روز پس از اینکه اریک دریک، مدیرعامل شرکت نفت ایران و انگلیس، ایران را ترک کرد، مهندس بازرگان به مدیرعاملی شرکت نفت ایران منصوب شد. همچنین، نخست‌وزیر به کارکنان خارجی شرکت سابق که بیشتر انگلیسی بودند، پیام داد، مطمئن باشند که شغل آنها محفوظ است و می‌توانند به کار خود ادامه دهند، اما آنان با تأثیرپذیری از تبلیغات منفی انگلیس، این پیشنهاد را نپذیرفتند و چند روز بعد، همگی استعفا کردند و در پی خودداری نفت‌کش‌ها از بارگیری نفت، سرانجام در ۱۰ تیرماه، کار پالایشگاه آبادان متوقف شد.

۸ تیر

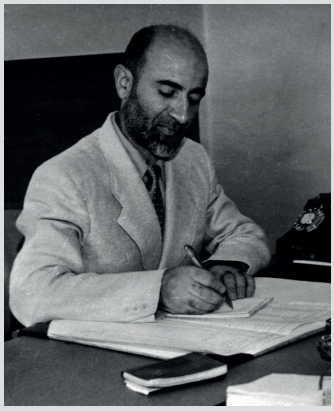
خانه سدان

خانهٔ ریچارد سدان (Richard Sedan)، نماینده هیئت‌مدیرهٔ شرکت نفت سابق، به جرم جعل و جابه‌جایی و جاسوسی در اسناد شرکت سابق نفت انگلیس ـ ایران، به حکم بازرس دادگستری توقیف و آشکار شد این خانه مرکز عملیات بر ضد نهضت ملی شدن نفت ایران بوده است. مأموران دادسرا و شهربانی به دستور دولت وارد خانهٔ سدان شدند و پرونده‌ها را ضبط و خانهٔ او را مهروموم کردند. برخی باور دارند، کشف این خانه و اسناد آن ارزش سیاسی نداشت و این موضوع را ساخته‌وپرداختهٔ خود انگلیسی‌ها می‌دانند.

ایران و انگلیس در دیوان لاهه

پس از شکست هیئت جکسون (نایب‌رئیس هیئت‌مدیره شرکت سابق نفت) در مذاکرات، دولت انگلیس در روز اول تیرماه ۱۳۳۰ ش، به دیوان بین‌المللی لاهه شکایت کرد و تا زمان صدور رأی نهایی، خواستار اقدامات تأمینی برای حفظ وضع موجود از سوی ایران شد.

درخواست انگلستان از سوی دیوان لاهه به اطلاع دولت ایران رسید و تاریخ تشکیل جلسه برای رسیدگی به موضوع تعیین شد. در هفتم تیرماه ۱۳۳۰، دولت ایران به صلاحیت دیوان لاهه در رسیدگی به این موضوع اعتراض و اعلام کرد که وظیفهٔ دیوان لاهه رسیدگی به مناقشه میان دولت‌هاست، در حالی‌که اختلاف بین ایران و شرکت نفت ایران و انگلیس، اختلاف میان دولت ایران

مهندس بازرگان، پشت میز اریک دریک

و یـک شـرکت اسـت. بـر ایـن اسـاس، دولـت ایـران رسـماً از حضـور در ایـن جلسـه خـودداری و بـه حضـور هیئـت ناظـرش در جلسـات دیـوان لاهـه بسـنده کـرد.

■ وزیـر خارجـه انگلیـس بـه دکتـر مصـدق هشـدار داد کـه دولـت ایـران مسـئول توقـف بارگیـری نفت‌کش‌هـا و تعطیلـی تأسیسـات و قطـع درآمـد نفـت اسـت.

۹ تیر

وثـوق، بازپـرس پرونـده سـدان، در نطقـی مشـروح، واقعـۀ خانـۀ سـدان را در جلسـه علنـی مجلـس بازخوانـی کـرد.

۱۲ تیر

سرکنسـول انگلیـس در خرمشـهر بـه سـفیر کشـور متبـوع خـود خبـر داد، مداخلـۀ هیئت‌مدیـره موقـت تهدیدآمیـز شـده اسـت.

۱۳ تیر

دیـوان لاهـه بـا صـدور حکمـی موقـت، خواسـتار بازگشـت شـرایط بـه قبـل از ملی‌شـدن صنعـت نفـت شـد و بـا ۱۰ رأی موافـق از دوازده رأی، حکـم موقـت خـود را بـه ایـن شـرح اعـلام کـرد: «هیچ‌گونـه اقدامـی بـرای جلوگیـری از عملیـات صنعتـی ـ تجـاری شـرکت نبایـد صـورت گیـرد»، امـا دولـت ایـران حکـم دیـوان را نپذیرفـت.

۱۶ تیر

وزیـر امـور خارجـه دادخواسـت دولـت انگلیـس و رأی دیـوان لاهـه را بـه مجلـس داد.

۱۷ تیر

میانجی‌گری امریکا میان انگلیس و ایران

در پـی بالاگرفتـن کشـمکش ایـران و انگلیـس بـر سـر موضـوع نفـت و خلع‌یـد از شـرکت نفـت انگلیـس و ایـران از سـوی دولـت ایـران، ترومـن، رئیس‌جمهـوری امریـکا در نامـه‌ای بـه مصـدق، نخسـت‌وزیر ایـران، از او خواسـت بـا وجـود ایرادهایـی کـه بـر صلاحیـت دیـوان داوری بین‌المللـی بـرای رسـیدگی بـه شـکایت بریتانیـا وارد اسـت، ایـن دیـوان را بـه عنـوان یـک هیئـت بی‌طـرف بـرای حـل موضـوع بپذیـرد و پیشـنهادش را بـا دقـت بررسـی کنـد، امـا مصـدق پاسـخ داد، حکـم موقـت دیـوان لاهـه را نمی‌پذیـرد.

■ کارکنان انگلیسی گچساران را ترک کردند.

■ وزیـر امـور خارجـه ایـران طـی تلگرامـی بـه دبیـرکل سـازمان ملـل

متحد، به قرار دیوان لاهه با شدت اعتراض کرد.

۲۰ تیر

وزیر امور خارجه ایران در نامه‌ای به سفیرکبیر انگلیس اعلام کرد: «دولت ایران قرار دیوان لاهه را ناعادلانه و مغایر با استقلال و حاکمیت ایران می‌داند.»

۲۳ تیر

■ هریمن (Harriman)، نماینده رئیس جمهور امریکا، به همراه ویلیام راندتری (William Roundtree) از وزارت خارجه این کشور و والتر لوی(Walter Loy)، کارشناس نفتی امریکایی و والترز (Walters) به عنوان مترجم، برای میانجی‌گری و شرکت در مذاکرات به تهران آمدند. همزمان با ورود این هیئت، تظاهراتی در اعتراض به این امر در مقابل مجلس شورای ملی بر پا و منجر به دخالت پلیس شد و چند نفر کشته و بیش از یکصد نفر مجروح شدند.

■ لوی، عضو هیئت امریکایی، در سفر به ایران و شرکت در مذاکرات به این نتایج رسید:

۱. ایرانی‌ها نمی‌خواهند انگلیسی‌ها مانند گذشته در مناسبات سیاسی‌شان دخالت کنند، بنابراین انگلیس باید در جایگاه یک سهامدار چهل‌درصدی در کنسرسیوم شرکت کند.

۲. ایرانی‌ها فعالیت شرکت‌های مهندسی عملیات خارجی در نفت را اگر به معنای بازگشت قدرت مخرب انگلیسی‌ها باشد، نمی‌پذیرند.

۳. انگلیس نباید تنها توزیع‌کننده و فروشنده نفت ایران باشد.

به این منظور، باید کنسرسیومی تشکیل شود که انگلیس فقط ۴۰ درصد از ۶۰ درصد سهام آن را داشته و بقیهٔ سهام در اختیار شرکت‌های دیگر باشد.

نمونهٔ پیشنهادی هریمن (امریکا)

پذیرفتن ملی شدن نفت ایران؛ تشکیل کنسرسیومی که انگلیس فقط ۴۰ درصد سهم آن را داشته باشد؛ کنسرسیوم به عنوان شرکت عامل از سوی شرکت نفت ایران به فروش و بازاریابی بپردازد.

نمونهٔ پیشنهادی استوکس (انگلیس)

پذیرفتن ملی شدن صنعت نفت ایران؛ تجدید هویت شرکت نفت انگلیس ـ ایران، به گونه‌ای که سازمان خریدار، صددرصد چیزی شبیه به شرکت نفت انگلیس ـ ایران باشد؛ تقسیم درآمد نفتی به صورت ۵۰ ـ ۵۰.

نورمن ریچارد سدان

مدیر مقیم شرکت در تهران در سال‌های ملی شدن صنعت نفت بود. خانه سدان که در تابستان ۱۳۳۰ مورد بازرسی قرار گرفت و اسناد مهم نفتی کشف شد، به او تعلق داشت. خانه او که اکنون بیمارستان شرکت نفت است، در خیابان ایرج بود. یکی از کارکنان روابط عمومی، به صادق هدایت، نویسنده مشهور ایرانی، درباره عملیات جاسوسی و جعل سند در این خانه، گزارش داد. صادق هدایت، موضوع را به مظفر بقایی و ایشان به نخست وزیر، دکتر مصدق اطلاع داد.

هریمن و مصدق

۲۵ تیر

نفت و مجلس

قانون تعیین تکلیف اوراق مکشوفه از شرکت سابق نفت

ماده‌واحده: اوراقی که از شرکت سابق نفت به دست آمده است، باید به طور کامل در اختیار کمیسیون منتخب از سوی نخست وزیر، مرکب از دادستان کل و ۶ نفر از نمایندگان مجلسین قرار گیرد و دادستان کل مکلف است، ظرف یک ماه با حضور هیئت مزبور، به اوراق مکشوفه مراجعه و آنچه را منطبق با قانون مجازات عمومی است، به وسیله دادیاران دیوان کشور ـ که در این مورد تمامی اختیارات قضات تحقیق را دارند ـ به محاکم عمومی ارجاع دهند و آنچه را جرم نیست، ولی دلیل ارتباط نامشروع ایرانیان با شرکت سابق نفت است، به وسیله وزیر دادگستری در جلسه علنی مجلس شورای ملی اعلام دارند. این قانون که مشتمل بر ماده واحده است، در جلسه سه‌شنبه بیست‌وپنجم تیرماه ۱۳۳۰ به تصویب مجلس شورای ملی رسید.

رئیس مجلس شورای ملی، رضا حکمت

۲۸ تیر

مجوز اقامت سدان لغو شد.

۳۱ تیر

هریمن پیشنهادهای خود را به کمیته مختلط و شورای وزیران ارائه داد. او ضمن پذیرفتن اصل ملی شدن نفت، سعی داشت نظرات تند مقامات انگلیسی شرکت نفت سابق را تعدیل کند. از این رو، جلسه‌ای با حضور هیئت وزیران و هیئت مختلط تشکیل شد که در آن نظر قطعی دولت به اطلاع هریمن رسید و مبنای مذاکره با انگلیس قرار گرفت.

۴ مرداد

هریمن برای ارائهٔ صورتجلسهٔ ۳۱ تیرماه به دولت انگلیس، همراه با سفیر انگلیس به لندن رفت.

۵ مرداد

هریمن با هیئت وزرا، سفیر انگلیس در ایران و سفیر امریکا، در انگلستان مذاکره کرد.

۷ مرداد

مجمع مسلمانان مجاهد و حزب زحمتکشان، نشستی در مسجدشاه

برگـزار کردنـد و پیـام آیت‌الله‌کاشـانی مبنـی بـر لـزوم اتحـاد و حفـظ بـرادری همـهٔ ایرانیـان و انزجـار از تظاهـرات ۲۳ تیـر قرائـت شـد.

۸ مرداد

■ هریمـن بـه تهـران بازگشـت و از نتیجـه مذاکـرات خـود در لنـدن اظهـار خشـنودی کـرد.

■ آخریـن واحـد پالایشـگاه آبـادان تعطیـل شـد و شـمار کارمنـدان انگلیسـی آبـادان کـه پیش‌تـر ۷۵۰ نفـر بودنـد، بـه ۱۵۰ نفـر رسـید.

■ دولـت انگلیـس پـس از مذاکـره طولانـی بـا هریمـن، ملـی شـدن صنعـت نفـت ایـران را بـه رسـمیت شـناخت.

۱۲ مرداد

هیئت استوکس

ریچـارد اسـتوکس (Richard Stokes)، وزیـر مشـاور و مهـردار سـلطنتی در کابینـه کلمنـت، در رأس هیئتـی از سـوی دولـت انگلیـس بـه همـراه معـاون وزیـر بـرق و سـوخت و مقاماتـی از خزانـه‌داری آن کشـور بـه تهـران آمـد.

۱۳ مرداد

■ اسـتوکس بـا دکتـر مصـدق دیـدار کـرد و سـپس بـرای گفت‌وگـو بـه دیـدن شـاه رفـت. او عصـر همـان روز دوبـاره بـا مصـدق ملاقـات کـرد کـه بـاز هـم بـه تفاهـم نرسـیدند.

■ عقب‌نشـینی انگلسـتان و امریـکا در برابـر دولـت مصـدق، در قاهـره، بغـداد، دمشـق و دهلـی نـو بازتـاب گسـترده‌ای داشـت، ضمـن اینکـه مطبوعـات انگلسـتان همچنـان از سیاسـت آشـتی‌جویانهٔ ایـن کشـور انتقـاد می‌کردنـد.

۱۴ مرداد

مذاکرهٔ دولت ایران با استوکس آغاز شد.

۱۵ مرداد

اسـتوکس و همراهانـش بـه اتفـاق هریمـن بـه آبـادان رفتنـد و بـا همراهی حسـین مکـی از مناطـق شـرکتی و بومـی آبـادان بازدیـد کردنـد. در آن شـرایط درگیـری لفظـی همچنـان ادامـه داشـت.

مـردم نیـز بـا شـعار «حسـین مکـی قهرمـان، فرزنـد غیـور ایـران» او را قهرمـان خـود می‌خواندنـد.

۲۰ مرداد

استوکس با آیت‌الله‌کاشانی ملاقات کرد.

۲۱ مرداد

در نشستی که میان استوکس و مسئولان ایران برگزار شد، او پیشنهاد کتبی خود را به نمایندگان ارائه کرد؛ نشستی که مطبوعات تهران آن را «جلسهٔ بیم و امید» نام دادند. در این نشست، استوکس طرح خود را به دولت ایران ارائه داد، اما مصدق که طرح او را با طرح هریمن هماهنگ نمی‌دانست، آن را رد و استدلال کرد که فرمول استوکس چیزی جز احیای شرکت نفت انگلیس و ایران و خدشه‌دارکردن مالکیت دولت ایران را در بر ندارد. او ایران را فروشنده نفت، آنها را یکی از خریداران و تقسیم درآمد نفت به صورت پنجاه ـ پنجاه را همان‌گونهٔ استعماری گذشته عنوان کرد و گفت: « وقتی کارشناس‌های ایرانی می‌توانند نفت را استخراج، تولید و تصفیه کنند و به بازار دنیا بفروشند، انگلیسی‌ها از جان ملت ایران چه می‌خواهند؟»

۲۲ مرداد

در پی اصرار مصدق دربارهٔ اینکه طبق قانون ملی شدن نفت، مذاکره باید بر محور خرید نفت به اندازهٔ نیاز انگلیس و رسیدگی به دعاوی هر دو طرف متمرکز باشد، طرح استوکس که مسائلی فراتر از این را در بر داشت، پذیرفته نشد.

۲۹ مرداد

شکست مذاکرات هیئت استوکس

ریچارد استوکس پس از دو هفته مذاکره با دولت ایران، در نامه‌ای به مصدق پیشنهاد ۸ماده‌ای خود را که هفته پیش از آن ارائه داده بود، پس گرفت و اتمام حجت کرد که اگر نخست‌وزیر ایران پیشنهاد او برای انتخاب یک مدیرعامل انگلیسی را تا روز بعد نپذیرد، مذاکره را ادامه نخواهد داد.

۳۰ مرداد

■ مصدق پیشنهادهای استوکس را نپذیرفت و گزارش مذاکره با هیئت بریتانیایی را به هر دو مجلس شورای ملی و سنا ارائه داد که بیشتر نمایندگان هر دو مجلس، از مواضع دولت در این مذاکرات حمایت کردند.

■ انگلیسی‌ها قصد داشتند تا ۲۶ آگوست (سوم شهریور) خوزستان را ترک کنند.

■ روزنامه جبهه آزادی ـ به عنوان تریبون حزب ایران ـ واکنش

دولت به طرح پیشنهادی استوکس را ستود.

۳۱ مرداد

استوکس به لندن بازگشت. از دید او، مذاکره متوقف نشده و فقط به حالت تعلیق درآمده بود.

○ شهریور

■ عقیم‌ماندن مذاکرات با دولت انگلیس و قطع صادرات نفت و رکود اقتصادی ناشی از آن، کسانی را که از فرایند این کار آگاه نبودند، نگران و به انتقاد از روش مصدق متمایل کرد.

■ نیمه دوم سال، وضع مالی دولت بحرانی شد.

۱ شهریور

هریمن، نماینده تیم مذاکره‌کننده امریکایی، ایران را ترک کرد. او هنگام توقفش در لندن، به انگلیسی‌ها گفت، تا مصدق در احاطه مشاورانش است، توافقی حاصل نمی‌شود؛ باید با شاه مذاکره کنیم.

۱۳ شهریور

مصدق در مجلس سنا

مصدق ضمن تشریح مذاکراتش با استوکس (انگلستان) و هریمن (امریکا) اعلام کرد، فقط دربارهٔ ۳ موضوع می‌توان با انگلیسی‌ها مذاکره کرد: ابقای تکنیسین‌ها؛ فروش نفت؛ پرداخت‌های جبرانی. او گفت که به انگلیسی‌ها دو هفته فرصت می‌دهد تا تصمیم بگیرند، وگرنه اجازهٔ اقامت انگلیسی‌ها را لغو خواهد کرد.

۱۵ شهریور

دولت انگستان به جهان اعلام کرد که هر کس از ایران نفت بخرد، در محاکم این کشور مورد تعقیب قرار خواهد گرفت.

۱۸ شهریور

آغاز تحریم ایران از سوی انگلیس

در آن زمان، درآمدهای نفتی ایران به اجبار باید به بانک انگلستان سپرده می‌شد و امکان معامله با آن در بیرون از حوزه استرلینگ منوط به موافقت انگلیس از طریق تبدیل دارایی ایران به دلار بود. پس از شکست مذاکرات بین دولت‌های ایران و انگلیس، برای حل مناقشهٔ نفت که خلع ید از شرکت نفت ایران و انگلیس نقطهٔ اوج آن بود، محاصره اقتصادی ایران از سوی انگلیس آغاز شد و تا سقوط دولت دکتر مصدق در سال ۱۳۳۲ ش ادامه یافت.

دولت انگلیس اعلام کرد، از این پس لیره استرلینگ سپرده در بانک

ریچارد استوکس
فرستاده دولت انگلیس در امور نفت بود. او در سال ۱۳۳۰ش، به همراه هریمن، نماینده کشور امریکا در مسئله ملی شدن صنعت نفت ایران، از خانه‌های چادری شرکت نفت در محله چادرآباد آبادان دیدن کرد.

انگلستان را در حساب بانک ملی ایران به دلار تبدیل نخواهد کرد. همچنین، ایران را در حوزه‌های دیگری نیز تحریم کرد، از جمله: جلوگیری از صدور کالاهای انگلیسی به ایران، توقیف نفت‌کش‌های حامل نفت ایران از سوی ناوگان دریایی انگلیس و نخریدن نفت از سوی شرکت‌های خارجی دیگر ـ حتی با تخفیف ۵۰ درصد ـ و تعطیلی کنسولگری‌های انگلیس و شعب شورای فرهنگی این کشور در ایران.

چند روز بعد، فرانسیس شپرد، با شاه ملاقات و ضمن حمایت از او یادآور شد، اقدامات انگلیس فقط برای محدود و ناتوان‌کردن دولت مصدق است.

دولت انگلیس قصد داشت فاصله شاه و مصدق را بیشتر کند، تا جایی که شاه او را مخل امنیت ایران بداند.

۲۱ شهریور

ارزیابی امریکا و انگلیس از وضع سیاسی

امریکا درباره ایجاد بی‌ثباتی در فضای سیاسی ـ اقتصادی ایران به انگلیس هشدار داد و به اطلاع آنان رساند که نباید دست رد به سینهٔ دولت ایران بزند و امکان مذاکره را از میان ببرند چون، شاه مصدق را برکنار نخواهد کرد، اما احتمال دارد مصدق با فشار بیشتر کوتاه بیاید، بنابراین چنانچه رسیدن به راه حل از طریق مذاکره با مصدق ممکن باشد، مناسب‌ترین گزینه برای دستیابی به مقصود است؛ اما انگلیسی‌ها معتقد بودند که باید فاصله شاه را با مصدق افزایش دهند، محاصره اقتصادی دولت مصدق را به اجرا درآورند و ارتباط ارزی با ایران را قطع کنند. در پیروی از این عقیده، روزنامه‌ها و احزاب سیاسی جنگ روانی با دولت ایران را آغاز کردند.

۳۰ شهریور

دولت انگلیس مواردی را که مصدق برای ادامهٔ ارتباط با آن کشور اعلام کرده بود ، رد کرد و از شپرد، سفیر خود در ایران، خواست شاه را آگاه کند که دولت انگلیس برای رهایی از چنگ مصدق، از هیچ تلاشی فروگذار نخواهد کرد.

هم‌زمان با اعمال موضع خصمانه انگلیس، مصدق در حال تهیهٔ حکم اخراج انگلیسی‌ها بود.

○ مهر

■ رشته ارتباط دولت ایران و شرکت سابق گسیخته شد.

فرانسیس شپرد
(Francis Shepard)
سر فرانسیس شپرد در سال‌های ۱۹۵۰ تا ۱۹۵۲ م سفیر انگلیس در ایران بود.

■ دولت در نامه‌ای به مجلس، خواستار کاهش هزینه‌های عمومی تا ۱۵ درصد، صرفه‌جویی در هزینه‌ها و همچنین افزایش ۳۰ درصد به مالیات دخانیات و ۵۰ درصد به عوارض ورودی خودروهای سواری شد.

۲ مهر

جمال امامی علیه اقدامات دولت مصدق در مجلس شورای ملی سخنرانی کرد.

اخطار به کارشناسان انگلیسی برای ترک آبادان

هیئت‌مدیره موقت که مأمور اجرای خلع‌ید بود، به آن دسته از کارشناسان انگلیسی که در آبادان مانده بودند، اخطار داد تا هفته بعد ایران را ترک کنند. به این ترتیب، ۳۵۰ کارشناس در روزهای ۱۰ و ۱۱ مهرماه، آبادان را به قصد بصره ترک کردند. همان روز، اتلی (Attlee)، نخست وزیر انگلستان، در نامه‌ای به ترومن گفت که از اعمال زور برای جلوگیری از اخراج کارشناسان انگلیسی صرف‌نظر کرده و از امریکا انتظار همکاری دارد. او امیدوار بود شاه مصدق را برکنار کند تا شاید مذاکره با جانشین او امکان‌پذیر باشد.

۴ مهر

دستور اخراج انگلیسی‌ها از آبادان

پس از اولتیماتوم مصدق، نخست وزیر ایران، نظامیان ایران پالایشگاه را تصرف کردند و به انگلیسی‌ها اخطار دادند تا ۴ اکتبر (۱۱ مهرماه) باید ایران را ترک کنند. در پی این موضوع، شپرد، سفیر انگلیس، با شاه دیدار کرد و از او برای جلوگیری از اخراج کارمندان انگلیسی چاره‌جویی کرد، اما شاه پاسخ داد که رفتن انگلیسی‌ها مانع بروز مشکلات دیگر خواهد شد.

دولت از نقاط مختلف کشور، نیروی قوای امداد به آبادان فرستاد و پالایشگاه تحت حفاظت نظامی قرار گرفت.

۵ مهر

شکایت انگلیس از ایران به شورای امنیت

انگلیس از موضع دولت ایران دربارهٔ نفت به شورای امنیت سازمان ملل شکایت کرد. برخی از اعضای شورا دخالت در این امر را خارج از حیطهٔ صلاحیت آن می‌دانستند، اما بیشتر اعضا به صلاحیت شورا رأی دادند و شکایت انگلیس در دستور کار قرار گرفت. روز بعد، شورای امنیت به ایران ابلاغ کرد، نماینده خود را برای حضور

در جلسه طرح شکایت که در تاریخ ۸ مهرماه برگزار خواهد شد، به نیویورک بفرستد. نماینده ایران در سازمان ملل چند روز مهلت خواست تا دکتر مصدق خود برای شرکت در جلسه به نیویورک برود. بر این اساس، شورا تصمیم گرفت رسیدگی به این شکایت را به ۲۲ مهرماه موکول کند.

۶ مهر

زمان به نفع ایران

انگلیس با ارائه پیش‌نویس قطعنامه‌ای به شورای امنیت، از دولت ایران خواست حکم اخراج کارمندان انگلیسی را لغو کند، اما سفیر ایران با زیرکی در جلسهٔ یکم اکتبر (۸ مهرماه) از شورای امنیت ۱۰ روز مهلت خواست تا نمایندهٔ ایران به جلسه بیاید. چون ایران به انگلیسی‌ها فقط تا ۴ اکتبر (۱۱ مهرماه) وقت داده بود، آنان مجبور شدند پیش از برگزاری جلسهٔ شورای امنیت، خاک ایران را ترک کنند و به این ترتیب، انگلیسی‌ها بار دیگر در برابر سیاست هوشمندانه دولت ایران مات شدند.

■ به دولت ایران اخطار داده شد که نماینده‌ای به جلسهٔ طرح شکایت شورا بفرستد.

۷ مهر

نمایندگان مجلس شورای ملی از ماجرای شکایت و تصمیم دکتر مصدق برای حضور در جلسهٔ شورای امنیت باخبر شدند. در این جلسه، مخالفان دولت قول دادند تا زمان حل شدن این موضوع در شورای امنیت، هیچ‌گونه اقدامی که موجب تضعیف دولت شود، انجام ندهند.

۱۰ مهر

اخراج انگلیسی‌ها از ایران

در پی اولتیماتوم رئیس دولت ایران، انگلیس‌ها با کشتی موریتوس ایران را ترک کردند. کارمندان ارشد انگلیسی در مصاحبه با خبرنگار بی‌بی‌سی به عزم ایرانی‌ها برای اداره صنعت نفت اعتراف کردند. انقلاب مردم و دولت ایران موضوع برجستهٔ روزنامه‌ها و دو شبکهٔ تلویزیون انگلیس بود.

۱۴ مهر

مصدق و هیئت همراهش به نیویورک رفتند.

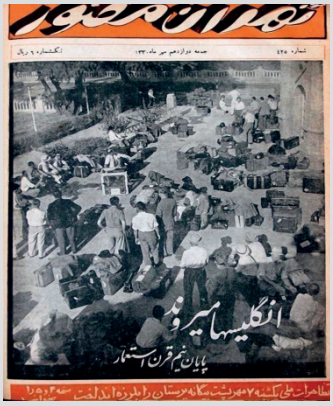

خروج انگلیسی‌ها یکباره آغاز شد. از هوا و دریا. مدیران ارشد با هواپیما و کارکنان عادی از راه دریایی ایران را ترک کردند.

جمال‌الدین امامی خویی

(۱۲۸۱-۱۳۴۵)، وزیر و نماینده مجلس شورای ملی متولد خوی آذربایجان. در انتخابات دوره چهاردهم در سال ۱۳۲۲ از طرف مردم خوی نماینده مجلس شورای ملی شد. امامی در سال ۱۳۲۷ به بعد در دولت‌های عبدالحسین هژیر و محمد ساعد مراغه‌ای سمت وزیر مشاور را عهده‌دار بود. مدتی، پس از تشکیل دولت مصدق، در رأس مخالفان او در مجلس قرار گرفت و نقش مهمی در سقوط دولت مصدق داشت. آخرین سمت سیاسی او، سفیر ایران در رم بود که در همین سمت بیمار شد و درگذشت.

۱۵ مهر

مصدق به نیویورک رسید. او به علت بیماری در بیمارستان بستری شد.

۲۲ مهر

مصدق در شورای امنیت گفت: دیوان بین‌المللی و شورای امنیت صلاحیت رسیدگی به پرونده نفت ایران را ندارند و اختلاف نفتی موضوعی داخلی است. حاضران در شورا و مطبوعات تحت تأثیر سخنان مصدق قرار گرفتند. نخستین جلسهٔ شورای امنیت برای رسیدگی به شکایت انگلیس تشکیل شد.

۲۳ مهر

سومین جلسه شورای امنیت برای رسیدگی به شکایت انگلیس برگزار شد. مصدق در تالار شورای امنیت ملی فریاد محرومیت ملت ایران را به گوش جهانیان رساند. او خطاب به رئیس و اعضای شورا گفت که درآمد نفت باید برای توسعه صنعت و بهبود وضع زندگی مردم صرف شود، نه اینکه سود آن به جیب انگلیسی‌ها برود و بر این نکته تأکید کرد که در سال ۱۹۴۸ م بر طبق دفاتر شرکت سابق نفت ایران، درآمد خالص شرکت حدود ۶۱ میلیون لیره بوده که فقط ۹ میلیون لیره آن به ایران داده شد که از این میان، ۸ میلیون لیره آن هم بابت مالیات به خزانه‌داری انگلیس پرداخت شده است. شورای امنیت تا صادرشدن حکم دیوان داوری لاهه، قطعنامه انگلستان را دربارهٔ نفت مسکوت اعلام کرد.

دکتر مصدق و مهندس پرخیده، رئیس کمیسیون فروش نفت ایران در فرودگاه نیویورک

۲۶ مهر

آخرین جلسه شورای امنیت تشکیل شد، اما نمایندگان ایران در آن شرکت نکردند. با پیشنهاد فرانسه تا زمانی که دیوان دادگستری بین‌المللی دربارهٔ صلاحیت نهادهای سازمان ملل برای رسیدگی به شکایت دولت انگلیس تصمیم قطعی بگیرد، موضوع مسکوت ماند و شورای امنیت ادامه مباحثات را به صدور حکم از سوی دیوان بین‌المللی منوط دانست؛ حکمی که صدور آن به منزلهٔ پیروزی ایران بود. در این میان، اختلاف میان مقامات دولتی انگلیس و شرکت نفت سابق آشکارتر شد.

۳۰ مهر

مصدق برای دیدار با رئیس جمهور امریکا، به واشنگتن رفت و

درباره مسائل مربوط به نفت ایران با او مذاکره کرد.

مصدق در قاهره

۱۵ آبان

آیت‌الله کاشانی با صدور یک بیانیه از موفقیت دولت در خلع ید از شرکت سابق نفت تجلیل کرد و برای پشتیبانی از نهضت ملی قطعنامه‌ای صادر کرد.

۱۹ آبان

جبهه مخالف دولت مصدق در مجلس شورای ملی، بی‌کفایتی دولت را موجب تقویت حزب توده دانست.

۲۱ آبان

■ دکتر مصدق برای تقاضای کمک مالی، نامه‌ای به رئیس جمهور امریکا نوشت.

■ وزارت خارجه امریکا با صدور بیانیه‌ای دربارهٔ مذاکرات نفت اعلام کرد، هیچ راه حل کاربردی و مناسبی برای حل مشکل نفت ایران به دست نیامده است.

۲۸ آبان

مصدق در قاهره

مصدق در راه بازگشت به ایران، به قاهره رفت. نزدیک به دو میلیون مصری به استقبال او رفتند. آن روزها، مردم قاهره دغدغهٔ ملی شدن کانال سوئز را داشتند و مصدق برای آنها الگوی مبارزه با استعمار انگلیس بود. اما رئیس مجلس شورای ملی در تهران از سفر مصدق به مصر ـ آن هم در بحبوحهٔ نزاع با انگلیس ـ انتقاد کرد.

۱ آذر

مصدق به تهران بازگشت.

۳ آذر

به دنبال ارائهٔ گزارش نخست‌وزیر دربارهٔ سفر به امریکا و جلسات شورای امنیت، جمال امامی به مصدق و دولتش اتهاماتی وارد کرد، اما سرانجام پس از رأی‌گیری، از ۱۰۷ نفر نماینده، ۹۰ نفر به اقدامات مصدق رأی اعتماد دادند.

۱۴ آذر

سازمان دانشجویی که یک سازمان توده‌ای بود، جلسه‌ای سیار برپا کرد. گروهی از مخالفان حزب توده به خانه صلح و دفاتر روزنامه‌های مخالف دولت یا مخالف کمونیسم و تئاتر سعدی که نمایشنامه‌هایی با گرایش کمونیستی در آن اجرا می‌شد، هجوم بردند.

۱۷، ۱۸ و ۱۹ آذر

برخی از نمایندگان مجلس شورای ملی و سنا به دلیل تحصن مدیران ۱۷ روزنامه در مجلس و اتفاقات اخیر، دولت را آماج شدیدترین حملات قرار دادند.

۲۱ آذر

گروهی از اعضای جمعیت پان ایرانیست علیه مخالفان دولت در برابر مجلس شورای ملی تحصن کردند.

۲۶ آذر

لایحه صدور اوراق قرضه ملی که در ۱۳ مردادماه به تصویب مجلس شورای ملی رسیده بود، پس از تأیید مجلس سنا قطعیت یافت. بر این اساس، دولت ایران مبلغ ۵۰۰ میلیون ریال اوراق قرضهٔ ملی منتشر کرد، اما سرمایه‌داران ایرانی از آن استقبال چندانی نکردند و فقط قشر متوسط مبلغی از آن را خریدند.

۱ دی

کارگران انبار نفت اعتصاب کردند.

۱۰ دی

بانک بین‌المللی، یکی از اعضای عالی‌رتبه اداره اعتبارات خود به نام هکتور پرودم (Hector Proudhom)، را به اتفاق تورکیلد ریبر (Torkild Rieber)، کارشناس نفت، برای کسب اطلاعات دقیق از وضع تأسیسات نفتی ایران به تهران فرستاد.

۱۴ دی

نمایندگان بانک بین‌المللی پس از دیدار با دکتر مصدق و مشاوران نفتی دولت ـ مهندس حسیبی و مهندس معظمی ـ به آبادان رفتند.

۲۰ دی

نمایندگان بانک بین‌المللی در حالی از جنوب بازگشتند که از مذاکراتشان با نمایندگان دولت در آبادان و تهران رضایت کامل داشتند.

بهمن

■ شرکت ملی نفت ایران با کنت دلازونکا (Count Delazonka)، مدیر شرکت «اپیم» ایتالیا، قراردادی نفتی منعقد کرد که بر اساس آن، شرکت اپیم، نخستین کشتی حمل نفت خود به نام رزماری را به ایران فرستاد.

■ امتناع ایران با انتصاب رابرت هنکی به سمت سفیر انگلیس در ایران به جای فرانسیس شیرد موافقت نکرد.

سید ابوالقاسم کاشانی

(۱۲۶۴ - ۱۳۴۰ش)، آیت‌الله کاشانی در کنار مصدق از رهبران نهضت ملی شدن صنعت نفت بود. وی روز ۱۵ آبان ۱۳۳۰ با صدور بیانیه ای از موفقیت دولت در خلع ید از شرکت سابق نفت تجلیل و برای پشتیبانی از نهضت ملی قطعنامه‌ای صادر کرد.

۲۱ بهمن

هیئتی به نمایندگی از سوی بانک بین‌المللی به ریاست گارنر (Garner) و همراهی ریبر، پرودم، کلارک (Clarke)، مشاور حقوقی و کویتز (Quetz)، مشاور اقتصادی، برای بهبود روابط نفتی و میانجی‌گری میان دولت ایران و انگلیس و مذاکره با مصدق و مشاوران فنی او دربارهٔ موضع شرکت سابق نفت به تهران آمدند.

۳۰ بهمن

گارنر، ریبر و پرودم تهران را به مقصد لندن ترک کردند.

۱۳ اسفند

پرودم، نماینده بانک بین‌المللی، دوباره به تهران بازگشت تا با مشاوران فنی دولت و هیئت مختلط مذاکره و نظرهای دولت انگلیس و شرکت سابق را تشریح کند.

۲۹ اسفند

■ دکتر مصدق در نطق خود به مناسبت تحویل سال با اعلام این موضوع که پیشنهادهای بانک بین‌المللی را نمی‌پذیرد، گفت: «نخواستم لکهٔ ننگ بر دامن خودم و شما بگذارم.»

■ نخست‌وزیر، روز ۲۹ اسفند را «روز نفت و جشن ملی» نام داد و تعطیل عمومی اعلام کرد.

مقایسه اختلاف نفتی ایران و انگلیس در سال‌های ۱۳۱۲ و ۱۳۳۰ ش

در سال ۱۳۱۲، اختلاف میان دو دولت حل‌وفصل شد و بازتاب بین‌المللی نیافت، اما در سال ۱۳۳۰، امریکا به دلیل ترس از گسترش کمونیسم، در پروندهٔ ایران دخالت کرد.

ماجرای نفت ایران یکی از دلایل تشدید جنگ سرد بود که به دنبال آن مفهومی تازه از امنیت جهانی در دو اردوگاه غرب و شرق شکل گرفت، زیرا هر دو طرف می‌خواستند، حوزه نفوذ بیشتری داشته باشند.

روز نفت

۲۹ اسفند «روز نفت و جشن ملی» نام گرفت و تعطیل عمومی اعلام شد.

۱۳۳۱ شمسی / ۱۹۵۲ میلادی

درآمد نفت، ۷۰۰ هزار لیره

- ذخیرهٔ نفت ایران یک میلیون و ۷۲۲ هزار میلیون تن متریک و ۱۱/۱ در صد از کل ذخایر جهان و فقط مربوط مخازن کشف‌شده تا پایان سال ۱۳۳۱ بود، زیرا تا این زمان هنوز در شمال شرق و به ویژه جنوب شرقی ایران کاوش‌های علمی انجام نشده بود.
- نخستین فعالیت‌های اکتشافی در خانگیران، در شمال شرق خراسان، آغاز شد.

۴ فروردین

دولت انگلستان برای دومین‌بار علیه ملی شدن صنعت نفت ایران به دیوان بین‌المللی دادخواست داد و سرانجام، به صدور حکمی منجر شد که لغو یک‌طرفهٔ قرارداد ۱۹۳۳ را از ایران سلب و کشورمان را به پرداخت خسارت محکوم می‌کرد.

۱۶ فروردین

دولت انگلیس اقدامات خصومت آمیز خود علیه دولت ایران را تشدید کرد.

۱۷ فروردین

دولت ایران به اقدامات خصومت آمیز انگلیس واکنش تندی نشان داد.

۲۱ فروردین

افزایش ناگهانی سهام نفت انگلیس و ایران

لندن ـ آسوشیتد پرس: «افزایش بهای سهام شرکت در چند ماه اخیر بی‌سابقه بود. زیرا امریکایی‌ها بدون اطلاع قبلی سهام

خریدند که در نتیجه آن، سهام معمولی ۶۰ برابر ترقی کرد و به ۶ لیره رسید؛ بیشتر قیمت سهام معمولی بین دو شلینگ تا ۱۲۰ شلینگ خریدوفروش شد.»

■ نتیجه انتخابات مجلس هفدهم: سی نفر از نمایندگان اعتبارنامه‌های خود را به مجلس تحویل دادند، اما انتخابات در ۲۹ شهرستان هنوز خاتمه نیافته بود. در تهران، شایع شد، برخی از نمایندگان دوره هفدهم قرار است در منزل نخست‌وزیر با ایشان ملاقات کنند. در برخی از شهرها که حکومت نظامی برقرار بود، انتخابات به تعویق افتاد.

۲۳ فروردین

مصدق در دیدار با برخی از نمایندگان منتخب مجلس هفدهم، دلیل نابسامانی وضع اقتصادی کشور را برای آنان بازگو و تصمیمات دولت را برای اصلاح این وضع چنین اعلام کرد:

۱. تجدیدنظر در ارقام بودجه
۲. تجدیدنظر در قوانین مالیات
۳. تأمین اعتبارات کافی برای کارهای تولیدی
۴. تجدیدنظر در سازمان اداری
۵. لغو همهٔ مقررات مزاحم
۶. تنظیم برنامه برای استفاده از اسباب و وسایل نفت

۱۶ اردیبهشت

دیوان لاهه این روز را برای شروع رسیدگی به شکایت دولت انگلیس پیشنهاد کرده بود، اما دولت ایران آن را به ۱۹ خرداد موکول کرد.

۳۱ اردیبهشت

نماینده نخست وزیر در جلسه علنی سنا از طرف نخست وزیر دربارهٔ فروش نفت به مشتریان جدید و دلایل حاصل نشدن توافق با نمایندگان بانک بین‌المللی، گزارشی کامل ارائه داد و تأکید کرد که دادگاه لاهه فاقد صلاحیت لازم است.

۴ خرداد

دکتر مصدق طی نامه ای به مجلس شورای ملی برای سفر به لاهه کسب اجازه کرد و رئیس مجلس و وکلا با آن موافقت کردند.

۶ خرداد

کشتی روزماری با ظرفیت حدود هزار تن، در بندر بوشهر پهلو گرفت و ۷۰۰ تن نفت خام بارگیری کرد و به سوی ایتالیا به راه افتاد.

۷ خرداد

دکتر مصدق به اتفاق دکتر شایگان، بقایی، علی‌آبادی، صالح و حسیبی به لاهه رفتند و دکتر شایگان نیز چند روز بعد به آنها پیوست.

حضور دکتر مصدق در دیوان لاهه برای دفاع از منافع ملی ایران

۱۹ خرداد

مصدق در دادگاه لاهه

مصدق، نخست وزیر ایران، در اولین جلسهٔ دادگاه لاهه در دفاع از منافع ملی ایران و شرح توطئه‌های دولت انگلیس گفت: «نزد ما ایرانیان، تشویش جلوگیری از هرگونه عملی که در حکم مداخله در صلاحیت ملی باشد، شدیدتر از سایر ملل است... کشور ما میدان رقابت سیاست‌های استعماری بوده و ضمناً پی برده‌ایم که متأسفانه، علیرغم آن همه امید و آرزو، جامعهٔ ملل و سازمان ملل متحد نتوانسته‌اند به این وضع اسفناک که شرکت سابق نفت ایران و انگلیس در پنجاه سال اخیر مظهر برجسته آن بود، خاتمه دهند. ملت ایران که از این وضع به ستوه آمده بود، در یک جنبش مردانه، با ملی‌ساختن صنایع نفت و قبول اصل پرداخت غرامت، یکباره به سلطهٔ بیگانگان خاتمه داد. در آن موقع، دولت انگلیس به یک سلسله عملیات تهدید و ارعاب متوسل شد. چتربازان خود را به مجاورت سرحدات ایران و ناوهای جنگی را به نزدیکی آب‌های ساحلی ما فرستاد. سپس دست‌به‌کار محاصره اقتصادی شد و خواست این منظور را با فشار اقتصادی و توقیف ارزهایی که در انگلستان داشتیم، عملی سازد. در داخلهٔ ایران، به کمک عمال و ایادی خود دسایسی علیه دولت و نهضت ملی برپا کرد و در امور اقتصادی و مالی کارشکنی را تشویق کرد. در خارج، تبلیغاتی به راه انداخت تا در کشورهای دیگر و محافل بین‌المللی موجبات بدنامی ما را فراهم سازد. در پایان، چون از این فعالیت‌های شوم نتیجه‌ای به دست نیاورد، قیافه مظلومانه به خود گرفت و به دستگاه‌های ملل متحد از قبیل دیوان بین‌المللی دادگستری و شورای امنیت شکایت نمود.»

« ...منظور اقتصادی سیاست انگلیس از تمهید این وسایل این بود که بالانحصار نفت کشور ما را تصاحب نماید. به این ترتیب آنچه باید موجب ثروت ملی ما بشود، منشأ بلیات گوناگون و مصائب طاقت‌فرسای ما گردید. این سلطه به وسیلهٔ کمپانی صاحب‌امتیاز عملی می‌گردید، یعنی علاوه بر اینکه نفت ما را به

بازدید آیت‌الله کاشانی از چاه سراجهٔ قم

سوی انگلستان می‌کشاند، به زیان ایران، فواید مالی بسیار عاید انگلستان می‌ساخت. میزان این استفاده‌ها را نمی‌توان به طور تحقیق معلوم ساخت، چه، ایران هیچ‌وقت نتوانست اقلامی را که در ترازنامه شرکت منظور شده بود، بررسی کند و نه از میزان و قیمت نفتی که به ثمن بخس یا حتی به رایگان به انگلیس فروخته می‌شد، اطلاع حاصل نماید و همچنین منافعی را که از راه انحصار حمل‌ونقل دریایی و معاف‌ساختن کالاهای وارده به ایران از پرداخت حقوق گمرکی به انگلیس رسیده بود، نمی‌توانست تشخیص دهد. چنانچه ارقام ترازنامهٔ شرکت را حجت بدانیم، باز ملاحظه می‌کنیم که مثلاً طی سال ۱۹۴۸ از ۶۱ میلیون لیره عواید خالص شرکت، دولت ایران فقط ۹ میلیون لیره دریافت کرده، در صورتی که تنها از بابت مالیات بر درآمد، ۲۸ میلیون لیره عاید خزانه انگلستان شده است. علاوه بر خسارات مزبور، کارگران و مستخدمان ایرانی همیشه در مقابل کارمندان خارجی در وضع نامساعدی بودند. ده‌ها هزار کارگر ایرانی را در مساکنی که بیشتر به آغل حیوانات شبیه بود، جا می‌دادند و ایرانیان را همواره از ترس آنکه مبادا روزی برای اداره آن دستگاه آماده شوند، از کلیه کارهای فنی برکنار نگه می‌داشتند. از طرف دیگر، شرکت به بهانه حفظ امنیت پلیس مخفی به وجود آورده بود که به کمک «اینتلیجنس سرویس» در کلیهٔ نقاط کشور نفوذ کند. ضمناً، عملیات خود را در تمام شئون اجتماعی توسعه می‌داد. مطبوعات و افکار عمومی را تحت تأثیر قرار داده و عمال انگلیسی را به دخالت در امور داخلی ایران تشویق می‌کرد. به این ترتیب، بدون اینکه از جانب مجلسی که نمایندگان آن بر اثر اعمال نفوذ سیاسی بریتانیا و دسایس خود شرکت انتخاب شده و دولتی که افراد آن را نیز خودشان تعیین کرده بودند، مقاومتی ببینند، شرکت نفت ایران و انگلیس که در حقیقت دولتی در داخل دولت تشکیل داده بود، مقدرات مملکت را در دست داشت و مدت سی سال کشور ما را در مقابل وطن‌پرستان که محکوم به سکوت بودند، گرفتار رقیت و فساد نموده و هیچ اعتنایی به آمال ملت ایران که شیفته آزادی است، نداشتند. در ۱۹۵۱ با ملی‌ساختن صنایع نفت، یکباره به این وضع اسفناک خاتمه داده شد. امروز، می‌خواهند آن عمل را به قضاوت و بررسی شما واگذار کنند، به چه حق؟ اصل ملی‌کردن از حقوق مسلم هر ملتی است که تاکنون بسیاری از ملل شرق و غرب از

آن استفاده نموده‌اند. برای من جای تردید نیست که مقصود از مراجعه به شورای امنیت و دیوان بین‌المللی، آن است که باز از ما تعهدات مشابه تحصیل کنند و حال آنکه یادگارهای تلخ و اجحاف امتیاز ۱۹۳۳ هنوز از خاطره‌ها محو نشده و اگر بنا بود اداره صنایع ملی‌شده را دوباره تسلیم بیگانگان کنیم، اساساً چه حاجتی به ملی‌کردن صنعت نفت داشتیم؟»

۲۷ خرداد

کشتی «رزماری» با حکم دادگاه محلی عدن در بندر عدن توقیف شد.

۳ تیر

مصدق پس از بازگشت از لاهه، طبق سنت پارلمانی از نخست‌وزیری استعفا کرد، سپس در نطقی برای خدمت اعلام آمادگی کرد.

۱۲ تیر

نفت در قم

با الگوبرداری از چاه شمارهٔ ۲ البرز، چاه شماره ۳ در مرکز بهره‌برداری سراجهٔ، در ۶۰ کیلومتری شرق قم حفر شد و در عمق ۲ هزار و ۲۸۸ متری به نفت رسید. اما به دلیل کم بودن فشار (۳۸۰ اتمسفر) و کم‌قدرت بودن دستگاه حفاری ادامهٔ حفاری و آزمایش‌ها به بعد موکول شد.

۳۰ تیر

مردم با حمایت آیت الله کاشانی از مصدق، در تظاهرات وسیعی شرکت کردند. نیروهای نظامی و شهربانی به سوی مردم آتش گشودند.

۳۱ تیر

رأی دیوان لاهه به نفع ایران صادر شد

از چهارده قاضی دیوان، نه نفر به نداشتن صلاحیت و پنج نفر به صلاحیت دیوان برای رسیدگی به این پرونده رأی دادند؛ رأی رئیس انگلیسی دیوان به نفع ایران بود. قضات فرانسوی، امریکایی، کانادایی، برزیلی و شیلیایی به نفع انگلستان رأی دادند و قضات شوروی و هند نیز در رأی‌گیری شرکت نکردند. استدلال ایران برای عدم صلاحیت دیوان لاهه آن بود که اختلاف دولت ایران با دولت انگلستان نیست، بلکه اختلاف با یک شرکت خصوصی است. جلسات داوری از ۱۹ خرداد شروع و تا ۲ تیرماه ادامه داشت.

۱ مرداد

نمایندگان مجلس به پاس دفاع پروفسور هنری رولن (Henri Rolin)

قیام ۳۰ تیر

به دلیل استعفای مصدق و نپذیرفتن شرایطش از سوی شاه، احمد قوام، به نخست‌وزیری رسید. همزمان با این حرکت، موجی از تظاهرات و اعتراضات، در سراسر کشور برپا شد. اطلاعیه احمد قوام، تشنجات را دامنه‌دار کرد و کاشانی، مردم را به حمایت از مصدق فراخواند. در روز ۳۰ تیر، نیروهای نظامی و شهربانی به روی مردم آتش گشودند. ده‌ها نفر کشته و صدها نفر مجروح شدند. این روز تاریخی «قیام ۳۰ تیر» نام‌گذاری و یک سال پس از این رویداد، به دستور محمد مصدق روز ۳۰ تیر تعطیل رسمی اعلام شد.

بلژیکی، مشاور حقوقی دولت مصدق در دادگاه لاهه، خیابان «ملل متحد» کنونی را به نام او نام‌گذاری کردند.

۳ مرداد

شرکت سابق انگلیس ـ ایران طبق ماده ۲۲ قرارداد امتیاز تقاضای داور منفرد کرد.

۷ مرداد

برنامه دولت با تمرکز بر بهره‌برداری از نفت و اصلاح قانون انتخابات و تعدیل بودجه، در مجلس شورای ملی تصویب شد.

۱۶ مرداد

درخواست ایران از انگلیس برای پرداخت بدهی

در پی صدور حکم دیوان لاهه در ۳۱ تیرماه سال ۱۳۳۱ ش مبنی بر صلاحیت‌نداشتن این دیوان در رسیدگی به مناقشه بر سر نفت بین ایران و انگلیس، وزارت امور خارجه ایران با ارسال یادداشتی به سفارت بریتانیا در تهران، از این کشور خواست تا طلب ایران از شرکت سابق نفت ایران و انگلیس را که هنوز پرداخت نشده بود، به ایران بپردازد. در این یادداشت، خاطرنشان شده بود که دولت بریتانیا دیگر نباید مانع صدور و فروش نفت ایران شود. همچنین در ادامهٔ یادداشت مزبور، آمده بود، ایران برای شرکت سابق نفت ایران و انگلیس حق مراجعه و طرح شکایت در دادگاه‌های ایران را قائل است.

۲۹ مرداد

پیشنهاد مشترک امریکا و انگلیس دربارهٔ نفت ایران

چرچیل، در پیامی محرمانه به ترومن پیشنهاد کرد، امریکا و انگلیس برای حل اختلاف نفت شرایط جدیدی را به ایران پیشنهاد بدهند.

شهریور

دکتر شاخت، کمیسر مالی و رئیس بانک آلمانی به ایران دعوت شد تا برای کشور برنامهٔ اقتصادی طراحی کند. او به دولت مصدق توصیه کرد، به هر نحو ممکن قضیه نفت را زودتر حل کند تا بحران اقتصادی برطرف شود.

۵ شهریور

سفیر امریکا، لویی هندرسن (Loy Henderson)، و کاردار انگلیس، میدلتن (Middelton)، در دیدار با دکتر مصدق پیشنهاد مشترک امریکا و انگلیس را ارائه دادند که مصدق آن

پروفسور هانری رولن، وکیل دولت ایران در دادگاه، به دکتر مصدق مشورت می‌دهد.
نمایندگان مجلس به پاس زحمات او پیشنهاد دادند یکی از خیابان‌های تهران به نام او نامگذاری شود.

مصدق و لویی هندرسن

را نپذیرفت. آنان به مصدق پیشنهاد دادند، برای حل اختلاف بر سر غرامت حاصل از ملی‌کردن نفت و ابطال قرارداد ۱۹۳۳ م، به داوری بین‌المللی مراجعه کند و دولت انگلستان نیز تحریم و محدودیت‌های مربوط به صادرات ایران و استفاده از ذخایر لیره استرلینگ را محدود کند و دولت امریکا نیز مبلغ ۱۰ میلیون دلار بلاعوض به ایران بپردازد.

۸ شهریور

سفیر امریکا و کاردار انگلیس بار دیگر پیشنهاد مشترک خود را به مصدق یادآور شدند. مصدق در اعلامیه‌ای که ۹ شهریور از رادیو پخش شد، مردم را از مخالفت خود با پیشنهاد آنان باخبر کرد.

۱۶ شهریور

دکتر مصدق در مصاحبه‌ای مطبوعاتی با خبرنگاران داخلی و خارجی، دلایل نپذیرفتن مفاد پیشنهاد مشترک امریکا و انگلیس را بازگو کرد.

۲۵ شهریور

در مجلس شورای ملی، گزارشی که از سوی دکتر مصدق درباره جریان وصول پیام ترومن و چرچیل تهیه شده بود، قرائت شد و مجلس با ۶۰ رأی از میان ۶۱ نفر حاضر در جلسه، به مصدق رأی اعتماد داد.

۲ مهر

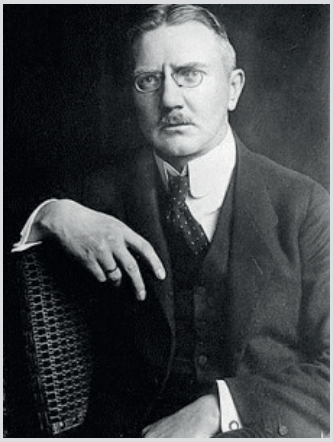
مصدق متن پیشنهاد متقابل به پیشنهاد مشترک انگلیس و امریکا را به نمایندگان دو کشور ارائه داد.

۱۳ مهر

نمایندگان دولت‌های انگلیس و امریکا جوابیه دولت‌های خود را به مصدق تسلیم کردند.

۱۵ مهر

دولت ایران در پاسخ به نامه ۱۳ مهر آنتونی ایدن، وزیر امور خارجه انگلستان و نامهٔ دین اچسن (Dean Acheson)، وزیر امور خارجه امریکا پیشنهادهای متقابل خود را مطرح کرد و گفت هرچند بریتانیا تاکنون به پیام ۲ مهرماه ما واکنشی نشان نداده است، ما برای مذاکره و حل اختلاف آماده‌ایم و می‌خواهیم نمایندگان تام‌الاختیار شرکت نفت ایران و انگلیس به تهران بیایند تا بر پایه همان پیام ۲ مهرماه مذاکره کنیم. همچنین، مصدق

یالمار شاخت، اقتصاددان و ناسیونالیست آلمانی، با نام کامل «یالمار هوراسه گریلی شاخت» کمیسر مالی و رئیس رایش بانک در جمهوری وایمار و رئیس بانک رایش بین سال‌های ۱۹۳۳ تا ۱۹۳۹ م در آلمان نازی بود.

آنتونی ایدن
(Anthony Eden)
در زمان ملی شدن صنعت نفت، وزیر خارجه بریتانیا در کابینه وینستون چرچیل بود.

مبلغ ۴۹ میلیون لیره‌ای را که در پیام ۲ مهرماه از آن سخن گفته بود یادآوری و تأکید کرد، شرکت نفت ایران و انگلیس پیش از آمدن نمایندگانش باید مبلغ ۲۰ میلیون لیرهٔ قابل تبدیل به دلار از آن مبلغ را در اختیار وزارت دارایی ایران قرار دهد و باقی را هم در پایان مذاکرات پرداخت کند.

در پاسخ به نامه «اچسن» نیز، این موضوع برجسته شده بود که پس از گذشت نوزده ماه از تاریخ ملی شدن صنعت نفت، هیچ اقدامی همگرا با رفع اختلافات و حل مسئله غرامت انجام داده نشده است. در این نامه هم، به مفاد نامه به ایدن مبنی بر درخواست اعزام نمایندگان شرکت نفت ایران و انگلیس به تهران برای مذاکره اشاره شده بود.

۲۲ مهر تا ۳ آبان

چهارمین دورهٔ نشست اعضای کمیسیون نفت سازمان بین‌المللی کار در لاهه برگزار و در جریان آن، مهم‌ترین رویداد صنعت نفت، یعنی اختلاف ایران و انگلیس، مطرح شد.

۳۰ مهر

■ دکتر مصدق قطع رابطهٔ سیاسی ایران با انگلیس را اعلام کرد.

■ در روستای ایذه، از مناطق نفت‌خیز و حساس جنوب، بین عده‌ای از ایل بختیاری و قوای انتظامی زدوخورد و درگیری رخ داد که غیر منتظره هم نبود.

۵ آذر

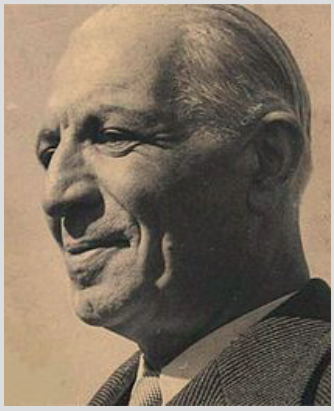
طبق تصویب‌نامه هیئت دولت، آقایان مکی، شایگان، سنجابی و حسیبی به عضویت شورای عالی نفت درآمدند و همچنین، سهام‌السلطان بیات به ریاست هیئت‌مدیره شرکت ملی نفت منصوب شد.

۱۳ آذر

شرکت‌های امریکایی و تحریم نفتی ایران

در ماه‌های پایانی سال ۱۹۵۲ م و آغاز دورهٔ ریاست جمهوری آیزنهاور در امریکا، نگرش جدید کاخ‌سفید به موضوع نفت ایران، دولت امریکا را از مداخله در ماجرای تحریم نفت ایران منع کرد و تصمیم‌گیری برای خرید یا تحریم خرید نفت این کشور را در اختیار شرکت‌های نفتی قرار داد.

بر این اساس، نمایندگان دولت امریکا در ۴ و ۹ دسامبر ۱۹۵۲ م (۱۳ و ۱۸ آذر ۱۳۳۱ ش) در جلسه‌ای با نمایندگان ۵ شرکت

مرتضی‌قلی بیات ملقب به سهام‌السلطان (۱۲۶۹ - ۱۳۳۷ش) رئیس هیئت‌مدیره شرکت ملی نفت

آیزنهاور، (۱۸۹۰-۱۹۶۹م)
(Eisenhower)

بزرگ نفتی با طرح این تصمیم، اعلان کردند که دولت امریکا قوانین ناهمگون با تراست را درباره ایران اعمال نخواهد کرد تا شرکت‌ها در معامله‌های نفتی با ایران آزادی عمل بیشتری داشته باشند. البته این طرح زمانی ارائه شد که نفت به اندازه کافی در بازار عرضه می‌شد. بنابراین، نمایندگان شرکت‌های نفتی به شرط آنکه ایران و انگلیس بر سر غرامت به توافق برسند و نیز خریدن نفت از ایران به اصل ۵۰ ـ ۵۰ خدشه وارد نکند، این طرح را پذیرفتند.

۱۹ آذر

جلسهٔ پایانی دادگاه رسیدگی به کشتی رزماری برگزار شد. مالک این نفت‌کش با دریافت رشوه از شرکت نفت انگلیس و ایران نفت‌کش را در بندر عدن متوقف و دادگاه عدن هم تحت نفوذ انگلیس، حکم توقیف و مصادره محموله نفت‌کش را به نفع شرکت نفت انگلیس و ایران صادر کرد.

۳۰ آذر

■ در جلسه شورای عالی نفت، با حضور دکتر شایگان، حسین مکی، مهندس حسیبی و دکتر سنجابی در منزل نخست‌وزیر، مرتضی قلی بیات (سهام‌السلطان) به مدیرعاملی شرکت ملی نفت، دکتر فلاح به مدیریت بخش پالایشگاه، مهندس هلالی به مدیریت استخراج، مهندس پرخیده به مدیریت بازرگانی و دکتر عبدالحسین علی‌آبادی به مدیریت اداری شرکت ملی نفت منصوب شدند.

■ وزیر خارجهٔ آمریکا، اچسن، با وزیر خارجه انگلیس، ایدن، دربارهٔ امکانات جدیدی که برای حل اختلاف نفت پیش‌بینی شده بود، در پاریس مذاکره کرد.

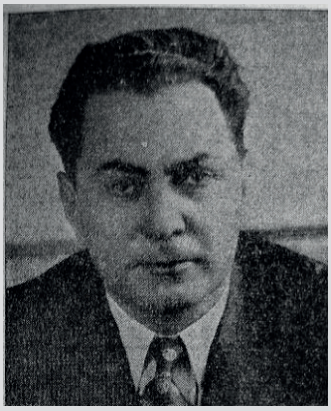
○ دی

یک شرکت ایتالیایی به نام «سوپر» (Super) قرارداد خرید مقادیر زیاد نفت را با شرکت ملی نفت ایران منعقد کرد و به این ترتیب، نخستین محموله نفت ایران به میزان ۵ هزار تن صادر شد.

۲ دی

جلسهٔ شورای عالی نفت در خانهٔ دکتر مصدق برگزار شد. در این جلسه، رضا فلاح، عباس قلی بلالی، عباس پرخیده و عبدالحسین علی‌آبادی به عضویت در هیئت‌مدیره شرکت نفت منصوب شدند.

۸ دی

کریم سنجابی

در ۱۲۸۳ خورشیدی در کرمانشاه متولد و در ۱۳ تیرماه ۱۳۷۴ خورشیدی در سن ۹۱سالگی در امریکا درگذشت. او، از بنیان‌گذاران حزب میهن بود که بعدها به حزب ایران پیوست. مدت کوتاهی وزیر فرهنگ در دولت مصدق شد. پس از کودتای ۲۸ مرداد، حدود ۱۹ ماه مخفی بود و در نهایت باتوجه به موقعیت بین‌المللی و با شفاعت حشمت‌الدوله والاتبار آزاد شد و به دانشگاه بازگشت.

موافقت ایران با ارجاع مسئله غرامت به داوری

در ۲۹ دسامبر ۱۹۵۲ م (۸ دی‌ماه ۱۳۳۱ ش)، وزیر امور خارجه امریکا به همتای بریتانیایی خود پیام داد که لویی هندرسن، سفیر امریکا در ایران، پس از مذاکرات متعدد با نخست‌وزیر، در ۲۵ دسامبر (۴ دی‌ماه) موفق شد موافقت موقت او را برای داوری در موضوع نفت ـ فارغ از شرایطی که در گذشته برای این کار قائل شده بود ـ جلب کند.

هندرسن برای مصدق توضیح داده بود که شرکت‌های بزرگ نفتی در صورت رسیدن به توافق در موضوع غرامت و مساعد بودن شرایط بازرگانی، درباره صادرات نفت نیز همکاری خواهند کرد. همچنین، مقدمات خرید حدود ۱۰۰ میلیون دلار نفت از سوی دولت امریکا مهیا شد.

۹ دی

سخنگوی دولت از آغاز مذاکره برای تنظیم پیشنهادی جدید خبر داد که مهم‌ترین نکتهٔ آن، سهیم شدن شرکت‌های امریکایی در بهره‌برداری از نفت ایران و ارجاع موضوع غرامت به داوری بود.

۱۱ دی

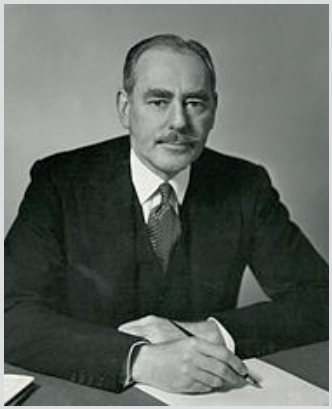
هنری بایرود (Henry Byroade)، در ۳۰ دسامبر (۹ دی) به همراه جولیوس هولمز (Julius Holmes)، وزیر مختار دولت امریکا در بریتانیا، با اعضای عالی‌رتبه وزارت خارجه بریتانیا در لندن مذاکره کرد. بایرود در گزارش خود اشاره کرد که مشاوران حقوقی بریتانیا تأکید دارند، پیش‌پرداخت امریکا به مصدق باید مبلغی ناچیز (حدود ۱۰ میلیون دلار) در ماه باشد تا او وادار شود قرارداد بلندمدت فروش نفت به شرکت نفت انگلیس و ایران یا یکی از شرکت‌های تابعه آن را امضا کند، اما نظر وزارت خارجه امریکا این بود که حداقل ۴۰ تا ۵۰ میلیون از صد میلیون دلار پیش‌پرداخت، باید در آغاز کار در اختیار ایران قرار گیرد که به ادامه کار دلگرم شود.

اختلاف انگلیس و امریکا در روش کمک مالی به ایران

وزارت خارجه امریکا در اواخر سال ۱۹۵۲ م (۱۳۳۱ ش)، بایرود، مسئول بلندپایهٔ این وزارتخانه در امور خاورمیانه، آسیای جنوبی و افریقا را برای مذاکره با مقامات انگلیسی دربارهٔ موضوع غرامت نفت ایران و آینده آبراه سوئز به لندن فرستاد.

۲۵ دی

هندرسن، سفیرکبیر امریکا، پیشنهاد جدید امریکا و انگلیس را برای

دین آچسن

دین آچسن، وزیرامور خارجه وقت امریکا که با دکتر مصدق مذاکره کرده بود، در خاطرات خود نوشته است: «ترومن و من در مذاکره با مصدق قانع شدیم که نباید زیاد تسلیم نظر انگلستان در قبال مسئله نفت ایران از جمله موافقت با تعرض نظامی انگلستان به منظور تصرف آبادان شویم.»

حل مشکل نفت به نخست‌وزیر ایران تقدیم کرد. از جمله مفاد پیشنهاد مزبور این بود که نفت آبادان از دولت ایران خریده و ۲۵ درصد از قیمت آن به عنوان بخشی از غرامت در بانک معتمد هر دو طرف به امانت سپرده شود.

۳۰ دی

نفت‌کش شرکت ایتالیایی «سوپور» پس از بارگیری ۵ هزار تن نفت‌خام، از ایران عازم ونیز شد.

۱۲ بهمن

نفت‌کش شرکت ایتالیایی «سوپر» به ونیز رسید.

۳۰ بهمن

هندرسن، سفیرکبیر، دوباره پیشنهاد جدید دولت‌های امریکا و انگلیس را تسلیم نخست‌وزیر کرد. در پیشنهاد جدید، اصل ملی شدن صنعت نفت شناخته شد و ادارهٔ صنعت نفت در اختیار ایران قرار گرفت، اما اجازهٔ دخالت کارشناسان خارجی و فروش و تعیین بهای نفت، با اصل ۹ماده‌ای شیوهٔ اجرای قانون ملی شدن صنعت نفت مغایر بود.

۸ اسفند

در حالی‌که ارائه پیشنهاد از سوی دولت‌های ایران و بریتانیا برای حل موضوع نفت ادامه داشت، بریتانیا مخالفت خود را با پیشنهادهای ایران دربارهٔ حل مسئلهٔ نفت اعلام کرد.

۱۶ اسفند

■ در پی مذاکرهٔ وزرای خارجه انگلیس و امریکا در لندن، دولت امریکا اعلام کرد که از طرح ارائه‌شده به دولت ایران حمایت خواهد کرد و نگرانی ایران دربارهٔ موضوع غرامت بی‌دلیل است.
■ وزیر خارجه جدید امریکا، جان فاستر دالس (John Foster Dulles)، به لندن رفت و با چرچیل و ایدن درباره نفت ایران مذاکره کرد.

۱۸ اسفند

سفیر امریکا متن اعلامیه را به مصدق تسلیم کرد.

۲۰ اسفند

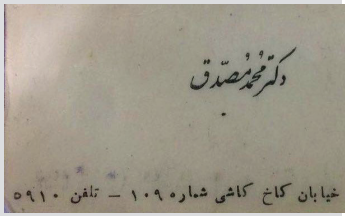
ناکامی انگلیس در توقیف نفت صادراتی ایران

پس از خلع ید از شرکت نفت انگلیس و ایران و در دوران تحریم نفتی کشورمان از سوی انگلیس، این کشور از مقامات قضائی ونیز درخواست کرد محمولهٔ نفت‌کش شرکت ایتالیایی «سوپر» را که در دوران تحریم برای خرید نفت با ایران توافق کرده بود، توقیف

ابوالقاسم خان بختیاری؛ شورش در مناطق نفت‌خیز جنوب

مصدق و برخی مطبوعات، شورش ابوالقاسم بختیاری را از تحریکات دربار و زاهدی می‌دانستند. ده سال پیش از آن نیز در بحبوحه جنگ جهانی دوم (۱۳۲۲ ش) او متهم شد که به تحریک آلمان، دست به شورش زده است.

کارت ویزیت دکتر مصدق

کنند. اما پس از بررسی در ۲۰ اسفندماه، قاضی بونو (Buno) به نفع ایران حکم داد و انگلیس در توقیف نفت‌کش نامبرده ناکام ماند. پس از صدور این حکم، شرکت «سوپر» ترغیب شد تا به واردات نفت از ایران ادامه دهد و نفت‌کش‌های آلیا، سالسا و پیکا نیز به انتقال نفت از ایران پرداختند.

۲۷ اسفند

رد پیشنهادات انگلیس و امریکا در دومین سالگرد ملی شدن نفت

نخست وزیر ایران در ملاقات با هندرسن پیشنهادهای نفتی را نپذیرفت و خود ۳ طرح جدید پیشنهاد داد. در همین زمان، آژانس اطلاعات مرکزی امریکا (سیا) به لندن اطلاع داد، برای طرح کودتا علیه دولت مصدق آماده است. دالس، وزیر خارجه امریکا، در ۲۲ اسفند با پیش‌بینی اینکه مصدق پیشنهادهای اخیر درباره نفت را رد خواهد کرد، اصول سیاست آیندهٔ امریکا دربارهٔ ایران را برای هندرسن تشریح کرده بود.

۲۹ اسفند

در سالگرد ملی شدن صنعت نفت، مصدق در یک پیام رادیویی دلایل خود را برای رد پیشنهاد مشترک امریکا و انگلیس به آگاهی مردم رساند.

۱۳۳۲ شمسی / ۱۹۵۳ میلادی

درآمد نفت، ۳۰۰ هزار دلار

- هیئت وزیران طرح احداث خط لوله سراسری آبادان را به بحث و بررسی گذاشتند.
- شرکت ژاپنی «ایده میتسویی» قرارداد خرید نفت را با شرکت ملی نفت با یک تخفیف کلی منعقد کرد.
- ظرفیت پالایشگاه‌ها به ۲ هزار و ۵۰۰ تن رسید.
- امریکا نزدیک به ۴۶ درصد کل نفت جهان را تولید می‌کرد.
- صادرات نفت از کشورهای نفت‌خیز ۲۷۴ میلیون تن و ارزش صادرات نفت آنها بیش از ۳ هزار و ۵۰۰ میلیون دلار بود.
- هزینهٔ بودجه دولت به ۹/۹ میلیارد ریال یعنی، ۲/۳ برابر سال ۱۳۲۰ ش رسید. سهم درآمد نفت در بودجه ۲۱/۲ درصد بود که با افزایش صادرات در سال بعد به ۵۷ درصد رسید.

۱۵ فروردین

پایان میانجی‌گری امریکا برای نفت ایران

دالس، وزیر امور خارجه دولت آیزنهاور، با فشار چرچیل، نخست‌وزیر انگلستان، اظهار کرد که راهکار تازه‌ای برای حل اختلاف ایران و انگلستان بر سر نفت ندارد.

مصدق قصد داشت طی دو روز آینده دربارهٔ تغییر سیاست امریکا بر سر موضوع نفت و دموکراسی ایران، برای مردم سخنرانی کند.

۱۴ اردیبهشت

سرلشکر زاهدی به دلیل بی‌اعتمادی به اینکه دولت با او طبق قانون رفتار خواهد کرد، به مجلس پناهنده شد.

۲۹ خرداد

به مناسبت سالروز خلع ید از شرکت نفت، فراکسیون نهضت ملی

به مردم تهران فراخوان عمومی داد. در این گردهمایی که در میدان بهارستان برگزار شد، دکتر شایگان، دکتر سنجابی و مهندس رضوی دربارهٔ اهمیت و ضرورت مبارزهٔ ملت ایران سخنرانی کردند.

۲۶ و ۲۷ مرداد

تظاهراتی دامنه‌دار بر ضد سلطنت، به ویژه از سوی توده‌ای‌ها، برپا شد.

۲۸ مرداد

در جریان تظاهرات خیابانی، قوای نظامی تحت امر دولت تغییر جبهه داده و همراه با معترضان، به خانهٔ مصدق هجوم بردند. دولت مصدق پس از ۲ سال و ۳ ماه و ۲۱ روز پایان یافت.

۳۰ مرداد

شاه در مصاحبه‌ای مطبوعاتی در رم، به مردم ایران وعدهٔ برقراری دموکراسی داد و گفت که مصمم است اصلاحاتی عمیق و اساسی در ایران انجام دهد. او در پایان افزود: «نفت ایران ملی شده و شرکت نفت انگلیس ـ ایران دیگر وجود خارجی ندارد.»

شهریور

رادیو نفت ملی آبادان افتتاح شد.

۲۴ شهریور

زاهدی، نخست‌وزیر وقت، به شرکت ملی نفت دستور داد از پیشنهادهای ارائه‌شده به ایران در دوره دولت سابق خلاصه‌ای تهیه کند.

۲۵ شهریور

■ شرکت ملی نفت، جدولی از خلاصهٔ پیشنهادهایی یادشده را به زاهدی ارائه داد.

■ طبق تصویب‌نامه هیئت وزیران، سیدحسین مکی، حمیدیه، علی زهری و پورسرتیپ، نمایندگان غیرمستعفی مجلس به عضویت شورای عالی نفت انتخاب شدند.

۷ مهر

مجمع عمومی صاحبان سهام شرکت ملی نفت ایران با شرکت اعضای شورای عالی به ریاست دکتر علی امینی، وزیر دارایی، تشکیل شد. در این نشست که نمایندگان منتخب مجلس شورای ملی در شرکت نفت نیز حضور داشتند، ترازنامه شرکت نفت مربوط به سال ۱۳۳۰ تصویب شد.

راه‌اندازی رادیو ملی نفت آبادان

در شرایطی که هنوز رسانه‌ها در ایران فراگیر نشده بودند، مصدق دستور تأسیس رادیو نفت ملی را در سال ۱۳۳۰ صادر کرد؛ اما نتوانست افتتاح و به‌روزرسانی آن را به چشم خود ببیند. رادیو نفت ملی آبادان در شهریور ۱۳۳۲ فعالیت خود را آغاز کرد.

۸ مهر

ابوالحسن عمیدی نوری، معاون نخست‌وزیر و سخنگوی دولت زاهدی اعلام کرد: «دولت مصمم است، با توجه به قانون ملی شدن صنعت نفت و دقت در قوانین موضوعه مملکتی، به هر طریق ممکن نفت ایران را به بازارهای جهانی بفرستد.»

۱۳ مهر

دولت زاهدی و موضوع نفت

پس از کودتای ۲۸ مرداد و بازگشت شاه، زاهدی، نخست‌وزیر دولت کودتا، کمیسیونی به نام «هیئت مشاورین فنی نخست‌وزیر» برای بررسی امور مربوط به نفت تشکیل داد.

۲۵ مهر

ورود هوور به تهران و مقدمات تشکیل کنسرسیوم

هربرت هوور (Herbert Hoover)، مشاور ویژه وزارت خارجه امریکا، به تهران آمد تا با مطالعه سوابق موضوع نفت، برای سازش هر دو طرف راه حلی پیدا کند. پیش از آمدن او، در ۱۹ مهر، روزنامه‌های تهران درباره هدف این مأموریت از قول او نوشتند: «مهم‌ترین کاری که باید انجام دهم، این است که دولت سپهبد زاهدی را کاملاً به نتایج مادی و معنوی حل مسئله نفت آشنا کنم.»

اهداف هوور از سفر به ایران:

مشارکت شرکت‌های امریکایی در استخراج و بهره‌برداری از نفت ایران؛

پذیرش اصل ملی‌شدن نفت ایران به عنوان عمل انجام‌شده؛

جبران خسارت شرکت سابق نفت ایران و انگلیس.

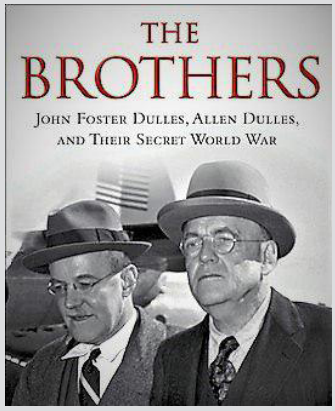
۲۹ مهر

■ هوور با زاهدی ملاقات کرد و درباره وضع نفت در خاورمیانه به او گزارش داد.

■ چرچیل، نخست وزیر انگلیس، در مجلس عوام اظهار کرد، فصلی تازه در تاریخ روابط انگلیس و ایران آغاز شده است. در مجموع، او توانست موافقت اصولی مقامات ایرانی را برای تأسیس یک کنسرسیوم بین‌المللی نفت با مشارکت شرکت‌های امریکایی به دست آورد، درنتیجه امریکا نیز در صدد برآمد تا موافقت انگلیس و فرانسه را برای مشارکت جلب کند.

۳۰ مهر

هوور با اعضای کمیسیونی که زاهدی برای بررسی موضوع نفت تشکیل داده بود، به گفت‌وگو پرداخت.

برادران دالس معروف به برادران برانداز. یکی در مقام رئیس سازمان سیا و دیگری وزیر امور خارجه امریکا. این دو، طرح براندازی برخی کشورهای مستقل یا متمایل به بلوک شرق را در دستور کار خود قرار داده بودند.

۹ آبان

وزارت امور خارجه به اظهارات ایدن، وزیر امور خارجه انگلیس، در پارلمان آن کشور، دربارهٔ اظهار دوستی انگلیس با ایران، در اعلامیه‌ای پاسخ داد: «تنها توقع دولت ایران این است که برای حل اختلاف نفت، قوانین مصوب کشور محترم شمرده شود و اصل حیثیت و شرافت ملی ایران ملحوظ و اساس عدالت و انصاف رعایت شود.»

۲۱ آبان

عده‌ای از مهندسان و کارمندان شرکت نفت به اتهام همکاری با حزب توده اخراج شدند و نهضت مقاومت ملی با تأیید و همراهی حزب توده اعتصاب و تظاهرات عمومی اعلام کرد.

۱۲ آذر

مخالفت آیت‌الله‌کاشانی با تجدید روابط ایران و انگلیس

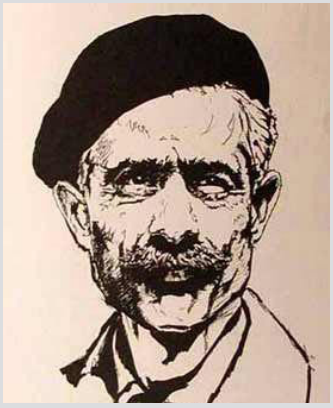
دو روز پیش از انتشار اعلامیهٔ تجدید روابط ایران و انگلیس، آیت‌الله‌کاشانی با انتشار بیانیه‌ای در برابر این اقدام موضع مخالف گرفت و با تأکید بر موضوع غرامت گفت: «با توجه به دعاوی متقابل ایران، اگر بر اساس موازین عدل و انصاف به حساب‌های گذشته رسیدگی شود، بدون شک ایران مقدار زیادی طلبکار خواهد شد.»

۱۵ آذر

توافق امریکا، انگلیس و فرانسه برای کنسرسیوم نفت ایران

هوور، نماینده ویژه امریکا برای حل مسائل مرتبط با نفت، پس از گفت‌وگو با مقامات ایرانی و جلب موافقت اصولی آنها برای تأسیس یک کنسرسیوم بین‌المللی با مشارکت امریکا، تلاش کرد موافقت انگلیسی‌ها و فرانسوی‌ها را نیز برای این کار جلب کند و در پی این امر، روز ۶ دسامبر ۱۹۵۳ م (۱۵ آذر ۱۳۳۲ ش) آیزنهاور، رئیس‌جمهور امریکا، با نخست‌وزیر بریتانیا و فرانسه دربارهٔ موضوع نفت ایران و آبراه سوئز تبادل‌نظر و مذاکره کرد که حصول توافق میان این ۳ کشور، مقدمات تأسیس کنسرسیوم بین‌المللی نفت را فراهم کرد.

همسو با این اتفاق، سر ویلیام فریزر، رئیس هیئت‌مدیره شرکت نفت ایران و انگلیس که با سیاست‌های مداخله‌جویانه امریکا در موضوع اختلاف انگلیس و ایران بر سر نفت و حضور شرکت‌های نفتی امریکایی در خاورمیانه و تشکیل کنسرسیوم و دخالت شرکت‌های دیگر در اداره و فروش نفت ایران مخالف بود و می‌پنداشت، اگر

جلال آل‌احمد

«در سال‌های اخیر از ۱۳۳۲ به بعد بسیار کوشیده‌اند تا به کله‌های ما فرو کنند که شتر نفت را دیدی ندیدی و البته که این همان حرفی است که ما خود در سال‌های ۲۹ تا ۳۲ به آن عمل کردیم. آن وقت که ما چنان عمل کردیم به این اعتبار بود که می‌خواستیم اقتصاد بدون نفت را آزمایش کرده باشیم تا دست به دهان خریدار نفت کمپانی غربی است، نباشیم، اما حالا اگر همان حرف را تکرار می‌کنند به این اعتبار است که در کار نفت و درآمدش، زدن هر حرفی بی‌فایده است. پس انگار نه انگار.

بخشی از کتاب گزارشی از خوزستان

تشـکیل چنیـن کنسرسـیومی ضـرورت دارد، او بایـد تصمیم‌گیرنـدهٔ آن باشـد، سـرانجام پذیرفـت کـه بـا شـرکت‌های بـزرگ نفتـی مذاکـره کنـد. او در ۳ دسـامبر ۱۹۵۳ م (۱۲ آذر ۱۳۳۲ ش) از ۶ شـرکت بـزرگ نفتـی «اسـتاندارد اویـل نیوجرسـی»، «سـوکونی» (Sokoni)، «سـوکال»، «تگـزاس اویـل» (Texas Oil)، «گلـف اویـل» (Gulf Oil) و «رویـال داچ شـل» بـرای مذاکـره بـه لنـدن دعـوت و تأکیـد کـرد، ایـن جلسـه فقـط بـه منظـور یـک تبـادل نظـر غیررسـمی برگـزار می‌شـود و شـروع مذاکـره بـا ایـران بـرای حـل موضـوع نفـت، بـه ازسـرگیری روابـط ایـران و انگلیـس بسـتگی دارد.

۲۵ آذر

مذاکـرات میـان شـرکت سـابق نفـت انگلیـس ـ ایـران و شـرکت‌های امریکایـی اسـتاندارد نیوجرسـی، سـوکونی واکیـوم، اسـتاندارد کالیفرنیـا، تگـزاس گلـف، شـرکت هلنـدی ـ انگلیسـی شـل و شـرکت نفـت فرانسـه دربـاره تجدیـد روابـط نفتـی بـا ایـران آغـاز شـد.

۲۴ دی

شرکت‌های امریکایی در کنسرسیوم نفت ایران

در جلسـهٔ شـورای امنیـت ملـی امریـکا، دالـس، وزیـر امورخارجـه ایـن کشـور، بـا اشـاره بـه گـزارش هـوور، معـاون وزارت خارجـه، گفـت: «اکنـون کـه بریتانیـا پذیرفتـه اسـت در کنسرسـیوم نفـت ایـران کم‌تریـن سـهم را داشـته باشـد، مهم‌تریـن مسـئله ایـن اسـت کـه از نظـر قضائـی راه مشـارکت شـرکت‌های امریکایـی در ایـن کنسرسـیوم بـاز شـود.»

۳۰ دی

■ پیـرو جلسـهٔ شـورای امنیـت در ۲۴ دی‌مـاه، دادسـتان کل امریـکا مجـوز مشـارکت شـرکت‌های امریکایـی در کنسرسـیوم ایـران را بـه شـورای امنیـت ملـی امریـکا عرضـه کـرد.

۱ بهمن

■ دولـت، تورکیلـد ریبـر، کارشـناس نفـت و مشـاور بانـک بین‌المللـی در دولـت قبـل را ـ کـه بـه مباحـث مربـوط بـه نفـت ایـران آگاه بـود ـ بـرای مشـورت بـه ایـران دعـوت کـرد.

■ دنیـس رایـت (Denis Wright)، کاردار سـفارت انگلیـس، بـا عبـدالله انتظـام، وزیـر امـور خارجـه، دربـاره قـرارداد جدیـد نفتـی مذاکـره کـرد. او در مصاحبـه بـا خبرنـگاران گفـت کـه سـفیرکبیر انگلیـس، راجـر اسـتیونس (Roger Stevens)، قـرار اسـت تـا دو هفتـه دیگـر بـه تهران بیایـد. رایـت تلویحـاً گفـت، اسـتیونس رئیـس اداره روابـط اقتصـادی در

وزارت خارجه است، اما مذاکرات کنسرسیوم را او دنبال خواهد کرد. رایت در ادامه اشاره کرد که دولت انگلیس هنوز تصمیمی دربارهٔ تشکیل کنسرسیوم نگرفته است.

۳ بهمن

اولین جلسه مشاوره دربارهٔ نفت به ریاست عبدالله انتظام و حضور علی امینی، وزیر دارایی، فخرالدین شادمان، وزیر اقتصاد ملی، نصرالله انتظام، سفیرکبیر ایران در امریکا و حاج محمد نمازی در کاخ وزارت امور خارجه تشکیل شد.

۶ بهمن

پالایشگاه آبادان

دنیس رایت به نمایندگی از دولت انگلیس، پیشنهاد کرد پالایشگاه آبادان در کوتاه‌ترین زمان ممکن ـ حتی پیش از حل نهائی مشکل نفت ـ راه‌اندازی شود. پرداخت غرامت و رفع ممنوعیت فروش نفت، در صدر موضوعات مورد مذاکره دنیس رایت و عبدالله انتظام بود.

۸ بهمن

امریکا، محور ماجرای نفت ایران

در جلسه‌ای که با حضور هوور، فریزر و دیگر مدیران شرکت نفت انگلیس ـ ایران، روز ۲۸ ژانویه ۱۹۵۴ م در لندن برگزار شد، حاضران به این نتیجه رسیدندکه دعوت‌نامه‌هایی برای ۵ شرکت بزرگ امریکایی، شرکت شل و شرکت فرانسوی نفت ارسال کنند تا آنها نمایندگان خود را برای تبادل نظر به لندن بفرستند. همچنین، تصویب شد کمیته‌ای برای بررسی جوانب حقوقی، مالیاتی و مسائل فنی تشکیل شود. روز پس از آن، وزارت خارجه امریکا با تأیید مواضع هوور، تأکید کرد، دولت امریکا برای مساعد شدن متحمل خطر بسیاری در ایران شده است و بسیار ناخشنود خواهد شد اگر سرسختی شرکت نفت انگلیس و ایران، مانع بهره‌مندی از این فرصت شود.

۱۷ بهمن

تورکیلد ریبر، کارشناس باتجربه و سرشناس نفتی بانک بین‌المللی که در مقام مشاور نفتی دولت ایران استخدام شده بود، به تهران آمد.

۲۲ بهمن

یک هیئت بیست‌نفره از متخصصان شرکت‌های نفتی علاقه‌مند به خرید و توزیع نفت ایران که قرار بود در کنسرسیوم بین‌المللی

عبدالله انتظام

سال ۱۲۷۸ ش زاده شد و در دوم فروردین ۱۳۶۲ درگذشت. او، وزارت امور خارجه ایران را در کابینه حسین علاء و فضل‌الله زاهدی، برعهده داشت. انتظام با درگذشت مرتضی‌قلی خان بیات (سهام السلطان) از سال ۱۳۳۶ تا ۱۳۴۲ رئیس هیئت‌مدیره و مدیرعامل شرکت ملی نفت ایران شد.

تأسیس دانشکده نفت مخالفانی داشت. مخالفان معتقد بودند، با وجود دانشکده فنی دانشگاه تهران، تأسیس دانشکده نفت ضرورتی ندارد.

فروش نفت ایران شرکت کنند، برای بازدید از نواحی نفت‌خیز و مطالعه وضعیت پالایشگاه آبادان وارد این شهر شد.

دعوای امریکا و انگلیس بر سر سهام کنسرسیوم

هم‌زمان با مذاکرات دربارهٔ چگونگی تشکیل کنسرسیوم در خارج از ایران، هیئت ۲۰ نفره‌ای که برای بازدید به خوزستان رفته بودند، بر خلاف انتظار، وضع آنجا را مطلوب عنوان کردند و توانایی فنی ایرانیان را در این زمینه ستودند. در ۲۵ بهمن‌ماه، کفیل وزارت خارجه امریکا که با آنتونی ایدن ملاقات داشت، خواست درباره میزان سهام شرکت‌ها در کنسرسیوم با او گفت‌وگو کند. او اظهار کرد که این موضوع فقط یک قضیهٔ بازرگانی نیست که بین شرکت‌ها حل شود و به دلیل حساسیت ایران، اختصاص اکثریت سهام به شرکت نفت انگلیس ـ ایران، مخالفت این کشور را به همراه خواهد داشت؛ ضمن اینکه سهام این شرکت نباید از سهام امریکا بیشتر باشد.

۲۹ بهمن

■ تولید نفت خام ایران در سال ۱۹۵۳ م، ۹ میلیون و ۸۰۰ هزار بشکه و درآمد کشور از نفت خام صد هزار لیره بود.

یخچال نفتی

رئیس سازمان صنایع کشور، نمونهٔ یخچال نفتی ساخت داخل را به نخست وزیر ارائه کرد.

۱۲ اسفند

سفیرکبیر انگلیس در مصاحبه‌ای مطبوعاتی درباره نفت گفت: «امریکا و انگلیس دربارهٔ موضوع نفت توافق کامل دارند، اما تشکیل کنسرسیوم بین‌المللی به موافقت نهائی دولت ایران وابسته است؛ در ضمن موضوع عدم‌النفع نیز منتفی نشده و بحث دریافت غرامت را هم نمی‌توان از مسئلهٔ نفت جدا دانست.»

۱۸ اسفند

دولت با صدور بیانیه‌ای دربارهٔ مذاکرات نفت اعلام کرد، اختلاف نفتی به‌وجودآمده را در حدود قوانین مصوب، به ویژه قانون ملی شدن صنعت نفت و بر پایهٔ اصل حفظ حیثیت و شرافت ملی ایران حل‌وفصل خواهد کرد، ضمن اینکه هیچ مذاکره‌ای دربارهٔ عدم‌النفع صورت نداده که نشان از موافقت با آن باشد.

۲۴ اسفند

کنسرسیوم نفت، صد میلیون دلار به دولت ایران پرداخت می کند.

مطبوعـات واشـنگتن: تـا یـک هفتهٔ دیگـر، ایـران و انگلیـس بر سـر موضوع نفـت بـه تفاهـم خواهنـد رسـید؛ همچنیـن هیئتـی بـه نمایندگـی از سـوی ۸ شـرکت بـزرگ نفتـی بـه زودی راهـی ایـران می‌شـود و پیشـنهادهایی بـه دولـت ایـران خواهـد داد کـه عبـارت ا ست از:

پرداخـت یکصـد میلیـون دلار بـه ایـران بـرای برطرف‌کـردن نیازهـای فوری آن کشور؛

انعقـاد قـراردادی بـا ایـران مبنـی بـر اجـازهٔ حمـل و فـروش نفـت بـه ۸ شـرکت بـزرگ نفتـی؛

موافقت ایران با پرداخت غرامت به انگلیس.

بـا توجـه بـه آنکـه دولـت امریـکا نسـبت بـه پذیـرش پیشـنهاد ایـن کشـور از سـوی ایـران اطمینـان دارد، عـلاوه بـر ۴۵ میلیـون دلار، ۶ میلیـون دلار دیگـر نیـز بـه دولـت ایـران کمـک می‌کنـد.

بهره مالکانه

بهـره مالکانـه (Royalty) (حق‌السـهم دولـت از مالکیـت ارضـی ـ معدنـی) ۱۲/۵ درصـد از سـوی کنسرسـیوم بـه شـرکت ملـی نفـت بـه صـورت نفـت خـام یـا بـه همـان میـزان ارز پرداخـت می‌شـد.

منزل مدیر منطقه مسجدسلیمان، هر مدیر صاحب منزل بزرگ با باغ و سرایداری بود. مدیران ارشد یک راننده ، آشپز، باغبان، نگهبان و پرستار بچه در اختیار داشتند.

ضمایم فصل دوم

حقوق و مزایای کارمندان و کارگران شرکت نفت در ایران
سال‌های خاص: ۱۳۱۳ تا ۱۳۲۸ ش (۱۹۳۴ تا ۱۹۴۹ م)

	نیروی کار ایرانی میانگین دستمزدها		کارمندان بدون رتبه ایرانی میانگین حقوق و مزایای نقدی		کارمندان رتبه‌دار ایرانی میانگین حقوق و مزایای نقدی		کارمندان انگلیسی میانگین حقوق و مزایای نقدی (آبادان)
سال	ریال در هفته	پوند در سال	ریال در ماه	پوند در سال	ریال در ماه	پوند در سال	پوند در سال
۱۳۱۳ (۱۹۳۴)	۵۷	۳۷	۶۲۶	۹۴	۲۵۷۰	۳۸۶	۷۱۲
۱۳۱۹ (۱۹۴۰)	۶۲	۵۰	۸۵۷	۱۵۸	۱۹۷۱	۳۶۵	۷۸۸
۱۳۲۴ (۱۹۴۵)	۱۸۶	۷۶	۳۰۹۵	۲۹۰	۶۴۳۸	۶۰۴	۹۸۰
۱۳۲۸ (۱۹۴۹)	۵۳۹	۳۱۴	۶۲۴۶	۸۳۸	۱۴۲۳۳	۱۹۱۰	۲۱۴۰

* بر اساس جدول شماره ۱۰۹۶۶۷ تاریخ نفت بی‌پی، جلد دوم و همچنین ن. ک به ۲۶ سال با صنعت نفت ایران، صص ۱۷۰ - ۱۷۱

شاخص دستمزد هفتگی نیروی کار ایرانی و مقایسه با دستمزد نیروی انگلیسی، سال‌های خاص: ۱۳۱۳ تا ۱۳۲۸ ش (۱۹۳۴ تا ۱۹۴۹ م)

	میانگین دستمزد هفتگی نیروی کار ایرانی (پوند)	میانگین دستمزد نیروی کار انگلستان (پوند)
سال	شاخص: ۱۹۳۴-۱۰۰	شاخص: ۱۹۳۴-۱۰۰
۱۳۱۳ (۱۹۳۴)	۱۰۰	۱۰۰
۱۳۱۹ (۱۹۴۰)	۱۳۵	۱۴۵
۱۳۲۴ (۱۹۴۵)	۲۰۵	۱۹۸
۱۳۲۸ (۱۹۴۹)	۸۴۹	۲۵۲

* بر اساس جدول شماره ۱۰۹۶۶۷ تاریخ نفت بی‌پی، جلد دوم و همچنین ن. ک به ۲۶ سال با صنعت نفت ایران، صص ۱۷۰ - ۱۷۱

کارمندان خارجی شرکت، درصد از همهٔ کارمندان آن (به جز نیروی کار غیر ماهر) از سال ۱۳۱۵ تا سال ۱۳۲۹ ش (۱۹۳۶ تا ۱۹۴۳م)

پایان سال	درصد
۱۳۱۵ (۱۹۳۶)	۱۴,۸۴
۱۳۱۶ (۱۹۳۷)	۱۳,۶۳
۱۳۱۷ (۱۹۳۸)	۱۴,۷۳
۱۳۱۸ (۱۹۳۹)	۱۲,۶۹
۱۳۱۹ (۱۹۴۰)	۱۳,۴۱
۱۳۲۰ (۱۹۴۱)	۱۱,۳۶
۱۳۲۱ (۱۹۴۲)	۱۳,۷۷
۱۳۲۲ (۱۹۴۳)	۱۵,۱۲
۱۳۲۳ (۱۹۴۴)	۱۵,۵۶
۱۳۲۴ (۱۹۴۵)	۱۴,۵۷
۱۳۲۵ (۱۹۴۶)	۱۱,۸۴
۱۳۲۶ (۱۹۴۷)	۱۱,۸۵
۱۳۲۷ (۱۹۴۸)	۱۱,۶۱
۱۳۲۸ (۱۹۴۹)	۱۰,۹۲
۱۳۲۹ (۱۹۵۰)	۱۰,۴۵

* بر اساس جدول شماره ۶۸۱۸۴ تاریخ نفت بی‌پی، جلد دوم و همچنین ن. ک به ۲۶ سال با صنعت نفت ایران

شیوع بیماری تیفوس و آبله در میان کارمندان شرکت
از سال ۱۳۱۸ تا ۱۳۲۴ ش (۱۹۳۹ تا ۱۹۴۵ م)

سال	تیفوس	آبله
۱۳۱۸	۱۰	۸
۱۳۱۹	۱۰	۳
۱۳۲۰	۳۱	۳
۱۳۲۱	۲۱	۲۰
۱۳۲۲	۱۰۰۳	۳۷
۱۳۲۳	۱۰۰	۲۷
۱۳۲۴	۲۰	۲۷

* بر اساس تاریخ نفت بی‌پی، جلد دوم

تولید نفت خام از سال ۱۳۱۷ تا ۱۳۲۹ ش (۱۹۳۸ تا ۱۹۵۰ م)

(برحسب هزار تن)

سال	مسجدسلیمان	هفتگل	گچساران	آغاجاری	نفت‌سفید	نفت‌شاه	لالی	جمع
۱۳۱۸	۲۵۵۵	۶۹۱۶	۱۵	۶	۹۲	ـ	ـ	۹۵۸۴
۱۳۱۹	۱۷۸۹	۶۳۲۷	۴۱۵	۱۲	۸۳	ـ	ـ	۸۶۲۶
۱۳۲۰	۱۰۵۹	۴۶۸۲	۷۶۳	۹	۹۲	ـ	ـ	۶۶۰۵
۱۳۲۱	۱۵۱۰	۶۸۲۱	۹۶۴	۳	۱۰۰	ـ	ـ	۹۳۹۸
۱۳۲۲	۷۷۴	۷۷۱۲	۹۵۶	۱۶۰	۱۰۴	ـ	ـ	۹۷۰۶
۱۳۲۳	۱۸۹۶	۹۲۱۸	۱۵۴۲	۵۱۹	۹۹	ـ	ـ	۱۳۲۷۴
۱۳۲۴	۲۶۷۱	۹۸۱۰	۱۹۰۵	۲۳۷۱	۸۲	ـ	ـ	۱۶۸۳۹
۱۳۲۵	۳۶۷۵	۸۷۵۱	۱۸۷۹	۴۰۹۳	۶۹۹	۹۳	ـ	۱۹۱۹۰
۱۳۲۶	۲۶۹۲	۸۹۰۸	۱۷۶۶	۶۰۴۳	۶۵۳	۱۳۱	۲	۲۰۱۹۵
۱۳۲۷	۳۳۱۳	۹۷۹۰	۱۹۸۱	۹۰۹۳	۱۶۵	۱۴۱	۳۸۸	۲۴۸۷۱
۱۳۲۸	۲۶۹۵	۹۴۰۳	۱۹۵۹	۱۱۱۶۹	۱۰۳۹	۱۴۵	۳۹۶	۲۶۸۰۶
۱۳۲۹	۲۸۶۹	۹۱۶۰	۲۰۶۵	۱۵۶۲۱	۱۱۸۸	۱۵۹	۶۸۹	۳۱۷۵۱

* بر اساس تاریخ نفت بی‌پی، جلد دوم و همچنین ن. ک به ۲۶ سال با صنعت نفت ایران، صفحه ۱۶۵

میزان تولید نفت خام در مسجد سلیمان، هفتگل، گچساران، آغاجاری، نفت شاه و لالی از سال ۱۳۱۸ تا ۱۳۲۳ ش (۱۹۳۹ تا ۱۹۴۴م)

(برحسب هزار تن)

سال	۱۳۱۸ ش / ۱۹۳۹ م	۱۳۱۹ ش / ۱۹۴۰ م	۱۳۲۰ ش / ۱۹۴۱ م	۱۳۲۱ ش / ۱۹۴۲ م	۱۳۲۲ ش / ۱۹۴۳ م	۱۳۲۳ ش / ۱۹۴۴ م
مقدار به تن	۹/۵۸۴	۸/۶۲۶	۶/۶۰۵	۹/۳۹۸	۹/۷۰۶	۱۳/۲۷۴

سال	۱۳۲۴ ش / ۱۹۴۵ م	۱۳۲۵ ش / ۱۹۴۶ م	۱۳۲۶ ش / ۱۹۴۷ م	۱۳۲۷ ش / ۱۹۴۸ م	۱۳۲۸ ش / ۱۹۴۹ م	۱۳۲۹ ش / ۱۹۵۰ م
مقدار به تن	۱۶/۸۳۹	۱۹/۱۹۰	۲۰/۱۹۵	۲۴/۸۷۱	۲۶/۸۰۶	۳۱/۷۵۱

منبع : تاریخ نفت بی پی , جلد دوم

کارمندان، کارگران و پیمانکاران شرکت در ایران
از سال ۱۳۲۵ تا ۱۳۲۹ ش (۱۹۴۶ تا ۱۹۵۰ م)

	(الف)	(ب)	(ج)	(د)	(ه)	
پایان سال	ایرانی	هندی	انگلیسی	غیره	جمع	درصد از (ه)
۱۳۲۵ (۱۹۴۶)	۶۰۸۰۷	۲۵۵۷	۱۸۶۹	۱۶۹	۶۵۴۰۲	۹۳
۱۳۲۶ (۱۹۴۷)	۶۷۱۹۰	۲۴۶۱	۲۱۳۴	۸۹	۷۱۸۷۴	۹۳,۵
۱۳۲۷ (۱۹۴۸)	۷۶۹۹۴	۲۱۲۶	۲۴۷۲	۸۱	۸۱۶۷۳	۹۴,۳
۱۳۲۸ (۱۹۴۹)	۷۸۱۶۲	۱۹۷۷	۲۶۹۸	۸۲	۸۲۹۱۹	۹۴,۳
۱۳۲۹ (۱۹۵۰)	۷۲۶۸۱	۱۷۴۴	۲۷۲۵	۳۴	۷۷۱۸۴	۹۴,۲

* بر اساس تاریخ نفت بی‌پی، جلد دوم و همچنین ن. ک به ۲۶ سال با صنعت نفت ایران، صفحه ۱۶۴

تولید نفت جهان در سال ۱۳۳۲ ش (۱۹۵۳ م)

کشور	مقدار به تن	چند در صد از نفت دنیا
ایالت متحده امریکا	۳۱۱،۸۰۰،۰۰۰	۴۵
کانادا	۱۲،۶۶۰،۰۰۰	۱
مکزیک و کشورهای امریکای جنوبی	۱۲۶،۲۶۶،۰۰۰	۱۸
خاورمیانه	۱۳۵،۸۸۰،۰۰۰	۱۹
خاور دور	۱۶،۹۹۵،۰۰۰	۲
اروپا و نقاط دیگر	۴،۶۵۰،۰۰۰	۰/۷
شوروی و کشورهای وابسته به آن	۷۳،۲۵۲،۰۰۰	۱۰
جمع	۶۸۱،۵۰۴،۰۰۰	۱۰۰

* بخشی از ذخیرهٔ شرکت به سهام تبدیل شد، همچنین به صاحب یک سهم عادی، ۴ سهم مجانی داده شد، یعنی ۸۰ میلیون و ۵۵۰ هزار سهام یک لیره‌ای.

استخراج نفت در خاورمیانه

(برحسب هزار تن متریک)

کشور	سال ۱۳۱۷ ش ۱۹۳۸ م	سال ۱۳۲۵ ش ۱۹۴۶ م	سال ۱۳۲۹ ش ۱۹۵۰ م	سال ۱۳۳۳ ش ۱۹۵۴ م
ایران	۱۰۳۵۹	۱۹۴۹۷	۳۲۲۵۹	۳۹۳۶
بحرین	۱۱۳۸	۱۰۹۹	۱۵۱۱	۱۵۰۵
مصر	۲۲۶	۱۲۸۲	۲۶۰۷	۱۹۷۰
عراق	۴۲۹۸	۴۶۸۰	۶۴۷۶	۲۹۵۵۰
کویت	–	۸۰۰	۱۷۲۹۱	۴۷۷۳۰
منطقه بیطرف کویت و سعودی	–	–	–	۹۲۰
قطر	–	–	۱۶۳۶	۴۷۷۹
عربستان سعودی	۶۷	۸۲۰۰	۲۶۹۰۴	۴۶۱۸۷
ترکیه	–	–	۱۷	۵۹
جمع	۱۶۰۸۸	۳۵۵۵۸	۸۸۶۱۳	۱۳۵۶۳۶

* جمع کل سهام عادی شرکت صد میلیون و ۶۸۷ هزار و ۵۰۰ سهم یک لیره‌ای بود.

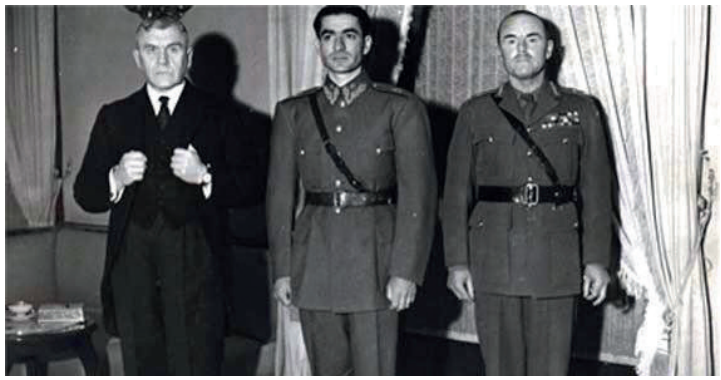
تولید نفت در خاورمیانه

(بر حسب هزار بشکه)

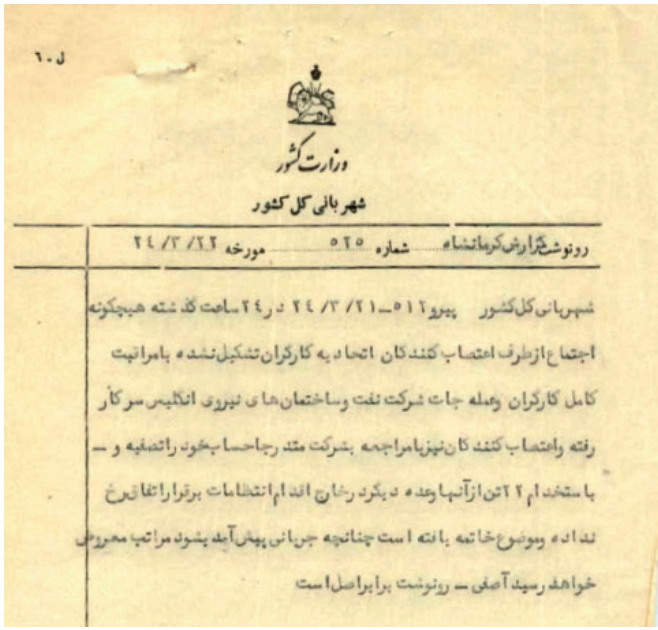
کشور	سال ۱۳۲۹ ش (۱۹۵۰ م)	سال ۱۳۳۲ ش (۱۹۵۳ م)	تفاوت
ایران	۲۴۲۴۷۵	۹۴۰۰	-۲۳۳۰۷۵
عراق	۴۹۷۲۶	۲۱۰۲۶۸	+۱۶۰۵۴۲
کویت	۱۲۵۷۲۲	۳۱۴۵۹۲	+۱۸۸۸۷۰
قطر	۱۲۲۶۸	۳۱۰۲۵	+۱۸۷۵۷
عربستان	۱۹۹۵۴۷	۳۰۷۲۹۴	+۱۰۸۷۴۷
بحرین	۱۱۰۱۶	۱۰۹۷۸	۳۸

ذخایر نفت جهان در سال ۱۳۳۳ ش (۱۹۵۴ م)

کشور	عربستان سعودی	کویت	عراق	ایران	ممالک متحده امریکا	ونزوئلا
درصد نفت جهان	۲۲ ۸/۱۰	۱۸ ۳/۱۰	۹ ۱/۱۰	۸ ۵/۱۰	۱۹ ۸/۱۰	۷

از چپ ریدر بولارد، محمدرضا پهلوی، یکی از فرماندهان متفقین

وزارت کشور

شهربانی کل کشور

رونوشت گزارش کرمانشاه شماره ۵۲۵ مورخه ۲۲/ ۳/ ۲۴

شهربانی کل کشور پیرو ۵۱۱ـ۲۱/ ۳/ ۲۴ در ۲۴ ساعت گذشته هیچگونه اجتماع ازطرف اعتصاب کنندگان اتحادیه کارگران تشکیل نشده بامراقبت کامل کارگران وعمله جات شرکت نفت وساختمان‌های نیروی انگلیس سرکار رفته واعتصاب کنندگان نیز بامراجعه بشرکت متد رجا حساب خود راتصفیه و ـ باستخدام ۲۲ تن ازآنها وعده دیگر رخارج اقدام انتظامات برقرار اتفاق رخ نداده وبموضوع خاتمه یافته است چنانچه جریانی پیش آید بشود مراتب معروض خواهد رسید آصفی ـ رونوشت برابراصل است

سند نخست وزیری موضوع: اعتصاب کارگری (۱۳۲۴ش)

ANGLO-IRANIAN OIL COMPANY LIMITED.

شرکت سهامی نفت انگلیس و ایران ـ محدود

Masjid-i-Sulaiman,
28th Dec., 1948.

مسجد سلیمان
۷ دیـــــــماه ۱۳۲۷

TENDER FOR BRICKMAKING AT UMMEDIEH BRICK-WORKS, AGHA JARI.

مناقصه آجرپزی در آجرپزی عمیدیه ـ آغاجاری

Tenders are invited for the manufacture of Bricks, by hand, at the Company Brickworks at Ummedieh, Agha Jari.

آجرپزی بوسیله خشتهای دستی در کوره های آجرپزی متعلق بشرکت نفت واقع در عمیدیه آغاجاری بمناقصه گذارده میشود

Tenderers are advised to visit the brick-works in order to see for themselves the various operations involved, which are described below, in the manufacture of bricks.

شرکت کنندگان در مناقصه بایستی قبلا محل آجرپزی را بازدید وخود باعملیات مختلفه مربوط بساختن آجر کاملا آشنا سازند

Hoffman Kiln.

کوره های هوفمن

Operation 1. Supply and preparation of Clay.

عمل شماره ۱ تهیه خاك وساختن گل

The Contractor shall excavate clay from the clay pits, load, transport about two kilometres, and offload the clay at the mixing ground. The Contractor shall mix the clay, with water supplied near to the site, by the Company, to a consistency approved by the Supt. Brickworks.

پیمانکار بایستی خاك مورد لزوم را از گودالهای مخصوص حفر نموده و آنرا دوکامیون باراندوده وتا مسافت ۲ کیلومتر حمل ودر محل تهیه گل خالی نمایـــد ۰

Operation 2. Making of Green Bricks

پس از انجام عمل تخلیه خاك بایستی خاك نامبرده را باآبیکه در نزدیکی محل موجود میباشد به غلطی که مورد تصدیق رئیس آجرپزی میباشد مخلوط نمایـــد ۰

The Contractor shall carry clay from the mixing ground to the moulding site, and mould the bricks in moulds supplied by the Company, carry and place to the drying grounds including all sanding or sprinkling with wood ash, (sand or wood ash supplied by Company) and dressing of the dried bricks. The Contractor shall, if deemed necessary by the Supt. Brickworks, cover the green bricks with chattai mats or tarpaulins, which will be supplied by the Company, including carrying any of the materials.

عمل شماره ۲ ساختن خشت

گل حاضر شده بوسیله پیمانکار از محل مخلوط نمودن آن بسه زمین قالب ریزی خشت برده شده ودر قالب هائیکه از طرف شرکت تهیه میگردند قالب ریزی وپس از آن آنها را ماسه یا شنی ویا خاکستر پاشی نموده ودر محل خشکانیدن خشت حمل (ماسه ویا خاکستر چسوب از طرف شرکت تهیه میگردد) ولبه خشت های خشک شده بآکمال پاکیزگی تراشیده وصاف خواهد گردیـــد

Operation 3. Moving Green Bricks.

The green bricks shall be carefully carried from the drying grounds, to near the kiln, approximately 100 yds. and shall be placed in stacks adjacent to the kiln.

Operation 4. Loading the Kiln and Burning.

The Contractor shall remove the green bricks from the stacks, carry the said bricks into the kiln, stack and set them in the correct manner to ensure proper burning. On completion of the loading of the kiln all entrances shall be bricked up and sealed with mud plaster. The firing of the kiln and the burning of the bricks shall be carried out by the Contractor. The Company shall provide the necessary fuel and sufficient firemen. The said firemen shall be directed in their duties by the Contractor but they will remain Company's employees. The Contractor shall be fully responsible for the correct burning of the bricks and shall agree to accept a debit which shall

دستورات رئیس آجرپزی پیمانکار بایستی خشت ها را بایبوسیله وبامشخصاتیکه از طرف شرکت در دسترس مشار الیه گذارده میشود پرشانیده وحمل ونقل هرگونه مصالح لازمه جهت اینکار بعهده پیمانکار خواهد بود ۰

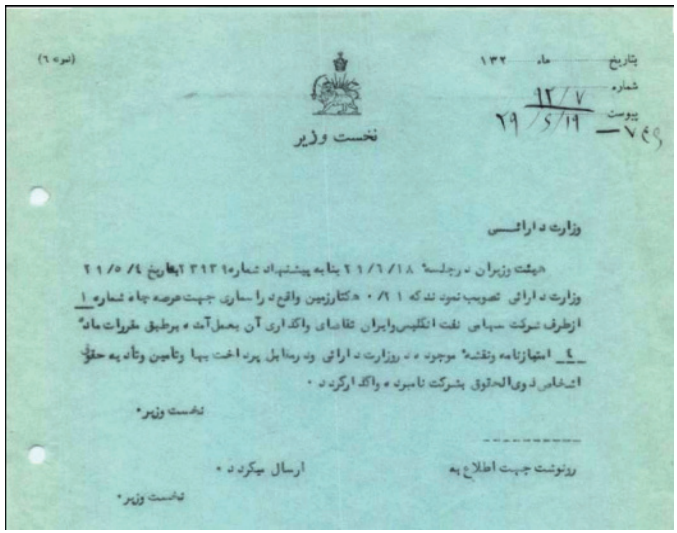
عمل شماره ۳ بردن خشت به کوره هـــــا

خشت ها بایستی باکمال دقت از محل خشک شدن تا نزدیکی کوره ها بمسافت تقریبی یکصد یارد حمل ودر انجا در چیدنهای معین چیده شـــونـــد ۰

عمل شماره ٤ چیدن خشت در کوره وپختن

نمونه قرارداد شرکت سهامی نفت انگلیس - ایران (۷ دی ۱۳۲۷)

جیکاک و زمین‌های هفتگل

(نمره ٦)

بتاریخ ماه ۱۳۲

شماره

پیوست ۱۲/۷

۲۹/۵/۱۹ — ۷۴۹

نخست وزیر

وزارت دارائی

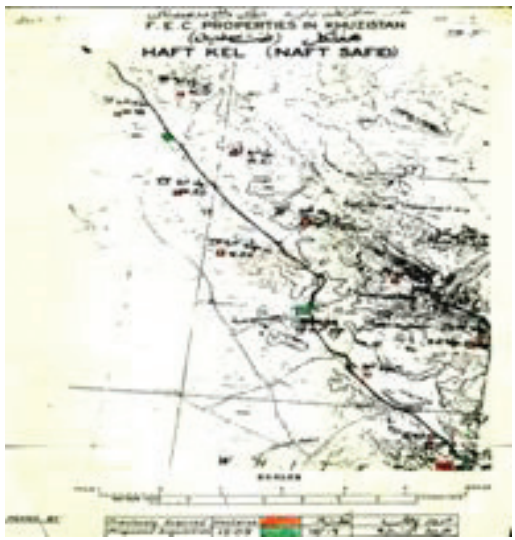
هیئت وزیران در جلسه ۲۱/٦/۱۸ بنا به پیشنهاد شماره ۳۲۳۲ تاریخ ۲۱/۵/٤ وزارت دارائی تصویب نمود ندکه ۱۸۰ هکتار زمین واقع در اساری جهت عرصه چاه شماره ۱ ازطرف شرکت سهامی نفت انگلیس وایران تقاضای واگذاری آن بعمل آمده برطبق مقررات ماده ۹ امتیازنامه ونقشه موجوده در وزارت دارائی ودر ردیف پرداخت بها وتامین وتأدیه حقوق اشخاص ذوی الحقوق بشرکت نامبرده واگذار کردند.

نخست وزیر

رونوشت جهت اطلاع به

ارسال میگردد.

نخست وزیر

تاریخ ..... ماه ۱۳۲۹

شماره ..... ضمیمه .....

وزارت دارائی

راپورت

شرکت سهامی نفت انگلیس و ایران

مسجد سلیمان روز ۱۳۲۹/۵/۹

شماره س س ج ب ۲۴۵۶

معاون سازمان نظارت دولت - مسجد سلیمان

نقاط مای زمین . نفت سفید .

دستگاه های استخراج ج ب / ۲۱۵

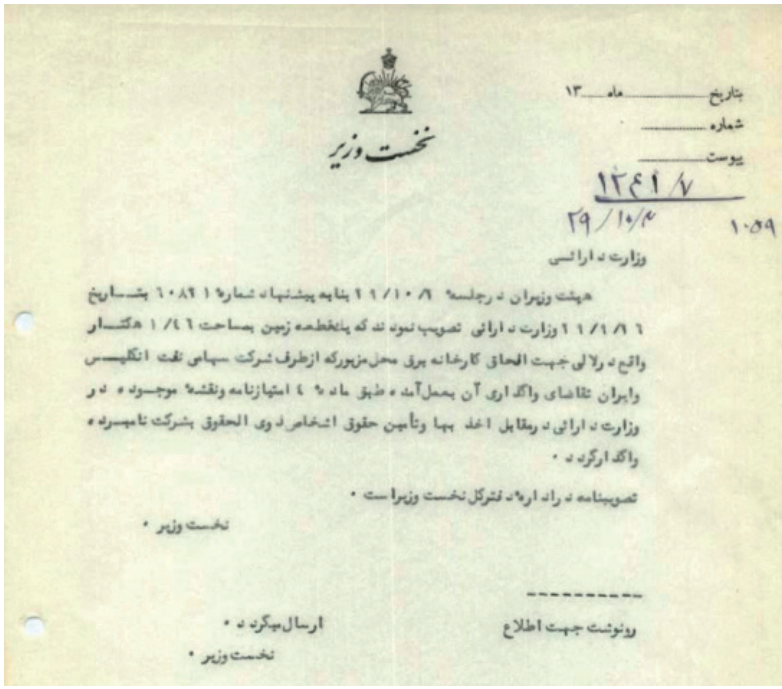
در مراجعه به مذاکرات نمایندگان آقای هیئت مدیره و آقای چیلک در روزنامه نشسته که در طی آن شفاهاً اطلاع داده بودند که در نظر است جهت ساختمان دائمی سه دستگاه استخراج محلهای فوق عملیات نفت سفید شروع شود . و نیز جهت سهولت مراجعه نقاط مای یک نسخه از طرح دستگاه و نقشه و نظام طرحهای دیگر که واضح و اندازه های سه محل را نشان میدهد ضمیمه گردد .

جهت دستگاه . جمیع محصولات جزب غربی ۱٫۳۹ هکتار

" " " شمال غربی ۲٫۵۱ هکتار

جهت دستگاه . تقویق نفت رنگارنگ ۸٫۱۹ "

بغیر از ۲٫۷ هکتار بقیه زمینهای لازم آباد بوده و در نظر است که خالصه باشد .

نخست وزیر

بتاریخ ..... ماه ۱۳
شماره .....
پیوست .....

۱۳۴۱/۷
۲۹/۱۰/۴ ۱۰۵۹

وزارت دارائی

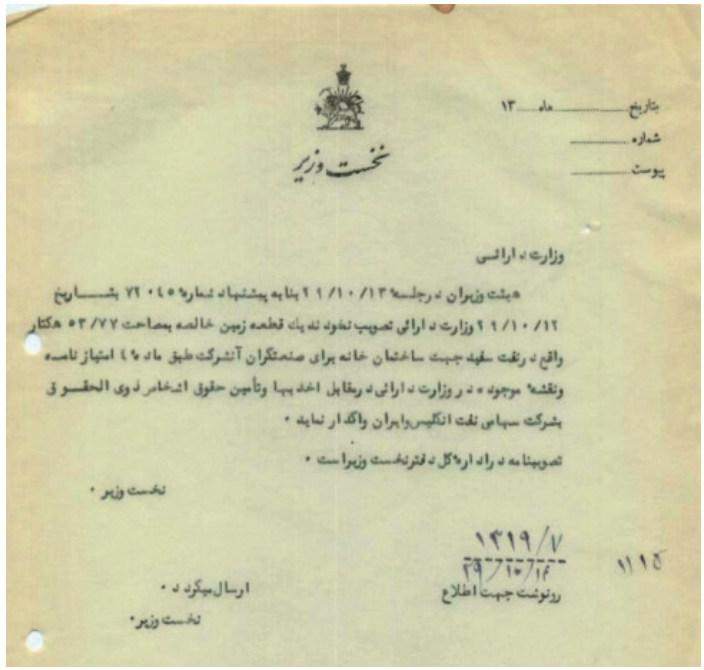
هیئت وزیران در جلسه ۱۹/۱۰/۸ بنا به پیشنهاد شماره ۶۰۸۲۱ بتاریخ ۱۱/۸/۶ وزارت دارائی تصویب نمود که پانخطعه زمین بمساحت ۱/۴۶ هکتار واقع در لالی جهت الحاق کارخانه برق محل مزبورکه ازطرف شرکت سهامی نفت انگلیس وایران تقاضای واگذاری آن بعمل آمده طبق ماده ۴ امتیازنامه ونقشه موجوده در وزارت دارائی در مقابل اخذ بها وتأمین حقوق اشخاص ذوی الحقوق بشرکت نامبرده واگذار گردد .

تصویبنامه در اداره کل دفتر نخست وزیر است .

نخست وزیر .

رونوشت جهت اطلاع

ارسال میگردد .
نخست وزیر .

نخست وزیر

بتاریخ ..... ماه ۱۳
شماره .....
پیوست .....

وزارت دارائی

هیئت وزیران در جلسه ۱۹/۱۰/۱۳ بنا به پیشنهاد شماره ۷۲۰۴۵ بتاریخ ۱۹/۱۰/۱۲ وزارت دارائی تصویب نمود قطعه زمین خالصه بمساحت ۵۳/۷۷ هکتار واقع در رفت سفید جهت ساختمان خانه برای صنعتگران آنشرکت طبق ماده ۴ امتیاز نامه ونقشه موجوده در وزارت دارائی در مقابل اخذ بها وتأمین حقوق اشخاص ذوی الحقوق بشرکت سهامی نفت انگلیس وایران واگذار نماید .

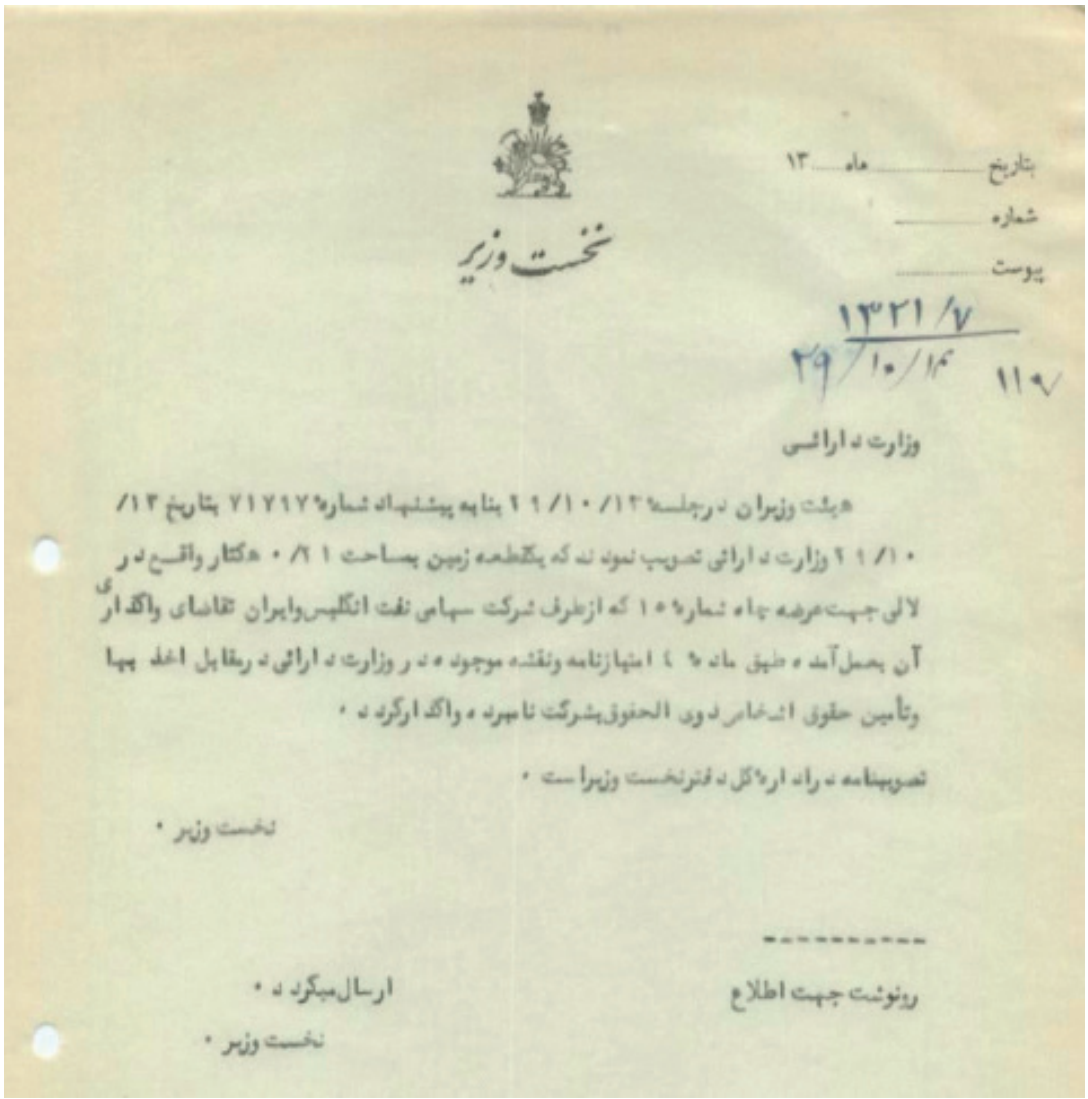
تصویبنامه در اداره کل دفتر نخست وزیر است .

نخست وزیر .

۱۳۱۹/۷
۲۹/۱۰/۱۴ ۱۱۲۵

رونوشت جهت اطلاع

ارسال میگردد .
نخست وزیر .

بتاریخ ..... ماه ۱۳

شماره .....

پیوست .....

۱۳۲۱/۷

۲۹/۱۰/۱۴ ۱۱۹

نخست وزیر

وزارت دارائی

هیئت وزیران در جلسه ۱۳۲۱/۱۰/۲۹ بنا به پیشنهاد شماره ۷۱۲۱۷ بتاریخ ۱۳/۱۰/۲۹ وزارت دارائی تصویب نمود که یکقطعه زمین بمساحت ۰/۲۱ هکتار واقع در لاله جهت عرصه چاه شماره ۱۰۵ که ازطرف شرکت سهامی نفت انگلیس وایران تقاضای واگذاری آن بعمل آمده طبق ماده ۴ امتیازنامه ونقشه موجوده در وزارت دارائی در مقابل اخذ بها وتأمین حقوق اشخاص ذوی الحقوق بشرکت نامبرده واگذار گردد.

تصویبنامه مزبور اکنون در دفتر نخست وزیر است.

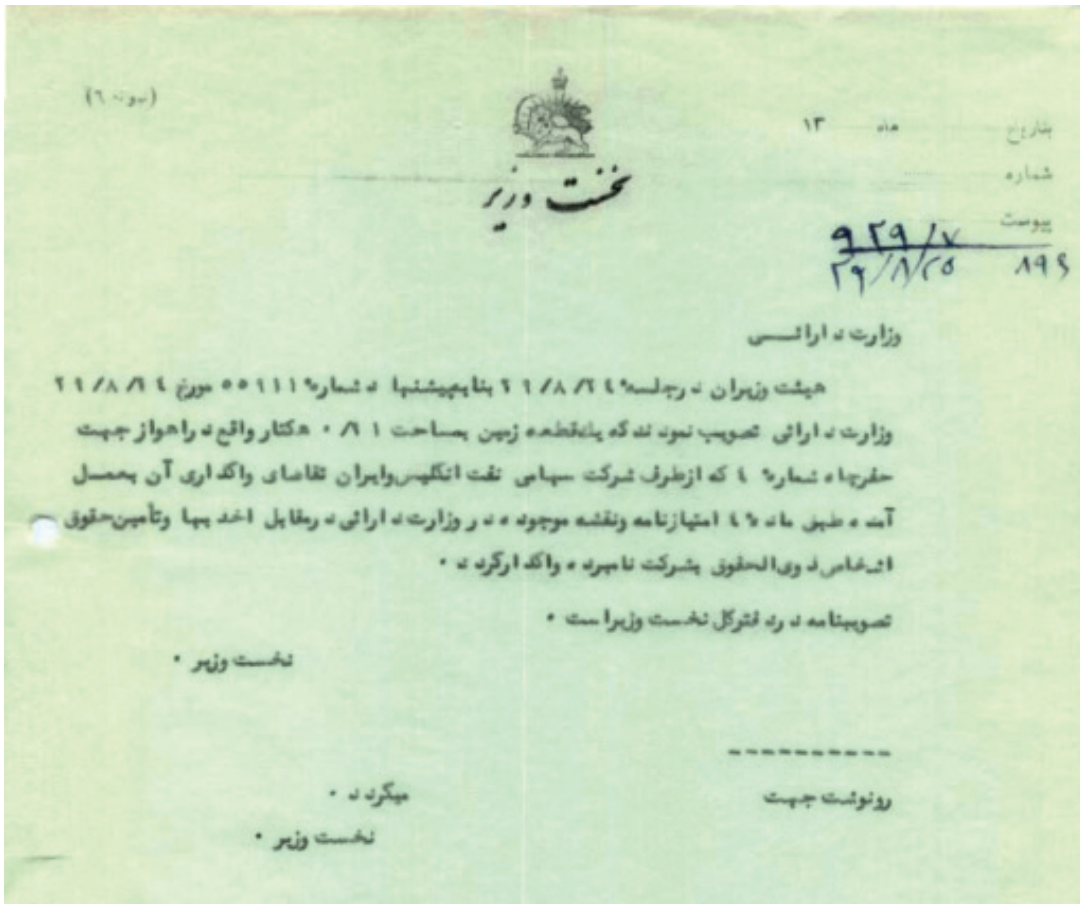
نخست وزیر.

رونوشت جهت اطلاع

ارسال میگردد.

نخست وزیر.

خرید زمین‌های نفت‌خیز جنوب از اشخاص

نخست وزیر

بتاریخ ماه ۱۳
شماره
پیوست ۹۲۹/۷ ۱۹۹
۲۹/۸/۲۵

وزارت دارائی

هیئت وزیران در جلسه ۲۱/۸/۲۹ بنا بپیشنهاد شماره ۵۵۱۱۱ مورخ ۲۱/۸/۲۴ وزارت دارائی تصویب نمود که یکقطعه زمین بمساحت ۱ر۰ هکتار واقع در راهواز جهت حفر چاه شماره ۴ که ازطرف شرکت سهامی نفت انگلیس وایران تقاضای واگذاری آن بعمل آمده طبق ماده ۴۶ امتیازنامه ونقشه موجوده در وزارت دارائی در مقابل اخذ بها وتأمین حقوق اشخاص ذی الحقوق بشرکت نامبرده واگذار گردد.

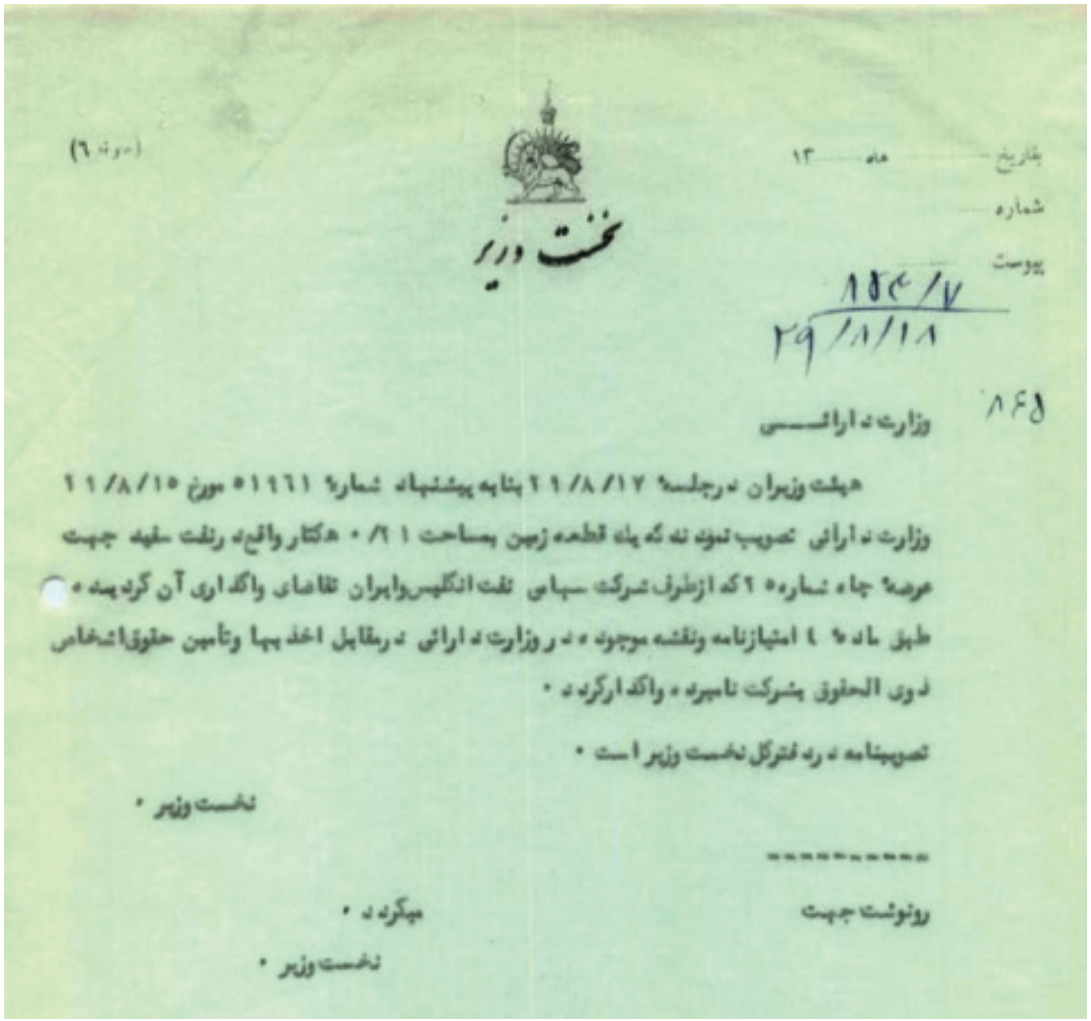
تصویبنامه در دفتر کل نخست وزیراست.

نخست وزیر.

رونوشت جهت میگردد.

نخست وزیر.

موضوع سند: خرید زمین‌های نفت‌خیز جنوب از اشخاص این امور زیر نظر جیکاک قرار داشت.

نخست وزیر

بتاریخ ماه ۱۳
شماره
پیوست

۱۵۴/۷
۲۹/۱/۱۸

۸۶۸

وزارت دارائی

هیئت وزیران در جلسه ۱۲/۸/۱۲ بنا به پیشنهاد شماره ۱۱۶۱ مورخ ۱۲/۸/۱۵ وزارت دارائی تصویب نمود نه یك قطعه زمین بمساحت ۰/۹۱ هکتار واقع در رنفت سفید جهت عرصه چاه شماره ۱ که ازطرف شرکت سهامی نفت انگلیس وایران تقاضای واگذاری آن گردیده طبق ماده ۴ امتیازنامه ونقشه موجود در وزارت دارائی در مقابل اخذ بها وتأمین حقوق اشخاص ذوی الحقوق بشرکت نامبرده واگذار گردد.

تصویبنامه در دفتر کل نخست وزیر است.

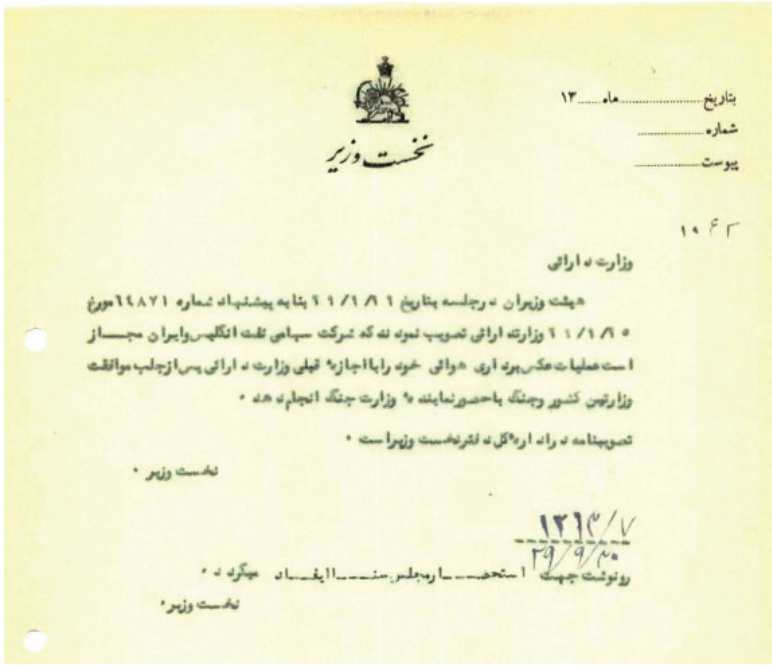
نخست وزیر

رونوشت جهت

میگردد.

نخست وزیر

موضوع سند: خرید زمین‌های نفت‌خیز جنوب از اشخاص.

بتاریخ ..... ماه ۱۳
شماره .....
پیوست .....

نخست وزیر

۱۰۶۳

وزارت دارائی

هیئت وزیران در جلسه بتاریخ ۲۱/۱/۸ بنا به پیشنهاد شماره ۱۴۸۲۱ مورخ ۲۱/۱/۵ وزارت دارائی تصویب نمود که شرکت سهامی نفت انگلیس و ایران مجاز است عملیات عکس برداری هوائی خود را با اجازه قبلی وزارت دارائی پس از جلب موافقت وزارتین کشور و جنگ با حضور نمایندگان وزارت جنگ انجام دهد.

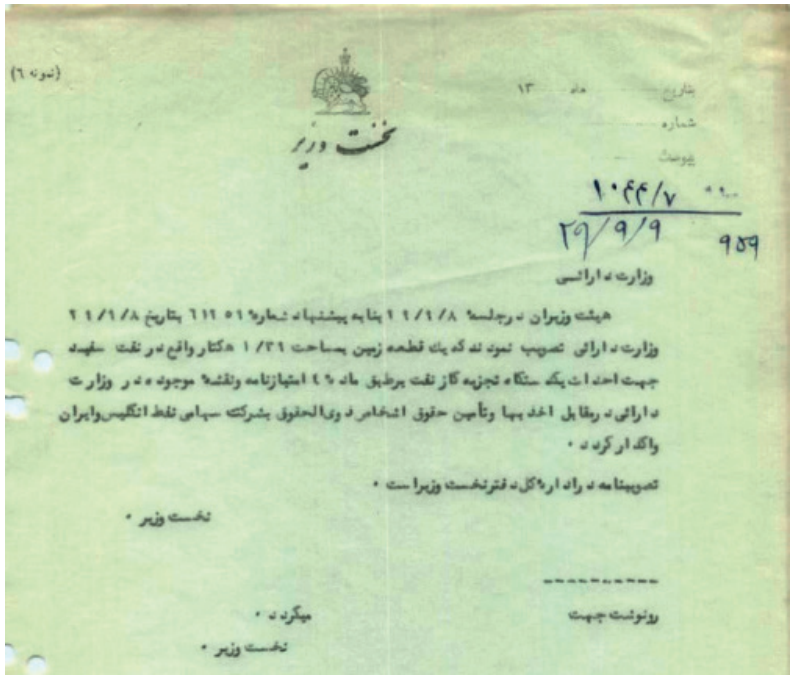
تصویبنامه در اداره کل دفتر نخست وزیر است.

نخست وزیر.

۱۲۶۴/۷
۲۹/۹/۲۰

رونوشت جهت استحضار و جلوگیری انجام میگردد.

نخست وزیر.

(نمونه ۶)

بتاریخ ماه ۱۳
شماره
پیوست

نخست وزیر

۱۰۴۴/۷
۲۹/۹/۹
۹۵۹

وزارت دارائی

هیئت وزیران در جلسه ۲۱/۱/۸ بنا به پیشنهاد شماره ۶۱۱۵۱ بتاریخ ۲۱/۱/۸ وزارت دارائی تصویب نمود که یک قطعه زمین بمساحت ۱/۳۱ هکتار واقع در نفت سفید جهت احداث یک ستگاه تجزیه گاز نفت برطبق ماده ۴ امتیازنامه ونقشه موجوده در وزارت دارائی در مقابل اخذ بها وتأمین حقوق اشخاص ذی‌الحقوق بشرکت سهامی نفت انگلیس و ایران واگذار کرده.

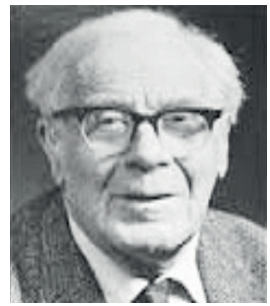
تصویبنامه در اداره کل دفتر نخست وزیر است.

نخست وزیر.

رونوشت جهت میگردد.

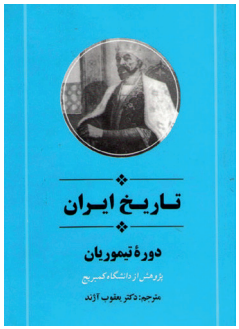
نخست وزیر.

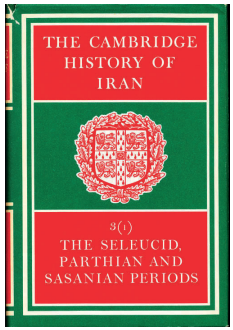
(۱۳۲۹ش)

لارنس لاکهارت (Lawrance Lackhart)

در جولای ۱۸۹۰ در لندن متولد و در نوجوانی در قاهره و سپس دانشگاه کمبریج به تحصیل زبان های عربی و فارسی پرداخت. از ۱۹۱۹ تا ۱۹۵۴م در استخدام شرکت نفت انگلیس ـ ایران و شرکت نفت بی پی بود. در طول جنگ جهانی دوم در بخش اطلاعات نیروی هوایی و بخش تحقیقات وزارت خارجه انگلیس خدمت کرد. تا ۱۹۴۸ چندین اثر درباره تاریخ ایران به چاپ رساند و هم زمان صدها عکس از جغرافیا و مردم ایران تهیه و در مجله نفت انتشار داد. پس از بازنشستگی از شرکت نفت در دانشگاه کمبریج به تدریس تاریخ ایران و مطالعات شرقی مشغول و در ۱۹۷۵ وفات یافت. مهم‌ترین آثار او: تاریخ نادر شاه، شهرهای ایران، حسن صباح، توسعه قانون‌گذاری در ایران و ویراستاری شش جلد کتاب تاریخ ایران (کمبریج) است. بخشی از هزینه تحقیقات و چاپ سلسله کتاب‌های تاریخ ایران (کمبریج) را شرکت ملی نفت ایران در سال‌های ۱۳۳۴ تا ۱۳۴۴ ش پرداخت کرد.

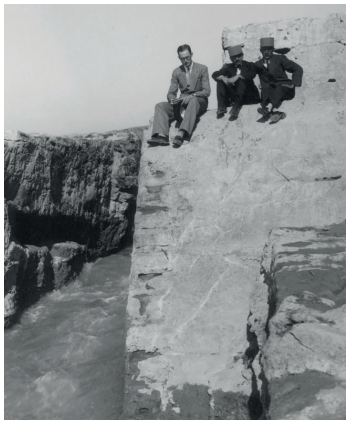

عکس های گرفته شده
توسط لارنس لاکهارت

۳۰ فروردین ۱۳۳۰

اعلامیه

از طرف شرکت سهامی نفت انگلیس و ایران

بعموم کارگران

۱ - بقرار اطلاع واصله بشرکت بعضی عناصر مفسده جو شایعهٔ بی اساسی درمیان کارگران منتشر کرده‌اند که شرکت بمجرد اعتصاب اخیر در مناطق نفت‌خیز و بندر معشور واعتصاب کنونی آبادان بوده‌است .

حاجت بتوضیح نیست که اینگونه شایعات بی اساس و مضحک است زیرا باید برهمه مسلم باشد که شرکت قطعاً مایل نیست که کارکنان آن و خانوادهٔ ایشان دچار خطرات جانی و مشقاتی شوند که ازطرف ماجراجویان ایجاد گردیده . همچنین باید بر همه کاملا روشن باشد که مبادرت بهرگونه اقدامی از طرف شرکت که موجب تعطل عملیات آن بشود سفاهت محض است و شرکت کلیه این اتهامات را جداً و صریحاً تکذیب میکند .

۲ - درمدت اعتصاب اخیر در بعضی نقاط مناطق نفت خیز و بندر معشور عدهٔ زیادی از کارگران شرکت عزم و شهامت قابل تقدیری از خود نشان داده و در سرکار باقی ماندند و تحت تاثیر تهدیدات واقع نگردیده و گمراه نشدند .

بنا بر این شرکت برای ابراز قدردانی از وفاداری کارگران مزبور تصمیم گرفته است پاداش معادل سی و پنج درصد ازمجموع دستمزد روزانه آنها که شامل کارراهم شامل ولی فوق‌العاده از آن مستثنی است در هر ناحیه برای مدتهای معینه زیر بپردازد. پاداش مذکور هرچه زودتر و منتها تا نوزدهم اردیبهشت ۱۳۳۰ پرداخت خواهد شد .

مدتهای مربوطه بقرار زیراست :-

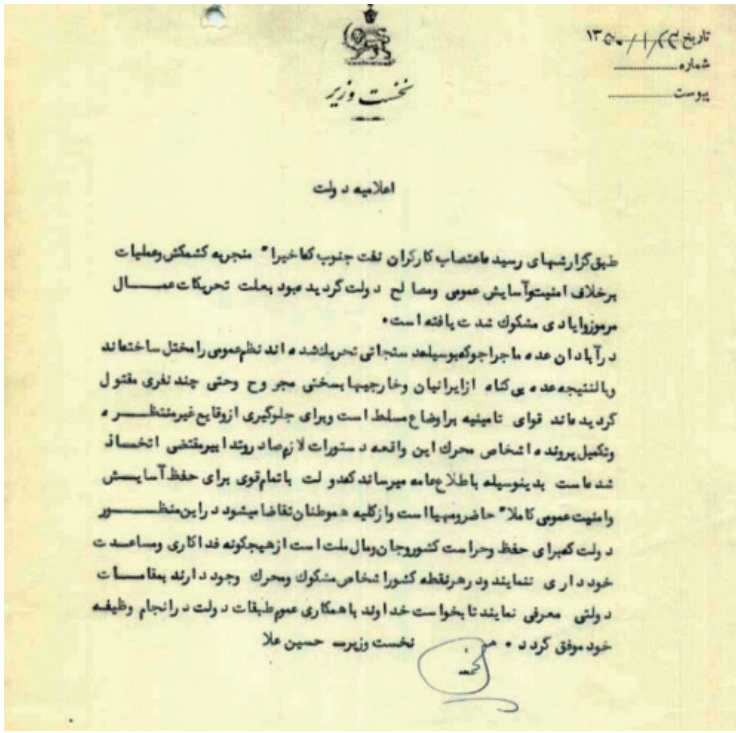
لالی	از هفتم تا شانزدهم فروردین	
مسجد سلیمان	»	»
نفت سفید	»	»
هفت کل	»	»
اهواز	»	»
گچساران	»	»
آغاجاری	ازسوم تا بیست ویکم فروردین	
بندرمعشور	ازدوم تابیست وششم فروردین	

۳ - نظر باینکه از تاریخ بیست و سوم فروردین درآبادان اعتصاب عمومی بوده است هنوز میسر نیست که نسبت بکارگران وفادار شرکت در آبادان نیز اعلامیه‌ای صادر گردد ولی خاطر آنها را مطمئن میدارد که درمورد آنها هم اقدامی نظیر آنچه درنواحی نامبرده بعمل آمده مجری خواهد گردید .

ا - ای - سی - دریك

رئیس کل شرکت

صدور اعلامیه شرکت نفت انگلیس - ایران (۳۰ فروردین ۱۳۳۰)

تاریخ ۱۳۵۰/۱۱/۲۲
شماره
پیوست

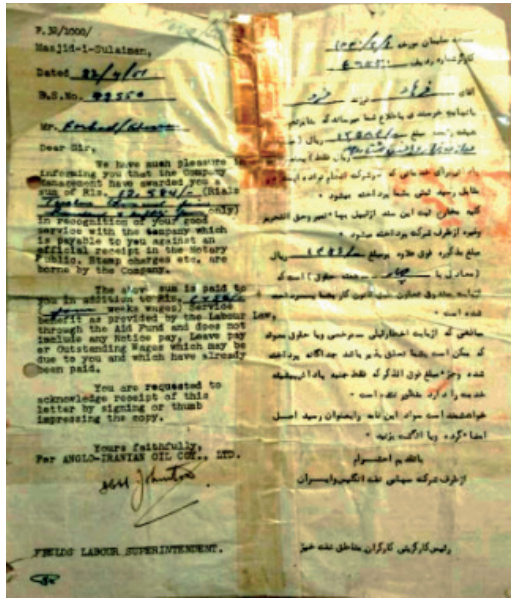
نخست وزیر

اعلامیه دولت

طبق گزارشهای رسیده ماعتصاب کارگران نفت جنوب کماخیرا" منجربه کشمکش وعملیات برخلاف امنیتوآسایش عمومی ومصالح دولت گردیده بود بعلت تحریکات عمـــال مرموزوبادی مشکوک شدت یافته است.
درآبادان عده ماجراجوکمبوسیلعد ستجاتی تحریکشده اند نظم‌عمومی رامختل ساختماند وبالنتیجه عده بی گناه ازایرانیان وخارجیها بسختی مجروح وحتی چند نفری مقتول گردیده اند قوای تامینیه براوضاع مسلط است وبرای جلوگیری ازوقایع غیرمنتظـــره وتکمیل پرونده اشخاص محرک این واقعه دستورات لازم صادرشده اپیرمتشی اتخـاذ شده است بدینوسیله باطلاع عامه میرساند کهدولت باتمام‌قوی برای حفظ آسایش وامنیت عمومی کاملا" حاضروآماده است وازکلیه هموطنان تقاضا میشود دراین منظـــور دولت کمبرای حفظ وحراست کشوروجان ومال ملت است ازهیچگونه فداکاری ومساعدت خودداری ننمایند ودرهرنقطه کشوراشخاص مشکوک ومحرک وجود دارند بمقامـات دولتی معرفی نمایند تابخواست خداوند باهمکاری عموم طبقات دولت درانجام وظیفه خود موفق گردد.

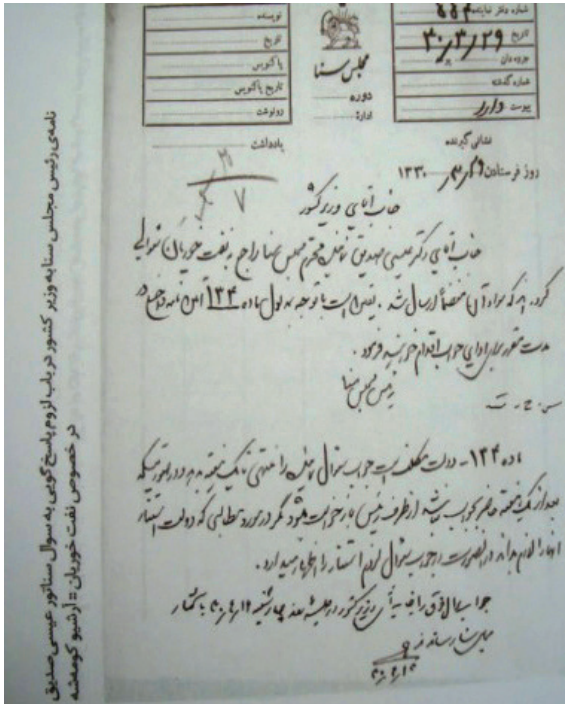
نخست وزیر حسین علا

تظاهرات و اعتصاب در آبادان، (۲۳ فروردین ۱۳۳۰)

P.M/1000/
Masjid-i-Sulaiman,
Dated 23/4/51
B.S.No. 99550
Mr. Ershad Khan
Dear Sir,
We have much pleasure in informing you that the Company Management have awarded you a sum of Rls. 12,500/- (Rials Twelve thousand five hundred only) in recognition of your good service with the Company which is payable to you against an official receipt in the notary Public. Stamp charges etc. are borne by the Company.
The above sum is paid to you in addition to your [illegible] (two weeks wages) Service benefit as provided by the Labour Law through the Aid Fund and does not include any Notice pay, Leave pay or Outstanding Wages which may be due to you and which have already been paid.
You are requested to acknowledge receipt of this letter by signing or thumb impressing the copy.
Yours faithfully,
For ANGLO-IRANIAN OIL CO., LTD.
FIELDS LABOUR SUPERINTENDENT.

برگه تسویه حساب شرکت نفت انگلیس ـ ایران با کارکنان
(بهار ۱۳۳۰ش)

نامه‌ی رئیس مجلس سنا به وزیر کشور در باب لزوم پاسخ گویی به سوال سناتور عیسی صدیق در خصوص نفت خوریان = آرشیو گوهشه

مجلس سنا

شماره دفتر ثبت ۶۵۴
تاریخ ۳۰/۳/۲۹
جزء دان
ضمائم گذشته
پیوست دارد

توسعه
تاریخ
باکوس
تاریخ باکوس
دونوشت

دوره
اداره

یادداشت

نقاشی گیرنده

روز فرستادن ۲۹ فروردین ۱۳۳۰

جناب آقای وزیر کشور

جناب آقای دکتر عیسی صدیق نماینده محترم مجلس سنا راجع به نفت خوریان سئوالی کرده‌اند که مراتب آن متضمناً ارسال شد. نظر باینکه بموجب اصل ۱۳۴ قانون اساسی مدت معینی برای ایراد جواب استیضاح پیش‌بینی نشده است خواهشمند است دستور فرمایند جواب سئوال مزبور را هرچه زودتر تهیه و ارسال دارند.

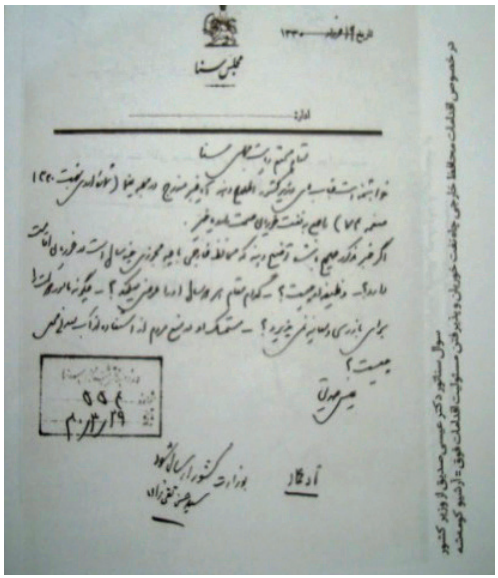
رئیس مجلس سنا

س. ج. ت

اصل ۱۳۴ - دولت مکلف است جواب سئوال پیشنهادی را حداکثر ظرف یک هفته بدهد و در صورتی که بعد از یک هفته حاضر بجواب نشده از طرف رئیس مجلس مورد سئوال قرار خواهد شد و در مورد مطالبی که دولت استناد آنها را لازم بداند در این صورت جواب سئوال لازم استناد را اخلال نخواهد داشت.

جواب سئوالاتی را که نماینده محترم مجلس سنا در جلسه علنی پنجشنبه ۱۲ اردیبهشت ۳۰ بشرح مبحث رسانده زیر

۳۰/۴/۱۴

تاریخ ۱۴ اردیبهشت ۱۳۳۰

مجلس سنا

اداره

ریاست محترم مجلس سنا

خواهشمند است مقتضی دستور فرمائید نظریه آقای دکتر صدیق (شماره ۱۲۰ صفحه ۷۴) راجع به نفت خوریان صحت یا عدم صحت آن معلوم شود.

اگر غیر از مرکز جواب دارند تذکر دهند که مخالف قانون یا مضر بحال مملکت است یا خیر و اگر مخالف قانون است چه مقرراتی را نقض کرده و چه ضرری بحال مملکت دارد؟ - وظیفه دولت چیست؟ - کدام قسمت از درآمد نفت را دولت صرف میکند؟ - چگونه و در چه راه‌ها؟ - برای بازدید و رسیدگی حساب‌ها چه ترتیبی داده شده است؟ - مستشارانی که در این باره از آمریکا آمده‌اند چه سمتی دارند؟ - مستشارانی که در این باره از آمریکا آمده‌اند چه سمتی دارند؟

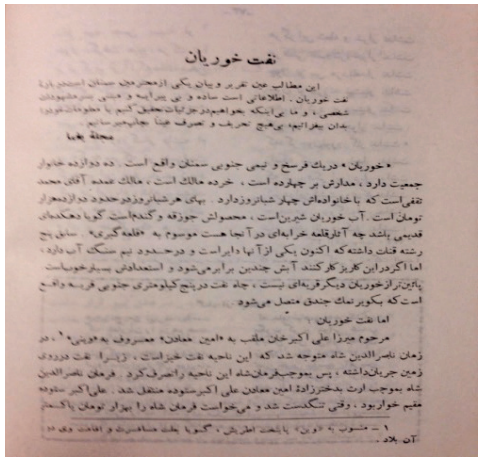
وزیر دارائی

آدرس

وزارت کشور ارسال شود

سئوال سناتور دکتر عیسی صدیق از وزیر کشور در خصوص اقدامات محفلی خارجی جهت نفت خوریان و تذکر قانونی مسئولیت اقدامات قوای دولتی = آرشیو گوهشه

نفت خوریان، نشریه یغما

نفت خوریان

این مطالب عین تقریر و بیان یکی از محترمین سمنان است که راجع به نفت خوریان . اطلاعاتی است ساده و بی پیرایه و عینی از مشهودات شخصی ، و ما بی‌آنکه بخواهیم در جزئیات تحقیق کنیم یا محتویات آنرا بدان بیفزائیم بی‌هیچ تحریف و تصرف عینا بچاپ میرسانیم .

مجلهٔ یغما

«خوریان» در یک فرسخ و نیمی جنوبی سمنان واقع است . ده دوازده خانوار جمعیت دارد ، مدارش بر چهارده است ، خرده مالک است ، مالک عمده آقای محمد تقی‌است که با خانواده‌اش چهار شبانروز دارد . بهای هر شبانروز بدو حدود دوازده هزار تومان است . آب خوریان شیرین است ، محصولش جوزقه و گندم است گویا دهکده‌ای قدیمی باشد چه آثار قلعه خرابه‌ای در آنجا هست موسوم به «قلعه گبری» . سابق بر رشته قنات داشته که اکنون یکی از آنها دایر است و در حدود نیم سنگ آب دارد ، اما اگر در این کاریز کار کنند آبش چندین برابر می‌شود و استعدادش بسیار خوب است پائین‌تر از خوریان دیگر قریه‌ای نیست ، چاه نفت در پنج کیلومتری جنوبی قریه واقع است که بکویر نمک چندق متصل می‌شود .

اما نفت خوریان

مرحوم میرزا علی اکبر خان ملقب به «امین معادن» معروف به «وینی» [1] ، در زمان ناصرالدین شاه متوجه شد که این ناحیه نفت خیز است ، زیرا نفت در روی زمین جریان داشته ، پس بموجب فرمان شاه این ناحیه را تصرف کرد . فرمان ناصرالدین شاه بموجب ارث بدختر زادهٔ امین معادن علی اکبر منتقل شد . علی‌اکبر سنوده مقیم خوار بود ، وقتی تنگدست شد و می‌خواست فرمان شاه را بهزار تومان باکسی

۱ – منسوب به «وین» پایتخت اطریش ، گویا چند مسافرت و اقامت وی در آن بلاد .

-۷۵-

بفروشد و خریدار نیافت . دو برادر بودند بنام علی خان و عباس خان بیکلربیکی ، با راهنمائی و اهتمام دولت تزاری روس در تهران ، سی سهام ملک خوریان را خریداری و بشرکت «پرس آذنف» واگذار کردند ، و «پرس آذنف» شرکتی تشکیل داد بنام «شرکت نفت کویر خوریان» . مدیر شرکت نفت خوریان شخصی بود ملقب به «امیر منظم» (آقا میر) که از اعیان تبریز بود و دیگری میرزا ابراهیم خان شیبانی . در حدود سی سال پیش شرکت خوریان دست بکار شد و ماشین آلات و ادوات از روسیه وارد ، و مهندسی روسی بنام «سیدروف» استخدام کرد ، پس از یکی دو سال دو چاه کندند یکی بعمق چهل متر و دیگری بعمق هفتصد متر ، روغنی را که از چاه اخیر درآمد برای آزمایش بمسکو فرستادند و بعد ماشینهای بزرگ‌تری برای کندن چاه آوردند که بوسیلهٔ مهندس «کاراسف» که از روسیه اعزام شده بود نصب گشت .

شرکت نفت خوریان اوراق سهامی نیز منتشر کرد ، گویا سیمی بمبلغ پانصد تومان و نصف از ایران و نصف از شوروی ، اما بعداً در زمان سلطنت رضا شاه پهلوی این سهام بوسیلهٔ بانک ملی جمع و شرکت تعطیل شد .

عجالة در خوریان یک نفر محافظ روسی با خانواده‌اش مقیم است ، این محافظ هیچ گونه رابطه‌ای با مردم خوریان ندارد و هیچکس حتی مأمور دولت را هم برای بازرسی یا معاینه نمی‌پذیرد ! یکشبانروز از املاک مزروعی راهم قسماً متصرف‌اند و چندتن از زارعین سمنانی که مستخدم هستند کشت و زرع می‌کنند . موتوری هم برای آبیاری آورده‌اند .

در کنار چاه نفت ، آب معدنی است که برای امراض جلدی مفیدست اما محافظ کسی را نمیگذارد از آن استفاده کند ؛ این محافظ دو سال بدو سال عوض می‌شود

استاد بهار

دفع ضرر

گر مدحی از ابناء بشر میگوییم — نه چون دگران بطمع زر میگویم
آنان نبی جلب نفع گویند مدیح — من مدح نبی دفع ضرر میگویم

سال از خرید سهام شرکت می‌باشد

شرکت سهامی کویر خوریان

COMPAGNIE POUR L'ETUDE
"KEVIR-KHOURIAN,
LIMITED"

Capital Social
5.000.000 Tomans.

Certificat de 10 Actions

TOMANS

Président de la Direction

Membre de la Direction

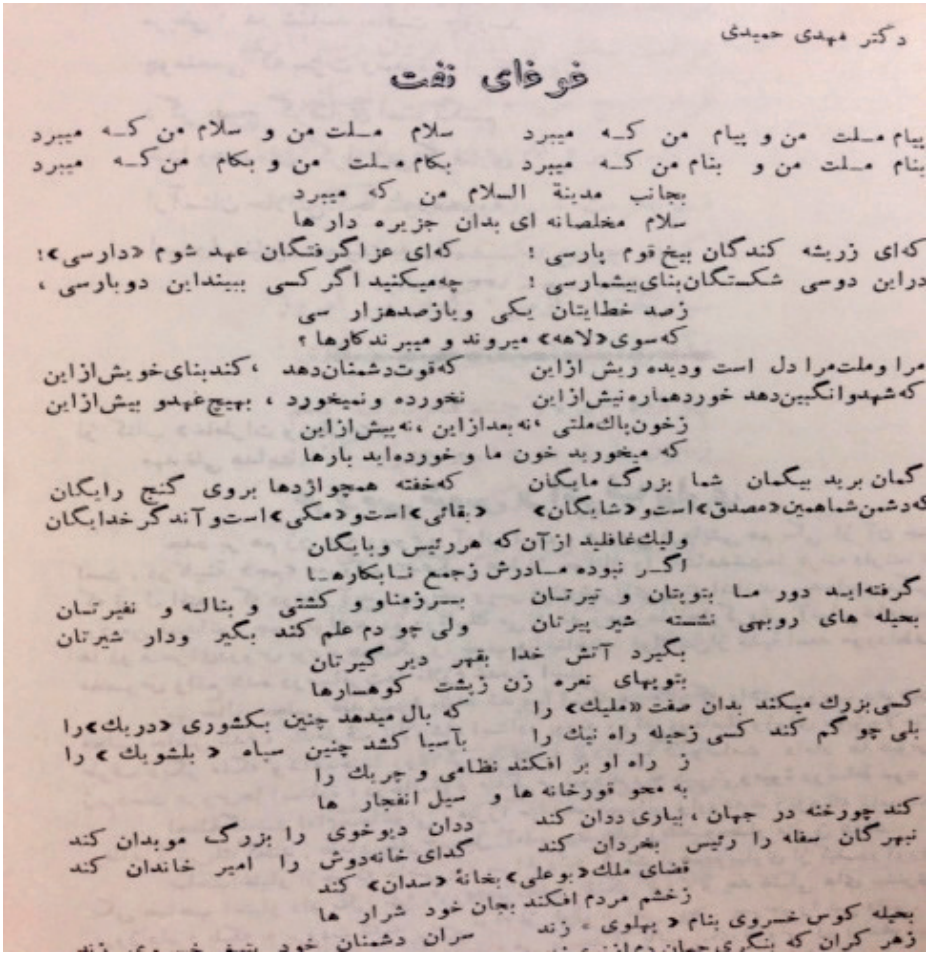

بازدید حسین مکی و همراهان از تأسیسات نفت جنوب هنگام ملی شدن صنعت نفت (۱۳۳۰ ش)

اهتزاز پرچم ایران بر فراز عمارت مرکزی شرکت سابق نفت در خرمشهر (۲۰ خرداد ۱۳۳۰)

دکتر مهدی حمیدی

خونهای نفت

پیام ملت من و پیام من که میبرد — سلام ملت من و سلام من که میبرد
بنام ملت من و بنام من که میبرد — بکام ملت من و بکام من که میبرد
بجانب مدینة السلام من که میبرد
سلام مخلصانه ای بدان جزیره دارها

که‌ای زریشه کندگان بیخ قوم پارسی ! — که‌ای عزاگرفتگان عهد شوم «دارسی»!
دراین دوسی شکستگان بنای بیشمارسی ! — چه‌میکنید اگر کسی ببیندابن دوبارسی ،
زصد خطایتان یکی وبازصدهزار سی
که‌سوی «لاهه» میروند و میبرند کارها ؟

مرا وملت‌مرا دل است ودیده ریش ازاین — که‌قوت‌دشمنان‌دهد ، کندبنای‌خویش‌ازاین
که‌شهدوانگبین‌دهد خوردهماره‌نیش‌ازاین — نخورده ونمیخورد ، بهیچ‌عهدو بیش‌ازاین
زخون‌پاك‌ملتی ، نه‌بعدازاین ، نه‌پیش‌ازاین
که میخوریدخون ما و خورده‌اید بارها

گمان برید بیگمان شما بزرگ مایگان — که‌خفته همچواژدها بروی گنج رایگان
که‌دشمن‌شماهمین «مصدق» است و «شایگان» — «بقائی» است و «مکی» است و آن دگر خدایگان
ولیك‌غافلید ازآن‌که هررئیس وبایگان
اگر نبوده مادرش زجمع نابکارها

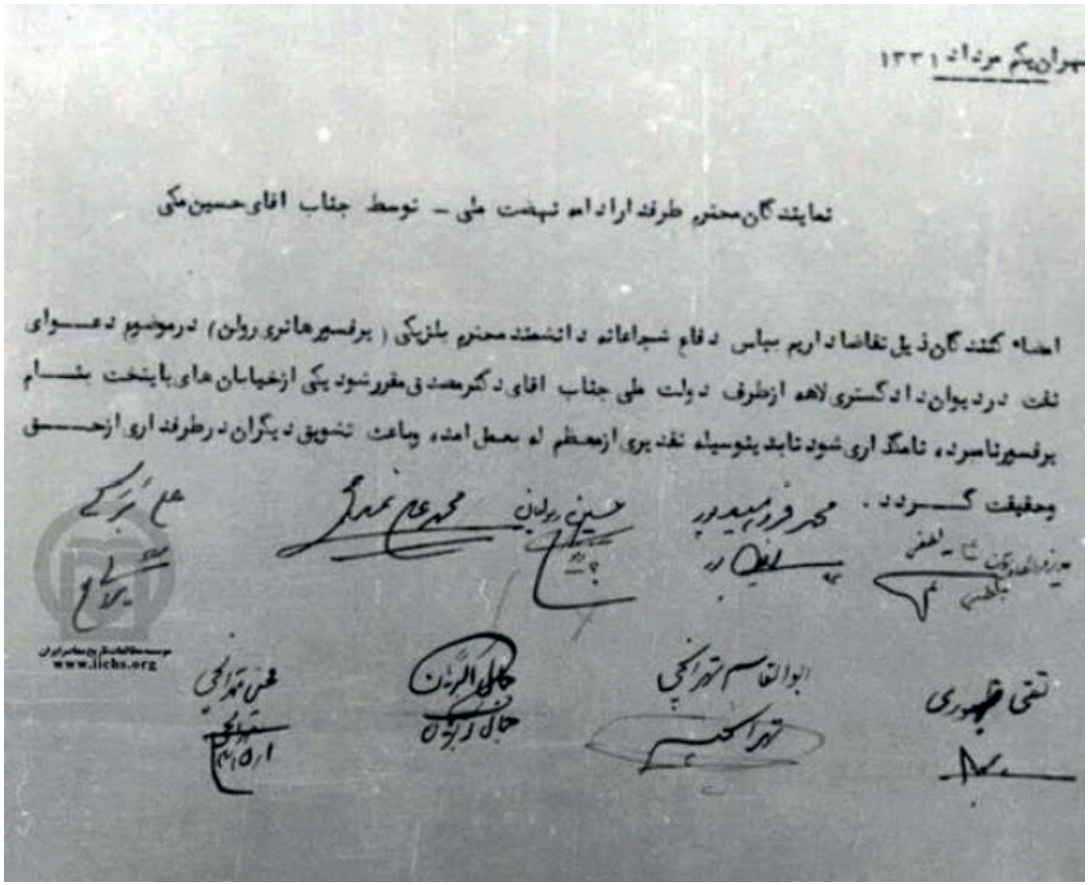
گرفته‌اید دور ما بتوپتان و تیرتان — بسرزمناو و کشتی و بنالـه و نفیرتان
بحیله های روبهی نشسته شیر پیرتان — ولی چو دم علم کند بگیر ودار شیرتان
بگیرد آتش خدا بقهر دیر گیرتان
بتوپهای نعره زن زپشت کوهسارها

کسی‌بزرك میکند بدان صفت «ملیك» را — که بال میدهد چنین بکشوری «دریك» را
بلی چو گم کند کسی زحیله راه نیك را — بآسیا کشد چنین سیاه «بلشویك» را
ز راه او بر افکند نظامی و چریك را
به محو قورخانه ها و سیل انفجار ها

کند چورخنه در جهان ، بیاری دندان کند — ددان دیوخوی را بزرگ موبدان کند
نبهرگان سفله را رئیس بخردان کند — گدای خانه‌دوش را امیر خاندان کند
قضای ملك «بوعلی» بخانهٔ «سدان» کند
زخشم مردم افکند بجان خود شرار ها

بحیله کوس خسروی بنام «پهلوی» زند — سران دشمنان خود
زهر گران که بنگری

دکتر مهدی حمیدی، نشریه یغما (شهریور ۱۳۳۰)

تهران یکم مرداد ۱۳۳۱

نمایندگان محترم طرفدار ادامه نهضت ملی - توسط جناب آقای حسین مکی

امضاء کنندگان ذیل تقاضا داریم بپاس دفاع شجاعانه دانشمند محترم بلژیکی (پرفسور هانری رولن) درموضوع دعوای نفت در دیوان دادگستری لاهه ازطرف دولت ملی جناب آقای دکتر مصدق مقرر شود یکی ازخیابان های پایتخت بنام پرفسور نامبرده، نامگذاری شود تا بدینوسیله تقدیری ازمعظم له بعمل آمده، وباعث تشویق دیگران درطرفداری ازحق وحقیقت گردد.

حسین رولن — محمد فرهمند پور — محمد علی نمدی — علی برکی

ابوالقاسم تهرانچی — جلال الدین جلال — حسن نمدانچی — تقی ظهوری

www.iichs.org

نام‌گذاری یکی از خیابان‌های تهران به نام پروفسور رولن

تظاهرات به نفع ملی شدن صنعت نفت ایران (۱۳۳۰ش)

اعضای هیئت‌مدیره خلع ید، ملی شدن صنعت نفت

تظاهرات به نفع ملی شدن صنعت نفت ایران (۱۳۳۰ش)

هیئت خلع ید، اولین هیئت‌مدیره پس از ملی شدن صنعت نفت

عزیمت اعضای هیئت نظارت بر مناطق نفت‌خیز (تابستان ۱۳۳۰)

اعضای هیئت‌مدیره خلع ید به همراه یکی از روحانیان (ملی شدن صنعت نفت)

هیئت مختلط از راست به‌چپ، نجم الملک، دکتر شفق، دکتر متین دفتری، وارسته (وزیر دارایی)، اللهیار صالح، حسین مکی، بیات، دکتر معظمی، دکتر شایگان و محمد سروری

استقبال بی‌نظیر مردم مصر از مصدق، نوشته پلاکاردها به زبان فارسی (۲۸ آبان ۱۳۳۰)

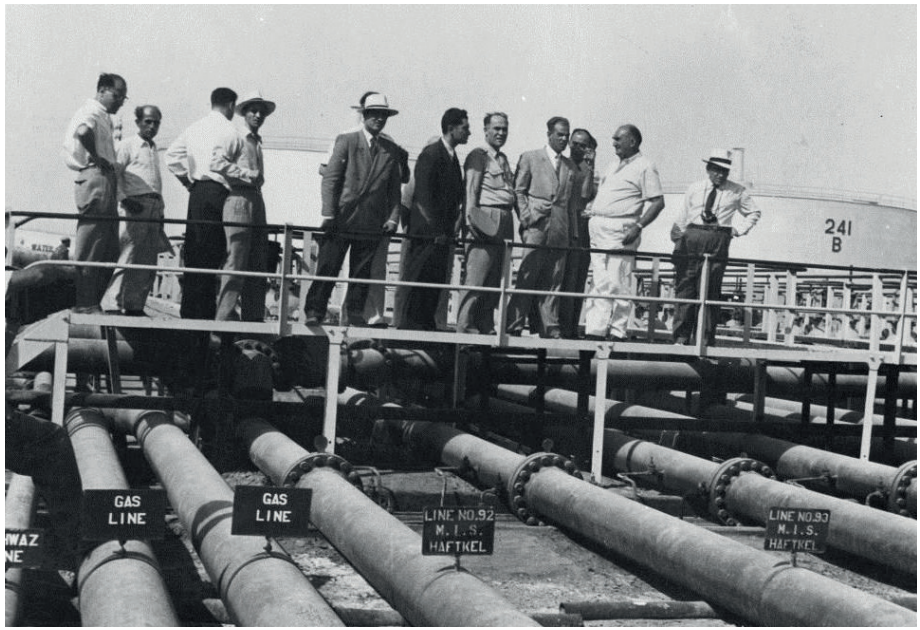
استقبال سیاستمداران مصر از دکتر مصدق در راه بازگشت از امریکا (آبان ۱۳۳۰)

ملاقات اعضای جبهه ملی با آیت‌الله کاشانی (ملی شدن صنعت نفت)

دفتر اطلاعات روابط عمومی شرکت انگلیس - ایران، پایگاهی برای تبادل اخبار، مردم تابلوهای آن را به زیر کشیده و خبرنگاران و منابع خبری وابسته به انگلیسی‌ها در این محل تردد داشتند (تابستان ۱۳۳۰)

بازدید حسین مکی از پالایشگاه آبادان (ملی شدن صنعت نفت)

حسین مکی در میان مردم، روبه‌روی مجلس (ملی شدن صنعت نفت)

بازدید حسین مکی از مناطق نفت‌خیز جنوب

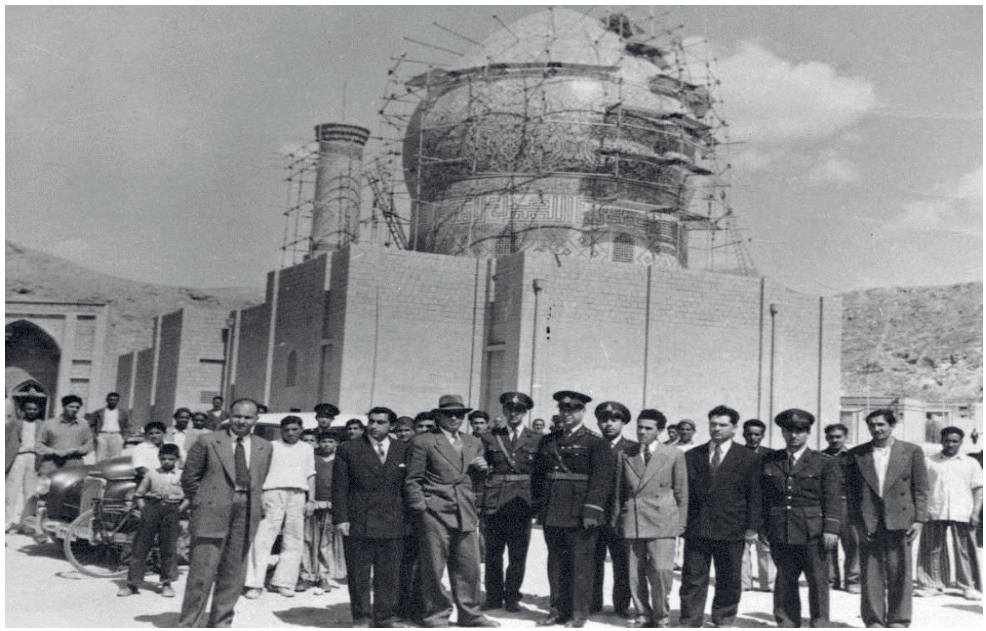

بازدید حسین مکی از مناطق نفت‌خیز جنوب

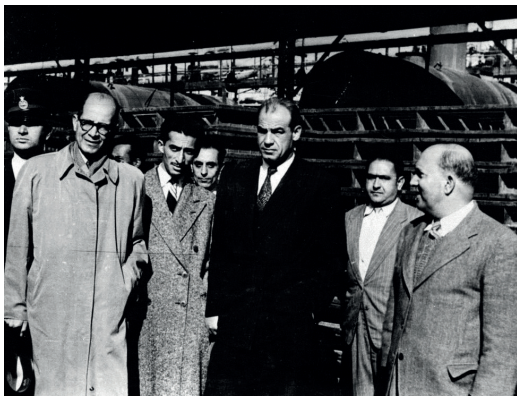

سخنرانی حسین مکی در آبادان (ملی شدن صنعت نفت)

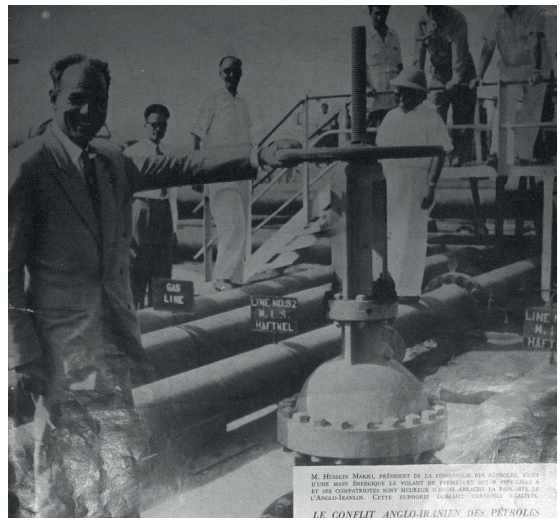

بازدید هیئت مختلط از مناطق نفت‌خیز جنوب

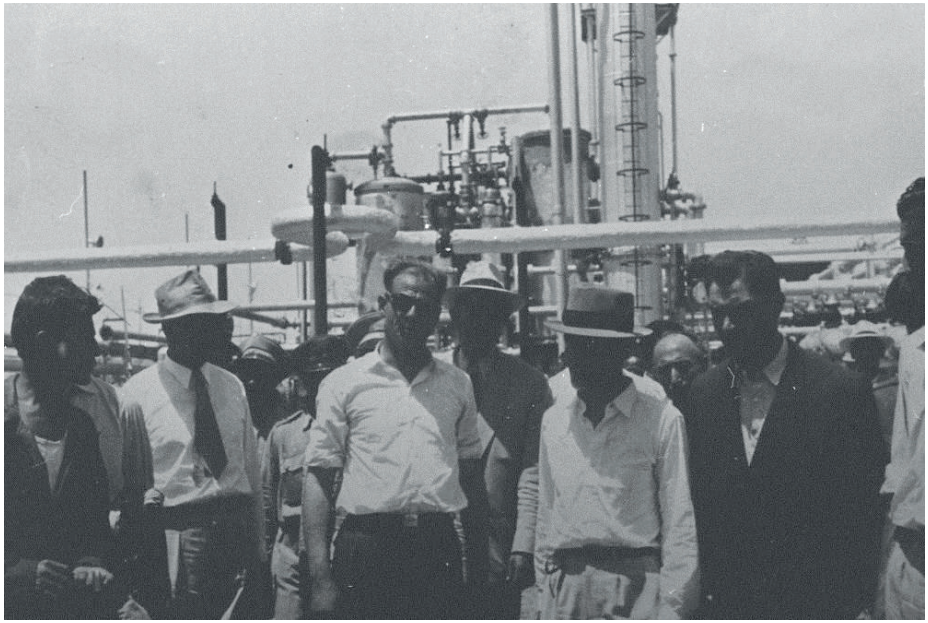

بازدید هیئت مختلط از تأسیسات نفت جنوب

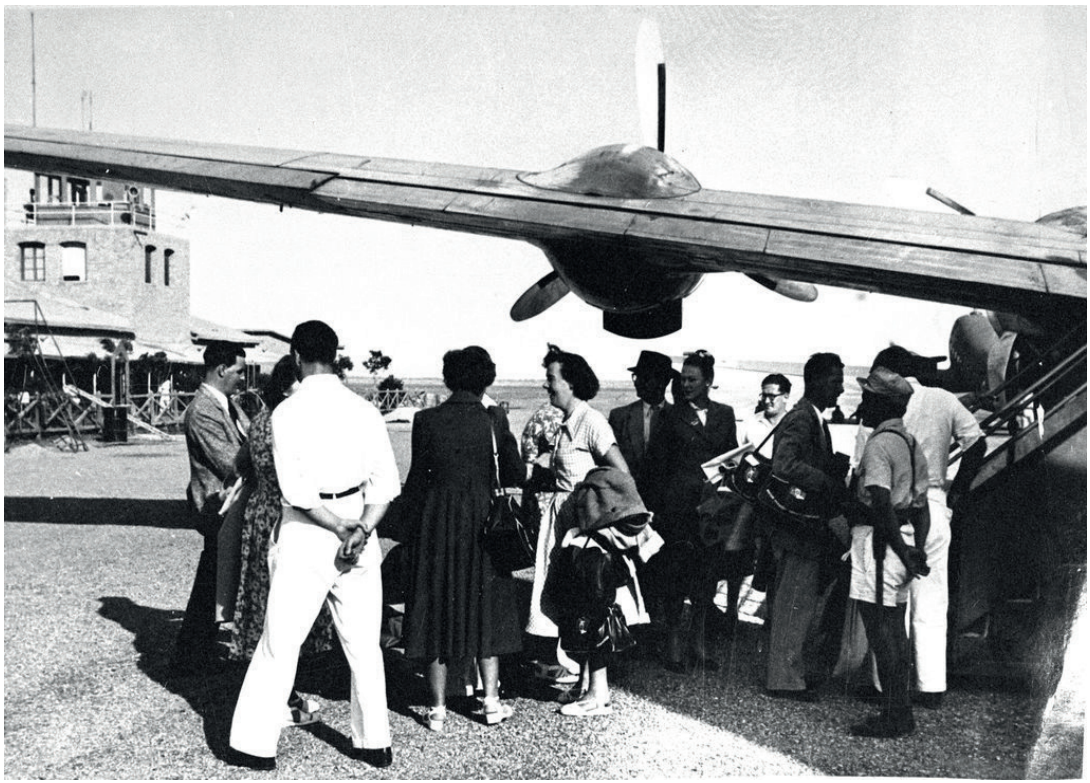
بازدید حسین مکی از پالایشگاه آبادان

بازدید حسین مکی و هیئت مختلط از چادرنشینان آبادان

خروج انگلیسی‌ها از آبادان پس از ملی شدن صنعت نفت (مهر ۱۳۳۰)

خروج انگلیسی‌ها از آبادان پس از ملی شدن صنعت نفت

نصرالله انتظام و مصدق

دادگاه لاهه

دادگاه لاهه

دادگاه لاهه

دادگاه لاهه

NE 4, 1951
ATLANTIC EDITI
The Emerson Club
Gift of people of the Uni States
NOT FOR SALE
TIME
THE WEEKLY NEWSMAGAZINE
IRAN'S MOHAMMED MOSSADEQ
Feet first into chaos?
TRIA 5 schilling
GIUM 14 francs
TISH ISLES 1/6
TISH POSSESSIONS 1/9
MARK 1.50 kroner
FINLAND 50 finmarks
FRANCE 80 francs
GERMANY 1 deutschmark
GREECE 3000 drachmai
HASHEMITE JORDAN 125 mils
IRAQ 100 fils
IRELAND 1/6
ISRAEL 120 pruta
ITALY 175 lire
LEBANON & SYRIA 100 piastres
NORWAY 1.50
SOUTH AFRICA
SPAIN 10
SWEDEN 1.1
SWITZERLAND 1 franc 85

کودتا (۲۸ مرداد ۱۳۳۲)

در سکوت و کم‌کاری گروه‌های سیاسی، اراذل و اوباش به خیابان‌ها ریختند، ارتش خانه
مصدق را در هم کوبید. (کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲)

وسایل حرارتی و روشنایی

تهران، مردم به اداره اطلاعات و انتشارات شرکت نفت انگلیس- ایران که یک مرکز جاسوسی بود حمله کردند
(دوران ملی شدن صنعت نفت)

فصل سوم

۱۳۳۳–۱۳۵۷

۱۳۳۳ شمسی / ۱۹۵۴ میلادی

درآمد نفت،۲۰ میلیون و ۷۰۰ هزار دلار

اولین قرارداد بین‌المللی برای جلوگیری از آلودگی‌هایی که نفت‌کش‌ها در آب‌های آزاد ایجاد می‌کردند، منعقد شد.

۱ فروردین

سپهبد زاهدی، نخست‌وزیر وقت، برای بازدید از تأسیسات نفتی اهواز، پالایشگاه آبادان و نیروی دریایی خرمشهر با قطار به خوزستان رفت.

۷ فروردین

دنیس رایت (Denis Wright)، مستشار سفارت انگلیس که اسفندماه ۱۳۳۲ به لندن احضار شده بود،پس از بازگشت به تهران، به خبرنگاران گفت که هنوز مشکلاتی برای تشکیل کنسرسیوم وجود دارد. نمایندگان هشت شرکت نفتی همچنان در حال مذاکره هستند و او هنوز گزارش خود را به استیون (Steven)، سفیرکبیر انگلیس، نداده است. همچنین گفت، به بن‌بست رسیدن مذاکرات شرکت‌های نفتی در لندن شایعه است.

دنیس رایت، مستشار سفارت انگلیس در ایران

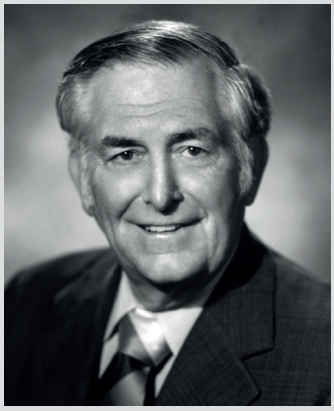

۱۴ فروردین

هوور، مشاور نفتی وزارت امور خارجه امریکا، برای دومین‌بار برای ادامهٔ مذاکرات نفتی به تهران آمد. او در گفت‌وگو با خبرنگاران اعلام کرد که این‌بار امیدوار است مسئلهٔ نفت حل شود. قرار بود هوور با نخست‌وزیر، عبدالله انتظام و امینی دیدار کند.

۲۱ فروردین

علی امینی، وزیر دارایی، مرتضی قلی‌بیات، مدیر عامل شرکت ملی نفت و فتح‌الله نوری اسفندیاری، عضو شورای عالی برنامه، مسئول مذاکره با نمایندگان کنسرسیوم شدند.

ویلیام وارن، رئیس هیئت عملیات همکاری فنی امریکا در ایران

۲۲ فروردین

تشکیل کنسرسیوم بین‌المللی برای فروش نفت ایران

خبرگزاری فرانسه در لندن اعلام کرد: «طرح تشکیل کنسرسیومی متشکل از هشت شرکت بزرگ نفتی برای توزیع و فروش نفت ایران تصویب شد.» هیئت نمایندهٔ (۲۲ نفر) این کنسرسیوم به تهران آمد که ریاست آن با مستر هاردن (Harden)، نماینده استاندارد اویل نیوجرسی بود. اعضای هیئت نمایندگی ایران علی امینی، وزیر دارایی، مرتضی قلی‌بیات، مدیر عامل شرکت ملی نفت، فتح‌الله نوری اسفندیاری عضو شورای عالی سازمان برنامه بودند که هیئت وزیران آنان را تعیین کردند.

ترکیب سهام اعضای کنسرسیوم

شرکت سابق نفت انگلیس _ ایران ۴۰درصد، شرکت‌های نفت امریکایی ۴۰درصد، شرکت «رویال داچ» هلندی ۱۴درصد و شرکت نفت فرانسوی ۶ درصد سهام را داشتند.

مذاکره بین شرکت‌های نفتی با فراز و فرود بسیار، از آذر سال ۱۳۳۲ در لندن آغاز شده بود. دو موضوع اصلی مذاکرات، ترکیب سهام اعضا و سازمان عملیاتی برای تولید و فروش نفت ایران بود.

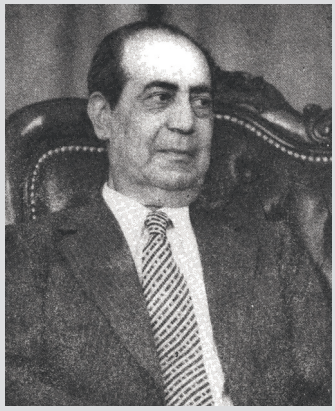
پس از توافق اعضای کنسرسیوم بر میزان سهامشان، نمایندگان کنسرسیوم برای حل‌وفصل نهائی موضوع به تهران آمدند. هربرت هوور، مشاور فنی وزارت امور خارجه امریکا، ناظر این مذاکرات بود. نتیجه مذاکرات داخلی این شرکت‌ها ایجاد کنسرسیوم نفتی بود. آنان برای عملیاتی‌کردن اکتشاف، تولید و فروش نفت ایران تصمیم گرفتند شرکت‌های «عامل اکتشاف و تولید» و «عامل پالایش» را تأسیس کنند و قراردادی با دولت ایران ببندند و نام و شرح وظایف دو شرکت را شرح دهند.

۲۵ فروردین

نخستین جلسه مذاکرات حل مسئله نفت ایران بین نمایندگان کنسرسیوم و نمایندگان دولت ایران در کاخ سفید برگزار شد.

۲۸ فروردین

دومین جلسه کنفرانس نفت با حضور نمایندگان ایران شامل، دکتر امینی، بیات، نوری اسفندیاری، مهندس نفیسی و فؤاد روحانی و نمایندگی کنسرسیوم نفت مرکب ازهاردن، لودون (Loddon)، اسنو (Snow)، لوبیچ (Lubitsch) و کربی در کاخ سفید تشکیل شد.

محمدتقی ریاحی

در سال ۱۲۸۹ش در چهارمحال و بختیاری، چالشتر، به دنیا آمد و در ۱۴ مرداد ۱۳۶۷ در نیس واقع در جنوب فرانسه دار فانی را وداع گفت. ریاحی، از برجسته‌ترین افسران و نظامیان حامی دکتر مصدق و جبهه ملی و رئیس ستاد ارتش دکتر مصدق در هفت ماه پایانی دوران نخست وزیری او بود که کودتای ۲۵ مرداد ۱۳۳۲ علیه دولت مصدق را خنثی و توازن قوا را از سمت حامیان محمدرضاشاه پهلوی به سوی حامیان مصدق سوق داد، امّا پس از براندازی دولت مصدق، در ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ دستگیر و زندانی شد. پس از پیروزی انقلاب، در دولت موقت، به نخست وزیری مهندس مهدی بازرگان، دومین وزیر دفاع ملی جمهوری اسلامی ایران بود.

۳۱ فروردین

مذاکره ایران و انگلیس برای تعیین میزان غرامت شرکت سابق آغاز شد.

۱ اردیبهشت

سپهبد زاهدی، نخست‌وزیر، استعفای خود را تسلیم شاه کرد. شاه دوباره زاهدی را بدون رأی‌گیری از نمایندگان به نخست‌وزیری برگزید.

۴ اردیبهشت

چند هزار نفر در تهران بر ضد مذاکرات نفت تظاهرات کردند و پلیس حدود صد نفر از تظاهرکنندگان را بازداشت کرد.

۲۰ اردیبهشت

به موجب موافقت‌نامه‌ای رسمی که بین امینی، وزیر دارایی و ویلیام وارن، رئیس هیئت عملیات اقتصادی امریکا در ایران و ناصر، مدیر کل بانک ملی ایران، مبادله شد، مبلغ ۹ میلیون دلار از محل کمک‌های فوری دولت امریکا به صورت بلاعوض به دولت ایران پرداخت شد.

۲۱ اردیبهشت

رأی دادگاه علیه دکتر مصدق

دادگاه تجدیدنظر نظامی رویدادهای ۲۵ تا ۲۸ مرداد پایان یافت و دکتر محمد مصدق و سرتیپ تقی ریاحی به سه سال حبس محکوم شدند.

۲۵ اردیبهشت

پس از پایان سیزدهمین جلسه کنفرانس نفت، اعضای هیئت‌های نمایندگی ایران و کنسرسیوم اعلام کردند: پس از پنج هفته مذاکره بین دولت ایران و کنسرسیوم و تبادل نظرهای صریح و صمیمانه، سه نماینده اصلی کنسرسیوم و بعضی از مشاوران آنها برای مشاوره با رؤسای شرکت‌هایی که کنسرسیوم را تشکیل دادند، به لندن سفر خواهند کرد.

۳۰ اردیبهشت

شاه با فرجام‌خواهی مصدق موافقت کرد. سرتیپ آزموده در این‌باره گفت: «پرونده دکتر مصدق روز یکشنبه از دادرسی ارتش به دیوان عالی کشور فرستاده می‌شود.»

۳۱ اردیبهشت

تصمیم‌گیری برای نفت ایران در وزارت خارجه امریکا

در ادامه مذاکرات شرکت‌های امریکایی و شرکت نفت انگلیس با مقامات ایرانی برای تشکیل کنسرسیوم و پس از مشخص شدن چارچوب کار، «نقش عامل» در کنسرسیوم مهم و بحث‌برانگیز شد. شرکت‌های عضو کنسرسیوم نمی‌خواستند در کنسرسیوم فقط کارگزار ایران باشند. بنابراین، رؤسای شرکت‌های امریکایی عضو کنسرسیوم در وزارت خارجه امریکا با مقامات دولت امریکا در این زمینه رایزنی کردند و برای تنظیم قرارداد با حفظ حقوق خود با شرایط زیر موافقت کردند:

۱. قرارداد بر اساس اصل ۵۰ ـ ۵۰ باشد؛

۲. پولی که به ایران پرداخت می‌شود، به عنوان مالیات بر درآمد باشد تا شرکت‌های امریکایی بتوانند در امریکا آن را از حساب‌های مالیاتی خود کسر کنند؛

۳. مدت قرارداد برابر با همان مدت قرارداد شرکت نفت سابق باشد؛

۴. نظارت بر عملیات در اختیار کنسرسیوم باشد؛

۵. تولید و فروش ایران از ناحیه قرارداد در انحصار کنسرسیوم باشد و اختیار ایران درباره فروش نفتی که در ازای حق‌الامتیاز دریافت می‌کند، محدود شود؛

۶. ارکان قرارداد باید به تصویب مجلس برسد و اعتبار آن تضمین شود.

۱۰ خرداد

■ کنفرانس نفت در لندن دربارهٔ موضوعات اداره تأسیسات نفت، غرامت و میزان تولید و تصفیه نفت که ایران و شرکت‌های عضو کنسرسیوم بر سرش اختلاف داشتند، برگزار شد.

■ در هشت نقطه از مناطق نفت‌خیز حکومت نظامی برقرار شد.

۱۱خرداد

دکتر مظفر بقایی طی نطقی در کرمان با قرارداد نفت مخالفت کرد و بلافاصله بازداشت و تبعید شد.

۱۹ خرداد

نفت و مجلس

لایحه لغو انحصارات تجارت خارجی

با توجه به وضع بد اقتصادی کشور، نمایندگان مجلس سنا لایحه لغو انحصارات تجارت خارجی را تصویب کردند.

ماده‌واحده: تجارت خارجی ایران اعم از صادرات و واردات با رعایت قانون تعرفه گمرکی و قانون معاملات ارزی آزاد است.

با تصویب این قانون، قانون انحصار تجارت خارجی مصوب ۱۹ تیر

ترکیب سهام اعضای کنسرسیوم

شرکت سابق نفت انگلیس ـ ایران ۴۰درصد، شرکت‌های نفت امریکایی ۴۰درصد، شرکت «رویال داچ» هلندی ۱۴درصد و شرکت نفت فرانسوی ۶ درصد سهام را داشتند.

۱۳۱۱ ش (در دوره رضا شاه) لغو شد.

۲۷ خرداد

هربرت هوور مشاور نفتی وزارت امور خارجه امریکا به تهران آمد.

۳۰ خرداد

اعضای هیئت نمایندگی کنسرسیوم برای ادامه مذاکرات از لندن به تهران آمدند.

۱ تیر

نخستین جلسه دور دوم مذاکرات نفت میان نمایندگان دولت ایران و هیئت نماینده کنسرسیوم برگزار شد.

۷ تیر

چهارمین جلسه کنفرانس نفتی در کاخ الهیه (شرکت ملی نفت) تشکیل شد. مهندس نفیسی، منشی هیئت نماینده، موضوع این جلسه را بررسی چگونگی اداره پالایشگاه آبادان اعلام کرد.

۸ تیر

ایران و بلوک شرق

دولت شوروی تأسیسات نفتی خود را در بندر انزلی و دیگر شهرهای شمال ایران به وزارت دارایی ایران تحویل داد که شامل مخازن، تلمبه‌خانه، لوله و خانه‌های متصدیان و جایگاه توزیع نفت و بنزین و گازوئیل و همچنین تأسیسات شرکت نفت خوریان سمنان بود. این تأسیسات که از سال ۱۳۰۸ ش به تدریج ایجاد شده بود، به دلیل فرسودگی و رسیدن به بن‌بست در سیاست خارجی شوروی (به زعم سفیر شوروی برای نشان‌دادن حسن نیت) به دولت ایران تحویل داده شد. شرکت «ایران سونفت» مسئول توزیع تجاری فراورده‌های نفتی وارداتی از باکو در شمال ایران بود.

مصطفی فاتح در دههٔ ۲۰ فعالیت این شرکت‌ها را پس از تأسیس پالایشگاه کرمانشاه و راه‌اندازی دو تانکر نفتی موسوم به «بی. تی. سی» (بریتیش تانکر پترولیوم) برای توزیع نفت در ۱۳۱۵ ش و تأسیس اداره پخش شرکت نفت ایران و انگلیس کاهش داده بود.

تأسیس پالایشگاه کرمانشاه و اداره پخش و شایعه تأسیس خط لوله نفت آبادان به تهران، سه عامل سخت‌افزاری بود که بستر خروج شرکت‌های نفتی شوروی را در آن زمان هموار کرد. شاه برای نرنجاندن همسایه شمالی برخی کالاهای ضروری را از شوروی وارد می‌کرد.

۹ تیر

امضای قرارداد کنسرسیوم، امینی و پیج

نخستین جلسه کمیسیون غرامت تشکیل شد. دکتر امینی اعلام کرد که اگر درباره شیوهٔ اداره آبادان و مناطق نفت‌خیز توافق شود، مشکل دیگری وجود نخواهد داشت.

۱۴ تیر

قراردادی بین سه شرکت ژاپنی و شرکت ملی نفت منعقد شد. مقرر شد، ژاپن تا سقف ۲ میلیون دلار نفت از ایران بخرد و در ازای آن ماشین‌های نساجی و کشتی‌های یدک‌کش به ایران بدهد.

۲۴ تیر

ایران و بلوک شرق

تأسیسات شرکت «ایران سونفت» که متعلق به دولت شوروی و در شمال ایران بود، به نمایندگان ایران تحویل داده شد. پرچم سه‌رنگ ایران جای ستاره‌های سرخ حک‌شده روی مخازن نفت را گرفت.

۲۷ تیر

هجدهمین جلسه کنفرانس نفت، به‌جز موضوع غرامت، با توافق دربارهٔ چهار مسئلهٔ اساسی اداره تأسیسات نفت، مدت قرارداد، میزان استخراج و قیمت پایان گرفت.

۱۰ مرداد

در پایان مذاکرات نفت ایران با کنسرسیوم نفت، قرار بر این شد که پرداخت غرامت شرکت سابق نفت از سال ۱۹۵۸ میلادی آغاز شود.

۱۴ مرداد

علی امینی، وزیر دارایی، از جانب دولت ایران، پیج (Page)، رئیس نمایندگی کنسرسیوم نفت، سفیرکبیر انگلیس در تهران و اسنو، نماینده شرکت سابق نفت، اعلامیه‌های مربوط به ازسرگیری فعالیت صنایع ملی نفت ایران و پرداخت غرامت را امضا کردند.

۱۵ مرداد

مخالفت افکار عمومی با قرارداد نفت شدت پیدا کرد.

۱۶ مرداد

ژنرال آیزنهاور، رئیس جمهور امریکا و چرچیل، نخست‌وزیر انگلیس، حل مسئله نفت را به ایران تبریک گفتند.

۱۸ مرداد

اعتراض به قرارداد ۱۳۳۳ ش

نامه اعتراض جمعی از روحانیان، استادان دانشگاه و نمایندگان احزاب

مجلس به قرارداد نفت ۱۳۳۳ ش منتشر شد. امضاکنندگان این نامه، از جمله آیت‌الله فیروزآبادی، آیت‌الله زنجانی، آیت‌الله غروی، حجت‌الاسلام طالقانی، علامه علی‌اکبر دهخدا، دکتر معظمی، صالح امیرعلائی، مخبر فرهمند، بازرگان، عطائی، خلیلی، سحابی، رضوی، حسن صدر و حاج سید جوادی، نمایندگان مجلسین را از تصویب چنین قراردادی برحذر داشتند.

■ حزب زحمتکشان اعلامیه‌ای بسیار شدیدالحن در مخالفت با قرارداد نفت صادر کرد.

۷ شهریور

شرکت‌های عامل«اکتشاف» و «تصفیه» موسوم به کنسرسیوم تأسیس شد و شرکت ملی نفت ایران مسئولیت اکتشاف، استخراج، تولید و فروش را به عهده این شرکت‌ها گذاشت. شرکت‌های تشکیل دهنده قرارداد کنسرسیوم از انگلیس، امریکا، فرانسه و هلند بودند.

۹ شهریور

امضای قرارداد نفتی امینی ـ پیچ، معروف به کنسرسیوم

قرارداد نفت به دست امینی و پیچ امضاء شد. روز پیش از این، جلسه هیئت دولت در حضور تیمسارزاهدی نخست‌وزیر تشکیل و پس از مذاکره درباره مسئله نفت و قرارداد با کنسرسیوم، تصویب‌نامه‌ای مبنی بر دادن اختیار به وزیر دارایی برای «پاراف‌کردن» قرارداد صادر شده بود.

۱۴ شهریور

جلسه هیئت‌رئیسه مجلسین با حضور نخست‌وزیر، وزیر دارایی و وزیر خارجه تشکیل و تصمیم گرفته شد، قرارداد نفت به صورت ماده‌واحده و به همراه متن قرارداد تقدیم مجلس شود.

۲۷ شهریور

قرارداد نفت ایران و شرکت‌های عضو کنسرسیوم شامل ۵۱ ماده و دو ضمیمه مربوط به غرامت و مالیات بر درآمد و در ۱۰۰ صفحه، با امضای علی امینی و بیات برای امضا به لندن، لاهه، پاریس و نیویورک فرستاده شد.

۲۹ شهریور

■ امتحان ورودی دانشکده نفت برگزار شد. مخارج این دانشکده را شرکت ملی نفت تأمین می‌کرد. در رشته شیمی و نفت، ۵۰ نفر ثبت‌نام کرده بودند که طبق تصمیم شورای دانشکده، ۴۰

علی امینی

در ۲۱ شهریور ۱۲۸۴، در تهران به دنیا آمد. مادرش فخرالدوله دختر مقتدر مظفرالدین شاه و برادر بزرگ‌ترش ابوالقاسم امینی مجدی بود.

از سال ۱۳۲۱ تا ۱۳۲۹ مدتی را خارج از ایران گذراند تا اینکه در سال ۱۳۲۹ به ایران بازگشت و در کابینه منصور به وزارت اقتصاد منصوب شد. امینی در کابینه دکتر مصدق ابتدا به عنوان فرد مناسبی برای وزارت کشور بود، اما به دلیل مخالفت شاه به وزارت اقتصاد و دارایی منصوب شد.

نفر پذیرفته شدند. برنامه دانشکده نفت بنا بر اساس‌نامه و برنامه بیست‌ساله دانشکده‌های امریکایی و اروپایی تدوین شده بود.

■ برای تأمین مواد سبک از قبیل بنزین اتومبیل و هواپیما، دستگاه تقطیر ۷۵ که از بزرگ‌ترین دستگاه‌های تقطیر پالایشگاه آبادان بود، راه اندازی شد. این دستگاه در سال ۳/۵ میلیون تن بنزین خودرو و هواپیما تهیه می‌کرد.

۳۰ شهریور

■ جلسهٔ مجلس شورای ملی برای تصمیم‌گیری دربارهٔ نحوهٔ تقدیم قرارداد نفت و کیفیت ارجاع قرارداد به کمیسیون ویژهٔ نفت تشکیل شد. در نتیجه مذاکرات، کمیسیون ویژهٔ نفت مختار بود، نحوه طرح قرارداد و اینکه مواد قرارداد ضمیمهٔ ماده‌واحده باشد یا جزء لایحه تعیین کند. طبق ماده‌واحده پیش‌گفته، مقرر شد قرارداد نفت بدون دخل‌وتصرف در مواد، تصویب و تأیید شود.

■ لایحه قرارداد نفت معروف به کنسرسیوم از سوی دولت تسلیم مجلس شورای ملی شد و امینی، وزیر دارایی نیز، متن قرارداد را به مجلس ارائه داد.

این قرارداد دو بخش داشت. بخش اول آن بین ایران (دولت ایران و شرکت ملی نفت ایران) به‌عنوان طرف اول و «گلف اویل کورپورشن» (GULF OIL CORPORATION)، «سوکونی وکیوم اویل کمپانی اینکور پورتید» (SOCONY-VACUM OIL COMPANY INCORPORATED)، «استاندارد اویل کمپانی اف نیوجرسی»، «استاندارد اویل کمپانی اف کالیفرنیا» (STANDARD OIL COMPANY OF CALIFORNIA) و «تگزاس کمپانی»، «انگلو ایرانین اویل کمپانی لیمتید»، «ان. وی. دی. باتافشه پترولیوم ماتشاپای کمپانی» (N.V. DE BATAAFSCHE PETROLEUM MAATSCHAPPI) «فرانسزده پترول» (COMPAGNIE FRANCAISE DES PETROLES) به عنوان طرف‌های دوم، بخش دوم آن بین دولت ایران و انگلو ایرانین اویل کمپانی لیمیتد، به عنوان طرف سوم منعقد شد.

۳۱ شهریور

کارشناسان خارجی در آبادان

اولین گروه کارشناسان کنسرسیوم برای رسیدگی به وضع پالایشگاه آبادان و برآورد هزینهٔ تعمیرات به تهران آمدند.

۲۹ مهر

نفت و مجلس

مقدمات تشکیل کنسرسیوم

مجلس شورای ملی ماده‌واحده‌ای برای قرارداد نفت با ۱۱۳ رأی موافق، ۵ رأی مخالف و یک رأی ممتنع به عنوان مقدمهٔ تشکیل کنسرسیوم شرکت‌های بین‌المللی نفتی در ایران تصویب کرد. این لایحه که در ۳۰ شهریور به مجلس ارائه شده بود، پیش‌تر در کمیسیونی ویژه مرکب از نمایندگان مجلس شورای ملی و سنا بررسی شده بود. این کمیسیون ۳۶ عضو داشت که به طور مساوی از دو مجلس انتخاب شده بودند. امریکا و انگلیس از عملکرد زاهدی و دولت او در تنظیم قرارداد و توجیه آن بسیار راضی بودند و مهارت علی امینی، وزیر دارایی را در این زمینه می‌ستودند. شاه نیز طبق قولش از این لایحه پشتیبانی کرد. سردار فاخر حکمت، رئیس مجلس نیز به سفارش انگلیس اطمینان داده بود که تصویب قرارداد با مشکل روبه‌رو نخواهد شد. مطبوعات نزدیک به دولت نیز با شایعه‌پراکنی و وابسته‌خواندن نمایندگان مخالف با لایحه به کمونیست‌ها، افکار عمومی را در این زمینه مسموم می‌کردند.

۲۸ مهر

صادرات مجدد نفت ایران

صادرات نفت ایران پس از گذشت سه سال، از روزی که کارشناسان انگلیسی آبادان را ترک کردند و همچنین دو سال پس از قطع رابطه سیاسی ایران و انگلیس دوباره آغاز شد. نفت‌کش «بریتیش آدریکیت» متعلق به یک شرکت نفتی انگلیسی، اولین کشتی‌ای بود که برای حمل نفت وارد آب‌های ایران شد.

۲۹ مهر

نفت و مجلس

مجلس شورای ملی قرارداد بین دولت ایران و کنسرسیوم را با ۱۱۳ رأی موافق، ۵ رأی مخالف و ۱ ممتنع تصویب کرد.

۶ آبان

قرارداد نفت بین ایران و شرکت‌های کنسرسیوم در مجلس سنا تصویب شد. در میان آرا، ۴۱ رأی موافق، ۴ مخالف و ۴ رأی ممتنع بود.

۷ آبان

قرارداد فروش نفت و گاز به کنسرسیوم که شامل هفت شرکت نفتی بزرگ خارجی بود، به امضای شاه رسید.

۸ آبان

پس از امضای قرارداد جدید نفت به دست شاه، اولین کشتی‌های نفت‌کش کنسرسیوم به نام «بریتش آدریکیت» و «تینوس» (هلندی) با حضور امینی، وزیر دارایی ایران و پیچ، نماینده کنسرسیوم، در اسکله آبادان بارگیری کرد.

۹ آبان

آخرین جلسه مذاکره ایران و انگلیس دربارهٔ غرامات شرکت سابق (شرکت نفت انگلیس ـ ایران) تشکیل شد. هیئت نماینده ایران موافقت کرد، ۲۵ میلیون لیره بابت غرامت شرکت سابق در ده قسط و حدود ۲۱ میلیون لیره هم برای استهلاک تأسیسات نفت پرداخت کند.

۱۰ آبان

سخنرانی امینی در آبادان

علی امینی، وزیر دارایی، در جلسات مختلف اداری و سیاسی حضور یافت و کوشید با توجیه اقدام خود برای امضای قرارداد نفتی

اجازه مبادله قرارداد فروش نفت و گاز و روش اداره عملیات آن

ماده‌واحده: مجلس شورای ملی قرارداد ضمیمه را که قسمت اول آن مشتمل بر ۵۱ ماده و دو ضمیمه مربوط به خرید و فروش نفت و گاز و طرز اداره عملیات مشروحه در آن می‌باشد و به امضای ایران و شرکت ملی نفت به عنوان طرف اول و با امضای شرکت‌های مفصلهٔ‌الاسامی زیر: گلف اویل کورپوریشن، سوکونی وکیوم کمپانی اینکورپوریتد، استاندارد اویل کمپانی، استاندارد اویل کمپانی اف کالیفرنیا، زی تگزاس،انگلوایرانیز اویل کمپانی لیمیتد، ن. و . ده باتافسه پترولیوم ماتشاپای و شرکت فرانسز دپترول. به عنوان طرف‌های دوم (و با امضای شرکت‌های عامل برطبق ماده ۳ قرارداد) رسیده است و قسمت دوم آن مشتمل بر پنج ماده، مربوط به غرامت به امضای ایران و شرکت ملی نفت ایران از یک طرف و انگلوایرانین اویل شرکت لیمیتد از طرف دیگر رسیده است، تصویب نموده و به دولت اجازه اجراء و مبادله قرارداد مزبور را می‌دهد. کلیه قوانین و مقرراتی که با این قانون مباینت داشته باشد، ملغی است. این قانون که مشتمل بر ماده‌واحده و متن قرارداد ضمیمه است، در جلسه روز پنجشنبه بیست‌ونهم مهرماه ۱۳۳۳ به تصویب مجلس شورای ملی رسید.

رئیس مجلس شورای ملی، رضا حکمت

مخالفت کارکنان صنعت نفت را تعدیل کند.

۲۵ آبان

با آغاز دوبارهٔ صادرات، شورای عالی نفت مطالعات و اقدامات لازم برای اجرای طرح خط لوله سراسری را تصویب کرد.

۲۹ آبان

به دستور سپهبد زاهدی، درآمد کشور به دو بخش تقسیم شد. پول نفت فقط برای برنامه‌های عمرانی و دیگر درآمدهای کشور به هزینه جاری اختصاص یافت.

۲۴ آذر

■ یک مقام مطلع در شرکت ملی نفت در یک گفت‌وگوی مطبوعاتی گفت: «حمل نفت از جنوب به تهران با نفتکش و از طریق راه‌آهن امکان‌پذیر است، اما شرکت تصمیم گرفته است، یک خط لوله برای رساندن نفت از اهواز به تهران احداث کند.»

■ سجادی، فرماندار خرمشهر، در یک مصاحبهٔ مطبوعاتی گفت: «اقدامات اولیه برای افتتاح کنسولگری‌های انگلیس و امریکا در حال انجام است.»

۲۷ آذر

۴ فروند کشتی نفتکش ژاپنی در مجموع، ۵۸ هزار تن نفت سیاه و تصفیه‌شده بارگیری کرد.

۱۱ دی

شرکت‌های کنسرسیوم بهره‌برداری از تأسیسات نفت جنوب را آغاز کردند.

۲۵ دی

نفت و مجلس

اساس‌نامه شرکت ملی نفت ایران در کمیسیون‌های مجلسین شورای ملی و سنا تصویب شد.

ماده ۱ اساس‌نامه: شرکت ملی نفت ایران که به‌موجب قانون مورخ ۹ اردیبهشت ۱۳۳۰ تأسیس و دارایی شرکت سابق نفت انگلیس و ایران در ایران به آن منتقل گردیده و جزو دارایی آن محسوب می‌شود، عملیات خود را بر طبق مقررات این اساس‌نامه اجرا خواهد نمود.

۱۷ بهمن

اولین جلسه هیئت‌مدیره شرکت ملی نفت ایران به ریاست آقای بیات و با حضور روحانی، نفیسی، پرخیده، اتحادیه، فلاح و رضوی،

نگاهی به قرارداد کنسرسیوم

دولت ایران با کنسرسیومی متشکل از ۸ شرکت بزرگ نفتی بین‌المللی، قراردادی نفتی امضا کرد که هرچند عنوان «قرارداد فروش نفت و گاز» را داشت، نوعی امتیاز انحصاری محسوب می‌شد، قانون ملی شدن نفت را بی‌اثر و سال‌ها شرکت ملی نفت ایران را خلع‌ید کرد.

پایه‌های اصلی قرارداد:

۱. سراسر ناحیه‌ای که به موجب قرارداد ۱۹۳۳ م در اختیار شرکت نفت ایران و انگلیس قرار داشت، در اختیار کنسرسیوم قرار گرفت.

۲. این قرارداد ۲۵ ساله وتا ۴۰ سال تمدیدپذیر بود.

۳. نیمی از منافع نفت باید به دولت ایران پرداخت می‌شد.

۴. تأسیسات صنعت نفت در مالکیت ایران، ولی در اختیار کنسرسیوم بود.

گرچه تبلیغات وانمود می‌کرد هیچ امتیازی داده نشده است، سخنان وزیر سوخت انگلستان در اشاره به قرارداد جدید گویای ماهیت آن بود. «...باید به ملت انگلیس مژده دهم، در این روزها که نفت ایران دوباره به دست ما به جریان افتاد، خواهیم توانست از آن بسیار زیاد استفاده کنیم و کمبود سوخت خود را که بیش از سه سال و در پی ملی شدن نفت ایران پدید آمده بود، جبران کنیم.»

در عمارت شرکت، در خیابان سپه، تشکیل شد. با بیشینهٔ آرا، دکتر فلاح و منوچهر فرمان‌فرماییان به سمت مدیران شرکت تصفیه نفت و آقایان نفیسی و شیوا به سمت مدیران اکتشاف و تولید نفت ایران منصوب شدند.

۲۲ بهمن

دومین جلسه هیئت‌مدیره شرکت ملی نفت با موضوع لوله‌کشی از اهواز به ازنا و از ازنا به تهران و اصفهان و انتخاب شرکت انگلیسی «کاستین جان بران» و شرکت فرانسوی «اینترپوز» به عنوان پیمانکار، با حضور روحانی، نفیسی، پرخیده، اتحادیه، فلاح و رضوی تشکیل شد. این دو شرکت به توصیه وزیر دارایی برای ساخت خط لوله اهواز به ازنا و از ازنا به تهران و اصفهان انتخاب شدند.

۲۵ بهمن

سومین جلسه هیئت‌مدیره شرکت ملی نفت به ریاست مرتضی‌قلی بیات تشکیل و تصمیم گرفته شد: ۱. روحانی و نفیسی تغییرات لازم را در اساس‌نامه شرکت ملی نفت ایران اعمال کنند. ۲. شرکت ملی نفت با استخدام متخصصان خارجی و پرداخت هزینه آنان موافقت کرد. ۳. مهندس نفیسی مسئول تهیه گزارش از چاه‌های نفت قم شد. ۴. اعضا موافقت کردند که صادرات نفت به ترکیه در دستور کار شرکت ملی نفت قرار گیرد و نفیسی مأمور جمع‌آوری اطلاعات و اعلام نتیجه به هیئت‌مدیره شد.

۲۸ بهمن

وزیر دارایی بودجه کل کشور را برای سال آینده مبنی بر۱۲میلیارد و ۶۶ میلیون و۵۴۸ هزار ریال در آمد و ۱۴ میلیارد و ۸۴۴ میلیون و ۵۳ هزار ریال هزینه تسلیم مجلس کرد.

۱ اسفند

هیئت‌مدیره شرکت ملی نفت فؤاد روحانی را برای نمایندگی این شرکت در کنفرانس کاراکاس معرفی کرد.

۳ اسفند

هیئت‌مدیره شرکت ملی نفت مدیران جدید شرکت ملی نفت را انتخاب کردند: مهندس نفیسی، مدیریت اکتشاف و استخراج؛ رضا فلاح، مدیریت بهره‌برداری؛ مهندس اتحادیه، مدیریت اداره پخش، داخلی و صادرات.

پرخیده در اعتراض به این تصمیم جلسه را ترک کرد: روحانی به سمت مدیریت حقوقی- قضائی، رضایی به سمت مدیریت اداری،

پرخیده به سمت مدیریت بازرگانی، تدارکات و خرید انتخاب شدند.

۴ اسفند

■ بر اساس تصمیم هیئت‌مدیره شرکت ملی نفت درباره مسکن کارکنان، اتحادیه، مسئول تهیه طرح مسکن برای کارگران و رضوی مسئول تهیه طرح مسکن کارمندان شد.

■ پرخیده، مدیر بازرگانی شرکت ملی نفت، استعفا کرد.

■ ششمین جلسه هیئت‌مدیره شرکت ملی نفت بدون حضور مهندس پرخیده برگزار شد. اعضای هیئت‌مدیره تصمیم گرفتند: ۱. به خریدارانی که مقررات و ضوابط قرارداد کنسرسیوم را رعایت می‌کنند، نفت فروخته شود. ۲. اصطلاح بنزین هواپیمایی به سوخت هواپیما تغییر داده شد. ۳. آقای روحانی مسئولیت ثبت شرکت ملی نفت را عهده‌دار شد.

۵ اسفند

■ به دلیل اختلاف شرکت نفتی ایتالیایی«سوپر» با شرکت ملی نفت بر سر قیمت نفت صادراتی در خلیج‌فارس و مخالفت شرکت نفت ایران برای تخفیف، قراردادهای سال بعد این شرکت لغو شد.

■ سپس شرکت ملی نفت موافقت کرد به شرکت «سوپر» نفت بفروشد. یک هفته پیش از این، کشتی شرکت سوپر در بندر ماهشهر پهلو گرفته بود.

۷ اسفند

فؤاد روحانی، عضو هیئت‌مدیره شرکت ملی نفت، در مذاکره با وزیر دارایی درباره سقف ریالی حقوق ماهانه کارکنان به تفاهم رسید. وزیر دارایی به شرکت ملی نفت ابلاغ کرد، سقف ۵۰ هزار ریالی برای مدیران نباید افزایش یابد. حقوق مدیران شرکت‌های عامل کنسرسیوم در آن زمان ۶۵ هزار ریال بود.

۱۵ اسفند

■ بیات در جلسه هیئت‌مدیره اعلام کرد که شاه علاقه دارد نفت به دیگر شرکت‌های غیرکنسرسیوم نیز فروخته شود. این نقطه آغاز تنش شرکت ملی نفت و کنسرسیوم درباره قیمت نفت بود.

■ پس از بستن قرارداد با کنسرسیوم، با توجه به دگرگونی سیاست نفتی کشورهای صنعتی، ظرفیت پالایشگاه آبادان به شدت کاهش یافت.

افزایش درآمد ارزی ایران از نفت

درآمد سالانه ارزی ایران از نفت افزایش یافت و به ۲۰/۷ میلیون دلار رسید. درآمد نفت (ارزی) فقط ۲۵ درصد دریافت‌های ارزی دولت و در سال آغازین انعقاد قرارداد با کنسرسیوم درآمد دولت از نفت (ارزی) ۰/۱ درصد از درآمد ناخالص ملی بود.

۲۲ اسفند

نفت و مجلس

انتخاب دو عضو شورای عالی نفت

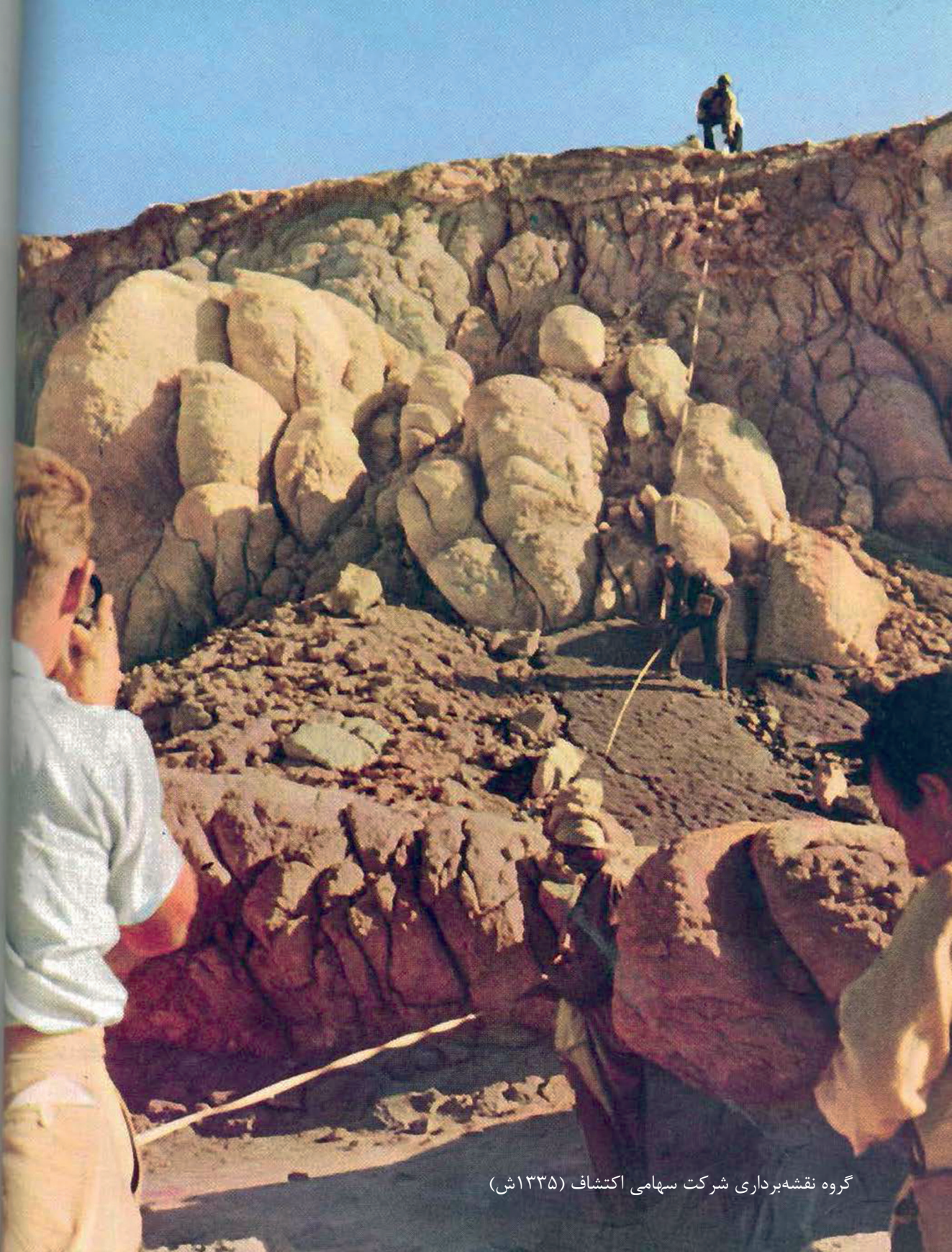
مجلس شورای ملی به استناد بند الف ماده ۲۳ اساس نامه شرکت ملی نفت ایران، آقایان امیر نصرت اسکندری و حسام‌الدین دولت‌آبادی را به عضویت شورای عالی نفت انتخاب کرد.

۲۳ اسفند

شرکت ملی نفت ایران مطالعات ژئوفیزیکی در قم را آغاز کرد. سازمان برنامه همهٔ مخارج اکتشاف را تأمین می‌کرد. مطالعات ژئوفیزیک در نفت‌شاه نیز با همکاری متخصصان شرکت‌های نفت عراق آغاز شد.

۲۴ اسفند

- شرکت ملی نفت ایران تصمیم گرفت ۵ درصد از سهام شرکت کشتی‌رانی ایران را بخرد.
- شرکت سهامی نفت ایران مأمور شد، شماری از متخصصان سوئیسی را استخدام کنند.
- فتح‌الله نفیسی از سوی شرکت ملی نفت ایران به سمت ریاست هیئت‌مدیره شرکت سهامی نفت ایران منصوب شد.

گروه نقشه‌برداری شرکت سهامی اکتشاف (۱۳۳۵ش)

۱۳۳۴ شمسی / ۱۹۵۵ میلادی

درآمد نفت، ۳۵میلیون و۸۱۳هزار و ۲۳ لیره

(آمار درآمد نفتی بر اساس گزارش شرکت های عامل است.)

***بودجه: ۱ میلیارد و ۲۰۶ میلیون تومان**

■ در پالایشگاه آبادان ۸ میلیون و ۷۸۰ هزار مترمکعب (میانگین روزانه ۱۵۱ هزار بشکه) نفت خام تصفیه شد.
■ میزان تولید ۱۸ میلیون و ۹۲۰ هزار مترمکعب (میانگین ۳۲۶ هزار بشکه) در روز بود.
■ شورای عالی نفت احداث خط لوله سراسری آبادان تا تهران را تصویب و اجرای واحدهای تکمیلی پالایشگاه آبادان را آغاز کرد.
■ برای اولین‌بار گاز در ایران عرضه شد، میزان مصرف گاز امسال ۷۰ تن بود.
■ صادرات نفت خام به ۶۰ درصد رسید.
■ از سال ۱۲۸۷ تا ۱۳۳۴، سیصد چاه نفت در مسجد سلیمان حفر شد و بیش از صد میلیون تن نفت از آن استخراج شد.

مجموع سهام عادی شرکت نفت ایران ـ انگلیس تا تاریخ ۱۳۳۴ شمسی:

سال ۱۲۸۷ (۱۹۰۹ م): یک میلیون سهم یک‌لیره‌ای منتشر شد که شرکت نفت برمه ۹۷۰ هزار سهم خرید.
سال ۱۲۹۲ (۱۹۱۴ م): ۲ میلیون سهم یک‌لیره‌ای منتشر شد که دولت انگلیس خرید.
سال ۱۲۹۷ (۱۹۱۹ م): ۳ میلیون سهم یک‌لیره‌ای منتشر شد که دولت انگلیس خرید.
سال ۱۲۹۷ (۱۹۱۹ م): ۱ میلیون و ۵۰۰ هزار سهم یک‌لیره‌ای

منتشر شد که شرکت نفت برمه وبانو استراتکونا آن را خریدند.
سال ۱۳۰۰ (۱۹۲۲ م): ۶۰۰ هزار سهم یک‌لیره‌ای منتشر شد که هر سهم ۳ لیره و ۱۵ شلینگ به مردم فروخته شد.
سال ۱۳۰۱ (۱۹۲۳ م): ۸۵۰ هزار سهم یک‌لیره‌ای منتشر شد که هر سهم ۳ لیره و ۱۵ شلینگ به مردم فروخته شد.
مجموع سهام عادی که دارندگان خریدند، ۸ میلیون و ۹۵۰ هزارسهم یک‌لیره‌ای بود.

خط لوله اهواز - ازنا
شرکت ملی نفت ایران قرارداد لوله‌کشی از اهواز به ازنا را در تاریخ ۱۵ فروردین به شرکت کاستن براون واگذار کرد و هیئت‌مدیره شرکت ملی نفت نیز متن قرارداد آن را تصویب کرد.

۱۰ فروردین
شرکت سهامی اکتشاف و تولید و تصفیه نفت ایران اعلام کرد، در یک‌ماهه گذشته تولید نفت خام یک میلیون و ۲۱۸ هزار تن و تولید نفت تصفیه‌شده ۶۳۷ هزار تن بود.

۱۶ فروردین
■ حداقل دستمزد کارگران به شرح زیر در هیئت‌مدیره شرکت ملی نفت تصویب شد: برای دستمزد کارگران شرکت‌های عامل در آبادان ۸۲ هزار ریال، مناطق نفت‌خیز ۷۱ هزار ریال، تهران ۶۴ هزار ریال و کرمانشاه ۶۲ هزار ریال، برای همهٔ نقاط کشور به جز مناطق بد آب‌وهوا ۶۵ هزار ریال و بندرعباس، بندر بوشهر و نفت‌شاه ۸۲ هزار ریال.
■ به دستور شاه، شرکت ملی نفت ایران موظف شد با شرکت ملی دریانوردی ایران با سهم یکسان (۵۰ - ۵۰) مشارکت کند.

۱۷ فروردین
■ شاه فرمان نخست‌وزیری حسین علاء را صادر کرد.
■ شرکت «آنترپوز» فرانسوی امتیاز لوله‌کشی نفت ازنا به تهران را از آن خود کرد.

۲۰ فروردین
شرکت ملی نفت برای ایجاد تصفیه‌خانه در ژاپن و ایتالیا مذاکرات خود را آغاز کرد.

۲۱ فروردین
شرکت ملی نفت تصویب کرد، ساختمان شرکت نفت در خرمشهر با همهٔ اثاث و کارکنان برای اقامت‌های موقت اعضای هیئت‌مدیره مهیا شود. همچنین، ساختمان شرکت نفت در اهواز و مسجدسلیمان را بازسازی و برای اقامت‌های موقت اعضای هیئت‌مدیره مهیا کند.

۲۲ فروردین

شرکت ملی نفت موافقت کرد، شماری از دانشجویان دانشکده فنی برای کارآموزی به آبادان اعزام شوند.

۲۳ فروردین

شرکت ملی نفت ایران پیشنهاد خرید نفت از سوی شرکت «پترول و ترانسپورت مالیتیم» (Petrol Transport Malitim) را به شرط آنکه به کشورهای بلوک شرق فروخته نشود، پذیرفت.

۲۷ فروردین

■ منتصر از اعضای عالی‌رتبه شرکت نفت، شهردار تهران شد.

■ مهندس شیوا به مدیریت بازرگانی شرکت ملی نفت منصوب شد.

۵ اردیبهشت

مذاکرات فروش نفت به هندوستان آغاز شد. شرکت ملی نفت تصمیم گرفت طرح تأسیس پالایشگاه نفت در هندوستان را بررسی کند.

۷ اردیبهشت

قرارداد تکمیل و تجهیز بندرهای خلیج‌فارس بین وزارت راه و شرکت «کامپساکس» (**Kamp sax**) امضا و مبادله شد.

۱۹ اردیبهشت

شرکت ملی نفت گروهی را برای حل اختلاف با شرکت «سوپر» تعیین کرد.

۲ خرداد

■ فؤاد روحانی گزارشی از مذاکرات خود با پنج شرکت بازرگانی خریدار نفت به هیئت‌مدیره شرکت ملی نفت ارائه کرد.

■ شرکت ملی نفت مذاکرات خود را برای حل اختلافات با شرکت‌های کنسرسیوم آغاز کرد. شش مقام مسئول در هیئت‌مدیره شرکت ملی نفت موظف به امضای تصویب‌نامه‌ها شدند: ۱. مدیرکل بهره‌برداری ۲. مدیرکل پخش ۳. مدیر امور قضائی ۴. مدیرکل اکتشاف و استخراج ۵. مدیر بازرگانی ۶. مدیر امور اداری.

۴ خرداد

دوازده نفر از نمایندگان هشت شرکت نفتی عضو کنسرسیوم برای مذاکره به ایران آمدند.

۲۰ خرداد

شرکت ملی نفت صلاحیت شرکت آلمانی «مانیز مَن» را برای اجرای خط لوله ازنا به اصفهان تأیید کرد.

زاهدی رفت

سپهبد زاهدی سرانجام تسلیم خواست شاه و امریکا شد و استعفای خود را ۱۶ فروردین به دربار فرستاد. او پس از استعفا به ریاست نمایندگی دائمی ایران در دفتر اروپایی سازمان ملل متحد در ژنو منصوب شد.

شاه در سفر خود به امریکا اصرار زیادی به برکناری زاهدی داشت و علت آن فساد و سوءاستفاده زیاد او در سازمان‌های اداری ایران بود که ظاهراً به دست عوامل زاهدی انجام می‌گرفت. شاه معتقد بود که بخشی از کمک‌های بلاعوض امریکا حیف‌ومیل شده است؛ به همین دلیل، زاهدی به شاه میدان نمی‌داد و خود هر چه می‌خواست، انجام می‌داد. از طرفی، او هیچ‌گونه سهمی برای شاه در کودتای ۲۸ مرداد قائل نبود و معتقد بود، برگشت مجدد شاه بر سریر سلطنت در نتیجه فداکاری اوست. شاه چنان از زاهدی رنجش داشت که حتی حاضر نشد او در ایران بماند و با واگذاری شغل سفیر سیار در دول اروپائی او را تبعید کرد و فقط یک‌بار اجازه داد برای عروسی شهناز و اردشیر به مدت یک هفته به ایران بیاید.

۳۱ مرداد

■ شرکت سهامی نفت ایران برای حفاری در منطقه نفتی قم با شرکت «دریلینگ اکسپلوریشن» وارد مذاکره شد.

■ شرکت ملی نفت همهٔ اختیارات امضای قرارداد را به شرکت سهامی نفت ایران تفویض کرد.

۷ شهریور

■ قرارداد فروش نفت با یک شرکت ژاپنی امضا و قرار شد شرکت ملی نفت ایران با قیمت بین‌المللی، سالانه ۲۵۰ تن نفت خام و تصفیه‌شده در اختیار شرکت ژاپنی قرار دهد.

■ اتحادیه، مدیر پالایش و پخش، از اینکه مقررات اجازه نمی‌دهد شرکت ملی نفت فراورده‌های نفتی پالایشگاه آبادان را به خریداران خارجی بفروشد، ابراز نگرانی کرد. توسعه جایگاه‌های فروش نفت، گازوئیل و بنزین در دستور کار اداره کل پخش قرار گرفت.

۱۵ شهریور

■ شرکت ملی نفت ایران آقای اتحادیه را مأمور فروش نفت به ترکیه کرد.

۳۰ شهریور

■ هیئت‌مدیره شرکت ملی نفت با پیشنهاد اداره کل پخش دربارهٔ فروش نفت به شرکت بلژیکی «پتروپتسس درایوز» موافقت کرد.

۱ مهر

قانون سازمان بیمه‌های اجتماعی کارگران به مرحله اجرا درآمد. به موجب این قانون، کارگران کشور از مزایای بیمه حوادث، بیمه بازنشستگی، بیمه بیماری و بیمه از کارافتادگی و بیمه فوت و بیماری برخوردار خواهند شد.

۱۶ مهر

وزارت دارایی با همکاری شرکت ملی نفت ایران قانون فلات قاره را تصویب کرد.

۲۵ مهر

نفت و مجلس

اجازهٔ پرداخت ۱۵۰ میلیون ریال از درآمد نفت به بانک‌های ساختمانی، رهنی و کشاورزی

ماده‌واحده: به دولت اجازه داده می‌شود که به وسیله سازمان

تصویب حق مدیریت

شرکت ملی نفت ایران حقوق پایه اعضای هیئت مدیره و بازرس شرکت سهامی نفت ایران را تصویب کرد. حق مدیریت عامل شرکت سهامی نفت ایران از زمان انتصاب ماهانه ۵ هزار ریال تعیین شد.

برنامه مبلغ ۱۵۰ میلیون ریال از درآمد نفت، بالتساوی، به بانک‌های ساختمانی و رهنی و کشاورزی ظرف یک ماه پس از تصویب این قانون برای انجام ساختمان‌های نیمه‌تمام و اجرای برنامه‌های مؤسسات مزبور بپردازد. این مبلغ ضمن جداول منضم به لایحه سازمان برنامه منظور خواهد گردید.

تبصره۱: دولت مکلف است، مبالغی را که به موجب قوانین قبلاً تعهد پرداخت آنها را در مقابل بانک‌های کشاورزی و رهنی و ساختمانی نموده است، ظرف مدت دو سال با اقساط متساوی ماهیانه از محل درآمد نفت به بانک‌های مزبور پرداخت نموده و از وجوهی که می‌باید به سازمان برنامه پرداخت گردد، کسر نماید.

تبصره۲: نصف مبلغ پنجاه میلیون ریالی که در اختیار بانک کشاورزی گذارده می‌شود، به نسبت سرمایه به صندوق‌های روستایی اختصاص داده می‌شود.

تبصره۳: سرمایه بانک رهنی ایران ۷۲۰ میلیون ریال است که پنجاه درصد متعلق به وزارت دارایی و پنجاه درصد متعلق به بانک ملی است. این قانون که مشتمل بر ماده‌واحده و سه تبصره است، در جلسه سه‌شنبه، بیست‌وپنجم مهرماه ۱۳۳۴ به تصویب مجلس شورای ملی رسید.

رئیس مجلس شورای ملی، رضا حکمت

۳ آبان

ایران دو کشتی ۳۲ هزار تنی از هلند خرید.

۷ آبان

قرارداد فروش نفت ایران به ترکیه برای سه سال منعقد شد. میزان فروش در هر سال ۱۰۵ هزار تن نفت سفید و بنزین بود.

۸ آبان

پیش‌نویس مشارکت شرکت ملی نفت با هندوستان درباره تأسیس پالایشگاه تصویب شد.

۱۰ آبان

■ شرکت ملی نفت ایران حقوق پایه اعضای هیئت مدیره و بازرس شرکت سهامی نفت ایران را تصویب کرد. حق مدیریت عامل شرکت سهامی نفت ایران از زمان انتصاب ماهیانه ۵ هزار ریال تعیین شد.

■ شرکت ملی نفت ایران برای فروش به شرکت‌های ایتالیایی، هندی، ژاپنی و بلژیکی با مشکلی مهم مواجه شد. شرکت‌های

عامل کنسرسیوم در فروش نفت مستقیم برای شرکت ملی نفت ایران اخلال ایجاد می‌کردند. اتحادیه مدیر پخش شرکت ملی نفت ایران در جلسه هیئت‌مدیره اعلام کرد که متخصص فروش ندارند، به همین دلیل پیشنهاد داد یک کارشناس خارجی استخدام شود. هیئت‌مدیره با استخدام یک کارشناس خارجی در بخش فروش موافقت کرد.

۱۳ آبان

■ جورج هسلدین (George Hasseldine) برای کار حفاری و اکتشاف به استخدام شرکت سهامی نفت ایران درآمد.

■ اداره کل پخش، مجوز تأسیس جایگاه‌های فروش اضافی در مناطق مرکزی تهران و تجریش را گرفت.

۲۳ آبان

روحانی در هیئت‌مدیره شرکت ملی نفت گفت: «سال گذشته، مدرسه‌ای به نام مدرسهٔ نفت در وزارت اقتصادی تأسیس شد که امسال بسته شده است. دانشجویان که تعدادشان هفتاد نفر بود و رشته اقتصاد نفت را می‌خواندند، بلاتکلیف ماندند. نمایندهٔ آنها به دولت اعتراض کرده است.» در پی گزارش روحانی، هیئت‌مدیره موافقت کرد، شرکت نفت ۳۰۰ هزار ریال به وزارت اقتصاد برای ادامه تحصیل این دانشجویان پرداخت کند، اما شرکت هیچ گونه تعهدی در استخدام دانشجویان پس از تکمیل دوره تحصیلی نداشته باشد.

۸ آذر

شرکت کشتی‌رانی ملی ایران با سرمایه حدود ۶۰ میلیون ریال برای حمل‌ونقل نفت تشکیل شد.

۱۵ آذر

رضا فلاح در هیئت‌مدیره گزارش داد: «اجازه تأسیس پالایشگاه در هندوستان صادر و قرار شد، مقدار نفت خام برای این پالایشگاه را شرکت ملی نفت ایران تأمین کند. با یک شرکت فرانسوی هم برای احداث ساختمان پالایشگاه در هندوستان به تفاهم رسیدیم.»

۲۹ آذر

وزارت دارایی به رؤسای بخش‌های مختلف شرکت ملی نفت برای مکاتبات میان شرکت نفت به وزارت دارایی حق امضاء داد. بخش اداری: منصور زندنیا و سجادی‌نژاد؛ بخش بازرگانی: رضا باغستانی و حشمت‌الله مینا؛ بخش پخش: عطاالله رستگار، هراند تونیانس (Herand Tonianz)، پتروس گروگوریان، علی مرندی، نیکلا

قیمت فراورده‌های نفتی در ۷ آبان:
بنزین، هر لیتر ۶/۷۵ ریال، سوخت جت، هر لیتر در تهران ۴/۷۵ ریال، بنزین با اکتان ۱۴۵، هر لیتر در تهران ۷ ریال.
پارافین مایع، هر لیتر ۱۹ ریال و پارافین جامد، هر لیتر ۲۲ ریال.

هیـرو برایـد (Bride Hero Nicola)؛ بخـش بهره‌بـرداری: مهنـدس نقـوی و عزیـزالله شـیبانی (در خوزسـتان)؛ بخـش حقوقـی ـ قضائـی: نصـر، موحـد و مهتـدی.

دی

■ انتظـام کـه در مذاکـرات کنسرسـیوم نقشـی تعیین‌کننـده داشـت، از وزارت امورخارجـه بـه وزارت مشـاور تغییـر سـمت داد تـا خـود را بـرای ریاسـت شـرکت ملـی نفـت آمـاده کنـد.

■ حفـر چـاه شـماره ۵ البـرز در ۴۰۰ متـری چـاه شـماره ۳ البـرز آغـاز شـد.

۲ دی

حـوزه جغرافیایـی فـلات قـاره بـه تصویـب شـرکت ملـی نفـت ایـران رسـید. سـه حـوزه فـلات قـاره کشـور ایـران: ۱. دریـای خـزر. ۲. خلیج‌فـارس تـا تنگـه هرمـز. ۳. سـواحل دریـای عمـان از تنگـه هرمـز تـا منتهی‌الیـه شـرقی سـواحل ایـران.

۲۲ بهمن

اتحادیـه مدیـر پخـش شـرکت ملـی نفـت، تفاهم‌نامـه شـرکت ملـی نفـت و شـرکت امریکایـی دربـارۀ تأسـیس یـک پالایشـگاه در امریـکا را در هیئت‌مدیـره قرائـت کـرد و مقـرر شـد، موضـوع در شـورای نفـت مطـرح و در صـورت موافقـت شـورا بـا اصـل قضیـه، بـه هیئت‌مدیـره اختیـار تـام داده شـود تـا قـرارداد منعقـد شـود.

۲۳ بهمن

■ بیـات در جلسـه هیئت‌مدیـره گفـت: «مـن بـرای ارائـه گـزارش دربـاره پالایشـگاهی بـه ظرفیـت ۱۸۰ هـزار تـن کـه قـرار اسـت در فلورانـس تأسـیس شـود و عملیـات احـداث خانه‌سـازی بـه دسـت یـک شـرکت هلنـدی در خوزسـتان بـه شـاه گـزارش داده‌ام.»

■ عملیـات ژئوفیزیکـی ناحیـه نفتـی قـم تکمیـل شـد. هیئت‌مدیـره شـرکت ملـی نفـت دسـتور داد عملیـات ژئوفیزیکـی در مازنـدران آغـاز شـود.

■ شـرکت سـهامی نفـت ایـران مسـئولیت اجرایـی ناحیـه نفتـی قـم را بـه عهـده داشـت.

■ حفاری چاه شماره ۵ البرز به عمق ۲ هزار و ۲۲۰ متری رسید.

اسفند

بودجـه شـرکت سـهامی نفـت ایـران بـا مبلـغ ۵۸ میلیـون و ۱۰۳ هـزار ریـال (۷۶۱ هـزار و ۱۰۵ دلار) تصویـب شـد.

قیمـت مصـوب امشـی در ابتـدای بهمـن: قوطـی یـک لیتـری، ۲۵ ریـال؛ حلـب ۱۸ لیتـری، ۲۷۰ ریـال؛ بشـکه ۲۰۰ لیتـری، ۲ هـزار ۸۰۰ ریـال؛ بی‌ظـرف، ۱۴ ریـال.

۱۶ اسفند

هیئت‌مدیره شرکت ملی نفت در نامه‌ای به شرکت‌های عامل و درباره اعتراض به حساب‌هایی که تا به حال فرستاده‌اند، درخواست کرد، اشکالات خود را در زمینه قیمت و هزینه‌ها اعلام کنند. نفیسی در جلسه هیئت‌مدیره نفت ایران اعلام کرد، شرکت سهامی نفت ایران متخصصان خود را از شرکت‌های امریکایی، سوئیسی و انگلیسی استخدام کرده است.

۱۳۳۵ شمسی / ۱۹۵۶ میلادی

درآمد نفت : ۵۴ میلیون و ۳۲۲هزار و۸۱۴ لیره

خط لوله‌های فراورده آبادان ـ ماهشهر و خط لوله نفت خام در مسیر آبادان احداث شد.

۱۹ فروردین

مجلس شورای ملی بودجهٔ سال ۱۳۳۵ کشور را با ۱۵ میلیارد و ۷۸۴ میلیون ریال تصویب کرد.

۲۶ فروردین

هجدهمین دوره مجلس شورای ملی پایان یافت.

۲۷ فروردین

کنسرسیوم نفت سرانجام، موافقت کرد که میزان استخراج نفت ایران را دو و نیم میلیون تن افزایش دهد.

خرداد

حجم گاز منطقه آغاجاری برای تأمین سوخت پالایشگاه آبادان به روزانه ۵۰ میلیون فوت مکعب رسید.

۱۵ خرداد

ایران و بلوک شرق

مأموران مسلح ژاندارمری حوزه نفتی خوریان را که در دست کارکنان شوروی بود، در اختیار گرفتند.

۳۱ خرداد

چاه شمارهٔ ۳۸ آغاجاری از نظر میزان تولید بزرگترین چاه آغاجاری بود.

خطر مسمومیت دود گازوئیل

۱۹ اردیبهشت ۱۳۳۵ نمایندگان مجلس سنا از ریاست مجلس خواستند، از وزیر کشور دربارهٔ خطر مسمومیت دود گازوئیل ماشین‌های دیزل‌دار در سطح شهر بازخواست کند.

نفت و مجلس

مجلس شورای ملی پیرنیا و حمید بختیار را به عضویت شورای عالی نفت انتخاب کرد.

۴ شهریور

روزنامه اطلاعات نوشت: پس از سه سال تلاش مهندسان، ساعت ۳:۳۰ بامداد، چاه نفت شماره ۵ البرز، در قم، در عمق ۲ هزار و ۶۷۷ متری به نفت رسید و ناگهان با فشار هزار اتمسفر فوران کرد. نزدیک به ۲۰۰ هزار بشکه نفت در اطراف پخش شد و چون باد برخلاف مسیر جاده تهران ـ قم می‌وزید، چند کیلومتر از جاده و بیابان اطراف معدن را مواد سیاه و غلیظ نفتی پوشاند.

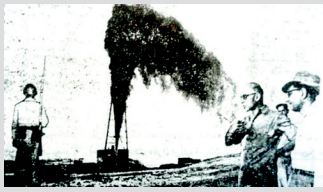
۵ شهریور

به دستور شاه منطقه البرز منطقه نظامی اعلام و رفت‌وآمد در آن منطقه قطع شد و یک گردان مهندس و یک گردان پیاده نظام از لشکر یک پیاده مرکز به فرماندهی سرلشکر آریانا برای مهار و محافظت از چاه به آن منطقه اعزام شد. مهندس باقر مستوفی، مدیرعامل شرکت سهامی شرکت نفت، فتح‌الله نفیسی، مدیر اکتشاف شرکت ملی نفت ایران و فرخان، عضو هیئت‌مدیره شرکت سهامی نفت که در عملیات اکتشافی منابع نفت قم زحمت زیادی کشیده بودند، ۱۵ کارآگاه و چند متخصص آتش‌نشانی برای جلوگیری از آتش‌سوزی چاه نفت تلاش می‌کردند. دولت ایران کینلی،کارشناس امریکایی معروف اطفای حریق را برای مهارکردن چاه شماره ۵ البرز به ایران دعوت کرد.

۶ شهریور

چهار حوضچه برای جمع‌آوری مواد نفتی به ارزش ۱۵ میلیون تومان در اطراف چاه شمارهٔ ۵ حفر شد. فوران نفت همچنان تا ۱۵۰ متری راه فرعی ادامه داشت. تا عصر، ۲۰۰ هزار بشکه نفت به ارزش ۳ میلیون تومان از دهانه چاه بیرون ریخت و در حوضچه اول جمع شد. نفت قم در غلظت و نداشتن گوگرد و دیگر مواد معدنی، بهترین نفت جهان است.

نخست‌وزیر علاء، دستور داد همهٔ سازمان‌های کشوری با شرکت ملی نفت همکاری کنند و آب همهٔ قنات‌های قم و ذخیرهٔ آب سد گلپایگان در صورت بروز خطر در اختیار سازمان نفت قم قرار گرفت. عملیات احداث دو دریاچه در اطراف چاه آغاز و نفت قم برای مصرف سوخت نانوایی‌ها و حمام‌ها از فردای آن روز به تهران

فوران چاه شماره ۵ قم

مهندس فرخان و مهندس نفیسی از اعضای هیئت مدیره سهامی نفت ایران با حضور در منطقه مدیریت اطفای حریق را برعهده گرفتند.

منتقل شد. به دلیل احتمال بسته شدن راه، دستور داده شد، مسیر راه‌آهن و جاده شوسه قم به تهران تغییر کند و هیئتی به این منظور به قم فرستاده شد.

۸ شهریور

■ کینلی، کارشناس معروف امریکایی به همراه تیمسار سرلشکر انصاری، وزیر راه، از چاه شماره ۵ البرز بازدید کرد و دستور داد آب تهیه شود. او قصد داشت به آبادان برود تا وسایل مورد نیاز را به محل حادثه بیاورد.

■ شهردار قم سه چاه عمیق شهر را در اختیار شرکت ملی نفت قرار داد و لوله‌کشی از قم به سمت چاه ادامه یافت.

۹ شهریور

کینلی با هواپیما به مسجدسلیمان سفر کرد و بعدازظهر، به همراه وسایل مورد نیاز به محل حادثه بازگشت.

۱۱ شهریور

کینلی مهار چاه نفت شماره ۵ البرز را آغاز کرد؛ فشار گاز خارج‌شده ۲ هزار و ۴۵۰ پوند در هر اینچ مربع بود. شرکت ملی نفت کینلی را سالانه ۱۰۰ هزار دلار بیمه کرد.

شرکت راه‌آهن از احداث خط فرعی تهران ـ قم منصرف شد، زیرا کینلی اظهار کرد ده‌روزه فوران چاه را مهار می‌کند. با قطع ارتباط مسیر تهران ـ جنوب، راه‌آهن روزانه ۱۰ میلیون ریال ضرر می‌کرد. عبدالرضا، پسر رضاشاه و اعضای شورای عالی نفت و هیئت‌مدیره شرکت ملی نفت از حوضچه قم بازدید کردند.

۱۲ شهریور

اعلام شد، چاه شمارهٔ ۵ البرز در سه مرحله مهار می شود که سخت‌ترین آن نصب یک شیر ۷ تنی سر چاه بود. عملیات برداشتن دکل فلزی نیز در همین روز آغاز شد که پس از آن، صفحه دوار حفاری برداشته شد.

۱۴ شهریور

نوربخش، سخنگوی شرکت ملی نفت، اعلام کرد: «عملیات برداشتن سکوی سیمانی که خطرناک‌ترین مرحله مسدودکردن چاه است، سه روز طول می‌کشد.»

کینلی به همراه مهندس نفیسی برای تهیه وسایل مورد نیاز برای بستن دهانه چاه به آبادان رفت و بعداز ظهر به تهران بازگشت.

بازدید محمدرضا پهلوی و منوچهر اقبال از چاه شماره ۵، مهندس نفیسی درباره چاه توضیح می‌دهد.

۱۷ شهریور

کینلی و کارگرانش پیچ‌های سکوی زیر دکل چاه را باز کردند. این کار به علت جمع شدن گاز نفت زیر سکو و فروریختن نفت بسیار دشوار بود، زیرا هر کارگری فقط مدت کوتاهی می‌توانست مقاومت کند و جای خود را به نفر بعدی می‌داد.

۱۸ شهریور

خبرگزاری فرانسه اعلام کرد: «برای حمل منبع عظیم نفت قم به اروپا یک لوله نفت از قم به بندر اسکندرون در مدیترانه کشیده می‌شود.»

۱۹ شهریور

هم‌زمان با مهار چاه شماره ۵ قم، هیئت‌مدیره شرکت ملی نفت مطالعات گسترده‌ای را برای بهره‌برداری از نفت قم آغاز کرد. دربارهٔ چگونگی استفاده از نفت قم در هیئت‌مدیره شرکت ملی نفت اختلاف سلیقه بود. برخی تمایل داشتند برای تأسیس یک پالایشگاه با کنسرسیوم قرارداد ببندند.

شاه در بازدید از چاه شماره ۵ البرز و عملیات لوله‌گذاری و نصب ادوات برای بریدن لوله سر چاه، گفت: «بهره‌برداری از نفت قم و همهٔ امور مربوط به بهره‌برداری از آن در انحصار شرکت ملی نفت خواهد بود و نفت آن هم باید در مصارف داخلی و صادرات به کار رود.»

۲۰ شهریور

عملیات نصب شیر چاه نفت قم در حالی که فوران چاه بیشتر شده و ترشحات نفت به شهر قم رسیده بود، آغاز شد؛ برای نصب شیر چاه باید مسیر باد تغییر می‌کرد.

بین کارگران منطقه نفت قم یک بیماری شبیه حصبه شیوع پیدا کرد.

۲۲ شهریور

■ اولین سری از کامیون‌های حامل نفت خام قم، برای بنگاه برق تهران سوخت بردند.

■ عملیات نصب شیر بر دهانه چاه شماره ۵ قم پایان یافت. هنوز چاه کاملاً مهار نشده بود و مواد نفتی از یک سوراخ شیر با فشار بیشتر، اما کمتر از قبل فوران می‌کرد. تا شعاع ۳ کیلومتر و ارتفاع ۲۰ متر اطراف چاه، از گاز نفت پر و تنفس دشوار شده بود. چون بستن چاه، به ویژه چاه شمار ۵ قم که با فشار قوی گاز نفت را بیرون می‌فرستاد، فقط از عهده کارشناسان برمی‌آمد، شرکت ملی

اولین سری از کامیون‌های حامل نفت خام قم

نفت ایران از مؤسسه امریکایی «اوتیس» خواست یکی از کارشناسان مجرب خود را به ایران بفرستد. این مؤسسه، شخصی به نام لی گرین را به ایران فرستاد.

۲۵ شهریور

■ کمیسیونی مرکب از وزیر دارایی، مهندس طالقانی، وزیر مشاور و مهندس نفیسی برای اجرای دستور شاه دربارهٔ نفت قم تشکیل شد.

■ گاز خارج‌شده از چاه نفت قم در یک کیلومتری چاه آتش زده و چاه سرکش مهار شد.

۲۶ شهریور

کارشناسی که مسئول ثبت ارقام فشارسنج روی شیر اصلی چاه بود، خبر داد فشار فوران نفت و گاز به طور عجیبی بالا می‌رود و عدد ۴ هزار و ۵۰۰ را نشان می‌دهد. کینلی بی‌درنگ دستور داد، لولهٔ دومی را که از شیر اصلی به سوی جاده قم ـ تهران قرار داشت و تا آن زمان بسته بود، باز کنند تا فشار گاز کم شود. سپس لوله‌ای را که نفت و گاز را به محل آتش‌سوزی انتقال می‌داد، مسدود کردند و آتش‌سوزی متوقف شد.

در بررسی لوله و شیر فرعی مشخص شد، قلوه‌سنگی بزرگ که از ته چاه بیرون آمده بود، در ابتدای لوله انتقال‌دهنده نفت و گاز به محل آتش‌سوزی گیر کرده و باعث شده نفت و گاز از اطراف شیر اصلی خارج شود. ممکن بود این فشار شیر اصلی را به هوا پرتاب کند. با بازکردن لوله دوم، خطر از سر گذشت و لوله‌ای که قلوه‌سنگ در آن گیر کرده بود، باز و سنگ بیرون آورده شد.

۲۸ شهریور

■ تجهیزات جدید مورد نیاز چاه قم، از دهلران برای چاه قم با هواپیما به تهران فرستاده شد.

■ هیئت‌مدیره شرکت ملی نفت ایران یکی از مخازن نفت انبار تهران را تخلیه کرد تا برای ذخیره‌سازی نفت قم آماده باشد. این انبار ۱۱ هزار لیتر گنجایش داشت. ۱۴ تانکر بزرگ شرکت ملی نفت به ظرفیت ۱۰ هزار و ۵۰۰ لیتر برای حمل نفت قم، از تهران به قم رفت.

۲۹ شهریور

بهره‌برداری از دستگاه تولید نفت خام هفتگل آغاز شد. از این میدان روزانه صد هزار بشکه نفت خام برای تصفیه به پالایشگاه

آبادان منتقل می‌شد.

۴ مهر

سهام‌السلطان بیات، رئیس هیئت‌مدیره شرکت نفت و گلشائیان، وزیر دادگستری، از چاه شماره ۵ البرز بازدید کردند. کینلی همچنان در حال مهار چاه بود. یک متخصص امریکایی و هلندی دیگر نیز برای کمک به مهار کامل چاه به ایران دعوت شدند؛ هنوز دریچه شیری که بر سر چاه نصب شده بود، به علت فشار چاه بسته نشده بود.

۹ مهر

■ رئیس شرکت ملی نفت گفت: «لوله‌ای از قم به یکی از بندرهای جنوب کشیده خواهد شد. در منطقه قم چاه‌های نفت دیگری حفر می‌شود تا از این منبع بیشترین بهره‌وری را داشته باشیم.»

■ اولین شیر فرعی روی شیر اصلی چاه شماره ۵ البرز نصب شد.

۱۰ مهر

کینلی چند روز پیش از سفر خود به شمال، به قم رفت و دومین شیر چاه را که از امریکا رسیده بود، نصب کرد.

۱۲ مهر

وزیر خارجه و وزیر جنگ از حوزه نفت قم بازدید کردند.

۱۳ مهر

کینلی به آمریکا بازگشت.

۱۴ مهر

مهندس مستوفی، مدیرعامل شرکت سهامی نفت ایران، گفت: «روزانه نزدیک به ۵ هزار تن نفت از چاه نفت قم با نفتکش به همهٔ شهرستان‌های ایران حمل می‌شود. قیمت هر تن نفت سیاه برای سوخت کارخانه‌ها و غیره در قم، حدود ۲۳۰ ریال و در تهران، حدود ۴۲۰ ریال است. هم‌اکنون، کارخانه‌های مهم کشور، به ویژه کارخانه‌های اصفهان، برق و سیمان تهران، از نفت قم استفاده می‌کنند.»

۱۸ مهر

برای بهره‌برداری از چاه شماره ۵ البرز یک شیر مخصوص که فشار نفت و گاز را کم کند، از آمریکا خریده و با هواپیما به ایران فرستاده شد.

مطالعهٔ کارشناسان خارجی برای شیوهٔ بهره‌برداری از نفت قم پایان گرفت. این کارشناسان پیشنهادهای خود را به مهندس

باقر مستوفی

در سال ۱۲۹۷ ش در تهران متولد شد و در سال ۱۳۱۳ به دانشکده فنی که تازه تأسیس شده بود، رفت و مهندسی نفت خواند. همراه با ۹ نفر دیگر از محصلان به انگلستان سفر کرد. در هنگامه جنگ جهانی دوم، به جای ادامه تحصیل در مهندسی نفت در دانشگاه بیرمنگام، به آزمایشگاه تحقیقات شرکت نفت در «سانبری» رفت و یک سال در آنجا کار کرد. در سال ۱۹۴۸ م، اداره‌ای به نام اکتشاف نفت به ریاست او در وزارت دارایی تأسیس شد که محمود کیهان و فتح‌الله نفیسی در هیئت‌مدیره آن بودند.

نفیسی دادند تا تصمیم‌گیری شود.
کرک (Cercک)، کارشناس شرکت شل که به تهران آمده بود، پس از مطالعه روی نفت قم تهران را ترک کرد.

۱۹ مهر

شیرهیدرولیک که فشار چاه را مهار می‌کند ـ با کامیون به حوزه نفت قم فرستاده شد. این شیر نزدیک به ۴/۵ تن وزن و ۸ متر طول داشت و بدون دخالت دست شیرهای سر چاه را باز و بسته می‌کرد. با نصب این شیر متخصصان می‌توانستند نفت و گازی را که می‌سوخت، به دستگاه تفکیک هدایت کنند. پس از جداسازی گاز از نفت، گاز جداشده در محل می‌سوخت و نفت نیز در مخازن ذخیره می‌شد تا فروخته شود.

۷ آبان

دستگاه تفکیک شماره ۴ نفت و گاز هفتگل افتتاح شد.

۲ بهمن

ایران و بلوک شرق

پایان کار نفت سمنان، خوریان

تاراسف، رئیس هیئت اتحاد جماهیر شوروی، در جلسه ۵۷ مجلس شورای ملی دوره نوزدهم د تشریح مواضع دولت شوروی درباره نفت کویر خوریان گفت: «به پیروی از اصول لنینی، برای بسط و توسعه مناسبات هم‌جواری اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی و ایران در ماه ژانویه سال ۱۹۵۶ (دی‌ماه ۱۳۳۴)، دولت شوروی تصمیم گرفت، از حقوق خود ناشی از مشارکت در شرکت سهامی شوروی ایران کویر خوریان، به نفع ایران چشم‌پوشی کند و اموال طرف شوروی در شرکت نامبرده را بلاعوض به ایران واگذار کند.»

۱۱ بهمن

لوله‌کشی نفت اهواز ـ تهران به طول هزار و ۲۰۰ کیلومتر و با هزینه ۱۲ میلیون پوند پایان یافت.

۲۸ اسفند

بودجه سال۱۳۳۶ کل کشور با احتساب ۲۱میلیارد و۹۴۰ میلیون ریال درآمد و ۲۱ میلیارد و ۹۴۵ میلیون ریال هزینه به تصویب مجلس شورای ملی رسید.

اداره آمار و ثبت احوال در ۲۰ آذرماه، جمعیت ایران را ۱۸ میلیون و ۹۵۵ هزار نفر اعلام کرد؛ ۹ میلیون و ۶۴۵ هزار نفر مرد و ۹ میلیون و ۳۱۰ هزار نفر زن.

۱۳۳۶ شمسی / ۱۹۵۷ میلادی

درآمد نفت : ۷۶ میلیون و ۴۰۰ هزار لیره

■ خطوط لولهٔ نفت خام تنگ فنی ـ افرینه، آبادان ـ تهران و فراورده نفتی ازنا ـ اصفهان، آبادان ـ ناهید، آبادان ـ اهواز احداث شد و توسعه خط لوله فراورده اهواز ـ ازنا و تأسیسات انتهائی ری شامل مراکز انتقال نفت اهواز، بیدرویه، افرینه و پل بابا ادامه یافت.

■ راه‌اندازی اولین شبکه رادیویی همزمان با احداث خطوط لوله فراورده ۱۲ اینچ آبادان ـ تهران و نظارت سیزده مرکز انتقال نفت.

■ کینلی دومین‌بار برای خاموش‌کردن چاه شماره ۵ البرز به ایران آمد. این چاه پس از ۳۷ روز، مهار و به شرکت ملی نفت ایران تحویل داده شد.

۱۶ خرداد

نفت و مجلس

انتخاب کمیسیون ویژه هجده‌نفری برای رسیدگی به لایحه نفت

مجلس شورای ملی در جلسه سه‌شنبه ۱۳۳۶/۳/۱۶ با انتخاب کمیسیون خاص هجده‌نفری از شعب برای رسیدگی به لایحه توسعه و اکتشاف و استخراج نفت در سراسر کشور و فلات قاره موافقت کرد.

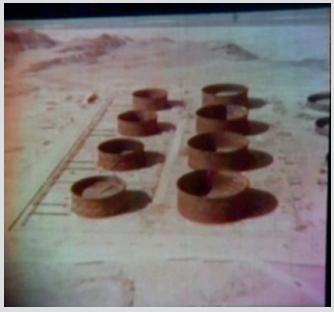
۲۱ خرداد

کنسرسیوم دو دستگاه تولید نفت در هفتگل دایر کرد.

۱۰ تیر

ساخت نفت‌کش اقیانوس‌پیمای ایران با ظرفیت ۳۳ هزار و ۵۰۰ تن به نام «رضا شاه کبیر» با حضور وزیرمختار ایران در روتردام هلند آغاز شد.

توسعه خارگ

شرکت ملی نفت برای توسعه صادرات نفت ایران، بندرگاه جدیدی در جزیره خارگ تأسیس کرد.

۲۰ تیر

نفت و مجلس

قانون تفحص و اکتشاف و استخراج نفت در سراسر کشور و فلات قاره در مجلس شورای ملی تصویب شد.

۳۱ تیر

انحلال شرکت نفت خوریان

صاحبان سهام نفت خوریان پس از تشکیل یک کمیسیون، در حضور نمایندگان صاحبان سهام، بانک ملی، وزارت دارایی و بانک سپه انحلال شرکت را اعلان کردند.

چون ۶۷ درصد از سهام شرکت در دست دولت و باقی سهام منفعل بود و با توجه به قانون ملی شدن نفت و ازدست‌رفتن سرمایه شرکت و انجام‌ندادن هیچ‌گونه عملیاتی برای استخراج نفت، نمایندگان صاحبان سهام انحلال شرکت را اعلام کردند.

یک هیئت تصفیه نیز برای رسیدگی به ادعای کسانی‌که سهام شرکت را پیش‌تر خریده بودند، مرکب از دکتر کیهان، استاد دانشکده حقوق، دکتر چوبین، رئیس اداره امتیازات و نفت وزارت دارایی و محمدعلی موحد، عضو اداره حقوقی شرکت ملی نفت تشکیل شد.

یکی از اعضای همین کمیسیون گفت، بیشتر سهامی که دست اشخاص است، پنجاه‌تومانی است، اما چون شرکت نفت خوریان با ازدست‌دادن سرمایه از نظر حقوقی منحل به شمار می‌رود، از این سهام سودی عاید کسی نخواهد شد. حتی، ارزش تأسیسات و ساختمان‌هایی که دولت شوروی به شرکت ملی نفت واگذار کرد، بیشتر از ۲۰۰ هزار تومان نیست.

۱۲ مرداد

فاینال نشنال تایمز (Final Natinal Times) درباره قرارداد نفت ایران و ایتالیا در مقاله‌ای نوشت: «چون به ایتالیا سهمی در کنسرسیوم نفت ایران داده نشده، کمر به انهدام اصل ۵۰ درصد منافع بسته است.»

۱۳ مرداد

شرکت سیریپ ما حصل قرارداد شرکت نفتی ایتالیایی آجیپ (AGIP) و شرکت ملی نفت ایران با سهام برابر تشکیل شد. حوزه فعالیت این شرکت بخش شمالی خلیج‌فارس به مساحت ۵ هزار و ۵۰۰ کیلومترمربع، شرق کوه‌های زاگرس به مساحت ۱۱

هـزار و ۳۰۰ کیلومترمربـع و سـاحل دریـای عمـان بـه مسـاحت ۶ هـزار کیلومترمربـع بـود.

بـر اسـاس قـراردادی کـه بـرای تولیـد نفـت خـام در مـدت ۲۵ سـال امضـا شـد، سـیریپ بایـد ۱۲/۵ درصـد از درآمـد نفـت خـام صادراتـی و ۵۰ درصـد از سـود خالـص خـود (پـس از کسـر حق‌الامتیـاز) و ۲۵ درصـد باقـی را بـه ایـران مالیـات می‌پرداخـت؛ سـهم شـرکت ملـی نفـت ایـران از سـود پـس از کسـر حق‌الامتیـاز بـه ۶۲/۵ درصـد می‌رسـید. اکتشـاف و حفـاری سـیریپ در کـوه ریـگ و دودرو، در کوه‌هـای زاگـرس انجـام شـد و تولیـد ایـن منطقـه در سـال ۱۳۴۸ ش بـه ۱/۵۵ میلیـون مترمکعـب رسـید.

قانـون مجـازات اخلالگـران در صنعـت نفـت

۱۶ مهـر ۱۳۳۶ قانـون مجـازات اخلالگـران در صنایـع نفـت کشـور تصویـب شـد.

۲۴ مرداد

نفت و مجلس

قانـون موافقت‌نامـه تفحـص، اکتشـاف، اسـتخراج و بهره‌بـرداری نفـت بیـن شـرکت نفـت ایـران و شـرکت ایتالیایـی آجیـپ مینراریـا

ماده‌واحـده: مجلسـین موافقت‌نامـه پیوسـت را مشـتمل بـر ۴۷ مـاده و ۹ ضمیمـه کـه راجـع بـه تفحـص و اکتشـاف و اسـتخراج و بهره‌بـرداری نفـت بیـن شـرکت نفـت ایـران از یـک طـرف و شـرکت ایتالیایـی آجیـپ مینراریـا از طـرف دیگـر بـه امضـاء رسـیده و مفـاد آن طبـق مقـررات ماده دوم قانـون نفـت مصـوب هفتـم مردادمـاه ۱۳۳۶ مـورد تأییـد دولـت واقـع گردیـده اسـت، تصویـب نمـوده و اجـازه مبادلـه و اجـرای موافقت‌نامـه مزبـور را می‌دهـد. قانـون فـوق کـه مشـتمل بـر ماده‌واحـده اسـت، در جلسـه پنجشـنبه بیسـت‌وچهارم مردادمـاه ۱۳۳۶، بـه تصویـب مجلـس شـورای ملـی رسـید.

رئیس مجلس شورای ملی، رضا حکمت

○ شهریور

در پی انعقاد قرارداد سیریپ، شرکتی با همین نام در ایران تأسیس شد.

○ آبان

توسعهٔ گچساران و خارگ

بـا توجـه بـه اینکـه صاحب‌نظـران در انتخـاب منطقـه‌ای مناسـب بـرای سـاخت پایانـه نفتـی ایـران بـرای کشـتی‌های عظیـم اختلاف‌نظـر داشـتند، پـس از بررسـی و عکس‌بـرداری هوایـی مسـتمر، اعضـای هیئت‌مدیـره کنسرسـیوم و دولـت ایـران جزیـرهٔ خـارگ را بـه عنـوان یـک منطقـه اسـتراتژیک صادراتـی انتخـاب کردنـد.

هرچند میدان‌های گچساران از گذشته در دست اکتشاف بود، تضمینی برای تجاری بودن نفت این منطقه وجود نداشت. پس از آغاز کار کنسرسیوم و حفاری‌های نخستین، تجاری بودن گچساران تثبیت شد. بنابراین، نفت گچساران باید به خارگ منتقل می‌شد و مشکل اصلی کشیدن خط لوله از زیر دریا بود.

نخستین‌بار خط لولهٔ زیردریایی نزدیک به ۳۰ کیلومتر در ایران احداث شد. لوله‌های ۱۲ متری با قطر ۷۵ سانتیمتر به هم جوش داده شد و پس از سیمان‌کاری روی لوله‌ها، با کشتی مخصوص، لوله‌کشی دریا کار به پایان رسید.

در پی اجرای این طرح، میدان‌های گچساران توسعه یافت. تجهیزاتی جدید برای جداسازی گاز از نفت در دو منطقه سه‌قلاتون و دشت بلوط نصب شد. نیمی از نفت گچساران برای جداسازی از گاز به منطقهٔ سه‌قلاتون، در ۳ کیلومتری جنوب آب‌شیرین و باقی به دشت بلوط، نزدیک آب‌شیرین منتقل شد. ساخت جاده و انبارهای ذخیرهٔ نفت برای نگهداری ۳۵۰ هزار تن نفت در جزیره خارگ آغاز شد. خط لولهٔ دیگری به طول ۱۶۰ کیلومتر با دهانه ۷۰ سانتیمتر از گچساران تا خارگ کشیده شد که در سرازیری رو به دریا، از رودخانه زهره می‌گذشت. ایستگاه ساخت خط لوله بندر گناوه، در ۳۰ کیلومتری جزیره خارگ، بود. طول شاخه لوله‌هایی که از زیر دریا می‌گذشت، هزار و ۲۰۰ متر با پوشش سیمانی بود.

۲۳ آذر

اساس‌نامه شرکت ملی نفت به تصویب اعضای هیئت‌مدیره رسید.

۲۸ آذر .

حسین پیرنیا، استاد دانشگاه و نماینده مجلس شورای ملی، دولت دکتر اقبال را به دلیل سیاست‌های مالی و اقتصادی و گران‌کردن قیمت نفت و بنزین استیضاح کرد.

۳۰ آذر

■ منوچهر اقبال، نخست‌وزیر، در پاسخ به استیضاح پیرنیا گفت: «در صورتی که شاهنشاه موافقت کند، جواب استیضاح را خواهم داد و نمایندگان مجلس بدانند که به احسنت آنها هم احتیاج ندارم.»

■ در پی استیضاح دکتر پیرنیا درباره افزایش قیمت فراورده‌های نفتی، هیئت‌مدیره «شیوا» را مأمور تهیه گزارش کرد.

فروغ فرخزاد (۱۳۱۳-۱۳۴۵ش)

چشم‌اندازها، مجموعه فیلم مستندی است به کارگردانی ابراهیم گلستان که از سال ۱۳۳۶ تا ۱۳۴۱ ساخته‌شد. گلستان این مجموعه‌فیلم را برای کنسرسیوم نفت ساخت. نخستین بخش این مجموعه با نام یک آتش درباره مهار چاه‌های نفت در حال سوختن بود که برخی آن را یکی از بزرگ‌ترین آتش‌سوزی‌های تاریخ نفت دانسته‌اند. فیلم‌برداری یک آتش را شاهرخ گلستان در سال ۱۳۳۷ آغاز و فروغ فرخزاد آن را در سال ۱۳۴۰ تدوین کرد. فروغ الزمان فرخزاد عراقی، در امیریه تهران به دنیا آمد. آشنایی با ابراهیم گلستان، نویسنده و فیلم‌ساز سرشناس ایرانی و همکاری با او، موجب تحول فکری و ادبی در وی شد.

دی

فیلم مستند موج، مرجان، خارا

طراح: ابراهیم گلستان و آلن پندری (Allen Pendry)

ایـن فیلـم دربـاره توسـعه حوزه‌هـای نفتـی و خـط لولـه گچسـاران ـ خـارگ و راه‌انـدازی تأسیسـات نفتـی جزیـره خـارگ اسـت.

گلسـتان پـس از سـاخت ایـن مسـتند در محافـل ادبـی و هنـری تهـران بـه «گلسـتان نفتـی» معـروف شـد. ایـن فیلـم در گچسـاران، دشـت بلـوط، کازرون و جزیـره خـارگ فیلم‌بـرداری شـد. گلسـتان همـهٔ مراحـل اکتشـاف، حفـاری، اسـتخراج، لوله‌کشـی، جداسـازی نفـت از گاز، سـوختن گازهـای سـطح‌الارضی و حمـل نفـت بـا نفت‌کش‌هـای غول‌پیکـر را نشـان داد. محیـط و زندگـی مـردم روسـتای سنگسـتان و خـارگ، چهـره مظلـوم کارگـران و نماهایـی از مرجان‌هـای خلیـج فـارس همـراه بـا زبـان ادبـی ایـن مسـتند را بـه یـک اثـر مانـدگار تبدیـل کـرده اسـت. روسـتای سنگسـتان منطقـه‌ای بـود کـه دکل حفـاری در آن مسـتقر بـود.

درگیـری ابراهیـم گلسـتان و کارفرمـا یکـی از دلایـل طولانـی شـدن سـاخت ایـن مسـتند بـود.

گرداننده: آلن پندری

گوینده: اسدالله پیمان

فیلم مستند موج، مرجان، خارا

۱ دی

■ اداره پخـش شـرکت ملـی نفـت خواهـان شـرکت در مناقصـهٔ فـروش نفـت بـه آرژانتیـن شـد.

■ اداره کل اکتشـاف موظـف شـد، حـوزه جغرافیایـی مناطـق مـرزی نفتـی بـا عـراق را بـه وزارت خارجـه گـزارش دهـد.

۱۰ دی

شـرکت ملـی نفـت بـا پیشـنهاد اداره کل پخـش دربـاره فـروش نفـت خـام بـه یـک شـرکت کانادایـی بـه نـام «کامـی اینوسـتمنت لیمیتـد» (Comi Invest ment Limited) موافقـت کـرد.

۱۷ دی

■ هیئت امنای صندوق بازنشستگی نفت تعیین شد.

■ مسـئول ناحیـه نفـت قـم گـزارش خـود را دربـاره بهره‌بـرداری از نفـت قـم بـه اطـلاع هیئت‌مدیـره رسـاند.

■ شـرکت سـهامی نفـت گزارشـی دربـاره لغـو قـرارداد حفـاری خـود

را بـا شـرکت «دریلینـگ اکسپلوریشـن» بـه شـرکت ملـی نفـت ارائـه داد.

۲۱ دی

اداره کل اکتشـاف و اسـتخراج نمونـه‌ای از عملیـات مزایـده اکتشـاف و اسـتخراج خـود را در شـش بخـش: نمونـه پیشـنهاد، نمونـه ضمانـت بانکـی، نمونـه گواهـی صلاحیـت بانکی، شـرایط مناقصـه، جدول محاسـبه میـزان حـق‌الارض و پیشـنهاد آگهـی مزایـده بـه شـرکت ملـی نفـت ارائـه داد و هیئت‌مدیـره آن را تصویـب کـرد.

۲۵ دی

ساخت پل خرمشهر ـ آبادان بر رود کارون آغاز شد.

۳ بهمن

شـرکت‌های عامـل پـس از مذاکـرات طولانـی تصمیـم گرفتنـد کیفیـت بنزیـن تولیـدی در آبـادان را تـا ۹۰ اکتـان افزایـش دهنـد.

۱۱ بهمن

شـرکت نفـت اعـلام کـرد، درآمـد نفتـی ایـران در سـال ۱۹۵۷ م ۷۶ میلیـون لیـره بـود.

۲۲ بهمن

■ شـرکت ملـی نفـت تصویـب کـرد کـه اداره کل پخـش می‌توانـد مهنـدس خارجـی اسـتخدام کنـد.

■ مهنـدس اتحادیـه از مناقصـه خـط لولـه تهـران بـه رشـت گزارشـی بـه هیئت‌مدیـره ارائـه کـرد.

۲۶ بهمن

عبـدالله انتظـام از دیـدارش بـا شـاه بـه هیئت‌مدیـره گـزارش داد و گفـت: «شـاه بـرای افتتـاح خـط لولـه در روز ۲۹ اسـفند حضـور خواهـد داشـت و دربـاره سـهم شـرکت ملـی نفـت از عوایـد و درآمدهـای نفـت موافقـت کـرد تـا ۱۵درصـد از کل عوایـد بـه حسـاب شـرکت ملـی نفـت واریـز شـود.» او همچنیـن گفـت کـه گزارشـی از فعالیت‌هـای اکتشـافی و حفـاری و فعالیت‌هـای گـروه عامـل بـه شـاه ارائـه کـرده اسـت.

۲۱ اسفند

■ **تاریخچهٔ اکتشاف نفت در قم**

هوشـنگ فرخـان، مدیـر اکتشـاف و اسـتخراج شـرکت ملـی نفـت ایـران، در همایشـی بـا نـام «اکتشـاف نفـت در ایـران» شـرح داد: «در سـال ۱۳۱۴ ش، یکـی از مـلاکان قـم هنـگام حفـر چاه‌هـای قنـات در جنـوب

از سـال ۱۳۳۵ش اسـتفاده از آبگرمکن‌هـای نفتـی در شـهرهای بـزرگ تهـران گسـترش یافـت. کارخانه‌هـای داخلـی انـواع آبگرمکـن، اجـاق آشـپزخانه و چراغ‌هـای روشـنایی تولیـد کردنـد.

قـم آثـاری از مـواد نفتـی را روی آب قنـات دیـد کـه بـه دولـت وقـت اطـلاع داد و وزارت دارایـی تصمیـم گرفـت، سـازمانی را بـرای مناطـق مرکـزی و شـمالی ایجـاد کنـد. در سـال ۱۳۲۷ ش، در قانـون برنامـه هفت‌سـاله اول، شـرکت سـهامی نفـت ایـران بایـد تأسـیس می‌شـد و بـه عملیـات اکتشـاف و اسـتخراج در خـارج از ناحیـه شـرکت سـابق نفـت انگلیـس ـ ایـران می‌پرداخـت، بنابرایـن اولیـن چـاه اکتشـافی در خـرداد ۱۳۳۰ (۱۸ ژوئـن ۱۹۵۱) آغـاز و تـا آذر ۱۳۳۶ (آخـر سـال ۱۹۵۷) ۲۳ هـزار متـر چـاه حفـر شـد.»

■ در رشت، شایعه کشف نفت در یک چاه جنجالی شد.

۲۳ اسفند

خط لوله ۶/۶ اینچ ازنا ـ اصفهان به طول ۲۳۴ کیلومتر به بهره‌برداری رسید.

۲۵ اسفند

گـروه اکتشـافی موسـوم به شـرکت «آلـن» (Allon) دو منطقهٔ کـوه معلمان، بیـن جنـدق و سـمنان و اردسـتان را ـ که هیـچ عملیات زمین‌شناسـی در آن انجـام نشـده بـود - بـرای اکتشـافات نفتی پیشـنهاد کرد.

۲۹ اسفند

■ بودجـه کل کشـور سـال ۱۳۳۷ ش، بـا جمـع درآمـد ۵۷ میلیـارد و ۸۸۶میلیـون و ۴۴۵هـزار ریـال و ۵۹ میلیـارد و ۱۳۵میلیـون و ۹۴۶هـزار ریـال، در مجلـس تصویـب شـد.

خط لوله

بهره‌بـرداری از اولیـن خـط لولـه سراسـری جنـوب بـه شـمال (آبـادان بـه تهـران) بـا حضـور شـاه افتتـاح شـد. ایـن مراسـم در شـهرری، نزدیـک مخـازن جدیـد کـه همـهٔ لوله‌هـا بـه آن منتهـی می‌شـود، برگـزار شـد. نفـت سـفید، نفـت چـراغ و بنزیـن مـوادی بـود کـه بـا ایـن لولـه بـه مخـازن شـهرری منتقـل می‌شـد. سـاخت، نصـب خـط لولـه و انبارهـا بـه دسـت دو شـرکت انترپـوز (Enter Pos) فرانسـوی و جـان بـراون (John Brown) انگلیسـی انجـام گرفـت. طـول ایـن خـط لولـه از آبـادان تـا مخـازن جدیـد شـهرری هـزار و ۱۸۸ کیلومتـر بـود (۴۸۱ کیلومتـر از اهـواز تـا ازنـا و ۳۴۲ کیلومتـر از ازنـا تـا مخـازن شـهرری).

■ شش تلمبه‌خانه در فاصله اهواز تا ازنا نصب شد.

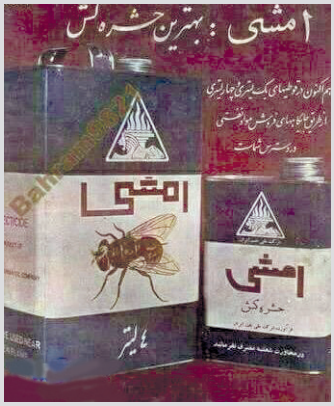

قیمت فراورده‌های نفتی

بنزین	هر لیتر
۸۰ و ۷۳ اکتان	۳/۵ ریال تحویل به فرودگاه آبادان
۹۸ و ۹۱ اکتان	۳/۶ ریال تحویل به فرودگاه آبادان
۱۳۰،۱۰۰ اکتان	۳/۷ ریال تحویل به فرودگاه آبادان
۱۳۰،۱۰۰ اکتان	۴/۳۰ ریال تحویل به فرودگاه مهرآباد
نفت سفید	هر لیتر
بی‌ظرف	۲/۳۰ ریال
با ظرف	هر حلب ۶۰ ریال
قیر	هر تن
قیر سفت مظروف در تمام کشور	۳ هزار و ۹۶۰ ریال
قیر مظروف در تمام کشور	۴ هزار و ۳۶۰ ریال

امشی (Imshee)

در عربی معنای «برو» و از فعل رفتن است. ماده‌ای شیمیایی که شرکت نفت انگلیس - ایران در پالایشگاه آبادان برای مبارزه با حشرات موذی تولید و فراوری کرد، در اصطلاح عامه مردم (عرب زبان) به امشی معروف شد. واژه «امشی» سپس در فرهنگ زبان انگلیسی کمبریج به معنای «برو» درج گردید.

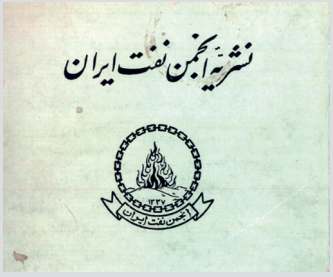
۱۳۳۷ شمسی / ۱۹۵۸ میلادی

درآمد نفت، ۸۸ میلیون و ۲۵۰ هزار لیره

- خط لوله فراورده تهران ـ قزوین ـ رشت و مرکز انتقال نفت افرینه احداث شد.
- انتشار نشریه انجمن نفت ایران آغاز شد.
- جزیره خارگ به بندر صادراتی نفت خام تبدیل شد و بندر ماهشهر به صدور فراورده‌های نفتی و بندر آبادان به تأمین مصرف داخلی اختصاص یافت.
- مصرف نفت گاز حدود ۲۰ درصد مصرف فراورده‌های نفتی بود.
- درآمد نفت ۸۱ درصد از دریافت‌های ارزی دولت بود.
- مصرف نفت کوره ۳۳/۵ درصد مصرف فراورده‌های نفتی را شامل می‌شد.
- نفت سفید ۲۹ درصد مصرف فراورده‌های نفتی را تشکیل می‌داد.
- میدان آغاجاری از آغاز تولید (۱۳۲۴ ش) به اولین بیلیون (بیلیارد) بشکه استخراج نفت خام رسید.

۴ اردیبهشت

- کارگران جزیره خارگ در حوزه قرارداد، اعتصاب کردند. آنان حق ۶۰ درصد فوق‌العادهٔ دور از منزل را کافی نمی‌دانستند و از غذا، مسکن و حقوق دریافتی رضایت نداشتند. رضوی از سوی شرکت ملی نفت مأموریت یافت با وزارت کار و شرکت‌های عامل کنسرسیوم برای رفع اعتصاب همکاری کند.
- پیش‌نویس قرارداد نفت از بخش شماره ۱ فلات قاره برای آخرین‌بار و به طور قطعی در هیئت‌مدیره شرکت ملی نفت

تصویب شد.

۱۹ فروردین

■ رضا فلاح از موفقیت شرکت ملی نفت ایران برای دردست‌گرفتن امور غیرفنی در آبادان و شهرهای حوزه قرارداد خبر داد. فلاح گفت: «اکنون شرکت ملی نفت می‌تواند در امور غیرفنی در حوزه قرارداد دخالت کند. مشکلاتی که مدیران شرکت‌های عامل در گذشته به وجود می‌آوردند، حل شده است. ما می‌توانیم درباره حوزه آب مشروب در آبادان، سیستم فاضلاب، خانه‌سازی برای کارگران و کارمندان، باشگاه و امور رفاهی مستقلانه عمل کنیم.»

■ انتظام گزارشی از مذاکره با شرکت‌های پان امریکن پترولیوم کورپریشن، سریپ و آجیپ به شاه ارائه کرد. شاه پیشنهاد عملیات امریکن پترولیوم کورپریشن را معقول دانست و دستور داد قرارداد امضا شود.

■ اداره کل اکتشاف و استخراج با پایه حقوق جان بیلی (John Baily)، مشاور حفاری به قرار سالی ۳۲ هزار و ۵۰۰ دلار موافقت کرد.

■ شیوا به سمت عضویت هیئت مشاوره امور غیرصنعتی در حوزه قرارداد کنسرسیوم انتخاب شد.

۲۲ فروردین

■ در پالایشگاه آبادان ۴ مخزن نفت آتش گرفت و ۱۰ میلیون بشکه نفت خام سوخت و چند نفر کشته و مجروح شدند.

■ مخزن شماره ۴۳۲ بر اثر جرقه دستگاه اندازه‌گیری نفت منفجر شد، آتش به دو مخزن دیگر سرایت کرد و ۹/۵ میلیون گالن مواد نفتی این مخازن سوخت و یک کارگر به نام کاظم تاج کشته شد.

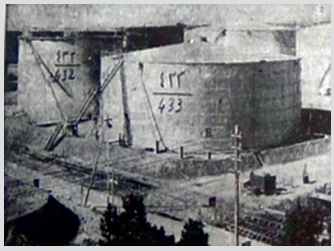
۲۳ فروردین

یکی از مخازن پالایشگاه آبادان منفجر شد و سرپوش آن با صدایی مهیب به هوا پرید. کول (Cole)، رئیس پالایشگاه و ۳۶ نفر دیگر مجروح شدند. مقامات شرکت بیمه اعلام کردند، هیچ‌کدام از تأسیسات نفتی جنوب بیمه نیست.

۲۴ فروردین

اکتشاف در اهواز

چاه شماره ۶، در ۳۵ کیلومتری اهواز، (در عمق ۸ هزار و۹۳ فوت) به نفت رسید. صمصام، استاندار خوزستان، حداد، رئیس منطقه اهواز،

مخزن پالایشگاه آبادان قبل از آتش سوزی

کاظم تاج

مهار آتش۲۳ فروردین

مهار آتش ۲۵ فروردین

سلطانی و موسوی، نمایندگان مجلس شورای ملی و موسوی، رئیس اداره ترویج کشاورزی از چاه بازدید کردند.

■ حریق در پالایشگاه آبادان با تلاش آتش‌نشان‌ها و کارگران خاموش شد.

۲۵ فروردین

■ خسارت آتش‌سوزی پالایشگاه آبادان ۷۰ میلیون ریال برآورد شد.

■ رضوی، عضو هیئت‌مدیره شرکت ملی نفت ایران: «درباره وضعیت کارگران جنوب با وزیر کار توافقاتی حاصل شد. وزیر کار قول رسیدگی به مشکلات کارگری را داد.»

■ نمونه قرارداد بین شرکت ملی نفت و شرکت‌های خارجی که روحانی آن را تهیه کرده بود، به تصویب هیئت‌مدیره شرکت ملی نفت رسید.

۳۰ فروردین

شراره‌هایی که از مته حفاری بیرون جهید، گاز و نفت فوران کرده از چاه شماره ۶ اهواز را به آتش کشید. آتش چنان گسترده و مهیب بود که کنسرسیوم تصمیم گرفت از کینلی (متخصص اطفای حریق) کمک بگیرد؛ کینلی آتش چاه شماره ۵ البرز را خاموش کرده بود.

۲ اردیبهشت

مهندسان از رود کارون تا محل آتش‌سوزی چاه شماره ۶ اهواز یک خط لوله نصب کردند و در ۳۰۰ متری چاه، دریاچه‌ای عظیم حفر شد .

۳ اردیبهشت

کینلی، کارشناس مشهور اطفای حریق، با دو نفر از همکارانش برای سومین‌بار به ایران آمد و بی‌درنگ به محل حادثه (چاه شمارهٔ ۶ اهواز) رفت.

۴ اردیبهشت

■ کینلی برای مهار آتش چاه شماره ۶ اهواز دستور داد، دیواری بلند کنار چاه ساخته و چهار مخزن آب در اطراف آن دایر شود. او وسایلی را که برای مهارکردن چاه شماره ۵ قم از امریکا وارد شده بود، به محل چاه شماره ۶ اهواز برد و یک چاه انحرافی هم حفر کرد.

چاه شماره ۶، در ۳۵ کیلومتری اهواز

مهار آتش به سرپرستی کینلی

۶ اردیبهشت

کینلی مهار چاه شماره ۶ اهواز را شروع کرد. او دستور داد، یک خط لوله ۳۳ کیلومتری به قطر ۶ اینچ از کارون به کریت (از روستاهای توابع بابی، نزدیک مرکز اهواز، کناره مسیر کوت عبدالله به رامهرمز) کشیده شود.

۸ اردیبهشت

شرکت ملی نفت ایران و شرکت امریکایی «پان امریکن پترولیوم» برای تولید و فروش نفت قراردادی امضا کردند که سهم سود ایران ۷۵ درصد بود.

۱۳ اردیبهشت

پایه جرثقیل به‌کارگرفته در عملیات اطفای حریق چاه شمارهٔ ۶ اهواز شکسته شد و اطفای حریق به تأخیر افتاد. قرار بود چاه را با دینامیت منفجر کنند. دینامیت را با آب خنک کردند و به تدریج به میان آتش بردند و آن را در شعله آتش منفجر کردند. پیش‌بینی می‌شد که در اثر این انفجار ممکن است چاه خاموش شود.

۱۵ اردیبهشت

■ شرکت ملی نفت موافقت کرد نقشه‌هایی را که شرکت سابق طراحی کرده بود، در اختیار شرکت آجیپ و سیریپ بگذارد. شرکت آجیپ گزارش‌های اولیه خود را به شرکت ملی نفت ایران ارائه داد و موافقت کرد همهٔ اطلاعات عملیات اکتشافی را در اختیار شرکت ملی نفت ایران قرار دهد.

■ طرح کارآموزی و تحصیل کارمندان در کمیسیون آموزش شرکت ملی نفت تصویب شد.

۱۷ اردیبهشت

مهار آتش چاه شماره ۶ اهواز به دلیل حمله مارها به منطقه کند و یکی از کارگران در اثر مارگزیدگی کشته شد. حفر چاه انحرافی در نزدیک چاه شماره ۶ به عمق ۴۲۸ فوت رسید. قرار بود حفاری تا عمق ۳ هزار و ۵۰۰ فوت ادامه یابد.

۱۸ اردیبهشت

نفت و مجلس

قانون موافقت‌نامه تفحص و اکتشاف و بهره‌برداری و فروش نفت بین شرکت ملی نفت ایران و شرکت سهامی پان امریکن پترولیوم کورپوریشن

ماده‌واحده: مجلسین موافقت‌نامه پیوست را مشتمل بر ۴۵

یک روز کاری

کارگران ساعت شش صبح با سرویس حفاری از گچساران به سنگستان می‌رفتند. پس از هشت ساعت کار، شیفت بعدی دکل را تحویل می‌گرفت. مدیریت دکل حفاری که چاه‌های سنگستان را حفر می‌کرد، با شرکت پیمانکاری انگلیسی بود.

ماده و یک ضمیمه که برای اجرای عملیات تفحص و اکتشاف و بهره‌برداری و فروش نفت بین شرکت ملی نفت ایران از یک طرف و شرکت سهامی پان امریکن پترولیوم کورپوریشن از طرف دیگر به امضا رسیده و مفاد آن طبق ماده ۲ قانون نفت مصوب نهم مردادماه ۱۳۳۶ مورد تأیید دولت واقع گردیده است، تصویب نموده و اجازه مبادله و اجرای موافقت‌نامه مزبور را می‌دهد. قانون فوق که مشتمل بر یک ماده‌واحده است، در جلسه پنجشنبه هجدهم اردیبهشت‌ماه ۱۳۳۷ به تصویب مجلس شورای ملی رسید.

رئیس مجلس شورای ملی، رضا حکمت

۲۲ اردیبهشت

■ فوران چاه شماره ۶ اهواز بیشتر شد. با اینکه کینلی در اطفای حریق بسیار باتجربه بود، از شدت گرمای طاقت‌فرسای آن منطقه از نمک مخصوصی که با خود همراه داشت، استفاده می‌کرد.

■ جلسهٔ ۲۶۱ هیئت‌مدیره شرکت ملی نفت به ریاست انتظام و با حضور اعضا ـ اتحادیه، رضوی، روحانی و فلاح ـ تشکیل شد. روحانی گزارشی از چگونگی واگذاری منطقه نفتی به شرکت آجیپ در فلات قاره به هیئت‌مدیره ارائه کرد.

رضوی گفت: «شرکت ملی نفت باید بر استخدام کارکنان خارجی از سوی شرکت‌های عامل نظارت داشته باشد.»

■ مقرر شد، آموزشگاه فنی آبادان هرچه زودتر از شرکت‌های عامل گرفته شود و اگر کنسرسیوم به دانشجویانی که مشغول تحصیل هستند نیاز ندارد، شرکت ملی نفت هزینهٔ تحصیل آنان را بپردازد.

فلاح: «مخارج خط لوله نفتشاه به کرمانشاه را شرکت ملی نفت تأمین کرده است.»

۲۳ اردیبهشت

انتظام در هیئت‌مدیره اعلام کرد: «شاه تمایل دارد، در حد توان از شرکت‌های ژاپنی هم در امر بهره‌برداری از نفت دعوت شود.»

۲۴ اردیبهشت

■ کینلی بر اثر گرما دچار بیماری معده شد و بیماری‌اش مانع از پیشرفت کار مهار آتش چاه شماره ۶ اهواز شد.

■ شرکت ملی نفت ایران یک ساختمان در خیابان شاه‌رضا خرید و همه ادارات وابسته به شرکت سهامی نفت به جزء اداره کل پخش را در آن مستقر کرد.

مهار آتش

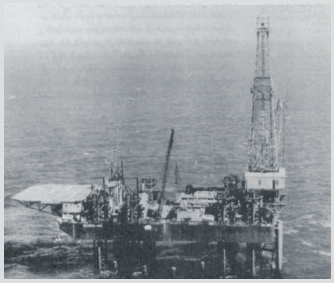

کینلی، کارشناس مشهور اطفای حریق

فوران گاز از چاه شماره شش اهواز

سکوی دریایی
در حوزه قرارداد ایران و
پان امریکن

۲۷ اردیبهشت

رضوی در هیئت‌مدیره اعلام کرد: «شرکت‌های عامل در حدود ۵۵۰ نفر کارمند خارجی دارند.»

نفیسی در هیئت‌مدیره گفت: «بیشتر کارمندان مقاطعه‌کار و پیمانکاران شرکت‌های عامل کنسرسیوم خارجی هستند که به هیچ‌وجه جنبه تخصصی ندارد. شرکت‌های عامل سعی دارند، به تدریج رویه شرکت سابق را پیش گیرند.»

روحانی: «متأسفانه، از ظاهر امر پیداست، شرکت‌های عامل به نظارت شرکت ملی نفت تعهد ندارند و آن را نادیده می‌گیرند.»

فلاح: «قبل از هر چیز مستغلات را که اساس کارهای امور صنعتی است، باید از شرکت‌های عامل تحویل گرفت. وقتی موضوع مستغلات حل و به شرکت ملی نفت واگذار شد، بقیه امور خودبه‌خود برطرف می‌شود.»

تصمیمات شرکت ملی نفت: ۱. اقدام لازم به عمل آید که آموزشگاه فنی آبادان پس از پایان سال تحصیلی از شرکت‌های عامل کنسرسیوم تحویل گرفته شود. ۲. اقدام جدی به عمل آید تا تحویل و تحول مستغلات بدون تأخیر تا آخر تابستان امسال انجام شود.

۲۸ اردیبهشت

چاه شماره ۶ با دینامیت منفجر و چاه خاموش شد، اما بر اثر یک اشتباه کوچک دوباره آتش گرفت.

۲۹ اردیبهشت

شرکت ایده «میتسوئی» (Mitsui) برای اکتشاف و استخراج در بخش‌های ۳ و ۴ خلیج‌فارس به هیئت‌مدیره شرکت ملی نفت پیشنهاد جدیدی داد. مساحتی که این شرکت تقاضا کرد حدود ۸ هزار کیلومتر مربع بود. بر اساس ارزیابی‌های این شرکت، حداکثر مخارج اکتشاف ۸ میلیون دلار برآورد و حداکثر مدت حفاری ۴ سال پیش‌بینی شد. بر اساس پیشنهاد این شرکت، منافع بین شرکت ملی نفت و آن شرکت به صورت ۵۰-۵۰ تقسیم می‌شد.

۳ خرداد

■ فلاح در جلسهٔ هیئت مدیره گفت: «طبق توافق مدیرکل شرکت‌های عامل، کمیسیون دائمی برای شرکت‌های امور غیرصنعتی تشکیل شد.»

■ نفیسی در جلسهٔ هیئت مدیره گفت: «شرکت پان امریکن تقاضا

دارد در جزیره خارگ منطقه‌ای برای تأسیس کارگاه و انبار و غیره به او داده شود؛ همچنین شرکت درخواست تأسیس یک فرودگاه کرده است که در حال حاضر شرکت عامل قصد دارد آن را انجام دهد.»

۴ خرداد

■ چاه شماره ۶ اهواز با دینامیت ۸۰۰ پوندی منفجر و آتش آن خاموش شد، اما ده دقیقه بعد دوباره آتش زبانه کشید. کینلی تجهیزات جدیدی را برای خاموش‌کردن چاه از امریکا خواست.

■ پیش‌نویس مقررات جدید بازنشستگی به تصویب شرکت ملی نفت درآمد.

۵ خرداد

با استخدام چهار کارشناس خارجی برای مهندسی حفاری، زمین‌شناسی و ژئوفیزیک موافقت شد.

۶ خرداد

■ چاه اهواز را با دینامیت ۷۵۰ پوندی منفجر کردند، اما پس از هفت دقیقه دوباره شعله‌ور شد.

■ نفیسی در هیئت‌مدیره گفت: «شرکت کانادایی که پیشنهاد منطقه ۴ فلات قاره را داده بود، ۱/۵ میلیون دلار بابت پذیره پرداخت خواهد کرد. این شرکت درخواست کرد، منطقه عملیاتی خود را تا ۲ هزار کیلومتر مربع افزایش دهد و در عوض مبلغ پذیره خود را تا ۱۶/۵ میلیون دلار افزایش دهد.»

۱۰ خرداد

تأسیس شرکت نفت «ایران - پان امریکن» (ایپاک)

شرکت ایپاک با همکاری شرکت نفت «پان امریکن»، شعبه استاندارد اویل ایندنیا و شرکت ملی نفت ایران، با هدف اکتشاف و استخراج نفت در شمال خلیج‌فارس، در مساحتی حدود ۱۶ هزار کیلومترمربع (همه جزایر اطراف خارگ و خارگو به جز خاک و آب‌های ساحلی این دو جزیره) و با سهام برابر تأسیس شد. بر پایه این قرارداد، پان امریکن ۲۵ میلیون دلار به شرکت ملی نفت ایران پرداخت و متعهد شد، در ۱۲ سال، حداقل ۲۵ میلیون دلار برای تحقق طرح‌های مشترک هزینه کند. همچنین، در قرارداد پیش‌بینی شد، ۷۵ درصد سود فروش نفت خام ایپاک به شرکت ملی نفت ایران و ۲۵ درصد به پان امریکن پرداخت شود.

۱۱ خرداد

■ انتظام بازدید شاه از منطقه کرمانشاه را به هیئت‌مدیره گزارش

انفجار دینامیت
برای مهار آتش چاه شماره ۶ اهواز

کـرد.

■ شـرکت ملـی نفـت بـا درخواسـت شـهرداری آبـادان بـرای تأسـیس درمانـگاه و بهـداری موافقـت کـرد.

۱۲ خرداد

■ اعضـای هیئت‌مدیـره شـرکت ملـی نفـت بـه پیشـنهاد رضـوی بـرای اسـتخدام یـک پزشـک خارجـی در بهـداری آبـادان موافقـت کردنـد.

۱۴ خرداد

آخرین‌بـار چـاه شـماره ۶ اهـواز بـا یـک دینامیـت ۸۰۰ پونـدی منفجـر شـد و پـس از ۴۲ روز تـلاش، آتـش چـاه خامـوش شـد.

۱۷ خرداد

پـس از اکتشـاف چـاه نفـت در سـاوه، دولـت دسـتور سـاخت سـد معـروف «شـاه عبـاس» را صـادر کـرد کـه در ۱۵ کیلومتـری باقریـه، آوه و صالح‌آبـاد قـرار داشـت و بیـش از ۱۴ هـزار هکتـار را آبیـاری می‌کـرد.

۱۸ خرداد

گودالـی بـه شـعاع ۱۵۰ متـر و عمـق ۶ متـر در اطـراف چـاه شـمارهٔ ۶ اهـواز احـداث شـد. از میـان سـه لولـه کـه هـر یـک درون دیگـری قـرار داشـت، گاز و نفـت از یـک لولـه بـه قطـر ۹ اینـچ فـوران می‌کـرد. فواصـل ایـن سـه لولـه بـا سـیمان پـر شـده بـود، زیـرا لوله‌هـا در انفجـار آسـیب دیـده بودنـد. روزانـه ۹۰ هـزار بشـکه نفـت و گاز از چـاه خـارج می‌شـد.

۲۴ خرداد

■ ابتهـاج، مدیرعامـل سـازمان برنامـه اعـلام کـرد: «بـه علـت کاهـش سـهم سـازمان از درآمـد نفـت، ایـن سـازمان مجبـور اسـت، ۸۵ میلیـون دلار وام بگیـرد.»

■ فـلاح در هیئت‌مدیـره اعـلام کـرد: «شـرکت‌های عامـل تعهـد داده‌انـد کـه خانه‌هـای سـاخته شـده را بـه کارگـران تحویـل دهنـد و بهـای خانه‌هـا را در پانـزده سـال و بـدون احتسـاب سـود دریافـت کننـد.»

۲۵ خرداد

شـرکت ملـی نفـت بـا پیشـنهاد اداره کل اکتشـاف بـرای عقـد قـرارداد بـا شـرکت کانادایی «سـافایر پترولیـوم لیمیتـد» (Sapphire Petroleum Limited) موافقـت کـرد. شـرایط قـرارداد: ۱. مسـاحت ناحیـه عملیاتـی حـدود هـزار کیلومتـر مربـع اسـت. ۲. مشـارکت بـر اسـاس ۵۰ ـ ۵۰ بـا شـرکت ملـی نفـت و تشـکیل دسـتگاه‌های مختلـط خواهـد بـود. ۳.

بازنشستگی در ۶۰ سالگی

اداره کل بازنشسـتگی اعـلام کـرد: ۱. هـر کارمنـدی کـه سـنش بـه ۶۰ برسـد، بایـد طبـق مـاده ۸ بازنشسـته شـود.

۲. اگـر کارمنـد مذکـور ۱۰ سـال تمـام در شـرکت سـابقه خدمـت داشـته باشـد، اعـم از خدمـت کارگـری یـا کارمندی، مسـتحق اسـتفاده از مسـتمری بازنشسـتگی اسـت.

تعهد ۱۸ میلیون دلاری هزینه‌های عملیات اکتشافی تا کشف نفت به میزان تجاری، اعم از سهم خود و سهم شرکت ملی نفت از سوی شرکت اعلام شد. ۴. شروع حفر اولین چاه اکتشافی منتهی به دو سال از تاریخ امضای قرارداد خواهد بود.

۱ تیر

تأسیس شرکت نفت ایران و کانادا

شرکت نفت «ایرکان» (IRCAN) با مشارکت شرکت ملی نفت ایران و شرکت «سافایر پترولیوم» کانادا برای اکتشاف و استخراج نفت در ایران با سهام برابر تأسیس شد.

■ با نصب شیر بر دهانه چاه شماره ۶ اهواز، پس از ۲ ماه فعالیت، چاه مهار شد. حدود ۵ میلیون و ۴۰۰ هزار بشکه گاز و نفت در پی این حادثه خسارات به بار آمد.

کینلی برای مهار این چاه روزی ۲ هزار و ۴۰۰ دلار (معادل ۱۸۳۶۰۰ ریال) دستمزد و ۱۱ میلیون ریال حق‌الزحمه دریافت کرد و کنسرسیوم او را برای یک سال به ارزش ۱۰۰ هزار دلار بیمه کرد.

۲ تیر

■ اساس‌نامه شرکت «ایپاک» در هیئت مدیره شرکت ملی نفت تصویب شد.

■ فهرست شرکت‌های پیمانکاری که در مناقصه ساختمان شرکت ملی نفت دعوت شده‌اند: شرکت ساختمان‌های کشوری، شرکت مثلث، شرکت محک، شرکت پلور، شرکت ایرانکار، شرکت سیوند، شرکت تجن، شرکت اکباتان، شرکت ساروج، شرکت سن تاب، شرکت تیلردرود، شرکت ریچارد کاستین، شرکت هوخ تیف.

■ رضوی درباره تحویل امور غیرصنعتی به شرکت ملی نفت گزارش داد: ۱. امور حسابداری در امور غیرصنعتی با اشکالات عدیده‌ای مواجه شده است، اجالتاً حسابداری غیرصنعتی برای مدت محدودی در دست شرکت‌های عامل خواهد بود. ۲. موضوع انبارها مورد اختلاف شرکت ملی نفت و شرکت‌های عامل کنسرسیوم است که قرار شد، آقایان شیوا و فلاح مطالعات بیشتری درباره انتقال انبارها به شرکت ملی نفت انجام دهند. ۳. مسئله تحویل آموزشگاه فنی آبادان یکی از اختلافات ما با شرکت عامل است و شرکت‌های عامل علاقه‌ای به تحویل آموزشگاه آبادان به شرکت ملی نفت نشان نمی‌دهند. با درخواست شرکت سهامی نفت برای استخدام آقای ا. ت. ریر (A. T. Rrar) (فسیل‌شناس) به مدت دو

فشار گاز خارج‌شده از چاه شماره ۶ اهواز ۲ هزار پوند در هر اینچ مربع بود. خسارت این آتش‌سوزی برآورد نشد، زیرا در آن زمان در ایران گاز استفاده نمی‌شد؛ در آن دوره، روزی صد هزار دلار گاز در ایران هدر می‌شد، در حالی که کشورهای زیادی از گاز و نفت استفاده می‌کردند.

سال موافقت شد.

■ مقرر شد، قیمت سوخت هواپیما برای هواپیماها در داخل ایران، حتی اگر خارجی باشد، به نرخ داخلی حساب شود، اما پروازهای خارجی تماماً به نرخ خارجی محاسبه شود.

۲ مرداد

مهندس اتحادیه، رئیس هیئت‌مدیره شرکت «ایپاک» شد و مهندس مستوفی، خلیلی و نقوی به عضویت هیئت‌مدیره منصوب شدند.

۸ مرداد

■ به تصمیم هیئت مدیرهٔ شرکت ملی نفت، مقرر شد، روز شنبه، ۱۱ مرداد، شرکت ایپاک با تشکیل اولین جلسه مجمع عمومی، تشریفات ثبتی شرکت را آغاز کند. چهار مدیر از سوی شرکت «پان امریکن» و چهار مدیر از شرکت ملی نفت برای دستگاه مختلط (شرکت عملیاتی مشترک) انتخاب شدند. پس از مذاکره رضوی با دانشگاه تهران، قرار شد ۵۰ هزار مترمربع زمین در امیر آباد به شرکت واگذار تا محل جدیدی برای باشگاه نفت تهران تأسیس شود. به شرکت‌های «سیریپ» و «ایپاک» اجازه داده شد، اطلاعات فنی خود را درباره حوزه‌های نفتی ایران با یکدیگر مبادله کنند.

■ مقرر شد، مذاکرات اولیه برای تأسیس پالایشگاه نفت در پاکستان آغاز شود.

۲۷ مرداد

به پیشنهاد فؤاد روحانی، کمیته‌ای متشکل از نمایندگان هیئت‌مدیره شرکت ملی نفت در مذاکرات هفتگی با شرکت‌های عامل کنسرسیوم شرکت خواهند کرد تا نحوه نقل‌وانتقال امور غیرصنعتی به شرکت ملی نفت سریع‌تر انجام شود.

۳ شهریور

■ یک چاه نفت جدید در کرمانشاه به نفت رسید.

■ شرکت ملی نفت با تأسیس یک دبیرستان شش‌کلاسه شبانه‌روزی در مشهد برای فرزندان کارگران موافقت کرد.

۹ شهریور

نفت و مجلس

قانون شیوه تقسیم پذیره نفت دریافتی از شرکت «پان امریکن»

ماده‌واحده: به وزارت دارایی اجازه داده می‌شود، مبلغ ۱۱۰ میلیون و ۲۵۰ هزار ریال، هم‌ارز ۱۴ میلیون و ۷۰۰ هزار دلار از محل ۲۵

میلیون دلار پذیره نفت دریافتی از شرکت نفت «پان امریکن» را برای مصارف مشروحه زیر مورد استفاده قرار دهد:

۱. امور عمرانی، فرهنگی، اقتصادی، بهداشتی، مواصلات و ارتباطات مناطق مرزی؛

۲. تکمیل ساختمان‌های نیمه‌تمام کشور؛

۳. وزارت کشاورزی؛

الف. هزینه‌های دفع آفات؛

ب. عمران اراضی خالصه و ایجاد دهات و مزارع نمونه؛

۴. اعتبار اسکان برای استان فارس؛

۵. کمک به دانشجویان مقیم امریکا با رعایت مواد یک و چهار قانون محصلان ایرانی در خارجه، مصوب تیرماه ۱۳۳۶، برای سال تحصیلی ۳۷ و ۳۸؛

۶. ساختمان کوی دانشجویان در تبریز و شیراز؛

۷. برای ساختمان کوی دانشجویان ایرانی در پاریس؛

تبصره: به منظور تسریع در انجام امور عمرانی فوق‌الذکر (به استثنای شرکت ملی نفت که تابع مقررات اساس‌نامه قانونی می‌باشد)، رعایت مقررات قانونی محاسبات عمومی در مواردی که هیئت دولت تصویب نماید، الزامی نیست. قانون فوق که مشتمل بر ماده‌واحده و یک تبصره است، پس از اظهار ملاحظات مجلس سنا، در جلسه یکشنبه، نهم شهریورماه ۱۳۳۷، به تصویب مجلس شورای ملی رسید.

رئیس مجلس شورای ملی، رضا حکمت

۱۱ شهریور

به پیشنهاد هویدا با پرداخت مساعده‌ای به مبلغ ۲۵۰ هزار ریال به آموزشگاه عالی خدمات اجتماعی موافقت شد.

۱۶ شهریور

مقرر شد ۱ میلیون ریال به بنگاه نشر کتاب مساعده شود. فؤاد روحانی به عنوان مسئول مذاکره با بنگاه نشر کتاب انتخاب شد.

۱۷ شهریور

مبلغ ۱ میلیون و ۶۰۰ هزار ریال برای ساخت دبیرستان در مشهد اعتبار اختصاص داده شد.

علینقی عالیخانی، کارشناس اقتصادی ساواک، برای هماهنگی نفتی در شهریورماه به شارجه سفر کرد. او در دیدار با شیخ شارجه، مقدمات قرارداد نفتی برای اکتشاف و تولید را فراهم کرد. او پس از بازگشت، با مهندس نفیسی، مدیر اکتشاف شرکت ملی نفت، چند کارشناس نفتی را به خارج اعزام کرد. کارشناسان ایرانی اکتشاف بعد از چندماه تجسس و آزمایش بدون نتیجه بازگشتند.

خاطرات عالیخانی: «...بعد که برگشتم به ایران، با شرکت نفت تماس گرفتم. اول چندین جلسه گذاشتیم با آقای انتظام که مدیرعامل و رئیس هیئت‌مدیره شرکت نفت بود، بعد با مهندس نفیسی، مسئول قسمت اکتشاف که یکی از مردان برجسته شرکت نفت بود، صحبت کردیم. گفتم اینها می‌خواهند عملیات اکتشاف نفت انجام بشود. اگر هم پیدا شد، خود شما می‌توانید با آنها شریک شوید و نفت استخراج بکنید... ولی متأسفانه کارشناسان نفتی که به شارجه رفتند، در آن زمان نتوانستند تشخیص بدهند که این کشور دارای منابع هیدروکربنی به صورت نفت گاز است.»

۲۰ شهریور

نفت و مجلس

قانون اجازه اعطای ۷۵ میلیون ریال از محل بازمانده موجودی پذیره نفت برای کمک به آسیب‌دیدگان زلزله غرب ایران

ماده‌واحده: به وزارت دارایی اجازه داده می‌شود، اعتباری به مبلغ ۷۵ میلیون ریال از محل بقیه موجودی پذیره برای کمک به‌آسیب‌دیدگان زلزله نواحی غرب در اختیار جمعیت «شیر و خورشید سرخ ایران» بگذارد و رسیدی که از طرف جمعیت «شیر و خورشید سرخ ایران» به وزارت دارایی تسلیم می‌شود، به منزله سند هزینه و به هزینه قطعی منظور می‌گردد. قانون فوق که مشتمل بر ماده‌واحده است، پس از اظهار ملاحظات مجلس سنا در جلسه پنجشنبه، بیستم شهریورماه ۱۳۳۷، به‌تصویب مجلس شورای ملی رسید.

رئیس مجلس شورای ملی، رضا حکمت

۲۴ شهریور

به پیشنهاد شرکت سهامی نفت ایران، با تمدید استخدام آقای رابینز (Robbins) به مدت دو سال موافقت شد.

۶ مهر

■ شرکت نیوجرسی اعلام کرد: « دیگر تمایلی برای ارائه پیشنهاد بهره‌برداری اکتشاف و استخراج برای بخش‌های باقیمانده فلات قاره (خلیج‌فارس) ندارد.»

■ کلیات طرح احداث خط لوله به ترکیه به نظر شاه رسید و موافقت کرد.

■ مقرر شد، مدیر اکتشاف سه کارمند به عراق اعزام کند تا از مؤسسات نفت عراق بازدید کنند. امیرعباس هویدا مسئولیت یافت نظر مقامات دولتی را جویا شود تا اگر اجازه دهند این بازدید صورت پذیرد.

■ مقرر شد، خط لوله ازنا - اصفهان در بهار ۱۳۳۸ افتتاح شود.

۸ مهر

فؤاد روحانی در هیئت‌مدیره اعلام کرد: «در پی ملاقات اینجانب با شاه، شاه اظهار کرد برای مساعدت به بنگاه نشر کتاب تمایل دارند که شرکت ملی نفت در این‌باره سریع‌تر کمک‌های مالی خود را انجام دهد. مقرر شد، با تقی‌زاده مذاکره شود. همچنین

کارکنان

دکتر فرهنگ، رئیس اداره کل کنفرانس‌های بین‌المللی و نمایندگی‌های شرکت ملی نفت در خارج از ایران، از سوی وزیر دارایی به سمت مدیر کل اداره نفت و روابط خارجی وزارت دارایی منصوب شد.

فرهنگ در سال ۱۳۰۲ ش، در تهران زاده شد. او پس از فارغ‌التحصیلی از دانشگاه تهران در رشته قضائی، در سال ۱۳۲۴ ش، در وزارت دارایی مشغول به کار شد. در سال ۱۳۲۸ ش، برای ادامه تحصیل به انگلستان رفت و در رشتهٔ فلسفه از دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه لندن درجهٔ کارشناسی ارشد و دکتری گرفت. او در سال ۱۳۳۷ ش، به ایران بازگشت و به سازمان امور حقوقی شرکت ملی نفت ایران پیوست و سرانجام در سال ۱۳۳۹ ش، رئیس اداره کل امور کنفرانس‌های بین‌المللی و نمایندگی‌های شرکت ملی نفت در خارج از ایران شد.

یـک میلیـون ریـال از بنـگاه نشـر کتـاب خریـده و میـان فرزنـدان کارگـران و کتابخانه‌هـا پخـش شـود.»

۱۶ مهر

هویـدا بـرای نخسـتین‌بار در هیئت‌مدیـره حاضـر شـد. او بـه عنـوان معـاون رئیـس هئیت‌مدیـره مصوبـات نفـت را امضـاء می‌کـرد.

۲۱ مهر

■ شـرکت ملـی نفـت بـه شـرکت سـهامی نفـت اجـازه داد، یکـی از دسـتگاه‌های حفـاری منطقـه قـم بـرای شـروع عملیـات بـه منطقـه رفـرف سـمنان انتقـال یابـد.

■ اداره کل اکتشاف اجازه استخدام سه متخصص خارجی را دریافت کرد.

■ بـه پیشـنهاد فـلاح و در مذاکـره بـا شـرکت «سـیریپ»، مقـرر شـد، یـک متخصـص خارجـی بـرای مشـاورت در امـور گاز اسـتخدام شـود

۲۹ مهر

نخسـت وزیـر لایحـه «از کجـا آورده‌ای» را بـرای تصویـب بـه مجلـس داد. طبـق ایـن لایحـه، همـهٔ مأمـوران دولتـی و وابسـته بـه دولـت بایـد بـا سـند و مـدرک ثابـت می‌کردنـد دارایـی خـود را از کجـا آورده‌انـد.

۱۰ آبان

بـا پیشـنهاد اداره کل اکتشـاف و اسـتخراج برای اسـتخدام چنـد متخصص خارجـی و همـکاری بـا شـرکت «بـودن فـول شـرینگ» (Budn Full Sharing) موافقـت شـد: ۱. دو نفـر فارغ‌التحصیـل رشـته مهندسـی معـدن دانشـگاه تهـران کـه حداقـل سـابقه یـک سـال کار زمین‌شناسـی در شـرکت ملـی نفـت ایـران را داشـتند، بـرای دوازده مـاه کارآمـوزی بـه آلمـان اعـزام شـدند، ۲. از پرفسـور بـرن بـورک (Bern Burke)، کارشـناس زمین‌شناسـی، بـرای مشـاوره دعـوت بـه همـکاری شـد.

۱۹ آبان

بـه پیشـنهاد مدیـر امـور اداری، موافقـت شـد اداره انتشـارات و اطلاعـات زیـر نظـر رئیـس هیئت‌مدیـره (امیرعبـاس هویـدا) قـرار گیـرد.

۲۲ آبان

بـه پیشـنهاد اداره کل اکتشـاف و اسـتخراج، بـا دعـوت پرفسـور دولوچـی بـرای تدریـس در رشـته زمین‌شناسـی در دانشـکده فنـی دانشـگاه تهـران بـا حقـوق ماهیانـه هـزار و ۲۰۰ دلار موافقـت شـد.

۹ آذر

طـرح خـط لولـه نفـت‌گاز از گچسـاران بـه شـیراز بـه یـک شـرکت انگلیسـی واگـذار شـد.

۱۰ دی

فلاح به اطلاع هیئت‌مدیره شرکت ملی نفت رساند که نقل‌وانتقال مستغلات در حوزه قرارداد شرکت‌های عامل کنسرسیوم شروع شد.

۱۴ دی

شرکت نفت درآمد دولت ایران را در این سال (۱۹۵۸ م) ۸۸ میلیون پوند اعلام کرد.

۱۶ دی

ارتباط تلفنی برون‌مرزی در آبادان برقرار شد. نخست وزیر در بازدید از پالایشگاه آبادان و بندر ماهشهر، تقاضای درجه لیسانس برای نمایندگان کارگران آبادان را اعلام کرد. منوچهر اقبال در بازدید از آبادان و دیدن مناظر فقر و تهیدستی، به مطبوعات با کنایه گفت: « معنی شهر اروپایی را فهمیدیم.»

۲۰ دی

با پیشنهاد انجمن نفت ایران، برای اعزام مهندس تادسی به پنجمین کنگره نفت با هزینه شرکت ملی نفت موافقت شد.

۲۲ دی

با تصویب شرکت ملی نفت، اداره کل بازرگانی مسئولیت خرید و تهیه لوازم آزمایشگاهی دانشگاه تهران را بر عهده گرفت.

۲۷ دی

به پیشنهاد مدیر امور اداری (رضوی)، با استخدام یک نفر خانم مدیر آموزشگاه پرستاری، یک پزشک امراض داخلی، یک پزشک مشاور بیماری‌شناس و یک پزشک متخصص رژیم غذایی خارجی موافقت شد.

۲ بهمن

نفت و مجلس

قانون چگونگی استفاده از باقیمانده موجودی پذیره نفت

ماده‌واحده: به وزارت دارایی اجازه داده می‌شود، مبلغ ۶۹۷ میلیون و ۵۰۰ هزار ریال، هم‌ارز مبلغ ۹ میلیون و ۳۰۰ هزار دلار بقیه پذیره نفت دریافتی از شرکت نفت «پان امریکن» را برای مصارف مشروحه زیر مورد استفاده قرار دهد:

الف. برای توسعه آبیاری در نواحی مرزی و با تصویب هیئت وزیران، ۱۵۰ میلیون ریال، هم‌ارز ۲ میلیون دلار.

ب. برای ایجاد لوله نفت از گچساران به شیراز به منظور تأسیس کارخانه کود شیمیایی در شیراز که در اختیار شرکت ملی نفت

۶ آذر ۱۳۳۷

سفر شاه به ایتالیا بعد از انعقاد قرارداد آجیپ.

اغلب سفرهای شاه، به موازات سیاست نفتی بود که قصد داشت حرف اول را بزند.

شاه به دعوت رئیس جمهور ایتالیا برای دیدار رسمی از فرودگاه مهرآباد به سوی رم پرواز کرد. در فرودگاه رم مورد استقبال رسمی قرارگرفت. شاه در جشن باشکوهی که جیوانی گرونچی، رئیس جمهور ایتالیا برپا کرده بود، اعلام کرد:

«نه شما و نه ما فراموش نکرده‌ایم که سال گذشته قرارداد نفت، میان شرکت نفت ایتالیا و شرکت ملی نفت ایران با چه روح مودت و حسن تفاهمی به امضا رسید و چگونه این قرارداد در همه جا یک سرمشق عالی از همکاری تلقی شد. از آن زمان تاکنون ما و شما قدم‌های تازه‌تری در راه این همکاری ثمربخش اقتصادی برداشته‌ایم که قرارداد طرح عمران و آبادانی استان وسیع بلوچستان با یک موسسه ایتالیایی و تأسیس نمایشگاه بزرگ صنعتی ایتالیا در تهران از نمونه‌های برجسته آن است.»

گذاشته می‌شود و اقساط استهلاک آن به دولت مسترد می‌گردد تا برای اعطای وام‌های صنعتی، طبق ماده ۲ قانون اصلاح پشتوانه استفاده شود. ۱۸۷ میلیون و ۵۰۰ هزار ریال، هم‌ارز ۲ میلیون و ۵۰۰ هزار دلار.

ج. برای تکمیل بقیه ساختمان‌های نیمه‌تمام بهداشتی و فرهنگی و دادگستری کشور، اعم از مرکز و شهرستان‌ها، ۹۷ میلیون و ۵۰۰ هزار ریال، هم‌ارز یک میلیون و ۳۰۰ هزار دلار.

تبصره: در استفاده از این اعتبار، شهرستان‌ها مقدم می‌باشند.

د. برای هزینه‌های عمرانی و فرهنگی و بهداشتی شهرستان‌ها در مواقعی که هیئت دولت در ضمن سرکشی در محل و با رسیدگی‌هایی که ضرورت آن را تشخیص دهد. ۱۸۷ میلیون و ۵۰۰ هزار ریال، هم‌ارز ۲ میلیون و ۵۰۰ هزار دلار.

ه. برای خرید یا ساختمان بعضی از سفارتخانه‌های ایران، ۳۷ میلیون و ۵۰۰ هزار ریال، هم‌ارز ۵۰۰ هزار دلار.

و. برای امور عمران مرزی که با تصویب هیئت وزیران مصرف می‌شود، ۳۷میلیون و ۵۰۰ هزارریال، هم‌ارز ۵۰۰ هزار دلار.

جمع: ۶۹۷ میلیون و ۵۰۰ هزار ریال، هم‌ارز ۹ میلیون و ۳۰۰ هزار دلار.

تبصره ۱: به منظور تسریع در انجام هزینه‌های قسمت (د)، رعایت مقررات قانون محاسبات عمومی در مواردی که هیئت دولت تصویب نماید، الزامی نیست.

تبصره ۲: دولت مکلف است، صورت ریز هزینه‌هایی را که از محل پذیره انجام شده و می‌شود، به اطلاع مجلس شورای ملی برساند.

قانون فوق که مشتمل بر ماده‌واحده و سه تبصره است، در جلسه پنجشنبه، دوم بهمن‌ماه ۱۳۳۷، به تصویب مجلس شورای‌ملی رسید.

نایب‌رئیس مجلس شورای ملی، دکتر موسی عمید

۶ بهمن

جلسه سیصد و بیست و ششم هیئت‌مدیره شرکت ملی نفت ایران در ساختمان شرکت نفت در خیابان سپهبد زاهدی تشکیل شد.

۷ بهمن

چاه شماره ۱۹ گچساران با تولید روزانه ۲۶ هزار بشکه به نفت رسید.

۱۶ دی ۱۳۳۷

ارتباط تلفنی برون‌مرزی در آبادان برقرار شد.

۱۸ بهمن

اتحادیه در هیئت‌مدیره گفت: «بر حسب معمول، چاه‌های نفت از روز شروع به حفاری نامگذاری می‌شود و بدین لحاظ برای چاه‌های نفت شرکت ایپاک هم باید اسم‌گذاری شود. برای این چاه‌ها نام ایپاک پیشنهاد می‌شود.»

۳۰ بهمن

چاه شماره ۲ سراجه قم به منبع عظیمی از نفت رسید.

اسفند

انجمن نفت ایران برای ایجاد آشنایی، همکاری و مشاوره بین مهندسان و کسانی که در بخش‌های گوناگون صنعت نفت کار می‌کردند و جمع‌آوری اطلاعات و آمارهای مربوط و نشر آن با مشارکت ۲۱ نفر از خدمتگزاران صنعت نفت ایران بنیان نهاده شد.

۳ اسفند

نخست‌وزیر لایحه بودجه را به مجلس داد.

۶ اسفند

شرکت ملی نفت با خرید زمین برای تأسیس مهمانخانه و اردوگاه در محمودآباد موافقت کرد.

۹ اسفند

نفیسی در هیئت‌مدیره اعلام کرد: «برای رسیدگی به امور اکتشاف، حفاری و حمل‌ونقل کارشناسان، با توجه به توسعه عملیات و پراکندگی آن، یک هواپیما برای پرواز به سراجه، سمنان و گرگان در نظر گرفته شده و قرار است قرارداد منعقد شود. شرکت هواپیمایی پارس برای این مأموریت در نظر گرفته شد.»

۲۳ اسفند

به پیشنهاد رضوی با تجدید قرارداد سه پرستار خارجی بهداری آبادان موافقت شد.

خروشچف (Khrushchev): «شاه ایران از ملت خود می‌ترسد و برای حفظ خود با امریکایی‌ها قرارداد می‌بندد، اما نمی‌داند هیچ نیروی خارجی کسی را از دست ملت خویش نجات نخواهد داد.

ساختار اداره کل پخش

اداره فروش داخلی	اسدالله مقومی
اداره فروش و تحویل سوخت هواپیما	جورج تونیانز
اداره امور اداری	عطاءالله رستگار
اداره تدارکات فراورده‌های نفتی	علی مرندی
اداره صادرات	ابوالفضل قطب سجادی

اداره حسابداری پتروس گریگوریان

۲۹ اسفند

خط لوله نفت آبادان – تهران به بهره‌برداری رسید.

دستگاه‌های جدید پمپ بنزین، تهران (۱۳۳۷ش)

۱۳۳۸ شمسی / ۱۹۵۹ میلادی

درآمد نفت، ۲۵۸ میلیون و ۷۰۰ هزار دلار

■ بیشترین میزان فروش مواد نفتی عمده پنج‌گانه بنزین، نفت سفید، گاز، نفت‌گاز، نفت کوره یا نفت سفید در استان‌های تهران (۴۰٫۶۰ درصد) و خوزستان (۱۱ درصد) و کمترین میزان آن در استان‌های خراسان، سیستان و بلوچستان و بوشهر (۰٫۵۰ درصد) بود.

■ اولین شبکه رادیویی چندکاناله در مسیر تهران – آبادان با یک شبکه ۲۷ کانالی و مرکز رادیویی منطقه کوهدشت (لرستانی کنونی) راه‌اندازی شد.

■ میدان گاز سراجه به دست کارشناسان شرکت ملی نفت ایران کشف شد.

فروردین

صندوق ابتکارات

شرکت ملی نفت ایران برای دریافت پیشنهادهای سودمند کارکنان درباره بهره‌وری بیشتر، روش کار ایمن و رفاه کارکنان، صرفه‌جویی در وقت و مواد اولیه، افزایش فروش محصول برای پیشرفت صنعت نفت، صندوق ابتکارات را تأسیس کرد.

۳۱ فروردین

نفت و مجلس

قانون تأسیس سازمان زمین‌شناسی

شورایی به نام شورای عالی زمین‌شناسی مرکب از نمایندگان دانشگاه تهران، شرکت ملی نفت ایران، سازمان برنامه و وزارت صنایع و معادن تشکیل شد. تصمیم‌گیری درباره رویکرد سازمان زمین‌شناسی بر عهده رئیس سازمان بود.

۴ اردیبهشت

■ شرکت ملی نفت هزینه فوق‌العاده در مسافرت و کارآموزی و مخارج تحصیل دانشجویان را تصویب کرد.

فوق‌العاده در مسافرت خارج از کشور: از رتبه ۱۸ به بالا، ۳۰ دلار امریکا؛ از رتبه ۱۱ تا ۱۷، ۲۴ دلار؛ از رتبه ۱۰ به پایین، ۲۰ دلار.

فوق‌العاده در کارآموزی: از رتبه ۱۸ به بالا، ۲۴ دلار؛ از رتبه ۱۱ به بالا، ۳۰ دلار، از رتبه ۱۰ به پایین ۱۸ دلار.

مخارج تحصیل دانشجویان (ماهانه): فوق لیسانس، ۳۶۰ دلار؛ لیسانس، ۲۰۰ دلار.

■ همکاری با افغانستان: اداره کل اکتشاف و استخراج موظف شد درباره نفت افغانستان با دولت آن کشور همکاری کند. ایران اعلام کرد که حاضر است به افغانستان مساعدت فنی بلاعوض کند، از جمله عملیات زمین‌شناسی سطح‌الارضی را در نواحی غربی افغانستان به وسیله گروهی از زمین‌شناسان ایرانی سامان دهد.

ادواردو آکوستا
(Acosta Edoardo)

شاهپور زند

۸ اردیبهشت

اساس‌نامه شرکت ملی نفت ایران در مجلس سنا تصویب شد.

۱۲ خرداد

چاه شماره ۵۶ آغاجاری با تلاش مهندسان ایرانی به نفت رسید.

۹ شهریور

چاه شماره ۲۴ گچساران به بهره‌برداری رسید. تولید این چاه روزانه ۷ هزار و ۳۰۰ بشکه بود.

۱ مهر

آموزشگاه حرفه‌ای شرکت ملی نفت در کرمانشاه

هنرستان شبانه‌روزی شرکت ملی نفت در کرمانشاه گشایش یافت.

آبان

ادواردو آکوستا، مدیرعامل اداره نفت وزارت معادن و هیدروکربن ونزوئلا، به دعوت شرکت ملی نفت ایران به تهران آمد و پس از دیدار با آقایان انتظام، مهندس نفیسی، فؤاد روحانی، مهندس اتحاد، دکتر فلاح، مدیران شرکت نفت و بازدید از مناطق نفت‌خیز سراجه و البرز قم، تهران را ترک کرد.

وام مسکن کارکنان

شرکت ملی نفت ایران اعطای وام تهیه مسکن به کارکنان را تصویب کرد. میانگین وام برای هر نفر ۴۰۰ هزار ریال بود.

منوچهر فرمانفرماییان (۱۲۹۶-۱۳۸۲ش)

در فروردین ۱۳۲۸ به منصب مدیرکل اداره نفت، امتیازات و معادن ارتقای رتبه یافت. پنج سال بعد رسماً به شرکت نفت رفت. به پیشنهاد دکتر علی امینی به عضویت هیئت‌مدیره کنسرسیوم نفت و به عضویت هیئت بازرسان شرکت ملی نفت ایران درآمد. منوچهر فرمانفرماییان در پاییز ۱۳۳۷ به عضویت هیئت‌مدیره شرکت ملی نفت ایران درآمد و مدیریت اداره فروش و توزیع در ایران را بر عهده گرفت. پس از پانزده سال کار در شرکت نفت به قول خودش شغلی آرام‌تر را به عنوان ریاست شرکت نفت ایران و ایتالیا وابسته به شرکت ملی نفت و تحت حمایت وزارت دارایی بر عهده گرفت. از وی دو کتاب خاطرات خون و نفت (۱۳۷۷) و از تهران تا کاراکاس (۱۳۷۳) باقی مانده است.

۲۰ آبان

مسابقه تنیس

مسابقه تنیس باشگاه نفت در زمین شماره ۱ امجدیه و در حضور عده کثیری تماشاچی برگزار شد.

دی

کارکنان

شاهپور زند که معاون اداره انتشارات ارتش امریکا در ایران بود، در سال ۱۳۲۶ ش به استخدام شرکت نفت درآمد و رئیس اداره استخدام کارکنان شد.

۲ دی

نشست در باشگاه نفت

نشست (مهمانی) اداره روابط عمومی شرکت نفت ایران برای آشنایی و همکاری‌های بیشتر در آینده با کارکنان تلویزیون، در باشگاه نفت برپا شد.

انتخاب سرپرست اداره کل پالایش و پخش

منوچهر فرمانفرماییان به سرپرستی اداره کل پخش منصوب شد.

۶ دی

آشنایی با نماینده فرهنگی شرکت ملی نفت در انگلیس

اداره آموزش شرکت ملی نفت ایران برای آشنایی اولیای دانشجویان ایرانی که از طرف شرکت نفت ایران در انگلیس تحصیل می‌کردند، با مهندس نبوی، نماینده فرهنگی شرکت در انگلیس، در باشگاه نفت یک مهمانی برپا کرد.

۱۰ دی

تا این زمان، نفت خام در پالایشگاه با اندازه‌گیر روزنه (orifice Meter) اندازه‌گیری و محاسبه می‌شد. چون دقت پایین این نوع سنجش با اختلاف منفی ۲ درصد، به ضرر شرکت ملی نفت ایران بود، اندازه‌گیری‌های جدیدتر و بادقت‌تر «پی دی»، به نام (Positive Displacement A. O. Smith Meter) جایگزین شد.

۱۵ دی

نانی که رؤسا برای کارکنان پختند

روزهایی که مردم ایران برای ملی‌کردن صنعت نفت برخاسته بودند و در صنعت نفت اعتصاب عمومی حکمفرما بود، در آبادان ۴۴ کارگر و ۴ کارمند مسئول تهیهٔ نان دست از کار کشیدند. این کار باعث شد، رؤسای خارجی پالایشگاه مجبور شوند خمیرگیری کنند

و نـان بپزنـد تـا بـدون نـان نماننـد. ایـن خاطـره در نشـریه آینـه صنعـت نفـت، شـماره ۸، چـاپ شـد.

کارکنان

سلطانعلی سرداری، دبیر وام مسکن اعلام کرد:

از تاریـخ اجـرای آیین‌نامـه ۱۵ بهمـن ۱۳۳۷،تـا ۱۸ آبـان ۱۳۳۸، هـزار و ۱۱۲ برگـه تقاضـای وام واصـل شـد (از تهـران ۶۷۵ برگـه ، از آبـادان و مناطـق نفت‌خیـز ۱۸۴ برگـه تقاضـا ودیگـر شهرسـتان‌ها ۲۵۳).

- به ۸۹۳ تقاضا در کمیسیون وام رسیدگی شد.
- ۶۴۳ نفر برای دریافت وام به بانک‌ها معرفی شدند.
- مجمـوع وام توصیه‌شـده بـه بانک‌هـا ۲۴۵ میلیـون و ۹۳۵ هـزار ریـال ا ست .
- میانگین مبلغ وام برای هر نفر ۴۰۰ هزار ریال است.

بهمن

تولید نفت مسجدسلیمان

مجمـوع تولیـد نفـت مسجدسـلیمان در هفتـه منتهـی بـه بهمـن، ۴۶۴ هـزار و ۶۰۹ بشـکه بـود کـه نزدیـک بـه ۲۵۱ هـزار و ۴۴۴ بشـکه بـه تلمبه‌خانه‌هـای کـوت عبـدالله و از آنجـا بـه آبـادان فرسـتاده شـد. همچنیـن، ۱۰۵ هـزار و ۶۸۶ بشـکه بـه صـورت نفـت سـیاه درآمـد و بـرای شـرکت ملـی نفـت بـه اهـواز فرسـتاده شـد. نفـت سـیاه بـرای مصـرف کوره‌هـا و لکوموتیوهـا و غیـره بـه فـروش می‌رفـت، باقیمانـده نفـت در انبارهـا ذخیـره یـا بـه چاه‌هـا برگردانـده می‌شـد.

گسترش لوله‌کشی آب

بـرای رفـع کمبـود آب مصرفـی کارکنـان شـرکت، دو لولـۀ آب دیگـر بـه منطقـه اضافـه شـد. تـا ایـن زمـان ۸۵ درصـد از لوله‌کشـی انجـام شـده بـود.

رفاه، خدمات رفت‌وآمد کارکنان

بـرای رفت‌وآمـد کارگـران و همراهانشـان روزانـه ۶ دسـتگاه اتوبـوس و بـرای کارمنـدان ۷ دسـتگاه اتوبـوس اختصـاص داده شـد.

جلسات ایمنی

بخش‌هـای جرثقیـل و ماشـین‌های سـنگین، تعمیـرات گاراژ، مخابـرات، بـرق و مسـتغلات جلسـه‌های ایمنـی خـود را بـا حضـور رئیـس اداره ایمنـی تشـکیل دادنـد. سرپرسـتان و برخـی از اسـتادکارهای هـر بخـش نظـر خـود را دربـاره بهبـود وضـع ایمنـی و جلوگیـری از سـوانح و تصادفـات بیـان کردنـد. رئیـس ایمنـی آنـان را راهنمایـی کـرد و بـه پرسـش‌های آنـان پاسـخ داد.

فعالیت‌هـای انجمـن فرهنگـی مسجدسـلیمان

انجمـن فرهنگـی مسجدسـلیمان یـک دبیرسـتان بـا ۱۰ کلاس بنـا کـرد و دو کلاس دیگـر بـرای سـاختمان دبسـتان نفتـک سـاخت. آماده‌کـردن زمیـن ورزش دبیرسـتان نـوروز بـی بیـان بـرای آسـفالت و تهیـه وسـایل نظافـت و بهداشـت دبسـتان خسـروی نیـز از کارهـای مفیـد دیگـر ایـن انجمـن بـود.

بازدید محمدرضا پهلوی از تأسیسات نفت جنوب

کارخانه مولد برق تمبی

کارخانه مولد برق تمبی در منطقه‌ای مناسب یعنی کنار رودخانه تمبی در مسجدسلیمان تأسیس شد، زیرا در سال ۱۹۱۷ م، هنوز توربین‌های گازی اختراع نشده بود و برای تولید برق از توربین‌های بخار استفاده می‌شد که آب زیادی مصرف می‌کرد. کارخانه دو بخش قدیمی و جدید داشت. بخش قدیمی با ۹ هزار کیلووات ظرفیت به شرح زیر احداث شد:

اولین بخش ماشین‌آلات این دستگاه از ۲ توربین بخار، هر یک به ظرفیت هزار و ۵۰۰ کیلووات ساخته شد. این کارخانه ساخت (Brown Boverl) سوئیس بود که از سال ۱۹۲۰ م سفارش داده و در سال ۱۹۲۲ م نصب شد. بخش جدید از سال ۱۹۴۸ ایجاد شد که با دو توربین گازی هر یک به ظرفیت ۴ هزار کیلووات ظرفیت تولید برق را به ۱۷ هزار کیلووات رساند.

آموزش فنی

دوره آموزشی کارگرانی که در حال آموزش یک دوره شش‌ماهه حرفهٔ جدید بودند، به پایان رسید. به جز آموزش‌های تجاری، لوله‌کشی و لحیم‌کاری، در بخش‌های بیرون از اداره آموزش نیز کارهای مشابهی به آنان واگذار شد که به خوبی از عهده آن برآمدند.

۱۶ بهمن

هدیه به کارگران بازنشسته

هدایایی به رسم یادبود از سوی شرکت و به دست مهندس مهندی، رئیس ناحیهٔ مسجدسلیمان، به نوزده نفر از کارگران بازنشسته اعطا شد. جمع بهای هدایا بیش از ۴ هزار و ۵۰۰ ریال بود.

۱۷ بهمن

شرکت تعاونی مصرف کارکنان نفت

در دومین جلسه هیئت‌مدیره، در سالن باشگاه ایران، حسن صانعی و میرزا نعمتی به ترتیب به سمت مدیرعامل و معاون مدیرعامل انتخاب شدند.

۱۸ بهمن

عبدالله انتظام، رئیس هیئت‌مدیره شرکت ملی نفت ایران، گشایش انجمن نفت ایران را اعلام کرد.

۱۹ بهمن

نفت و مجلس

قانون اساس‌نامه شرکت ملی نفت ایران

قانون فوق مشتمل بر ۶۳ ماده و ۳۳ تبصره، در جلسه سه‌شنبه، نوزدهم بهمن‌ماه ۱۳۳۸ به تصویب مجلس شورای ملی رسید.

رئیس مجلس شورای ملی، رضا حکمت

این قانون در ۱۳۳۹/۲/۲۶ به تصویب مجلس سنا رسید.

۲ اسفند

نمایندگان شرکت‌های عضو کنسرسیوم در مسجدسلیمان

نمایندگان شرکت‌های عضو کنسریوم از کارگاه‌های مهم صنعتی مسجدسلیمان بازدید کردند و سپس از مسجدسلیمان به بندر معشور رفتند.

تولید روزانه نفت در مسجدسلیمان	۵۹۷۱۶ بشکه
نفت تحویلی روزانه به پالایشگاه آبادان	۴۲۰۳۹ بشکه
نفت تحویلی روزانه به شرکت ملی نفت اهواز	۱۶۵۰۳ بشکه

۷ اسفند

بازدید محمدرضا پهلوی از تأسیسات نفت جنوب

محمدرضا پهلوی و همسرش فرح دیبا از پالایشگاه آبادان، دانشکده فنی و آموزشگاه عالی پرستاری آبادان بازدید کردند.

۹ اسفند

■ فرستنده تلویزیون آبادان راه‌اندازی شد.

۱۲ اسفند

عملیات حفاری چاه‌های نفت شرکت نفت ایران و ایتالیا و شرکت نفت ایران و امریکا در خلیج‌فارس آغاز شد. شاه از این عملیات و سکوی حفاری شرکت نفت ایران و ایتالیا (سیریپ) و سکوی حفاری شرکت نفت ایران و پان امریکن« ایپاک» بازدید کرد.

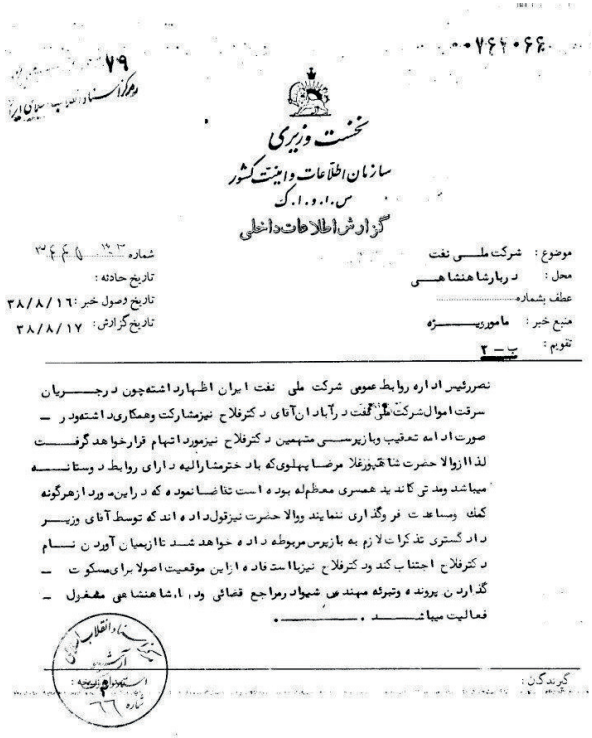
۱۷ اسفند

مسابقه بوکس جام نفت

مسابقات کشتی برای تشویق جوانان و قهرمانان بوکس باشگاه‌های تهران در ورزشگاه محمدرضا پهلوی برگزار شد. قهرمان وزن دهم، صادق علی‌اکبرزاده، از کارکنان شرکت ملی نفت ایران ستاره مسابقه بود.

صادق علی‌اکبرزاده

۰۰۷۴۴۰۶۶۰

۷۹

سخنست وزیری

سازمان اطلاعات و امنیت کشور

س.ا.و.ا.ک

گزارش اطلاعات داخلی

شماره ۳۴۸۰

تاریخ حادثه :

تاریخ وصول خبر : ۳۸/۸/۱۶

تاریخ گزارش : ۳۸/۸/۱۷

موضوع : شرکت ملی نفت

محل : دربار شاهنشاهی

عطف بشماره .....

منبع خبر : ماموریتی

تقویم : ب - ۲

نصرر ئیس اداره روابط عمومی شرکت ملی نفت ایران اظهار داشته چون دریان سرقت اموال شرکت ملی نفت در آبادان آقای دکتر فلاح نیز مشارکت و همکاری داشته و در صورت ادامه تعقیب و بازپرسی متهمین دکتر فلاح نیز مورد اتهام قرار خواهد گرفت لذا از والا حضرت شاهپور غلامرضا پهلوی که بادختر مشارالیه دارای روابط دوستانه میباشد و مدتر کاند ید همسری معظم له بوده است تقاضا نموده که در این مورد از هرگونه کمک و مساعدت فروگذاری ننمایند و والا حضرت نیز قول داده اند که توسط آقای وزیر دادگستری تذکرات لازم به بازپرس مربوطه داده خواهد شد تا از زحمان آوردن نام دکتر فلاح اجتناب کند و دکتر فلاح نیز تا است اده از این موقعیت اصولا برای مسکوت گذاردن پرونده و تبرئه مهندس شهباز مراجع قضائی و دربار شاهنشاهی مشغول فعالیت میباشند .

گیرندگان :

۱۳۳۹ شمسی / ۱۹۶۰ میلادی

درآمد نفت، ۲۸۵ میلیون و ۲۰۰ هزار دلار

آمار درآمد نفتی براساس گزارش اقتصادی و تزارنامه بانک مرکزی است.

■ خط لوله‌های فراورده ری به قزوین، ری به کرج، ادامه آبادان به ناهید و شش مرکز انتقال نفت دیگر، در مسیر خط لوله فراورده اهواز به ری احداث شد. همچنین، تأسیسات ازنا، اراک، قم و ری تکمیل شد.

■ مصرف نفت سفید در سراسر کشور به ۹۷۶ هزار مترمکعب و گاز به بیش از ۲ هزار و ۶۰۰ مترمکعب رسید که در مقایسه با ده سال پیش از آن ۸۵۱ هزار مترمکعب افزایش داشت که نشانگر دگرگونی سبک زندگی، توسعه و بهبود صنعت کشاورزی و حمل‌ونقل بود.

■ میانگین تولید نفت روزانه به یک میلیون و ۳۰۰ هزار بشکه رسید.

■ مصرف سوخت جت در ایران به ۵۲ هزار و ۵۰۰ مترمکعب رسید.

■ قرارداد فروش مواد نفتی به افغانستان منعقد شد.

■ فروش گاز بوتان و پروپان به ۲ هزار و ۵۶۸ تن متریک رسید.

■ مصرف بنزین به ۶۲۶ هزار مترمکعب رسید.

کارکنان، آموزش

■ عباس بهروزی از سوی شرکت ملی نفت ایران برای تحصیل به دانشکده منهتن اعزام شد. او از این دانشکده تقاضای تحصیل در دوره مطالعات کارگزینی و روابط انسانی کرد و فیتز جرالد (Fitz Gerald)، رئیس دانشکده، با درخواست او موافقت کرد.

■ برای تأمین نیروی انسانی بهداری کل، بیست خانم برای تحصیل در رشته پرستاری به انگلستان اعزام شدند.

بانک مرکزی در ۱۸ مرداد سال ۱۳۳۹ تأسیس شد. آمار هر ساله با عنوان ترازنامه یا گزارش اقتصادی از سوی نهاد بانک مرکزی منتشر می‌شده که آمار درآمدهای نفتی این کتاب بر اساس ترازنامه مزبور است.

سردبیر پترولیم ویک در ایران

جابلونسکی (Jablonsky)، سردبیر مجله پترولیوم ویک (Petroleum Week)، به دعوت شرکت ملی نفت به ایران آمد.

کمک شرکت ملی نفت ایران برای تجهیز کانون کار و آموزش

شرکت ملی نفت ایران برای تجهیز کانون کار و آموزش ۲۸ میلیون و ۹۲۰ هزار ریال به کانون کار و آموزش سازمان خدمات اجتماعی پرداخت کرد.

شرکت ملی نفت یک میلیون ریال به دانشسرای عالی تهران کمک کرد.

۱ فروردین

تولید روزانه نفت در مسجدسلیمان	۶۲۱۶۸ بشکه
نفت تحویلی به پالایشگاه آبادان	۴۰۴۹۴ بشکه
نفت تحویلی به شرکت ملی اهواز	۱۲۷۸۲ بشکه

۲ فروردین

کنفرانس بانکوک

شانزدهمین اجلاس کمیسیون اقتصادی ملل آسیا و خاور دور از سوی سازمان ملل متحد در بانکوک برگزار شد. آقایان حسنعلی منصور، وزیر بازرگانی، مجیدیان، قائم‌مقام مدیر کل بانک ملی، باقر مستوفی، عضو هیئت‌مدیره شرکت ملی نفت ایران، عالیخانی، نیک‌پی، ندیم و منصور جهانبانی هیئت نماینده ایران در این اجلاس بودند.

۴ فروردین

کارکنان

عبدالله انتظام، رئیس هیئت‌مدیره شرکت ملی نفت با همسرش به بیمارستان شرکت ملی نفت در تهران رفتند و از همه بخش‌های آن بازدید و از بیماران عیادت کرد.

۱۷ اردیبهشت

برنامه آموزش رهبری جلسات

برنامه اصول رهبری جلسات با شرکت ۲۴ نفر از سرپرستان ناحیه در اتاق جلسه اداره آموزش چشمه علی آغاز شد. این برنامه در ۸ جلسه تشکیل شد و سرپرستانی که در این دوره شرکت کردند، رهبری جلسات بعدی «برنامه آموزشی استادکاران» را به عهده

جایگاه جدید پخش مواد نفتی

جایگاه جدیدی برای فروش مواد نفتی در نزدیکی اهواز، کنارهٔ جاده کوت عبدالله به مسافت ۲ هزار و ۵۰۰ متر مربع ساخته شد. این جایگاه به شش تلمبه بنزین، چهار تلمبه نفت‌گاز و یک تلمبه خرده‌فروشی بنزین، نفت‌گاز و نفت سفید مجهز بود. مجموع مخزن‌های این جایگاه ۴۷۵ هزار و ۶۰۰ لیتر گنجایش داشت.

۲۴ فروردین

دانشجویان شیمی دانشگاه تهران از پالایشگاه آبادان و آزمایشگاه خاک‌شناسی مسجدسلیمان و آزمایشگاه‌ها و مؤسسات وابسته بازدید کردند.

نامه رئیس دانشکده علوم به رئیس هیئت‌مدیره و مدیرعامل شرکت‌های عامل نفت ایران

جناب آقای مهندس برلین، مدیرعامل شرکت‌های عامل نفت، به اطلاع آن جناب می‌رساند بازدیدی که به اتفاق استادان دانشکده از مناطق نفت‌خیز جنوب به عمل آمد، موجب سپاس‌گزاری دانشکده و استادان است. کاردانی متخصصان ایرانی که در قسمت‌های فنی اشتغال دارند، موجب خوش‌وقتی استادان شد و از نظر توسعه برنامه‌های فنی و علمی دانشکده این بازدید بسیار ضروری بود.

با احترام، رئیس دانشکده علوم،

دکتر هشترودی

گرفتند.

۱۹ تیر

چاه شماره ۳ میدان نفتی و گازی گرگان آتش گرفت. کسانی که در مهار آتش‌سوزی چاه شماره ۶ اهواز کینلی را همراهی کرده بودند، با همه تجهیزات لازم به گرگان رفتند.

۲۸ تیر

به دستور شاه و درخواست علی‌اکبر ضرغام و دکتر اقبال، امیرعباس هویدا برای چهار سال به عضویت هیئت‌مدیره شرکت ملی نفت ایران درآمد.

۳۱ تیر

تیم فوتبال شاهین آبادان قهرمان باشگاه‌های ایران شد.

۲۷ مرداد

ساختمان جدید و تأسیسات تازه مرکز مخابرات افتتاح شد.

شهریور

کارکنان، آموزش

شرکت ملی نفت تصمیم گرفت به شماری از فرزندان کارکنان خود در خارج از کشور کمک‌هزینه تحصیلی بپردازد.

نشریه کاوش

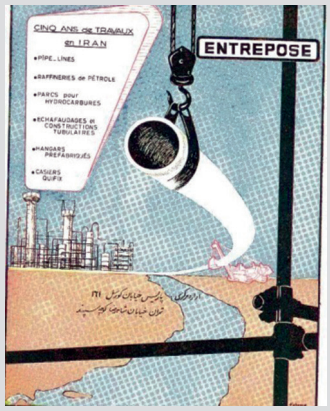
نشریهٔ کاوش به صاحب امتیازی امیرعباس هویدا منتشر شد.

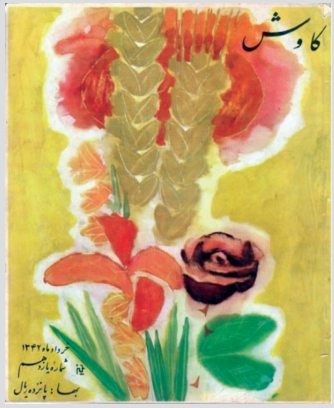
عبدالله انتظام در صفحه سرآغاز نشریه، آن را گامی آزمایشی برای تأمین منابع انسانی دانست:

«همان‌طور که قسمت اعظم منابع زیرزمینی کشور دست‌نخورده مانده، منابع نیروهای انسانی هم مورد استفاده قرار نگرفته... اگر با فکر انتشار ماهنامه کاوش موافقت کردم، به دلیل آن بود که احساس می‌کردم، بدین وسیله شاید بتوان نخستین گام‌های آزمایشی را برای دست‌یافتن به منابع و نیروهای انسانی مردم عزیز ایران (نه فقط در محیط محدود شرکت، بلکه در تمام کشور) برداریم.»

برای تأمین هزینه‌های نشریه کاوش، اولین آگهی‌های تبلیغاتی از سوی شرکت‌های نفتی چاپ شد. شرکت‌ها عبارت بودند از: ۱. شرکت ویلیامز برادرز (William Brothers)، (خطوط لوله و راه‌سازی) ۲. اینترپوز (ENTERPOSE)، (توسعه، خطوط لوله و مهندسی نفت) ۳. سی. جی. بی (CJB)، (مهندسی کارخانه کود شیمیایی، لوله‌کشی گاز در ایران) ۴. ان. ک. ک (NKK) (خطوط لوله

نفتی) ۵. اسو (ESSO)، (تولیدکننده مایع حشره‌کش) ۶. سیمارت (SIMART)، (خطوط لوله نفت و گاز).

ساواک در پاسخ به استعلام مدیران نشریه کاوش نوشت: «چون مجله علمی - ادبی است و غیرسیاسی منتشر خواهد شد و هویدا نیز سابقه مضره بایگانی‌شده ندارد، امتیاز مجله کاوش به نام او صادر گردد.»

۱۹ شهریور

به دلیل ارزان شدن نفت، کشورهای نفت‌خیز خاورمیانه یک گردهمایی در بغداد برگزار کردند.

۲۳ شهریور

گردهمایی کشورهای نفت‌خیز خاورمیانه در بغداد پایان یافت. در نتیجه این همایش، سازمانی به نام سازمان کشورهای صادرکننده نفت با نام اختصاری «اوپک» تشکیل شد تا در سیاست‌گذاری نفتی کشورهای عضو این سازمان هماهنگی ایجاد کند و نوسانات قیمت خرید نفت را تعدیل کند.

۵ مهر

ساخت خط لوله انتقال مواد نفتی از تهران به قزوین پایان یافت.

۱۷ آبان

راه‌اندازی تأسیسات جزیره خارگ

شاه برای افتتاح تأسیسات جدید بارگیری نفت خام به جزیره خارگ سفر کرد. نخست‌وزیر، وزیر دارایی و همچنین عبدالله انتظام، رئیس هیئت‌مدیره شرکت ملی نفت ایران شاه را همراهی کردند.

آذر

رئیس هیئت‌مدیره شرکت نفت «ایران ـ پان امریکن»

در جلسه‌ای در دفتر عبدالله انتظام، رئیس هیئت‌مدیره شرکت ملی نفت ایران، مهندس عباس پرخیده به ریاست هیئت‌مدیره شرکت نفت «ایران ـ پان امریکن ایپاک» انتخاب شد.

۳ آذر

کارکنان، آموزش

پنج نفر از کارگران صنعت نفت ایران برای آشنایی با شرایط کار، تسهیلات اجتماعی و چگونگی روابط کارگر و کارفرما در کشورهای اروپایی برای چهار هفته به انگلستان فرستاده شدند. کارگران اعزامی عبارت بودند از: صالح شاه‌خوئی، درویش رحیم‌پور، احمد

فرخ نجم‌آبادی

حضور شاه در راه‌اندازی تأسیسات جزیره خارگ

به دلیل محدودیت جغرافیایی در ماهشهر، دولت تصمیم گرفت که جزیره خارگ به بندر صادراتی نفت بدل و نفت گچساران از طریق خطلوله به جزیزه خارگ منتقل شود. راه‌اندازی این خطلوله و در پی آن، توسعه میدان گچساران و توسعه ظرفیت جزیره خارگ به افزایش تولید و در نهایت درآمد ایران انجامید. این سکوی پرش درآمدی، آغازی بر اجرای برنامه‌های صنعتی بود که در دهه ۴۰ احداث شد.

کیانـی، جعفـر علی‌محمـدی و فریـدون الله‌پنـاه.

۱۱ آذر

کارکنان، رفاه

بنابـر تصمیـم هیئـت دولـت بـرای رفـاه کارگـران، طـرح جیـره غذایـی مجانـی بـرای کارگـران نفـت آغـاز شـد. جیـره ماهانـه ۷ کیلـو برنـج و ۳ کیلـو قنـد و ۴۰ لیتـر نفـت بـود.

۱۵ آذر

اوپک

هیئتـی از نماینـدگان ایـران بـه منظـور شـرکت در کمیسـیون فرعـی سـازمان کشـورهای صـادر کننـده نفـت بـه بغـداد اعـزام شـدند.

ایـن هیئـت بـه ریاسـت فتح‌الله نفیسـی (ناظـر عالـی نفتـی شـرکت ملـی نفـت ایـران) جهانبگلـو و فـرخ نجم‌آبـادی تشـکیل شـده بـود.

دی

مسابقه اسکواش

مسـابقه اسـکواش بیـن قهرمانـان شـرکت ملـی نفـت ایـران و قهرمانـان مسجدسـلیمان برگـزار شـد و بـه نفـع قهرمانـان تهـران خاتمـه یافـت.

کمک‌های مالی شرکت ملی نفت ایران

شـرکت ملـی نفـت بـه شـماری از فرزنـدان کارکنان خـود در دانشـگاه‌های داخـل و خـارج کشـور کمک‌هزینـه تحصیلـی پرداخـت کـرد. ایـن مبلـغ در ایـران ماهانـه ۳ هـزار ریـال، در اروپـا و امریـکا بـه ترتیـب ۲۵ لیـره و صـد دلار بـود. همچنیـن، ۱ میلیـون ریـال بـه دانشسـرای عالـی تهـران و ۷۵ میلیـون ریـال بـرای تربیـت کادر فنـی کشـور بـه دانشـگاه‌های مختلـف ایـران کمـک کـرد.

■ شـرکت ملـی نفـت ایـران بـرای ترویـج فرهنـگ ورزش و تأمیـن رفـاه بیشـتر کارکنـان در ورزشـگاه‌های زمسـتانی آبعلـی دسـتگاه تلـه اسـکی دایـر کـرد و در نظـر داشـت باشـگاهی بـه نـام بـرف تأسـیس کنـد. (کارمنـدان بـا پرداخـت ۲۰۰ ریـال، کارت اسـتفاده از تلـه اسـکی بـرای تمـام فصـول دریافـت می‌کردنـد.)

سـاخت مـدارس خوزسـتان ـ کـه در سـال ۱۳۳۵ ش، بـا کمـک شـرکت ملـی نفـت، وزارت فرهنـگ و شـرکت‌های عامـل بـه مبلـغ یـک میلیـون لیـره آغـاز شـده بـود - بـا موفقیـت پایـان یافـت و ۲۲ مدرسـه و ۱۹ خانـه بـه وزارت فرهنـگ تحویـل داده شـد.

۵ دی

نخستین سمینار شرکت‌های تعاونی کارگران شرکت ملی نفت

هم‌اندیشی شرکت‌های تعاونی کارگران با حضور فتح‌الله معتمدی، معاون وزارت کار و امیرعباس هویدا و سید خلیل‌الله کازرونی، سرپرست و قائم‌مقام مدیریت امور اداری شرکت ملی نفت و نمایندگان کارگران آبادان و مناطق نفت‌خیز برای آشنایی با اصول و قواعد تشکیل سازمان‌های تعاونی در تهران برگزار شد.

۱۹دی

کنفرانس کاراکاس

برای شرکت در کنفرانس سازمان کشورهای صادرکننده نفت در پایتخت ونزوئلا، هیئت ایرانی به ریاست فؤاد روحانی، قائم‌مقام رئیس هیئت‌مدیره شرکت ملی نفت ایران، به کاراکاس سفر کرد.

بهمن

بازدید نمایندگان افغانستان از تأسیسات نفت در تهران

محمد اسحاق عثمان، رئیس انحصارات دولتی و غلام دستگیر نوری، رئیس اداره واردات و صادرات، با عبدالله انتظام، مدیرعامل شرکت ملی نفت و منوچهر فرمانفرماییان ملاقات و از تأسیسات انبارهای نفت تهران و سد کرج بازدید کردند.

۲۷ بهمن

توقف صادرات از آبادان

دولت ایران به دلیل اختلافات سیاسی - امنیتی با عراق و همچنین برای تعیین تکلیف چگونگی بهره‌برداری از بندرگاه اروندرود، صادرات نفت از آبادان را متوقف کرد.

۱۰ اسفند

انتخاب دوبارهٔ اعضای هیئت‌مدیره شرکت ملی نفت ایران

با استناد به ماده ۲۷ قانون اساس‌نامه شرکت ملی نفت و به پیشنهاد رئیس هیئت‌مدیره شرکت، با انتخاب دوبارهٔ فتح‌الله نفیسی، منوچهر فرمانفرماییان و باقر مستوفی به سمت اعضای هیئت‌مدیره شرکت نفت ایران برای چهار سال موافقت شد.

۲۶ اسفند

به مناسبت روز نفت، ۲۸ نفر از مدیران ۲۸ روزنامه شهرستان‌های مختلف سه روز مهمان شرکت ملی نفت ایران بودند و از منطقه

فؤاد روحانی (۱۲۸۶-۱۳۸۲ش)

دکتر فؤاد روحانی، مترجم کتاب جمهور افلاطون، عضو هیئت‌مدیره شرکت ملی نفت ایران و نخستین دبیرکل اوپک از حقوق‌دانان اصلی عرصه نفت در ایران بود. او پیش از ملی شدن صنعت نفت وارد شرکت نفت شد و به عنوان مشاور حقوقی شرکت ملی نفت و عضو هیئت‌مدیره فعالیت کرد. روحانی همچنین یکی از بنیان‌گذاران سازمان اوپک به شمار می‌رود و کتابی نیز به نام تاریخ اوپک (۱۳۵۳) نگاشته است. او، علاوه بر کتاب *صنعت نفت ایران، بیست سال پس از ملی شدن نفت* و *تاریخ ملی شدن نفت و زندگی سیاسی مصدق* را به رشته تحریر درآورد.

نفـت البـرز و سـراجه بازدیـد کردنـد.

۲۷، ۲۸ و ۲۹ اسفند

جشن‌های سه‌روزه نفت در شهرستان‌های ایران

بـه مناسـبت دهمیـن سـال ملـی شـدن صنعـت نفـت، جشـن سـه‌روزه باشـکوهی در سراسـر کشـور برپـا شـد.

۲۸ اسفند

بزرگداشت کارکنان صنعت نفت

بـه مناسـبت دهمیـن سـال ملـی شـدن صنعـت نفـت ایـران، هفتـاد نفـر از کارکنـان صنعـت نفـت کـه بیـش از سـی سـال سـابقه خدمت داشـتند، در حضـور شـاه معرفـی شـدند و مـدال دریافـت کردنـد.

شـمار کارگـران صنعـت نفـت ۴۶ هـزار و ۲۷۲ نفـر بـود کـه هـزار و ۹۰۲ نفـر از آنـان سـابقهٔ خدمـت سی‌سـاله داشـتند.

قهرمان سبیل

آقـای قاسـمعلی قـرق در دسـت کـه سـالیان دراز در سـمت پلیـس شـرکت ملـی نفـت انجـام وظیفـه می‌کنـد از جملـه افـرادی اسـت کـه در یـک مسـابقه شـرکت کـرد و نفـر دوم شـد ایـن مسـابقه نـه در ورزش، نـه در طـرز لبـاس بـود، بلکـه ایشـان مقـام دوم قهرمانـی در بزرگ‌تریـن و پرپشـت‌ترین سـبیل به‌دسـت آورد.

مراسم بزرگداشت کارکنان صنعت نفت با حضور محمدرضا شاه

ساختمان مرکزی شرکت ملی نفت ایران در حال احداث (۱۳۳۹)

۱۳۴۰ شمسی / ۱۹۶۱ میلادی

درآمد نفت، ۲۹۱ میلیون و ۱۰۰ هزار دلار

■ شبکهٔ ۲۴ کانالهٔ تهران ـ ری ـ قزوین ـ رشت برای تأمین ارتباطات منطقهٔ ری (تهران فعلی) و مراکز انتقال نفت ری، قزوین و پایانهٔ رشت راه‌اندازی شد.

■ خط لوله نفت ری ـ شاهرود و مراکز انتقال نفت دیزلی سبزآب، تنگ فنی و رازان در مسیر خط لوله فراورده سراسری اهواز ـ ری احداث شد.

■ میزان فروش فراورده‌های نفتی عمده بنزین هواپیما، بنزین موتور، نفت سفید، نفت‌گاز و نفت کوره به بیش از ۴ میلیون و ۳۰ هزار مترمکعب رسید که بیشترین فروش مربوط به تهران بود.

■ میزان فروش فراورده‌های غیر عمده مثل نفت زورق، نفت دیزل و روغن بر حسب وزن، گریس، قیر، وازلین و پارافین بر حسب حجم به ترتیب ۳۱ هزار و ۷۳۸ مترمکعب و ۱۶۴ هزار و ۶۸۹ تن بود.

■ گوریگی (Gurigi)، سفیرکبیر دربار واتیکان، در سفر خود به جنوب از تأسیسات نفت و جزیره خارگ بازدید کرد.

■ شرکت‌های گاز امریکا تلاش کردند صنایع برق را از میدان به در کنند و گاز را در خانه‌ها، مدارس جانشین برق کنند.

عده‌ای از شرکت‌کنندگان مسابقه تنیس

گسترش نسبی مصرف گاز خانگی
تعداد شبکه‌های توزیع کپسول‌های گاز در شهرهای مرکزی ایران افزایش یافت. مصرف گازهای بوتان و پروپان در تهران، اصفهان، اهواز و شیراز آغاز شد، طبقهٔ متمکن از آن استقبال کردند. مصرف نفت سفید به ۹۷۶ هزار مترمکعب رسید.

فروردین

کارکنان، رفاه

لوله‌های آب آشامیدنی محوطه خانه‌های پالایشگاه کرمانشاه کفاف احتیاج ساکنان را نمی‌داد. برای رفع مشکل، یک لوله ۳ اینچی جدید از دستگاه تصفیه آب مستقیم تا محوطه کارگران کشیده شد.

کارکنان، ورزش

مسابقه تنیس بین قهرمانان تهران و مسجدسلیمان در زمین تنیس امجدیه برگزار شد. قهرمانان مسجدسلیمان با نتیجه سه بر صفر برنده شدند. در مسابقه‌ای دیگر بین تیم‌های تنیس تهران و آبادان، پنج بر صفر به نفع قهرمانان آبادان پایان یافت.

کمک شرکت ملی نفت ایران به دانشگاه علوم شیراز

شرکت ملی نفت ایران یک میلیون ریال به دانشگاه علوم شیراز اهدا کرد.

- سفیرکبیر پاکستان از آبادان و مناطق نفت‌خیز بازدید کرد.
- محمدعثمان، سفیرکبیر افغانستان در ایران و استاد خلیل‌الله خلیلی، مشاور فرهنگی دربار افغانستان از تأسیسات نفت در آبادان بازدید کردند.
- چاه شماره ۸ اهواز (حدود ۳ کیلومتری اهواز) در عمق ۲ هزار و ۵۹۲ متر به نفت رسید.

۲۱ فروردین

اسدالله مقومی، از اعضای انجمن نفت، در دانشکده فنی تهران با عنوان «چگونگی پخش نفت در سرزمین ما» سخنرانی کرد.

۲۴ فروردین

نفت و مجلس

انتخاب دو نفر برای عضویت در شورای عالی نفت

مجلس شورای ملی در جلسه پنجشنبه، بیست و چهارم فروردین‌ماه ۱۳۴۰، به استناد بند الف ماده ۲۳ اساس‌نامه شرکت ملی نفت ایران، آقایان سید اسدالله موسوی و ملکشاه ظفر را به عضویت شورای عالی نفت انتخاب کرده است.

رئیس مجلس شورای ملی، رضا حکمت

۴ اردیبهشت

صادرات نفت از آبادان پس از هفتاد روز توقف به دلیل اختلافات سیاسی امنیتی بین ایران و عراق از سر گرفته شد.

۱۱ اردیبهشت

انتقال اداره تدارکات در حوزه قرارداد به شرکت ملی نفت ایران

نظارت و مسؤلیت عملیات اداره تدارکات در آبادان و مناطق نفت‌خیز به شرکت ملی نفت ایران واگذار شد.

۱۳ اردیبهشت

فؤاد روحانی، نماینده ایران، به ریاست اوپک انتخاب شد.

سوادآموزی کارگران

حدود ۵۵۰ کارگر تاکنون در طرح سوادآموزی شرکت ملی نفت شرکت کردند. طرح سوادآموزی، نخستین‌بار از سال ۱۳۲۵ با برگزاری کلاس‌های اکابر برای کارگران در انبار نفت نازی‌آباد اجرا شد.

۲۰ اردیبهشت

کارکنان، رفاه

آموزش و تشکیل شرکت‌های تعاونی

هیئتی به نمایندگی از شرکت ملی نفت برای آموزش و فراهم‌کردن تشکیل شرکت‌های تعاونی در اهواز، آبادان، مسجدسلیمان، معشور، نفت‌سفید، آغاجاری، هفتگل، گچساران، لالی و خارگ به جنوب سفر کرد.

۲۵ اردیبهشت

مرکز اطلاعات و نشریات فنی فرانسه در کتابخانه مرکزی شرکت ملی نفت ایران نمایشگاهی برپا کرد.

۲۸ اردیبهشت

■ **بازدید طبقات مختلف مردم و ارباب جراید از منطقه سراجه و البرز**

بیش از صد نفر از اقشار مختلف مردم و برخی ارباب جراید به دعوت اداره کل انتشارات و رادیو از منطقه نفت و گاز سراجه و البرز بازدید کردند.

■ بخش تعمیرات اداره حمل‌ونقل پالایشگاه آبادان جایزه «یک میلیون ساعت کار بدون حادثه» با حفظ استاندارد بین‌المللی ایمنی را دریافت کرد.

۳۱ اردیبهشت

بخش امراض کودکان کارگران شرکت، در بیمارستان شرکت ملی نفت آبادان افتتاح شد.

○ خرداد

بازدید اولین اسقف ایرانی از مناطق نفت‌خیز

اسقف دهقانی، نخستین اسقف ایرانی، برای دیدن مسیحیان مناطق نفت‌خیز به مسجدسلیمان رفت.

۵ خرداد

نفت‌کش ۵۳ هزار تنی رضا پهلوی

نفت‌کش ۵۳ هزار تنی رضا پهلوی برای نخستین بارگیری در بندر خارگ پهلو گرفت. این نفت‌کش در کارخانه کشتی‌سازی «آتلانتیک ـ سن تازر» فرانسه ساخته شد و پس از نفت‌کش‌های رضا شاه کبیر و محمدرضا شاه، سومین نفت‌کش ایرانی بود.

۱۶ خرداد

کارکنان، رفاه

مجمع عمومی شرکت تعاونی کارگران خارگ با حضور آقایان ابقاء

محمود یمینی

امیرعباس موافق

انبار نفت نازی‌آباد

و ناهید، نمایندگان وزارت کار، تشکیل شد.

۲۴ خرداد

کنسرسیوم نفت اعلام کرد، اصل دریافت ۵۰ درصد منافع استخراج نفت از سوی دولت ایران دربارهٔ بهای نفت تصفیه‌شده نیز از این پس رعایت خواهد شد.

افتتاح دوره مهندسی مخازن زیرزمینی

دومین دوره کلاس‌های مهندسی مخازن زیرزمینی در سالن سخنرانی دانشکده فنی دانشگاه تهران افتتاح شد.

۲۵ خرداد

بازنشستگی دکتر گلد اشمیت

به مناسبت بازنشستگی دکتر اشمیت (Schmidt)، رئیس بخش زمین‌شناسی سازمان عملیات نفتی و برای قدردانی از دوازده سال خدمت او در صنایع نفت ایران، مراسمی با حضور رؤسای ادارات سازمان عملیات نفتی برگزار شد.

اعزام دانشجو به انگلستان برای دوره حسابداری خبره

شرکت ملی نفت هفت نفر از محصلان منتخب از میان داوطلبان را برای گذراندن دوره حسابداری خبره به انگلستان اعزام کرد: پرویز افتخار جواهری، عظیم عظیمی، سیامک خاکسار، عبدالحمید منوچهری، بهرام موحدی، ایرج معتمدی، رضا شکرچی.

۳۱ خرداد

کارکنان، رفاه

افتتاح شرکت تعاونی خدمات عمومی کارگران

شرکت تعاونی خدمات عمومی کارگران صنعت نفت به دست مهندس انتظام و با حضور امیرعباس هویدا، منوچهر فرمانفرماییان و جمعی از رؤسای بخش‌های مختلف و کارگران و نمایندگان در انبار نفت نازی‌آباد افتتاح شد.

تیر

خط لوله

خط لوله تهران ـ مشهد به طول ۸۲۱ کیلومتر و ظرفیت سالانه ۶۸۰ هزار تن مواد نفتی به بهره‌برداری رسید.

۱۰ تیر

مسئولیت و همکاری عملیات اداره تعلیم و تربیت فنی و صنعتی در مناطق نفت‌خیز که مدتی بر عهده شرکت‌های عامل بود، دوباره به شرکت ملی نفت ایران واگذار شد.

شمس‌الدین قطب سجادی

امیرحمزه آذری

محمدحسین مهذبی

سرکیس هاقلاتیانس

تولید روزانه نفت در مسجدسلیمان ۵۰۳۵۲ بشکه
تولید روزانه نفت در لالی ۱۱۹۳۸ بشکه

۲۳ مرداد

اکتشاف و حفاری البرز

چاه شماره ۹ البرز (در عمق ۸۷۹۱ فوت) به نفت رسید.

شهریور

علی معتمدی به سمت نماینده رئیس هیئت‌مدیره شرکت ملی نفت ایران در حوزه قرارداد کنسرسیوم منصوب شد.

۱۰ شهریور

انتقال خدمات اجتماعی به شرکت ملی نفت ایران

مسئولیت نظارت عملیات و اداره خدمات اجتماعی در حوزه قرارداد که مدتی بر عهده شرکت‌های عامل نفت در آبادان بود، دوباره به شرکت ملی نفت ایران واگذار شد.

۱۲ شهریور

خط لوله گاز از گچساران به شیراز احداث شد.

۱۵ شهریور

بیش از ۲ هزار نفر از فرزندان کارگران نفت به اردوهای تربیتی و تفریحی شرکت ملی نفت رفتند.

۲۰ شهریور

کارکنان

علی معتمدی، به جای دکتر علیقلی اردلان به سمت نماینده رئیس هیئت‌مدیره شرکت ملی نفت در حوزه قرارداد کنسرسیوم منصوب شد.

او از مؤسسهٔ حقوق بین‌المللی در ژنو فارغ‌التحصیل شد و از سال ۱۳۰۸ تا ۱۳۱۰ ش، ریاست دبیرخانه نمایندگی ایران را در سازمان جامعه ملل سابق بر عهده داشت. از سال ۱۳۱۷ تا ۱۳۱۸ ش، مدیر کل ثبت اسناد و املاک و پس از سه سال معاون نخست‌وزیر شد. در دولت احمد قوام، در سال ۱۳۲۱ ش، دو ماه به وزارت راه منصوب شد. همچنین، در سال ۱۳۳۱ ش، ریاست بانک عمران، در سال ۱۳۳۲ و ۱۳۳۳ ش، نیابت تولیت آستان قدس رضوی، در سال ۱۳۳۴ ش، وزیر مشاور کابینه علاء و تا سال ۱۳۳۸ ش، سفیرکبیر ایران در کانادا و هلند بود.

آمار سالانه پخش مواد نفتی ایران

■ نزدیک به ۳ میلیون و ۹۴۹ هزار و ۴۶۷مترمکعب مواد نفتی، به جز سوخت‌های هواپیمایی، در ایران به فروش رفت که ۹ درصد (۳۱۸ هزار و ۵۲۹ مترمکعب) بیشتر از سال‌های گذشته بود.

■ فروش فراورده عمده نفتی ـ بنزین موتور، نفت سفید، نفت‌گاز و نفت کوره ـ در مجموع، ۳ میلیون و ۹۱۷ هزار و ۷۳۰ مترمکعب بود.

■ مصرف تهران، خوزستان، آذربایجان و اصفهان به ترتیب ۳۸/۲ درصد، ۱۱/۵ درصد،۷/۶ درصد و ۶/۸ درصد از مجموع مصرف مواد نفتی را تشکیل می‌داد.

■ فروش گازبوتان و پروپان به ۴ هزار و ۱۱۲ تن متریک رسید و مصرف آن ۶۰ درصد افزایش یافت.

■ مصرف سوخت هواپیما ۳۰ درصد افزایش یافت (۱۱۲ میلیون و ۷۳۱ هزار و۳۱۲ لیتر).

آمار امور غیرصنعتی شرکت ملی نفت آبادان

■ حدود ۲ هزار و ۱۶۲ کیلومتر راه در مناطق نفت‌خیز برای تعمیر و نگهداری در دست شرکت ملی نفت آبادان بود.

■ ۹۴ پزشک، ۵ دندان‌پزشک، ۴ داروساز و ۳۶۰ پرستار دیپلمه شرکت ملی نفت آبادان مشغول به خدمت بودند.

صنعت نفت تا این زمان، ۲۰۰ میلیون ریال برای احداث ۲۰ مدرسه در آبادان و مناطق نفت‌خیز پرداخت کرد.

مهر

کارکنان، مسکن

اداره ساختمان شرکت ملی نفت ایران ۴۸ دستگاه آپارتمان در مناطق نفت‌خیز به کارکنان صنعت نفت تحویل داد.

۱ آبان

کمک شرکت ملی نفت ایران برای مبارزه با بی‌سوادی

ناصر شریف رازی، رئیس اداره آموزش شرکت ملی نفت ایران، برای مشارکت در طرح مبارزه با بی‌سوادی، یک میلیون و ۵۰۰ هزار ریال به وزارت فرهنگ اهدا کرد.

۶ آبان

اوپک

تشکیل سومین کنفرانس

کنفرانس اوپک در کاخ وزارت دارایی، در تهران، با حضور علی امینی، نخست‌وزیر، افتتاح شد و هیئت نمایندگی ایران به ریاست فؤاد روحانی، دبیرکل اوپک و هیئت‌های نماینده ونزوئلا، عربستان سعودی، کویت و قطر در این کنفرانس شرکت کردند.

۲۵ آبان

چاه شماره ۱ داریوش در ۵ کیلومتری جزیره خارگ به دست شرکت نفت ایران و پان امریکن به نفت رسید.

۲۹ آبان

خط لوله گاز گچساران ـ شیراز در کارخانه سیمان فارس بهره‌برداری شد .

آذر

■ شرکت ملی نفت با موافقت اداره فرهنگ استان تهران برنامه‌ای برای آشنایی دانش‌آموزان دبیرستان‌های تهران با آخرین تحولات صنعت نفت تدوین کرد.

فیلم مستند موج، مرجان، خارا

ساخت فیلم مستند پس از حدود پنج سال زحمت و تلاش دست‌اندرکاران آن پایان یافت.

■ پس از یک میلیون و ۲۰۰ روز ـ نفر تلاش، کار ساخت لوله و پایگاه بارگیری نفتکش‌ها در خارگ به پایان رسید.

۲ آذر

نخستین محمولهٔ نفت استخراج‌شده شرکت «پان امریکن» از زیر آب‌های خلیج‌فارس منتقل شد.

عباس عقدائی، رئیس هیئت‌مدیره انجمن نفت ایران

در سال ۱۲۹۲ ش، در تهران متولد شد. او در سال ۱۳۱۶ ش، در رشتهٔ ریاضی از دانشگاه فارغ‌التحصیل شد. عقدائی از سال ۱۳۱۹ ش، در شرکت نفت در آبادان در سمت‌های معاون شیمیست، شیمیست ارشد، رئیس اداره شیمیایی، معاون رئیس کل کارخانجات، رئیس کشتی‌رانی و حمل‌ونقل مواد نفتی، رئیس اداره پالایش و رئیس اداره طرح‌ها و برنامه‌ها خدمت کرد.

۳۰ دی

وزیر کشور در مناطق نفت‌خیز

تیمسار سپهبد عزیزی، وزیر کشور، از گچساران و مسجدسلیمان بازدید کرد.

بهمن

بازدید هیئت بازرسی شاهنشاهی از تأسیسات نفت

هیئت بازرسی شاهنشاهی برای مأموریت به گچساران سفر کردند و برای اولین‌بار از تأسیسات نفت بازدید کنند.

۸ بهمن

سومین گروه فرهنگی، متشکل از رؤسای ادارات تربیت معلم استان‌ها به دعوت شرکت ملی نفت و شرکت‌های عامل از تأسیسات نفت جنوب بازدید کردند.

۱۶ بهمن

کارکنان، رفاه

فروشگاه تعاونی کارگران در انبار ری به دست مهندس انتظام افتتاح کرد.

۱۷ بهمن

بازدید اعضای کانون مهندسین ایران

گروهی از مهندسان رشته نفت «کانون مهندسین ایران» از تأسیسات انبار نفت ری و آزمایشگاه‌های عملیات نفتی بازدید کردند.

اسفند

نمایندگان کنسرسیوم در ایران

نمایندگان شرکت‌های عضو کنسرسیوم نفت ایران برای بازدید از تأسیسات نفتی و مذاکره با مقامات شرکت ملی نفت به ایران آمدند.

۵ اسفند

تولید روزانه نفت خام در مسجدسلیمان	۵۰۴۹۹ بشکه
تولید روزانه نفت خام در لالی	۸۱۱۹ بشکه

۱۲ اسفند

اکتشاف و حفاری قم

چاه شماره ۱۰ البرز، در شمال قم، به نفت رسید.

۲۳ اسفند

آیت‌الله کاشانی در هشتاد سالگی درگذشت.

جایگاه‌های فروش فراورده‌های نفتی (بنزین) در تهران

در سراسر تهران، تجریش و شهرری، ۲۱ جایگاه فروش مواد نفتی با دو نوع تلمبه فعال و یدکی دایر شد. در جایگاه‌های تهران، روزانه ۵۷۱ هزار لیتر بنزین، ۴۹۶ هزار لیتر نفت سفید و ۱۵۶ هزار لیتر نفت‌گاز فروخته می‌شد.

کشف گازنفت در آلاسکا

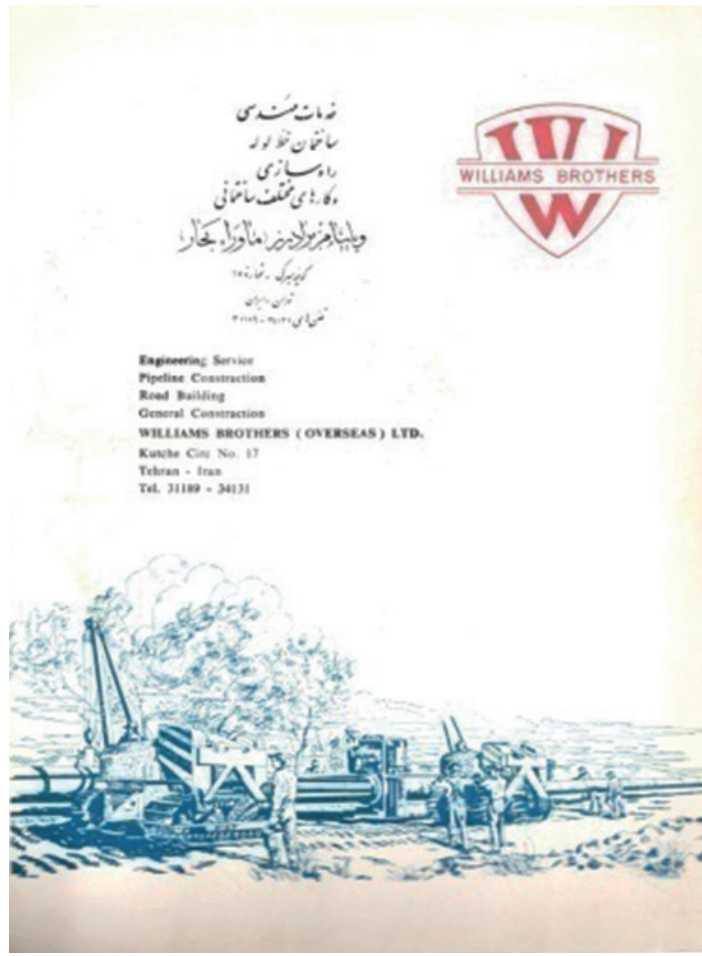
شرکت «استاندارد اویل» اعلام کرد، حفاری چاه اکتشاف گاز آن شرکت در ناحیه کنای آلاسکا (در عمق ۷۶۰۰ فوت) با تولید هزار و ۹۵۰ میلیون فوت مکعب گاز موفقیت‌آمیز بود.

نفت و نشریه کاوش

نشـریه کاوش از پیمانـکاران نفتـی آگهـی تبلیغاتـی می‌سـتاند تـا روزگارش بگـذرد. هویـدا بـر آن نظـارت می‌کـرد، کانونـی کم‌فـروغ بـود بـرای اهـل قلـم کـه خیلـی زود خامـوش شـد.

مقاله‌های این شمارهٔ نشریهٔ کاوش درباره نفت:

پـس از ۱۰ سـال از عبـدالله انتظـام؛ شـرکت ملـی نفـت ایـران نشـانه مبـارزه ملـت ایـران در راه ملی‌کـردن نفـت از دکتـر علـی امینـی؛ نفـت در ایـران باسـتان از اسـتاد ابراهیـم پـورداوود؛ تاریخچـه به‌وجودآمـدن صنعـت نفـت ایـران، ال. لاکهـارت؛ مزایـای مهـم قانـون نفـت، ۱۰ سـال کاوش در دل زمین‌هـای ایـران از مهنـدس باقـر پزشـکیان.

۱۳۴۱ شمسی / ۱۹۶۲ میلادی

درآمد نفت، ۳۴۲ میلیون و ۲۰۰ هزار دلار
(آمار درآمدهای نفتی بر اساس گزارش های سالانه بانک مرکزی است)

■مدیریت احداث، تعمیرات و نگهداری خطوط لوله از کارشناسان خارجی باز پس گرفته و به کارشناسان داخلی سپرده شد.
■ علائم و آثار نفت در ساحل دریای خزر، با توجه به منابع پرفشار گاز در دشت گرگان، تأیید شد.
■در سال ۱۳۴۱، حدود ۶۳ میلیون و ۶۲۲ هزار و ۷۰۲ تن نفت تولید شد که ۱۱/۱ درصد بیشتر از سال پیش از آن بود.
■از مناطق نفتشاه و البرز به ترتیب حدود ۳۱۴ و ۲۸۰ تن نفت استخراج شد.
■ دستگاه بزرگ کاتالیتیک رفورمر در پالایشگاه آبادان آغاز به کار کرد.
■مصرف سوخت جت در ایران به ۱۱۰ هزار مترمکعب و دو برابر سال ۱۳۳۹ رسید.

شرکت نفت بهران

شرکت نفت بهران در شهرری، جنب پژوهشگاه صنعت نفت، با مشارکت بخش خصوصی با نام تجاری اسو و تحت نظارت شرکت آمریکایی اکسان تاسیس شد.
■استخدام نیروی ایرانی در بخش فنی شرکت نفت افزایش یافت.

آمار فروش مواد نفتی در ایران از دهم اسفند ۱۳۴۰ تا یازدهم فروردین ۱۳۴۱

۳۵۳/۳۹۳ مترمکعب به جز سوختهای هواپیما، ۳۵۰/۲۵۹ مترمکعب فروش چهار فراورده عمده، ۳/۱۳۴ مترمکعب فروش سایر فراوردهها، ۵/۴۳۰ تن دیگر مشتقات نفتی مانند قیر و گریس و غیره، ۱۱/۴۱۲/۸۷۸ لیتر انواع سوخت هواپیما.

فروردین

تولید روزانه نفت خام در مسجدسلیمان ۴۹ هزار و ۷۵۳ بشکه

تولید نفت خام لالی ۸ هزار و ۵۲۰ بشکه

۱۹ فروردین

سومین همایش سالانه فنی در تهران برگزار شد و ۷۷ نفر از مهندسان و کارشناسان در آن شرکت کردند. موضوعاتی که در این همایش بررسی شد: زمین‌شناسی نواحی نفت‌خیز البرز و سراجه و حفاری چاه‌های آنجا، طرح دومین خط لوله سراسری ایران و پروژه پالایشگاه تهران و بهره‌برداری از گاز سراجه، پی‌ریزی ساختمان آبادان، بازدید از آزمایشگاه عملیات نفتی و تأسیسات سازمان پخش انبار ری، مجزاکردن مواد خام نفتی و گاز طبیعی، تجزیه نفت خام، نقشه‌برداری در حوزه قرارداد، جمع‌آوری اطلاعات تحت‌الارضی در ایران، توربین‌های گازی، ماشین‌آلات فنی، شیوهٔ استفاده از مقاومت مصالح و دستگاه‌های محاسبه الکترونیکی.

۲۲ فروردین

نفت‌کش اقیانوس‌پیما در خارگ

نفت‌کش اقیانوس‌پیمای «یونیورس دفیانس» (Universe Defiance)، متعلق به شرکت نفت گلف، با ظرفیت ۸۱ هزار تن، در جزیره خارگ بارگیری کرد و به اروپا رفت.

۳۱ فروردین

کارکنان، مسکن

دوازده دستگاه از خانه‌های نوساز آبادانبا حضور مهندس انتظام به کارگران واجد شرایط واگذار شد.

طوفان در جنوب

طوفان مهیبی در مسجدسلیمان رخ داد و به خانه‌های«نفتک» آسیب زیادی زد.

اردیبهشت

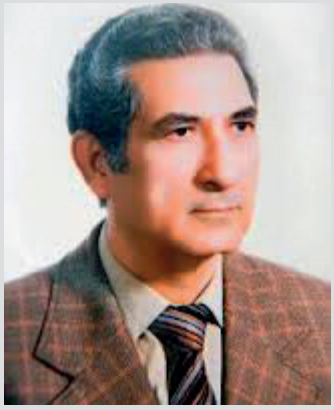
نمایشنامه آنتیگون از طرف انجمن هنرهای دراماتیک دانشکده فنی آبادان به کارگردانی هالر به نمایش درآمد.

۹ اردیبهشت

آموزگار، علامه‌زاده، کیوانی، مجاهد و مدیران جراید شهرستان‌ها از نمایشگاه دائمی نفت و عملیات حفاری چاه شماره ۱۵ اهواز بازدید کردند.

۱۱ اردیبهشت

چاه اکتشافی شماره ۱ خلف‌آباد که با به‌کارگیری داده‌های لرزه‌نگاری کشف شده بود، پس از ۲۴۹ روز حفاری (در عمق ۱۰ هزار و ۷۸۶ فوت) به نفت رسید.

محمدعلی صفریان

(۱۳۰۸ -۱۳۷۶ش)

صفریان، مترجم برجسته‌ای که اهل آبادان بود و در شرکت نفت به کار ترجمه پرداخت. او پس از اتمام تحصیلات متوسطه به آموزشگاه فنی آبادان (دانشکده نفت آبادان) راه یافت. نخستین شغل صفریان در شرکت نفت در اداره حسابداری شکل گرفت و پس از مدتی به اداره انتشارات منتقل شد. ترجمه‌های وی به صورت مشترک با صفدر تقی زاده انجام گرفت و دفتر کار او به مرور زمان به محل آمد و شد جوانان علاقه‌مند به ادبیات تبدیل شد. صفریان تا پایان دهه ۱۳۵۰ در شرکت نفت آبادان ماند و با آغاز جنگ تحمیلی عراق علیه ایران آبادان را به قصد تهران ترک کرد و در شرکت نفت تهران به کار خود ادامه داد.

۱۲ اردیبهشت

دکتر پینا کابونی، سفیرکبیر ایتالیا و همسرش به ایران آمدند و از پالایشگاه آبادان بازدید کردند.

۱۶ اردیبهشت

اهواز، برنده جام سلجوقی

جایزهٔ سلجوقی، به دلیل کمتر بودن تصادفات صنعتی در منطقه شرکت ملی نفت اهواز به منطقهٔ اهواز تعلق گرفت.

۲۰ و ۲۱ اردیبهشت

مسابقات وزنه‌برداری مناطق نفت‌خیز در مسجدسلیمان برگزار شد و تیم مسجدسلیمان با ۵۶ امتیاز مقام اول را کسب کرد.

۲۹ اردیبهشت

سد سفیدرود به دست شاه افتتاح شد. این سد ۱۰۸ متری که با درآمد نفت ساخته شد، از بلندترین سدهای دنیا بود.

۲ خرداد

کارکنان، مسکن

عبدالله انتظام طی مراسمی اسناد مالکیت ۱۰۴ دستگاه خانه کارگری را به کارگران شرکت ملی نفت ایران در مشهد داد.

۱۷ خرداد

مراسم جشن فارغ‌التحصیلی دانشجویان دانشکده فنی آبادان با حضور رؤسای ادارات دولتی و شرکت ملی نفت ایران و استادان در سالن سینما تاج برگزار شد.

۲۰ خرداد

چاه شماره ۱۱ البرز (در عمق ۲ هزار و ۷۴۱ متر، در ۴۷۰ متری جنوب غربی چاه شماره ۵) به بهره‌برداری رسید. پس از به نفت رسیدن این چاه، حفاری چاه شماره ۱۲ نیز در این منطقه آغاز شد.

۲۹ خرداد

سمینار نفت

سمینار نفت برای آشنایی مدیران جراید تهران و شهرستان‌ها با صنعت نفت ایران، با سخنرانی عبدالله انتظام افتتاح شد.

۷ تیر

مجمع عمومی سالانه شرکت نفت ایران و «پان امریکن» (ایپاک) به ریاست مهندس عباس پرخیده و با حضور مدیران و بازرسان شرکت برگزار شد و پرخیده به ریاست هیئت‌مدیره و هامیلتون

(Hamilton) بـه سـمت مدیرعاملـی انتخـاب شـدند.

۱۱ تیر

سـازمان کشـورهای صـادر کننـده نفـت (اوپـک) بـا صـدور یـک قطعنامـه بـه اتحادیـه کشـورهای نفتـی اخطـار داد کـه بهـای نفـت خـام بایـد افزایـش یابـد.

۲۱ تیر

شـاه و فـرح از اردوی فرزنـدان کارگـران صنعـت نفـت در محمـود آبـاد بازدیـد کردنـد.

۶ مرداد

شـرکت‌های عامـل نفـت ایـران بـا همـکاری دانشـگاه تهـران و دانشـگاه اسـتنفورد دومیـن دورهٔ آمـوزش مدیریـت را بـا ۴ اسـتاد امریکایـی و ۱۹ اسـتاد ایرانـی در هتـل زیباکنـار رشـت برگـزار کـرد.

۲۸ مرداد

بهره‌بـرداری مخـزن یـک میلیـون گالنـی در کرمانشـاه بـا حضـور مهنـدس انتظـام آغـاز شـد.

۱۰ شهریور

گردهمایـی بین‌المللـی نفـت بـا حضـور ۲۰۰ نفـر از نماینـدگان نفتـی جهـان و کارشناسـان نفـت طـی روزهـای ۱۰ تـا ۲۴ شـهریور در تهـران برگـزار شـد.

۴ مهر

کمک شرکت‌های عضو کنسرسیوم به زلزله‌زدگان بوئین‌زهرا

برلیـن (Berlin)، مدیرعامـل شـرکت‌های عامـل نفـت ایـران، بـه همـراه ولـدرز (Wilders)، قائم‌مقـام مدیرعامـل، رحمـت‌الله قوامـی، معـاون مدیرعامـل شـرکت‌های عامـل نفـت، مبلـغ صـد وپنجـاه هـزار لیـره از سـوی شـرکت‌های عضـو کنسرسـیوم بین‌المللـی نفـت بـه زلزلـه‌زدگان اهـدا کردنـد.

۱۲ مهر

نوسـازی و تجهیـز اسـکله شـماره ۲۱ بنـدرگاه آبـادان پایـان یافـت و بهره‌بـرداری از آن بـا پهلوگرفتـن کشـتی «بـورد شـپرد» بـرای تخلیـه ۱۶ هـزار تـن کاتالیـزور، از سـر گرفتـه شـد.

۲۵ مهر

هـوارد پیـج، رئیـس شـرکت‌های شـش‌گانه کنسرسـیوم و عاقـد قـرارداد نفـت در رأس یـک هیئـت شـش‌نفری بـرای مذاکـره دربـاره نفـت بـه تهـران آمـد.

حسن کامشاد

حسن میرمحمدصادقی معروف به حسن کامشاد، در اصفهان و در خانواده‌ای بازاری در سال ۱۳۰۴ ش متولد شد. در ۱۳۲۴ در رشته حقوق لیسانس گرفت. در همین سال‌ها به عنوان هوادار با حزب توده و روزنامه حزب توده یعنی روزنامه مردم، آشنا شد. حسن کامشاد، مترجمی که طی سالیان طولانی به عنوان کارمند شرکت نفت در خوزستان و تهران خدمت کرد. مدتی به دعوت دانشگاه کمبریج برای تدریس زبان فارسی به انگلستان رفت و در کنار تدریس به تحصیل زبان و ادبیات فارسی در این دانشگاه پرداخت. رساله دکترای او درباره نشر معاصر فارسی بود. وی پس از پنج سال تحصیل به ایران بازگشت و سال‌ها در ایران بود تا اینکه از طرف شرکت نفت به لندن رفته و پس از بازنشستگی به تألیف و ترجمه مشغول شد.

آبان

گزارش فعالیت شرکت‌های عامل کنسرسیوم

تولید نفت خام:

میانگین روزانه یک میلیون و ۲۲۷ هزار بشکه

پالایش:

میانگین روزانه ۳۵۳ هزار بشکه

صادرات:

■ ۱۱۸ کشتی نفت‌کش معادل ۳ میلیون و ۳۷۸ هزار تن نفت خام سنگین از بندر معشور و خارگ بارگیری کرد.

■ عملیات متناسب با نیازمندی‌های پالایشگاه آبادان و صادرات از مرکز بارگیری به ۳۷ هزار و ۲۳۲ بشکه رسید.

حفاری:

حفاری چاه‌های شماره ۷ پازنان، ۱۸ اهواز و ۶۸ و ۶۹ آغاجاری پایان یافت و این چاه‌ها به نفت رسید.

تحویل گاز:

یک میلیون و ۹۵۱ هزار فوت مکعب گاز به آبادان و۱۰۶ میلیون فوت مکعب به شیراز

توزیع داخلی فراورده نفتی:

۱۸ میلیون و ۱۵۷ هزار بشکه

۸ آبان

بریچمن (Bridgeman)، رئیس شرکت نفت انگلیس، برای مذاکرات محرمانه به تهران آمد.

۱۱ آبان

بازدید سفیرشوروی از آبادان

به دعوت شرکت ملی نفت ایران، پگوف، سفیرکبیر شوروی از تأسیسات نفتی ایران بازدید کرد.

۱۹ و ۲۰ آبان

تولید ۲ میلیارد بشکه نفت

شرکت سهامی اکتشاف و تولید نفت ایران اعلام کرد، مجموع برداشت نفت خام از منطقه آغا جاری به قم تولید ۲ میلیارد بشکه نفت خام رسید.

آغاجاری هم‌ردیف مناطق عظیم نفت‌خیز تگزاس (امریکا)، کرکوک (عراق)، بورگان (کویت) و قوار (عربستان) بود که تا آن

زمـان، میـزان تولیدشـان بـه ایـن رقـم رسـیده بـود.

۲۱ آبان

اداره آزمایشگاه‌های مهندسی نفت آغاز به کار کرد.

۲۶ آبان

دکتـر ریاحـی، وزیـر بهـداری و دو نفـر از مدیـران کل آن وزارتخانـه، از مؤسسـات بهداشـتی و بهداری‌هـای شـرکت ملـی نفـت آبـادان بازدیـد و مرکـز مبـارزه بـا بیمـاری سـل را در آبـادان افتتـاح کردنـد.

۲۹ آبان

دسـتگاه جدیـد تبدیـل کاتالیـک شـماره ۱ پالایشـگاه آبـادان کـه بنزیـن مرغوب‌تـری تولیـد می‌کـرد، بـه دسـت مهنـدس مهـدوی، اسـتاندار خوزسـتان، افتتـاح شـد. شـرکت امریکایـی «یونیورسـال اویـل پرودکتـس» ایـن دسـتگاه را طراحـی کـرد و شـرکت «فلوئـور اسـخات فلـوت» ایـن دسـتگاه را بـا ظرفیـت ۲۰ هـزار بشـکه در روز و یـک میلیـون تـن در سـال سـاخته بـود. بـا کمـک ایـن دسـتگاه ترکیبـات مخصـوص تولیـد فراورده‌هـای مهـم نفتـی مثـل بنزیـن هواپیمـا ممکـن شـد.

آذر

گزارش فعالیت شرکت‌های عامل کنسرسیوم

تولید نفت خام:

میانگین روزانه یک میلیون و ۵۴۶ هزار بشکه

پالایش:

میانگین روزانه ۳۴۷ هزار بشکه.

صادرات:

- ۱۶۶ کشـتی نفت‌کـش ۵ میلیـون و ۴۹ هـزار تـن سـنگین از بنـدر معشـور و خـارگ بارگیـری کـرد.
- ۸۰ کشـتی نفت‌کـش اقیانوس‌پیمـا ۹ میلیـون و ۳۴۱ هـزار و ۸۰۰ بشـکه فـراورده نفتـی از آبـادان بارگیـری کرد.

حفاری:

چاه شماره ۲ بی‌بی حکیمه و شماره ۱۹ اهواز به نفت رسید.

تحویل گاز:

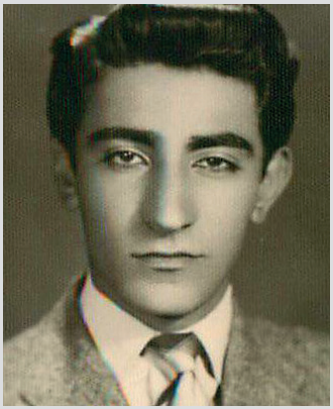
۲ میلیـون و ۲۰۰ هـزار فـوت مکعـب بـه آبـادان و ۱۴۰ میلیـون فـوت مکعـب بـه شـیراز

توزیع داخلی فراورده نفتی

یک میلیون و ۸۴۲ هزار و ۴۰۰ بشکه

توزیع و حمل‌ونقل مواد نفتی در ایران

حمل‌ونقـل و توزیـع مـواد نفتـی و مشـتقات آن و گاز مایـع و طبیعـی بـر عهـده شـرکت ملـی نفـت ایـران بـود. از طریـق ۲ هـزار و ۵۰۰ کیلومتـر خـط لولـه سراسـری (۵۰ درصـد تـن) و واگـن هـای مخـزن‌دار راه‌آهـن (۳۰ درصـد تـن) و بـه وسـیلهٔ حـدود ۲ هـزار کامیـون نفت‌کـش (۱۷ درصـد تـن)، مـواد نفتـی از پالایشـگاه‌های آبـادان، کرمانشـاه، مسجدسـلیمان، آغاجـاری و البـرز و گریـس از خـارج از کشـور، حمـل و توزیـع می‌شـد. گاز طبیعـی نیـز از ناحیـه گچسـاران بـا خـط لولـه بـه شـیراز منتقـل می‌شـد.

قباد فخیمی

قباد فخیمی، در سال ۱۳۱۲ ش در شهرستان همدان متولد شد و تمام دوران تحصیل خود را در آبادان سپری کرد. در سال ۱۳۳۰ وارد آموزشگاه فنی نفت و صنعت نفت ایران شد. در مدیریت‌های امور بین‌المللی، پالایش، پخش و فروش داخلی در شرکت ملی نفت در تهران خدمت کرد. او، یکی از پایه‌گذاران فعالیت‌های بین‌المللی صنعت نفت ایران به شمار می‌رود. در کتاب *سی سال نفت ایران*، خاطرات خود را شرح می‌دهد و همراه آن تحولات صنعت نفت را به صورتی که تاکنون بی‌سابقه است، بی‌پرده‌پوشی بیان می‌کند.

تأسیسات:

دستگاه بهره‌برداری شماره ۱ اهواز به ظرفیت ۷۵ هزار بشکه در روز و دستگاه بهره‌برداری شماره ۳ گچساران به ظرفیت ۲۰۰ هزار بشکه در روز راه‌اندازی شد.

۱ آذر

استخراج نفت در حوزه قرارداد شرکت‌های عامل به ۱ میلیون و ۵۴۶ هزار بشکه در روز رسید.

۲۹ آذر

اهدای نشان نفت به کارکنان

به پاس خدمات سی‌سالهٔ کارکنان در صنعت نفت، مهندس رمضان‌نیا، معاون رئیس کل مناطق نفت‌خیز، در مراسمی به برخی از کارکنان نشان افتخار اهدا کرد. کارکنانی که مفتخر به دریافت نشان شدند: شفایی، دولت‌آبادی، انفهاس، ایرانپور و عدیلی از حمل‌ونقل؛ دلفی، فرامرزی، موچه کیانی و ویسی‌زاده از کارخانه برق؛ هاشمی از بهره‌برداری؛ جزایی، نسیان‌پور و شیخ فقیر از تعمیرگاه مرکزی؛ مظلومیان از تعمیرات برق؛ سوارنژاد، شهنی دانش و میناس منصوریان از انبارها؛ چشمه شاهی از تعمیرات مکانیکی؛ لئون حق‌وردیان و سوقومون از حسابداری؛ عباس آزادمهر از سازمان بهره‌وری؛ قراخانیان از برآورد فنی.

دی

گزارش فعالیت شرکت‌های عامل کنسرسیوم

تولید نفت خام:

میانگین روزانه یک میلیون و ۵۱۱ هزار و ۶۶۶ بشکه

پالایش:

میانگین روزانه ۴۱۳ هزار بشکه

صادرات:

- ۱۲۹ فروند نفت‌کش ۳ میلیون و ۸۹۹ هزار و ۸۰۰ تن نفت خام از بندر معشور و جزیره خارگ بارگیری کرد.
- ۷۸ فروند نفت‌کش اقیانوس‌پیما ۹ میلیون و ۲۳۳ هزار و ۳۰۰ بشکه فراورده نفتی از آبادان بارگیری کرد.

حفاری:

حفاری چاه‌های شماره ۱ منصوری، شماره ۲ خلف‌آباد، شماره ۱ مشتاق و عملیات حفاری چاه‌های توسعه شماره ۲۰ و ۲۱ اهواز

آغـاز شـد.

۱ دی

مسـعود اخبـاری، کارمنـد اداره نقشه‌کشـی زمین‌شناسـی شـرکت‌های سـهامی اکتشـاف و تولیـد نفـت ایـران بـرای یـک دوره شـش‌ماهه آموزشـی در رشـته فتوگرامتـری (چهـار مـاه در مرکـز آموزشـی بین‌المللـی «دلـف» (Delft) هلنـد و دو مـاه در شـرکت «بریتیـش پترولیـوم» از سـوی شـرکت بـه خـارج اعـزام شـد.

۱۹ دی

مهنـدس پوزشـی بـه ریاسـت اداره کل روابـط عمومـی شـرکت‌های عامـل نفـت ایـران منصـوب شـد.

۲۲ دی

دکتـر میناسـیان، داروسـاز ارشـد بهـداری شـرکت ملـی نفـت ایـران در مناطـق نفت‌خیـز، از سـوی شـرکت نفـت بـرای گذرانـدن شـش مـاه دوره آموزشـی بـه انگلسـتان اعـزام شـد.

۲۶ دی

جشـنی بـه مناسـبت موفقیـت در تولیـد ۲ میلیـارد بشـکه نفـت در منطقـۀ نفت‌خیـز آغاجـاری، بـا حضـور مهنـدس سـلجوقی، رئیـس کل شـرکت ملـی نفـت ایـران در مناطـق نفت‌خیـز، مگنـس (Magnus)، رئیـس شـرکت سـهامی اکتشـاف و تولیـد نفـت ایـران، پنـل و مهنـدس رمضان‌نیـا، قائم‌مقـام و معـاون شـرکت، برگـزار شـد. تولیـد منطقـۀ آغاجـاری بـه ۹۲۰ هـزار بشـکه در روز رسـید.

بهمن

گزارش فعالیت شرکت‌های عامل کنسرسیوم

تولید نفت خام:

میانگین روزانه یک میلیون و ۴۲۶ هزار بشکه

صادرات:

۱۳۶ فرونـد کشـتی نفت‌کـش ۳ میلیـون و ۹۸۵ هـزار و ۷۰۰ تـن سـنگین نفـت خـام از بنـدر معشـور و خـارگ بارگیـری کـرد.

حفاری:

حفـاری چاه‌هـای شـماره ۲ بی‌بـی حکیمـه، شـماره ۱ مشـتاق، شـماره ۲۰ و ۲۱ اهـواز، شـماره ۷۰ و ۷۱ آغاجـاری و شـماره ۴۵ گچسـاران پایـان یافـت.

تحویل گاز:

یـک میلیـون و ۹۹۳ هـزار فـوت مکعـب بـه آبـادان و ۱۱۸ میلیـون فـوت مکعـب بـه شـیراز .

جی. ای. واردر
رئیس هیئت‌مدیره و مدیرعامل شرکت سهامی اکتشاف و تولید نفت ایران و شرکت سهامی تصفیه نفت ایران

۲۹ بهمن

سیروس نقشینه برای شرکت در نوزدهمین کنفرانس سالانه انجمن مهندسین محافظت فلزات به نیویورک سفر کرد.

اسفند

گزارش فعالیت شرکت‌های عامل کنسرسیوم

تولید نفت خام:

میانگین روزانه یک میلیون و ۴۵۶ هزار تولید بشکه

صادرات:

۱۵۰ فروند کشتی نفت‌کش اقیانوس‌پیما ۴ میلیون و ۵۷۵ هزار تن نفت خام بارگیری کرد.

حفاری:

چاه‌های شماره ۲۲ در منطقه اهواز و شماره ۳ در بی‌بی حکیمه به نفت رسید.

تحویل گاز:

۲ میلیون و ۱۱۷ هزار فوت مکعب گاز به آبادان و ۱۳۹ میلیون فوت مکعب گاز به شیراز

۱ اسفند

■ نصب ساخت سه دستگاه جدید تصفیه (کاپر کلورایـد) در پالایشگاه آبادان آغاز شد.

■ بودجه سال ۱۳۴۲ با ۵۰۰ میلیون تومان کسری تصویب شد.

■ ای. دبلیو. برلین، رئیس امریکایی شرکت‌های عامل نفت، کناره‌گیری کرد. او در سال ۱۳۳۸ ش به عنوان یکی از شرکای امریکایی به ایران آمد و چندماه بعد رئیس شرکت‌های عامل شد. پس از او، جی. ای. واردر (J. A. Vardar) انگلیسی که ۱۴ درصد سهام کنسرسیوم را نمایندگی می‌کرد، به جای او منصوب شد.

۲ اسفند

تولید روزانه نفت خام در مسجدسلیمان	۵۶۹۰۴ بشکه
تولید روزانه نفت خام در لالی	۸۰۷۹ بشکه
تولیدروزانه نفت خام در هفتگل	۱۳۶۴۰بشکه
تولید روزانه نفت خام در نفت‌سفید	۳۴۳۱۰۱ بشکه

۶ اسفند

هیئت وزیران به پیشنهاد رئیس هیئت‌مدیره شرکت ملی نفت و موافقت وزارت دارایی، با انتخاب دوبارهٔ فؤاد روحانی و رضا فلاح به

سمت هیئت‌مدیره شرکت برای چهار سال موافقت کرد.

۲۴ اسفند

چاه شماره ۳ بی‌بی حکیمه به نفت رسید و پس از آزمایش معلوم شد، این چاه روزانه ۲۷ هزار و ۷۰۰ بشکه نفت را دارد.

کنگره حزب زحمتکشان در اصفهان، پشت تریبون بقایی در حال سخنرانی (۱۳۴۱ش)

۱۳۴۲ شمسی / ۱۹۶۳ میلادی

درآمد نفت، ۳۸۸ میلیون دلار

■ حدود ۶۰ درصد از درآمد نفت زیر نظر سازمان برنامه، به برنامهٔ سوم عمرانی اختصاص داده و باقی درآمد نفت در بودجه جاری کشور و زیر نظر وزارتخانه‌ها هزینه شد. کسری بودجه، از این محل و چاپ اسکناس و مالیات بر درآمد جبران شد.

■ شبکه شش‌کاناله تهران ـ سمنان برای نظارت از راه دور مرکز انتقال نفت سمنان راه‌اندازی شد.

■ حدود ۲ هزار و ۳۲۸ میلیون شبکه نفت (MMSTB) و یک میلیون و ۸۴۷ هزار فوت مکعب گاز تولید شد.

■ مجتمع پتروشیمی شیراز آغاز به کار کرد.

■ درآمد ارزی سالانه ایران از نفت به ۳۸۸میلیون دلار رسید.

■ شرکت‌های عامل به دلیل موفقیتی که در کاهش ضریب تکرار حوادث در سال ۱۳۴۱ به دست آورد، از شورای ملی ایمنی امریکا نشان افتخار ایمنی گرفت.

■ شمار کارکنان خارجی شرکت‌های عامل نفت ایران به ۴۲۴ نفر رسید که صد نفر کمتر از سال پیش از آن بود.

■ پژوهش‌های پتروشیمی نشان داد، نیتروژن و آمونیاک مایع را می‌توان با وضع اقتصادی این زمان، در ایران تولید کرد.

■ شرکت های عامل فعالیت اکتشافی در جنوب غربی ایران، نواحی بی‌بی حکیمه، سیروس، فارس، خلف‌آباد، مارون و رگ‌سفید، ظرفیت نفتی جنوب غربی را دو برابر کرد.

■ کارآموزانی از کشورهای مختلف جهان در رشته‌های گوناگون صنعت نفت به ایران آمدند و دوره‌های آموزشی را در نواحی اکتشاف شرکت ملی و همچنین اداره مرکزی گذراندند.

شهر نفتی در تهران

به گزارش روزنامه انگلیسی *تهران جورنال*، اجرای طرح ساخت یک شهر نفتی مدرن و یک پالایشگاه با ظرفیت سالانهٔ ۵ میلیون تن در تهران، نیاز نفتی شمال کشور را تأمین می‌کرد. هزینهٔ ساخت این شهر نفتی ۱۱۵ میلیون دلار برآورد و تخمین زده شد، نه تنها این پالایشگاه مخارج ۵ سال اول کار خود را تأمین می‌کند، ۲۸ میلیون نیز به درآمد نفت کشور می‌افزاید و همچنین، سالانه ۵۷ میلیون دلار برای کشور ارزآوری دارد. قرار بود شرکت‌های آلمانی و فرانسوی این پالایشگاه را بسازند.

فروردین

گزارش فعالیت شرکت‌های عامل کنسرسیوم

تولید نفت خام:

میانگین روزانه یک میلیون و ۵۲۱ هزار بشکه

صادرات:

۱۵۴ فرورند کشتی نفت‌کش ۴ میلیون و ۶۲۱ هزار تن سنگین نفت خام بارگیری کرد.

حفاری:

چاه شماره ۲ خلف‌آباد در لایه بنگستان به نفت رسید.

تحویل گاز:

یک میلیون و ۷۴۲ هزار فوت مکعب به آبادان و ۱۰۰ میلیون فوت مکعب به شیراز

کمک‌های مالی:

مبلغ یک میلیون ریال برای حفظ آثار باستانی جزیره خارگ به اداره کل باستان‌شناسی و ۲ میلیون و ۲۰۰ هزار ریال به موسسهٔ پلی تکنیک تهران.

۱ فروردین

تولید روزانهٔ نفت خام درمسجدسلیمان	۵۸۲۸۴ بشکه
تولید روزانه نفت خام در لالی	۹۱۱۶ بشکه
تولید روزانه نفت خام در هفتگل	۱۱۰۹۳۷ بشکه
تولید روزانه نفت خام در نفت‌سفید	۳۱۵۶۹ بشکه

۱۵ فروردین

مسابقات وزنه‌برداری کارکنان مناطق نفت‌خیز با حضور شمار زیادی از تماشاچیان در سالن باشگاه البرز آغاجاری برگزار شد.

اردیبهشت

گزارش ماهانهٔ فعالیت شرکت‌های عامل کنسرسیوم

تولید:

میانگین روزانه یک میلیون و ۵۸۵ هزار بشکه

پالایش:

میانگین روزانه ۳۴۸ هزار بشکه

صادرات:

۶۳ فروند کشتی اقیانوس‌پیما ۸ میلیون و ۱۳۶ هزار و ۶۰۰ بشکه فراورده نفتی بارگیری کرد.

کارکنان

عبدالمجید ناصری

متولد ۱۲۹۱ش، در سال ۱۳۱۳ از دبیرستان البرز فارغ التحصیل شد و در فروردین ۱۳۱۶ به خدمت شرکت نفت در آمد. او در سال ۱۳۲۹، برای مطالعه دربارهٔ تهیه انواع روغن موتور به انگلستان و فرانسه رفت و در سال ۱۳۳۳، برای گذراندن یک دوره در دانشگاه تولید و رهسپار امریکا شد. او در سمت‌های گوناگون خدمت کرد: معاون بازرسی کل پخش؛ رئیس ناحیه شاهرود؛ رئیس ناحیه خوزستان؛ رئیس دایره فروش کل؛ رئیس بازرسی کل پخش؛ رئیس اداره برنامه تدارکات مواد نفتی؛ رئیس اداره کل فروش. او در نهایت به ریاست اداره کل خطوط لوله منصوب شد.

۱۵۴ فرورند کشتی نفت‌کش ۴ میلیون و ۶۸۱ هزار تن نفت خام سنگین بارگیری کرد.

توزیع داخلی فراورده نفتی:

۱۸ میلیون و ۷۳۴ هزار و ۹۰۰ بشکه

تأسیسات:

سه دستگاه مخصوص پالایش کلرورس به ظرفیت ۱۳ هزار و ۶۰۰ بشکه نصب شد.

حفاری:

حفاری چاه‌های شماره ۳ خارگ پایان یافت. چاه شماره ۲۴ اهواز و شماره ۸ پازنان به عنوان چاه مراقبت تکمیل شد.

تحویل گاز:

یک میلیون و ۹۰۵ هزار فوت مکعب گاز به آبادان و ۱۶۳ میلیون فوت مکعب گاز به شیراز تحویل داده شد.

۱ اردیبهشت

■ چاه شماره ۱ کرند در حوزه قرارداد در لایه آسماری سنگ آهکی به نفت رسید.

۲۴ اردیبهشت

حفاری چهارمین چاه نفت از مجموع ۱۲ حلقه چاه در جزیره خارگ آغاز شد.

۳۱ اردیبهشت

چاه شماره ۳ خارگ (در عمق ۱۰ هزار و ۸۷۲ پا) به ناحیه نفت‌گیر سنگ آهکی برخورد کرد و به نفت رسید.

خرداد

گزارش فعالیت شرکت‌های عامل کنسرسیوم

تولید:

میانگین روزانه یک میلیون و ۴۰۱ هزار بشکه

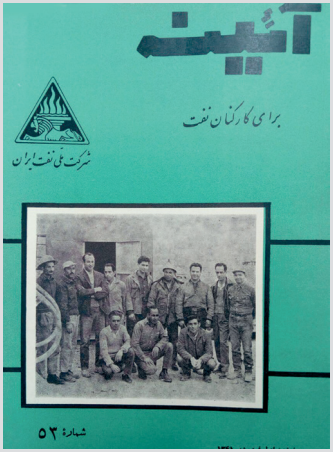
پالایش:

میانگین روزانه ۳۱۹ هزار بشکه

صادرات:

■ ۶۵ کشتی نفت‌کش ۶ میلیون و ۹۵۴ هزار و ۸۰۰ بشکه فراورده نفتی بارگیری کرد.

■ ۱۴۷ فرورند کشتی نفت‌کش ۴ میلیون و ۵۱۴ هزار و ۷۰۰ تن سنگین نفت خام بارگیری کرد.

آئینه؛ نشریه صنعت نفت در جنوب بود که بخشی از آرا و نظرات کارکنان به همراه خبرهای اداری و هنری در آن درج می‌شد. اشعار ابوالقاسم حالت زینت بخش آن بود و طرفداران بسیاری داشت.

توزیع داخلی فراورده نفتی:
یک میلیون و ۶۱۵ هزار و ۳۰۰ بشکه به شرکت ملی نفت ایران
حفاری:
چاه شماره ۷۳ آغاجاری به نفت رسید. همچنین، حفاری چاه شماره ۴ بی‌بی حکیمه به عنوان مراقبت گاز پایان یافت.
تحویل گاز:
۲ میلیون و ۵ هزار فوت مکعب به آبادان و ۱۷۹ میلیون فوت مکعب به شیراز
۱ خرداد
ای. دبلیو. برلین، رئیس هیئت‌مدیره و مدیرعامل شرکت‌های عامل نفت ایران، بازنشسته شد.
۲۳ خرداد
مدیرعامل جدید شرکت‌های عامل نفت
جی. ای. واردر در مجمع عمومی سالانه شرکت‌های عامل نفت ایران در شهر لاهه، به ریاست هیئت‌مدیره و مدیرعاملی شرکت‌های عامل نفت ایران منصوب شد.
۲۹ خرداد
ششمین کنگره جهانی نفت در شهر فرانکفورت آلمان کار خود را آغاز کرد. در این کنگره، فتح‌الله نفیسی به نایب‌رئیسی و عضویت دائم شورای کنگره منصوب شد. بیش از ۶ هزار نفر از ۷۰ کشور در این کنگره شرکت کردند و ۲۵۴ مقاله فنی ارائه شد. همچنین، ۵۴۷ کارخانه عظیم از پانزده کشور جهان جدیدترین تجهیزات صنعت نفت را به نمایش گذاشتند.

تیر

گزارش فعالیت شرکت‌های عامل کنسرسیوم، تیر
تولید:
میانگین روزانه یک میلیون و ۴۵۱ هزار بشکه
پالایش:
میانگین روزانه ۳۷۸ هزار بشکه
صادرات:
- ۱۴۱ فروند کشتی نفت‌کش ۴ میلیون و ۳۲۸ هزار و ۹۰۰ تن سنگین نفت خام از خارگ و بندر معشور بارگیری کرد.
- ۶۰ فروند کشتی اقیانوس‌پیما ۷ میلیون و ۹۰۰ هزار بشکه فراورده نفتی بارگیری کرد.

ام. ام. پنل

حفاری:
چاه‌های شماره ۵ بی‌بی حکیمه و شماره ۹ در پازنان به نفت رسید.
تحویل گاز:
دو میلیون و ۳۱۹ هزار فوت مکعب به آبادان و ۲۲۲ میلیون فوت مکعب به شیراز
توزیع داخلی فراورده نفتی:
یک میلیون و ۴۹۸ هزار و ۶۰۰ بشکه به شرکت ملی نفت ایران

۱ تیر
شرکت ملی نفت ایران بهره‌برداری از دستگاه تقطیر البرز را آغاز کرد. این دستگاه نفت خام البرز را پالایش می‌کرد و توان تولید روزانه ۱۰ هزار بشکه نفت سفید و بنزین و نفت سیاه را داشت.

۱۵ تیر
جلسات سری و محرمانه اوپک در ژنو پایان یافت. در این کنفرانس قیمت فروش نفت خام بالا رفت.

۱۹ تیر
قرارداد تأسیس صنایع پتروشیمی در ایران با فرانسه امضاء و مبادله شد.

مرداد

گزارش فعالیت شرکت‌های عامل کنسرسیوم
تولید:
میانگین روزانه یک میلیون و ۳۰۸ هزار بشکه
پالایش:
میانگین روزانه ۳۲۲ هزار بشکه
صادرات:
- ۱۳۳ فروند کشتی نفت‌کش اقیانوس‌پیما ۳ میلیون و ۹۶۱ هزار و ۸۰۰ تن نفت از بندر معشور و خارگ بارگیری کرد.
- ۶۶ فروند کشتی اقیانوس‌پیما ۸ میلیون و ۶۶۲ هزار بشکه فراورده نفتی بارگیری کرد.

حفاری:
- آزمایش چاه اکتشافی شماره ۱ بوشکان ادامه یافت.
- برای نخستین‌بار، تزریق پلاستیک مایع بدون مخزن برای متراکم‌کردن شن‌ها در مخزن نفت اهواز آزمایش شد.

تحویل گاز:

۲ میلیون و ۲۹۷ هزار فوت مکعب گاز به آبادان و ۲۱۳ میلیون مکعب گاز به شیراز

توزیع داخلی فراورده نفتی:

یک میلیون و ۵۴۵ هزار و ۲۳۰ بشکه به شرکت ملی نفت

۱۰ مرداد

بین ایران و عراق بر سر بهره‌برداری از نفت خانقین اختلاف درگرفت. ایران عراق را به بهره‌برداری یک‌جانبه از نفت متهم کرد و پیشنهاد تنصیف داد.

۲۴ مرداد

اچ. اچ. کاپرز (H. H. Caprise) به عضویت هیئت‌مدیره شرکت سهامی تصفیه نفت ایران منصوب شد.

۳۱ مرداد

یک میلیون و ۲۲۶ بشکه نفت خام از آغاجاری (با لوله) به بندر معشور فرستاده شد. این بالاترین میزان نفت ارسال‌شده در روز پس از انعقاد قرارداد نفت بود.

شهریور

گزارش فعالیت شرکت‌های عامل کنسرسیوم

تولید:

میانگین روزانه یک میلیون و ۳۳۳ هزار بشکه

پالایش:

میانگین روزانه ۳۳۴ هزار بشکه

صادرات:

- ۱۳۵ کشتی نفت‌کش اقیانوس‌پیما ۴ میلیون و ۲۵۴ هزار و ۳۰۰ تن نفت خام سنگین از بندرهای خارک و معشور بارگیری کرد.
- ۵۹ کشتی اقیانوس‌پیما ۸ میلیون و ۸۳ هزار و ۳۰۰ بشکه فراورده نفتی بارگیری کرد

حفاری:

- چاه‌های شماره ۲۶ اهواز و ۷۴ آغاجاری به نفت رسید.
- عملیات آزمایش چاه شماره ۱ بوشقان پایان یافت.

تحویل گاز:

یک میلیون و ۴۸۵ هزار فوت مکعب به آبادان و ۲۶۸ میلیون فوت مکعب به شیراز

توزیع داخلی فراورده نفتی:
یک میلیون و ۴۷۰ هزار بشکه به شرکت ملی نفت ایران

۷ شهریور
مسابقات قهرمانی شنای مناطق نفت‌خیز با شرکت شش گروه از مناطق مسجدسلیمان، هفتکل، آغاجاری، گچساران، بندر معشور و اهواز در استخر کارمندان بندر معشور برگزار شد.

۳۰ شهریور
محمدرضا پهلوی از تأسیسات خط لوله و انبار نفت در ازنا بازدید کرد.

مهر

گزارش فعالیت شرکت‌های عامل کنسرسیوم

تولید:
میانگین روزانه یک میلیون و ۵۳۷ هزار بشکه

صادرات:
میانگین روزانه، ۳۸۵ هزار و ۵۳۶ بشکه نفت خام از جزیره خارگ بارگیری شد.

تحویل گاز:
یک میلیون و ۴۵۷ هزار فوت مکعب به آبادان و ۳۱۶ میلیون فوت مکعب به شیراز

۱ مهر
نخستین چاه رگ‌سفید (در لایه آسماری) به منبعی از گاز پرفشار رسید.

۲ مهر
اسدالله علم، نخست‌وزیر و مهندس باقر مستوفی، عضو هیئت‌مدیره شرکت ملی نفت ایران، از فعالیت‌های اداره فرهنگ و عملیات ساختمانی انجمن فرهنگی گچساران بازدید کردند.

۲۴ مهر
سه دستگاه جدید تصفیه نفت هر یک به ظرفیت ۱۳ هزار و ۵۰۰ بشکه در پالایشگاه آبادان با حضور محمدعلی صفاری، استاندار خوزستان، افتتاح و راه‌اندازی شد.

۲۶ مهر
مجتمع تولید کود شیمیایی شیراز با حضور شاه و ژنرال دوگل (Charles de Gaulle)، رئیس‌جمهور فرانسه افتتاح و تولید آن آغاز شد.

ژنرال دوگل
رئیس جمهور فرانسه که در برابر ایران، سیاستی مستقل از ابرقدرت‌های شرق و غرب در پیش گرفته بود. او در سال ۱۹۶۳ م، سفری چهار روزه به ایران داشت که آن را نشانه گرمی روابط خود با دولت ایران می‌دانست. ژنرال دوگل در افتتاح کارخانه کود شیمیایی شیراز حضور داشت.

۳۰ مهر

نفت و مجلس

انتخاب دوعضو شورای عالی نفت

مجلس شورای ملی طبق قانون مصوب ۳۰ مهر ۱۳۴۲ ش، آقایان امیرحسین فولادوند و دکتر سید عبدالرضا عدل طباطبایی را برای عضویت شورای عالی نفت انتخاب کرد.

آبان

گزارش فعالیت شرکت‌های عامل کنسرسیوم

تولید:

میانگین روزانه یک میلیون و ۳۸۴ هزار بشکه

پالایش:

میانگین روزانه ۳۷۳ هزار بشکه

صادرات:

- ۱۳۸ فروند کشتی نفت‌کش ۴ میلیون و ۱۹۶ هزار و ۱۰۰ تن سنگین نفت خام از بندر معشور و خارگ بارگیری کرد.
- ۷۹ کشتی اقیانوس‌پیما ۱۰ میلیون و ۱۲۰ هزار و ۷۰۰ بشکه فراورده نفتی بارگیری کرد.

تحویل گاز:

یک میلیون و ۳۱۵ فوت مکعب به آبادان و ۱۱۲ میلیون فوت مکعب به شیراز

توزیع داخلی فراورده نفتی:

یک میلیون و ۶۰۲ هزار و ۸۰۰ بشکه به شرکت ملی نفت ایران

تأسیسات:

تعمیرات دستگاه تقطیر شماره ۸۰ پالایشگاه آبادان پایان یافت.

۲ آبان

عبدالله انتظام از ریاست هیئت‌مدیره و مدیرعاملی شرکت ملی نفت ایران استعفا کرد.

۹ آبان

- شورای عالی نفت برای معرفی سه نفر به هیئت وزرا، برای پست مدیرعاملی شرکت نفت، تشکیل جلسه داد.
- حفاری چاه شماره ۱ سبزپوشان، در حوالی شیراز، آغاز شد.
- به وسیلهٔ دکل سیار شرکت نفت، مخزن چاه شماره ۱۹ با موفقیت مرمت شد.

مخزن ذخیره‌سازی گازهای نفتی پروپان

اولین مخزن ذخیره‌سازی گازهای نفتی پروپان در زمین‌های منجمدشدهٔ مصنوعی به دست شرکت نفت «فیلیپس» در پالایشگاه «وود کراس» تکمیل شد که ۱۶۰ هزار بشکه (قطر ۱۰۰ پا، عمق ۹۵ پا) ظرفیت داشت.

سه تفنگدار بهایی در نفت

با آمدن منوچهر اقبال، شبنامه ای با عنوان سه تفنگدار بهایی در ادارات جنوب و تهران منتشر شد که برخی را ترساند و گروهی را خوشنود ساخت. همان زمان برخی گفتند کار اقبال است و شماری هم انگشت اشاره به گروه های سیاسی نشانه بردند.

نویسندگان شبنامه تلویحاً از اقبال دفاع کرده و نوشته بودند: «هویدا در شرکت ملی نفت معاون اداری شد و با دستیاران خود، فؤاد روحانی و مهندس فرخان، سه تفنگداران بهایی ها در یک چنین مؤسسه عظیمی به هم پیوستند و سعی کردند تا حدی که مقدورشان بود، افراد بهایی را در کارهای مؤثر شرکت ملی نفت بگمارند و همین کار را هم کردند و بالاخره، بعد از رفتن انتظام، دکتر اقبال که مرد وطن پرست و مسلمانی هست متوجه اعمال خلاف و فعالیت های زشت ایشان گردید و عذرشان را خواست.»

۱۲ آبان

اولین کنفرانس نفت

بخش نخست اولین کنفرانس نفت ادارات مهندسی نفت تهران و مناطق نفت‌خیز، روزهای ۱۲ و ۱۳ آبان در تهران برگزار شد.

۱۳ آبان

هفت نفر از روزنامه‌نگاران ترکیه و پاکستان به همراهی پرویز اربابی، نماینده اداره کل انتشارات و رادیو، به دعوت شرکت ملی نفت و شرکت سهامی اکتشاف و تولید ایران، از تأسیسات صنعتی و غیرصنعتی جزیره خارگ و آبادان بازدید کردند.

۱۴ آبان

دکتر اقبال، از سوی نخست‌وزیر برای ریاست هیئت‌مدیره و مدیرعاملی شرکت نفت به شاه معرفی شد.

۱۵ آبان

حفاری چاه ۷ بی‌بی حکیمه آغاز شد.

۱۶ آبان

به فرمان شاه و پیشنهاد هیئت‌وزیران، منوچهر اقبال، نخست‌وزیر سابق، به ریاست هیئت‌مدیره و مدیرعاملی شرکت ملی نفت ایران منصوب شد.

۲۱ و ۲۲ آبان

بخش دوم اولین کنفرانس نفت ادارات مهندسی نفت تهران و مناطق نفت‌خیز در گچساران برگزار شد.

۲۵ آبان

■ ام. ام. پنل (M. M. Panel) به سمت قائم‌مقام رئیس هیئت‌مدیره و مدیرعاملی شرکت‌های عامل نفت ایران منصوب شد.

■ بیست و نه نفر از کارکنان صنعت نفت آبادان به دعوت شرکت نفت کویت و به سرپرستی امیل اوهانیان برای مسابقه فوتبال به کویت رفتند. مسابقه بین تیم کارگران نفت کویت و باشگاه آبادان برگزار شد.

آذر

گزارش فعالیت شرکت‌های عامل کنسرسیوم

تولید:

میانگین روزانه یک میلیون و ۴۷۶ هزار بشکه

صادرات:

۱۴۳ کشتی نفت‌کش اقیانوس‌پیما ۴۰۰ تن سنگین نفت خام از بندر

معشـور و خـارگ بارگیـری کـرد.

تحویل گاز:

یـک میلیـون و ۸۸۲ هـزار فـوت مکعـب بـه آبـادان و ۲۹۹ میلیـون فـوت مکعـب به شـــیراز

۳ آذر

پالایشـگاه آبـادان، بـرای سـومین‌بار لـوح افتخـار شـورای ملـی ایمنـی را دریافـت کـرد.

۸ آذر

بیمارسـتان ۱۴۰ تختخوابـی شـماره ۲ شـرکت ملـی نفـت درآبـادان بـه دسـت منوچهـر اقبـال افتتـاح شـد.

۹ آذر

منوچهر اقبال دستگاه تفکیک گاز و نفت شماره ۲ اهواز را افتتاح کرد.

دی

گزارش فعالیت شرکت‌های عامل کنسرسیوم

تولید:

میانگین روزانه یک میلیون و ۵۶۷ هزار بشکه

صادرات:

۱۵۲ کشـتی اقیانوس‌پیمـا ۴ میلیـون و ۸۲۶ و۹۰۰ تـن سـنگین نفـت خـام بـرای صـادرات از بنـدر معشـور و خـارگ بارگیـری کـرد.

حفاری:

چاه شماره ۱ مارون به گاز رسید.

تحویل گاز:

یـک میلیـون و ۷۸۷ هـزار فـوت مکعـب بـه آبـادان و ۲۰۸ میلیـون فـوت مکعـب بـه شـیراز

۷ دی

سـاخت دسـتگاه بهره‌بـرداری موقـت پازنـان بـه پایـان رسـید. ظرفیـت ایـن دسـتگاه روزانـه ۲۰ هـزار بشـکه بـود. بـا اتصـال ایـن دسـتگاه بـه یـک چـاه، روزانـه در حـدود ۱۰ هـزار بشـکه نفـت بهره‌بـرداری شـد.

۱۶ دی

اولین گروه از سپاهیان دانش از تأسیسات صنعت نفت اهواز بازدید کردند.

۲۱ دی

ایران و بلوک شرق

هیئتی از سازمان جوانان اتحاد جماهیر شوروی به دعوت شرکت ملی نفت و شرکت‌های عامل نفت ایران از تأسیسات صنعت جنوب بازدید کردند.

۲۶ دی

شاه از ساختمان مرکزی شرکت ملی نفت ایران بازدید کرد و منوچهر اقبال درباره ساختمان مرکزی شرکت و مجموع مساحت آن به شاه توضیحاتی ارائه داد.

۲۹ دی

■ شاه به همراه علم، نخست وزیر، تیمسار حجازی، تیمسار آریانا از تأسیسات نفتی آبادان بازدید کرد.

۱ بهمن

شرکت‌های نفتی با افزایش بهره مالکانه موافقت کردند.

۱۴ بهمن

سومین جلسه مجمع عمومی انجمن نفت ایران، شعبه مسجدسلیمان، با حضور ۲۷ نفر از اعضای انجمن در منطقه گچساران تشکیل شد.

۲۸ بهمن

قرارداد نظارت و ساخت صنایع پتروشیمی در ایران با اعتبار ۱۱۶ میلیون دلار با انستیتو نفت فرانسه امضاء و مبادله شد.

اسفند

تولید روزانه نفت خام در مسجدسلیمان	۵۵۹۹۲ بشکه
تولید روزانه نفت خام در لالی	۷۵۷۳ بشکه
تولید روزانه نفت خام درهفتگل	۱۲۹۹۸۰ بشکه
تولید روزانه نفت خام در نفت‌سفید	۱۸۹۷۸ بشکه

۲ اسفند

استادیوم ورزشی کارکنان صنعت نفت در آبادان گشایش یافت.

۲۹ اسفند

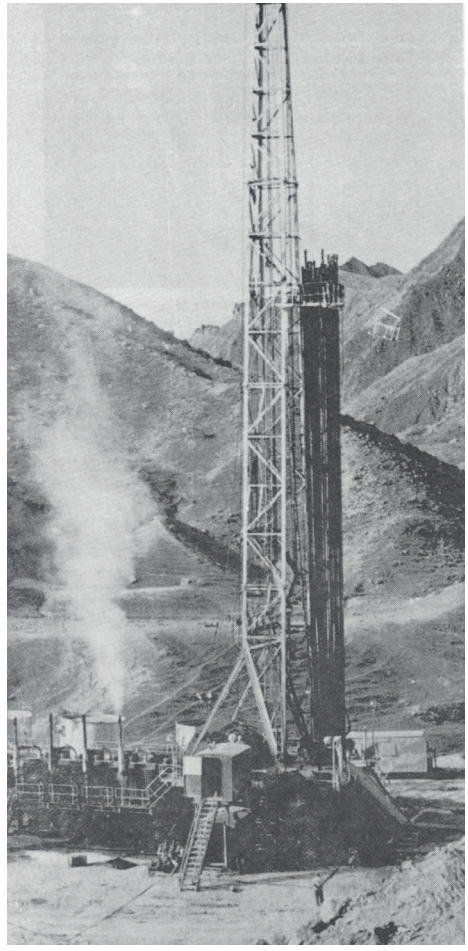
■ بودجه کل کشور در سال ۱۳۴۳با در آمد ۵۸ میلیارد و۵۰۰ میلیون ریال و هزینه ۶۲ میلیارد و۲۸۰میلیون ریال در مجلس شورای ملی تصویب شد.

تولید روزانه نفت خام در مسجدسلیمان	۵۸۶۶۸ بشکه
تولید روزانه نفت خام در لالی	۷۸۶۳ بشکه
تولید روزانه نفت خام در هفتگل	۱۲۷۲۶۹ بشکه
تولید روزانه نفت خام در نفت‌سفید	۲۰۲۹۲ بشکه

اسماعیل فصیح
(۱۳۱۳-۱۳۸۸ش)

اسماعیل فصیح‌زاده، رمان نویس و مترجم صاحب نام، به عنوان آخرین فرزند در خانواده‌ای متوسط درخونگاه تهران زاده شد. در شهریور ۱۳۴۲ به پیشنهاد نجف دریابندری و با معرفی‌نامه صادق چوبک به استخدام شرکت نفت درآمد و در هنرستان صنعتی شرکت نفت اهواز به عنوان مدرس شروع به کار کرد.

چاه اکتشافی شماره ۱ کرند

۱۳۴۳ شمسی / ۱۹۶۴ میلادی

درآمد نفت،۴۷۹ میلیون و ۴۰۰ هزار دلار

■ در این سال، ۶۵ درصد از درآمد نفت زیر نظر سازمان برنامه به برنامه سوم عمرانی اختصاص داده و باقی، زیر نظر وزارتخانه‌ها در بودجه جاری کشور هزینه شد. کسری بودجه از این محل و چاپ اسکناس و مالیات بر درآمد جبران شد.

■ خط لوله‌های فراورده ری ـ شاهرود ـ مشهد و تهران ـ رشت احداث شد.

■ اداره پخش و خطوط لوله زیر نظر شرکت ملی نفت، تولید و پخش تأسیس شد.

■ شرکت ملی صنایع پتروشیمی تأسیس شد.

■ شرکت ملی نفت ایران در گرگان به منبعی سرشار از گاز رسید.

■ قرارداد فروش مواد نفتی به افغانستان تمدید شد و همچنین، شرکت ملی نفت ایران قرارداد تأمین و عرضه انواع سوخت هوایی در فرودگاه کابل و قندهار را منعقد کرد.

■ درآمد ایران از نفت جنوب از سال ۱۳۳۳ تا ۱۳۴۳ بیش از ۲۰ میلیارد تومان بود.

■ مرکز نفتی بهرگانسر افتتاح شد.

■ خط لوله زیرآبی، به اندازه‌های ۳۰ اینچ و به طول ۲۷ کیلومتر از گناوه به خارگ تکمیل شد.

نفت و کارکنان

رحمت‌الله قوامی

سال ۱۲۸۳ ش در تهران به دنیا آمد و پس از تحصیل در هند و انگلستان، در سال ۱۳۰۸ وارد صنعت نفت ایران شد. او در سال ۱۳۱۷ به ریاست منطقه اهواز رسید. سال ۱۳۲۵، ریاست اداری عملیات مناطق نفت‌خیز و سال‌های ۱۳۳۴ و ۱۳۳۵ معاونت رئیس کل مناطق نفت‌خیز و معاونت رئیس‌کل پالایشگاه را بر عهده داشت. آخرین سمت قوامی معاونت مدیرعامل شرکت‌های عامل در سال ۱۳۴۲ بود.

پیشرفت‌های صنعت نفت ایران در سال‌های ۱۳۴۱ تا ۱۳۴۳

علائم و آثار نفتی در نواحی ساحلی دریای خزر با توجه به منابع پرفشار گاز در دشت گرگان تأیید شد.

اکتشافات متعدد در جنوب غربی ایران به‌ویژه نواحی بی‌بی حکیمه، سیروس، فاریس، خلف‌آباد، مارون و رگ‌سفید، رزرو نفتی جنوب غربی را به دو برابر افزایش داد.

۱۸ فروردین

بخش تدارکات کارگران شرکت نفت آبادان یک میلیون ساعت کار بدون حادثه (از ۶ شهریور ۱۳۴۱) را تکمیل کرد که از لحاظ بین‌المللی یک پیروزی بزرگ صنعتی بود.

۲۵ فروردین

نفت و مجلس

واگذاری بازسازی اسکله گمرک آبادان به شرکت ملی نفت ایران

ماده‌واحده: اجازه داده می‌شود، اداره کل گمرک تجدید ساختمان اسکله گمرک آبادان را از لحاظ فوریت امر به مبلغ یک میلیون و ۹۰۰ هزار ریال طبق موافقتی که قبلاً به عمل آمده، به شرکت ملی نفت ایران واگذار و اعتبار لازم را از محل درآمدهای اختصاصی کشور پرداخت نماید.

قانون بالا مشتمل بر یک ماده که لایحه آن به موجب ماده‌واحده مصوب بیستم آذرماه ۱۳۴۲ تقدیم شده بود، در جلسه روز بیست و پنجم فروردین‌ماه ۱۳۴۳ شمسی به تصویب مجلس شورای ملی رسید.

۲۷ فروردین

خسرو قشقائی که مدتی در زندان بود، به قید وثیقه آزاد شد. او از حامیان دکتر مصدق و عضو کمیسیون نفت بود.

۳۰ فروردین

مرکز بهره‌برداری نفتی بهرگان با حضور دکتر اقبال و بولدرینی (Boldrini)، رئیس هیئت‌مدیره مؤسسه ملی نفت ایتالیا، کابونی (Kaboni)، سفیر کبیر ایتالیا در ایران و کلونا (Kelowna)، نماینده پاپ افتتاح شد.

۱۷ اردیبهشت

به دعوت بخش خدمات اجتماعی شرکت نفت آبادان، عده‌ای از ورزشکاران شرکت نفت کویت برای مسابقات قایقرانی، کارتینگ،

فتح‌الله بزرگ‌نیا

در سال ۱۳۰۰ش، متولد شد. از دانشگاه کوتمبرگ شهر مانیس درجه کارشناسی ارشد و دکتری در رشتهٔ زمین‌شناسی گرفت. بزرگ‌نیا از سال ۱۳۳۷، در اداره فسیل‌شناسی شرکت سهامی نفت ایران به کار پرداخت و از سال ۱۳۴۳ ریاست اداره فسیل‌شناسی شرکت ملی نفت ایران به او محول شد.

بیلیارد و تنیس روی میز به آبادان آمدند.

۲۴ اردیبهشت

سمینار علوم مدیریت صنعت نفت ایران با حضور دکتر اقبال در هتل ونک افتتاح شد.

خرداد

منوچهر اقبال به دعوت پروفسور بولدرینی، رئیس شرکت نفت «انی»، برای بازدید از تأسیسات نفتی ایتالیا به آن کشور سفر کرد.

۷ تیر

نفت و مجلس

تغییر سه فصل از اساس‌نامه شرکت ملی نفت ایران

ماده‌واحده: به دولت اجازه داده می‌شود که در حدود مقررات قانون نفت، مصوب مردادماه ۱۳۳۶، فصول سوم و چهارم و پنجم از اساس‌نامه شرکت‌ملی نفت ایران را که مربوط به ارکان تشکیلاتی شرکت می‌باشد و در اردیبهشت‌ماه ۱۳۳۹ به تصویب رسیده است، بنا به پیشنهاد رئیس هیئت‌مدیره و مدیرعامل شرکت مذکور، حداکثر در مدت سه ماه از تاریخ تصویب این ماده‌واحده مورد تجدید نظر قرار داده و اساس‌نامه جدید را پس از تصویب مجمع عمومی صاحبان سهام شرکت و تأیید هیئت وزیران برای مدت دو سال به طور آزمایش به موقع اجرا گذارد. دولت مکلف است، در پایان دوره دوساله آزمایش، طرح نهائی را برای تصویب تقدیم مجلسین نماید و مادام که اساس‌نامه جدید به تصویب مجلسین نرسیده است، مقررات آن قابل اجرا خواهد بود.

۲۸ مرداد

با همکاری شرکت ملی نفت ایران برای استفاده بیشتر شنوندگان آبادان، اهواز، خرمشهر و سایر نقاط نفت‌خیز جنوب شش ساعت به زمان پخش برنامه‌های رادیو نفت ملی (آبادان) افزوده شد.

۶ شهریور

بازدید منوچهر اقبال از تأسیسات نفتی شوروی

منوچهر اقبال و همراهان ـ دکتر فلاح، فتح‌الله نفیسی، مهندس رمضان‌نیا، مهندس دیباج و عباس عقدائی ـ از تأسیسات نفتی دریای خزر و پالایشگاه‌های باکو بازدید کردند.

۹ شهریور

منوچهر اقبال به مناسبت صدمین سال تأسیس صنعت نفت

هوشنگ امید

در سال ۱۳۲۵ش، پس از فارغ‌التحصیلی در رشته قضائی از دانشگاه تهران، برای ادامه تحصیل در رشتهٔ حقوق، به لندن و پاریس رفت و کارشناسی ارشد و دکتری گرفت. او مدتی به عنوان مشاور حقوقی وزارت دارایی کار کرد و در سال ۱۳۳۷، در سمت مشاورت حقوقی شرکت تصفیه در آبادان به استخدام شرکت‌های عامل نفت ایران درآمد و از فروردین ۱۳۴۳ رئیس اداره کل حقوقی شرکت‌های عامل نفت شد.

شوروی، از رادیو و تلویزیون باکو پیام تبریک فرستاد.

۲۳ شهریور

جلسات سالانه نفت در لندن برگزار شد و منوچهر اقبال، رئیس هیئت نمایندهٔ ایران، با سخنرانی خود جلسه را افتتاح کرد.

مهر

دستگاه جدید بهره‌برداری جزیره خارگ با ظرفیت روزانه ۲۰ هزار بشکه شروع به کارکرد.

۸ مهر

اکتشاف نفتی

■ چاه شماره ۱ فارس (در عمق ۲ هزار و ۶۸۶ متری) در لایه آسماری به نفت رسید.

■ چاه شماره ۲ رگ‌سفید (در عمق ۳ هزار و ۶۱۷ متری) در لایه آسماری به نفت رسید.

۵ آبان

نفت و مجلس

مجلس شورای ملی طبق قانون مصوب ۷ تیر ۱۳۴۳، فضل‌الله جلالی نوری و امیرحسین فولادوند را به عضویت هیئت عالی نظارت شرکت ملی نفت انتخاب کرد.

۲۵ آبان

توسعه پتروشیمی

بزرگ‌ترین کنفرانس بین‌المللی توسعه صنایع پتروشیمی با شرکت ۳۰۰ نفر از کارشناسان و نمایندگان ۳۲ کشور جهان در هتل هیلتون تهران آغاز شد.

۳۰ آبان

تعمیرات کلی دستگاه شماره ۳ الکلاسیون ایزومریزاسیون پالایشگاه آبادان پایان یافت.

دی

■ عملیات ساخت پل «گدار لندر» به دست شرکت سهامی اکتشاف و تولید نفت آغاز شد. این پل برای انتقال وسایل حفاری و تجهیزات عملیات حفاری اکتشافی در «دشت اندیکان» ساخته شد.

■ لایحه نفتی که دولت منصور به مجلس شورای ملی ارائه داد، در کمیسیون مشترک دارایی و خارجه رسیدگی شد. غلامرضا مبین،

نفت و جامعه

بهای بنزین و نفت و عوارض مشروبات غیرالکلی، صنعتی و مسافرت به خارج طبق لوایح ارائه‌شده نخست‌وزیر به مجلس در ۳ آذرماه افزایش یافت. به گفتهٔ نخست‌وزیر، با این افزایش‌ها دولت سالی ۷۰۰ میلیون تومان درآمد کسب می‌کند:

بهای بنزین از ۵ ریال به ۱۰ ریال؛ نفت سفید از ۲/۵ ریال به ۳/۵ ریال؛ نفت کوره هر هزار لیتر ۷۵۰ ریال؛ عوارض خودروهای گازوئیلی در تهران ماهانه ۴ هزار ریال، در شهرستان‌ها هزار و ۵۰۰ ریال.

مطبوعات: «به دلیل افزایش قیمت نفت، نرخ تاکسی در تهران از ۲۰ تا ۲۵ ریال افزایش یافت، جایگاه‌های فروش بنزین خلوت شد و بیشتر مردم به زغال و هیزم پناه بردند.»

نماینـدۀ مـردم خـواف در مجلـس کـه تحصیل‌کـرده رشـتۀ حقـوق در کشـور سـوئیس بـود، بـه صـورت مهمـان در جلسـۀ ایـن کمیسـیون شـرکت کـرد. او هنـگام بررسـی لایحـه، پرسـش‌هایی از هویـدا کـرد کـه او در پاسـخش عاجـز مانـد و وضـع کمیسـیون متزلـزل شـد.

■ خسـرو هدایـت از سـوی منوچهـر اقبـال بـه سـمت قائم‌مقامـی شـرکت ملـی نفـت ایـران و مدیریـت در آبـادان منصـوب شـد.

۶ دی

تأسیس شرکت ملی صنایع پتروشیمی

شـرکت ملـی صنایـع پتروشـیمی وابسـته بـه شـرکت ملـی نفـت ایـران، بـا سـرمایه ۸/۳ میلیـارد ریـال تأسـیس شـد.

۲۱ دی

خط لوله نفت تهران ـ قزوین ـ رشت به بهره‌برداری رسید.

۲۲ دی

کاهش قیمت بنزین

در پـی اعتـراض مردمـی، نخسـت‌وزیر اعـلام کـرد: «بهـای بنزیـن هـر لیتـر دو ریـال و بهـای نفـت هـر لیتـر یـک ریـال کاهـش می‌یابـد.»

۲۵ دی

■ سـاخت آزمایشـگاه‌های مهندسـی نفـت آبـادان، بـا حضـور منوچهـر اقبـال در مراسـم افتتاحیـه، آغـاز شـد.

۲۶ دی

دو قـرارداد جدیـد نفـت بیـن شـرکت ملـی نفـت ایـران و دو مؤسسـه هلنـدی و امریکایـی بـر پایـۀ سـهم ۷۵ – ۲۵ بـه نفـع ایـران امضـا و مبادلـه شـد.

۲۷ دی

قـرارداد تأسـیس شـرکت نفـت بین‌المللـی دریایـی ایـران ایمینوکـو (Iminoco)، میـان شـرکت ملـی نفـت ایـران بـا ۵۰ درصـد سـهام، شـرکت ایتالیایـی آجیـپ (اس. پ. آ)، شـرکت امریکایی نفـت «فیلیپس» (Philips) و کمیسـیون نفـت و گاز هنـد منعقـد شـد.

۲۸ دی

قـرارداد اکتشـاف و توسـعه و بهره‌بـرداری از سـه قطعـه از فـلات قـاره ایـران در بخـش یـک (از بخش‌هـای نفتـی ایـران) امضـا شـد. در پـی انعقـاد ایـن قـرارداد، شـرکت نفـت لاوان (لاپکـو) بـر اسـاس قـراردادی

اعتصاب در تهران

رانـندگان تاکسـی شـهر تهـران در اعتـراض بـه گـران شـدن بنزیـن در نهـم آذرمـاه اعتصـاب کردنـد. شـهربانی کل کشـور در اطلاعیـه‌ای اعـلام کـرد: «اگـر تاکسـی‌رانان در ۲۴ سـاعت آینـده اعتصـاب خـود را نشـکنند، پروانـه آنـان لغـو خواهـد شـد.»

بین شرکت ملی نفت ایران و شرکت‌های «آتلانتیک ریچفیلد» (Atlantic Richfield)، «سان اویل» (San Oil)، «یونیون آو کالیفرنیا» (Union Oil Company of California) و «مورفی اویل» (Murphy Oil) تأسیس شد. سود شرکت به صورت ۷۵ - ۲۵ به نفع ایران تقسیم شد. حوزه عملیات شرکت نفت لاوان حدود ۸ هزار کیلومتر مربع از اطراف جزیره لاوان در خلیج‌فارس مساحت داشت.

نفت خام تولیدشده در این منطقه با یک خط لوله زیردریایی به جزیره و اسکله هدایت می‌شد. این اسکله امکان بارگیری نفت‌کش‌هایی با ظرفیت ۲۰۰ هزار تن را داشت.

بهمن

گزارش فعالیت شرکت‌های عامل کنسریوم

تولید نفت خام:

میانگین روزانه ۱ میلیون و ۶۵۱ هزار بشکه

صادرات:

۱۳۴ کشتی نفت‌کش ۴ میلیون و ۵۰۱ هزار تن نفت خام از بندر معشور و خارگ بارگیری کرد.

حفاری:

■ حفر چاه شماره ۱ دارخوین با موفقیت به پایان رسید. حفاری چاه با عمق و قطر این چاه در حوزه قرارداد و تا آن زمان بی‌سابقه بود.

■ حفاری چاه توسعه‌ای شماره ۴۶ گچساران و چاه تعمیری ۱۷۹ مسجدسلیمان به پایان رسید و هر دو چاه تولیدی شناخته شد.

تحویل گاز:

یک میلیون و ۵۴۳ هزار فوت مکعب به پالایشگاه آبادان و ۷۶ میلیون فوت مکعب به شیراز

۴ بهمن

منوچهر اقبال به همراه مهندس نفیسی، عباس پرخیده و علی‌اکبر دیباج برای مذاکره دربارهٔ پالایشگاه مدرس به هند سفر کرد.

۱۸ بهمن

نفت و مجلس

سود ۵۰ - ۵۰ در قراردادهای نفتی

دولت ایران پس از قدرت‌گرفتن در اوپک و افزایش نسبی قیمت

شاه بر ضد مصطفی فاتح در سخنرانی ۶ بهمن‌ماه

«خاطرم هست اولین دسته‌ای که آن موقع به اسم حزب توده یا کمونیست ایران تشکیل شد، به وسیلهٔ یکی از عمال کهنه و قدیمی شرکت سابق نفت انگلیس و ایران، یعنی یک شخصی به اسم مصطفی فاتح، ایجاد شد و روزنامه‌ای به اسم روزنامه مردم به عنوان ارگان آن حزب راه انداختند. خوب! این زرنگی‌ها البته نتایج مختصری می‌داد، ولی طرف که مسلماً خواب نبود، ممکن است که کادرهای رئیسه را آن شخص به اصطلاح اداره می‌کرد، ولی سیاهی لشکر مسلماً از ید کنترل او کاملاً درآمده و کنترل کاملاً در دست همان کمونیست‌های حقیقی افتاده بود.»

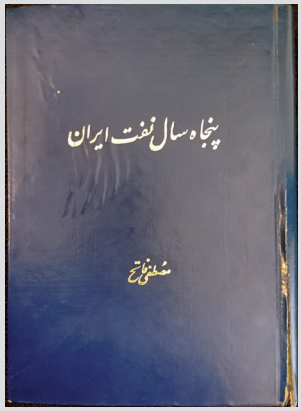
نفت، قراردادهایی با تقسیم سود ۵۰ - ۵۰ در خلیج‌فارس و مناطق مرکزی ایران منعقد کرد.

ماده‌واحده: پنج قرارداد ضمیمه و پیوست‌های آنها که به استناد ماده ۲ قانون نفت، مصوب مردادماه ۱۳۳۶، به منظور اجرای عملیات تفحص و اکتشاف و استخراج و بهره‌برداری و فروش و صدور نفت از مناطق مصرح در قراردادهای مزبور بین شرکت ملی نفت ایران از یک طرف و شرکت‌ها وگروه‌های مفصله‌الاسامی زیر:

باتافسه پترولیوم ماتشاپای ن. و Bataafse Patroleum Maatschappij N.V؛ تایدواتر اویل Tidewater Oil Company؛ اسکلی اویل SKelly Oil Company؛ سان‌ری دی اکس اویل Sunray Dx Oil Company؛ دی سوپریور اویل The Superior Oil Company؛ کرمک‌گی اویل ایندااستریز اینکورپوریتد Kerr-Mcgee Oil Industries, inc؛ سیتیز سرویس Cities Service Company؛ ریچفیلد اویل کورپوریشن Richfield Oil Corporation؛ آجیپ اس. پ. آ Agip S.P.A؛ فیلیپس پترولیوم Phillips Petroleum Company؛ اویل اند نچرال گس کامیشن ایندیا Oil And Natural Gas Commission India؛ دی آتلانتیک ریفاینینگ شرکت مورفی اویل کورپوریشن The Atlantic Refining Company Murphy Oil Corporation؛ سان اویل Sun Oil Company؛ یونیون اویل شرکت آو کالیفرنیا Union Oil Company of California؛ بورو دو روشرش دو پترول Bureau de Recherches de Petrole؛ رژی اتونوم ده پترول Regie Autonome des Petrols؛ سوسیته ناسیونال د پترول داکیتن Societe Nationale de Petroles D,aquitains؛ از طرف دیگر امضا شده و به تأیید دولت نیز رسیده است، تصویب و اجازه مبادله و اجرای آنها داده می‌شود. قانون بالا که مشتمل بر ماده‌واحده است، در جلسه روز یکشنبه، هجدهم بهمن‌ماه ۱۳۴۳، به تصویب مجلس شورای ملی رسید.

رئیس مجلس شورای ملی، مهندس عبدالله ریاضی

■ شرکت ملی نفت ایران و طرف دوم قرارداد شرکت جدید «نفت فلات قاره دشتستان» (دوپکو) را تأسیس کرد و همهٔ عملیات تفحص، اکتشاف، استخراج و تولید به شرکت دوپکو واگذار شد. ۵۰ درصد منافع متعلق به طرف اول، شرکت ملی نفت ایران و ۵۰

کتاب پنجاه سال نفت مصطفی فاتح در اسفند ۱۳۳۴، دو سال پس از کودتای شاه، نوشته شده و در اوایل ۱۳۳۵ منتشر شد. این کتاب در چهارده فصل و به قول نویسنده نتیجه نزدیک به سی سال کار در شرکت نفت انگلیس-ایران است. فاتح معتقد بود، کتاب‌هایی که تا کنون درباره نفت انتشار یافته، نمی‌تواند از هر حیث افاده مرام کند، چون آنها احاطه کلی بر تمام مسائل نفت ندارند.

درصد دیگر متعلق به طرف دوم قرارداد بود.

۲۷ بهمن

نفت و مجلس

اعطای ۴ میلیون دلار وام به شرکت ملی نفت ایران برای سرمایه‌گذاری در شرکت نفت ایران ـ ایتالیا، «سیریپ»

ماده‌واحده: به وزارت دارایی اجازه داده می‌شود، از محل حقوق دولتی و مالیات‌هایی که از شرکت نفت ایران و ایتالیا (سیریپ، Sirip) وصول‌می‌شود، مبلغ ۴ میلیون دلار به عنوان وام با بهره ۶ درصد برای بازپرداخت اعتباری که شرکت ملی نفت از بانک مرکزی ایران به منظور سرمایه‌گذاری در شرکت سیریپ دریافت کرده است، به شرح زیر در اختیار شرکت ملی نفت ایران بگذارد.

۱. مبلغ ۷۵۰ هزار دلار در تاریخ هشتم مهرماه ۱۳۴۲؛

۲. مبلغ یک میلیون و ۲۵۰ هزار دلار در تاریخ دهم اردیبهشت‌ماه ۱۳۴۳؛

۳. مبلغ ۲ میلیون دلار در تاریخ دهم اردیبهشت‌ماه ۱۳۴۴؛

شرکت ملی نفت ایران مبلغ ۴ میلیون دلار فوق‌الذکر و بهره متعلقه را از تاریخ ۸ مهرماه ۱۳۴۴ تا تاریخ دهم دی‌ماه ۱۳۴۵ به اقساطی که بین وزارت‌دارایی و شرکت نامبرده توافق خواهد شد، به وزارت دارایی مسترد خواهد کرد.

قانون بالا که مشتمل بر یک ماده است، در جلسه روز سه‌شنبه، بیست و هفتم بهمن‌ماه ۱۳۴۳ به تصویب مجلس شورای ملی رسید.

اسفند

گزارش فعالیت شرکت‌های عامل کنسرسیوم، اسفند

پالایش:

■ میانگین روزانه ۳۶۸ هزار بشکه

صادرات:

۷۲ کشتی نفت‌کش ۸ میلیون و ۷۹۴ هزار بشکه فراورده نفتی مختلف بارگیری کرد.

توزیع داخلی فراورده نفتی:

یک میلیون و ۹۶۲ هزار بشکه به شرکت ملی نفت ایران

۴ اسفند

کارخانه بازیابی گوگرد پالایشگاه آبادان پس از تعمیر کلی، دوباره آماده بهره‌برداری شد.

۱۵ اسفند

ورود اولیـــن محمولـــهٔ «تـــی. ای. ال» بـــه آبـــادان

اولیـــن محمولـــهٔ مـــاده ســـربی «تـــی. ای. ال» بـــا یـــک کشـــتی مخصـــوص از ســـوی شـــرکت «آسوســـتیداکتل» کـــه دارای شـــبکه وســـیع توزیـــع ایـــن مـــاده در دنیـــا بـــود، بـــه آبـــادان رســـید. پیش‌تـــر، نصـــب مخـــازن و تأسیســـات جدیـــد در آبـــادان بـــرای دریافـــت ایـــن مـــاده و مخلوط‌کـــردن آن بـــا بنزیـــن هواپیمـــا و بنزیـــن خـــودرو بـــه پایـــان رســـیده بـــود.

جمعیت ایران ۲۴ میلیون و ۱۱۴ هزار نفر اعلام شد.

۱۶ اسفند

کارکنـــان بخش‌هـــای حفاظـــت امـــوال و تـــدارکات کارمنـــدان بـــه ترتیـــب برنـــدگان اول و دوم ایمنـــی ســـال ۱۳۴۳ شـــرکت ملـــی نفـــت ایـــران شـــدند.

پالایشگاه آبادان

۱۳۴۴ شمسی / ۱۹۶۵ میلادی

درآمد نفت، ۵۱۴ میلیون و ۱۰۰ هزار دلار

■ به دستور منوچهر اقبال ۱۴ میلیون ریال به دانشگاه‌های پهلوی شیراز، مشهد و تبریز اعطا شد.

■ خط لوله اهواز ـ ری برای انتقال نفت خام مورد نیاز پالایشگاه تهران و ۹ مرکز انتقال نفت برقی در همین مسیر، شامل: اهواز، عبدالخان، سبزآب، بیدرویه، تنگ فنی، پل بابا، رازان، اراک، چشمه شور، قم و ری احداث شد. همچنین، مرکز انتقال نفت ناهید (شهید لرستانی کنونی) به بهره‌برداری رسید.

■ حدود ۷۰ درصد درآمد نفت، زیر نظر سازمان برنامه، به برنامه سوم عمرانی اختصاص داده و باقی زیر نظر وزارتخانه‌ها در بودجه جاری کشور هزینه شد.

■ در مجموع، ۹۰ درصد نفت ایران به ژاپن، فرانسه، ایتالیا، آلمان، امریکا و آفریقای جنوبی فروخته شد.

■ نخستین کنگره جهانی نفت و دریا در موناکو برگزار شد و انجمن نفت ایران با ۱۶ نفر از اعضای خود در این کنگره شرکت کرد.

شمار کارکنان نفت جنوب:

کارمندان نفت جنوب ۶ هزار و ۱۹۲ نفر و کارگران ۱۶ هزار و ۷۶۸ نفر

■ برای نخستین‌بار، تولید جهانی نفت از ۱/۵ میلیارد تن تجاوز کرد.

■ تولید روزانه نفت برای نخستین‌بار در تاریخ صنعت نفت ایران از ۲ میلیون بشکه تجاوز کرد.

■ ژاپن در پالایش مواد نفتی جایگاه سوم را پس از امریکا و روسیه به دست آورد. وزیر بازرگانی ژاپن اعلام کرد، ظرفیت تولید روزانه فراورده‌های تصفیه‌شدهٔ این کشور به ۲ میلیون و

۳ هـزار و ۵۰۰ بشـکه رسـید.

■ شـرکت ملـی نفـت ایـران ۷۳۲ نفـر از افـراد فنـی مـورد نیـاز بـرای خدمـت در تأسیسـات مختلـف صنعـت نفـت را از میـان ۱۲ هـزار و ۷۸۳ نفـر از بـا اسـتعدادترین داوطلبـان و از طریـق مصاحبـه اسـتخدام کـرد.

کشف میدان نفتی - گازی سلمان

میـدان نفتـی سـلمان بـا ذخیـره بیـش از ۴ میلیـارد بشـکه نفـت و ۵ میلیـارد و ۱۰۰ میلیـون مترمکعـب گاز طبیعـی در خلیـج فـارس کشـف و شناسـایی شـد. میـدان سـلمان کـه در ۱۴۴ کیلومتـری جنـوب جزیـره لاوان واقـع شـده، دارای یکـی از بزرگ‌تریـن میدان‌هـای نفتـی در خلیج‌فـارس و مشـترک بـا میـدان ابوالبوخـوش (ابوظبـی) اسـت.

■ روابـط نفتـی ایـران بـا سـه کشـور آلمـان غربـی، رومانـی و آرژانتیـن در حـوزۀ فـروش نفـت و مشـارکت در طرح‌هـای تولیـدی توسـعه یافـت.

۲۱ فروردین

شـاه هنـگام رفتـن بـه دفتـر کار خـود در کاخ مرمـر، تـرور شـد، امـا تـرور ناموفـق بـود. ضـارب، رضـا شـمس‌آبادی کـه سـرباز وظیفـه بـود، بـه دسـت مأمـوران شـاه کشـته شـد.

شـاه بـه اتفـاق سـید ضیاءالدیـن طباطبائـی بـا خـودروی روبـاز بـه گـردش در شـهر رفـت تـا مـردم از سـلامت او باخبـر شـوند.

فروردین

گزارش فعالیت شرکت‌های عامل کنسرسیوم

تولید نفت خام:

میانگین روزانه ۱ میلیون و ۷۲۹ هزار بشکه

پالایش:

میانگین روزانه ۳۸۶ هزار بشکه

فراورده‌های نفتی:

در پـی گسـترش روزافـزون اسـتفاده از خـودرو در ایـران، پالایشـگاه آبـادان تهیـه روغـن ماشـین را تـا ۳۵ درصـد افزایـش داد.

تحویل مواد نفتی:

■ ۶۰ کشـتی نفت‌کـش ۷ میلیـون و ۴۷ هـزار بشـکه فـراورده نفتـی گوناگـون بارگیـری کـرد.

■ دو میلیـون و ۷۵ هـزار بشـکه فـراورده نفتـی بـرای توزیـع در کشـور بـه شـرکت ملـی نفـت ایـران

۱ فروردین

امضای موافقت‌نامه ساخت پالایشگاه مَدرس

موافقت‌نامـه سـاخت پالایشـگاه نفـت مَـدرس، بـا ظرفیـت ۲/۵ میلیـون تـن، بیـن شـرکت ملـی نفـت ایـران، وزارت نفـت و گاز هنـد و شـرکت نفـت «امریکـن اینترنشـنال» در تهـران منعقـد شـد. دولـت هنـد از میـان ۱۴پیشـنهاد بـرای احـداث پالایشـگاه، پیشـنهاد شـرکت ملـی نفـت

۲۴ فروردین

مسابقات اسب‌دوانی در مسجدسلیمان با سی رأس معروف‌ترین اسب‌های اهواز، آبادان و مسجدسلیمان و عشایر جنوب برگزار شد.

ایران و شرکت «امریکن اینترنشنال» را بهترین پیشنهاد دانست. بر اساس این قرارداد، هر یک از طرف‌های قرارداد به نسبت سهم خود در هیئت‌مدیره عضو داشت. بعدها، شرکت آموکو به دلیل موافقت‌نکردن با افزایش سرمایه، سهام خود را به هند فروخت و از مشارکت کناره گرفت.

۵ فروردین

تولید روزانه نفت خام در مسجدسلیمان	۵۱۲۴۸ بشکه
تولید روزانه نفت خام در لالی	۶۹۴۵ بشکه
تولید روزانه نفت خام در هفتگل	۱۰۶۵۹۴ بشکه
تولید روزانه نفت خام در نفت‌سفید	۲۶۴۱۴ بشکه

۲۱ فروردین

■ اساس‌نامه شرکت نفت «دشتستان» تصویب و نخستین مجمع عمومی آن به ریاست مهندس هوشنگ فرخان، رئیس هیئت‌مدیره این شرکت برگزار شد. شرکت نفت «دشتستان» با مشارکت شرکت ملی نفت ایران و شرکت نفت «شل» هلند برای بهره‌برداری از بخش یک نفتی کشور در خلیج‌فارس تشکیل شد.

■ شرکت ملی نفت ایران برای اجرای طرح مبارزه با بی‌سوادی در استان خوزستان ۵۰ میلیون ریال در اختیار کمیته ملی پیکار جهانی با بی‌سوادی گذاشت.

۲۳ فروردین

شرکت سهامی نفت لاوان تشکیل شد.

اردیبهشت

گزارش فعالیت شرکت‌های عامل کنسرسیوم

تولید نفت خام:

میانگین روزانه ۱ میلیون و ۷۵۲ هزار بشکه

صادرات:

۱۵۶ کشتی نفت‌کش ۵ میلیون و ۵۳۲ هزار تن نفت خام از بندر معشور و خارگ بارگیری کرد.

تحویل مواد نفتی:

۲ میلیون و ۳۲۷ هزار و ۵۱۲ بشکه نفت به پالایشگاه آبادان

تحویل گاز:

هزار و ۹۵۲ میلیون فوت مکعب به پالایشگاه آبادان و ۲۸۸ میلیون فوت مکعب به پالایشگاه شیراز

۱ اردیبهشت

■ سران عشایر کردستان و شمال غرب ایران از تأسیسات نفتی

اهـواز بازدیـد کردنـد.

■ شـرکت ملـی نفـت ایـران بـرای اجـرای طـرح مبـارزه بـا بی‌سـوادی در اسـتان خوزسـتان ۵۰ میلیـون ریـال در اختیـار کمیتـه ملـی پیـکار جهانـی بـا بی‌سـوادی گذاشـت.

۷ اردیبهشت

کشـتی نفت‌کـش ۱۲۱ هـزار و ۴۷۳ تنـی «تـری کـن یـن» (Torreycanyon) متعلـق بـه شـرکت نفـت «اسـتاندارد اویـل نیوجرسـی» بـرای نخسـتین‌بار ۱۱۶ هـزار و ۵۸۴ تـن نفـت از اسـکله خـارگ بارگیـری کـرد.

۲۰ اردیبهشت

آزمایش جدار چاه اکتشافی شماره ۱ دارخوین به پایان رسید.

۲۲ اردیبهشت

کنگره نفت و دریا در موناکو

نخسـتین کنگـره نفـت و دریـا در شـهر کارلوپـا، پایتخـت موناکـو، برگـزار شـد. منوچهـر اقبـال، مهنـدس نفیسـی و چنـد نفر از کارشناسـان شـرکت ملـی نفـت ایـران، شـرکت‌های عامـل نفـت ایـران و شـرکت نفـت ایـران و «پـان امریکـن» در ایـن کنگـره شـرکت کردنـد.

۲۹ اردیبهشت

حفاری چاه اکتشافی شماره ۱ کوپال آغاز شد.

۵ خرداد

قـرارداد تعییـن حـدود منطقـه فـلات قـاره میـان دولـت ایـران و کویـت امضـاء شـد.

۹ خرداد

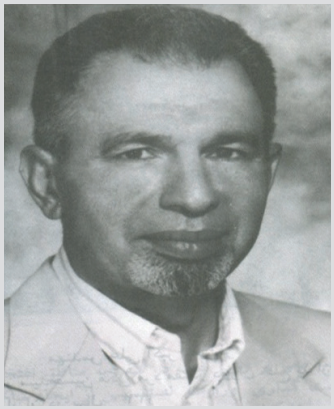
عملیـات حفـاری در آب‌هـای خلیج‌فـارس بـه دسـت شـرکت نفـت بین‌المللـی دریایـی آغـاز شـد.

۱۰ خرداد

مراسـم اهـدای جوایـز باکفایت‌تریـن بانـو و فعال‌تریـن معتمـدان نواحـی کارگـران صنعـت آبـادان برگـزار شـد. خانـم و آقـای شـهدادی از ناحیـه پیروزآبـاد نفـر اول شـدند.

۱۶ خرداد

یـک کشـتی نفت‌کـش ۳۰ هـزار تنـی ایتالیایـی بـه نـام «لوئیـزا» کـه در اجـاره شـرکت نفـت «بریتیـش پترولیـوم» بـود، در اسـکله شـماره ۱ بنـدر معشـور (ماهشـهر)، هنـگام بارگیـری نفـت خـام بـه علـت انفجـاری کـه در آن روی داد، آتـش گرفـت و منفجـر و سـی نفـر کشـته و صـد میلیـون

حسن‌مرشد

قائـم مقـام وزیـر نفـت (در کلیـه شـرکت‌های تابـع وزارت نفـت)از ۹ مهرمـاه سـال ۱۳۵۸ تـا شـهریور مـاه ۱۳۵۹ بـود.

او و مصطفـی چمـران و ۸۱ نفر دیگر در سـال تحصیلی ۳۱-۱۳۳۰ از دبیرستان البـرز تهـران دیپلـم ریاضـی گرفتنـد. سـال ۱۳۳۵ در رشـته مهندسـی بـرق از دانشـکده فنـی دانشـگاه تهـران فارغ التحصیـل شـد. پـس از حدود دوسـال همـکاری در نصـب اولیـن واحـد مدرن بـرق تهـران، بـرای ادامـه تحصیـل عـازم امریـکا شـد و سـال ۱۳۳۸ از دانشـگاه ایلینـوی فـوق لیسـانس در رشـته امـواج رادیوئـی دریافـت کـرد. سـال ۱۳۴۳ موفـق بـه اخـذ دکتـرای آنتـن از دانشـگاه ایلینـوی شـد. پـس از بازگشـت بـه ایـران درس‌هـای مربـوط بـه رشـته مخابـرات و کامپیوتـر را در دانشـگاه‌های ایـران پی‌ریـزی کـرد. او در دانشـکده نفت آبادان، دانشـکده فنی دانشـگاه تهـران و انسـتیتو تکنولـوژی سـلطنتی ملبـورن در اسـترالیا تدریس کـرد. مرشـد پـس از انقـلاب اولیـن مدیـر عامـل و رئیـس هیئت‌مدیـره شـرکت ملـی گاز ایـران بـود.

تومـان خسـارت وارد شـد.

۲۶ خرداد

شـرکت ملـی نفـت ایـران بـا یـک گـروه آلمانـی قـراردادی نفتـی در حوزه بخـش یـک آب‌هـای خلیج‌فـارس را امضـا کـرد. انعقـاد ایـن قـرارداد آغـاز اولیـن مشـارکت آلمـان فـدرال در صنعـت نفـت ایـران بـود.

امضای قرارداد تأسیس شرکت نفت خلیج‌فارس

ششـمین قـرارداد بـرای بهره‌بـرداری از منطقـهٔ باقیمانـده بخـش یـک نفتـی کشـور در آب‌هـای خلیـج فـارس، بـا گروهـی متشـکل از هفـت شـرکت آلمانـی در شـرکت ملـی نفـت ایـران بـه دسـت منوچهـر اقبـال بـه امضـاء رسـید. ایـن قـرارداد بـرای اکتشـاف و بهره‌بـرداری از ناحیـه‌ای بـه مسـاحت ۵ هـزار و ۱۵۰ کیلومتـر مربـع در جنـوب جزیـره لاوان منعقد شـد.

۲۹ خرداد

دولـت لیبـی بـرای ادارهٔ صنعـت نفـت از ایـران در خواسـت کمـک کـرد و یـک هیئـت شـش‌نفری بـه همیـن منظـور از ایـران عـازم آن کشـور شـد.

تیر

گزارش ماهانه فعالیت شرکت‌های عامل کنسرسیوم

تولید نفت خام:

میانگین روزانه ۱ میلیون و ۹۰۰ هزار بشکه

صادرات:

۱۶۶ کشـتی نفت‌کـش ۶ میلیـون و ۲۹۸ هـزار بشـکه نفـت خـام از بندرهـای معشـور و خـارگ بارگیـری کـرد.

نفت تحویلی:

یک میلیون و ۲۳۰ هزار و ۹۸۲ بشکه به پالایشگاه آبادان

تحویل گاز:

۳۳۵ میلیون فوت مکعب به پالایشگاه شیراز

۱۰ تیر

مجلـس شـورای ملـی قـرارداد نفـت ایـران و گـروه شـرکت‌های آلمانـی را تصویـب کـرد.

۲۰ تیر

■ فیلـم عشـایر ایـران دربـارهٔ زندگـی عشـایر و کـوچ عشـایر بختیـاری، قشـقایی، کـرد و ترکمـن و دهقانـان مازنـدران کـه شـرکت‌های عامـل نفـت ایـران آن را سـاخت، اولین‌بـار در هتـل ونـک بـه نمایـش گذاشـته شـد.

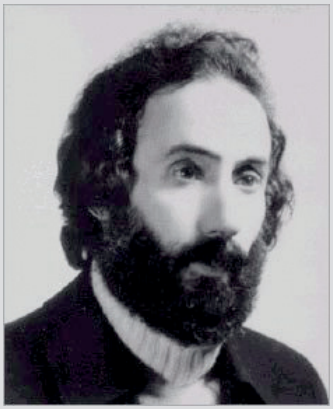
تصویب قانون توسعه صنایع پتروشیمی

ماده ۱: به شرکت ملی صنایع پتروشیمی که به موجب تبصره ۶۴ قانون بودجه اصلاحی سال ۱۳۴۳ کل کشور تأسیس شده است، اجازه داده می‌شود، با مؤسسات و شرکت‌های ایرانی یا خارجی که واجد صلاحیت فنی و مالی باشند، برای تولید محصولات پتروشیمی مشتق از گازهای طبیعی و سایر هیدروکربورها و پخش و فروش و حمل‌ونقل و صدور محصولات مزبور مشارکت نماید. موافقت‌نامه‌ها و قراردادهایی که در اجرای این منظور منعقد می‌شود، پس از تأیید شورای عالی صنایع پتروشیمی و مجمع عمومی شرکت ملی نفت ایران و هیئت وزیران و تصویب کمیسیون‌های مشترک اقتصاد و دارایی مجلسین به مورد اجرا گذارده خواهد شد.

ماده ۲: شرکت‌ها و مؤسسات خارجی که به منظور فوق با شرکت ملی صنایع پتروشیمی مشارکت می‌نمایند، از شمول تبصره ۲ ماده ۳ قانون جلب و حمایت سرمایه‌های خارجی و بند ج ماده یک آیین‌نامه اجرای قانون جلب و حمایت سرمایه‌های خارجی مصوب کمیسیون‌های مجلسین مستثنی‌خواهند بود. در کلیه موافقت‌نامه‌ها و قراردادهایی که به استناد این قانون با شرکت‌ها و مؤسسات خارجی منعقد می‌شود، باید قید گردد که شریک خارجی حق ندارد بدون موافقت قبلی و کتبی طرف ایرانی تمام یا قسمتی از سهامی را که در مشارکت دارد، به دیگری منتقل نماید. در صورت تخلف از این شرط، شرکت ملی صنایع پتروشیمی می‌تواند قرارداد را فسخ نماید.

ماده ۳: شرکت‌هایی که بر طبق این قانون با مشارکت شرکت ملی صنایع پتروشیمی ایجاد می‌شوند، از معافیت‌ها و مزایای قانونی که به موجب مواد اساس‌نامه شرکت ملی نفت ایران برای شرکت مذکور مقرر است و نیز از کلیه مزایا و معافیت‌هایی که بر طبق قوانین موضوعه برای مؤسسات تولید داخلی مقرر است، استفاده خواهند نمود.

ماده ۴: در هر مشارکت موضوع این قانون که تأسیسات و

سهراب سپهری
(۱۳۰۷-۱۳۵۹ش)
سپهری، شاعر، نویسنده و نقاش اهل ایران است. او در کاشان به دنیا آمد. در دانشکده هنرهای زیبای دانشگاه تهران به تحصیل پرداخت و همزمان به استخدام شرکت نفت در تهران درآمد که پس از ۸ ماه استعفا داد. سهراب به فرهنگ مشرق‌زمین علاقه خاصی داشت و سفرهایی به هندوستان، پاکستان، افغانستان، ژاپن و چین داشت.

عملیات تولیدی آن در ایران باشد، سهم شرکت ملی صنایع پتروشیمی کمتر از پنجاه درصد نخواهد نمود.
ماده ۵: اختلافاتی که بین شرکت ملی صنایع پتروشیمی و طرف‌های دیگر پیش آید، چنانچه از طریق مذاکره دوستانه به نحوی که در هر قرارداد پیش‌بینی خواهد شد، رفع نشود، از طریق سازش و داوری حل خواهد شد.
مقررات مربوط به ارجاع اختلافات به سازش و داوری در هر قرارداد به نحو مقتضی پیش‌بینی می‌گردد.
قانون بالا مشتمل بر ۵ ماده که در تاریخ روز دوشنبه چهاردهم تیرماه ۱۳۴۴ به تصویب مجلس سنا رسیده بود، در جلسه روز یکشنبه بیستم تیرماه ۱۳۴۴ شمسی مورد تصویب مجلس شورای ملی قرار گرفت.

۲۱ تیر
نفت و مجلس
تصویب قرارداد شرکت نفت خلیج‌فارس
این قرارداد شامل اجرای عملیات تفحص، اکتشاف، بهره‌برداری و فروش نفت بود که بین شرکت ملی نفت ایران و شرکت‌های: دویچه اردل اکتین گزل شافت (Deutsche Erdol – Aktiengesellschaft)، دویچه شاخت باو ـ اوند تیفبور گزل شافت (Deutsche Schachtbau – und Tiefbohrgesellschaft)، گلزن کیرشنربرگ ورکس ـ آکتین گزل شافت (Gelsenkirchner Bergwerks Aktiengesellschaft)، گورک شافت الورات (Gewerkschaft Elwerath)، پرویساگ آکتین گزل شافت (Preussag Aktiengesellschaft)، شولفن ـ شمی آکتین گزل شافت (Scholven – Chemie Aktiengesellschaft) و وینترزهال آکتین گزل شافت (Wintershell Aktiengesellschaft) منعقد شد.

۲۴ تیر
قانون توسعه صنایع پتروشیمی به توشیح شاه رسید.

مرداد

گزارش فعالیت شرکت‌های عامل کنسرسیوم

تولید نفت خام:

روزانه ۱ میلیون و ۹۸۰ هزار بشکه

صادرات:

۱۶۸ کشتی نفت‌کش ۶ میلیون و ۲۸۵ هزار تن سنگین نفت خام از بندرهای معشور و خارگ بارگیری کرد.

حفاری:

حفاری موفقیت‌آمیز چاه شماره ۱ کوپال وجود منطقه نفت‌خیز جدیدی را در خوزستان اثبات کرد.

نفت تحویلی:

۲ میلیون و ۲۵۹ هزار و ۶۹۵ بشکه به پالایشگاه آبادان

تأسیسات:

دستگاه بهره‌برداری شماره ۳ گچساران با ظرفیت اولیه ۲۰ هزار بشکه در روز و با هزینه ۱ میلیون و ۵۰ هزار لیره راه‌اندازی شد.

۱۶ مرداد

قرارداد فروش نفت خام ایران به یک شرکت دولتی آرژانتینی با قیمت هر بشکه یک دلار و ۴۰ سنت امریکایی امضاء و مبادله شد.

۲۴ مرداد

خط لوله ۶ اینچی نفت‌شهر به کرمانشاه برای تأمین نفت مورد نیاز پالایشگاه کرمانشاه با حضور منوچهر اقبال افتتاح شد.

۱ شهریور

سازمان تدارکات با سرمایه ۱۵۰ میلیون ریال از طرف شرکت ملی نفت ایران با همکاری وزارت کار و امور اجتماعی تأسیس شد.

۲ شهریور

اولین کشتی نفت‌کش آرژانتینی به نام «جالنا» ۲۵ میلیون و ۴۲۷ تن نفت خام از جزیره خارگ بارگیری کرد..

■ عملیات حفاری شرکت نفت لاوان (لاپکو) در خلیج‌فارس آغاز شد.

۱۲ شهریور

ایران و بلوک شرق

مذاکرات ایران و شوروی دربارهٔ صدور گاز به شوروی و احداث کارخانه ذوب‌آهن در تهران آغاز شد.

رکورد جدید تولید روزانه نفت خام

شرکت‌های عامل نفت ایران اعلام کردند، روز ۱۲ مردا ۱۳۴۴ تولید روزانه نفت خام در حوزه قرارداد به ۲ میلیون و ۱۱ هزار و ۸۸۹ بشکه رسید و برای نخستین‌بار میزان تولید روزانه نفت خام حوزه قرارداد از دو میلیون بشکه تجاوز کرد.

همچنین، میانگین روزانه صادرات نفت خام از خارگ به ۵۷۳ هزار و ۵۶۲ بشکه رسید که بالاترین رقم صادرات جزیره خارگ تا آن زمان بود.

۱۳ شهریور

برای قدردانی از زحمات همه کارکنانی که در رسیدن به حد نصاب جدید ظرفیت تولید نفت (روزانه ۲ میلیون و ۱۱ هزار و ۸۸۹ بشکه) در حوزه قرارداد سهیم بودند، مراسمی در همهٔ مراکز عملیات شرکت سهامی اکتشاف و تولید نفت ایران برپا شد.

۱۸ شهریور

عملیات حفاری نخستین چاه اکتشافی شرکت «ایروپکو» در خلیج‌فارس از روی یک سکوی چهارپایه حفاری آغاز شد.

مهر

کشتی نفت‌کش ۱۵۰ هزار تنی «توکومارو»، بزرگ‌ترین نفت‌کش دنیا، در بندر یوکوهاما به آب انداخته شد.

۱۳ مهر

ایران و بلوک شرق

موافقت‌نامه ایران و شوروی دربارهٔ صادرات گاز به شوروی همراه با تأسیس کارخانه ذوب‌آهن و ماشین‌سازی، در تهران امضا و مبادله شد.

۲ آبان

آغاز ساخت ساختمان پالایشگاه تهران

کلنگ ساخت پالایشگاه تهران (پالایشگاه جنوبی شماره ۱)، با ظرفیت روزانه ۸۵ هزار بشکه که خوراک آن با یک خط لوله سراسری از منابع جنوب تأمین می‌شد، با حضور مدیرعامل شرکت ملی نفت، شماری از نمایندگان مجلس سنا و شورای ملی، برخی سفرای کشورهای خارجی، مدیران مطبوعات تهران و گروهی از مردم شهر ری به زمین زده شد.

۳ آبان

قرارداد ساخت مجتمع پتروشیمی رازی

قرارداد ساخت یک مجتمع پتروشیمی در جنوب ایران بین شرکت ملی صنایع پتروشیمی و شرکت «الاید کمیکال» (Alied Chemical) امریکایی در اداره مرکزی شرکت ملی نفت ایران منعقد شد.

ایران و بلوک شرق

موافقت‌نامه همکاری فنی و اقتصادی بین ایران و رومانی در تهران امضاء شد. به موجب این موافقت‌نامه اقتصادی مقرر شد، رومانی

تا ۱۰ سال حدود صد میلیون دلار نفت خام از ایران دریافت کرده و دولت ایران نیز ماشین‌آلات و کالاهای مورد نیاز خود را از رومانی بخرد.

۱۰ آبان

لطیف رمضان‌نیا به جای اچ. اچ کاپرز به ریاست کل پالایشگاه آبادان منصوب شد.

۲۷ آبان

قرارداد نهائی ساخت پالایشگاه در مدرس هندوستان (که موافقت‌نامه اولیه آن در تهران امضا شده بود) بین ایران، هند و امریکا در دهلی نو امضاء شد.

آذر

دستگاه بهره‌برداری شماره ۳ گچساران با ظرفیت ۲۲۰ هزار بشکه و با اضافه‌کردن ۲ دستگاه تفکیک گاز از نفت راه‌اندازی شد.

۱۱ آذر

هیئت‌مدیره شرکت تلفن پس از یازده سال تغییر کرد. مهندس فرخ نجم‌آبادی، مدیر کل نفت در وزارت دارایی، به مدیرعاملی شرکت تلفن منصوب شد.

دی

اوبراین (O. Brien) به جای ام. ام پنل به سمت قائم‌مقامی رئیس هیئت‌مدیره و مدیرعامل شرکت‌های عامل نفت ایران منصوب شد. او یکی از مهندسان زمین‌شناسی در مسجدسلیمان بود که در سال ۱۳۱۶ ش، سرپرست عملیات اکتشافی آغاجاری و پازنان شد و در سال ۱۳۲۵ ش، به عنوان زمین‌شناس در عملیات چینه‌شناسی منطقه لرستان کار کرد.

۳ دی

چاه اکتشافی شماره یک (الف) تنگ بیجار در اثر انفجار سیلندر نمونه‌گیری گاز فوران کرد.

۱۴ دی

■ ۱۵۰ نفر به دلیل فوران چاه نفت اکتشافی شماره ۲ تنگ بیجار به کرمانشاه مصدوم شدند.

■ خط لوله دوم نفت اهواز ـ تهران با حضور منوچهر اقبال در انبار نفت ری افتتاح شد.

لطیف رمضان‌نیا

رمضان‌نیا در رشته معدن‌شناسی از دانشگاه فارغ‌التحصیل شد. او در سال ۱۳۲۲ وارد شرکت نفت شد و از سال ۱۳۳۵ ش به سمت هماهنگ‌کننده امور اداری شرکت سهامی اکتشاف و تولید نفت ایران ارتقاء یافت. از سال ۱۳۳۶ تا ۱۳۳۹، ریاست نواحی آغاجاری و گچساران را بر عهده گرفت. در سال ۱۳۳۹، برای گذراندن یک دوره آموزش عالی در دانشگاه هاروارد به امریکا رفت. در ۱۳۴۱، به قائم‌مقامی رئیس‌کل پالایشگاه آبادان منصوب و یک سال پس از آن قائم‌مقام رئیس‌کل مناطق نفت‌خیز جنوب شد. رمضان‌نیا در ۱۳۴۳، به عضویت هیئت‌مدیره شرکت سهامی اکتشاف و تولید نفت ایران درآمد.

۱۵ دی

چاه اکتشافی شماره یک (الف) تنگ بیجارپس از فوران شدید با صدای مهیبی مشتعل شد.

۲۳ دی

ایران و بلوک شرق

هیئت‌های نماینده ایران و شوروی در مسکو ۵ موافقت‌نامه و قرارداد ساخت ذوب‌آهن در اصفهان و احداث لوله گاز را امضاء و مبادله کردند. این خط لوله گاز سراسری با ظرفیت ۱۶میلیارد متر مکعب به طول هزار و ۱۰۶ کیلومتر در دو قطعهٔ ۱ و ۲ از پالایشگاه گاز بیدبلند آغاز و به کمپرسور شماره ۴ در نزدیک اصفهان و از آنجا به ایستگاه اندازه‌گیری گاز می‌رسید. این خط لوله گازرسانی شهرهای تهران، اصفهان، شیراز، قم و کاشان را پوشش می‌داد.

۲۵ دی

ابلاغ ساختار جدید شرکت ملی نفت ایران

سازمان جدید شرکت ملی نفت ایران از سوی مدیرعامل وقت شرکت در بخشنامه‌ای ابلاغ شد. این سازمان در بخش‌های امور ستادی، تولید و پالایش و پخش، نفت، امور بین‌الملل، اداری ـ مالی و بازرگانی زیر نظر مدیرعامل تعریف شد.

۱۲ بهمن

چاه اکتشافی شماره ۲ تنگ بیجار به کمک کارشناسان امریکایی خاموش شد.

۱۶ بهمن

دورهٔ آموزشی کمک‌های اولیه و روش تصدی صندوق‌های کمک‌های اولیه برای کارگران با حضور برخی از رؤسای ادارات شرکت ملی نفت و شرکت سهامی اکتشاف و تولید نفت ایران از سوی رئیس شرکت ملی نفت ایران در مسجدسلیمان و هفتگل در اداره آموزش چشمه علی، زیر نظر اداره طب صنعتی شرکت ملی نفت ایران برگزار شد.

۱۸ بهمن

ایران و بلوک شرق

هیئت بازرگانی ۱۳ نفری از کشور رومانی برای فروش ماشین‌آلات به ارزش ۷۶۰ میلیون تومان و مذاکره درباره نفت به تهران آمد.

اطلاعیه شرکت ملی صنایع پتروشیمی پس از امضای قرارداد با «الاید کمیکال»:

«در اجرای مفاد قانون توسعه صنایع پتروشیمی، شرکت ملی صنایع پتروشیمی بدین وسیله مشارکت خود را با شرکت امریکایی «الاید کمیکال» با سهام مساوی ۵۰ ـ ۵۰ برای ایجاد یک مجتمع عظیم پتروشیمی در ایران اعلام می‌دارد. این مجتمع در مرحله اول، شامل واحدهای تولید گوگرد، آمونیاک، اوره و سایر کودهای شیمیایی خواهد بود که مستلزم حدود ۱۰۰ میلیون سرمایه‌گذاری است. شرکت ملی صنایع پتروشیمی و شرکت «الاید کمیکال» در نظر دارند، دامنه عملیات خود را توسعه داده و محصولات دیگر از جمله متانول، ملامین، فرمالدهید، پلی‌اتیلن و اتیلن نیز تولید نمایند». در بخش دیگر این اطلاعیه، ضمن اشاره به محل اجرای این طرح که بندر ماهشهر بود، منبع تأمین خوراک این مجتمع ذکر شد: «به‌عنوان خوراک، از گازهای گوگرددار مسجدسلیمان استفاده خواهد گردید. ظرفیت تولید گوگرد در مرحله اول هزار تن در روز بوده و گازهای شیرین حاصله به عنوان ماده اولیه جهت تولید هزار تن آمونیاک در روز مصرف خواهد شد و از آمونیاک حاصله نیز برای تولید اوره و سایر کودهای شیمیایی استفاده خواهد شد.»

۲۵ بهمن

توسعه پتروشیمی

قرارداد مشارکت شرکت «بی. اف گودریچ» امریکا با شرکت ملی صنایع پتروشیمی برای ساخت یک مجتمع پتروشیمی با ۷۴ درصد سهم برای شرکت ملی صنایع پتروشیمی و ۲۶ درصد برای شرکت «بی. اف گودریچ» منعقد شد. در مرحله اول این قرارداد، ساخت واحدهای تولید پلاستیک به ظرفیت ۲۰ هزار تن و مواد اولیه شوینده به ظرفیت ۱۰ هزار تن و سود به میزان ۲۴ هزار تن در سال و با سرمایه‌گذاری ۲۶ میلیون دلار پیش‌بینی شده بود.

همچنین قرارداد دیگری با مشارکت شرکت «آموکو» (Amoco International) با شرکت ملی صنایع پتروشیمی برای ساخت کارخانه تولید گوگرد و گاز مایع با سهم یکسان به امضا رسید که ظرفیت تولید واحد گوگرد آن ۵۰۰ تن و گاز مایع ۵ هزار بشکه در روز بود.

۷ اسفند

کلنگ ساختمان انجمن نفت ایران با حضور منوچهر اقبال به زمین زده شد.

۱۰ اسفند

روبرت هیلیس رولند (Robert Roland)، رئیس پالایشگاه شرکت استاندارد کالیفرنیا (سوکال) در هاوایی، به سمت قائم‌مقام رئیس کل پالایشگاه آبادان و عضو هیئت‌مدیره شرکت سهامی تصفیه نفت ایران منصوب شد.

۲۳ اسفند

شرکت ملی گاز ایران به عنوان یکی از شرکت‌های تابع شرکت ملی نفت فعالیت خود را آغاز کرد.

هیئت‌مدیره شرکت ملی گاز: هوشنگ فرخان، مدیرعامل؛ ابراهیم سلجوقی، معاون مدیرعامل؛ امیرهوشنگ صفاری، عضو هیئت‌مدیره؛ ناصر منوچهری، عضو هیئت‌مدیره.

۲۴ اسفند

تأسیسات نوین بارگیری نفت خام در جزیره خارگ با حضور شاه افتتاح شد و ظرفیت بارگیری این بندر به بیش از ۳ میلیون بشکه در روز افزایش یافت. همچنین، در این طرح چهار لوله زیردریایی از گناوه تا خارگ به طول ۴۲/۴ کیلومتر کشیده شد که طولانی‌ترین

امریکا، اروپا و ژاپن با دستیابی به فناوری تبدیل گاز طبیعی به گاز مایع تجارت آن را دگرگون کردند. چنان‌که حمل گاز نفتی مایع شده (LPG) با کشتی امری عادی بود.

تا این زمان، از گاز طبیعی دو نوع فراورده تولید می‌شد: پنتان‌ها، بنزین طبیعی بدون بوتان و ترکیبات سبک‌تر؛ بوتان‌ها و ترکیبات سبک‌تر معروف به گاز طبیعی مایع‌شده (LPG). متان و اتیلن نیز در امریکا و اروپا در حال تولید بود.

خط لوله نفت خام زیردریایی جهان بود.

۲۵ اسفند

قرارداد شرکت ملی صنایع پتروشیمی و «الاید کمیکال کورپوریشن» به تصویب کمیسیون مختلط اقتصاد و دارایی مجلس رسید.

گزارش سالانه اداره ایمنی و پیشگیری آتش‌سوزی سازمان امور غیرصنعتی مناطق نفت‌خیز در اثر فعالیت همه‌جانبه برای پیشرفت ایمنی و جلوگیری از تصادف‌های ناتوان‌کننده، تصادفات ۲۵ درصد کاهش یافت. از میان مناطق نفت‌خیز آغاجاری و بندر ماهشهر مقام اول و اهواز، کوت عبدالهی و دارخوین مقام دوم را تعداد ساعت کار بدون حادثه به دست آورد.

ج. ا. واردر
رئیس هیئت‌مدیره و مدیرعامل
شرکت سهامی اکتشاف و تولید نفت ایران و
شرکت سهامی تصفیه نفت ایران

محمود پوزشی

لطیف رمضان‌نیا

آر. اچ. رولند

دبلیو. اچ. مگنس

فتح‌الله نفیسی

جی. دبلیو. وان هیلو

خسرو هدایت

ال. آر. برچل

سی. ا. ای. اویراین

رضا فلاح

منوچهر فرمانفرمائیان

۱۳۴۵ شمسی / ۱۹۶۶ میلادی

درآمد نفت، ۵۹۹ میلیون و ۱۰۰ هزار دلار

■ حدود ۷۵ درصد از درآمد نفت زیر نظر سازمان برنامه به برنامه سوم عمرانی اختصاص داده و باقی زیر نظر وزارتخانه‌ها در بودجه جاری کشور هزینه شد. کسری بودجه از این محل و چاپ اسکناس و مالیات بر درآمد جبران شد.

■ خط لوله نفت کوره آبادان ـ ماهشهر احداث شد.

کشف یک منبع عظیم نفت خام در حوزه قرارداد

چاه شماره ۱ ملاثانی، در ۳۸ کیلومتری شمال شرقی اهواز (در عمق ۱۲ هزار و ۴۸۴ پا) در لایه آسماری به نفت رسید.

شرکت اراپ

«اراپ» (ERAP) شرکت دولتی نفت فرانسه، اولین قرارداد از نوع پیمانکاری را با ایران منعقد کرد.

■ از اوایل سال، روزانه ۱۲ میلیون فوت مکعب گاز از گچساران به پالایشگاه شیراز فرستاده شد.

■ بازار فروش گازهای نفتی مایع‌شدهٔ پروپان و بوتان در سراسر دنیا رونق گرفت.

فروردین

■ با تصویب هیئت وزیران، جزیره حاج صلبوخ به جزیره «مینو»، جزیره شیخ شعیب به جزیره «لاوان»، بندر معشور به بندر «ماهشهر» و بندر خلف‌آباد به «رامشیر» تغییر نام داد.

۱۱ فروردین

منوچهر اقبال در مراسمی از کارکنان صنعت نفت ایران تقدیر کرد و آرزوهای بزرگش را برشمرد. کسب محبوبیت در میان کارکنان و انتخاب مدیران وفادار و فعال از شیوه‌های مدیریتی اقبال بود، او به

بیشتر درخواست‌های کارکنان پاسخ مثبت می‌داد.

۲۳ فروردین

اعتبار احداث خط لوله گاز سراسری کشور به مبلغ ۱۰/۵ میلیارد ریال، به تصویب هیئت عامل برنامه رسید. ساخت این خط لوله به دست شرکت ملی نفت ایران و برای تأمین مصرف داخلی گاز و صدور به شوروی در نظر گرفته شد.

۲۹ فروردین

■ منوچهر رزمجو به دستور منوچهر اقبال، به ریاست امور بازنشستگی منصوب شد.

■ قرارداد طرح مطالعاتی و بررسی و تهیه طرح احداث خط لوله سراسری گاز با مؤسسه مهندسی «آیمک» به امضا رسید و این مؤسسه که نماینده گروه بین‌المللی مهندسی و مدیریت لندن در تهران بود، همهٔ عملیات احداث خط لوله گاز را بر عهده گرفت.

۳۰ فروردین

اولین جلسه هیئت‌مدیره شرکت سهامی اکتشاف و تولید نفت ایران برای بررسی فعالیت‌های شرکت تشکیل شد.

۳۱ فروردین

پنج نفر از مدیران انجمن دبیران تهران ـ نژاد هادی، سمیعی، ذوالریاستین، وثوقی و سعیدی ـ به دعوت شرکت ملی نفت ایران، از چاه‌های شماره ۱ و ۷۶ و کارخانه گوگردسازی و محوطه منازل مسکونی کارگران و کارمندان و سپس از تأسیسات نفتی خارگ و آثار باستانی جزیره بازدید کردند.

۴ اردیبهشت

قرارداد نظارت بر ساخت خط لوله گاز سراسری ایران با یک مؤسسه انگلیسی در لندن منعقد شد.

۵ اردیبهشت

■ جمشید آموزگار، وزیر دارایی، در رأس هیئتی برای شرکت در کنفرانس اوپک به وین رفت.

■ باقر مستوفی، مدیرعامل شرکت ملی پتروشیمی ایران، در نشست بانک مرکزی اعلام کرد: «در سال‌های آینده، بیش از ۱۹۰ میلیون دلار در صنعت پتروشیمی سرمایه‌گذاری خواهد شد.»

۶ اردیبهشت

یازدهمین کنفرانس اوپک با موضوع مهم افزایش تولید نفت، در

منوچهر بزرگمهر
(۱۲۸۹- ۱۳۶۵ ش)

منوچهر بزرگمهر در یک خانواده متوسط اهل قلم به دنیا آمد. برخی او را جاسوس و از ایادی امریکا و سازمان جاسوسی سیا در دوران نهضت ملی شدن نفت و کودتای انگلیسی-امریکایی مرداد ۱۳۳۲ دانسته‌اند. در ۱۳۱۰ برای ادامه تحصیل به انگلستان رفت و پس از اخذ درجه لیسانس حقوق در سال ۱۳۱۳ از دانشگاه بیرمنگام به ایران بازگشت. بزرگمهر در ۱۳۲۱ در شرکت نفت آبادان و سپس در شرکت نفت تهران اشتغال یافت. از سال ۱۳۲۱ تا ۱۳۳۳ بزرگمهر علاوه بر فعالیت‌های حقوقی، برابر سمت رئیس اداره حقوقی شرکت نفت انگلیس و ایران با مطبوعات در ارتباط بود که مناظرات قلمی او با احمد کسروی در روزنامه پند از نتایج آن است. مابین سال‌های ۱۳۴۵ و ۱۳۵۵ مشاور حقوقی کنسرسیوم و مدتی رئیس آن اداره شد. آخرین سمت او در شرکت نفت، رئیس اداره حقوقی شرکت‌های عامل نفت ایران بود.

وین آغاز شد.

۱۰ اردیبهشت

ایران و بلوک شرق

قرارداد احداث خط لوله گاز ساوه ـ شوروی بین ایران و شوروی امضا شد.

۱۵ اردیبهشت

یازدهمین کنفرانس اوپک پایان یافت. در این اجلاس بالاترین سهم در افزایش تولید نفت نصیب ایران شد.

۱۸ اردیبهشت

قرارداد بین شرکت ملی صنایع پتروشیمی و شرکت «بی. اف. گودریچ» در کمیسیون مشترک اقتصاد مجلسین تصویب شد.

۲۰ اردیبهشت

شرکت‌های عامل نفت ۶ میلیون لیره به سازمان آب و برق خوزستان وام داد.

۲۲ اردیبهشت

مجموع تولید نفت خام گچساران به یک میلیارد بشکه رسید.

۲۵ اردیبهشت

محمدرضا پهلوی نمایشگاه آثار هنری ایران را در ساختمان مرکزی شرکت نفت افتتاح کرد. در این نمایشگاه، آثار هنری چهار قرن اخیر ایران گردآوری شده بود.

۳۱ اردیبهشت

کارکنان

ساعت کار تابستانی ادارات مرکزی شرکت نفت در تهران اعلام شد:
شنبه تا چهارشنبه، از ساعت ۷ تا ۱۲، ۱۳ تا ۱۵
پنجشنبه از ساعت ۷ تا ۱۲:۳۰
روزهای تعطیل برای کلیه کارکنان شرکت ملی نفت ایران در مناطق نفت‌خیز و شرکت سهامی اکتشاف و تولید نفت ایران به شرح زیر است:
یکشنبه ۱۱ اردیبهشت‌ماه ۱۳۴۵، «روز کارگر» (مذکور در قانون کار)
دوشنبه ۱۲ اردیبهشت‌ماه ۱۳۴۵، «عاشورا» (مذکور در قانون کار)

خرداد

گزارش فعالیت شرکت‌های عامل کنسرسیوم

تولید نفت خام:

میانگین روزانهٔ ۲ میلیون و ۴۳ هزار بشکه

صادرات:
میانگین روزانه بارگیری ۱ میلیون و ۵۸۲ هزار و ۵۱۷ بشکه از بندر خارگ
تحویل نفت:
میانگین روزانه ۷۹ هزار و ۲۶۶ هزار بشکه به پالایشگاه آبادان
اکتشاف:
چاه شماره ۱ ملاثانی، ۳۸ کیلومتری شمال شرقی اهواز در لایه آسماری به نفت رسید.
ایمنی:
ضریب تکرار حوادث بر حسب یک میلیون ساعت کار، ۱/۴ مرتبه
آتش‌سوزی:
۱۳ فقره در تأسیسات صنعت نفت
تصادفات وسائط نقلیه موتوری:
۷ فقره

۳ خرداد

مطالعه و بررسی برای فروش گاز و نفت به ترکیه آغاز شد.

تیر

گزارش فعالیت شرکت‌های عامل کنسرسیوم
پالایش:
میانگین روزانه ۳۰۶ هزار بشکه
صادرات:
- ۴۶ نفت‌کش اقیانوس‌پیما ۴ میلیون و ۶۱۸ هزار بشکه فراورده نفتی از بندر آبادان و ماهشهر بارگیری کرد.
- یک میلیون و ۶۵۱ هزار بشکه سوخت کشتی در آبادان، ماهشهر و خارگ بارگیری شد.

تحویل نفت:
۲ میلیون و ۲۰۹ هزار بشکه مواد تصفیه‌شده برای مصرف داخل به شرکت ملی نفت ایران

- برای به حداکثر رساندن بازدهی نفت‌گاز، تجهیزات لازم روی دستگاه تقطیر شماره ۸۰ نصب شد.
- برای پیشگیری از بیماری‌های حصبه، شبه حصبه، وبای التور و کزاز، اداره بهداشت ۶۲۰ نفر از دانش‌آموزان اعزام‌شده به کمپ شرکت ملی نفت ایران (محمودآباد) را واکسینه کرد.

۱ تیر

نشست شورای دائمی کنگره جهانی نفت در تهران
دوم خرداد ۱۳۴۵ جلسه شورای دائمی کنگره جهانی نفت با حضور نمایندگان چهارده کشور جهان در ساختمان مرکزی شرکت ملی نفت ایران برگزار شد.

■ قرارداد تأمین آب آشامیدنی ساکنان غیر شرکتی مسجدسلیمان بین مقامات شرکت نفت و شهردار امضاء شد.
■ تولید خالص نفت خام حوزه قرارداد به بیش از ۱ میلیون و ۹۰۲ هزار و ۸۸۵ بشکه در روز رسید که ۱۶ درصد نسبت به مدت مشابه سال گذشته افزایش داشت.
■ میزان صادرات نفت خام بیش از ۱ میلیون و ۵۸۹ هزار و ۹۲ بشکه در روز بود که در مقایسه با سال پیش از آن حدود ۵ درصد افزایش داشت.
■ بهره‌برداری از میدان نفتی رامشیر (خلف‌آباد) آغاز شد.
■ کمیته نفت سازمان همکاری عمران منطقه‌ای در آبان ماه سال جاری در پاکستان تشکیل جلسه می‌دهد.

۶ تیر

باشگاه آب‌شیرین گچساران (شعبه‌ای از باشگاه مهرگان)، در ۲۴ کیلومتری گچساران افتتاح شد. این باشگاه به امکاناتی نظیر کتابخانه، سالن بیلیارد، سالن غذاخوری، سالن نشیمن و سالن ورزش و... تجهیز شد.

۷ تیر

شاه‌لوله گاز

هزینه احداث خط لوله سراسری گاز ایران در حدود ۴۴۰ میلیون دلار پیش‌بینی شد.

۱۰ تیر

آتش‌سوزی گسترده‌ای در اسکله‌های ۱۹ و ۲۱ آبادان (به دلیل حریق در دو کشتی نفت‌کش «دوندو» و «تامس پی»، متعلق به پرتقال و لیبریا) رخ داد. در این حادثه، ۲۰ هزار تن نفت خام سوخت، چند نفر دچار سوختگی شدند و یک نفر مفقودالاثر شد.

۱۱ تیر

برای اکتشاف معادن نفت در منطقه مغان، طرحی مطالعاتی از سوی ایران، ترکیه و پاکستان آغاز شد.

۱۵ تیر

بزرگ‌ترین نفت‌کش جهان در جزیره خارگ

کشتی نفت‌کش ۱۵۰ هزار تنی «توکیومارو» که روز پیش از این در اسکله جزیره خارگ پهلو گرفته بود، پس از بارگیری ۱۴۸ هزار تن نفت خام گچساران راهی اروپا شد.

۱۷ تیر

■ ششمین دوره آموزشی عالی مدیریت از سوی صنعت نفت ایران و دانشکده علوم اداری و مدیریت بازرگانی دانشگاه تهران و با همکاری دانشگاه استنفورد امریکا و کالج علوم اداری انگلستان در هتل گچسر آغاز شد.

این دوره پنج‌هفته‌ای با حضور ۳۸ نفر از رؤسای بخش‌های مختلف صنعت نفت ایران، ادارات و سازمان‌های دولتی خصوصی و همچنین کارآموزانی از کشورهای ترکیه و افغانستان برگزارشد.

■ چاه شماره ۱۹ بی‌بی حکیمه، چاه تولیدی شناخته شد.

۱۹ تیر

ایران، عربستان و کویت در کوپنهاک دربارهٔ تعیین حدود فلات قاره مذاکره کردند.

۲۱ تیر

توسعه خارگ

پروژه بهسازی خارگ با حضور تیمسار دریابان عظیما، استاندار و نماینده دولت، آغاز شد. این طرح شامل موارد زیر بود:

۱. خاک‌ریزی و بالاآوردن سطح زمین در قریه برای جلوگیری از جمع شدن سیلاب و احداث و تکمیل میدان اصلی قریه؛

۲. تسطیح و خاک‌ریزی جاده و خیابان‌های اصلی و فرعی قریه؛

۳. زیرسازی و آسفالت خیابان‌های اصلی قریه؛

۴. حفر کانال و ساخت آب‌روی سطحی در اطراف خیابان‌های قریه با هزینه ۳ میلیون و ۸۵۰ هزار ریال؛

۵. تهیه و تأمین شبکه توزیع برق در قریه و نصب پایه‌های برق برای تأمین روشنایی خیابان و کوچه‌ها با هزینه ۳ میلیون و ۲۵۰ هزار ریال؛

۶. تعمیر تلمبه‌خانه و چاه‌های آب و تکمیل شبکه آب به ظرفیت روزانه صد هزار لیتر، با هزینه ۱ میلیون ریال.

ایران و بلوک شرق

نخست‌وزیر رومانی به تهران آمد. دولت رومانی برای همکاری در پروژه‌های صنعت نفت ایران ابراز تمایل کرد.

۴ مرداد

پروانه تأسیس کارخانه ساخت لوله گاز به ظرفیت سالانه ۳۵۰ هزار تن صادر شد.

۵ شهریور

■ قراردادی به نام «قرارداد پیمانکاری اکتشاف و استخراج نفت» بین

شرکت ملی نفت ایران و گروه فرانسوی اراپ امضاء شد. منوچهر اقبال، مدیرعامل شرکت ملی نفت، در مصاحبه‌ای به این قرارداد جدید نفتی اشاره و اعلام کرد: «دولت ایران برای اولین‌بار اصل عاملیت را در روابط خود با دیگر شرکت‌های نفتی کنار خواهد گذاشت و در نقش کارفرما حاکمیت خود را بر مناطق نفتی اعمال می‌کند.»

■ قرارداد خرید کارخانه گاز در واشنگتن به امضا رسید.

۹ شهریور

ایران و بلوک شرق

منوچهر اقبال به دعوت دولت‌های مجارستان، چکسلواکی و آلمان غربی برای توسعه مناسبات نفتی و اقتصادی به اروپای غربی و شرقی سفر کرد.

۱۰ شهریور

ایران و بلوک شرق

با سفر شاه به بلغارستان، مقدمات فروش نفت به این کشور فراهم شد.

۲۰ شهریور

ایران و بلوک شرق

دولت چکسلواکی اعلام کرد از ایران نفت خام می‌خرد.

مهر

چاه شماره ۵ - 2S میدان ساسان شرکت لاوان به صورت چاه تولیدی نفت تکمیل شد و با تکمیل این چاه مجموع چاه‌های تولیدی لاپکو در خلیج فارس به ۴ حلقه رسید.

۱۳ مهر

اوپک

نخستین اجلاس شرکت‌های ملی نفت عضو اوپک در کاراکاس، پایتخت ونزوئلا، آغاز شد.

۳ آبان

شاه در یک مصاحبه مطبوعاتی به خبرنگار سندی تایمز گفت: «اگر نتوانیم درباره نفت با شرکت‌ها توافق کنیم، یک‌جانبه اقدام خواهیم کرد.»

۷ آبان

تقابل با کنسرسیوم

عزت الله فولادوند

عزت الله فولادوند در سال ۱۳۱۴ در اصفهان دیده به جهان گشود. پس از دیپلم، برای تحصیل پزشکی به فرانسه رفت، اما پس از دو سال به فلسفه تغییر رشته داد. از پرکارترین مترجمان فلسفه سیاسی در ایران است.

در سال ۱۳۴۳ فولادوند کار خود را در اداره انتشارات شرکت نفت آبادان آغاز کرد. پس از آن کار خود را در مراکز مختلف شرکت نفت در آغاجاری، اهواز، خرمشهر و سرانجام در کنسرسیوم نفت و روابط صنعتی تهران ادامه داد. فولادوند با انحلال کنسرسیوم، بعد از انقلاب اسلامی، شرکت نفت را ترک کرد. در سال ۱۳۵۰ به دلیل ترجمه کتاب «گریز از آزادی» عنوان مترجم ممتاز را دریافت کرد و در سال ۱۳۸۹ بازنشسته نمونه صنعت نفت شد.

دولت ایران اعلام کرد: «اگر کنسرسیوم رضایت ایران را در طول یک ماه جلب نکند، ایران اراضی در دست کنسرسیوم را پس خواهد گرفت.»

۸ آبان

قرارداد نفتی ایران ـ اراپ در کمیسیون دارایی مجلس شورای ملی تصویب شد.

۱۰ آبان

نفت و مجلس

امیرحسین فولادوند و فضل‌الله جلالی نوری برای عضویت در هیئت عالی نظارت شرکت ملی نفت ایران از سوی مجلس شورای ملی انتخاب شدند.

۲۱ آبان

شرکت ملی نفت ایران تصمیم گرفت یک ناوگان نفت‌کش مستقل تأسیس کند.

۲۵ آبان

باشگاه کارمندان شرکت ملی نفت ایران با حضور منوچهر اقبال و انصاری، وزیر کشور و بیرجندی، معاون وزارت آموزش و پرورش در اهواز افتتاح شد.

۳۰ آبان

افزایش تولید نفت ایران در ده ماه اول سال ۱۹۶۶ م نسبت به مدت مشابه سال پیش از آن ۱۱/۴ درصد اعلام شد.

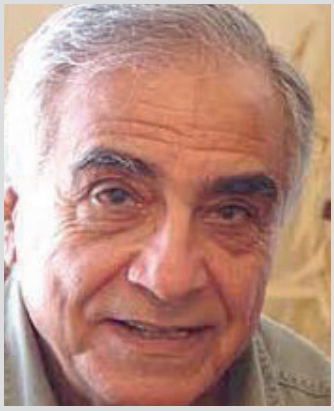
۱ آذر

نفت و مجلس

اجازه مبادله و اجرای قرارداد پیمانکاری اکتشاف و تولید نفت با اراپ

ماده‌واحده: قرارداد ضمیمه که طبق ماده دوم قانون نفت مصوب ۱۳۳۶ راجع به پیمانکاری اکتشاف و تولید بین شرکت ملی نفت ایران از یک طرف و آنترپریز دو رشرشاد ات اکتیویته پترلیر (اراپ) Entreprise de Recherche et d`ActivitePetroliere (ERAP) از طرف دیگر امضاء شده و به تأیید دولت رسیده و مشتمل بر ۴۴ ماده و یک ضمیمه است، تصویب و به دولت اجازه مبادله و اجرای آن داده می‌شود. قانون بالا مشتمل بر ماده‌واحده و متن قرارداد ضمیمه، در جلسه روز سه‌شنبه، اول آذرماه ۱۳۴۵، به تصویب مجلس شورای‌ملی رسید.

رئیس مجلس شورای ملی، مهندس عبدالله ریاضی

صفدر تقی‌زاده

مترجم، نویسنده و منتقد ادبی اهل آبادان که در سال ۱۳۱۱ ش متولد شد. او تحصیلات خود را در دانشکده نفت آبادان در دوره فوق لیسانس، در رشته زبان و ادبیات انگلیسی دانشگاه تهران ادامه داد. پس از آن دو سال از سوی شرکت نفت به انگلستان سفر کرد و دوره‌های آموزش و مدیریت را گذراند. در شرکت نفت نخست در بخش حسابداری و سپس در بخش انتشارات مشغول به کار شد. در اوایل دهه ۱۳۴۰ به پیشنهاد حسن کامشاد از آبادان به تهران منتقل شد و در اداره کنسرسیوم نفت کارش را ادامه داد و طی تمامی این سال‌ها به ترجمه و نقد پرداخت.

۵ آذر

فشار دولت بر کنسرسیوم برای افزایش بهره مالکانه

مذاکرات جدید درباره افزایش بهره مالکانه با دومین هیئت اعزامی کنسرسیوم در وزارت دارایی آغاز شد. ایران سهم خود را از محل پرداخت بهره مالکانه از هر بشکه نفت ۱۱ سنت می‌دانست، در حالی که فقط ۵ سنت دریافت می‌کرد.

مطبوعات ایران جنگ تبلیغاتی خود را بر ضد کنسرسیوم تشدید کردند. درآمد ۲۵ شرکت بزرگ نفتی در سال پیش از این، ۱۴/۳ درصد بیشتر از سال ۱۳۴۲ ش بود. فروش فراورده‌های نفتی برای ۱۸ شرکت نزدیک به ۷ درصد و تولید مایعات برای ۲۲ شرکت ۸/۱درصد زیادتر شد. شوروی که بزرگ‌ترین رقیب نفتی در اروپای غربی بود، قیمت‌های خود را بالا برد. با چنین تغییری، ایران توقع داشت، باقی بهرهٔ مالکانه خود را که ۶ سنت از هر بشکه بود، از این سال به بعد دریافت کند.

۹ آذر

مذاکرات نفت در تهران به نتیجه رسید و توافق رضایت‌بخش دولت ایران و نمایندگان کنسرسیوم به اعلام عمومی رسید.

۲۰ آذر

هویدا در مجلس شورای ملی اعلام کرد، تلاش ایران برای احقاق حقوق از کنسرسیوم نفت به نتیجه مطلوب رسید. او امتیازهایی را که ایران در این مذاکرات به دست آورد به شرح زیر اعلام کرد:

۱. توافق برای افزایش تولید سالانه نفت جنوب.

۲. حدود ۲۵ هزار مایل از اراضی تحت امتیاز کنسرسیوم به ایران برگشت.

۳. هر مقدار نفت اضافی که شرکت نفت برای فروش در بازارهای آزاد لازم داشته باشد، تحویل ایران داده خواهد شد.

۲۲ آذر

■ منوچهر اقبال، مدیرعامل شرکت ملی نفت ایران، با شرح جزئیات توافق با کنسرسیوم اعلام کرد، درآمد ایران از نفت ۱۷ درصد افزایش پیدا کرد.

■ قرارداد پیمانکاری اکتشاف و تولید نفت بین شرکت ملی نفت ایران و گروه فرانسوی اراپ به توشیح شاه رسید.

۲۳ آذر

ایران و بلوک شرق

یک هیئت نفتی و اقتصادی از بلغارستان برای مذاکره درباره عقد

قرارداد بازرگانی با ایران و خرید نفت به ایران آمدند.

۱ دی

صادرات نفت خام آغاجاری از بندر ماهشهر با حجم حدود ۱۵۰ هزار بشکه در روز از سر گرفته شد.

۷ دی

ایران و بلوک شرق

بلغارستان از ایران نفت خام خرید.

۱۶ دی

ساخت پالایشگاه مَدرس

منوچهر اقبال، رئیس هیئت‌مدیره و مدیرعامل شرکت ملی نفت ایران، برای شرکت در مراسم آغاز عملیات ساخت پالایشگاه مدرس به هندوستان سفر کرد و کلنگ ساخت پالایشگاه مدرس هندوستان با حضور ایندرا گاندی (Indira Gandhi) به زمین زده شد. نفت منطقه داریوش (درود)، در خلیج‌فارس، برای خوراک این پالایشگاه در نظر گرفته شد.

۲۸ دی

خبر انعقاد قرارداد فروش گاز بین ایران و کنسرسیوم، در لندن اعلام شد.

۹ بهمن

مهندس رمضان‌نیا، رئیس کل پالایشگاه آبادان، اعلام کرد: «اتوماسیون برای صنعت نفت ضرورت دارد.»

۱۲ بهمن

شاه‌لوله گاز

شرکت بیمه ایران تصمیم گرفت، شاه‌لوله گاز سراسری ایران را بیمه کند.

۱۷ بهمن

آزمایشگاه جدید پایلوت و روغن سوخت موتور انبار نفت ری با حضور منوچهر اقبال افتتاح شد.

۲۰ بهمن

ایران و بلوک شرق

نخستین عملیات ساخت کارخانه‌های لوله‌سازی اهواز با حضور منوچهر اقبال، سمیعی، رئیس کل بانک مرکزی ایران و دو نفر از نمایندگان اقتصادی سفارت شوروی آغاز شد.

اسفند

احمد فرهی، زادهٔ ۱۲۹۲ش، در سال ۱۳۱۲ به انگلستان عزیمت کرد و در رشته مهندسی ماشین از دانشگاه بیرمنگام و در رشته امور اداری کارخانجات از دانشگاه منچستر فارغ‌التحصیل شد. او در سال ۱۳۱۹ به خدمت شرکت نفت در آبادان درآمد. فرهی پس از ملی شدن صنعت نفت به کرمانشاه منتقل شد و ۹ سال در رأس اداره کل باربری انجام وظیفه کرد. در سال ۱۳۳۹، به تهران منتقل شد و در سمت‌های رئیس پرسنل مرکزی، رئیس اداره کل خطوط لوله پخش، قائم‌مقام فنی سازمان پخش و رئیس کل قسمت پخش خدمت کرد.

گزارش ماهانه فعالیت شرکت‌های عامل کنسرسیوم

تولید نفت خام:

میانگین روزانه۲ میلیون و ۲۷ هزار بشکه

صادرات:

۶ میلیون و ۷۰۷ هزار تن بارگیری نفت خام از بندرهای ماهشهر و خارگ

تحویل نفت:

۲ میلیون و ۶۳۴ هزار و ۷۱۲ بشکه به پالایشگاه آبادان

اکتشاف:

لرزه‌نگاری در کیلورکریم، عملیات زمین‌شناسی در شمال شرق لالی و چینه‌شناسی در فارس

حفاری:

چاه شماره ۸ مارون و چاه شماره ۵ رگ‌سفید چاه تولیدی شناخته شد.

تحویل گاز:

روزانه، ۶۶ میلیون و ۶۳۸ هزار فوت مکعب به آبادان و ۱۰ میلیون و ۲۵۵ هزار فوت مکعب به شیراز

۱ اسفند

صدور نفت خام تولیدشده از جزیرهٔ خارگ، به جز نفت خام دریافتی پالایشگاه آبادان، جزیره خارگ را به بزرگ‌ترین بندر صادرات نفت خام جهان تبدیل کرد.

۱۱ اسفند

مدیرعاملان شرکت‌های عضو کنسرسیوم برای بازدید پانزده‌روزه از تأسیسات نفتی حوزه قرارداد، ملاقات و مذاکره با دولت ایران و مقامات شرکت ملی نفت ایران و شرکت‌های عامل نفت به تهران آمدند.

۲۴ اسفند

■ تأسیسات نوین بارگیری نفت در جزیره خارگ، یکی از عظیم‌ترین مراکز بارگیری نفت خام جهان، با حضور شاه افتتاح شد.

■ برنارد استایلز (Bernard Styles)، یکی از کارمندان عالی‌رتبه روابط عمومی شرکت نفت انگلیس برای مطالعه درباره روابط عمومی شرکت ملی نفت ایران و بازدید از مناطق مسجدسلیمان، آغاجاری، گچساران و جزیره خارگ به ایران آمد.

روز کارگر

روز تولد رضاشاه، ۲۴ اسفند، روز کارگر انتخاب شد. جشنی به این مناسبت به مدت یک هفته برگزار شد.

برنارد استایلز

۲۵ اسفند

انتقال برق سد محمدرضا شاه به شبکه برق مسجدسلیمان

مهندس خلیلی، رئیس شرکت سهامی اکتشاف و تولید نفت ایران در منطقه مرکزی، در مراسمی، نیروی برق سد محمدرضا شاه را به شبکه برق ناحیه مسجدسلیمان وصل کرد. برق مورد نیاز صنعت نفت در مسجدسلیمان، که از طرف سازمان آب و برق خوزستان واگذار شده بود، ۵ هزار کیلووات در سال بود که در سال‌های پس از آن افزایش یافت.

۲۷ اسفند

کشتی (Torry canyon) متعلق به کشور لیبریا، با ظرفیت ۱۲۰/۸۹۰ تن، در سفر به انگلستان، با برخورد به صخره‌ای در دریای شمال آتش گرفت. حدود ۶۰ هزار تن نفت خام به دریا ریخت و سواحل انگلستان و فرانسه را آلوده کرد.

مرثیه درخت

... من از نگاه آینه
ــ هر چند تیره و تار ــ
شرمنده‌ام که: آه!
در سوگت ای درخت تناور،
ای آیت خجسته در خویش زیستن،
بالیدن و شکفتن،
در خویش بارورشدن از خویش،
در خاک خویش ریشه دواندن،
ما را،
حتی امان گریه ندادند.

شفیعی کدکنی درباره این شعر می‌گوید: «شعر مرثیهٔ درخت نیز، بیش از آنکه شعری ناتورالیستی باشد، شعری اجتماعی و نوحماسی است، نسبت به مصدق نوعی حُبّ و بغض توأمان (Ambivalence) پیدا کردم. گاه این طرف غلبه می‌کرد، گاه آن طرف. غالباً، شیفتگی بود و کمتر خشم و تردید. و این بود و بود تا روزی که با دوستم رضا سیدحسینی در خیابان استانبول، نزدیکی‌های میدان مُخبرالدوله، از کتاب‌فروشی نیل می‌آمدیم. روزنامه‌های عصر درآمده بود. کیهان در گوشه صفحه اول، خبر مرگ مصدق را چاپ کرده بود. مدتی، به روزنامه خیره شدم و خطاب به مصدق عباراتی گفتم که خب پیرمرد! بالاخره...! یکباره زدم زیر گریه؛ از آن گریه‌های عجیب و غریب که کمتر در عمرم بر من مسلط شده است. رضا سیدحسینی دست مرا گرفته بود و می‌کشید که بی‌صدا! الان می‌آیند و ما را می‌گیرند و من همان‌طور نعره می‌زدم. بالاخره، از او جدا شدم. گریه‌کنان رفتم به خانه و در آنجا شعر مرثیهٔ درخت را سرودم.»

یکی از تعمیرکاران بخش تولید در اهواز

۱۳۴۶ شمسی / ۱۹۶۷ میلادی

درآمد نفت، ۷۴۲ میلیون و ۱۰۰ هزار دلار

■ ۸۰ درصد از درآمد نفت، زیر نظر سازمان برنامه، به برنامه سوم عمرانی اختصاص داده و باقی، زیر نظر وزارتخانه‌ها در بودجه جاری کشور هزینه شد. کسری بودجه از این محل و چاپ اسکناس و مالیات بر درآمد جبران شد.

■ مصرف گاز مایع در اصفهان، مشهد، تبریز و اهواز افزایش یافت. در آن زمان، نسبت مصرف گاز مایع به دیگر فراورده‌های نفتی ۰/۸ درصد بود که این رقم پس از سال ۱۳۵۷ رشد چشمگیری پیدا کرد.

■ اداره کل خطوط لوله پخش به امور خطوط لوله و مخابرات تغییر نام داد.

■ شبکه ماکروویو برای گسترش شبکه ارتباطی طراحی و نصب شد.

■ خط لوله نفت کوره ری (نیروگاه منتظر قائم) احداث شد.

■ تهران و اراک ۷۴ درصد بازار فروش محصولات صنعتی را در اختیار داشتند.

■ کشور شوروی ۲۸۸ میلیون تن نفت تولید کرد که ۱۸۶ میلیون تن آن در خود کشور شوروی مصرف و مابقی آن به اروپای شرقی صادر شد.

■ طبق گزارشی که مراجع نفتی ارائه دادند، از ۷۰۰ میلیون تن نفتی که از راه دریا به بازارهای مختلف نفتی حمل می‌شد، حدود ۲ میلیون تن، برابر ۴۰ هزار بشکه در روز به دریاها ریخته می‌شد و آب را آلوده می‌کرد.

فروردین

گزارش فعالیت شرکت‌های عامل کنسرسیوم

تولید نفت خام:

میانگین روزانه، ۲ میلیون و ۴۹۱ هزار بشکه

صادرات:

بارگیری ۱۶۹ کشتی نفت‌کش با ظرفیت ۷ میلیون و ۸۰۹ هزار تن نفت خام از جزیره خارگ و ۲۲ کشتی نفت‌کش با ظرفیت ۶۴۲ هزار تن نفت خام از بندر ماهشهر

تحویل نفت:

۲ میلیون و ۸۳۸ هزار بشکه به پالایشگاه آبادان(بری شرذکت ملی نفت ایران)

۱ فروردین

کنسرسیوم نفت ایران حدود نواحی را که باید در اجرای تعهد ماه دسامبر (دی‌ماه) به دولت ایران بازمی‌گرداند، اعلام کرد: «سه قطعه در شمال غرب و دو قطعه در جنوب شرق به مساحت ۶۴ هزار و ۹۲۸ کیلومترمربع. قطعه شمال غربی مجاور منطقه نفت‌خیز نفت‌شاه و پالایشگاه شرکت ملی نفت ایران در کرمانشاه، قطعه میانه در امتداد حد شرقی حوزه قرارداد کنسرسیوم به طرف ساحل خلیج‌فارس قرار داشت.»

۱۳ فروردین

هفتمین کنگره جهانی نفت

منوچهر اقبال، رئیس هیئت‌مدیره و مدیرعامل شرکت ملی نفت ایران، در هفتمین کنگره جهانی نفت در مکزیک شرکت کرد و به ریاست کمیته افتخاری کنگره برگزیده شد. هیئت نمایندهٔ ایران مقالاتی با موضوع زمین‌شناسی ژئوفیزیکی، حفاری اکتشافی در فلات قاره ایران در خلیج‌فارس و طرح شاه‌لوله گاز ایران در کنگره ارائه کرد. پس از پایان کنگره، دکتر اقبال از تأسیسات نفتی کشورهای ونزوئلا، برزیل و آرژانتین بازدید و در مراسم افتتاح ساختمان ایران در نمایشگاه جهانی مونترال کانادا شرکت کرد.

۱۶ فروردین

ایران و بلوک شرق

یک هیئت عالی‌رتبه اقتصادی به ریاست بایباکوف، معاون

نخست‌وزیر شوروی، برای مذاکره دربارهٔ لوله‌کشی و انتقال گاز به شوروی به تهران آمد.

۲۲ فروردین

ایران و بلوک شرق

مذاکرات نفتی میان ایران و شوروی آغاز شد.

■ نیکلا بایباکوف، معاون رئیس شورای وزیران و رئیس کمیته دولتی برنامه‌ریزی شوروی و همراهانش در جلسه‌ای که برای افزایش همکاری ایران و شوروی برگزار شد، شرکت کردند.

۲۴ فروردین

دولت ایران برای تأسیس کارخانه کود شیمیایی از بانک صادرات و واردات امریکا ۶۰ میلیون دلار وام درخواست کرد.

۲۷ فروردین

ایران و بلوک شرق

دولت شوروی برای مشارکت در اکتشاف نفت ایران اعلام آمادگی کرد.

اردیبهشت

گزارش فعالیت شرکت‌های عامل کنسرسیوم

تولید نفت خام:

میانگین روزانه ۲ میلیون و ۱۸۵ هزار بشکه

صادرات:

۱۶۵ نفت‌کش، ۷ میلیون و ۵۵۴ هزار تن نفت خام از جزیره خارگ بارگیری کرد.

تحویل نفت:

۲ میلیون و ۷۷۴ هزار بشکه به پالایشگاه آبادان(برای شرکت ملی نفت ایران)

عملیات اکتشافی:

لرزه‌نگاری در گچساران و شمال باختری دزفول

حفاری:

چاه شماره ۲ چشمه‌خوش به عمق ۱۱ هزار و ۱۶۹ فوت رسید.

تحویل گاز:

روزانه ۷۳ میلیون و ۲۳۲ هزار فوت مکعب به پالایشگاه آبادان و ۲ میلیون و ۵۳۸ هزار فوت مکعب به پالایشگاه شیراز

۲ اردیبهشت

میدان نفتی کوروش به دست شرکت ملی نفت ایران و «پان امریکن» به بهره‌برداری رسید .

مصطفی فاتح

(۱۲۷۷-۱۳۵۷ ش)

فرزند سرتیپ احمدخان فاتح‌الملک، مشروطه‌خواه و مالک و فرمانده قشون اصفهان و نماینده مجلس، در سال ۱۳۱۴ در اصفهان متولد شد. در تهران، به مدت پنج سال در مدرسه عالی امریکایی تحصیل کرد و در دانشگاه کلمبیا در شهر نیویورک در رشته اقتصاد ادامه تحصیل داد و پایان‌نامه خود را به زبان انگلیسی تحت عنوان «وضع اقتصادی ایران» تالیف و به زبان انگلیسی و فارسی انتشار داد. در اواخر سال ۱۳۰۰ به استخدام شرکت نفت ایران و انگلیس درآمد و شغل وی معاون نخستین نماینده شرکت در تهران تعیین شد. وی نخستین مدیر ایرانی در شرکت نفت بود. در روزهای نخستین خلع ید از کار کناره‌گیری کرد و بازنشسته شد. کتاب *پنجاه سال نفت* فاتح در اوایل ۱۳۳۵ انتشار یافت که اطلاعات جالبی درباره نفت در آن درج شده است.

۱۲ اردیبهشت

نخستین نفت‌کش از تأسیسات جدید کوروش ۱۵۰ هزار بشکه نفت خام را برای انتقال به یورک تاون، در ایالت ویرجینیای امریکا بارگیری کرد.

۱۸ اردیبهشت

در پی انعقاد قرارداد همکاری اقتصادی و بازرگانی بین ایران و بلغارستان، نخستین قرارداد فروش نفت بین شرکت ملی نفت ایران و شرکت «دومستی» (نفتوچیم) بلغارستان امضا شد.

۲۱ اردیبهشت

ایران و بلوک شرق

ایران ۷۵ هزار تن نفت به بلغارستان فروخت.

خرداد

شاه و فرح از آلمان غربی دیدار رسمی کردند. در این دیدار کنفدراسیون دانشجویان ایرانی در برلین غربی تظاهراتی بر پا کرد که پلیس آلمان غربی به شدت آن را سرکوب کرد. یک دانشجوی آلمانی به نام بنو اونه‌زورگ با شلیک عمدی یک گلوله به‌دست یک پلیس آلمان غربی کشته شد. این پلیس کارل هاینس کوراس نام داشت و بعدها مشخص شد که وی برای سازمان جاسوسی جمهوری دموکراتیک آلمان شرقی جاسوسی می‌کرده است.

۱ خرداد

افزایش فروش مواد نفتی در روستاهای کشور

۵۶ جایگاه فروش مواد نفتی به مجموع جایگاه‌های شرکت‌های تعاونی روستایی انجمن عمران دهات و در خارج از شهرها اضافه شد. تعداد جایگاه‌های فروش مواد نفتی در شرکت‌های تعاونی روستایی از ۳ هزار و ۶۰۳ به ۳ هزار و ۶۴۸ و جایگاه‌های انجمن‌های عمران دهات از ۱۵۰ به ۱۵۷ تعداد افزایش یافت.

۷ خرداد

جلسه سالانه انجمن نفت ایران با حضور مقامات صنعت نفت و اعضای انجمن نفت ایران در هتل هیلتن برگزار شد. و طی آن منوچهر اقبال، دربارهٔ پیشرفت‌های صنعت نفت سخن گفت.

۱۱ خرداد

سخنان رئیس هیئت‌مدیره شرکت ملی نفت در انجمن نفت ایران (۷ خردادماه ۱۳۴۶):

«شرکت ملی نفت ایران با استفاده از نفت خام تولیدی قراردادهای سیریپ و ایپاک به بازارهای نفت کشورهای آرژانتین، ژاپن، پاکستان، سوئیس، ایتالیا و هندوستان وارد شد. در ایجاد پالایشگاه مدرس هندوستان، با شرکت امریکن اینترنشنال و دولت هندوستان مشارکت داشت.»

او همچنین درباره منابع جدید نفت افزود: «در مناطق آرتاداغ، در دشت مغان، تنگ بیجار، در جنوب شرقی نفت‌شاه، گرگان، گیلان غرب، شرق نفت‌شاه اقدامات گسترده‌ای انجام شده است و یک منبع گاز توأم با نفت سبک در تنگ بیجار کشف شد.»

اقبال دربارهٔ صنایع پتروشیمی اظهار کرد: «در رشته صنایع پتروشیمی نیز در یک سال گذشته، سه قرارداد مشارکت با سه شرکت خارجی منعقد شد.»

ج. ا. واردر، رئیس هیئت‌مدیره و مدیرعامل شرکت‌های عامل نفت ایران، چکی به مبلغ ۱ میلیون و ۴۰۰ هزار ریال به خانم هاسلمن، رئیس کمیته سازمان جشن و نمایشگاه بین‌المللی زنان، داد.

۴ تیر

نفت و مجلس

قرارداد الحاقی نفت تصویب شد.

اجازه مبادله قرارداد الحاقی دوم به قرارداد فروش نفت و گاز مصوب آبان‌ماه ۱۳۳۳

تبصره: با تصویب این قرارداد الحاقی در وضع، حدود، مساحت و مشخصات ناحیه عملیات موضوع قرارداد فروش نفت و گاز مورخ هفتم آبان‌ماه ۱۳۳۳ جز تقلیل سه قسمت مشخص و تغییرات ناشی از این تقلیل، هیچ‌گونه تغییر دیگری حاصل نمی‌شود. قانون بالا مشتمل بر یک ماده و یک تبصره و قرارداد ضمیمه در جلسه روز یکشنبه، چهارم تیرماه ۱۳۴۶ شمسی به تصویب مجلس شورای ملی رسید.

نایب‌رئیس مجلس شورای ملی، دکتر شفیع امین

۲۰ تیر

نفت، ارتش

با افزایش درآمد نفت از سال ۱۳۴۵، شاه به فکر خرید بیشتر تجهیزات نظامی افتاد. درآمد نفت به دو محل بودجه درآمد عمومی، برای پرداخت هزینه‌های جاری کشور و بودجه سازمان برنامه، برای پروژه‌های عمرانی ملی، مانند سد، پل و جاده صرف می‌شد.

ماده‌واحده: به دولت اجازه داده می‌شود که مبلغ ۲ هزار و ۳۰۰ میلیون ریال از محل پیش‌بینی مازاد درآمد نفت نسبت به آنچه در قانون بودجه سال ۱۳۴۶ کل کشور منظور شده است، اعم از سهم مربوط به درآمد عمومی یا سهم سازمان برنامه، برای هزینه‌های لازم نظامی و دانشگاهی به شرح زیر تأمین اعتبار و پرداخت نماید:

۱. برای تقویت نیروی هوایی و امور مربوط به آن تا یک‌هزار و یک‌صد و میلیون ریال.

۲. برای توسعه صنایع نظامی تا یک‌هزار میلیون ریال.

۳. برای توسعه تعلیمات عالیه و هزینه‌های دانشگاهی تا دویست میلیون ریال.

ارقـام مـواد هزینـه و برنامه‌هـای اعتبـارات فـوق و همچنیـن توزیـع اعتبـار موضـوع ردیـف ۳ بـالا بـا تصویـب نخسـت‌وزیر تعییـن خواهـد شـد. قانـون بـالا مشـتمل بـر یـک مـاده پـس از اظهـار ملاحظـات مجلـس سـنا در تاریـخ روز دوشـنبه، نوزدهـم تیرمـاه ۱۳۴۶، در جلسـه روز سه‌شـنبه، بیسـتم تیرمـاه ۱۳۴۶ شمسـی، مـورد تصویـب مجلـس شـورای ملـی قـرار گرفـت.

رئیس مجلس شورای ملی، مهندس عبدالله ریاضی

۲۷ تیر

چـاه شـماره ۲ چشـمه‌خوش (در ۱۶۰ کیلومتـری شـمال غـرب اهـواز در عمـق ۱۱ هـزار و ۳۰۰ پـا) در لایـه آسـماری بـه نفـت رسـید. تولیـد ایـن چـاه روزانـه ۱۵ هـزار بشـکه تخمیـن زده شـد.

۱۹ مرداد

کشف نفت در میدان نوروز

شـرکت نفـت ایـران و ایتالیـا (سـیریپ) بـا عاملیـت شـرکت نفـت «آجیـپ»، کشـف حـوزه نفتـی «نـوروز» را، در خلیج‌فـارس، ۹۴ کیلومتـری جنـوب غـرب بهـرگان، اعـلام کـرد.

۸ شهریور

دسـتگاه بهره‌بـرداری شـماره ۲ بی‌بـی حکیمـه بـا ظرفیـت ۱۲۵ هـزار بشـکه در روز راه‌انـدازی شـد.

ایـن دسـتگاه از ۴ تفکیک‌کننـده گاز ۴۰ هـزار بشـکه‌ای، یـک دسـتگاه ۲۰ هـزار بشـکه‌ای، دو مخـزن عـادی ذخیره‌سـازی نفـت بـا ظرفیـت ۵۰ هـزار بشـکه و مخـزن آزمایشـی ۲۵ هـزار بشـکه‌ای در روز تشـکیل شـده بـود.

مهر

■ کارخانـه لوله‌سـازی اهـواز در سـاخت لوله‌هـای طـرح خـط لولـه سراسـری ایـران مشـارکت و کار سـاخت، لوله‌هـای ۲۴ تـا ۴۲ اینـچ را آغـاز کـرد.

■ شـرکت خدمـات دریایـی «داریـوش» در مهرمـاه ۱۳۴۶ تأسـیس شـد. ایـن شـرکت پـس از یـک سـال، بـا همـکاری شـرکت «تایدواتـر» امریـکا، «شـرکت سـهامی خـاص خدمـات دریایـی تایدواتـر خاورمیانـه» را شـکل دادنـد. شـرکت جدیـد در ۲۴ اردیبهشـت ۱۳۴۷، بـا هـدف فعالیـت در زمینه‌هـای نصـب و تعمیـر لوله‌هـای زیردریایـی، سـاخت اسـکله و حوضچه‌هـای تعمیراتـی و حمل‌ونقـل دریایـی ثبـت شـد. {«شـرکت سـهامی خـاص خدمـات دریایـی تایدواتـر خاورمیانـه» پـس از انقـلاب زیـر

تأمین آب آشامیدنی گچساران

تلمبه‌خانـه و تصفیه‌خانـه بـرای تأمیـن آب آشـامیدنی مسجدسـلیمان در سـال ۱۳۰۵ ش در جایـی بـه ارتفـاع ۸۸۰ پـا از سـطح دریـا بـه نـام گدارلنـدر، محل عبـور رودخانـه کارون، بـه فاصلـه ۱۰ میـل بـا مسجدسـلیمان سـاخته شـد. آب رودخانـه پـس از تصفیـه بـه مخازنـی در ناحیـه سـرگچ، مرتفع‌تریـن جـای مسجدسـلیمان (۲۱۸۰ فـوت)، تلمبـه و سـپس بـه وسـیله فشـار حاصـل از اختـلاف سـطح، بـه منطقـهٔ مسجدسـلیمان و خانه‌هـا سـرازیر می‌شـد. گنجایـش تلمبه‌خانـه گدارلنـدر روزانـه حـدود ۶ میلیـون و ۵۰۰ هـزار گالـن آب در روز بـود کـه حـدود یـک میلیـون گالـن در روز بـه بازدهـی آن افـزوده و مقـرر شـد، ایـن مقـدار بـرای مصـرف اهالـی بـه شـهرداری مسجدسـلیمان تحویـل داده شـود.

نظارت بنیاد مستضعفان و سپس دادستانی انقلاب خارگ قرار گرفت. در خردادماه ۱۳۶۲، شرکت ملی نفت تصمیم گرفت با توجه به سوابق این شرکت و گزارش شرکت نفت فلات قاره و نیز حکم دادستان انقلاب اسلامی، مهندس حسین سالاری شریف را برای سمت مدیریت عاملی برای معرفی به دادستانی انقلاب، به وزیر نفت پیشنهاد کند.}

آبان

افتتاح نمایشگاه صنعتی آبان

چهار شرکت وابسته به شرکت ملی صنایع پتروشیمی: شرکت سهامی کود شیمیایی ایران، شرکت سهامی شیمیایی شاهپور (مشارکت با الاید کمیکال)، شرکت سهامی پتروشیمی آبادان (مشارکت با بی. اف. گودریج) و شرکت سهامی شیمیایی خارگ (مشارکت با آموکو)، هر یک در غرفهٔ صنایع پتروشیمی بخشی جداگانه داشت که ساختار کارخانه‌ها و تولید هر یک با ماکتی بسیار جالب به نمایش گذاشته شد.

مساحت بخش زیرین ساختمان غرفه صنایع پتروشیمی ۵۰۰ مترمربع و ارتفاع سقف آن بیش از ۲۰ متر بود. پوشش این غرفه از پلاستیک شفاف بود که روزها در برابر نور خورشید و شب‌ها در مقابل نور چراغ درخشندگی و منظره‌ای بسیار زیبا داشت.

تغییر روش در انتقال نفت

برای بهبود روش ارسال نفت خام به آبادان با هزینه کمتر، بخش تعمیرات مسجدسلیمان لوله‌های ورودی تلمبه‌های نفت، مسجدسلیمان را به لوله‌های خروجی آن وصل کرد.

تعمیر خط لوله در بستر رودخانه کارون

آب‌شستگی اطراف لوله‌های حامل نفت در اعماق رودخانه کارون به دست مردان قورباغه‌ای نیروی دریایی تعمیر شد. دو رشته لولهٔ ۱۲ و ۱۶ اینچی که در سال ۱۳۴۴ ش کشیده شده و حامل نفت خام و لوله دیگر ۱۰ اینچی که حامل مواد تصفیه‌شده پالایشگاه آبادان به تهران بود. هر لوله در بستر رودخانه کارون ۳۰۰ متر طول داشت.

۲ آبان

نفت و مجلس

مجلس شورای ملی در جلسه روز سه‌شنبه، دوم آبان‌ماه ۱۳۴۶، به استناد بند الف ماده ۲۰ اساس‌نامه شرکت ملی نفت ایران، آقایان مهندس فضل‌الله جلالی نوری و علی مرندی را برای مدت

یک سال جهت عضویت در شورای عالی نفت انتخاب کرده است. تصمیم قانونی بالا در جلسه روز سه‌شنبه، دوم آبان‌ماه ۱۳۴۶ از طرف مجلس شورای ملی اتخاذ گردید.

رئیس مجلس شورای ملی، مهندس عبدالله ریاضی

۹ آبان

مرکز بهداشت کارکنان صنعت نفت در بهمن‌شیر، با حضور هدایت، قائم‌مقام رئیس هئیت‌مدیره و مدیرعامل شرکت ملی نفت برگزاری مراسمی افتتاح شد.

۱۷ آبان

نشست انجمن نفت ایران با موضوع گاز نفت مایع

جلسهٔ انجمن نفت ایران با اولین سخنرانی دربارهٔ پروژه گاز نفت مایع در سالن کنفرانس روابط عمومی مسجدسلیمان با حضور مهندس ابوالفتحی، رئیس انجمن نفت برگزار شد.

۲۵ آبان

منوچهر اقبال، از تأسیسات و فعالیت‌های صنعت نفت ایران و کارخانه لوله‌سازی اهواز بازدید کرد. در این دیدار، ظرفیت تولید سالانه کارخانه لوله‌سازی ۳۰۰ هزار تن و لوله‌ها به قطرهای ۶ تا ۱۶ و ۱۸ تا ۴۲ اینچ اعلام شد.

۱۲ آذر

کارخانه عظیم لوله‌سازی اهواز با حضور شاه به طور رسمی افتتاح شد.

۱۳ آذر

ساخت اولین خط لوله سراسری گاز

عملیات ساختمانی بخشی از شاه‌لوله سراسری گاز از آغاجاری به شوروی، در مرز آستارا، به طول هزار و ۱۰۰ کیلومتر در مراسمی با حضور شاه و نیکلای پادگورنی در آغاجاری آغاز شد.

■ بندر صادراتی فراورده‌های نفتی ماهشهر با حضور شاه افتتاح شد.

۱۴ آذر

نفت و مجلس

معافیت گمرکی کالاهای واگذارشده یا فروخته‌شدهٔ شرکت ملی نفت

ماده‌واحده: کالاهایی که برای شرکت ملی نفت ایران با معافیت از پرداخت حقوق و عوارض گمرکی و سود بازرگانی مرخص شده یا می‌شود و به علت مازاد بر مصرف بودن به مؤسسات دولتی و شهرداری‌ها و مؤسسات خیریه مذکور در بند ۲۱ از ماده ۲۰ قانون تعرفه گمرکی مصوب تیرماه ۱۳۳۷واگذار یا فروخته می‌شود. در

توسعه مسجدسلیمان

مسجدسلیمان با چشم‌اندازی جدید رو به سوی توسعه داشت. این شهر یک روستا بود، که به یک منطقه بزرگ نفتی تبدیل شد. با تأسیس سرویس‌های توزیع برق و آب، خیابان‌های وسیع‌تر، تکمیل فاضلاب شهری، شبکه مخابراتی درون و برون‌شهری، خدمات جمع‌آوری زباله و شبکه اتوبوسرانی، وابستگی این شهر به صنعت نفت کمتر شد و از مسجدسلیمان شهری مدرن‌تر از گذشته ساخت.

صورتی که بعد از پنج سال از تاریخ ترخیص، واگذار یا فروخته شده باشد، از پرداخت حقوق و عوارض گمرکی معاف است. قانون فوق مشتمل بر یک ماده پس از اظهار ملاحظات مجلس سنا در تاریخ روز دوشنبه، ششم آذرماه ۱۳۴۶، در جلسه روز سه‌شنبه، چهاردهم آذرماه ۱۳۴۶ شمسی به تصویب مجلس شورای ملی رسید.

رئیس مجلس شورای ملی، مهندس عبدالله ریاضی

۲۰ آذر

قیمت بنزین سوپر از ۹ ریال به ۷/۵ ریال کاهش یافت.

۲۷ آذر

وزیر نفت عربستان سعودی و نمایندگان پنج کشور دیگر تولیدکنندهٔ نفت اوپک برای مذاکره دربارهٔ لغو بهره مالکانه گردهم آمدند.

۲ دی

حفر اولین چاه «گازنفت» در مسجدسلیمان به دست مهندسان ایرانی شرکت ملی نفت ایران آغاز شد.

۷ دی

حفاری دومین چاه گازنفت در مسجدسلیمان شروع شد.

۲۵ دی

جلد اول تاریخ ایران به روایت دانشگاه کمبریج انتشار یافت. هزینه مطالعات و ویراستاری با کمک مالی شرکت ملی نفت و دانشگاه کمبریج تأمین شد.

۲۷ دی

دومین اجلاس فصلی انجمن نفت ایران، شعبه مناطق نفت‌خیز، با موضوع «توسعه در فن حفاری در حوزه قرارداد از سال ۱۹۶۲ تا ۱۹۶۷ م» در سالن اداره روابط عمومی اهواز برگزار شد.

۲۸ دی

بهره‌برداری

شبکه گازرسانی به شیراز به صورت آزمایشی آغاز به کار کرد.

۲۹ دی

روستای گویم (گویوم)، نزدیک شیراز، در پوشش گازرسانی آزمایشی قرار گرفت.

۲۱ بهمن

منوچهر اقبال برای سه سال دیگر مدیرعامل شرکت نفت باقی ماند.

پیمانکاران خط لوله سراسری گاز:

شرکت ویلیام برادرز آلمان: انتقال خط لوله گاز جمع‌آوری‌شده در میدان‌های گازی مارون و آغاجاری به پالایشگاه گاز بیدبلند با عملیات ساختمانی

شرکت ویلیام برادرز انگلیسی: لوله‌گذاری در کوه‌های زاگرس

شرکت انترپوز فرانسوی: ساخت قطعه دوم خط لوله، از کوه نمک ساوه تا آستارا، همچنین انشعابات اصفهان، کاشان، سراجه و قم

کارشناسان روسی نظارت بر ساخت قطعه ۲ خط لوله گاز، از کوه نمک ساوه تا آستارا و از کوه نمک تا تهران را بر عهده داشتند.

زمین‌شناسان در حال نمونه‌برداری در
چینه‌های جنوب کوه‌های فارس (۱۳۴۲ش)

۱۳۴۷ شمسی / ۱۹۶۸ میلادی

درآمد نفت، ۸۵۳ میلیون و ۵۰۰ هزار دلار

- درآمد دولت به ۱۲۸/۳ میلیارد ریال رسید که از این میزان، ۴۸/۱ درصد درآمد نفت و ۴۰ درصد درآمدهای مالیاتی بود.
- پیش از احداث خط لوله گاز، فقط ۷/۵ درصد از گاز تولیدی کشور به مصرف می‌رسید.
- بنزین سوپر، فراورده ممتاز پالایشگاه تهران، در ۴۵ جایگاه فروش در تهران و شهرستان‌ها عرضه شد.
- مصرف نفت در دنیا تقریباً برابر با میزان تولید آن و به کمتر از ۲ هزار میلیون تن رسید.
- دستگاه عظیم «کت کراکر» در پالایشگاه آبادان به بهره‌برداری رسید.

فروردین

گزارش فعالیت شرکت‌های عامل کنسرسیوم

تولید نفت خام:

میانگین روزانه، ۲ میلیون و ۵۴۷ هزار بشکه

پالایش:

میانگین روزانه، ۳۸۲ هزار بشکه

صادرات:

میانگین ۲ میلیون و ۷۰ هزار بشکه از جزیره خارگ

تحویل نفت:

۲ میلیون و ۹۱۸ هزار بشکه به پالایشگاه آبادان و ۱ میلیون و ۶۴۶ هزار بشکه به پالایشگاه تهران (به حساب شرکت ملی نفت ایران)

۸ فروردین

مهندسان ایرانی فعالیت برای کشف «گازنفت» در مسجدسلیمان را گسترش دادند.

نتیجه سرشماری سال ۱۳۴۵ در ۴ فروردین ۱۳۴۷ اعلام شد:

۱۲ میلیون و ۹۸۱ هزار و ۶۶۵ نفر مرد؛ ۱۲ میلیون و ۹۷ هزار و ۱۲ نفر زن؛ ۳۴/۱ درصد افراد کمتر از ده سال؛ ۶۱ درصد روستانشینان؛ ۹۰/۴ درصد افراد شاغل؛ ۵۰ درصد از کودکان مشغول به تحصیل؛ ۲۹/۴ درصد از افراد بالای هفت سال باسواد؛ ۱۰/۷ درصد از باسوادان بدون مدرک تحصیلی؛ ۴۴ درصد از مردان بدون همسر و ۵۶/۵ درصد مردان دارای همسر؛ ۶۱ درصد از زنان دارای همسر؛ ۷۷ درصد از مردان و ۱۲/۵ درصد از زنان از نظر اقتصادی فعال.

۱۶۹ هزار و ۱۴۸ تن از مردان و ۱۷۲ هزار و ۸۶۲ تن از زنان همسر خود را از دست داده‌اند.

۱۳ فروردین

ایران و بلوک شرق

■الکسی کاسیگین (Alexei Kosygin)، نخست‌وزیر شوروی، برای مذاکره دربارهٔ انعقاد قراردادهای اقتصادی خط لوله گاز و ذوب‌آهن اصفهان به تهران آمد.

اردیبهشت

ایران و بلوک شرق

قرارداد تصفیه‌خانه گاز، ایستگاه کمپرسور و دستگاه‌های وابسته به آن با شرکت «کاستن پرمن» انگلیسی در بیدبلند منعقد شد. در این قرارداد ارسال روزانه هزار و ۶۵۰ میلیون فوت مکعب گاز تصفیه‌شده به خط لوله سراسری برای مصرف داخلی و صدور به شوروی پیش‌بینی شد.

۱۴ اردیبهشت

ایران و بلوک شرق

قرارداد ساخت و سرپرستی بخش دوم خط لوله سراسری گاز بین شرکت ملی نفت ایران و مؤسسه نفت «خیم پروم اکسپورت» شوروی منعقد شد. طبق این قرارداد، ساخت ۴۹۵ کیلومتر از خطوط لوله گاز از کوه نمک تا آستارا و ۱۱۲ کیلومتر خط فرعی از کوه نمک تا تهران و همچنین، نظارت بر دستگاه اندازه‌گیری گاز و آزمایش‌های مرتبط به آن شرکت واگذار شد.

۲۳ خرداد

اسکاچف (Skachov)، وزیر اقتصاد و ساروکین، معاون وزیر کار شوروی، برای مذاکره درباره ساخت قطعه دوم خط لوله گاز با منوچهر اقبال دیدار کردند.

۲۶ خرداد

قرارداد ماشین‌آلات و لوازم مورد نیاز طرح خط لوله گاز و پالایشگاه گاز بیدبلند بین شرکت ملی ایران و شرکت انگلیسی «بریفکن» (Brefcon) منعقد شد. بر اساس این قرارداد، همهٔ تأسیسات از کارخانجات و صنایع مختلف کشور انگلیس خریداری می‌شود. شرکت «Pritchard» طراحی پالایشگاه و شرکت «Costain & Press» ساخت آن را زیر نظر (Iranian Managment And Engineering Group) برعهده گرفت.

این پالایشگاه برای تصفیه گازهای ترش منطقه آغاجاری و صدور به خارج از کشور طراحی شده و ساخت اولیه آن شامل ۵ واحد

آغاز به کار پالایشگاه تهران در ۳۱ اردیبهشت

پالایشگاه بزرگ تهران با ظرفیت روزانه ۸ هزار و ۵۰۰ بشکه و هزینهٔ ساخت ۶ هزار و ۶۳۰ میلیون ریال آغاز به کار کرد. نفت خام مصرفی این پالایشگاه با لوله‌ای به طول ۷۵۰ کیلومتر از منابع نفت اهواز تأمین می‌شد. گروه پیمانکاران ساخت پالایشگاه تهران متشکل بود از سه شرکت بزرگ «مانزمن»، «فونیکس رین رور» و «اشتال یونین» آلمان و شرکت امریکایی «فلور اینترنشنال طراح».

فراورده‌های پالایشگاه تهران: گاز مایع، بنزین موتور و بنزین سوپر سوخت جت سبک و سنگین، نفت سفید، نفت‌گاز، نفت کوره، قیر و ماده اولیه روغن موتور و بعضی فراورده‌های ویژهٔ گوگرد.

تصفیه گاز با ظرفیت mmscfd ۲۴۰ برای هر واحد و قابل توسعه تا ۹ واحد بود.

۲۸ خرداد

ایران و بلوک شرق

پیرو قرارداد منعقدشده بین شرکت ملی نفت ایران و دولت شوروی، دولت ایران برای تأمین ابزار و لوازم خط لوله گاز ۴۷ میلیون و ۸۰۰ هزار دلار تجهیزات از شوروی خرید.

تیر

ایران و بلوک شرق

قراردادی برای تأسیس کارخانه کربنات و بی‌کربنات دو سود بین شرکت ملی صنایع پتروشیمی و مؤسسه «پتروم» رومانی، با سرمایهٔ ۱/۲۹۰ میلیون ریال به امضاء رسید. در این قرارداد، ظرفیت تولید این کارخانه سالانه ۵۳ هزار تن کربنات دوسود سنگین و ۱۰ هزار تن بی‌کربنات دو سود خوراکی یا دارویی پیش‌بینی شد.

۱ تیر

قرارداد خرید و نصب هشت دستگاه کمپرسور ضربه‌ای با موتور گاز، برای جمع‌آوری گاز از چاه نفت ـ که پیش از این به هدر می‌رفت ـ بین دولت ایران و شرکت «انترپوز» فرانسوی منعقد شد. پیش‌بینی شده بود که گاز جمع‌آوری‌شده به شوروی فرستاده شود.

۳ تیر

قرارداد خرید دستگاه‌های جدید مخابراتی «میکروویو» برای نظارت بر عملیات خط لوله گاز، بین دولت ایران و شرکت فرانسوی «سی. اس. اف» منعقد شد. این سیستم برای ۴۸ ایستگاه مخابراتی در طول هزار و ۱۲۰ کیلومتر خط لوله سراسری گاز دایر شد.

مرداد

- قرارداد فروش ۲۵ هزار تن فراورده نفتی به کشور افغانستان منعقد شد.
- دستگاه بهره‌برداری شماره ۳ مارون با ظرفیت تصفیه ۲۴۰ هزار بشکه در روز راه‌اندازی شد.

۱ مرداد

استخر جدید شنا در باشگاه پالایشگاه کرمانشاه در مراسمی با حضور فتح‌الله نفیسی، مدیر امور تولید و پالایش، افتتاح شد.

۸ مرداد

ایران و بلوک شرق

مذاکرات ایران و شوروی دربارۀ خرید و انتقال برق از قفقاز آغاز شد.

۲۸ مرداد

استخر جدید شنای آغاجاری در مراسمی با حضور احمد بهزاد، رئیس شرکت ملی نفت منطقه آغاجاری، افتتاح شد.

شهریور

گزارش فعالیت شرکت‌های عامل کنسرسیوم

تولید نفت خام:

۸۸ میلیون و ۲۱۷ هزار و ۹۹۴ بشکه

صادرات:

بارگیری ۱۹۱ فروند کشتی از جزیرۀ خارگ

تحویل نفت:

۲ میلیون و ۳۹۷ هزار و ۲۷۰ بشکه به جزیرۀ خارگ

۲۸ شهریور

چاه شماره ۳۱۱ مسجدسلیمان (در عمق ۲۰۰ فوت) در لایه آسماری بر اثر برخورد مته حفاری به سنگ مخزن گاز آتش گرفت.

۳۱ شهریور

مؤسسه امریکایی «رد آدیر» (Redaoudier) متخصص مهار آتش، به درخواست دولت ایران، گروهی را به سرپرستی هانسن (Hansen) برای خاموش‌کردن آتش چاه شماره ۳۱۱ مسجدسلیمان به ایران فرستاد.

مهر

ساخت پالایشگاه گاز بیدبلند آغاز شد. همچنین، ساخت یک جادۀ ۲۱۵ کیلومتری از بندر ماهشهر به بیدبلند از سوی وزارت راه به شرکت بایگان واگذار شد. این جاده برای حمل‌ونقل برج‌های ۲۰۰ تنی تصفیه‌خانه گاز بیدبلند از طریق بندر مشرقه و رامهرمز احداث شد. گذرگاه مشرقه بر رودخانه جراحی در ۸۰ کیلومتری بندر ماهشهر قرار دارد. در این طرح لوله‌های ۴۲ اینچی کارخانۀ لوله‌سازی اهواز به کار گرفته شد.

۴ مهر

منوچهر اقبال، رئیس هیئت‌مدیره و مدیرعامل شرکت ملی نفت، برای شرکت در جلسات سالانه تبادل نظر با نمایندگان شرکت‌های

حمید نطقی (۱۲۹۹-۱۳۷۸ ش)

حمید نطقی به پدر روابط عمومی ایران مشهور است و مؤسس واحد روابط عمومی ایران در شرکت نفت بود. او در تبریز زاده شد و در ۱۳۲۱ لیسانس خود را از دانشکده حقوق دانشگاه تهران دریافت کرد. پس از آن، برای اخذ دکترای حقوق قضایی به دانشگاه استانبول رفت. پس از بازگشت در سال ۱۳۲۷ در شرکت نفت ایران و انگلیس استخدام شد. او کار خود را به عنوان مشاور هیئت مدیره کنسرسیوم و در شاخه ارتباط با مطبوعات اداره اطلاعات و انتشارات شرکت نفت آبادان آغاز کرد.

عضو کنسرسیوم نفت ایران در رأس هیئتی به لندن سفر کرد.

۱۰ مهر

قرارداد طرح نوسازی و توسعه پالایشگاه کرمانشاه بین شرکت ملی نفت ایران و شرکت هلندی «Continental Egineering» امضاء شد .

۲۸ مهر

بوتس هانسن، کارشناس مهار آتش چاه‌های نفت که برای مهار چاه شماره ۳۱۱ مسجدسلیمان به ایران آمده بود، در اجلاس ماهانهٔ انجمن نفت سخنرانی کرد.

۳۰ مهر

■ نخستین جلسه کمیته هماهنگی اوپک با سخنرانی رضا فلاح، مدیر فنی و بین‌المللی شرکت ملی نفت افتتاح شد.

■ جلسهٔ ماهانهٔ اعضای هیئت‌مدیره شرکت سهامی اکتشاف و تولید نفت ایران برای بررسی فعالیت‌های شرکت در ماه‌های شهریور و مهر (سپتامبر) در جزیره خارگ تشکیل شد.

آبان

■ عملیات حفاری یک حلقه چاه جدید برای توسعه میدان نفتی رستم به دست شرکت بین‌المللی دریایی ایران (ایمینوکو) (IMINOCO) در فلات قاره ایران (در خلیج‌فارس) آغاز شد. تا این تاریخ هفت حلقه چاه در این میدان حفر شده بود.

■ برای آشنایی کارمندان جدید با مقررات و ساختار صنعت نفت، شادمانی، نماینده روابط عمومی شرکت ملی نفت ایران ـ مناطق، در یک جلسهٔ معارفه در منطقه آغاجاری، دیدگاه و رویکرد روابط عمومی در صنعت نفت را تشریح کرد.

کمک به زلزله‌زدگان خراسان

شرکت سهامداران ایران، ۲۰۰ هزار لیره استرلینگ، برابر ۳۶ میلیون ریال برای کمک به زلزله‌زدگان به دفتر نخست‌وزیر، هویدا اهدا کرد. همچنین، شرکت عامل نفت ایران و کارمندان آن ۱۶ میلیون ریال کمک کردند.

۱ آبان

دومین جلسه کمیته هماهنگی شرکت‌های ملی نفت عضو سازمان اوپک با حضور نمایندگان آن شرکت‌ها، در ساختمان مرکزی شرکت ملی نفت ایران تشکیل شد. در این جلسه، گزارش مطالعات نمایندگان مؤسسه اقتصادی «اکونومیک انتلیجنت

شهریور و مهر

چاه‌های نفتی توسعه‌یافته:

چاه شماره ۱ دودرو و شماره ۳ کوه‌ریگ از سوی شرکت نفت ایران و ایتالیا؛ چاه‌های شماره ۱ شادگان، شماره ۲۴ مارون، شماره ۳۱ بی‌بی حکیمه و شماره ۸۱ آغاجاری از سوی شرکت سهامی اکتشاف و تولید نفت ایران.

یونیت» (Economics Intelligent Unit) درباره همکاری بعدی شرکت‌های نفت عضو اوپک در زمینه‌های مختلف صنعت نفت ارائه شد.

۲ آبان

کشف منبع بزرگ گاز در خراسان

منبع عظیمی از گاز طبیعی در ۱۲۰ کیلومتری شمال شرق مشهد، ۲۲ کیلومتری مغرب سرخس، نزدیک دهکده خانگیران، به دست شرکت ملی نفت کشف شد. ذخیرهٔ گاز این میدان ۵۰۰ میلیارد متر مکعب تخمین زده شد.

■ حاکمیت ایران بر جزیره فارسی طی قراردادی که بین ایران (منوچهر اقبال) و زکی یمانی، وزیر نفت عربستان به امضا رسید، به رسمیت شناخته شد.

۵ آبان

سومین اجلاس نمایندگان شرکت‌های ملی نفت اوپک با سخنرانی منوچهر اقبال، رئیس هئیت‌مدیره و مدیرعامل شرکت ملی نفت ایران و رئیس هیئت نمایندگی ایران در این اجلاس، در تهران آغاز شد.

۱۱ آبان

■ تأسیسات مرکز بهره‌برداری و صادراتی شرکت نفت لاوان (لاپکو) با حضور شاه و منوچهر اقبال به بهره‌برداری رسید. اقبال در این مراسم گفت: «تأسیساتی که امروز افتتاح می‌شود، ثمرهٔ یکی از قراردادهای نوین شش‌گانهٔ مختلط نفتی است که در آن شرکت ملی نفت ایران پا به پای شرکت‌های خارجی مشارکت مؤثر داشته است.» شرکت نفت لاوان بر اساس مشارکت ۲۵ - ۷۵ با چهار شرکت امریکایی به نام‌های «آتلانتیک ریچفیلد»، «مورفی اویل کورپورشن»، «سن اویل کمپانی» و «یونیون اویل کمپانی کالیفرنیا» تأسیس شد.

■ صادرات نفت خام میدان ساسان (لاپکو)، با بارگیری نفت خام نفت‌کش «ورلداینتلیجنس» (۲۹۸ هزار و ۷۰۲ بشکه) آغاز شد.

۱۰ آذر

قرارداد نصب ۳۴ دستگاه توربوکمپرسور مورد نیاز برای ساخت خط لوله سراسری گاز در شرکت ملی نفت امضا شد.

۲۲ دی

ایران با تولید نزدیک به ۱۴۲ میلیون تن نفت خام پنجمین

رکورد زنی پالایشگاه تهران

روز ۱۰ آبان تا ۹ آذر ۱۳۴۷ پالایشگاه تهران به بالاترین میزان تصفیه نفت خام تا آن روز ، یعنی ۲ میلیون و ۳۲۳ هزار و ۸۴۰ بشکه، رسید.

تولیدکننـــده نفـــت جهـــان و دومیـــن تولیدکننـــده نفـــت در خاورمیانـــه شـــناخته شـــد. امریـــکا، اتحـــاد جماهیـــر شـــوروی، ونزوئـــلا، عربســـتان ســـعودی و ایـــران بـــه ترتیـــب بزرگ‌تریـــن کشـــورهای تولیدکننـــده نفـــت در دنیـــا اعـــلام شـــدند.

۱۲ اسفند

قـــرارداد اگوکـــو (EGOCO)، دومیـــن قـــرارداد پیمانـــکاری کـــه زمینه‌ســـاز کشـــف میدان‌هـــای گاز کنـــگان، نـــار، آغـــار و دالان بـــود، بیـــن شـــرکت ملـــی نفـــت ایـــران و پنـــج شـــرکت اروپایـــی منعقـــد شـــد.

ردیف	شرکت‌های اروپایی	درصد سهام
۱	شرکت فرانسوی اراپ	۳۲
۲	شرکت ایتالیایی آجیپ	۲۸
۳	شرکت اسپانیایی هیسپانویل	۲۰
۴	شرکت بلژیکی پتروفینا	۱۵
۵	شرکت اتریشی او ام و	۵
جمع		۱۰۰

۱۳۴۸ شمسی / ۱۹۶۹ میلادی

درآمد نفت، ۹۶۵ میلیون ۶۰۰ هزار دلار

■ نخستین شبکه مخابراتی پرظرفیت کشور به دست امور مخابرات (شبکه ماکروویو شرکت ملی نفت ایران) و با ظرفیت‌های ۳۰۰، ۶۰۰ و ۹۶۰ کانال راه‌اندازی شد.
■ احداث خط لوله نفت خام نفت‌شهر - پایطاق ـ کرمانشاه.
■ قرارداد ساخت پالایشگاه شیراز بین شرکت ملی نفت ایران و شرکت ایتالیایی «اسنام پروجتی» امضا شد.
■ در آبادان، منطقه پیروز، مرحله چهارم مرکز تفریحات ورزشی از جمله میدان ورزشی فوتبال؛ در مسجد سلیمان سالن اجتماعات و تفریحات، استراحتگاه پرستاران، استخر شنا و مرکز جدید اورژانس و در اهواز مرکز تفریحات باشگاه کارون افتتاح شد.

۱ فروردین

شاه در پیام نوروزی خود گفت: «امسال باید تکلیف خود را با شرکت‌های نفتی روشن کنیم. دولت باید برای تأمین درآمد لازم، برای جلوگیری از واردات بیهوده و توازن در هزینه‌ها و پرداخت‌ها اقدام کند. مخارج طرح‌های پتروشیمی و خط لوله گاز خیلی بیش از میزان پیش‌بینی‌شده افزایش یافته، ولی آنها را نمی‌توان نیمه‌کاره رها کرد.»

۴ فروردین

پالایشگاه آبادان تحویل خوراک به شرکت پتروشیمی آبادان را آغاز کرد.

۱۲ فروردین

شاه در مراسم تدفین آیزنهاور در سفارت ایران به کیسینجر پیشنهاد داد: «ایران حاضر است روزی یک میلیون بشکه نفت با

تخفیف یک دلار در هر بشکه بفروشد تا امریکا در مواقع بحرانی ذخیره مناسبی داشته باشد.»

۱۷ فروردین

قرارداد نفتی میان ایران و شرکت امریکایی «کنتینانتال» امضاء شد.

۳۰ فروردین

نفت و مجلس

قانون انبارهای اختصاصی ذخیره واردات مورد احتیاج صنعت نفت

ماده‌واحده: برای آن دسته از واردات مورد احتیاج صنایع نفت و گاز و پتروشیمی که طبق مقررات مربوط مشمول معافیت‌های گمرکی می‌باشد و نوع آن در هر مورد به تشخیص شرکت ملی نفت ایران تعیین می‌گردد، تسهیلات گمرکی زیر برقرار می‌شود:

۱. شرکت‌ها یا مؤسسات تجاری که صلاحیت آنها به تأیید شرکت ملی نفت ایران رسیده و به اداره کل گمرک معرفی شده باشند، می‌توانند برای نگاهداری کالاهای موضوع این قانون تحت شرایط مندرج در آیین‌نامه گمرکی یا تحصیل پروانه از اداره کل گمرک اقدام به ایجاد انبارهای اختصاصی بنمایند.

۲. کالاهای وارده موضوع این قانون را می‌توان با صدور پروانه پاساوان به انبارهای اختصاصی مذکور در بند یک منتقل نمود. صاحب انبار مجاز است با تسلیم اظهارنامه قطعی، درخواست بازدید کالا را تحت مراقبت و نظارت گمرک بنماید که پس از تفکیک در انبار صفافی شود.

۳. شرکت ملی نفت ایران و شرکت‌های وابسته و شرکت‌های فرعی آن می‌توانند در هر موقع که احتیاج داشته باشند، کالای مورد نظر خود را از انبارهای اختصاصی مورد بحث در مقابل اسنادی که حاکی از مشخصات کامل کالا و ضرورت استفاده شرکت درخواست‌کننده کالا بوده و به گواهی شرکت ملی نفت ایران رسیده باشد، تحویل گرفته و تشریفات صدور پروانه گمرکی را بعد از تحویل کالا انجام د هند .

۴. مدت توقف کالا در انبارهای اختصاصی مذکور سه سال است و هر نوع نقل و انتقال کالا از انبار مذکور در ظرف مهلت مقرر با اجازه قبلی شرکت ملی نفت ایران و اطلاع اداره کل گمرک خواهد بود و در صورتی که کالاهای وارده تا انقضای مهلت مقرر به وسیله شرکت‌های موضوع بند ۳ ترخیص نشود، صاحب انبار برای تعیین تکلیف کالاهای باقیمانده در پایان سه سال و در صورت تمدید در

پایان مهلت مقرر در ظرف مهلتی که نباید از سه ماه تجاوز نماید، به یکی از ترتیبات زیر عمل می‌کند:
الف. اگر کالا طبق مقررات از نوع کالای مجاز باشد، می‌تواند آن را با پرداخت حقوق و عوارض مربوط از انبار ترخیص کند.
ب. در صورت تمایل، به خارج از کشور مرجوع نماید.
ج. در غیر این صورت، کالا را عیناً به اداره گمرک تحویل نماید که مانند کالای متروکه درباره آن عمل شود. در صورتی که طبق مواد فوق عمل نشود، گمرک می‌تواند ترتیب انتقال آن را به گمرک بدهد.
تبصره: مدت توقف کالا در انبارهای مذکور در صورت وجود علت موجه به تشخیص و تقاضای شرکت ملی نفت ایران تا دو سال از طرف اداره کل گمرک قابل تمدید است.
۵. درباره کالاهای مفقودشده یا کسر انبار یا ضایعات طبق مقررات مربوط به انبار اختصاصی رفتار خواهد شد. قانون فوق مشتمل بر یک ماده و یک تبصره که در جلسه روز سه‌شنبه، سیزدهم اسفندماه ۱۳۴۷ به تصویب مجلس شورای ملی رسیده بود، در جلسه روز شنبه، سی‌ام فروردین‌ماه ۱۳۴۸ شمسی، به تصویب مجلس سنا رسید.

رئیس مجلس سنا، جعفر شریف امامی

۲۱ اردیبهشت

مذاکرات مهم نفت با کنسرسیوم در تهران آغاز شد.

۲۹ اردیبهشت

■ نتیجه مذاکرات نفت با کنسرسیوم در جلسه خصوصی مجلس شورای ملی که به درخواست هویدا تشکیل شده بود، به اطلاع نمایندگان رسید. هویدا تأکید داشت، حرف‌های او محرمانه تلقی شود و مکتوم باقی بماند.

■ دو قرارداد برای احداث خط لوله گاز از پالایشگاه بیدبلند بین دولت ایران و شرکت فرانسوی «آنترپوز» منعقد شد. به موجب این قراردادها، شرکت فرانسوی عملیات ساخت یک رشته لوله ۱۶ اینچی به طول ۳۰۴ کیلومتر از تصفیه‌خانه گاز بیدبلند و منابع گاز گچساران به شیراز و همچنین ساخت ۲۱ کیلومتر خطوط فرعی ۸ اینچی را بر عهده گرفت. برآورد می‌شد که با احداث این خط لوله روزانه ۱۰۰ میلیون فوت مکعب گاز طبیعی برای مصارف صنعتی، خانگی و تجاری به شیراز منتقل شود.

جلال آل‌احمد
(۱۳۰۲-۱۳۴۸ش)

از نویسندگان نامداری است که مدتی با شرکت نفت همکاری داشت. در تهران به دنیا آمد و در اسالم گیلان به طرزی مشکوک درگذشت. همسر او سیمین دانشور، از شخصیت‌های بنام ادبیات معاصر ایران، است. از جمله آثار داستانی آل‌احمد می‌توان به دیدوبازدید، سه‌تار، زن زیادی، سرگذشت کندوها، مدیر مدرسه، نون‌والقلم و نفرین زمین اشاره کرد. دو اثر تأثیرگذار و مهم او که در قالب نقد اجتماعی نوشته شده، غربزدگی و در خدمت و خیانت روشنفکران است که موضع ضداستعماری دارد.

۱ خرداد

قراردادی برای ساخت چهار ایستگاه کمپرسور در مسیر شاه‌لوله گاز میان دولت ایران و یک شرکت آلمانی منعقد شد. بر اساس این قرارداد، چهار کمپرسورخانه و تأسیسات وابسته برای تقویت فشار گاز در کوه‌های زاگرس، اصفهان (بین کاشان و کوه نمک) و نزدیکی قزوین ساخته می‌شد تا ظرفیت انتقال گاز با خط لوله اصلی در مرحله اول، به بیش از ۲۸ میلیون متر مکعب در روز برسد.

۱۵ خرداد

نفت و مجلس

تصویب قانون قرارداد پیمانکاری اکتشاف و تولید بین شرکت ملی نفت ایران و شرکت‌های اروپایی

ماده‌واحده: قرارداد بین شرکت ملی نفت ایران و شرکت‌های انترپریز دورشرش اداکتیویته پترولیر «اراپ»، آجیپ اس. پ. آ. هیسپانیکادو پترولئوس اس. آ «هیسپانویل» «پتروفینا» «اس. آ» و اوستور ایشه مینراوال فروآلتونگ آگ «او. ام. و» که مشتمل بر یک مقدمه و ۳۹ ماده و یک ضمیمه و دو نامه متبادله می‌باشد و در تاریخ ۱۳۴۷/۱۲/۱۲ امضاء و مبادله گردیده، تصویب و به دولت اجازه داده می‌شود مفاد آن را به مورد اجرا بگذارد. قانون فوق مشتمل بر یک ماده و متن قرارداد ضمیمه که در جلسه روز پنجشنبه، پانزدهم خردادماه ۱۳۴۸، به تصویب مجلس شورای ملی رسیده بود، در جلسه روز شنبه، سی و یکم خردادماه ۱۳۴۸ شمسی، به تصویب مجلس سنا رسید.

رئیس مجلس سنا، جعفر شریف امامی

۱۷ خرداد

درشمال دریای خزر، نفت کشف شد.

۱۹ تیر

نفت و مجلس

تصویب قانون اجازه مبادله قرارداد نفت با شرکت «کنتینانتال»

ماده‌واحده: قرارداد ضمیمه راجع به پیمانکاری و اکتشاف و تولید نفت در قطعه جنوبی سه استردادی از کنسرسیوم (Consortium) در بندرعباس به مساحت تقریبی ۱۲ هزار و ۸۶۰ کیلومتر مربع که بین شرکت ملی نفت ایران با شرکت نفت امریکایی کنتینانتال (Continental) امضاء و به تصویب هیئت دولت رسیده است، تصویب و اجازه مبادله و اجرای آن داده می‌شود. قانون فوق

آپولوی یازده به سرنشینی آرمسترانگ، کولینز والدرین سفر تاریخی خود را به ماه آغاز کردند. و نخستین انسان در ساعت ۱۱:۴۸ دقیقه روز یکشنبه ۲۹ تیرماه ۱۳۴۸ شمسی در ماه فرود آمد و دو فضانورد امریکایی به نام های نیل آرمسترانک و ادوین آلدرین در فاصله ۳۸۶ هزار کیلومتری زمین به ماه پا گذاشتند. فاتحان ماه در ۳ آبان به تهران آمدند.

مشتمل بر یک ماده و متن قرارداد ضمیمه در جلسه روز پنجشنبه، نوزدهم تیرماه ۱۳۴۸، به تصویب مجلس شورای ملی و در جلسه فوق‌العاده روز چهارشنبه، دوم مهرماه ۱۳۴۸ به تصویب مجلس سنا رسیده است.

رئیس مجلس سنا، جعفر شریف امامی

۹ مرداد

ایران به اسپانیا نفت داد و در ازای آن لوازم برقی گرفت.

۲۳ شهریور

عملیات ساخت خط لوله سراسری گاز پایان یافت.

۱ مهر

کارکنان

مسعود فروغی به عضویت هیئت‌مدیره و سمت قائم‌مقام مدیرعامل شرکت نفت در مناطق جنوب و خسرو هدایت به سمت رئیس هیئت بازرسی شرکت نفت تعیین شدند.

۵ مهر

افتتاح پالایشگاه مدرس، نخستین فعالیت برون‌مرزی صنعت نفت

پالایشگاه مدرس که با مشارکت مالی و کمک‌های فنی شرکت ملی نفت ایران در هندوستان ساخته شده بود، افتتاح شد. منوچهر اقبال، مدیرعامل شرکت ملی نفت ایران در مراسم افتتاحیه این پالایشگاه گفت: «برای اولین‌بار، ارتباط مستقیم بین یک کشور تولیدکننده و یک کشور مصرف‌کننده به وجود می‌آید.» به موجب موافقت‌نامه کمک‌های فنی، جمعی از کارشناسان برجسته شرکت ملی نفت در اختیار شرکت پالایشگاه‌های مدرس قرار گرفتند و از میان همین گروه متخصصان ایرانی، اولین رئیس کل پالایشگاه مدرس انتخاب شد.

۱۴ مهر

توپ، تانک، بشکه نفت

سفارت امریکا در تهران گزارش داد: «شاه در صدد یافتن راه‌هایی برای افزایش تولید نفت است تا پول بیشتری دریافت کند. رسیدن به دو هدف او را کلافه کرده است: خریدهای نظامی و طرح‌های اقتصادی.»

۲۷ مهر

کیم روزولت (Kim Roosevelt)، مالک شرکت «نورترون» (Norton) (مجری پروژه‌های نظامی) و طراح کودتای ۲۸ مرداد

۱۳۳۲ ش در نیویورک با شاه دیدار کرد.

۲۹ مهر

نفت و سیاست خارجی

شاه و نیکسون، رئیس‌جمهور امریکا، در کاخ‌سفید ملاقات کردند. کیسینجر به نیکسون هشدار داده بود: «عادت رفتاری شاه ایران این است که بر پیشنهادهای خود اصرار ورزد و هرگونه همدردی با او موجب می‌شود که تصور کند، طرف مقابل با پیشنهاد او موافقت کرده است.» نیکسون بی‌اعتنا به نگرانی و مشاورهٔ کسینجر، پیشنهادهای شاه را پذیرفت. شاه در پایان جلسه گفت: «نیکسون قول داده یا سهمیه نفت ویژه‌ای به ایران دهد یا با فشار بر کنسرسیوم نفت، تولید نفت در ایران را افزایش دهد.»

۶ آبان

شاه اعلام کرد: «ما به امریکا نفت می‌دهیم و آنها به ما اسلحه می‌فروشند.»

۱۴ آبان

■ پتروشیمی آبادان افتتاح شد.

۱۵ آبان

افتتاح مجتمع پتروشیمی خارگ

مجتمع پتروشیمی خارگ با عنوان شرکت سهامی شیمیایی خارگ برای بازیافت پروپان، بوتان، نفتا و گوگرد از گازهای استحصالی چاه‌های حوزه نفتی فلات قاره ایران، با مشارکت برابر شرکت ملی صنایع پتروشیمی و شرکت امریکایی «آموکو» (AMOCO) و با سرمایه‌ای معادل ۹۰۰ میلیون ریال تأسیس شد. طراحی واحدهای عملیاتی را شرکت امریکایی «J. E. Prichard» و عملیات ساخت و نصب آن را شرکت ژاپنی «Chiyoda» از اوایل سال ۱۳۴۴ آغاز کردند.

۲۴ آذر

قرارداد ساخت پالایشگاه فارس امضاء شد.

دی

کارکنان

باشگاه اهواز، در محوطه مسکونی کارگران صنعت نفت ایران، افتتاح شد.

۱۲ بهمن

کارخانجات گاز مایع مارون

افتتاح پتروشیمی های خارگ و آبادان

روزهای ۱۴ و ۱۵ آبان ماه ۱۳۴۸ پتروشیمی آبادان و مجتمع پتروشیمی خارگ با عنوان شرکت سهامی شیمیایی خارگ افتتاح شد

کارخانـه گاز مایـع شـماره ۴۰۰ مـارون بـا ظرفیـت روزانـه ۷۰۰ میلیـون فـوت مکعـب در دسـتگاه بهره‌بـرداری شـماره ۳ مـارون آغـاز بـه کار کـرد.

گاز تولیدشـده در ناحیـه مـارون ـ بیـن اهـواز و آغاجـاری ـ از طریـق کارخانجـات گاز مایـع بـرای صـدور بـه شـوروی و مصـارف داخلـی بـه شـرکت ملـی گاز ایـران تحویـل داده می‌شـد.

۱۹ بهمن

نفت و مجلس

تصویـب قانـون قـرارداد الحاقـی بـه قـرارداد سـیریپ مصـوب شـهریورماه ۱۳۳۶ بیـن شـرکت ملـی نفـت ایـران و شـرکت آجیـپ اس. پـی. آ. شـرکت نفـت ایـران و ایتالیـا (سـیریپ)

ماده‌واحـده: قـرارداد الحاقـی بـه قـرارداد سـیریپ مصـوب شـهریورماه ۱۳۳۶ کـه بیـن شـرکت ملـی نفـت ایـران و شـرکت آجیـپ اس. پ. آ. شـرکت نفـت ایـران و ایتالیـا (سـیریپ) (SIRIP) امضـاء و بـه تأییـد دولـت رسـیده و مشـتمل بـر یـک مقدمـه، ۱۰ مـاده و ۲ ضمیمـه اسـت، تصویـب و اجـازه مبادلـه و اجـرای آن داده می‌شـود. قانـون فـوق مشـتمل بـر یـک مـاده و متـن قـرارداد ضمیمـه پـس از تصویـب مجلـس سـنا در تاریـخ ۱۳۴۸/۱۰/۲۲ در جلسـه روز یکشـنبه، نوزدهـم بهمن‌مـاه ۱۳۴۸، بـه تصویـب مجلـس شـورای ملـی رسـید.

رئیس مجلس شورای ملی، عبدالله ریاضی

۸ اسفند

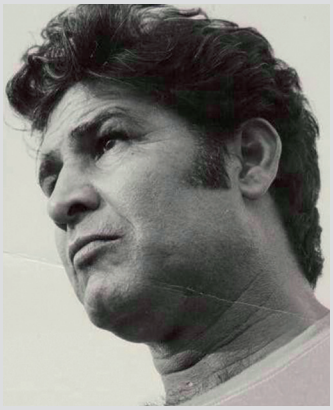
کتاب *نفت ما و مسایل حقوقی آن*، اثر محمدعلی موحد، منتشر شد.

۱۳۴۹ شمسی / ۱۹۷۰ میلادی

درآمد نفت، ۱۷ میلیارد و ۶۰۰ میلیون ریال

■ بودجه دولت به ۳۷۵/۵ میلیارد ریال رسید که حدود ۳۸ برابر هزینه دولت در سال ۱۳۳۲ ش بود.
■ ژاپن به تنهایی خریدار ۵۰ درصد از نفت خام ایران بود.
■ مجتمع پتروشیمی شاهپور به بهره‌برداری رسید.
■ ساخت پالایشگاه شیراز به ظرفیت روزانه ۴۰ هزار بشکه آغاز شد.
■ منوچهر فرمانفرماییان به ریاست انجمن نفت ایران منصوب شد.
■ پالایشگاه گاز مایع در بندر ماهشهر آغاز به کار کرد.
■ شرکت ملی گاز ایران با توجه به اهمیت تمرکز صنایع سنگین و نیاز آنها به سوخت تمیز، گازرسانی به شهر صنعتی البرز را تقبل کرد.
■ شرکت «فیلیپس» یک میدان نفت عظیم در فلات قاره کشور نروژ، در دریای شمالی، کشف کرد.
■ برای اولین‌بار، در اتحاد جماهیر شوروی گاز طبیعی را با بالون‌های بیضی‌شکل سبک‌تر از هوا حمل کردند.
■ برای اولین‌بار، تولید نفت خام حوزه قرارداد کنسرسیوم به ۴ میلیون بشکه در روز رسید.
■ روزانه، ۲/۹ میلیون بشکه از اسکلهٔ بارگیری خارگ به اروپای شرقی نفت خام صادر می‌شد.
■ تحویل گاز خشک حاصل از دستگاه‌های تفکیک گاز طبیعی مایع شرکت سهامی اکتشاف و تولید نفت ایران به خط لوله سراسری برای صدور به اتحاد جماهیر شوروی و نیز تأمین مصرف داخلی آغاز شد.
■ سرمایه‌گذاری اعضای کنسرسیوم به ۱۹/۴ میلیون لیره رسید. از این مبلغ در مجموع، ۴۵۷ میلیون لیره بابت اضافه هزینه‌های

غلامحسین واقف
مدیر باشگاه های ورزشی ابادان و موسس باشگاه صنعت نفت. بیش از ۲۵ سال در امور ورزشی خدمت کرد. او رنگ زرد را برای پیراهن تیم فوتبال صنعت نفت انتخاب کرد. خودش می گوید: «قبل از آن مربی باشگاه ایران گاز شده بودم به همین خاطر رنگ زرد را برای پیراهن باشگاه صنعت نفت انتخاب کردم.»

جاری داخلی، مالیات بر درآمد شرکت‌های عامل و شرکت‌های بازرگانی عضو کنسرسیوم و همچنین پرداخت‌های مشخص در ایران به مصرف رسید.

■ نفت خام ارسالی به پالایشگاه آبادان به بیش از ۴۲۱ هزار و ۴۷۳ بشکه در روز رسید که بزرگ‌ترین رقم نفت خام ارسالی به این پالایشگاه از تاریخ عقد قرارداد کنسرسیوم بود.

■ واردات نفتی چین به بیش از ۸ هزار بشکه در روز رسید. از این میان روزانه، ۷ هزار بشکه از مصر و هزار بشکه از کویت تأمین می‌شد.

مصرف گاز طبیعی در سال ۱۳۴۹

حدود ۱۸۰ میلیون مترمکعب گاز طبیعی به مصارف واحدهای صنعتی، تجاری و خانگی کشور رسید که برابر با ۲۰۰ هزار متر مکعب فراورده نفتی بود.

فروردین

امضای قرارداد ساخت پالایشگاه گاز بیدبلند

قرارداد ساخت تصفیه‌خانه گاز، ایستگاه کمپرسور و دستگاه‌های وابسته در بیدبلند با شرکت «کاستین پرس» انگلیسی، به منظور ارسال روزانه هزار و ۶۵۰ میلیون متر مکعب گاز تصفیه‌شده به خط لوله سراسری جهت تأمین گاز مصرفی داخل و صدور به شوروی منعقد شد.

■ هند قراردادی با شرکت نفت فرانسه منعقد کرد و برای پالایشگاه «هالدیا» (Haldia) نفت سبک ایران را به قیمت ۱/۲۷ دلار در هر بشکه خرید که چند سنت کمتر از ارزان‌ترین قیمتی بود که تا این تاریخ شرکت‌های بزرگ نفتی قبول کرده بودند.

۱ فروردین

منوچهر اقبال اعلام کرد که در سال ۱۳۴۸، مجموع تولید نفت ایران به بیش از یک میلیارد بشکه رسید.

۱۰ اردیبهشت

نفت و مجلس

تصویب قانون اصلاح مختصات جغرافیایی نقطه «ب» ضمیمه «الف» قرارداد پیمانکاری اکتشاف و تولید بین شرکت ملی نفت ایران و شرکت‌های اروپایی

ماده‌واحده: مختصات جغرافیایی نقطه «ب» مشروحه در ضمیمه «الف» قانون قرارداد پیمانکاری اکتشاف و تولید منعقده بین شرکت ملی نفت ایران و گروه شرکت‌های نفتی اروپایی بدین نحو اصلاح می‌گردد: «ب (طول جغرافیایی ۵۳ درجه و ۵۱ دقیقه و ۴۵ ثانیه، عرض جغرافیایی ۲۸ درجه و ۳۷ دقیقه و ۳ ثانیه)» قانون فوق

مشتمل بر یک ماده و ضمیمه الف پس از تصویب مجلس شورای ملی در جلسه روز پنجشنبه، ۱۳۴۹/۲/۱۰ در جلسه روز دوشنبه، یازدهم خردادماه ۱۳۴۹ به تصویب مجلس سنا رسید.
رئیس مجلس سنا، جعفر شریف امامی

۱۳ اردیبهشت

خطوط لوله نفت خام معروف به «تاپ لاین» (Tapline) که نفت خام عربستان سعودی را از کشورهای اردن و سوریه به بندر لبنانی صیدون در دریای مدیترانه می‌رساند، بر اثر برخورد یک بولدوزر از کار افتاد.

تیر

ساخت ایستگاه تقویت فشار مارون ۳ با دو واحد کمپرسور، هر یک به قدرت ۶ هزار اسب شروع شد.

۴ تیر

ساخت طولانی‌ترین خط لوله گاز جهان، از ایران به شوروی، پایان یافت و به مرحله آزمایشی بهره‌برداری رسید.

۷ مرداد

ایران و بلوک شرق

قرارداد فروش گاز به شوروی امضاء و مبادله شد.

مهر

ساخت پالایشگاه گاز بیدبلند به پایان رسید. برای ساخت این تأسیسات ۲ هزار کارگر و ۵۰۰ مهندس و تکنسین مشغول به کار بودند.

آبان

خط لوله فرعی به پالایشگاه بیدبلند به قطر ۴۲ اینچ و طول ۴۶ کیلومتر احداث شد.

۶ آبان

ایران و بلوک شرق

آغاز صدور گاز ایران به شوروی

بزرگ‌ترین خط لوله گاز جهان، از ایران تا جمهوری آذربایجان در شوروی با حضور شاه و فرح و پادگورنی، رئیس‌جمهور شوروی، برای صدور گاز بدون استفاده از کمپرسور، به بهره‌برداری رسید. این خط لوله سالی ۱۰ میلیارد متر مکعب گاز به اتحاد جماهیر شوروی می‌رساند.

۱۳ آبان

مرحلهٔ اول بزرگ‌ترین مجتمع پتروشیمی در بندر شاهپور تکمیل و با حضور شاه افتتاح شد.

۱۶ آبان

مذاکرات نفتی ایران و کنسرسیوم آغاز شد.

۲۷ آبان

در پی مذاکرات چندروزهٔ نمایندگان ایران و کنسرسیوم، سهم ایران از درآمد نفت به ۶۱ درصد و سهم کنسرسیوم به ۳۹ درصد رسید.

آذر

سازمان اوپک در جلسهٔ بیست و یکم خود، مالیات‌ها را از ۵۰ درصد به ۵۵ درصد افزایش داد و همهٔ تخفیفات قبلی را حذف کرد. همچنین، بهای نفت برای همهٔ شرکای اوپک به قیمت یکسان رسید.

۱۵ آذر

متن لایحه الحاقی قرارداد نفت انتشار یافت.

۲۸ آذر

لوله گاز تصفیه‌خانه آغاجاری منفجر و ۳۴ نفر کشته شدند. بر اثر این انفجار شعبه بانک ملی نیز ویران شد.

۱۳ دی

نفت و مجلس

قانون قرارداد الحاقی سوم به قرارداد فروش نفت و گاز به تصویب مجلس شورای ملی و سنا رسید.

۲۳ دی

مذاکرات نفت در تهران متوقف و موجب سقوط سهام شرکت‌های نفتی لندن شد.

۲۴ دی

با تصمیم اعضای اوپک، ۴۰ سنت به قیمت هر بشکه نفت افزوده شد. این تصمیم پس از مذاکرهٔ جمشید آموزگار، وزیر دارایی ایران، با استرات لموند (Strathalmond)، نمایندهٔ بریتیش پترولیوم و شرکت‌های عضو کنسرسیوم گرفته شد.

۲۵ بهمن

اوپک

اوپک در مبارزه با شرکت‌های نفتی پیروز شد و قرارداد جدید

تولید نفت در جهان

تولید نفت خام در خاورمیانه به میانگین روزانه ۱۳ میلیون و ۸۲۴ هزار بشکه رسید که ۱۲/۱ درصد نسبت به سال پیش از این افزایش داشت. ایران (۳/۸۲۹/۰۰۰ بشکه)، عربستان سعودی (۳/۷۹۸/۰۰۰ بشکه) و ابوظبی (۶۹۴/۰۰۰ بشکه) بزرگ‌ترین تولیدکنندگان خاورمیانه به شمار می‌رفتند. در این میان، عربستان سعودی عنوان بزرگ‌ترین صادرکننده را کسب کرد، زیرا ایران با اینکه بزرگ‌ترین تولیدکننده نفت در این منطقه بود، مصرف داخلی بیشتری داشت.

تولید نفت در شمال افریقا نیز (لیبی و الجزایر) فقط ۷ درصد افزایش یافت و نسبت به افزایش تولید منطقه در مقایسه با سال مالی پیش از آن، کاهش داشت.

■ هیئتی از کارشناسان نفتی شوروی امکانات مربوط به بهره‌برداری تجاری از یک اکتشاف نفتی جدید در خلیج کمبی را به اتفاق مقامات کمیسیون نفت و گاز طبیعی هندوستان بررسی کردند.

■ شرکت «بریتیش پترولیوم» اعلام کرد: «میزان کل تجارت بین‌المللی نفت به ۱/۲۶۳ میلیون تن (۲۵ میلیون و ۴۲۰ هزار بشکه در روز) رسید و ظرفیت پالایش جهان با ۷/۳ درصد افزایش، در مجموع به ۲/۵۰۶ میلیون تن (۵۰ میلیون و ۲۶۰ هزار بشکه در روز) رسید.»

نفتی امضاء کرد. در قرارداد جدید، درآمد ایران ۳۵۰ میلیون دلار افزایش یافت. با موفقیت نشست اوپک، به تدریج قیمت نفت افزایش چشمگیری پیدا کرد. درآمد ارزی ایران از نفت به ۱/۱ میلیارد دلار رسید.

۸ اسفند

آبادان پس از تهران نخستین شهری بود که صاحب فرستنده تلویزیونی شد.

■ دو و نیم میلیون تن بر ظرفیت خالص ناوگان نفتکش دنیا افزوده شد و ظرفیت آن به ۱۵۶ میلیون تن رسید که ۷۰ درصد آن به صادرات نفت خاورمیانه اختصاص داشت.

■ ساخت نفتکش‌های بزرگ و آماده‌کردن بندرها برای پذیرش کشتی‌های ۱۵۰ تا ۲۰۰ هزار تنی از فعالیت‌های مهم این حوزه اعلام شد.

■ مجموع ظرفیت پالایشگاه‌های جدید در دست ساخت بیش از ۱۴۲ میلیون تن در سال بود.

■ حمل‌ونقل فراورده‌های نفتی از ۳۲ درصد کل نقل و انتقالات بین‌المللی نفت در سال ۱۳۳۹ ش به ۱۸ درصد کاهش یافت.

افتتاح بزرگ‌ترین خط لوله گاز جهان، از ایران تا جمهوری آذربایجان با حضور شاه و پادگورنی

۱۳۵۰ شمسی / ۱۹۷۱ میلادی

درآمد نفت، ۱۱۶ میلیارد و ۳۰۰ میلیون ریال

- ظرفیت سالانه پالایشگاه آبادان به ۲۴/۵ میلیون تن رسید.
- طرح اولیه پالایشگاه اصفهان با ظرفیت روزانه ۲۰۰ هزار بشکه به دست مهندسان و کارشناسان شرکت ملی نفت ایران تنظیم و تهیه شد.
- اداره گاز و گاز مایع شرکت خدمات نفت ایران تأسیس شد.

۲ فروردین

نیکسون عید نوروز را به شاه تبریک گفت. روابط نیکسون، رئیس‌جمهور امریکا، با شاه بیش از گذشته گرم شد. شاه از نیکسون می‌خواست که از نفوذش برای فشار بر شرکت‌های عضو کنسرسیوم استفاده کند.

۴ فروردین

در پی افزایش درآمد نفتی و نقدینگی کشور، مقررات صادرات و واردات جدید تصویب و واردات یخچال، بخاری، تلویزیون، رادیو و پارچه‌های نخی مجاز اعلام شد.

۱۴ فروردین

اوپک بار دیگر شرکت‌های نفتی را وادار به عقب‌نشینی کرد و قیمت نفت لیبی ۹۰ سنت افزایش یافت.

۲۴ فروردین

نفت و مجلس

تصویب قانون اجازه انتقال ۵۰ درصد مشاع از حقوق و منافع شرکت نفت کنتینانتال به شرکت نفت فیلیپس ایران

ماده‌واحده: شرکت نفت کنتینانتال ایران مجاز است که ۵۰ درصد مشاع از حقوق و منافع خود را در قرارداد پیمانکاری اکتشاف و تولید

کـه در تاریـخ هفتـم مهرمـاه ۱۳۴۸ بیـن آن شـرکت و شـرکت ملـی نفـت ایـران منعقـد گردیـده اسـت، بـه شـرکت نفـت فیلیپـس ایـران انتقـال دهـد. شـرکت نفـت فیلیپـس ایـران و شـرکت نفـت کنتینانتـال ایـران از تاریـخ وقـوع انتقـال نسـبت بـه انجـام کلیـه تعهـدات پیمانـکار کل (شـرکت نفـت کنتینانتـال ایـران) و تأدیـه کامـل مالیات‌هـا و حقـوق و عـوارض و هرگونـه پرداخـت دیگـری کـه بـه موجـب قـرارداد سـال ۱۳۴۸ مقـرر اسـت، منفـرداً و متضامنـاً مسـئول خواهنـد بـود. قانـون فـوق مشـتمل بـر یـک مـاده پـس از تصویـب مجلـس شـورای ملـی در جلسـه روز سه‌شـنبه ۱۳۵۰/۱/۲۴ در جلسـه فوق‌العـاده روز چهارشـنبه، دوم تیرمـاه ۱۳۵۰ شمسـی بـه تصویـب مجلـس سـنا رسـید.

۳۰ فروردین

ساخت پالایشگاه شیراز

سـاخت پالایشـگاه شـیراز بـا ظرفیـت روزانـه ۴۰ هـزار بشـکه نفـت خـام آغـاز شـد. ارزیابـی فنـی اقتصـادی اولیـه طـرح را کارشناسـان شـرکت ملـی نفـت ایـران و طراحـی پایـه را شـرکت امریکایـی یونیورسـال انجـام داد. شـرکت «اسـنام پروجتـی» نیـز بـرای عملیـات مهندسـی تفضیلـی، خریـد کالا و نصـب بـا برگـزاری مناقصـه بیـن پنـج شـرکت بین‌المللـی انتخـاب شـد. ایـن پالایشـگاه در زمینـی بـه وسـعت ۳۰۰ هکتـار نزدیـک شـیراز احـداث و مقـرر شـد، نفـت گچسـاران بـا خـط لولـه ۱۰ اینچـی بـه طـول ۲۳۰ کیلومتـر بـه ایـن پالایشـگاه انتقـال یابـد.

اردیبهشت

فروش گاز مایع به ۱۱/۶ میلیون مترمکعب رسید.

۱۱ اردیبهشت

ظرفیـت صـدور نفـت خـام از جزیـره خـارگ بـه رکـورد جدیـد ۶ میلیون و ۵۳۲ هـزار بشـکه در روز رسـید.

۱۲ اردیبهشت

طـرح ۲۳۰ میلیـون دلاری احـداث خـط لولـه دوم نفـت مصـر بـه ایـران واگـذار شـد.

۲۱ اردیبهشت

پالایشـگاه ملـی افریقـای جنوبـی، در ساسـولبرگ، بـا حضـور منوچهـر اقبـال، رئیـس هیئت‌مدیـره و مدیرعامـل شـرکت ملـی نفـت ایـران و برخـی مقامـات مهـم ایـران و افریقـای جنوبـی گشـایش یافـت. ایـن پالایشـگاه بـا مشـارکت ۱۷ درصـدی شـرکت ملـی نفـت ایـران و ۳۰ درصـدی شـرکت نفـت فرانسـوی «توتـال» و ۵۳ درصـدی شـرکت

«ساسـول» افریقـای جنوبـی سـاخته شـد.

خرداد

هشـتمین کنگـره جهانـی نفـت بـا حضـور ۱۶۶ کارشـناس ایرانـی در مسـکو برگـزار شـد.

۱۶ خرداد

نفت و مجلس

قانـون اجـازه اجـرای موافقت‌نامـه ایـران بـا شـرکت‌های خریـدار نفـت خـام

ماده‌واحـده: بـه وزارت دارایـی اجـازه و اختیـار داده می‌شـود کـه آن قسـمت از ترتیبـات مقـرر در موافقت‌نامـه کشـورهای اطـراف خلیج‌فـارس بـا شـرکت‌های‌خریدار نفـت خـام مـورخ یکشـنبه، ۲۵ بهمن‌مـاه ۱۳۴۹، برابـر بـا ۱۴ فوریـه ۱۹۷۱، ضمیمـه ایـن ماده‌واحـده را کـه مربـوط بـه ایـران می‌باشـد، بـه موقـع اجـرا بگـذارد. قانـون فـوق مشـتمل بـر یـک مـاده و قـرارداد ضمیمـه پـس از تصویـب مجلـس شـورای ملـی در جلسـه روز یکشـنبه ۱۳۵۰/۳/۱۶ در جلسـه روز دوشـنبه، سـی‌ویکم خردادمـاه ۱۳۵۰شمسـی، بـه تصویـب مجلـس سـنا رسـید.

رئیس مجلس سنا، جعفر شریف امامی

۳۰ خرداد

نفت و مجلس

قانـون انتقـال گارد جنـگل و منابـع طبیعـی و گـردان مأمـور حفاظـت شـرکت ملـی نفـت ایـران از وزارت جنـگ بـه ژاندارمـری کل کشـور

ماده‌واحـده: از تاریـخ تصویـب ایـن قانـون، گارد جنـگل و منابـع طبیعـی و گـردان مأمـور حفاظـت شـرکت ملـی نفـت ایـران بـا کلیـه افسـران و کارمنـدان (پرسـنل) و آن قسـمت از تجهیـزات و وسـایل و اثاثیـه و وظایـف و تعهـدات مربـوط کـه تـا تاریـخ تصویـب ایـن قانـون در اختیـار و بـه عهـده وزارت جنـگ بـوده اسـت، بـه ژاندارمـری کل کشـور منتقـل می‌شـود.

تیر

نصـب دکل‌هـای انتقـال بـرق از سـد محمدرضـا شـاه بـه ظرفیـت ۱۲ مـگاوات بـه پالایشـگاه بیدبلنـد پایـان یافـت. حـدود ۹۷ کیلومتـر از لوله‌هـای انتقـال گاز از مناطـق مـارون و آغاجـاری بـه بیدبلنـد آزمایـش شـد. ۸ دسـتگاه کمپرسـور گازسـوز، بـه قـدرت ۶ هـزار اسـب، در ایسـتگاه‌های شـماره ۱، ۲ و ۳ آغاجـاری پـس از نصـب، تکمیـل

ابراهیم گلستان

در سـال ۱۳۰۱ ش متولـد شـد. نـام اصلـی‌اش، سـید ابراهیـم تقـوی شـیرازی اسـت. نویسـنده، مترجـم و فیلمسـازی کـه مدتـی بـا شـرکت نفـت در دوران کنسرسـیوم همـکاری داشـت. در میـان نویسـندگان و منتقـدان عصـر خـود بـه «گلسـتان نفتـی» مشـهور بـود. مدتـی بـه حـزب تـوده پیوسـت . آثـار او شـامل داسـتان‌ها، ترجمه‌هـا، فیلم‌هـای مسـتند و داسـتانی اسـت یـک آتـش و همچنیـن مـوج و مرجـان و خـارا را بـرای شـرکت نفـت سـاخت.

و آزمایش به بهره‌برداری رسید. همچنین، پنج واحد تصفیه گاز نصب و واحدهای ۱و ۲ آزمایش شد. هر واحد تصفیه سالانه ۲/۴ میلیارد متر مکعب گاز ظرفیت داشت. کارخانه بازیافت گوگرد به ظرفیت ۶۰ تن در روز ساخته شد و به مرحلهٔ راه‌اندازی رسید.

۵ مرداد

منوچهر اقبال چند قرارداد نفتی به شرح زیر منعقد کرد:

نام شرکت یا گروه طرف قرارداد	نام شرکت مختلط	هزینه نقدی (میلیون دلار)
گروه ژاپنی مرکب از چهار شرکت تی‌جین، میتسویی، نوسودکو، میتسوبیشی	شرکت نفت ایران و ژاپن	۳۵
شرکت امراداهس	شرکت نفت بوشهر	۵
شرکت موبیل	شرکت نفت هرمز	۲

شرایط اصلی سه قرارداد:

۱- سرمایه اولیه شرکت مختلط: ۲ میلیون و ۵۰۰ هزار ریال

۲- ناحیه عملیات: ۳ هزار و ۵۰۰ کیلومتر و حداکثر ۸ هزار کیلومتر مربع

۳- وظایف و مسئولیت شرکت مختلط: عملیات اکتشافی و توسعه و بهره‌برداری

کارکنان: طی هشت سال باید ۹۸ درصد کارکنان ایرانی و در پایان ۸ سال، حداقل ۷۰ درصد سمت‌های بالای شرکت مختلط نفتی در اختیار کارمندان ایرانی باشد.

مدت قرارداد اکتشافی: حداکثر ۶ سال

مدت اصلی قرارداد: ۲۰ سال از تاریخ شروع بهره‌برداری تجاری از نفت

فعالیت شرکت ملی گاز ایران در مردادماه ۱۳۵۰

■ حجم گاز ارسالی به شوروی ۵۰۱ میلیون و ۲۰۵ هزار متر مکعب بود.

■ برای تکمیل مطالعه طرح بازار گاز طبیعی در تهران نوع و تعداد واحدهای خانگی، تجاری و صنعتی گاز تعیین و روی نقشه پیاده شد. همچنین، میزان مصرف واحدهای تجاری (هتل، سینما، بیمارستان، رستوران و ساختمان‌های بزرگ) محاسبه شد.

نصب کمپرسور گازسوز در آغاجاری

۸ دستگاه کمپرسور گازسوز، به قدرت ۶ هزار اسب، در ایستگاه‌های شماره ۱، ۲ و ۳ آغاجاری پس از نصب، تکمیل و آزمایش ، تیرماه ۱۳۵۰ به بهره‌برداری رسید.

پخش گاز طبیعی با ۱۸/۴ درصد افزایش نسبت به ماه پیش از این:

فروش صنعتی شیراز	۱۹ میلیون و ۶۱۷ هزار مترمکعب
فروش صنعتی تهران	۷ میلیون و ۸۶۱ هزار مترمکعب
تجاری شیراز	۳۱۳ هزار مترمکعب
خانگی شیراز	۲۴۷ هزار مترمکعب
ذوب آهن اصفهان	۱ میلیون و ۵۹۹ هزار و ۷۳۵ مترمکعب
خانگی و تجاری اهواز	۸ هزار و ۹۱۶ مترمکعب
جمع	۲۹ میلیون و ۶۴۶ هزار و ۶۵۱ مترمکعب

فروش گاز مایع نیز نسبت به ماه پیش از این ۴/۱۴ درصد افزایش داشت.

شهریور

شاه اعلام کرد: «تا آخر سال درآمد ما از نفت به ارقام نجومی می‌رسد.»

۲۷ شهریور

صدور گاز طبیعی مایع (LNG) از جزیره قشم به ژاپن

تفاهم‌نامه‌ای برای فروش سالانه ۴ تا ۶ میلیون تن گاز طبیعی مایع (LNG) به مدت ۲۰ سال بین مدیرعامل شرکت ملی گاز ایران و مدیر شرکت نفت «فوجی» (ژاپن) و شرکت ماروبنی امضا و مقرر شد، گاز صادرشده در جزیره قشم در شرکت برق توکیو مصرف شود. قیمت گاز و تحویل آن در بندر توکیو برابر ۷۵ سنت، برای هر میلیون بی تی یو (BTU) است. این طرح از طریق مشارکت انجام داده شد و اعتبار لازم برای خرید کشتی‌های ویژه را شرکت‌های طرف قرارداد تأمین کردند.

۳ مهر

■ شاه در اثنای بازدید خود از آذربایجان، بر لوله‌کشی گاز در شهرهای بزرگ صنعتی ایران و تعمیم استفاده از گاز ارزان تأکید کرد.

■ نمایندگان ترکیه به دلیل نیاز به ۳۰۰ میلیون مترمکعب گاز در این سال، برای مذاکرهٔ خرید گاز به ایران آمدند. پیش از این، شرکت ملی نفت پرسش‌نامه‌ای به ترکیه فرستاد تا کارشناسان آن کشور مشخصات گاز مورد نیاز خود را ارائه دهند.

فعالیت شرکت ملی گاز ایران در مهر ماه

■ حجم گاز ارسالی به شوروی ۴۷۴ میلیون و ۱۷۰ هزار متر مکعب بود.

■ لوله‌کشی شبکه گازرسانی بیشتر کارخانجات بزرگ حومه تهران و اصفهان پایان یافت.
■ طرح گاز خانگی اصفهان در چهار مرحله، شامل تهیه نقشه، جمع‌آوری آمار و داده‌های مقدماتی، تعیین تعداد واحدهای خانگی و تجاری و مصارف سوخت آنها، پیاده‌کردن داده‌ها روی نقشه، تنظیم و تهیه آمار برای کامپیوتر و تجزیه و تحلیل و نتیجه‌گیری آغاز شد.

پخش گاز طبیعی

فروش صنعتی شیراز	۲۲ میلیون و ۱۲۹ هزار مترمکعب
فروش صنعتی تهران	۱۰ میلیون و ۸۲ هزار مترمکعب
فروش تجاری شیراز	۳۶۷ هزار مترمکعب
فروش خانگی شیراز	۳۸۱ هزار مترمکعب
فروش به ذوب آهن اصفهان	۲ میلیون و ۲۷۵ هزار و ۶۹۴ مترمکعب
فروش خانگی و تجاری اهواز	۲۵۲ هزار و ۱۷۱ مترمکعب
جمع	۳۵ میلیون و ۴۰۵ هزار و ۹۴۶ مترمکعب

■ حجم فروش گاز مایع نسبت به ماه پیش ۸/۹ درصد افزایش داشت.

۱۳ مهر

اعلام شد که بر اساس محاسبات، حدود ۶۰ درصد از گاز ایران سوزانده می شود. ایران قصد داشت، بیش از گذشته گاز چاه‌های نفتی را که سال‌ها می‌سوخت و به هدر می‌رفت، به مصرف بهینه برساند. پالایشگاه آبادان، کارخانه‌های پتروشیمی خارگ و بندر شاهپور مصرف‌کنندگان اصلی گاز طبیعی و در خارج از ایران نیز، شوروی و سپس ژاپن خریداران گاز ایران بودند.

۲۰ مهر

نمایشگاه عکس پیشرفت‌های صنعت نفت ایران با حضور منوچهر اقبال در ناحیه پخش شیراز افتتاح شد.

۲۴ مهر

گاز جای نفت را می‌گیرد

اعلام شد که با رشد چشمگیر کاربرد گاز در صنایع تهران، نوع مصرف تغییر و صنعت رشدی جهنده داشت. صنایع کشور با استفاده از گاز طبیعی سرشار جنوب توانستند هزینهٔ تولیدات خود

را کاهش دهند.

۲۸ مهر

یک قرارداد مهم در زمینه پتروشیمی بین ایران و ژاپن منعقد شد.

آبان

■ طرح گازرسانی به شهر صنعتی البرز در قزوین آغاز شد. در این طرح، پیش‌بینی شد که یک رشته لوله ۱۸ اینچی به طول ۱۰ کیلومتر، گاز را از شاه لوله ۴۰ اینچی در محوطه ایستگاه کمپرسور شماره ۷ قزوین به ایستگاه تقلیل فشار گاز در جنوب شهر البرز برساند و حدود ۴ کیلومتر لوله ۱۲ اینچی و ۳ کیلومتر لوله ۸ اینچی نیز به عنوان شاخه‌های اصلی گازرسانی صنعتی در امتداد خیابان‌های شهر صنعتی کشیده شود. با آغاز اجرای این طرح چند کارخانه کوره‌های خود را به مشعل گاز مجهز کردند و با شرکت ملی گاز ایران قرارداد خرید گاز طبیعی بستند. ظرفیت کل لوله اصلی گاز به شهر صنعتی البرز بیش از ۷۰۰ هزار مترمکعب در روز برآورد شده است.

■ هزینه جشن‌های ۲۵۰۰ساله در رسانه‌های کشورهای غربی بازتاب بدی داشت. دانشجویان ایرانی مقیم خارج در تظاهرات اعتراضی به این موضوع شرکت کردند.

وزیر دربار در یک مصاحبه هزینه جشن‌های ۲۵۰۰ساله را ۱۶ میلیون و ۸۰۰ هزار دلار اعلام کرد.

۶ آبان

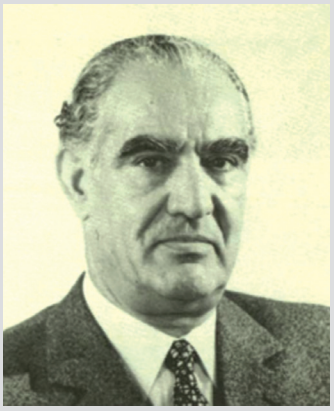
منوچهر اقبال به همراه هیئتی برای تبادل نظر سالانه با نمایندگان شرکت‌های عضو کنسرسیوم نفت ایران به لندن سفر کرد.

۱۳ آبان

سعدون جمادی، وزیر نفت عراق، از ایران خواست نتیجه مذاکرات خود با کنسرسیوم را پیرامون بحران دلار به عراق اطلاع دهد و گفت: «عراق مشتاقانه در انتظار نتیجه اقدامات و کوشش‌های ایران است.»

۳۰ آبان

خداداد فرمانفرماییان، مدیرعامل سازمان برنامه و رئیس هیئت اعزامی ایران به مسکو، اعلام کرد: «مذاکرات بین ایران و شوروی دربارهٔ افزایش صدور گاز به شوروی، ایجاد کارخانجات صنعتی و سیلوهای جدید در ایران و به ویژه اکتشاف نفت در دریای خزر و صدور نفت به شوروی است.»

منوچهر اقبال

در ۲۱ مهر ماه ۱۲۸۸ در مشهد زاده شد و در ۴ آذر ۱۳۵۶ در تهران درگذشت. در فاصله سال‌های ۱۳۲۳ تا ۱۳۲۹ در ده کابینه متوالی، وزیر بود. در فروردین ماه ۱۳۳۶ حسین علاء برکنار و منوچهر اقبال به نخست وزیری برگزیده شد. او از ۱۳۴۲ تا ۱۳۵۶ مدیر عامل شرکت ملی نفت ایران بود.

۱۱ آذر

نفت و مجلس

قانون اجازه مبادله و اجرای سه فقره قرارداد نفت

ماده‌واحده: سه فقره قرارداد ضمیمه که به استناد ماده ۲ قانون نفت مصوب مردادماه ۱۳۳۶ به منظور اجرای عملیات تفحص و اکتشاف و بهره‌برداری و فروش و صدور نفت از مناطق مصرح در قراردادهای مزبور بین شرکت ملی نفت ایران از یک طرف و شرکت‌های نامبرده زیر:

۱. امرادا هس کورپوریشن (AMERADA HESS CORPORATION)

۲. موبیل اویل کورپوریشن (MOBIL OIL CORPORATION)

۳. گروه شرکت‌های ژاپنی تی‌جین لیمیتد (TEIJIN LIMITED) و نورث سوماترا اویل دولوپمنت کوئوپریشن کمپانی لیمیتد (NORTH SUMATRA OIL DEVELOPMENT COOPERATION CO. LTD.)

و میتسویی اند کمپانی لیمیتد (MITSUI & CO. LTD.) و میتسوبیشی شوجی کیشا لیمیتد (MITSUBISHI SHOJI KSISHA LTD) و شرکت موبیل اویل (MOBIL OIL CORPORATION) از طرف دیگر امضا شده و به تأیید هیئت دولت نیز رسیده است، تصویب و اجازه مبادله و اجرای آنها داده می‌شود. قانون فوق مشتمل بر یک ماده و متن قراردادهای ضمیمه پس از تصویب مجلس شورای ملی در جلسه روز پنجشنبه ۱۳۵۰/۹/۱۱ در جلسه روز دوشنبه، ششم دی‌ماه ۱۳۵۰ شمسی، به تصویب مجلس سنا رسید.

رئیس مجلس سنا، جعفر شریف امامی

۲۵ آذر

افتتاح پالایشگاه گاز بیدبلند

احداث پالایشگاه گاز بیدبلند در ۴۰ کیلومتری شمال شرق آغاجاری بخشی از طرح احداث خط لولهٔ سراسری گاز بود. ساخت این پالایشگاه از سال ۱۳۴۷ آغاز و در سال ۱۳۴۹ به بهره‌برداری رسید و در سال ۱۳۵۰ با حضور شاه و فرح افتتاح شد. برای این پالایشگاه ۵ واحد تصفیه گاز، هر یک با ظرفیت ۲۴۰ فوت مکعب گاز در روز در نظر گرفته و دستگاه‌ها و ماشین‌آلات آن از کارخانجات انگلستان، فرانسه و آلمان خریده شد. طراحی واحدهای تصفیه گاز پالایشگاه

شرکت نفت بوشهر
شرکت نفت بوشهر، با مشارکت شرکت ملی نفت ایران و شرکت آمریکایی امراداهس، روز ۲۵ آذر ۱۳۵۰ تاسیس شد.

را شرکت امریکایی «Pritchard» و دیگر بخش‌های آن را شرکت انگلیسی «Costain & Press» انجام داد. هزینه سرمایه‌گذاری پالایشگاه گاز بیدبلند که احداث ایستگاه تقویت فشار بیدبلند و تلمبه‌خانه آب مارون را نیز همراه داشت، ۴۴ میلیون دلار بود. همچنین، ۳۵۰ کارمند و کارگر در این پالایشگاه مشغول به کار شدند.

شرکت نفت بوشهر
شرکت نفت بوشهر، ماحصل مشارکت شرکت ملی نفت ایران و شرکت آمریکایی امراداهس تاسیس شد.

۲۷ دی
کنفرانس سرمایه‌گذاران امریکا در تهران پایان یافت. در پایان کنفرانس اعلام شد که مؤسسات امریکایی ۵۴۳ میلیون دلار در ایران سرمایه‌گذاری خواهند کرد.

۲۹ دی

ایران و بلوک شرق
یک هیئت هشت نفری از مقامات برجسته نفتی رومانی برای مذاکره درباره همکاری‌های نفتی و پتروشیمیایی به تهران سفر کردند.

بهمن
نرخ نقل‌وانتقالات بین‌المللی نفت از ۳۴ درصد در سال ۱۳۲۹ ش به ۵۶ درصد رسید؛ مصرف جهانی ۴/۵ برابر و نقل‌وانتقالات بین‌المللی ۷/۵ برابر شد. شرکت‌های بین‌المللی نفت در توسعه وسایل حمل‌ونقل دریایی نفت کمتر از بخش خصوصی سهم داشتند.

۵ بهمن
هویدا نخست‌وزیر، بودجه سال ۱۳۵۱ کشور را در ۵۴۸ میلیارد ریال تقدیم مجلس کرد.

۱۲ بهمن
سه نفر خرابکار کرد به نام‌های مجید محمدعلی محمودی، غفور زمانی و فرج رستمی که برای ایجاد انفجار در پالایشگاه نفت کرمانشاه از سوی حکومت عراق مأمور شده بودند، خود را به مقامات کرمانشاه معرفی کردند.

اسفند
■ شرکت نفت ایران و ژاپن (INPECO) با ۲ میلیون و ۵۰۰ هزار

ریـال سـرمایه بـرای اکتشـاف و تولیـد نفـت در لرسـتان تأسـیس شـد.

■ در پـی بسـته شـدن کانـال سـوئز، ظرفیـت نفت‌کش‌هـا بـه سـرعت بـالا رفـت. سـهم نفت‌کش‌هـای عظیـم ـ معـروف بـه VLCC ـ بیـش از ۱۷۵ هـزار تـن بـود کـه از ۲ درصـد ظرفیـت کل نـاوگان نفت‌کـش در سـال ۱۳۴۵ بـه ۲۵/۸ درصـد در پایـان سـال ۱۳۵۰ رسـید.

۱۸ اسفند

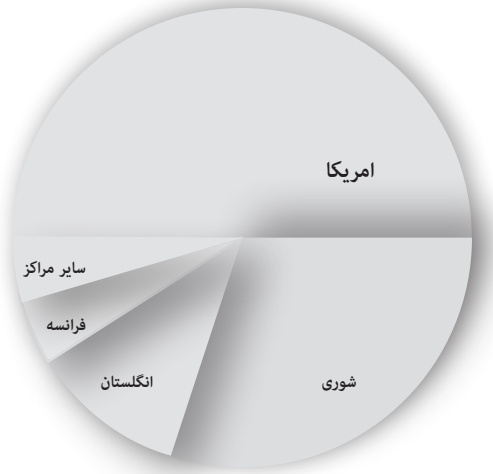
ایـران و آلمـان بـرای تأسـیس شـرکت مختلـط نفتـی بـه توافـق رسـیدند. در ایـن توافـق، دو موضـوع فـروش نفـت بـه آلمـان و مشـارکت ایـران و آلمـان در صنعـت و بازرگانـی نفـت مـد نظـر بـود و بـه همیـن منظـور، شـرکت مختلـط نفـت ایـران و آلمـان تأسـیس شـد.

۳ اسفند

امیر قطر در شیراز، کودتا در منامه

در قطـر، هنگامـی کـه شـیخ احمـد، حاکـم قطـر در شـیراز بـود، کودتـا شـد و ولیعهـد (شـیخ خلیفـه) قـدرت را بـه دسـت گرفـت. حاکـم جدیـد قطـر اعـلام کـرد: « پنجـاه درصـد درآمـد نفـت صـرف عمـران و آبـادی قطـر خواهـد شـد.»

آموزش خارج از کشور کارمندان ایرانی شرکت ملی گاز (۱۹۶۸ - ۱۹۷۳م)

محل آموزش	مدت به نفر هفته
امریکا	۸۶۷
شوروی	۵۳۴
انگلستان	۱۷۹
فرانسه	۹۰
کانادا	۳۳
هلند	۳۲
آلمان غربی	۱۹
بلژیک	۵
ایتالیا	۴
پاکستان	۲

* بر اساس محل و مدت آموزش

تعداد	واحد سازمانی
۱۱۰	امور عملیات
۲۲	امور پخش و فروش
۱۶	امور طرح‌ها و بررسی‌ها
۱۳	امور مهندسی و خدمات فنی
۱۰	امور اداری
۷	امور مالی
۳	امور سازمانی
۲	طرح‌های گاز طبیعی مایع
۲	تدارکات

* براساس تعداد واحد سازمانی

ناهارخوری کارگران در پالایشگاه آبادان

۱۳۵۱ شمسی / ۱۹۷۲ میلادی

درآمد نفت، ۱۷۸ میلیارد و ۲۰۰ میلیون ریال

■ ریال، واحد پول ایران، بر پایه قانون پولی و بانکی برابر با ۰/۰۱۰۸۰۵۵ گرم زر ناب تعیین شد.
■ شرکت پتروشیمی ایران - نیپون بر پایه مشارکت ۵۰ - ۵۰ بین شرکت ملی صنایع پتروشیمی و شرکت‌های ژاپنی تأسیس شد.
■ تعداد وسایل نقلیه در ایران ۶۶۰ هزار دستگاه اعلام شد.
■ عملیات اکتشافی در نزدیکی شهر کنگان آغاز شد.
■ کشف میدان نفتی دهلران در نزدیکی عراق اعلام شد.

منطقه نفتی دهلران از سال‌های ۱۲۹۷ ش، مورد کاوش‌های مشاهده‌ای قرار گرفته بود. زمین‌شناسان در سال‌های ۱۳۰۸ تا ۱۳۱۰ به وجود نفت در این منطقه پی بردند، اما عملیات حفاری اکتشافی انجام داده نشد. سومین بار از ۱۳۳۵، کاوشگران شرکت سهامی اکتشاف (کنسرسیوم) با مطالعه مستندات قدیمی به عملیات ثقل‌سنجی و آزمایشگاهی پرداختند.

تحویل گاز: از پالایشگاه آبادان به شرکت ملی نفت ایران برای شرکت پتروشیمی آبادان، میانگین روزانه ۳ میلیون و ۶۰۰ هزار فوت مکعب

نسبت گاز طبیعی حاصل از نفت در میدان‌های جنوب: از هر بشکه نفت خام، ۷۵۰ فوت مکعب

مصرف گاز طبیعی: ۸۶ میلیون و ۶۵ هزار و ۳۹۴ مترمکعب

صادرات گاز: صدور ۱۳ میلیارد مترمکعب گاز به شوروی پس از بهره‌برداری از خط لولهٔ سراسری (۱۳۴۶)

تأسیسات

ساخت کارخانه جدید گازمایع شماره ۶۰۰ با ظرفیت ۵۰۰ میلیون فوت مکعب در دستگاه بهره‌برداری شماره ۱ کرنج

صادرات نفت خام

• صدور روزانه نفت خام از ۹۳۴ هزار بشکه در سال ۱۳۴۱، با ۴/۷ برابر افزایش به ۴ میلیون و ۴۲۵ هزار بشکه رسید.

• معادل ۸۳/۷ میلیون بشکه نفت به ارزش ۱۶۵ میلیون دلار صادر شد که از نظر مقدار ۱۰۴ درصد و از لحاظ قیمت ۱۳۹ درصد نسبت به سال پیش از این افزایش داشت.

اکتشاف

تعداد میدان‌های نفتی از ۱۰ به ۲۸ و چاه‌های تولیدی از ۱۳۶ به ۳۲۳ رسید.

پالایش نفت خام

• روزانه ۴۰۶ هزار بشکه در سال ۱۳۴۱، با ۳۶/۵ درصد افزایش به ۵۵۴ هزار بشکه در روز رسید.

• دولت عربستان سعودی با مشارکت یک شرکت امریکایی برای تبدیل گاز طبیعی به متانول و حمل آن با نفتکش‌های معمولی به سواحل شرقی امریکا، شرکت جدیدی تأسیس کرد.

• امریکا با رقم ۲۰/۵ درصد تولید، شوروی با ۱۵ درصد، عربستان سعودی با ۱۱ درصد و ایران با ۱۰ درصد به ترتیب جایگاه اول تا چهارم تولید نفت در جهان را داشتند.

تولید نفت خام

تولید روزانه از ۱ میلیون و ۳۱۴ هزار بشکه در سال ۱۳۴۱، با ۴/۲ برابر افزایش به ۵ میلیون و ۶۰۰ هزار بشکه در سال ۱۳۵۱ رسید.

فروردین

موافقت‌نامه‌ای بین شرکت ملی نفت ایران و گروه سرمایه‌گذاران یونانی (نیارخوس) در پاریس امضا و شرکت مختلطی به نام شرکت «تصفیه و توزیع نفت ایران و یونان» در یونان تأسیس شد.

اردیبهشت

ایران و بلوک شرق

حدود ۶۸۸ میلیون و ۶۸۹ هزار و ۳۰۰ مترمکعب گاز طبیعی به شوروی صادر شد.

پخش داخلی گاز طبیعی (مترمکعب):

فروش صنعتی شیراز	۲۰ میلیون و ۷۰۹ هزار
فروش صنعتی تهران	۱۳ میلیون و ۲۲۴ هزار
فروش به ذوب آهن اصفهان	۲ میلیون و ۷۵۰ هزار
فروش صنعتی، خانگی و تجاری اهواز	۱ میلیون و ۸۹۸ هزار
فروش صنعتی، خانگی و تجاری شیراز	۵۹۴ هزار

فروش گاز مایع:
۱۴ میلیون و ۵۵۰ هزار کیلوگرم
پروژه‌های گازرسانی:
گازرسانی به شهر صنعتی قزوین، لوله‌کشی شبکه گازرسانی صنعتی تهران و اصفهان و ساخت ایستگاه ورودی گاز قم و کاشان پایان یافت.
با ۳۵ واحد صنعتی تهران قرارداد گاز امضاء شد که ۹ واحد آن از گاز استفاده می‌کرد و مقرر شد، عملیات اتصال لوله به ۲۶ واحد دیگر انجام داده شود.

۱۲ اردیبهشت

نفت و مجلس

تصویب قانون قرارداد بین کشورهای منطقه خلیج‌فارس و شرکت‌های نفتی در مورد تعیین بهای نفت خام

ماده‌واحده: به دولت اجازه داده می‌شود، آن قسمت از ترتیبات مقرر در موافقت‌نامه کشورهای اطراف خلیج‌فارس با شرکت‌های خریدار نفت خام مورخ ۳۰ دی‌ماه ۱۳۵۰ (برابر با ۲۰ ژانویه ۱۹۷۲) ضمیمه این ماده‌واحده را که مربوط به ایران می‌باشد، به موقع اجراء بگذارد. قانون فوق مشتمل بر یک ماده و متن قرارداد ضمیمه پس از تصویب مجلس شورای ملی در جلسه روز سه‌شنبه ۱۳۵۱/۲/۱۲ در جلسه روز دوشنبه، بیست‌ودوم خردادماه ۱۳۵۱ شمسی، به تصویب مجلس سنا رسید.
رئیس مجلس سنا، جعفر شریف امامی

۲۷ اردیبهشت

پالایشگاه جدید کرمانشاه طی مراسمی با شکوه و با حضور شاه به طور رسمی افتتاح شد.

خرداد

صدور گاز طبیعی:
۶۲۰ میلیون و ۴۳۴ هزار مترمکعب
پخش داخلی گاز طبیعی (مترمکعب):

فروش صنعتی شیراز	۱۴ میلیون و ۹۸۰ هزار
فروش صنعتی تهران	۱۷ میلیون و ۶۱۵ هزار
فروش به ذوب آهن اصفهان	۲ میلیون و ۸۵۴ هزار
فروش صنعتی، خانگی و تجاری اهواز	۲ میلیون و ۴۲۵ هزار
فروش صنعتی، خانگی و تجاری شیراز	۵۶۸ هزار

فروش گاز مایع:
۱۳ میلیون و ۵ هزار کیلوگرم
پروژه گازرسانی:
ساخت خط لوله اصلی گاز سرخس ـ مشهد و همچنین ایستگاه ورودی گاز مشهد ۱۵درصد تکمیل شد. همچنین، مجموع کارهای اجرائی سیویل، طراحی و تهیه سفارش اجناس برای ساخت دستگاه گاز سرخس ۱۵ درصد پیشرفت کرد.

تیر

صدور گاز:
۶۳۷ میلیون و ۹۰۶ هزار و ۳۶۰ متر مکعب به شوروی
پخش داخلی گاز طبیعی (مترمکعب):

فروش صنعتی شیراز	۲۰ میلیون و ۸۷۳ هزار
فروش صنعتی تهران	۲۵ میلیون
فروش به ذوب آهن اصفهان	۴ میلیون و ۷۶۴ هزار
فروش صنعتی، خانگی و تجاری اهواز	۲ میلیون و ۹۵۳ هزار
فروش تجاری و خانگی شیراز	۵۲۷ هزار

فروش گاز مایع:
۱۳ میلیون و ۲۳۸ هزار کیلوگرم، با ۱/۸ درصد افزایش نسبت به ماه پیش از این.
پروژه‌های گازرسانی:
• با ۳۸ واحد صنعتی در تهران قرارداد گاز امضاء شد که ۱۱ واحد از گاز استفاده می‌کردند.
• ساخت خطوط لوله اصلی گاز سرخس ـ مشهد و همچنین ایستگاه ورودی گاز و شبکه شهری مشهد ۲۶ درصد تکمیل شد.

۱۱ تیر

نفت و مجلس

تشکیل گارد صنعت نفت

ماده‌واحده: برای حفاظت تأسیسات و اموال و اسناد صنعت نفت، سازمانی به نام گارد صنعت نفت در شرکت ملی نفت ایران تشکیل می‌شود و افراد سازمان مزبور در اجرای قانون مجازات اخلالگران در صنایع نفت مصوب سال ۱۳۳۶ در موقع نگهبانی «دارای وظایف و اختیارات و مسئولیت‌های ضابطین نظامی خواهند بود» و طبق این قانون و آیین‌نامه‌ای که به وسیله وزارت دارایی و وزارت جنگ تهیه و به تصویب کمیسیون‌های نظام و جنگ و دادگستری مجلسین

می‌رسد، حق استعمال اسلحه خواهند داشت.
تبصره ۱. مقررات استخدامی و آموزشی و نحوه انجام‌وظیفه افراد گارد منحصراً طبق آیین‌نامه‌ای خواهد بود که توسط شرکت ملی نفت ایران تهیه و به تصویب هیئت وزیران می‌رسد.
تبصره ۲. شرکت ملی نفت ایران موظف است، افراد گارد صنعت نفت را در برابر حوادث ناشی از انجام‌وظیفه، همچنین مسئولیت مدنی آنها را در قبال اشخاص ثالث که ناشی از انجام وظیفه مذکور باشد، نزد شرکت سهامی بیمه ایران بیمه نماید.
تبصره ۳. افراد گارد از لحاظ مقررات انضباطی و کیفری مشمول قوانین و آیین‌نامه‌های نیروهای مسلح شاهنشاهی خواهند بود.
قانون فوق مشتمل بر یک ماده و سه تبصره پس از تصویب مجلس سنا در جلسه روز دوشنبه ۱۳۵۱/۳/۲۹، در جلسه روز یکشنبه، یازدهم تیرماه ۱۳۵۱ شمسی، به تصویب مجلس شورای ملی رسید.
رئیس مجلس شورای ملی، عبدالله ریاضی

۱۷ تیر

■ فیصل، معاون زکی یمانی، وزیر نفت عربستان سعودی، برای مذاکره دربارهٔ مسائل اوپک به تهران آمد و با جمشید آموزگار، وزیر دارایی، دیدار کرد.

■ برای تأمین احتیاجات گاز طبیعی تهران، یک خط لوله به قطر ۳۰ اینچ و طول ۱۱۱ کیلومتر از دو راهی منطقه ساوه از شاه‌لوله منشعب و تا شهری، مرکز تأسیسات ایستگاه ورودی گاز به شهر تهران نصب شد. گاز بعد از رسیدن به ایستگاه ورودی به وسیله سه رشته انشعاب اصلی به مراکز مصرف منتقل خواهد شد.

۲۰ تیر

قراردادی با نام «سازمان کمک‌های مشترک شرکت‌های نفت حوزه خلیج‌فارس» با هدف جلوگیری از آلودگی دریا بین سیزده شرکت نفتی فعال در این ناحیه منعقد شد. امضاکنندگان این قرارداد مکلف شدند، وسایل و تجهیزات پاک‌سازی دریا از آلودگی نفت را در اختیار داشته باشند و برنامه‌های خود را دربارهٔ رفع این معضل به اطلاع دیگر اعضا برسانند.

۲۴ تیر

اعلام شد، کارخانه گاز مایع مارون زودتر از موعد به بهره‌برداری می‌رسد. این کارخانه را یک شرکتی انگلیسی برای شرکت اکتشاف

آمار مصرف سالانهٔ کارخانه‌های مصرف‌کننده گاز اطراف تهران

جاده مخصوص کرج:
■ کارخانه ایران ناسیونال، ۱۶/۳ میلیون متر مکعب
■ سایر کارخانه های جاده مخصوص کرج، ۷۲ میلیون متر مکعب
جاده قدیم کرج:
■ کارخانه‌های تازه‌ساخت ارتش، ۵۱ میلیون متر مکعب
■ کارخانه پشم شیشه، ۲۹ میلیون مترمکعب
جاده ساوه و قم:
کوره آجرپزی، ۴۵ میلیون متر مکعب
جاده آرامگاه:
کارخانه سیمان ری، ۲۶ میلیون متر مکعب
جاده خراسان:
۳۰۵ واحد صنعتی، ۱۸۷/۱۰۰ میلیون متر مکعب
جاده ورامین:
۴۲ واحد کوره آجر ماشینی، ۵۹ میلیون مترمکعب

و تولید نفت ایران ساخت تا گاز طبیعی حاصل از دستگاه تفکیک گاز از نفت به مصرف برسد. پیش‌تر، میزان بسیار چشمگیری از این گازها می‌سوخت.

۲۶ تیر

ایران و بلوک شرق

سفارت شوروی در تهران اعلام کرد: «تاکنون ۱۰ میلیارد متر مکعب گاز با شاه‌لوله سراسری گاز ایران به شوروی صادر شده است.»

۲۸ تیر

■ژاپن گاز مایع و محصولات پروپان و بوتان تولیدی مجتمع شیمیایی خارگ را برای ده سال پیش‌خرید کرد. گاز مایع مجتمع شیمیایی خارگ و تأسیسات ماهشهر به طور کامل به کشورهای سواحل اقیانوس هند، کشورهای افریقای شرقی و خاور دور صادر می‌شد.

■در برنامه عمرانی پنج‌ساله کشور مقرر شد که به بعضی از شهرها و روستاها که در مسیر شاه‌لوله گاز قرار داشتند، لوله‌کشی و گازرسانی شود. همچنین، شبکه لوله‌کشی شیراز به اصفهان و واحدهای تولیدی آن، قم، کاشان و رشت تکمیل و به این شهرها نیز گازرسانی شود.

۱۶ مرداد

ایران و بلوک شرق

در نخستین دور مذاکرات هیئت‌های عالی‌رتبه اقتصادی ایران و شوروی در مسکو، اعلام شد، شوروی ضمن آنکه خواستار خرید گاز بیشتری از ایران است، قصد دارد همکاری خود با ایران را در همهٔ زمینه‌ها، به ویژه حل مسائل مربوط به توسعه کشاورزی، گسترش دهد.

۱۸ مرداد

لوله‌کشی گاز تهران آغاز و مقرر شد، مشترکان گاز هزینه‌ای برای دریافت حق انشعاب پرداخت نکنند و بهای گاز مصرفی طبق کنتور نصب‌شده در خانه‌ها محاسبه و وصول شود. لوله‌کشی گاز در مناطقی از شهر انجام شد که برای عبوردادن لوله وسعت بیشتر و شرایط بهتری داشت. هزینهٔ طرح لوله‌کشی گاز حدود ۱۰۰ میلیون تومان برآورد و از محل اعتبارات عمرانی پرداخت شد. گاز مصرفی تهران با یک لوله ۳۰ اینچی از ساوه به تهران تأمین می‌شد.

۴ شهریور

هیئت سرمایه‌گذاران ژاپنی برای مذاکرات نفتی، اقتصادی و تجاری

بی توجهی به مقررات ایمنی ، دلیل مصرف پایین گاز است!

به موجب آمار، مصرف گاز در کشور ایران از دو کشور ترکیه و اسپانیا زودتر شروع شد، اما میزان مصرف در اسپانیا، بیش از یک و نیم میلیون تن و در ترکیه نزدیک به یک میلیون رسید. در حالی که در ایران میزان مصرف پایین است که یکی از علت‌های آن بی‌توجهی شرکت‌های توزیع‌کننده گاز به مقررات ایمنی بود.

به تهران آمدند.

۹ شهریور

مجله *نفتی پترولیوم اینتلیجنس ویکلی* (Petroleum Intelligence Weekly) نوشت: «شرکت ملی گاز ایران و کمپانی ژاپنی ایوتو قراردادی برای تصفیه گاز طبیعی ال. ان. جی و صدور به ژاپن امضاء کردند که یک میلیارد دلار برای اجرای طرح آن سرمایه‌گذاری خواهد شد: ۶۰۰ میلیون دلار برای طرح بهره‌برداری و ۴۰۰ میلیون دلار برای خرید پنج کشتی حمل گاز ال. ان. جی طرح مشترک ایران و ژاپن برای بهره‌برداری از ۸۰ میلیون تن گاز مایع ال. ان. جی به مدت ۲۰ سال اجرا خواهد شد. شرکت ژاپنی ۶۰۰ میلیون دلار برای احداث تأسیسات گاز در جزیره خارگ و ۲۲۰ مایل لوله برای انتقال گاز گچساران و بی‌بی حکیمه به جزیره خارگ سرمایه‌گذاری خواهد کرد.»

۱۱ شهریور

مصرف داخلی گاز (روزانه):

مجتمع شیمیایی شاهپور: ۸۳۲ میلیون و ۳۸۷ هزار و ۱۰۰ فوت مکعب

پتروشیمی خارگ: ۸۳۱ میلیون و ۱۴۸ هزار فوت مکعب

لوله سراسری گاز: ۸۳۲ میلیون و ۳۸۷ هزار و ۱۰۰ فوت مکعب

اهواز، تحویل شرکت ملی نفت ایران: ۸ میلیون فوت مکعب

خوراک پالایشگاه آبادان: ۹۲ میلیون فوت مکعب

جمع مصرف داخلی و صادرات: بیش از ۱ میلیارد و ۱۵۰ میلیون فوت مکعب

۱۴ شهریور

شرکت ملی گاز ایران فعالیت‌های ورزشی خود را آغاز کرد.

۱۸ شهریور

فروش مستقیم نفت و گاز به ژاپن

ایران تصمیم گرفت، بدون دخالت شرکت‌های نفتی غربی، به ژاپن نفت و گاز طبیعی بفروشد. کوگورواوموورا، رئیس کل فدراسیون سازمان‌های اقتصادی ژاپن، پس از بازگشت از تهران گفت: «شاه تصمیم دارد، یک پایگاه دریایی بازرگانی در خلیج‌فارس ایجاد کند.»

۲۴ شهریور

اولین بخش طرح گازرسانی به شهر تهران در کوی تهرانسر به بهره‌برداری رسید.

شرکت ملی نفت صدور گاز مایع را دو برابر کرد

تحت نظارت شرکت ملی نفت و با همکاری شرکت‌های کنسرسیوم، صدور گاز مایع دو برابر شد، برای صادرات گاز مایع، پالایشگاه گاز مایع ماهشهر توسعه داده و شبکه گازرسانی پالایشگاه بیدبلند به ماهشهر تقویت شد. گاز مایع با یک رشته لوله از پالایشگاه گاز بیدبلند دریافت و پس از تصفیه در پالایشگاه ماهشهر با کشتی‌های حمل گاز صادر می‌شد.

مهر

■ به استناد قانون توسعه صنعت گاز و با تصویب مجمع عمومی و هیئت وزیران، قراردادی مشارکتی برای عملیات اکتشافی بین گروه ژاپنی، امریکایی و نروژی منعقد شد.

■ یک قرارداد مشارکتی برای صدورگاز طبیعی مایع به میزان ۴/۸ تا ۷/۲ میلیون تن در سال از ایران به امریکا و ژاپن بین شرکت ملی گاز ایران و شرکت «اینترنشنال سیستمز اند کنترلز» (Internaional Systems & Controls) و شرکت ژاپنی «نیشوایوائی» (Nishoo Ivaii) و شرکتهای نروژی «فرد اولسون» و «هالفدن دیتلوسیمسن» در امریکا منعقد شد.

۱۳ آبان

افتتاح عظیم‌ترین اسکله بارگیری نفت

اسکله چهارم خارگ با نام «آذرپاد»، با حضور شاه افتتاح شد. این پایانه ظرفیت بارگیری ۸۰۰ هزار تن نفت را به صورت شبانه‌روزی داشت.

۱۹ آذر

هشدار اقبال به مدیران صنعت نفت

به آقایان مدیران و رؤسای کل امور و واحدهای مستقل

پیرو دستورات قبلی مجدداً یادآور می‌گردد که کلیه کارکنان صنعت نفت می‌توانند برای اظهار مطالب و شکایات و درخواست‌های خود مستقیماً به اینجانب مراجعه نمایند. بدیهی است درخواست‌ها و شکایات منطقی همواره مورد توجه و رسیدگی قرار می‌گیرد. اخیراً مشاهده گردیده که تعدادی از کارکنان شرکت به سبب مراجعه مستقیم به اینجانب مورد بازخواست رؤسای خود قرار گرفته‌اند. بدین وسیله اعلام می‌گردد، از این تاریخ به بعد، هرگاه چنین موردی پیش آید، بازخواست‌کننده در هر مقام و موقعیتی که باشد، از خدمت در شرکت معاف خواهد گردید.

منوچهر اقبال

۴ بهمن

قرارداد فروش ۵۰ هزار تن گوگرد بین شرکت ملی صنایع پتروشیمی و نمایندگان چین منعقد شد.

۸ بهمن

نفت و مجلس

تصویب قانون قرارداد الحاقی به قرارداد بین شرکت ملی

فعالیت‌های شرکت ملی گاز در منطقه تهران

شبکه گازرسانی تهران

پس از ایستگاه ورودی، گاز تهران با سه رشته انشعاب اصلی به مراکز مصرف منتقل شد.

۱. خط لوله اصلی شماره ۱ انشعاب غربی؛ این خط ۲۲ اینچی با طول ۲۳ کیلومتر پس از عبور از اراضی غرب تهران به ایستگاه ورودی گاز در میدان شهیاد (آزادی) ختم شد.

خطوط لوله گاز جاده‌های قدیم و جدید کرج، راه ساوه و قم از خط نامبرده منشعب شد.

۲. خط لوله اصلی شماره ۲ انشعاب جنوبی؛ این خط۲۰ اینچی به طول ۱۶ کیلومتر، در جنوب تهران پس از عبور از کنار پالایشگاه تهران و شهرری در مسیر جاده آرامگاه تا نیروگاه فرح‌آباد امتداد یافت. انشعابی به قطر ۸ اینچ از این خط برای تغذیه واحدهای جنوب تهران منشعب شد.

۳. خط لوله اصلی شماره ۳ انشعاب شرقی؛ این خط ۲۲ اینچی به طول ۲۷ کیلومتر پس از عبور از اراضی شرق تهران به ایستگاه کنترل گاز تهران‌پارس رسید. از این خط انشعاب دیگری به طول ۵ کیلومتر در مسیر جاده آبعلی برای تأمین احتیاج واحدهای صنعتی منطقه نامبرده نصب شد.

همچنین، حدود ۴۴ کیلومتر لوله برای تأمین احتیاج واحدهای صنعتی در مسیر جاده‌های

خراسان و ورامین نصب شد. هم‌زمان با نصب شبکه گاز طبیعی تهران، برای تبدیل سوخت واحدهای صنعتی تهران از سوخت مایع به گاز طبیعی، با هر یک از واحدهای صنعتی تماس و دربارهٔ امکانات و نحوه تبدیل سوخت آنها به گاز طبیعی راهنمایی‌های لازم به عمل آمد و با ۳۵ واحد صنعتی در تهران قرارداد فروش گاز طبیعی منعقد شد. تا این زمان، کارخانجات کاغذسازی کهریزک، پالایشگاه تهران، نیروگاه فرح‌آباد، پارس سرام، پشم شیشه، شیشه‌سازی ایران، ریسندگی زرینه‌باف، بسته‌بندی ایران، بافندگی ممتاز، کاشی سعدی و برنز روزانه در حدود ۳۰ میلیون فوت مکعب گاز مصرف می‌کردند. همچنین، مقرر شد، در تهران و اصفهان، شیراز و اهواز انواع مختلف کوره‌های آجرپزی به گازسوز شود.

نفت ایران و شرکت پان امریکن پترولیوم کورپوریشن

ماده‌واحده: قرارداد الحاقی به قرارداد بین شرکت ملی نفت ایران و شرکت پان امریکن پترولیوم کورپوریشن (شرکت نفت آموکو ایران) مصوب هجدهم اردیبهشت ۱۳۳۷ را که مشتمل بر یک مقدمه و چهار ماده به شرح پیوست می‌باشد و به امضای شرکت ملی نفت ایران از یک طرف و شرکت نفت اموکو ایران از طرف دیگر رسیده و طبق مقررات ماده دوم قانون نفت مصوب هفتم مردادماه ۱۳۳۶مورد تأیید دولت واقع گردیده است، تصویب و به دولت اجازه مبادله و اجرای آن داده می‌شود. وزارت دارایی می‌تواند نسبت به اختلافات مالیاتی تا آخر سال ۱۹۷۱ با توجه به مقررات قرارداد الحاقی حاضر به نحو مقتضی با شرکت نفت اموکو ایران توافق نموده و مفاصا حساب مالیاتی صادر نماید. قانون فوق مشتمل بر یک ماده و متن قرارداد الحاقی پس از تصویب مجلس شورای ملی در جلسه روز یکشنبه ۱۳۵۱/۱۱/۸ در جلسه روز دوشنبه، سی‌ام بهمن‌ماه ۱۳۵۱ شمسی به تصویب مجلس سنا رسید.

رئیس مجلس سنا، جعفر شریف امامی

اسفند

صادرات: ۸۳۲ میلیون و ۶۸۱ هزار و ۴۶۸ متر مکعب گاز به شوروی

پخش و فروش داخلی گاز طبیعی (مترمکعب):

فروش صنعتی تهران	۳۵ میلیون و ۷۷۰ هزار
فروش صنعتی شیراز	۲۵ میلیون و ۶۷۵ هزار
فروش صنعتی اصفهان	۱۳ میلیون و ۱۱۲ هزار
فروش صنعتی، خانگی و تجاری اهواز	۳ میلیون و ۱۴۲ هزار
فروش صنعتی، خانگی و تجاری شیراز	۶۰۸ هزار
فروش صنعتی، خانگی و تجاری البرز و منجیل	۱ میلیون و ۷۸۳ هزار

فروش گاز مایع:

۱۶ میلیون و ۸۱۲ هزار کیلوگرم

پروژه های گازرسانی:

با ۴۷ واحد صنعتی در تهران قرارداد گاز امضاء و انشعابات ۱۳۵ خانه تکمیل شد.

۱ اسفند

در پی قرارداد منعقدشده بین ایران و فنلاند، ۴۰۰ هزار تن نفت به فنلاند فروخته شد.

۲۵ اسفند

ایران و بلوک شرق

نخستین کارخانه ذوب آهن در اصفهان با حضور نخست‌وزیر شوروی و شاه افتتاح شد. شاه در این مراسم، از خلع ید کامل شرکت‌های نفتی و اعمال حق حاکمیت ایران در امر نفت و اداره کامل این صنعت عظیم ملی خبر داد.

۲۸ اسفند

عباس خلعتبری، وزیر خارجه، گفت: «مهم‌ترین واقعه دیپلماتیک سال امضای معاهده هیرمند به شمار می‌رود که در حقیقت، پیروزی نفتی ایران است.»

گچساران، اردوگاه کاوشگران، نمونه‌گیری

۱۳۵۲ شمسی / ۱۹۷۳ میلادی

درآمد نفت ۳۱۱ میلیارد و ۲۰۰ میلیون ریال

■ خط لوله نفت خام گچساران ـ شیراز و خط لوله فراورده ری ـ کن، شامل یک مرکز انتقال نفت برقی در ری و تأسیسات انتهائی در انبار نفت کن و خط لوله فرارودهٔ ری ـ قوچک شامل یک مرکز انتقال نفت برقی در ری و تأسیسات انتهائی در انبار نفت قوچک احداث شد.

■ بخش مخابرات، شبکه سوئیچ نفت را طراحی و همچنین، شبکه فرعی مخابرات با ظرفیت ۱۲۰ کانال برای تأمین نیاز عملیات تأسیسات خط لوله نفت خام اهواز ـ ری و پتروشیمی شیراز احداث شد.

■ تأسیسات نمزدایی به منظور تأمین گاز شیرین از ۳ حلقه چاه از مخزن شوریجه احداث و یک خط لوله ۱۶ اینچی برای مصارف صنعتی و خانگی به مشهد کشیده شد.

■ درآمد نفت از سال ۱۳۳۳، حدود ۵۶ درصد کل درآمد دولت را تشکیل می داد.

■ ظرفیت روزانه پالایشگاه تهران به ۱۲۵ هزار بشکه افزایش یافت.

■ عملیات طراحی و ساخت پالایشگاه اصفهان آغاز شد.

■ صدور نفت خام بهرگانسر، هندیجان و نوروز به صورت مخلوط به علت حجم کم و مشکلات عملیاتی صادرات با متوسط درجه ای پی آی ۲۷ آغاز شد.

■ برای پاسخگویی به تقاضای روزافزون گاز طبیعی، ۶ کارخانه گاز و گاز مایع دیگر با مجموع ظرفیت روزانه هزار و ۹۸۵ میلیون فوت مکعب احداث شد: کارخانه‌های گاز مایع شماره‌های ۱۰۰، ۲۰۰ و ۳۰۰ در منطقه آغاجاری؛ ۴۰۰ و ۵۰۰ در مارون و ۶۰۰ در اهواز.

■ سازمان «او. ا. پک» (O.A.Pec) تأسیس و علی عتیقه به سمت دبیر کلی این سازمان منصوب شد. قرار است این سازمان، همکاری نفتی کشورهای عرب را در زمینه‌های گوناگون هماهنگ کند، اما در زمینه‌های قیمت‌گذاری و تولید، دخالتی نداشته باشد. کشورهای الجزایر، بحرین، عراق، کویت، لیبی، قطر، عربستان سعودی، سوریه و امارات متحده عربی عضو این سازمان شدند. عضویت مصر با امضای پیمان صلح جداگانه با اسرائیل و اخراجش از اتحادیه عرب لغو شد.

فروش فراورده‌های نفتی

جمع فروش فراورده‌های نفتی در داخل کشور با ۱۷/۴ درصد افزایش به ۱۴ میلیون و۹۷۲ هزار مترمکعب رسید.

فروردین

■ تولید نفت خام ایران در حوزه قرارداد کنسرسیوم در این ماه با ۲۳/۴ درصد افزایش نسبت به ماه مشابه سال پیش، به ۵ میلیون و ۸۳۴ هزار و ۵۵۵ بشکه در روز رسید.

■ ششمین کارخانه گاز مایع در خوزستان با ظرفیت ۵۰۰ میلیون فوت مکعب در روز شروع به کار کرد. گاز این کارخانه از تفکیک مرحله اول نفت طبقه آسماری به دست می‌آمد.

■ ساخت پالایشگاه دوم تهران به ظرفیت ۱۰۰ هزار بشکه در روز آغاز شد.

■ میانگین نرخ حمل‌ونقل و فراورده‌ها با خط لوله ۲/۲ ریال، مخزن‌دارهای راه‌آهن ۱/۱۱ ریال و نفت‌کش‌های جاده‌پیما ۱/۴۷ ریال بود.

۲۰ فروردین

ایران و بلوک شرق

ایران و جمهوری خلق چین، نخستین موافقت‌نامه بازرگانی میان دو کشور را در پکن امضا کردند. بر مبنای این موافقت‌نامه، قرار شد ایران به جمهوری خلق چین اتوبوس، کامیون، وانت، کود شیمیایی، ماشین‌های کشاورزی، روغن نباتی و پودر رختشویی صادر، و در مقابل کاغذ، لوازم‌التحریر، چای و مواد غذایی از آن کشور وارد کند. در این قرارداد برای اولین‌بار «ریال» مبنای محاسبات بازرگانی ایران قرار گرفت.

«ریال» مبنای محاسبات بازرگانی با چین

نخستین موافقت نامه بازرگانی بین ایران و جمهوری خلق چین، در پکن امضا شد.

صادرات اتوبوس، کامیون، وانت، کود شیمیایی، ماشین‌های کشاورزی، روغن نباتی و پودر رختشویی به چین بخشی از این توافقنامه بود. در این قرارداد برای اولین‌بار «ریال» مبنای محاسبات بازرگانی ایران قرار گرفت.

۲۱ فروردین

پالایش و پخش

کلنگ پالایشگاه دوم تهران، به دست منوچهر اقبال بر زمین زده شد. ظرفیت این پالایشگاه ۱۰۰ هزار بشکه در روز، برابر با ۵ میلیون تن در سال بود. نفت خام این پالایشگاه از منابع نفتی جنوب تأمین می‌شد.

■ جلسه‌ای با حضور گروه صنعتی آلمان غربی به ریاست دکتر زول (Zoule)، رئیس هیئت‌مدیره شرکت «تیسن» (Thyssen) و منوچهر اقبال و چند نفر از مدیران شرکت ملی نفت تشکیل شد. در این جلسه، دربارهٔ ایجاد یک پالایشگاه صادراتی در ایران و صدور گاز طبیعی به آلمان غربی و سایر کشورهای اروپا از طریق اتحاد جماهیر شوروی مذاکرات مقدماتی انجام شد.

۲۳ فروردین

با توجه به اهمیت گاز برای ایران و بی‌علاقگی کنسرسیوم برای سرمایه گذاری در این حوزه، ایران تصمیم گرفت، به طور مستقل از منابع گاز کشور بهره‌برداری کند. در پی خلع ید کنسرسیوم از گاز حوزه قرارداد ـ ۹۰ درصد گاز تولیدی ایران ـ و نشست‌ها مذاکراتی که در لندن برگزار شد، مالکیت گاز استخراجی در حوزه قرارداد، رسماً به شرکت ملی نفت ایران واگذار شد. منوچهر اقبال دیدگاه شاه را در این خصوص، چنین اعلام کرد: «گاز استخراجی از چاه‌های نفت، در همان سر چاه، متعلق به ایران است و ایران به هر نحوی که بخواهد، مجاز است از آن استفاده نماید و در این مورد هیچ‌گونه مصالحه‌ای را نخواهد پذیرفت.»

هنگامی که با مقاومت نمایندگان کنسرسیوم، مذاکرات به بن‌بست کشیده شد، اقبال به نشانه اعتراض جلسه را ترک و اعلام کرد دیگر حاضر به مذاکره نیست و امر شاه را بدون هیچ تغییری لازم‌الاجرا می‌داند. سرانجام، نمایندگان کنسرسیوم پس از ارزیابی موضوع، با خلع ید کنسرسیوم از گاز موافقت کردند و نظر خود را به اطلاع رئیس نمایندگی ایران رساندند.

۲۷ فروردین

قرارداد جدید برای صدور گاز

شرکت ملی گاز ایران قراردادی جدید برای بهره‌برداری از گاز منطقه گچساران با ژاپن و امریکا امضا کرد و کشورهای مزبور نیز پیشنهاد خود را برای صدور گاز مایع، تسلیم ایران کردند.

۲۸ فروردین

دکتر هوبارد (Hubbard)، رئیس دانشگاه کالیفرنیای جنوبی، برای بازدید از تأسیسات صنعت نفت آبادان به ایران آمد و با شاه و منوچهر اقبال دیدار کرد.

پیشرفت عملیات ساخت و تجهیز مرحلهٔ دوم شاه‌لوله گاز ایران

مرحله دوم عملیات اجرائی طرح شاه‌لوله گاز شامل کارهای «سیویل - مکانیکی» و نصب توربوکمپرسورها و ماشین‌آلات وابسته، در ایستگاه‌های تقویت فشار در مسیر شاه‌لوله گاز (جنوب تا شمال) آغاز شد.

برای ازدیاد ظرفیت شاه‌لوله گاز ساخت چهار ایستگاه تقویت فشار در طول خط اصلی (دوراهون ـ دهق ـ ساوه و رشت) و ساخت ایستگاه تقویت فشار اهواز برای جمع‌آوری و حمل گاز به پالایشگاه بیدبلند در دست اجرا بود.

۲۹ فروردین

ایران و بلوک شرق

یک هیئت پانزده‌نفره از کارشناسان شوروی، وابسته به صنایع پتروشیمی، از تأسیسات نفتی اهواز و پالایشگاه و مجتمع پتروشیمی آبادان و تأسیسات شیمیایی بندر شاهپور و کارخانجات بازیافت مایع و تأسیسات بارگیری و فراورده‌های نفتی بندر ماهشهر بازدید کردند.

اردیبهشت

■ بهره‌برداری آزمایشی کارخانه کربنات و بی‌کربنات دوسود آغاز شد.

۳ اردیبهشت

کنفرانس سری و مهم تهران با حضور دیپلمات‌های امریکایی در کشورهای خاورمیانه و آسیای جنوبی در تهران، در سفارت امریکا، آغاز شد. موضوع این کنفرانس، بررسی تهدیدهای اعراب به قطع تولید نفت و خطر جنگ اعراب و اسرائیل و چگونگی مبارزه با کمونیسم بود.

۱۰ اردیبهشت

روژه گالـه (Rooze Golleue)، وزیر ارتش فرانسه، همراه سفیرکبیر فرانسه در دربار ایران با منوچهر اقبال ملاقات کرد.

۱۱ اردیبهشت

گرگوریو براوو (Bravo Gregorio)، وزیر امور خارجه اسپانیا، با

قرارداد گازی با ژاپن

قراردادی جدیدی با هدف بهره‌برداری از گاز منطقه گچساران بین شرکت ملی گاز ایران و ژاپن و امریکا امضا شد.

منوچهـر اقبـال در سـاختمان اداره مرکـزی دیـدار کـرد.

۱۳ اردیبهشت

جشـن بیسـت‌ویکمین سـالگرد تأسـیس کانـون مهندسـین ایـران، شـعبه آبـادان، بـا حضـور منوچهـر اقبـال، مهنـدس ریاضـی، رئیـس مجلـس شـورای ملـی، در تـالار اجتمـاع کارمنـدان صنعـت نفـت برگـزار شـد.

۳۱ اردیبهشت

منبـع گازی سـرخس، در طاقدیـس خانگیـران در غـرب سـرخس و ۱۲۰ کیلومتـری شـمال شـرقی مشـهد، بـا ۲۱/۵ تریلیـون فـوت مکعـب گاز، عـلاوه بـر گازرسـانی بـه صنایعـی چـون کارخانجـات بـرق، سـیمان، قنـد، شـیر پاسـتوریزه و ریسـندگی، گازرسـانی در حـوزه خانگـی و روسـتاهایی را کـه در مسـیر ایـن خـط لولـه قـرار داشـت نیـز پوشـش داد.

۱ خرداد

نفت و مجلس

قانـون قـرارداد الحاقـی دوم بـه قـرارداد شـرکت ملـی نفـت ایـران و شـرکت آجیـپ مینراریـا

ماده‌واحـده: قـرارداد الحاقـی دوم بـه قـرارداد بیـن شـرکت ملـی نفـت ایـران و شـرکت آجیـپ مینراریـا مصـوب شـهریورماه ۱۳۳۶ کـه مشـتمل بـر یـک مقدمـه و ۱۵ مـاده بـه شـرح ضمیمـه می‌باشـد و بـه امضـای شـرکت ملـی نفـت ایـران از یـک طـرف و شـرکت آجیـپ اس. پ. آ از طـرف دیگـر رسـیده و طبـق مـاده دوم قانـون نفـت مصـوب مردادمـاه ۱۳۳۶ شمسـی مـورد تأییـد هیئـت دولـت واقـع گردیـده اسـت، تصویـب و اجـازه مبادلـه و اجـرای آن داده می‌شـود. قانـون فـوق مشـتمل بـر یـک مـاده و متـن قـرارداد الحاقـی دوم پـس از تصویـب مجلـس شـورای ملـی در جلسـه روز سه‌شـنبه ۱۳۵۲/۳/۱در جلسـه روز دوشـنبه، چهاردهـم خردادمـاه ۱۳۵۲ شمسـی، بـه تصویـب مجلـس سـنا رسـید.

رئیس مجلس سنا، جعفر شریف امامی

۳ خرداد

شـاه بـه همـراه مدیرعامـل شـرکت ملـی نفـت ایـران از تأسیسـات و منابـع گاز خانگیـران و خانه‌هـای نوسازی‌شـده سـرخس بازدیـد کـرد. مجمـوع گاز منبـع سـرخس ۲۱/۵ تریلیـون فـوت مکعـب تخمیـن زده شـد کـه از ایـن مقـدار ۳/۵ تریلیـون فـوت مکعـب گاز تقریبـاً شـیرین در لایـهٔ فوقانـی (طبقـه شـوریجه) و ۱۸ تریلیـون فـوت مکعـب گاز گوگرددار در طبقـه تحتانـی (طبقـه مـزدوران) قـرار دارد.

فشـار گاز میـدان خانگیـران در تـه چـاه در طبقـه شـوریجه، بیـش از ۵

هـزار و ۴۰۰ پونـد بـر اینـچ مربـع و در سـر چـاه حـدود ۴ هـزار و ۵۰۰ پوند بـر اینـچ مربـع و در تـه چـاه طبقـه مـزدوران بیـش از ۶ هـزار و ۲۰۰ پونـد بـر اینـچ مربـع و در سـر چـاه ۴ هـزار و ۶۰۰ پونـد بـر اینـچ مربـع اسـت.
بـه دلیـل تفـاوت فشـار بیـن طبقـات شـوریجه و مـزدوران، امـکان تکمیل آن بـه صـورت بهـره‌ده و دوگانـه میسـر نبـود و بـرای بهره‌بـرداری ۵۰۰ تـا هـزار میلیـون فـوت مکعـب گاز از لایـه مـزدوران حفـر ۱۵ تـا ۲۵ حلقـه چـاه ضـرورت داشـت.

تأسیسات واحد تصفیه گاز سرخس

۴ حلقـه چـاه بـه عمـق ۹ تـا ۱۰ هـزار فـوت در ایـن منطقـه حفـر و بـر سـر چاه‌هـای ۱، ۲ و ۴ واحدهـای خشـک‌کنندهٔ گاز بـرای کاهـش رطوبـت بـه ظرفیـت روزانـه ۱۵ میلیـون فـوت نصـب شـد.

■ شـبکه‌ای بـه طـول تقریبـی ۱۴ کیلومتـر بـرای جمـع‌آوری گازهـای بـه دسـت آمـده از چاه‌هـا و انتقـال بـه واحـد تصفیه‌خانـه گاز بـرای کاهـش هیدروکربورهـای سـنگین احـداث شـد.

گاز طبیعـی تصفیه‌شـده بـا لولـهٔ ۱۶ اینچـی، بـه طـول تقریبـی ۱۲۷ کیلومتـر بـا فشـار حـدود ۹۰۰ پونـد بـر اینـچ مربـع بـه تأسیسـات ایسـتگاه ورودی گاز مشـهد منتقـل شـد.

مشخصات تقریبی گاز طبیعی سرخس(درصد)

متان	۹۶/۳۴
اتان	۱/۲۱
پروپان	۰/۳۵
ایزو بوتان	۰/۱۳
هگزان و ترکیبات سنگین‌تر	جزئی
انیدرید کربنیک	۰/۲۸
ازت	۱/۲۷
هیدروژن	-

۷ خرداد

گازرسانی به مشهد

بـرای تأمیـن گاز مـورد نیـاز کارخانـه سـیمان، در فاصلـه ۱۰۸ کیلومتـری تأسیسـات تصفیـه گاز خانگیـران، خطـوط لولـه فرعـی بـه قطـر ۶ اینـچ و طـول ۲۳ کیلومتـر از خـط اصلـی تـا کارخانـه کشـیده شـد.
از ایسـتگاه اندازه‌گیـری گاز در جنـوب شـرقی مشـهد، بـرای گازرسـانی بـه مصـرف کننـدگان صنعتـی، تجـاری و خانگـی ۷۰ کیلومتـر لوله‌کشـی انجـام گرفـت. همچنیـن، بـرای گازرسـانی بـه واحدهـای تجـاری و خانگی

گازرسانی به واحدهای صنعتی تهران

در خرداد ماه سال ۱۳۵۲، با ۴۸ واحد صنعتی مستقر در تهران قرارداد گازرسانی امضا شد.

در تقاطع خط لوله انتقال گاز به کارخانه قند آبکوه و خیابان ربیع، تأسیساتی برای تقلیل فشار گاز نصب شد که با خط لوله‌ای به قطر ۶ اینچ، گاز را به شبکه خانگی و تجاری مشهد منتقل کند.

۹ خرداد

پالایش و پخش

صادرات:

۷۹ میلیون و ۵۱۵ هزار و ۲۹۱ متر مکعب گاز به شوروی

پخش و فروش داخلی گاز طبیعی:

فروش صنعتی تهران	۴۵ میلیون و ۴۹۷ هزار مترمکعب
فروش صنعتی شیراز	۲۲ میلیون و ۷۴۸ هزار مترمکعب
فروش صنعتی اصفهان	۱۳ میلیون و ۷۱۳ هزار مترمکعب
فروش صنعتی، خانگی و تجاری اهواز	۴ میلیون و ۷۶ هزار مترمکعب
فروش صنعتی، خانگی و تجاری شیراز	۵۷۸ هزار مترمکعب
فروش صنعتی، خانگی و تجاری	۱ میلیون و ۶۸۱ هزار مترمکعب

فروش گاز مایع:

۱۶ میلیون و ۸۴۰ هزار کیلوگرم

گازرسانی:

با ۴۸ واحد صنعتی در تهران قرارداد گاز امضا شد.

۲۴ خرداد

کویت خواستار مالکیت صد در صدی عملیات و سرمایه شرکت‌های نفت است که با امضای چنین قراردادی محتوای آن مانند قرارداد ایران و شرکت‌های عامل می‌شود.

طرح تولید ۴ میلیون تن گاز مایع

هدف این طرح، صدور حداقل ۴ میلیون تن گاز مایع از خارگ به ژاپن بود. طرح به صورت مشترک میان ایران، ژاپن و یک شرکت امریکایی ایجاد شد. همچنین، ۵۰۰ تا ۶۰۰ میلیون دلار سرمایه برای جمع‌آوری گاز خشک از سر چاه‌ها و انتقال آن با لوله قطور از زیر دریا به خارگ و پالایش آن به صورت مایع پیش‌بینی شد. برای حمل ۴ میلیون تن گاز یک ناوگان گازبر با هزینهٔ یک میلیارد دلار تأسیس شد که هر سه طرف ایرانی، ژاپنی و امریکایی در آن شریک بودند. این ناوگان سالانه ۴ میلیون تن گاز را از خارگ به بندرهای ژاپن و امریکا حمل می‌کرد.

۲۸ خرداد

یک هیئت هندی به ریاست ورما (Verma)، معاون وزیر نفت

هنـد، بـرای مذاکـره بـا کارشناسـان شـرکت ملـی نفـت و دیـدار بـا منوچهـر اقبـال بـه ایـران آمـد.

۲۷ تیر

ایران و بلوک شرق

افزایش قیمت گاز

موافقت‌نامـه‌ای میـان مدیرعامـل شـرکت گاز ایـران و رئیـس مؤسسـه «سـیوز گاز اکسـپورت شـوروی» در مسـکو بـه امضـا رسـید کـه بـر مبنـای آن، قیمـت گاز صادراتـی ایـران بـه شـوروی ۳۵ درصـد افزایـش یافـت.

۲۸ تیر

■ امیرعبـاس هویـدا، نخسـت‌وزیر، قـرارداد جدیـد نفـت را کـه جایگزیـن قـرارداد نفتـی ۱۹۳۳- موسـوم بـه کنسرسـیوم - بـود، تقدیـم مجلـس کـرد. هویـدا گفـت: «بـا ملـی شـدن صنعـت نفـت در تاریـخ ۲۹ اسـفند ۱۳۲۹، نخسـتین‌بار در دیـوار رویییـن انحصـار و حاکمیـت مطلـق شـرکت‌های نفتـی در ایـن بخـش از جهـان رخنـه ایجـاد شـد. ملـی شـدن صنعـت نفـت در آن تاریـخ، نقطـه عطفـی در تاریـخ روابـط نفتـی جهـان بـود.»

۳۰ تیر

سـردار سـینگ (Sing)، وزیـر امـور خارجـه هنـد، بـا منوچهـر اقبـال در اداره مرکـزی شـرکت ملـی نفـت ایـران دیـدار کـرد.

۲ مرداد

نفت و مجلس

لغو قرارداد کنسرسیوم بعد از ۱۹ سال از سوی مجلس شورای ملی

ماده‌واحـــده: قـرارداد دولـت ایـران بـا کنسرسـیوم نفـت مصـوب آبان‌مـاه ۱۳۳۳ و ملحقـات آن لغـو و بـه دولـت اجـازه داده می‌شـود، قـرارداد ضمیمـه مربـوط بـه فـروش و خریـد نفـت را کـه بیـن دولـت شاهنشـاهی ایـران و شـرکت ملـی نفـت ایـران از یـک سـو و شـرکت‌های خارجـی نامبـرده در قـرارداد مزبـور از طـرف دیگـر منعقـد و امضـا شـده اسـت، بـه موقـع اجـرا بگـذارد. قانـون فـوق مشـتمل بـر یـک مـاده و متـن قـرارداد ضمیمـه پـس از تصویـب مجلـس شـورای ملـی در جلسـه فوق‌العـاده روز سه‌شـنبه ۱۳۵۲/۵/۲ در جلسـه فوق‌العـاده روز دوشـنبه، هشـتم مردادمـاه ۱۳۵۲ شمسـی، بـه تصویـب مجلـس سـنا رسـید.

رئیس مجلس سنا، جعفر شریف‌امامی

لغو قرارداد کنسرسیوم

با تصویب مجلس ، از روز دوم مرداد ماه سال ۱۳۵۲، قرارداد دولت ایران با کنسرسیوم نفت و ملحقات آن لغوشد.

دلایل لغو قرارداد در آغاز مصوبهٔ مجلس:

نظر به اینکه دولت ایران و شرکت ملی نفت ایران علاقه دارند که ذخایر هیدروکربور کشور را به بهترین وجه مورد گسترش و بهره‌برداری قرار دهند و بدین وسیله منافع و رفاه ملت ایران را که از آن حاصل می‌شود، به حداکثر افزایش دهند؛ نظر به اینکه ایران در اجرای هدف بالا تصمیم گرفته است که حق تمام و کامل مالکیت و تصدی و کنترل کلیه ذخایر هیدروکربور و دارایی‌ها و اداره صنعت نفت به شرکت ملی نفت ایران اعمال شود؛ نظر به اینکه شرکت‌های بین‌المللی نفت که در بالا به عنوان طرف‌های دوم این قرارداد از آنها نام برده شده است، با دست‌داشتن به تأسیسات حمل‌ونقل و پالایش و فروش که در سراسر جهان ایجاد شده، در ۱۳۳۳ با ایران و شرکت ملی نفت ایران قراردادی منعقد کرده‌اند (از این پس به عنوان قرارداد کنسرسیوم یاد خواهد شد) و به موجب آن مقادیر معتنابهی نفت خام ایران و فراورده‌های حاصل از آن را در قسمت‌های وسیعی از جهان به فروش رسانیده‌اند؛ نظر به اینکه دولت ایران و شرکت ملی نفت ایران علاقه دارند که دستیابی مصرف‌کنندگان سراسر جهان به عرضه نفت خام و فراورده‌های ایران ادامه داشته باشد و قادر هستند که این نفت خام و فراورده‌ها را به مقادیر بیشتر در دسترس مصرف‌کنندگان مزبور قرار دهند؛ نظر به اینکه شرکت‌های مذکور در بالا علاقه و توانایی آن را دارند که با اعتماد به عرضه مطمئن و امید دریافت اجرت معقول، جریان مداوم این نفت خام و فراورده‌ها را به سوی مصرف‌کنندگان مزبور تأمین نمایند؛ نظر به اینکه طرفین این قرارداد توافق دارند که رابطه کلی ایران و شرکت ملی نفت ایران با شرکت‌های نفتی مذکور در بالا به منظور تحقق کامل هدف‌های مشروح بالا و به ترتیب مقرر در این قرارداد مورد تجدید نظر و تعدیل قرار گیرد؛ نظر به اینکه هر یک از طرفین به طیب خاطر در مذاکراتی که به عقد این قرارداد منتهی گردید، شرکت جسته‌اند و مذاکرات مزبور به طور دوستانه ادامه یافته و منجر به عقد این قرارداد و فروش و خرید به جای قرارداد کنسرسیوم گردیده است تا نیل به هدف‌های مذکور در بالا را میسر سازد؛ این قرارداد بر وفق قوانین ایران تفسیر خواهد شد. حقوق و تعهدات طرفین مطابق مقررات این قرارداد و تابع آن خواهد بود. هرگونه تغییر این قرارداد یا خاتمه‌دادن به آن پیش از تاریخ انقضا،

منوط به توافق طرفین خواهد بود. مدت این قرارداد بیست سال از تاریخ اجرای آن است.
دارایی‌ها و وسائل مورد استفاده در عملیات موضوع این قرارداد و همچنین ذخایر هیدروکربور در مالکیت انحصاری شرکت ملی نفت ایران است و هیچ تعبیری از مقررات این قرارداد جایز نخواهد بود که به وجهی از وجوه، موهم اعطای حقی به اعضای کنسرسیوم یا شرکت‌های بازرگانی باشد که با مالکیت انحصاری شرکت ملی نفت ایران نسبت به دارایی‌ها و وسایل و ذخایر مزبور مغایرت داشته است.

۳ مرداد

هیئتی مرکب از رؤسای شرکت‌های ژاپنی که در صنایع پتروشیمی ایران و ژاپن مشارکت داشتند، در اداره مرکزی شرکت ملی نفت ایران با منوچهر اقبال ملاقات کردند.

۴ مرداد

گروهی متشکل از رضا فلاح، پرویز مینا، لطیف رمضان‌نیا و هوشنگ فرخان به عنوان هیئت تحویل صنعت نفت برگزیده شدند.

۶ مرداد

حیات محمدخان شرپائو، وزیر سوخت و انرژی پاکستان، در اداره مرکزی شرکت ملی نفت ایران با منوچهر اقبال دیدار کرد.

۹ مرداد

قرارداد فروش و خرید نفت تهیه و پس از تصویب مجلس شوارى ملی و مجلس سنا به توشیح شاه رسید. با عقد قرارداد معروف به سن موریتس، تاریخ نفت ایران بار دیگر دگرگون و حاکمیت مطلق ایران بر منابع نفت آغاز شد. روز نهم مرداد «روز نفت» نام گرفت.

شهریور

■ شرکت ملی گاز ایران از سال ۱۳۴۶ تا سال ۱۳۵۲، ۱۸۵ نفر از واحدهای مختلف را طبق برنامه برای تحصیل به خارج از کشور فرستاد.

■ اداره گاز و گاز مایع شرکت خدمات نفت ایران، عملیات جداکردن گاز سبک از هیدروکربن‌های قابل تبدیل به مایع و تحویل گاز سبک به شرکت ملی گاز ایران در نقاطی از مناطق تحت پوشش شرکت را بر عهده گرفت. شرکت ملی گاز پس از گرفتن گاز سبک از نقاط نامبرده، آن را با لوله به پالایشگاه بیدبلند ارسال و پس از پالایش و افزودن فشار، از طریق شاه‌لوله گاز در داخل پخش یا

صـادر می‌کـرد.

■ شـمار کارمنـدان خارجـی شـرکت ملـی گاز ایـران بـه ۲۰ نفـر تقلیـل یافـت و مقـرر شـد بـا اجـرای طـرح جانشـینی کارمنـدان ایرانـی بـا کارمنـدان خارجـی تـا پایـان سـال ۱۳۵۴، شـرکت ملـی گاز ایـران از حضـور کارمنـدان خارجـی بی‌نیـاز شـود.

۵ شهریور

زکـی یمانـی، وزیـر نفـت عربسـتان، بـرای مذاکـره بـا آمـوزگار در زمینـه قـرارداد ۱۳۴۹ و برخـی مـوارد دیگـر مربوط بـه صنعت نفت بـه ایران آمد.

مهر

بـرای افزایـش مهارت‌هـای سرپرسـتی، توسـعه اطلاعـات و آشـناکردن کارمنـدان بـه صنعـت گاز، برگـزاری جلسـات ماهانـه در شـیراز آغـاز شـد.

۵ مهر

قـرارداد مشـارکت بـرای اجـرای طـرح صـادرات سـوخت متانـول و گاز طبیعـی مایـع بـه میـزان سـالانه حـدود ۵ میلیـون تـن سـوخت متانـول و ۱/۶ میلیـون تـن گاز طبیعـی مایـع، بیـن شـرکت ملـی گاز ایـران و شـرکت امریکایـی ترانـس کـو انـرژی (Transco Energy Co) در تهـران بـه دسـت منوچهـر اقبـال امضـا شـد.

۶ مهر

منوچهـر اقبـال و چنـد تـن از مدیـران شـرکت ملـی نفـت بـه دعـوت مقامـات رسـمی چیـن بـرای بازدیـد از حوزه‌هـای نفتـی، مجتمع‌هـای پتروشـیمی و چنـد کارخانـه بـه چیـن سـفر کردنـد.

۱۴ مهر

شوک نفتی اول؛ جنگ اعراب اسرائیل

بـا موفقیـت اولیـه در جـولان و صحـرای سـینا و شکسـتن خـط دفاعـی بارلـو، عـراق از حملـه مصـر و سـوریه پشـتیبانی کـرد.

۱۵ مهر

ارتـش سـوریه صبـح روز ۱۵ مهرمـاه سـال ۱۳۵۲ تـا کنـاره هـای رود اردن پیشـروی کـرد و سـرزمین هـای اشـغال شـده را بـاز پـس گرفـت. عصـر همـان روز اکثـر کارشناسـان نظامـی سـقوط اسـرائیل را پیـش بینـی کردنـد.

دولـت عـراق سـهام شـرکتهای موبیـل و اکسـون در شـرکت نفـت بصـره را ملـی کـرد.

نجف دریابندری

نجـف دریابنـدری، فرزنـد ناخـدا خلـف دریابنـدری در سـال ۱۳۰۸ ش زاده شـد. مـادرش بوشـهری و مترجـم نـام‌آوری بـود و همیـن امـر باعـث شـد کـه زبـان انگلیسـی را فراگیـرد. دریابنـدری متعلـق بـه سـنتی از ترجمـه اسـت کـه بـه بازآفرینـی متـن در زبـان مقصـد قائـل اسـت. پـس از آن کـه در شـانزده سـالگی دوره دبیرسـتان را نیمـه‌کاره رهـا کـرد، بـه اسـتخدام شـرکت نفـت درآمـد و کار خـود را در اداره کارگزینـی شـرکت نفـت آبـادان آغـاز کـرد. از وی تألیفـات و ترجمه‌هـای متعـددی برجـای مانـده اسـت.

۱۷ مهر

کیسینجر کوشید جنگ اعراب - اسرائیل را از طریق گفت‌و گو حل و فصل کند.

امریکا با ایجاد پل هوایی ۳۹ هزار تن تجهیزات نظامی را از طریق ۵۶۶ پرواز به تل آویو منتقل کرد.

۱۸ مهر

ایران برای خرید یک کارخانه ۴۵۰ میلیون تومانی ذوب‌آهن با سوخت گاز، با آلمان فدرال قرارداد بست.

۲۰ مهر

با توقف پیشروی ارتش سوریه در جولان، نیروهای اسرائیل به جبهه مصر رسیدند.

شهرها و تأسیسات سوریه بمباران شد .

کمک های نظامی - اطلاعاتی امریکا صحنه نبرد را دگرگون کرد.

۲۴ مهر

■ چهار وزیر خارجه کشورهای عرب به رهبری عمر ثقاف (عربستان سعودی) به واشنگتن رفتند تا با نیکسون مذاکره کنند. ملک فیصل از نیکسون خواسته بود دو روز از کمک به اسراییل خودداری کند، در غیر اینصورت او مجبور به تحریم نفت خواهد شد.

■ افکار عمومی و مطبوعات جهان علیه امریکا بسیج شد.

شاه ایران دستور ارسال نفت و بنزین به ناوگان امریکا را صادر کرد.

■ بنا بر تصمیم سازمان اوپک، بهای هر بشکه نفت از ۳ دلار به ۵ دلار و ۱۲ سنت افزایش یافت.

۲۵ مهر

پس از اجلاس وزرای ۶ کشور تولیدکننده نفت خلیج‌فارس در کویت، قیمت هر بشکه نفت خام خلیج‌فارس به ۳/۶۵ دلار رسید و بهای نفت ایران ۷۰ درصد افزایش یافت.

۲۶ مهر

در مطبوعات اعلام شد: «درآمد نفت سالانه به ۲۱ میلیارد و ۶۰۰ میلیون دلار خواهد رسید.»

۲۸ مهر

به تدریج کشورهای عرب، نفت را علیه امریکا تحریم کردند. جنگ در اکثر جبهه‌ها به نفع اسرائیل در حال پایان بود.

۲۹ مهر

■ در اجلاس اوپک. اعضای سازمان از افزایش قیمت نفت حمایت کردند.

۱ آبان

نمایندگان ۹ شرکت از ۶ کشور بزرگ غربی برای تقاضای افزایش تولید نفت به ایران آمدند.

۱۳ آبان

شرکت‌های بزرگ نفتی جهان، افزایش قیمت نفت ایران را پذیرفتند.

۱۹ آبان

پالایشگاه نفت شیراز با هزینهٔ ۴/۵ میلیارد ریال و ظرفیت سالانه ۲ میلیون تن با حضور شاه افتتاح شد. پالایشگاه به دست شرکت امریکایی «Oil Products co» طراحی شد و شرکت ایتالیایی «Snam Progetti» با نظارت شرکت ملی نفت ایران ساخت آن را بر عهده گرفت.

۲۰ آبان

شوک نفتی اول، افزایش قیمت از ۳ دلار به ۱۲ دلار

در پی تحریم تولید نفت از سوی اعراب، میزان تولید نفت بین ۴ تا ۵ میلیون بشکه در روز کاهش یافت و بهای هر بشکه نفت سبک به ۱۷ دلار رسید، این در حالی بود که طی سال میلادی قبل، قیمت هر بشکه حدود ۳ دلار بود. قیمت نفت به دلیل تحریم و پافشاری اعضای اوپک روی ۱۲ دلار ثابت ماند. این اتفاق به «شوک نفتی اول» شهرت یافت.

■ لوله‌های نفتی ایذه آتش گرفت و ۷ نفر در آتش سوختند.

۲۵ آبان

استادیوم ورزشی اقبال با حضور منوچهر اقبال، مقامات کشوری، چند هزار نفر از کارکنان صنعت نفت و صدها نفر از ورزشکاران صنعت نفت افتتاح شد. تیم فوتبال نفت تهران در سال ۱۳۲۹ در باشگاهی در تهرانسر، در غرب تهران تأسیس شد. این باشگاه پس از مدت کوتاهی به فرح تغییر نام داد و شاید به همین دلیل بود که شایع شد اقبال با پول نفت به دنبال کسب محبوبیت است.

۳۰ آبان

جمشید آموزگار، وزیر دارایی، اعلام کرد: «قیمت نفت در جهان ۴ برابر شده و برخی کشورهای مصرف‌کننده حاضرند نفت ایران را بشکه‌ای ۱۶ دلار بخرند.» وزیر دارایی ایران به شرکت‌های نفتی

خاطرات دکتر علینقی عالیخانی، وزیر اقتصاد دهه چهل، دربارهٔ شاه و نفت

«هنوز صدای اسدالله علم در گوش من است که می‌گفت: عالیخانی! این شاه، آن شاهی که تو می‌شناختی نیست. من نمی‌توانم با او مثل آن وقت‌هایی که تو یادت می‌آید صحبت کنم.

- چه چیزی در شاه تغییر کرده بود که دیگر آن شاه سابق نبود؟

عالیخانی: حرف گوش نمی‌کرد.

- درآمد نفت باعث این شده بود؟

عالیخانی: بله، درآمد نفت. یعنی معتقد بود شما هیچ کدام عقلتان نمی‌رسد. [می‌گفت] چه کسی این درآمد نفت را ایجاد کرده؟ من آورده‌ام.»

هشدار داد که قیمت نفت تغییر خواهد کرد.

۸ آذر

انگلستان در معاملهای ۳۲ میلیارد دلاری، ۲ میلیون تن نفت از ایران خرید.

۹ آذر

محمدخان شرپائو، وزیر سوخت و منابع طبیعی پاکستان، برای مذاکره در زمینه خرید نفت به ایران آمد.

۱۹ آذر

در یک مزایده یک میلیارد دلاری در تهران، نفت ایران هر بشکه ۱۶ دلار فروخته شد.

۱ دی

■ سردترین زمستان اروپا و امریکا، پمپ بنزینهای خلوت و کارخانههای بینفت، تیتر اول بسیاری از مطبوعات بود.

■ کنفرانس وزیران نفت و دارایی اوپک برای تعیین قیمت نفت خلیجفارس در تهران برگزار شد.

۲ دی

شاه اصول قیمتگذاری نفت را اعلام کرد و یادآور شد که درآمد نفتی ایران در سال به ۱۴ میلیارد دلار خواهد رسید.

۶ دی

افزایش حقوق کارگران نفت، تصویب شد.

۱۱ دی

لیبی قیمت نفت خام خود را به ۱۸/۷۶ دلار افزایش داد.

۲۶ دی

مذاکرات سری نفت بین مقامات شرکت نفت و نمایندگان شرکتهای معروف انگلیسی و امریکایی در تهران آغاز شد.

بهمن

تولید ناخالص ملی با قیمت ثابت، بیش از دو برابر شد و مصرف فراوردههای نفتی از ۴/۷ میلیون مترمکعب به ۱۲/۲ میلیون مترمکعب رسید.

تخصیص اعتبار ۴ میلیارد ریالی برای سرمایهگذاری در ۴ طرح پالایشگاه آبادان به شرح زیر تصویب شد:

۱. ساخت دستگاه جدید تقطیر نفت خام شماره ۸۵ به ظرفیت روزانه ۱۳۰ هزار بشکه.

ابوالقاسم حالت

(۱۲۹۸-۱۳۷۱ ش)

ابوالقاسم عبدالله فرد ـ شاعر، طنزپرداز، مترجم و ملکالشعرای نفت است که به عنوان کارمند شرکت نفت با اداره انتشارات شرکت نفت طی سی سال همکاری داشته است. او به سه زبان عربی، انگلیسی و فرانسوی تسلط داشت. در آغاز ۱۳۲۷ به استخدام شرکت نفت درآمد و وارد اداره انتشارات آبادان شد. در سال ۱۳۳۸ از شرکت نفت آبادان به اداره روابط عمومی شرکت نفت تهران منتقل شد. او در خرداد ۱۳۵۷ پس از سی سال فعالیت بازنشسته شد. آثار او به سه بخش اشعار، تألیفات و ترجمهها تقسیمبندی میشود.

۲. طرح انتقال نفت از مناطق نفت‌خیز به آبادان؛ شامل یک لوله ۲۴ اینچی زیرزمینی به طول ۱۲۶ کیلومتر و تأسیسات جدید اندازه‌گیری نفت خام و تلمبه‌خانه‌های جدید.
۳. تعمیرات بخش‌های مختلف پالایشگاه تا بتوان محصولات دستگاه جدید تقطیر شماره ۸۵ را برای پیمودن مراحل مختلف پالایشگاه به آن قسمت‌ها فرستاد.
۴. نصب تلمبه‌های جدید برای بالابردن ظرفیت خطوط لوله انتقال فراورده‌های نفتی از پالایشگاه به بندر صادراتی ماهشهر.
فراورده‌های دستگاه جدید: نفت سبک، نفت سنگین، نفت چراغ، نفت‌گاز و نفت کوره.

۶ بهمن

شاه به همراه وزیر دارایی و اقتصاد، یک قرارداد ۲۶۰ میلیون دلاری در زمینه خرید کالاهای صنعتی و فروش نفت ایران با انگلیس امضا کرد. بر اساس این قرارداد، ۵ میلیون تن نفت در ازای ۱۱۰ میلیون لیره کالای انگلیسی به آن کشور فروخته شد.
در پی امضای این قرارداد، بی. بی. سی اعلام کرد: «بهای نفت در قرارداد پایاپای ۱۱۰ میلیون‌لیره‌ای بین ایران و انگلیس بشکه‌ای ۷ دلار است.»

۱۷ بهمن

شاه در مصاحبه‌ای، خریداران نفت را تهدید کرد و گفت: «اگر بخواهند ما را زیر فشار بگذارند، نفت کمتری دریافت خواهند کرد.»

۲۰ بهمن

ایران و فرانسه برای همکاری در زمینه‌های پتروشیمی، گاز، نفت، کشاورزی، ساخت ۸۰ هزار واحد مسکونی، احداث نیروگاه اتمی ۵ هزار مگاواتی و تولید فولاد به توافق رسیدند.

فروش شرکت ملی گاز

• فروش داخلی گاز طبیعی با ۲۰۴ درصد افزایش به یک میلیون و ۳۱۸ هزار و ۷۴۵ مترمکعب رسید.

۱ اسفند

وزیر خارجه هند با یک هیئت اقتصادی برای مذاکره دربارهٔ پتروشیمی و نفت، بهره‌برداری از معادن هند برای صادرات به ایران و استفاده بهینه از ظرفیت کارخانه‌ها به سود دو کشور، به ایران

آمـد.

۴ اسفند

قـرارداد توسـعه روابـط اقتصـادی ایـران و هنـد امضـا شـد و بـر اسـاس ایـن قـرارداد، ایـران پذیرفـت نفـت مـورد نیـاز هنـد را تأمیـن کنـد.

۱۹ اسفند

قـرارداد احـداث طـرح پالایشـگاه تبریـز و انبـار پخـش بـا ظرفیـت روزانـه ۸۰ هـزار بشـکه بیـن شـرکت ملـی نفـت ایـران و شـرکت ایتالیایـی «اسـنم پروجتـی» (Snam Progetti) منعقـد شـد.

۲۹ اسفند

پـس از عقـد قـرارداد ۱۳۵۲ بـا کنسرسـیوم، میـزان اسـتخراج نفـت ایـران ۲۹۵/۷ میلیـون تـن در سـال اعـلام شـد کـه ایـن رقـم۱۰ برابـر بیشـتر از میـزان اسـتخراج، پیـش از ملی‌کـردن نفـت بـود.

میـزان تصفیـه سـالانه نفـت خـام پالایشـگاه‌ها(۱۳۵۲)

پالایشـگاه آبـادان: ۲۵/۱۷ میلیـون مترمکعـب، ۴ درصـد افزایـش

پالایشـگاه تهـران: ۵/۵۴ میلیـون مترمکعـب، ۱۸ درصـد افزایـش

پالایشـگاه کرمانشـاه: ۹۷۷ هـزار و ۶۹۳ مترمکعـب، ۱۲/۳ درصـد بیـش از میـزان پیش‌بینی‌شـده

۱۳۵۳ شمسی / ۱۹۷۴ میلادی

درآمد نفت، یک هزار و ۲۰۵ میلیارد و ۲۰۰ میلیون ریال

- درآمد نفت به ۴ برابر سال ۱۳۵۲ رسید.
- پالایشگاه نفت شیراز با ظرفیت روزانه ۴۰ هزار بشکه راه‌اندازی شد.
- مرکز انتقال نفت برقی خط لوله فراورده رازان به جای مراکز انتقال نفت دیزلی با خط لوله‌ای به قطر ۱۰ و ۱۶ اینچ راه‌اندازی شد.
- سازمان واحد پخش و امور خطوط لوله و مخابرات مستقل شد.
- خط لوله‌های فراورده نفتی تبریز ـ میاندوآب ـ ارومیه، ری ـ تبریز و ری - ورسک - ساری و همچنین خط لوله دوم نفت خام اهواز - ری احداث شد.
- شبکه سوئیچ نفت به بهره‌برداری رسید.
- درآمد ارزی نفت معادل ۹۳ درصد از کل درآمدهای ارزی کشور بود.

ایران و بلوک شرق

صادرات گاز به شوروی با ۴/۷ درصد افزایش در مقایسه با سال قبل، به بیش از ۹ میلیارد مترمکعب رسید.

فروردین

روزنامه *نیویورک‌تایمز* نوشت: «اگر یک‌چهارم گازهای طبیعی هدررفته در خلیج‌فارس، در صنایع پتروشیمی و کودسازی استفاده شود، نیاز کنونی جهان به کود به طور کامل برآورده می‌شد.»

۷ اردیبهشت

صادرات و فروش گاز

صادرات:

۸۱۰ میلیون مترمکعب گاز به شوروی صادر شد.

تولید و صادرات نفت خام ایران، شش ماه اول سال ۱۹۷۴ م
(برحسب هزار بشکه)

	تولید	صادرات
مناطق نفت‌خیز خوزستان	۱۰۲۳۴۸۹	۹۰۴۵۰۶
منطقه نفت‌شاه	۳۱۷۷	-
ایپاک	۲۲۰۲۷	۲۲۱۷۴
سیریپ	۱۳۴۳۶	۱۳۳۲۵
لاپکو	۳۵۳۳۵	۳۳۶۸۸
ایمینوکو	۱۱۳۵۴	۱۰۷۸۱
جمع کل	۱۱۰۸۸۱۸	۹۸۴۴۷۴

پخش و فروش داخلی گاز طبیعی:
۱۲۱ میلیون و ۶۰۰ هزار و ۳۴۳ مترمکعب
فروش گاز مایع:
۲۱ میلیون و ۵۰۹ هزار کیلوگرم

■ شرکت ملی گاز کنفرانسی با عنوان راهنمایی ایمنی در کاخ مرکزی جوانان برگزار کرد.

۱۸ اردیبهشت

■ یک دستگاه بهره‌برداری گاز در حومه اهواز نصب شد و فعالیت خود را با انتقال گاز منطقه اهواز از طریق یک لوله ۴۰ اینچی به پالایشگاه گاز بیدبلند آغاز کرد.

■ در آلمان، به تشویق دولت، از گاز مایع برای سوخت تاکسی استفاده شد. شهردار دوسولدرف در این باره گفت: «شهری پاک و سبز می‌خواهم.»

۱۹ اردیبهشت

■ معاونت نیروی انسانی شرکت ملی گاز، طرح تربیت کادر و سلسله‌بندی سمت‌های اجرائی از سطوح پایین تا سطوح بالا را اجرا کرد. این برنامه ها شامل آشنایی با فعالیت‌های کلی شرکت و آموزش عالی مدیریت است.

ملاقات با آقای دیوف، نخست وزیر سنگال، مهندس هادی انتخابی، قباد فخیمی و دکتر پرویز مینا. (۱۹۷۶ م)

صادرات و فروش گاز

صادرات:

۷۴۵ میلیون و ۳۸۷ هزار و ۳۱۴ مترمکعب به شوروی صادر شد.

فروش داخلی گاز مایع:

۲ میلیون و ۴۸۱ هزار کیلوگرم

پخش و فروش داخلی گاز طبیعی در اردیبهشت‌ماه:

تهران	۵۵ میلیون و ۳۷۷ هزار و ۳۱۰ مترمکعب
شیراز	۲۸ میلیون و ۴۰۹ هزار و ۳۷۶ مترمکعب
اصفهان	۲۲ میلیون و ۴۷۷ هزار و ۳۴۳ مترمکعب
اهواز	۳ میلیون و ۴۴۱ هزار و ۸۰۹ مترمکعب
البرز و منجیل	۲۵ میلیون و ۵۴۳ هزار و ۳۲۰ مترمکعب
مشهد	۱۲ میلیون و ۲۱۳ هزار مترمکعب

فروش گاز مایع:

۲۰ میلیون و ۴۸۶ هزار و ۳۵۶ کیلوگرم

گازرسانی:

- با ۲۵۴ واحد صنعتی قرارداد تأمین گاز امضا شد.
- اتصال انشعاب گاز به ۹۱ واحد پایان یافت.
- به ۱۳۵ خانه در تهران و ۴ واحد تجاری گازرسانی شد.
- عملیات گازرسانی به کارخانه‌های قند آبکوه و شیرین و سیمان و نیروگاه توانیر و شیر پاستوریزه مشهد، همچنین ۵۰ واحد خانگی و۱۲ واحد تجاری انجام شد.

۲۲ اردیبهشت

واحد جدید کربنات و بی‌کربنات دو سود مجتمع پتروشیمی شیراز با حضور شاه و سرمایه‌ای به میزان ۱۲۹۰ میلیون ریال افتتاح شد.

خرداد

■ شرکت ملی گاز، برای بهره‌برداری از شاه‌لوله گاز ایران، پروژه سرخس - مشهد و گازرسانی به شهرها و صنایع داخلی برای هزار و ۲۰۰ نفر از کارمندان خود دورهٔ آموزشی برگزار کرد: آموزش کادر افزارمند ۵۵۰ نفر، تکنیسین ۳۱ نفر، کارمندان منتقل‌شده از صنعت نفت ۳۰۰ نفر، مهندسان رشته‌های مختلف ۱۲۰ نفر و آموزش اصول سرپرستی ۲۳۷ نفر.

بررسی مقایسه‌ای تأمین نیروی انسانی شرکت ملی گاز ایران از سال ۱۳۴۹

تعداد نفرات برای سازمان مصوب	۱۹۰۰ نفر در ۱۳۴۹
تعداد نفرات برای سازمان مصوب	۱۰۹۱ نفر در ۱۳۵۰
تعداد نفرات برای سازمان مصوب	۱۲۳۴ نفر در ۱۳۵۱
تعداد نفرات برای سازمان مصوب	۱۴۸۶ نفر در ۱۳۵۲
تعداد نفرات برای سازمان مصوب	۱۶۷۳ نفر در ۱۳۵۳
پیش‌بینی جذب نیروی انسانی	۱۷۶۱ نفر برای ۱۳۵۴
پیش‌بینی جذب نیروی انسانی	۱۸۱۹ نفر برای ۱۳۵۵
پیش‌بینی جذب نیروی انسانی	۱۸۶۵ نفر برای ۱۳۵۶

صادرات و فروش گاز در خردادماه:

صادرات:

۷۳۱ میلیون و ۹۴۴ هزار مترمکعب به شوروی.

پخش و فروش داخلی گاز طبیعی:

۱۵۳ میلیون و ۵۱۰ هزار و ۳۴۸ مترمکعب

فروش داخلی گاز مایع:

۱۸ میلیون و ۷۷۴ هزار کیلوگرم

■ چهلمین کنفرانس اوپک تشکیل شد. در این نشست، بهره مالکانهٔ ایران ۲ درصد افزایش یافت و به ۱۴/۵ درصد رسید.

۴ خرداد

تیم فوتبال صنعت نفت تهران به سرپرستی امیر نویدی در مسابقات حذفی باشگاه‌های تهران بین شانزده تیم شرکت‌کننده قهرمان شد.

۱۴ خرداد

مجتمع پتروشیمی آبادان به دلیل رسیدن به حد نصاب ۲ میلیارد ساعت کار بدون حادثه، موفق شد از شرکت ملی صنایع پتروشیمی، لوح تقدیر دریافت کند. همچنین، این مجتمع مقام اول جام ایمنی شرکت «بی. اف. گودریچ» امریکا و نشان افتخار شورای ایمنی گاز را کسب کرد.

۱۹ خرداد

سناتور جکسون (Jackson)، نماینده جمهوری‌خواه سنای امریکا، گفت: «چون ایران رویه افزایش قیمت نفت را پیش گرفته است، نباید به این کشور وسایل حفاری فروخت.»

۲۷ خرداد

بیـن ایـران و عربسـتان بـر سـر کاهـش قیمـت نفـت، اختلافـی شـدید ایجـاد شـد. اعضـای اوپـک، عربسـتان را بـه اخـراج از اوپـک تهدیـد کردنـد.

تیر

فروش فراورده‌های نفتی به افغانستان

بنزین ۲ هزار و ۲۳۰ مترمکعب
نفت سفید ۲۶۴ هزار مترمکعب
نفت‌گاز ۱۰ هزار و ۷۰ مترمکعب

ایران و بلوک شرق

شـوروی بـا افزایـش قیمـت گاز ایـران موافقـت نکـرد و مذاکـرات دور دوم گاز بـا شـوروی کـه قـرار بـود بـا حضـور آلمـان صـورت گیـرد، در مسـکو بـدون نتیجـه پایـان یافـت. مهنـدس تقـی مصدقـی، مدیرعامـل شـرکت ملـی گاز ایـران بـه نماینـدگان فـدرال شـوروی و آلمـان اطـلاع داد کـه به علـت بـروز اختـلاف در خصـوص قیمـت فـروش گاز بـه شـوروی، دربـارۀ لولـه دوم و صـادرات گاز بـه آلمـان از راه شـوروی مذاکـره نخواهـد کـرد. پیشـنهاد ایـران بـا تخفیفـی چشـمگیر ۶۲ سـنت بـرای هـر هـزار فـوت مکعـب بـود، امـا دولـت شـوروی قیمتـی بسـیار پایین‌تـر را تقاضـا کـرد. مبنـای تعییـن قیمـت گاز، قیمـت مبنـای نفـت کـوره ماهشـهر بـود کـه در آن زمـان، ۴ برابـر افزایـش یافتـه بـود.

در مـاده ۸ قـرارداد ۱۹۶۶ م، در بخـش فـروش گاز بـه شـوروی چنیـن پیش‌بینـی شـده بـود کـه هـر زمـان قیمـت اعلام‌شـده نفـت کـوره در ماهشـهر بیـن ۱۰ تـا ۳۰ درصـد تغییـر کنـد (چـه افزایـش، چـه کاهـش) یک‌سـوم قیمـت گاز نیـز تغییـر خواهـد کـرد. در تبصـره همیـن مـاده، آمـده بـود کـه اگـر میـزان تغییـر از ۳۰ درصـد بیشـتر باشـد، کل قیمـت نیـز تغییـر خواهـد کـرد.

در طول سال۱۹۷۳، قیمت نفت کوره ماهشهر ۶ بار افزایش یافت.

اکتبر ۱۹۷۳	۴۰ درصد
نوامبر ۱۹۷۳	۴۱ درصد
۲۳ نوامبر ۱۹۷۳	۴۷ درصد
۳ دسامبر ۱۹۷۳	۶۰ درصد
۱۲ دسامبر ۱۹۷۳	۶۵ درصد
۱ ژانویه ۱۹۷۳	۳۰۵ درصد

دولـت شـوروی مدعـی بـود، بـه دلیـل ثابـت بـودن قیمـت کالاهـای

در سـال۱۹۷۳، قیمـت نفـت کـوره ماهشـهر ۶ بـار افزایـش یافـت

اکتبر ۱۹۷۳	۴۰ درصد
نوامبر ۱۹۷۳	۴۱ درصد
۲۳ نوامبر ۱۹۷۳	۴۷ درصد
۳ دسامبر ۱۹۷۳	۶۰ درصد
۱۲ دسامبر ۱۹۷۳	۶۵ درصد
۱ ژانویه ۱۹۷۳	۳۰۵درصد

تحویل‌داده‌شده به دولت ایران در ازای گاز، قیمت گاز هم باید ثابت بماند. در حالی که هنگام عقد قرارداد و طبق ماده ۸، قیمت گاز باید به نرخ روز محاسبه می‌شد.
شوروی به جز کشورهای سوسیالیستی اروپای شرقی، به آلمان، اتریش، فرانسه و ایتالیا گاز را به قیمت ۵۷ سنت در هر هزار مترمکعب می‌فروخت.

صادرات و فروش گاز

صادرات:
۵۸۲ میلیون و ۲۰۸ هزار مترمکعب به شوروی
پخش و فروش داخلی گاز طبیعی:
۱۷۰ میلیون و ۴۴ هزار و ۸۰۴ مترمکعب
فروش داخلی گاز مایع:
۲۰ میلیون و ۲۱۵ هزار کیلوگرم

۴ تیر
بزرگ‌ترین منبع گاز جهان در کنگان کشف شد.

۱۱ تیر
ایران بهای نفت را افزایش داد که بر اساس آن ۱۰/۷ سنت به قیمت نفت خام سبک و ۱۰/۵ سنت به قیمت نفت سنگین افزوده شد.

۱۹ تیر
دولت امریکا به کشورهای تولیدکننده نفت اخطار داد که کاهش تولید نفت برای آنها عواقب سیاسی و امنیتی خواهد داشت.

مرداد

■ شرکت نفت اگوکو در منطقه کنگان فارس به یک منبع ۲۰۰ تریلیون مترمکعبی گاز رسید. عملیات اکتشاف و حفاری را شرکت سوفیران به عنوان پیمانکار شرکت ملی نفت برای شرکت اگوکو انجام داد.

■ به منظور گسترش کارخانجات شیمیایی شیراز بین شرکت ملی صنایع پتروشیمی و شرکت فرانسوی «هورته» قراردادی برای طراحی و خرید ماشین‌آلات واحد تولید اوره به ظرفیت هزار و ۵۰۰ تن در روز منعقد شد.

۹ مرداد
دستگاه‌های آزمایشی بنگستان در مارون ۳ راه‌اندازی شد. با نصب دستگاه‌های جدید، ظرفیت این واحد از ۵۵۰ هزار به ۶۰۰ هزار

خارگ، بزرگ‌ترین بندر صادراتی نفت خام
خارگ یکی از بزرگ‌ترین بندرهای صادراتی نفت خام جهان، با ظرفیت کلی ۱۴ میلیون بشکه در روز بود که نفت آن با ۴ لوله به طول ۱۲۲ سانتیمتر منتقل می‌شد؛ این بندر شامل یک مخزن ۵۹ هزار بشکه‌ای برای ذخیره دیزل، ۶ مخزن ۱۴۰ هزار بشکه‌ای برای انبار سوخت مازوت کشتی‌ها، ۸ مخزن ۲۷۲ هزار بشکه‌ای، ۱۲مخزن نیم میلیون بشکه‌ای و ۵ مخزن یک میلیون بشکه‌ای است و مخازن نفتی این جزیره ۷۶ متر بالاتر از سطح دریاست و امکان پهلوگیری نفت‌کش‌هایی با ظرفیت بیش از ۵۰۰ هزار تن را داراست.

بشـکه در روز رسـید.

۱۰ مرداد

نفت و مجلس

اجـازه مجلـس شـورای ملـی بـرای ایجـاد پـاره‌ای از تغییـرات در اسـاس‌نامه شـرکت ملـی نفـت ایـران

ماده‌واحـده: بـه دولـت اجـازه داده می‌شـود کـه اسـاس‌نامه شـرکت ملـی نفـت ایـران را پـس از تصویـب کمیسـیون‌های مربـوط مجلسـین اجـرا نمایـد.

تبصـره ۱. اسـاس‌نامه مصـوب بـرای دو سـال بـه عنـوان آزمایـش اجـراء خواهـد گردیـد و در ایـن مـدت هرگونـه اصلاحاتـی لازم باشـد، بـا تصویب کمیسـیون‌های مزبـور خواهـد بـود.

تبصـره ۲. دولـت مکلـف اسـت، ظـرف مـدت دو سـال اسـاس‌نامه نهائـی را بـرای تصویـب مجلسـین تقدیـم نمایـد و تـا تصویـب آن، مقـررات اسـاس‌نامه آزمایشـی قابـل اجـرا خواهـد بـود.

تبصـره ۳. از تاریـخ تصویـب اسـاس‌نامه آزمایشـی، اسـاس‌نامه شـرکت ملـی نفـت ایـران مصـوب ۱۵ اردیبهشـت‌ماه ۱۳۴۷ ملغـی اسـت.

قانـون فـوق مشـتمل بـر یـک مـاده و سـه تبصـره پـس از تصویـب مجلس شـورای ملـی در جلسـه فوق‌العـاده روز پنجشـنبه، دهـم مردادمـاه ۱۳۵۳، در جلسـه فوق‌العـاده روز چهارشـنبه، شـانزدهم مردادمـاه ۱۳۵۳ شمسـی، بـه تصویـب مجلـس سـنا رسـید.

رئیس مجلس سنا
جعفر شریف امامی

۱۱ مرداد

نفـت خـام بـرای اولین‌بـار بـه دسـتگاه تقطیـر پالایشـگاه شـیراز وارد و بهره‌بـرداری از پالایشـگاه آغـاز شـد. ظرفیـت تصفیـه از ۴۸ هـزار بشـکه بـه ۵۲ هـزار بشـکه رسـید و تـا پایـان سـال، ۸۰۹ هـزار و ۱۷۴ مترمکعـب نفـت خـام تصفیـه شـد.

۱۳ مرداد

ایران و بلوک شرق

یـک هیئـت بازرگانـی از شـوروی بـرای مذاکـره دربـارۀ قیمـت گاز بـه تهـران آمـد، امـا دو طـرف بـه توافـق نرسـیدند و ادامـه مذاکـرات بـه هفتـه پـس از آن موکـول شـد.

۱۶ مرداد

پیشرفت پروژه‌های گازرسانی

با ۲۵۹ واحد صنعتی در سطح کشور قرارداد گاز امضا شد و عملیات انشعاب برای ۹۲ واحد به انجام رسید. پس از این تاریخ ۹۲ واحد مسکونی و ۴ واحد تجاری و نیروگاه توانیر مشهد استفاده از گاز را آغاز کردند.

۱۹ مرداد

اساس‌نامه شرکت ملی نفت ایران مشتمل بر ۶۲ ماده و ۶۴ تبصره به استناد قانون اجازه اجرای اساس‌نامه شرکت ملی نفت ایران به تصویب رسید.

۲۴ مرداد

ایران و بلوک شرق

ایران و شوروی بر سر قیمت جدید گاز به توافق رسیدند.

شهریور

■ چهل‌ویکمین کنفرانس اوپک در وین برگزار شد. از ماه مهر همین سال، دریافتی دولت‌ها از هر بشکه ۳/۵ درصد افزایش یافت و نرخ بهره مالکانه ایران به ۱۶/۶۷ درصد رسید.

۳ شهریور

اکتشاف و حفاری مرکزی لار

قرارداد شرکت ملی نفت ایران و شرکت آجیپ برای اکتشاف و توسعه ناحیه مرکزی لار منعقد شد.

منوچهر اقبال و کارلوسارکی به نمایندگی از دو طرف، قرارداد را امضاء کردند.

ویژگی‌های قرارداد و حوزه آن، به این شرح بود:

محل جغرافیایی: ناحیه مرکزی لار

نوع قرارداد: پیمانکاری

مساحت قرارداد: ۷ هزار و ۵۱۰ کیلومتر

پذیره نقدی: یک میلیون دلار

هدف قرارداد: اکتشاف و توسعه

حداقل تعهد هزینه اکتشافی: ۲۰ میلیون دلار

بازه زمانی اکتشاف: ۵ سال

دوره فروش نفت به پیمانکار: ۱۵ سال

درصد فروش نفت به پیمانکار: ۵۰ درصد

تخفیف به پیمانکار: ۵ درصد

کارکنان: ایرانی به جزء موارد استثنا

۱۳ شهریور

عملیات تکمیل دستگاه تقطیر لاوان ۷۹ درصد پیشرفت کرد. شرکت اینگرا (INGRA) از یوگسلاوی، مشاور، طراح و نصاب آن بود.

۱۷ شهریور

ساخت واحد دوم پالایشگاه تهران ۸۸/۲۸ درصد پیشرفت کرد.

۲۵ شهریور

خط لوله

قرارداد ساخت و نصب کارخانه لوله‌سازی در اهواز بین شرکت سهامی لوله‌سازی و شرکت‌های امریکایی«TME International» و «Kaiser Steel» امضا شد. در این قرارداد، ۲۴۰ هزار تن لوله ۸ تا ۲۲ و ۲۴ تا ۵۶ اینچ با هزینهٔ ۷۷ میلیون دلار پیش‌بینی شد.

مهر

صادرات و فروش شرکت ملی گاز

صادرات:

۷۹۰ میلیون و ۴۳۵ هزار و ۱۳۸ مترمکعب گاز به به شوروی صادر شد.

فروش داخلی گاز طبیعی:

فروش صنعتی، تجاری و خانگی تهران

۶۹ میلیون و ۱۸۳ هزار مترمکعب

فروش صنعتی، تجاری و خانگی شیراز

۲۸ میلیون و ۳۱۴ هزار مترمکعب

فروش به اصفهان

۳۰ میلیون و ۴۲۳ هزار مترمکعب

فروش به البرز و منجیل

۳۲ میلیون و ۹۴۹ هزار مترمکعب

فروش تجاری و خانگی مشهد

۳ میلیون و ۲۶۳ هزار مترمکعب

فروش عمده گاز مایع:

با ۲۳ درصد افزایش نسبت به ماه گذشته، ۲۵میلیون و ۵۱۷ هزار و ۳۰۰ کیلوگرم

۲ مهر

جرالد فورد (Gerald Ford)، رئیس جمهوری امریکا اعلام کرد: «افزایش بهای نفت امنیت جهان را تهدید می‌کند.»

قیمت نفت و امنیت جهانی

جرالد فورد (Gerald Ford)، رئیس جمهوری امریکا اعلام کرد: «افزایش بهای نفت امنیت جهان را تهدید می‌کند.»

۳ مهر

سیدنی سوبر (Sydney Suber) معاون وزیر خارجه امریکا، در ساختمان اداره مرکزی شرکت ملی نفت ایران با منوچهر اقبال دیدار کرد.

۸ مهر

قرارداد مشارکت طرح کنگان بین شرکت ملی گاز و شرکت‌های«ISC Corporation» و «Chicago Bridge and Iron» امریکایی و «Halfdan Ditler Simemson» و «Fred Olsen» نروژی و «Nisho Iwai» ژاپنی برای صدور ۴/۸ و ۷/۲ میلیون تن گاز طبیعی مایع در سال امضاء شد. پس از تکمیل چاه آزمایشی و تأیید وجود گاز در آن منطقه، شرکت سهامی گاز طبیعی مایع کنگان (KALIN GAS) فعالیت خود را آغاز کرد.

۱۴ مهر

■ واحد شماره ۳ گچساران، در شمال غربی میدان نفتی گچساران، بار دیگر توسعه داده شد.

■ ساخت نفتکش عظیم خارگ با ظرفیت ۲۲۷ میلیون و ۷۰۰ هزار تن از سوی شرکت هیتاچی ژاپن آغاز شد.

۱۷ مهر

عملیات بهره‌برداری از میدان نفتی فریدون، در منطقه جنوب غربی جزیره خارگ، به دست شرکت نفت ایران و «پان امریکن» (ایپاک) آغاز شد.

۲۸ مهر

چاه شماره ۱۳۱ آغاجاری هنگام حفاری آتش گرفت.

آبان

گازرسانی به اهواز

شرکت ملی گاز ایران، یک‌سوم شهر اهواز را گازرسانی کرد. گاز مورد نیاز این شرکت در اهواز، از منابع زیرزمینی آمیخته با نفت خام از چاه‌های نفت استخراج و از طریق لوله و فشار هزار و ۸۰۰ پوند بر اینچ مربع به دستگاه‌های بهره‌برداری منتقل می‌شد. همچنین ۸ میلیون فوت مکعب گاز از واحد بهره‌برداری شماره ۲ به کارخانه تصفیه گاز فرستاده می‌شد.

آشفتگی اقتصادی غرب به افزایش بهای نفت ارتباطی ندارد

وزیر امور خارجه ایران روز ۲۰ مهر ۱۳۵۳ در سازمان ملل متحد گفت: «تهدیدکردن ممالک نفتخیز، سیاست آنان را تغییر نخواهد داد و آشفتگی اقتصادی غرب به افزایش بهای نفت ارتباطی ندارد. ممالک صنعتی با ارزان‌خریدن مواد اولیه ثروتمند شده‌اند و توجهی به مشکلات کشورهای درحال‌توسعه ندارند.»

صادرات و فروش شرکت ملی گاز ایران

صادرات:

با ۳/۶ درصد افزایش نسبت به ماه پیش از این، ۸۱۹ میلیون و ۲۲۴ هزار و ۸۸۰ مترمکعب گاز به شوروی صادر شد.

فروش و صادرات داخلی گاز:

فروش صنعتی، تجاری و خانگی تهران

۶۶ میلیون و ۳۰۹ هزار مترمکعب

فروش صنعتی، تجاری و خانگی شیراز

۲۱ میلیون و ۳۵۶ هزار مترمکعب

فروش به اصفهان

۳۸ میلیون و ۶۴۲ هزار مترمکعب

فروش به اهواز

۴ میلیون و ۵۸ هزار مترمکعب

فروش صنعتی البرز و منجیل

۴۳ میلیون و ۲۷ هزار مترمکعب

فروش تجاری و خانگی مشهد

۵ میلیون و ۱۱۹ هزار مترمکعب

۸ آبان

■ اردشیر زاهدی، سفیر ایران در امریکا، گفت: «با توجه به تورم، قیمت نفت نیز افزایش می‌یابد.»

■ روابط عمومی شرکت ملی گاز با همکاری امور طرح‌ها و بررسی‌ها برای آموزش اصول ایمنی مصرف گاز در میان خانواده‌ها، برنامه‌ای ویژه با حضور بیش از ۲ هزار و ۵۰۰ نفر از دانش‌آموزان دبیرستان همایون اجرا کرد. کاوه و مستوفی‌زاده نیز در این برنامه سخنرانی کردند.

۱۲ آبان

توسعه واحد شماره ۳ اهواز ۹۰ درصد پیشرفت کرد و ظرفیت این واحد از ۱۱۰ هزار به ۱۶۵ هزار بشکه رسید.

۱۷ آبان

مسعود مدیر، رئیس کل امور شرکت‌های وابسته و روابط بین‌الملل، به دستور منوچهر اقبال برای شرکت در اجلاس نفتی خلیج‌فارس با گروه‌های بین‌المللی به ابوظبی رفت.

۲۶ آبان

اکتشاف و حفاری در لرستان

شرکت «اینپکو» عملیات اکتشافی و حفاری خود را با دو دستگاه

حفـاری در لرسـتان و شـاه‌آباد غـرب آغـاز کـرد.

۲۷ آبان

اعضای هئیت‌مدیره جدید شرکت ملی نفت

منوچهر اقبال اعضای هئیت‌مدیره شرکت ملی نفت ایران را معرفی کرد:
رضا فلاح، قائم‌مقام رئیس هیئت‌مدیره و مدیرعامل در امور بین‌الملل
آقا خان بخت‌یار، مدیر پرسنل و امور سازمانی
باقر مستوفی، مدیرعامل شرکت صنایع پتروشیمی
تقی مصدقی، مدیرعامل شرکت ملی گاز ایران
پرویز مینا، مدیر امور بین‌المللی
محمدعلی نابغ، مدیر اکتشاف و تولید
مجید طباطبائی دیبا، مدیر پالایش
علی اصغر رفیعی، مدیر خدمات و عملیات غیرصنعتی
مصباح جالینوس، مدیر امور پخش و فروش داخلی

۲ آذر

ایران و بلوک شرق

ژیوکـوف، رئیـس شـورای دولتـی بلغارسـتان، بـرای مذاکـره دربـارۀ نفـت و صنایـع مرتبـط بـه تهـران آمـد.

۱۱ آذر

در نمایشـگاه هفتـه ایـران در آلمـان غربـی، فعالیت‌هـای صنایـع نفـت، گاز و پتروشـیمی و پیشـرفت و گسـترش آنهـا در شـهرهای بـن، کلـن، هامبـورگ و مونیـخ عرضـه شـد.

۱۲ آذر

چینـگ چونـگ (Chung ching)، وزیـر بازرگانـی جمهـوری خلـق چیـن و همراهـان از تأسیسـات نفتـی در جزیـره خـارگ بازدیـد کردنـد.

۱۸ آذر

یـک هیئـت اقتصـادی ۳۷ نفـری از فرانسـه بـرای بازدیـد از تأسیسـات صنعـت نفـت بـه ایـران آمدنـد. مجیـد طباطبائـی دیبـا، مدیـر پالایـش و مصبـاح جالینـوس، مدیـر امـور پخـش و فـروش داخلـی در اداره مرکـزی شـرکت ملـی نفـت ایـران بـرای آنـان سـخنرانی کردنـد.

۲۶ آذر

مهار چاه سرکش آغاجاری

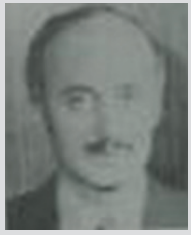
آتش‌سـوزی چـاه شـماره ۱۳۱ آغاجـاری بـا تـلاش مهندسـان شـرکت ملـی نفـت و بـا تزریـق سـیمان خامـوش شـد.

■ دومیـن همایـش فرهنگـی سـال در سـالن کنفرانـس سـاختمان

آقا خان بخت‌یار

باقر مستوفی

تقی مصدقی

پرویز مینا

مرکـزی شـرکت ملـی نفـت ایـران برگـزار شـد. گروهـی از شـخصیت‌های مملکتـی، اسـتادان و دبیـران بـه دعـوت سرپرسـت امـور روابـط عمومـی صنعـت نفـت ایـران در ایـن همایـش شـرکت کردنـد.

■ محسـن شـیرازی رئیـس کل امـور طرح‌هـا و بررسـی‌های شـرکت ملـی گاز ایـران دربـاره نقـش گاز و تقلیـل آلودگـی محیـط زیسـت سـخنرانی کـرد. او گفـت، در حـال حاضـر ۴۵ واحـد صنعتـی از جملـه صنایـع عمـده شـیراز و کارخانجـات سـیمان فـارس، سـیمان آبیـک و پـاره‌ای از صنایـع شهرسـتان‌های مشـهد و اهـواز از گاز طبیعـی اسـتفاده می‌کننـد. در یـک طـرح آزمایشـی اسـتفاده از گاز مایـع مخلـوط بـا نفـت‌گاز بـر ۱۰ اتوبـوس شـرکت واحـد آزمایـش شـد و بـه دلیـل نتیجـه مطلـوب آن در ۱۰۰ اتوبـوس دیگـر نیـز بـه کار رفـت. اسـتفاده از گاز مایـع اولین‌بـار در ایـران اجـرا شـد سـپس در برخـی از کشـورهای اروپایـی اسـتفاده شـد. او همچنیـن اطلاعاتـی دربـاره اسـتفاده از گاز طبیعـی فشـرده و گاز طبیعـی مایـع بـرای اسـتفاده وسـایل نقلیـه ارائـه داد.

دی

■ گـروه حفـاری در ناحیـه ۴ خلیج‌فـارس، میدانـی بـا حـدود ۲۰۰ تریلیـون فـوت مکعـب ذخیـره گاز کشـف کردنـد.

■ شـرکت ملـی گاز بـا شـرکت‌های «DISTRIGAS,ELPASO و SOPEX» مقاوله‌نامـه‌ای بـرای صـادرات مشـارکتی گاز طبیعـی بـه اروپـا و امریـکا امضـا کـرد.

■ سـاخت کارخانـه کربـن بـلاک اهـواز بـه پایـان رسـید و کار آزمایشـی خـود را آغـاز کـرد.

۲ دی

ژاک شـیراک (Jacques Chirac)، نخسـت‌وزیر فرانسـه، بـا منوچهـر اقبـال دیـدار و مذاکـره کـرد.

۴ دی

ایران و بلوک شرق

نخسـت‌وزیر یوگسـلاوی بـرای مذاکـره دربـارهٔ نفـت، صنایـع هوایـی و خودروسـازی بـه تهـران آمـد.

■ ایـران بـا شـرکت‌های «ElPaso, Distrigas و SoPex» تفاهم‌نامـه‌ای بـرای صـادرات مشـارکتی گاز طبیعـی مایـع بـه اروپـا و امریـکا امضـا کـرد. بـر اسـاس ایـن طـرح در مرحلـه اول، روزانـه ۲ میلیـارد فـوت مکعـب گاز طبیعـی مایـع و در مرحلـه دوم روزانـه ۳

محمدعلی نابغ

مجید طباطبائی دیبا

علی اصغر رفیعی

مصباح جالینوس

میلیارد فوت مکعب گاز صادر شد. در این طرح، ۵ هزار و ۹۰۰ میلیون دلار برای ایجاد تأسیسات در ایران و خرید ۳۴ فروند کشتی حمل گاز طبیعی مایع هزینه شد. این مشارکت بر اساس سهام ۵۰ درصد بود. عملیات بهره‌برداری در ایران کشتی‌رانی تا بنادر اروپا و امریکا بود.

۸ دی

بر اساس محاسبه به عمل آمده، در تهران و حومه با حدود ۴ میلیون نفر جمعیت (یک‌هشتم کل جمعیت کشور) روزانه ۵/۵ میلیون مترمکعب از چهار فراورده اصلی برابر با ۳۵ درصد کل مصرف فراورده‌ها در کشور، استفاده شد که مصرف سرانه حدود ۴ لیتر در روز بود.

بهمن

تولید ماهانهٔ فراورده‌های پالایشگاه‌های ایران

دستگاه تقطیر مسجدسلیمان	۴۶۳۹۸۰
پالایشگاه آبادان	۱۰۴۸۳۱۰۱
پالایشگاه کرمانشاه	۳۴۹۶۵۵
پالایشگاه تهران	۵۷۷۷۷۲۳
پالایشگاه شیراز	۱۲۵۴۳۵۷
جمع کل	۱۸۳۲۸۸۱۶

پخش و فروش شرکت ملی گاز

صادرات:

۸۳۲ میلیون و ۹۱۲ هزار مترمکعب گاز به شوروی صادر شد.

از شروع بهره‌برداری شاه‌لوله سراسری گاز ۳۴ میلیارد و ۱۱۱ میلیون و ۴۲۹ هزار متر مکعب گاز به شوروی تحویل داده شد.

پخش و فروش داخلی گاز طبیعی:

۱۵۰ میلیون و ۱۰۶ هزار مترمکعب

فروش داخلی گاز مایع:

۲۷ میلیون و ۱۹۶ هزار کیلوگرم

۲ بهمن

اکتشاف و حفاری در لرستان

شرکت «سدکو» پیمانکار حفاری در کوه‌های لرستان، کار انتقال دستگاه حفاری شماره ۶۹ بر سر چاه گوار را در مدت۳۰ روز به انجام رساند. هدف نهائی حفاری در این منطقه که تا این تاریخ به عمق ۷۰ متری طبقات آسماری رسیده بود، بررسی هیدروکربن

آیین‌نامه استفاده از اسلحه به وسیله افراد گارد صنعت نفت

ماده ۱: افراد مسلح گارد صنعت نفت هنگام نگهبانی در موارد زیر حق استعمال اسلحه خواهند داشت:

الف. در صورتی که جان نگهبان در خطر باشد. ب. موقعی که محل یا حوزه نگهبانی به وسیله متجاوز در خطر باشد. ج. در مواقع اضطراری، به منظور اعلام خطر یا شلیک تیر هوایی. د. هرگاه عابری در محوطه تحت حفاظت به سه اخطار (ایست) نگهبان توجه ننماید. ه. وقتی که دستور استعمال اسلحه به وسیله سلسله‌مراتب از پاس بخش به بالا به نگهبان صادر و ابلاغ شود.

آیین‌نامه فوق مشتمل بر دو ماده و دو تبصره به استناد قانون تشکیل گارد صنعت نفت پس از تصویب کمیسیون‌های دادگستری و جنگ مجلس سنا در جلسات روز چهارشنبه ۱۳۵۳/۱۱/۲۳ و روز یکشنبه ۱۳۵۳/۱۱/۲۷ به ترتیب در جلسات روز شنبه سوم و یکشنبه چهارم اسفندماه ۱۳۵۳ شمسی به تصویب کمیسیون‌های دادگستری و نظام مجلس شورای ملی رسید.

رئیس مجلس شورای ملی
عبدالله ریاضی

در طبقات ایلام و سروک بود.

■ قرارداد مشارکت کشتی‌رانی برای حمل محصولات صنایع پتروشیمی بین شرکت ملی صنایع پتروشیمی و شرکت «Gas Ocean» فرانسه با حضور منوچهر اقبال و بودت (Boudet) ، رئیس شرکت گاز اوشن، به امضا رسید. سرمایه اولیه این شرکت ۵۰ میلیون دلار بود.

۱۶ بهمن

پخش فراورده‌های نفتی در اهواز

در منطقهٔ اهواز، ۳۲ جایگاه و ۷۵۹ فروشگاه مواد نفتی و ۱۵۰ مخزن‌دار راه‌آهن وجود داشت که روزانه ۷۰۰ کامیون نفت‌کش هر روز از آن بارگیری می‌کردند.

اسفند

■ میانگین افزایش تعداد وسایل نقلیه در تهران سالانه ۱۷ درصد و تعداد آن‌ها در تهران بیش از ۶۶۰ هزار بود.

■ تا این تاریخ، ۲۱ واحد صنعتی در تهران از گاز طبیعی استفاده می‌کرد.

۱۲ اسفند

شاه برای شرکت در کنفرانس سران کشورهای تولیدکننده نفت (اوپک) به الجزایر سفر کرد.

۱۳ اسفند

سران اوپک در کنفرانس الجزایر چهار شرط برای تثبیت قیمت نفت پیشنهاد دادند:

۱. تضمین ارزش پول بهای نفت به وسیله غرب.
۲. حمایت از سرمایه‌گذاری‌های خارجی اعضای اوپک.
۳. اصلاح نظام پولی جهان.
۴. کمک بزرگ به احیای اقتصاد کشورهای در حال رشد.

۲۴ اسفند

واحد دوم پالایشگاه دوم تهران به ظرفیت ۱۰۰ هزار بشکه در روز با حضور شاه افتتاح شد.

۱۳۵۴ شمسی / ۱۹۷۵ میلادی

درآمد نفت، یک هزار و ۲۴۶ میلیارد و ۸۰۰ میلیون ریال

■ حدود ۹۰ درصد کل تولید نفت خام صادر شد.
■ نسبت درآمد نفت به درآمد ناخالص ملی کاهش یافت.
■ ساخت پالایشگاه خانگیران آغاز شد.
■ خط لوله‌های فراورده نفتی انشعابی کرج، ری ـ کن، ری ـ قزوین ـ رشت و همچنین، خط لوله نفت خام اهواز ـ ری احداث شد.
■ میزان گاز صادرشده به شوروی ۵ درصد افزایش یافت.
■ میزان مصرف گاز در کشور، در شهرهای اهواز، شیراز، اصفهان، تهران، قزوین، منجیل و مشهد ۱۶/۵ درصد نسبت به سال پیش از آن افزایش نشان داد.
■ واردات نفت خام کشورهای عضو بازار مشترک از ابتدای ژانویه تا پایان اکتبر سال ۱۹۷۵ م به این میزان کاهش یافت: فرانسه ۱۹/۹ درصد، انگلستان ۱۹/۶ درصد، هلند ۱۶/۹ درصد، آلمان ۱۴ درصد و دانمارک ۱۳/۴ درصد.
■ شرکت‌های شاهپور، کودشیمیایی ایران، پتروشیمی آبادان و شیمیایی خارگ وابسته به شرکت ملی صنایع پتروشیمی، نزدیک به ۱۴ میلیارد ریال، برابر ۲۰۰ میلیون دلار فروش داشتند که از این میزان حدود ۱/۳ میلیارد ریال فروش داخلی بود.
■ شرکت اسکو به جای شرکت‌های عامل کنسرسیوم، تأسیس شد.
■ شرکت ملی نفت ایران با مشارکت شرکت نفت انگلیس و شرکت فرعی استاندارد کالیفرنیا (Cevron) و شرکت «SAGA» نروژ، در یک مزایده بین‌المللی عملیات اکتشاف و تولید در فلات قاره غرب گرین لند برنده شد. در این قرارداد، امتیاز اکتشاف و بهره‌برداری در ۳ ناحیه گرین لند با دولت دانمارک به امضا

رسید. سهم شرکت ملی نفت ایران و هر یک از شرکت‌های سه‌گانهٔ نامبرده ۲۵ درصد بود.

■ یک شرکت نفت‌کش انگلیسی، چند نفت‌کش برای حمل نفت خام و چند نفت‌کش ویژهٔ حمل فراورده‌های نفتی به شرکت ملی نفت‌کش ایران فروخت. شرکت نفت‌کش انگلیسی همچنین برنامه‌ای برای آموزش افسران و ملوانان ایرانی تهیه و کلاس‌هایی برگزار کرد.

صدور گاز طبیعی ایران به آلمان غربی

شرکت ملی گاز ایران با شرکت‌های «Ruhrgas و Soviet Sojuz Gas Export» یک قرارداد مقدماتی برای تأمین و انتقال سالانه ۱۳ هزار میلیون (M^3) گاز طبیعی از ایران به جمهوری فدرال آلمان از راه شوروی منعقد کرد. این قرارداد از ابتدای سال ۱۹۸۱ م، به مدت ۲۰ سال آغاز شد.

۳۱ فروردین

اولین نفت‌کش بزرگ بین‌المللی ایران به نام «آذرپاد» با حضور منوچهر اقبال در خارگ بارگیری کرد. گنجایش این نفت‌کش ۲۳۰ هزار تن بود.

اردیبهشت

موافقت‌نامه تأسیس شرکت نفت و معدن ایران - سنگال امضا و مبادله شد. ایران و سنگال برای ساخت یک پالایشگاه همراه با یک مجتمع پتروشیمی ۲۰۰ میلیون دلاری، در ۳۵ کیلومتری داکار، در سنگال، بر اساس مشارکت ۵۰ درصدی توافق کردند.

۲۱ اردیبهشت

کنگره جهانی نفت در توکیو

نهمین کنگره جهانی نفت با حضور ۶ هزار شرکت‌کننده از ۶۸ کشور صادرکننده و مصرف‌کننده با سخنرانی ولیعهد ژاپن در توکیو افتتاح شد. منوچهر اقبال نیز به نمایندگی از کشورهای صادرکننده نفت در این کنگره سخنرانی کرد.

۲۳ اردیبهشت

شرکت ملی گاز، فیلم مستند «موج، مرجان و خارا» را در دانشگاه تربیت معلم به نمایش گذاشت.

۲۶ اردیبهشت

منوچهر اقبال در مدت اقامتش در توکیو با امپراتور، نخست‌وزیر و

اولین نفت‌کش بزرگ ایرانی

اولین نفت‌کش بین‌المللی ایران به نام «آذرپاد» در خارگ بارگیری کرد. گنجایش این نفت‌کش ۲۳۰ هزار تن بود.

وزرای امـور خارجـه، تجـارت، صنایـع بین‌الملـل ژاپـن دیـدار و دربـاره روابـط اقتصـادی و نفتـی ایـران و ژاپـن گفت‌وگـو کـرد.

خرداد

آگهـی پذیـرش دانشـجو در دانشـکدهٔ نفـت آبـادان (شـرایط و مـدارک لازم)

- دارا بودن مدرک قبولی ششم ریاضی
- داشـتن معـدل کل ۱۶ در سـیکل دوم دبیرسـتان معـدل ۱۶ بـه بـالا در امتحانـات کتبـی نهائـی سـال ششـم
- سـن داوطلـب هنـگام ثبـت نـام نبایـد از ۲۰ سـال تجـاوز کنـد (متولدیـن ۱۳۳۴ بـه بعـد)
- قبولی در امتحانات کتبی و مصاحبه حضوری
- سـپردن تعهـد خدمـت در شـرکت ملـی نفـت ایـران و صنایـع وابسـته، دو برابـر مـدت زمـان تحصیـل در دانشـکده پـس از خاتمـه تحصیـلات

تولید و صادرات ماهانه نفت خام ایران (ارقام بر حسب بشکه)

شرکت	تولید
شرکت ملی نفت ایران از مناطق نفت‌خیز	۱۳۷۷۷۳۸۹۰
نفت‌شاه	۳۰۱۹۸۰
شرکت نفت ایران پان امریکن (ایپاک)	۶۵۴۲۶۲۶
شرکت نفت ایران و ایتالیا (سیریپ)	۱۶۵۲۴۵۰
شرکت نفت لاوان (لاپکو)	۵۸۹۱۹۴۶
شرکت نفت بین‌المللی دریایی ایران (ایمینوکو)	۱۶۰۶۴۳۴
جمع کل	۱۵۳۷۶۹۳۲۶

۲۲ خرداد

اولیـن کلنـگ سـاخت پالایشـگاه تبریـز در مراسـمی بـا حضـور منوچهـر اقبـال بـه زمیـن زده شـد.

۸ تیر

اکتشاف و حفاری کوه آسماری

کوه آسماری پس از ۲۵ سال، به دست شرکت «خاص خدمات عملیات» دوباره حفاری شد. این‌بار، حفاری تا عمق ۴ هزار و ۲۰۰ متری و بررسی لایه کرتاسه ادامه داشت و تا طبقه نیریز بلوطی ادامه پیدا کرد و به عمق ۵۸۷ متری رسید.

نخستین‌بار، کوه آسماری در سال ۱۳۲۹ ش تا عمق ۴۲۶ متری حفاری شد، اما به دلیل وجود آب زیاد حفاری آن را متوقف کردند.

۱۰ تیر

تسهیلات موجود در میدان مارون ۵، افزایش یافت که شامل یک دستگاه تفکیک آزمایشی و ۲ دستگاه تفکیک بهره‌برداری، ۳ تلمبه گازسوز احتراق نوع «راستن» مدل ۱۷۵۰- TA، لوله تحویل ۲۴ اینچی که نفت را با تلمبه به مسافت ۲/۳ کیلومتر به داخل لوله اصلی می‌راند، نصب یک رشته سیم برق ۱۱ کیلوواتی از شعبه تقسیم نیروی مارون ۳، از جمله موارد این طرح توسعه‌ای بود.

۱۸ تیر

خط لوله تهران - تبریز احداث شد. این خط لوله ۶۰۶ کیلومتری در مرحله اول به وسیله تلمبه‌خانه که در ری تأسیس شد، با ظرفیت ۲۴ هزار بشکه فراورده به بهره‌برداری رسید.

مخازن تبریز به ظرفیتی معادل ۲۷۷ هزار بشکه بود. مقرر شد در مرحله دوم ساخت، ۴ تلمبه خانه در بین راه دایر شود که ظرفیت خط لوله را به ۸۷ هزار بشکه در روز می‌رساند.

مرداد

تأسیسات میدان نفتی پارسی،توسط شرکت خاص خدمات نفت ایران با ساخت تلمبه‌خانه در کرنج با تأسیسات نظارت از راه دور و واحد بهره‌برداری با ظرفیت ۱۵۰ هزار بشکه، تکمیل شد.

۹ مهر

نفت و مجلس

تعهد اعتبار سنوات آتی طرح «لوله‌کشی نفت»

کمیسیون بودجه مجلس شورای ملی تقاضای سازمان برنامه و بودجه را مورد رسیدگی قرار داده و به شرح زیر تصویب کرد: تعهد اعتبار فوق به استناد تبصره ۳ ماده ۲۰ قانون برنامه و بودجه کشور در جلسه روز چهارشنبه، نهم مهرماه ۱۳۵۴ شمسی، به

خط لوله تهران - تبریز احداث شد

این خط لوله ۶۰۶ کیلومتری در مرحله اول به وسیله تلمبه‌خانه که در ری تأسیس شد، با ظرفیت ۲۴ هزار بشکه فراورده به بهره‌برداری رسید.

تصویب کمیسیون بودجه مجلس شورای ملی رسید.
رئیس مجلس شورای ملی، عبدالله ریاضی

۲۱ مهر

قرارداد تأسیس پالایشگاه در کره جنوبی

شرکت ملی نفت ایران برای تأسیس یک پالایشگاه در کره جنوبی، با گروه صنعتی این کشور، قراردادی ۵۰ درصدی منعقد کرد که بر اساس آن، مقرر شد، پالایشگاهی با ظرفیت روزانه ۶۰ هزار بشکه (سالانه ۳ میلیون تن) در منطقهٔ آن سان (Onsan)، در ۴۰۰ کیلومتری جنوب شرقی سئول، ساخته و خوراک آن از نفت خام فلات قاره خلیج‌فارس تأمین شود. مجموع سرمایه‌گذاری در این طرح ۱۷۰ میلیون دلار برآورد شد.

۲۷ مهر

مجمع عمومی شرکت ملی نفت ایران با حضور نخست‌وزیر، منوچهر اقبال، وزیر کشور، وزیر نیرو، وزیر کار، وزیر مشاور و اعضای هیئت‌مدیره شرکت ملی نفت ایران در اداره مرکزی شرکت ملی نفت ایران برگزار شد. در این جلسه، بیلان و ترازنامه شرکت ملی نفت ایران به تصویب رسید.

۱۰ آبان

چاه شماره ۴۷ آغاجاری پس از ۱۲ روز فوران، آتش گرفت.

۱۷ آبان

وزیر نفت کویت برای مذاکره دربارهٔ مسائل نفتی خلیج‌فارس و تصمیمات اخیر اوپک، به تهران آمد.

۱۰ آذر

پل یولیس (Paul R.Jolles) وزیر مشاور در امور بازرگانی سوئیس و دکتر لوت ویلر(Leut Wller)، رئیس بانک مرکزی این کشور، با منوچهر اقبال دیدار کردند.

۱۲ آذر

کارخانه کربن بلاک اهواز با حضور شاه افتتاح شد.

۱۹ آذر

بزرگ‌ترین قرارداد گاز جهان برای احداث شاه‌لوله‌ای به طول ۶ هزار کیلومتر با ظرفیت انتقال ۲۵ میلیارد مترمکعب گاز به اروپا، بین ایران، فرانسه، اتریش، آلمان فدرال و شوروی در تهران به امضا رسید.

۲۶ آذر

صادرات نفت ایران ۳۵ درصد کاهش یافت.

۲۱ دی

ایران و ژاپن، قراردادی ۱/۸ میلیارد دلاری برای سرمایه‌گذاری در صنایع پتروشیمی و نفت امضا کردند.

۲۴ دی

■ شرکت ملی نفت اعلام کرد: «کنسرسیوم نفت در یک سال گذشته، روزانه ۷۴۰ هزار بشکه کمتر از میزان تعهد خود از ایران نفت خریده و ۱۵۰ میلیون دلار بابت هزینه سرمایه‌ای به ایران بدهکار است.»

■ تیم بسکتبال بانوان صنعت نفت در دور آخر مسابقات بسکتبال بانوان تهران بر تیم بانوان شاه پیروز و به لیگ سراسری ایران راه یافت.

۶ بهمن

به مناسبت چهاردهمین سالروز انقلاب شاه و ملت، کارگران صنعت نفت در حالی که عکس شاه و شعارهای میهنی در دست داشتند، در مقابل جایگاه ویژه در میدان شهیاد رژه رفتند.

۱۴ بهمن

مهمانی سالانه انجمن نفت با حضور ۲۴۰ نفر از اعضای انجمن در هتل رویال هیلتون تهران برگزار شد. در این مراسم که منوچهر اقبال و نخست‌وزیر دربارهٔ پیشرفت‌های صنعت نفت ایران سخنرانی کردند، دکتر اقبال خاطر نشان کرد: «از سال ۱۳۵۳ تا کنون، سهم ایران از کل تولید نفت در دنیا بیش از ۱۰/۶ درصد بود که معادل ۲۶/۷ درصد نفت تولیدشده در خاورمیانه و ۱۹/۵ درصد کشورهای صادرکننده نفت اوپک بوده است.»

۲۰ بهمن

یوسف احمد شیراوی، وزیر صنایع و خدمات بحرین، به تهران آمد و دربارهٔ مسائل نفتی با منوچهر اقبال مذاکره کرد.

۲۳ بهمن

آغاز حفاری چاه نفت به دست شرکت «توتال» در بندرعباس

۸ اسفند

فرح پهلوی به داکار، پایتخت سنگال، سفر کرد. در این سفر، سنگ بنای ساخت یک پالایشگاه با پشتیبانی ایران گذاشته شد.

۳۰ آذر

یک گروه تروریستی، به رهبری کارلوس، تروریست بین‌المللی، به ساختمان جلسات وزیران اوپک، در وین، حمله کردند و جمشید آموزگار، وزیر کشور ایران و شیخ احمد زکی یمانی، وزیر نفت عربستان سعودی و چند نفر دیگر از حاضران را به گروگان گرفتند. سپس، اعلامیه‌ای را به زبان فرانسه با امضای «بازوی انقلاب عرب» برای مقامات اتریشی فرستادند تا از رادیو اتریش پخش شود. آنان از دولت اتریش یک اتوبوس و یک هواپیما با سه خدمه خواستند. در ماجرای این گروگانگیری، یک پلیس، یک کارمند و یک عضو هیئت نفتی کشته شدند.

۱ دی

دولت اتریش تسلیم تروریست‌ها شد و خواسته‌های آنان را انجام داد. در پی این اقدام ۶ تروریست و ۴۳ گروگان با یک هواپیمای اتریشی از وین به الجزایر رفتند. پس از ۴۸ ساعت اسارت، اعضای گروگان‌گرفته‌شده در اوپک، از جمله جمشید آموزگار، وزیر کشور و نماینده ایران در این اجلاس، آزاد شدند. تروریست‌ها در ازای آزادکردن گروگان‌ها مبلغی هنگفت از کشورهای عضو اوپک اخاذی کردند.

۳۰ اسفند

مجموع دارایی انجمن نفت:

۳ میلیون و ۵۰۰ هزار ریال در بانک بازرگانی ایران شعبه نفت

۴ میلیون ریال اوراق قرضه در بانک ملی ایران

کارآموزان در آموزشگاه حرفه‌ای اهواز

۱۳۵۵ شمسی / ۱۹۷۶ میلادی

درآمد نفت، یک هزار و ۴۲۱ میلیارد و ۵۰۰ میلیون ریال

■ خط لوله‌های نفت خام مارون - اصفهان، اصفهان - ری و خط لوله‌های فراورده نفتی ری - اصفهان، ری - شاهرود - مشهد، امام تقی - تربت حیدریه و ری - قرچک احداث شد.

■ شبکه ارتباط بی‌سیم، به منظور استفاده در تعمیرات خطوط لوله و ایجاد ارتباط میان پالایشگاه‌های تبریز و اصفهان گسترش یافت. این شبکه با ظرفیت ۱۲۰ و ۳۰۰ کانال به همراه سیستم موبیل‌فون ویژهٔ خطوط لوله مارون - اصفهان، ری - تبریز و ری - ساری تنظیم شد.

■ ظرفیت ناوگان نفت‌کش‌های جهان ۳۵۳ میلیون تن است که از این میان ۰/۳ درصد به ایران اختصاص دارد.

■ صادرات نفت ایران ۲۶۳ میلیون تن اعلام شد که ۲۶/۹ درصد تولید نفت خاورمیانه را تشکیل می‌دهد.

■ پالایشگاه لاوان با ظرفیت روزانه ۲۰ هزار بشکه نفت کوره آغاز به کار کرد. ظرفیت اسمی این مجتمع ۱/۱۶ میلیون تن در سال و تولیدات آن شامل گاز مایع، نفت‌گاز، نفت کوره و نفت‌های صادراتی بود.

■ تولید گاز طبیعی در کشورهای عضو اوپک ۹۲ میلیارد مترمکعب، برابر ۶/۵ درصد از کل تولید جهانی بود.

■ تولید نفت اوپک ۱۱ میلیارد بشکه، برابر ۵۳ درصد از کل تولید جهان بود.

■ صادرات جهانی گاز طبیعی حدود ۱۳۱/۶ میلیارد مترمکعب و سهم کشورهای اوپک از این میزان ۱۵/۲ درصد بود. این شرایط، صادرات جهانی نفت ۱۰/۶ میلیارد بشکه بود که ۸۴ درصد آن به کشورهای عضو اوپک تعلق داشت.

■ تولید نفت کشور ۱۰ درصد و صادرات آن ۹/۱ درصد نسبت به سال قبل، افزایش نشان می‌داد.
■ به دستور شاه، مطالعهٔ مقدماتی برای ساخت شاه‌لوله سوم برای گازرسانی به غرب کشور آغاز شد.
■ فعالیت‌های بازاریابی شرکت ملی نفت ایران به انعقاد ۵۳ موافقت‌نامه با ۳۵ خریدار منجر شد که بر اساس آن ۵۵/۴ میلیون تن متریک نفت خام، برابر ۱۰ میلیون و ۸۵ هزار بشکه در روز صادر شد.
■ شرکت ملی نفت ایران موفق شد برای اولین‌بار صادرات مستقیم خود را به بیش از مرز یک میلیون بشکه در روز برساند. ارزش کل صادرات مستقیم برابر ۴/۶ میلیارد دلار بود.
■ ظرفیت نفت‌کش‌های شرکت ملی نفت‌کش ایران به بیش از یک میلیون و ۱۲۰ هزار تن رسید و گنجایش ناوگان نفت‌کش ایران در کمتر از دو سال، به میزان ۵ برابر افزایش یافت.
■ برای گسترش فعالیت‌های حمل‌ونقل دریایی نفت، موافقت‌نامه‌ای با شرکت کشتی‌رانی افریقای جنوبی منعقد شد و همچنین شرکت نفت‌کش «ساف ایران» تشکیل و در تهران به ثبت رسید.
■ شرکت ملی گاز ایران با ۶ درصد افزایش نسبت به سال پیش از آن، ۲ هزار و ۳۴۶ میلیون مترمکعب گاز طبیعی را در داخل کشور به فروش رساند.
■ با حفر ۱۸۳ حلقه چاه توسعه‌ای و تعمیراتی، میزان کل حفاری شرکت‌های نفتی کشور به ۴۷۳ هزار متر رسید.
■ میدان اردشیر با مشارکت شرکت ملی نفت ایران و شرکت «پان امریکن» به بهره‌برداری رسید.

افزایش فروش داخلی گاز
با ۶ درصد افزایش نسبت به سال پیش از آن، شرکت ملی گاز ایران ۲ هزار و ۳۴۶ میلیون مترمکعب گاز طبیعی را در داخل کشور به فروش رساند.

اردیبهشت

■ یک میدان گازی عظیم در تاقدیس پارس در ۸ کیلومتری بوشهر کشف شد. این میدان یکی از بزرگ‌ترین میدان‌های گازی جهان بود. ذخیره این میدان بین ۱۸۰ تا ۲۰۰ هزار میلیون فوت مکعب بود که کنسرسیوم بهره‌برداری از آن را آغاز کرد.
■ قراردادی بین ایران و شرکت ژاپنی «Showa Nissho-Iwi» در زمینه فروش نفت خام بسته شد. شرکت مزبور در سال ۱۳۵۴، روزانه حدود ۵ هزار بشکه نفت خام سنگین از ایران خریداری

می‌کرد. با امضای این قرارداد شرکت «Showa» توانست همین میزان نفت خام را با قیمت ۱۱/۴۰ و ۱۱/۶۲ دلار در هر بشکه بخرد. مدت اعتبار پرداخت هزینه نفت خام ۹۰ روز بود.

■ مقاوله‌نامه ساخت شاه‌لوله دوم گاز به طول هزار و ۴۴۰ کیلومتر از خوزستان به مرز شوروی با شرکت «اسنام پروجتی» ایتالیا و «سوفر گاز» فرانسه امضا شد که ایران از این طریق سالانه ۱۳/۴ میلیارد مترمکعب گاز را به شوروی منتقل کند. همچنین این شاه‌لوله توان انتقال ۱۰ میلیارد مترمکعب گاز به کرمانشاه، لرستان، همدان، زنجان، آذربایجان شرقی و غربی و کردستان را نیز خواهد داشت.

۷ اردیبهشت

لئوپولدسدار سنگو (Leopold Sedar Senghor)، رئیس‌جمهور سنگال، به دعوت شاه به ایران آمد و از تأسیسات صنعت نفت در خارگ بازدید کرد. ایران موافقت کرد که شهرکی در سنگال بسازد.

۸ اردیبهشت

یک قرارداد همکاری تحقیقاتی دوجانبه بین شرکت ملی نفت ایران و شرکت شل به مدت ۳ سال منعقد شد.

تولید ماهانه فراورده‌های پالایشگاهی کشور (بشکه)

پالایشگاه آبادان	۱۴,۰۶۰,۳۰۲
پالایشگاه تهران	۳,۲۹۲,۶۰۳
پالایشگاه شیراز	۱,۱۰۹,۸۳۱
پالایشگاه کرمانشاه	۵۷۴,۷۷۱
دستگاه تقطیر مسجدسلیمان	۳۶۲,۸۸۶
جمع کل	۱۹,۴۰۰,۳۹۳

۱۴ اردیبهشت

■ برخی مطبوعات امریکا نوشتند: «ایران در ازای نفت اسلحه می‌خرد.»

■ ۲۹ نفر از اعضای آکادمی امنیتی ترکیه، از تأسیسات پالایشگاه و

مجتمع پتروشیمی آبادان بازدید کردند.

۱۸ اردیبهشت

دولت امریکا اظهار کرد: «ایران تمایل دارد برای خرید اسلحه و لوازم دفاعی، به جای پرداخت پول، نفت بدهد.»

۲۲ اردیبهشت

وزیران دارایی و مسئولان نفت کشورهای عضو اوپک، تحت تدابیر امنیتی، نشست خود را در پاریس آغاز کردند.

۲۵ اردیبهشت

یک چاه نفت در بهبهان آتش گرفت که برای مهار آن از پیمانکار خارجی کمک گرفته شد.

خرداد

تزریق گاز به میدان هفتگل آغاز و تا پایان سال، ۶۶ میلیارد فوت مکعب از کلاهک گازی نفت‌سفید به این میدان تزریق شد.

۳۱ خرداد

ایران ۱۲۵ میلیون دلار از سهام شرکت «اکسیدنتال» را خرید. ایران در خرید سهام شرکت‌های نفتی جهان رتبه اول را داشت و همچنین شریک پالایشگاه‌های امریکا و انگلیس بود.

۲۴ مرداد

همایش جهانی زمین‌شناسان در سیدنی استرالیا برگزار شد که در آن ۱۹ نفر از اعضای انجمن نفت و کارمندان شرکت ملی نفت ایران و زمین‌شناسان مؤسسات دیگر در آن شرکت و ۴ مقاله ارائه کردند.

شهریور

نایب‌رئیس امور کنفرانس‌ها و کنگره‌های بین‌المللی شرکت ملی نفت، برای حضور در جلسه‌های برنامه‌ریزی دهمین کنگره جهانی نفت که قرار بود در سال ۱۳۵۸ ش برگزار شود، به بخارست سفر کرد.

۱۵ شهریور

منوچهر فرمانفرماییان اعلام کرد: «معاملهٔ دولت ایران برای اکتشاف نفت در دریای خزر از طریق شرکت اکسیدنتال به هم خورده و موضوع منتفی شده است.»

آبان

جمشید حق‌شنو به سمت مدیرعامل و قائم مقام شرکت نفت «توتال» ایران منصوب شد.

ساخت پالایشگاه در کره
ساخت پالایشگاه شرکت مختلط نفت ایران - کره در جنوب شرقی سئول، در نزدیکی شهر آن‌سان، آغاز شد.

۱۰ آبان
قراردادی در زمینه فروش نفت خام به کره بین شرکت ملی نفت ایران و شرکت نفت ایران - کره منعقد شد که طبق آن قرار بود به مدت ۱۵ سال، روزانه ۶۰ هزار بشکه نفت خام از میدان اردشیر، در فلات قاره ایران، برای تصفیه به پالایشگاه کره صادر شد.

۱۷ آبان
ساخت پالایشگاه شرکت مختلط نفت ایران - کره در جنوب شرقی سئول، در نزدیکی شهر آن‌سان، آغاز شد.

۲۵ آبان
شاه در یک مصاحبه مطبوعاتی گفت: «نفت ایران تا ۲۵ سال دیگر تمام می‌شود.»

آذر

مهدی پروا به سمت رئیس آموزش و سرپرستی شرکت ملی گاز ایران منصوب شد.

۱ آذر
اردشیر زاهدی اعلام کرد: «اوپک چاره‌ای جز افزایش قیمت نفت ندارد.»

۹ آذر
در منطقه قرارداد شرکت سوفیران اگوکو ۴ سازند گازی کشف شد که طبق قرارداد، عملیات حفاری در آنها به شرکت ملی نفت ایران واگذار شد. قرار بود گاز این میدان‌ها برای مصارف داخلی و صادرات مورد استفاده قرار گیرد.

۲۲ آذر
ساخت پالایشگاه اصفهان با دو واحد مستقل، هر یک به ظرفیت ۱۰۰ هزار بشکه در روز آغاز شد.

۲۷ آذر
در گردهمایی نمایندگان عضو اوپک در دوحه، پایتخت قطر، ایران و ده کشور دیگر، بهای نفت خود را ۱۰/۵ درصد افزایش دادند و ۶ ماه بعد نیز ۵ درصد دیگر بر آن افزودند. این در حالی بود که عربستان سعودی و ابوظبی فقط ۵ درصد از این میزان افزایش را پذیرفتند.

۲۸ آذر

رکورد جدید در تاریخ حفاری
طی ۱۱ ماه، در ۱۱۱ چاه توسعه‌ای و ۱۴ چاه اکتشافی ۳۰۰ هزار

متر حفاری صورت گرفت که کمترین آنها به عمق ۶۶۰ متر برای تزریق گاز و بیشترین آن مربوط به چاه شماره ۱۴۰ آغاجاری تا عمق ۵ هزار و ۵۰۳ متری بود.

دی

■ ساخت تأسیسات بهره‌برداری از منابع نفت جزیره سیری در فلات قاره، شامل ۳ مخزن بزرگ نفتی، ۲ اسکله و ۳ خط لوله به طول ۲۳ کیلومتر و همچنین ساخت رستوران و اقامتگاه کارکنان به شرکت‌های پیمانکاری «اراپ» و «سوفیران» سپرده شد.

۸ دی

رکورد جدید تصفیه و تولید فراورده در پالایشگاه آبادان

نفت خام	۱۴ میلیون و ۵۵۲ هزار و ۷۹۰ بشکه
قیر	۳۲۵ هزار و ۸۱۹ بشکه
گاز مایع	۱۹۳ هزار و ۲۶۰

۵۰ درصد از ظرفیت تولید پالایشگاه به مصرف داخلی کشور رسید.

۱۵ دی

اداره کل گمرک اعلام کرد: «در سال گذشته، جمع صادرات مواد نفتی و غیرنفتی ایران مبلغ یک تریلیون و ۳۰۷ میلیارد و ۴۸۱ میلیون ریال بود که از این مبلغ ۴۰ میلیارد و ۷۲۲ میلیون ریال آن، برابر ۳/۱۱ درصد کل صادرات مربوط به کالاهای صنعتی و سنتی و بقیه مربوط به نفت بوده است.»

۲۳ دی

قرارداد بزرگ اقتصادی - صنعتی بین ایران و انگلیس منعقد شد. به موجب این قرارداد، دولت انگلستان در صنایع خودروسازی، برقی‌کردن راه‌آهن و احداث ناوشکن نفت‌کش، مونتاژ تراکتور و موتور دیزل در ایران سرمایه‌گذاری کرد. اعلام شد، در سال گذشته یک میلیارد دلار کالا از انگلستان وارد شد و صادرات غیر نفتی ایران ۱۴ میلیون دلار بود.

۲۵ دی

سازمان برنامه اعلام کرد که صادرات مستقیم و غیرمستقیم نفت ایران، کاهش یافته و به روزانه ۳ میلیون و ۵۰۰ هزار بشکه نفت رسیده است.

۲ بهمن

عزت سلیمان، سفیر مصر، از تأسیسات نفتی در اهواز، آبادان و خارگ دیدن کرد.

افزایش مصرف انرژی

دو میلیون و ۵۰۰ هزار مترمکعب فراورده نفتی شامل بنزین و انواع نفت در دی‌ماه سال ۱۳۵۵ به مصرف داخلی رسید.

اسفند

■ مجتمع پتروشیمی ایران ـ نیپون، در بندر شاهپور، با حضور شاه افتتاح شد. این مجتمع، سالانه ۲۴ هزار تن انیدرید فتالیک و ۴۰ هزار تن ماده نرم‌کننده پلاستیک از نوع DOP تولید می‌کرد.

■ طرح گسترش کارخانه لوله‌سازی به دست شاه افتتاح و ظرفیت آن از ۲۰۰ هزار تن به ۵۰۰ هزار تن در سال و قطر لوله‌های آن به ۵۶ اینچ افزایش یافت.

۲ اسفند

وینوگرادف (Vinogradov)، سفیر جدید شوروی در ایران، با منوچهر اقبال دیدار کرد.

۱۴ اسفند

دومین همایش زمین‌شناسی ایران در اداره مرکزی شرکت ملی نفت ایران برگزار شد. زمین‌شناسان شرکت ملی نفت ایران، شرکت‌های نفتی وابسته به سازمان زمین‌شناسی، شرکت ملی ذوب‌آهن و دانشگاه‌های مختلف ایران ۲۸ مقاله علمی در زمینه ژئوفیزیک و زمین‌شناسی در این همایش ارائه دادند.

۱۹ اسفند

شاه به همراه منوچهر اقبال از پیشرفت‌های عمرانی و صنعتی خوزستان بازدید و چند واحد صنعتی نفت را نیز افتتاح کرد.

۲۲ اسفند

طرح توسعه کارخانه لوله‌سازی اهواز به بهره‌برداری رسید.

۲۳ اسفند

دستگاه تقطیر نفت پالایشگاه لاوان با ظرفیت روزانه ۲۰ هزار بشکه به منظور عرضه در بازارهای جهانی، با حضور شاه افتتاح شد. هزینه اولیه راه‌اندازی این مجتمع پالایش، یک میلیارد و ۳۰۰ میلیون ریال بود.

نفت و سیاست خارجی

در پی ناتوانی مالی دولت ترکیه برای خرید نفت، ایران به طور موقت به ترکیه نفت فروخت و در مقابل کالا وارد کرد.

محمد یگانه، وزیر مشاور، در خاطرات خود می‌گوید: «وقتی دیدیم وضع ترکیه از نظر ارزی خیلی بد شده و گرفتاری خیلی شدیدی دارند، خودمان را موظف دانستیم با همسایه‌مان همکاری و به او کمک کنیم. ما مطالعه کردیم، دیدیم اینها تقریباً هفتاد، هشتاد درصد درآمدی را که از طریق صادرات به دست می‌آورند، صرف خرید نفت می‌شود، ما هم ظرفیت تولید زیادی داشتیم، دیدیم می‌توانیم یکی، دو میلیون تن بیشتر تولید کنیم و بدهیم به اینها. من به شاه گفتم، شاه گفتند فکر خوبی است. سفیرشان را خواستم و موضوع را گفتم. بلافاصله، وزیر برنامه‌شان را فرستادند ایران. ما از این طریق به ترکیه کمک کردیم که یک مقدار نفت بدهیم، در مقابلش کالا بخریم. این کالا را هم در عرض پنج سال بخریم و سیمان، گوشت، گندم و از این قبیل کالاها بگیریم.»

آبادان، بزرگ‌ترین پالایشگاه جهان

پالایشگاه آبادان، یکی از بزرگ‌ترین پالایشگاه‌های جهان، با فعالیت ۲۸ هزار کارگر و کارمند، روزانه ۴۶۰ هزار بشکه نفت خام تصفیه می‌کرد. روزانه ۱۳۰ میلیون فوت مکعب گاز به این پالایشگاه تزریق می‌شد.

۱۳۵۶ شمسی / ۱۹۷۷ میلادی

درآمد نفت، یک هزار و ۴۹۷ میلیارد و ۸۰۰ میلیون ریال

■ خط لوله‌های فراورده نفتی انشعابی از مرکز انتقال نفت نائین به انبار نفت نائین، شاهرود - علی‌آباد - گرگان - گنبد و همچنین سه رشته خط لوله‌های فراورده نفتی از مرکز انتقال نفت یزد به انبار نفت یزد احداث شد.

■ از سال ۱۳۵۳، میانگین سالانه درآمد نفت ۷۲/۳ درصد افزایش یافت.

■ بودجه کل کشور به ۲/۴ هزار میلیارد ریال رسید و نسبت به رقم مشابه در سال ۱۳۴۹ حدود ۶ برابر شد.

■ کل ذخایر نفت و گاز جهان به ترتیب ۶/۴۱۹ میلیارد بشکه و ۶۵/۸۸۱ تریلیون مترمکعب اعلام شد. از این میزان، حدود ۴۳۸ میلیارد بشکه نفت و ۲۲ تریلیون مترمکعب گاز را کشورهای عضو اوپک تولید می‌کردند.

■ قیمت گاز صادراتی ایران به شوروی به ۷۶ سنت رسید که در مقایسه با سال ۱۳۵۰، حدود ۳۰۰ درصد افزایش داشت.

■ مصرف نفت سفید کاهش یافت و به ۲۰/۵ درصد از مجموع فراورده‌های نفتی رسید.

■ صادرات فراورده‌های نفتی: روزانه ۲۱۲ هزار بشکه

■ ظرفیت پالایشگاه آبادان: ۲۸/۴ میلیون تن

■ مصرف گاز مایع: ۲/۸ درصد مجموع فراورده‌های نفتی

■ مصرف نفت‌گاز: ۳۱ درصد

■ مصرف نفت کوره: ۲۱ درصد

■ تعداد وسایل نقلیه: ۱/۶ میلیون دستگاه

۶ فروردین

■ نرخ بنزین سوپر هر لیتر ۲/۵ ریال و بنزین معمولی هر لیتر ۲

ریـال افزایـش یافـت.

■در تبریـز، ۷۲۰ هـزار لیتـر بنزیـن فروختـه شـد. در اصفهـان نیـز، مـردم بـا گالـن و پیت‌هـای حلبـی بـه جایگاه‌هـای فـروش بنزیـن هجـوم بردنـد تـا بنزیـن بخرنـد. فروشـندگان بنزیـن گفتنـد کـه طـی ۸ سـاعت، بـه انـدازه یـک هفتـه بنزیـن فروختنـد.

۷ فروردین

■طـرح افزایـش نـرخ بنزیـن و دیگـر مـواد نفتـی بـه اجـرا درآمـد و بـر اسـاس آن، بنزیـن سـوپر هـر لیتـر ۱۰ ریـال و بنزیـن عـادی هـر لیتـر ۸ ریـال فروختـه شـد. همچنیـن تصویـب شـد کـه هـر سـال ۲ ریـال بـه ایـن نـرخ افـزوده شـود.

■مالـکان خودروهـای عمومـی و تاکسـی، از ایـن تاریـخ بـا کارت مالکیـت و مراجعـه بـه مناطـق یازده‌گانـه راهنمایـی و رانندگـی، دفترچـه کوپـن دوازده‌ماهـه دریافـت کردنـد.

۱۸ فروردین

تاکسـی‌ها و کرایه‌هـای پـلاک نارنجـی تـا آخـر فروردین‌مـاه و صاحبـان وانتبـار تـا سـیزده فروردیـن کوپـن مابه‌التفـاوت قیمـت بنزیـن را دریافـت کردنـد.

۲۹ فروردین

اطلاعیه دانشکده نفت آبادان

داوطلبـان ۴ رشـته دانشـکده نفـت آبـادان فقـط تـا ۱۸ خـرداد امسـال فرصـت دارنـد درخواسـت خـود را بـرای اخـذ درخواسـت‌نامه شـرکت در امتحان‌هـای ورودی و مصاحبـه حضـوری بـه کمیتـه پذیـرش ارسـال کننـد. میانگیـن معـدل دوره دوم دبیرسـتان بایـد از ۱۵ بیشـتر و میانگیـن نمره‌هـای دروس فیزیـک، شـیمی، مکانیـک، ریاضیـات (جبـر، هندسـه، مثلثـات) امتحانـات نهائـی ششـم متوسـطه نبایـد از ۱۶ کمتـر باشـد.

اردیبهشت

صـادرات مسـتقیم نفـت ایـران از ۲ میلیـون بشـکه در روز فراتـر رفـت و بـه ۲ میلیـون و ۲۲۴ هـزار بشـکه رسـید.

۴ اردیبهشت

وزارت نیـرو سـاخت ۴۰ نیـروگاه گازی بـرای افزایـش تولیـد بـرق در

افزایـش نـرخ بنزیـن و مـواد نفتـی

طـرح افزایـش نـرخ بنزیـن و دیگـر مـواد نفتـی بـه اجـرا درآمـد و بـر اسـاس آن، بنزیـن سـوپر هـر لیتـر ۱۰ ریـال و بنزیـن عـادی هـر لیتـر ۸ ریـال فروختـه شـد. همچنیـن تصویـب شـد کـه هـر سـال ۲ ریـال بـه ایـن نـرخ افـزوده شـود. در پـی اجـرای ایـن طـرح مالـکان خودروهـای عمومـی و تاکسـی، دفترچـه کوپـن دوازده‌ماهـه دریافـت کردنـد.

کشـور را آغـاز کـرد کـه بـه ایـن ترتیـب، تعـداد نیروگاه‌هـای گازی کشـور بـه ۷۲ می‌رسـید. مقـرر شـد، ایـن نیروگاه‌هـا در بندرعبـاس، یـزد، چابهـار، سرچشـمه، سـبزوار، ری، اهـواز، کرمانشـاه، رشـت، تبریـز، بوشـهر، اصفهـان، تهـران (فرح‌آبـاد)، لوشـان (رشـت)، شـاهی و مشـهد سـاخته شـود.

۵ اردیبهشت

پرویـز مینـا، مدیـر امـور خارجـی شـرکت ملـی نفـت ایـران، اظهـار کـرد: «ایـران می‌خواهـد سـالی یـک میلیـارد دلار نفـت بـه برزیـل صـادر و در عـوض از آن کشـور کالا وارد کنـد.» او در ادامـه افـزود: «از پیشـنهاد کارتر بـرای کاهـش مصـرف نفـت اسـتقبال کنیـم و معتقدیـم کـه قیمـت نفـت بایـد بشـکه‌ای ۲۰ دلار باشـد.»

۱۸ اردیبهشت

اساسـنامه شـرکت ملـی نفـت ایـران در مجلـس شـورای ملـی تصویـب و بـه مجلـس سـنا ارسـال شـد.

۲۰ اردیبهشت

نورمـان فیلـک (Norman Fileck)، اقتصـاددان و نایب‌رئیـس بانـک مرکـزی امریـکا، بـه مطبوعـات گفـت: «بعـد از سـال ۱۹۷۳، صـادرات امریـکا بـه کشـورهای عضـو اوپـک تقریبـاً ۲۵۰ درصـد افزایـش داشـته اسـت.»

۲۲ اردیبهشت

ایران و بلوک شرق

نماینـده بازرگانـی شـوروی در ایـران گفـت: «شـوروی رقیـب نفتـی ایـران نیسـت، بلکـه بـه نفـت ایـران نیـاز دارد.» او همچنیـن اضافـه کـرد: «شـوروی بـرای خریـد نفـت، پیشـنهادهایی بـه ایـران داده اسـت.»

۲۸ اردیبهشت

امیـر عبـاس هویـدا، نخسـت‌وزیر، در ضیافـت سـالانه انجمـن نفـت ایـران گفـت: «در سیاسـت‌های نفتـی ایـران، منافـع بشـریت محفـوظ اسـت.» همچنیـن، منوچهـر اقبـال در ایـن ضیافـت گـزارش داد: «صنعـت نفـت ایـران در سـال گذشـته موفـق بـه حفـر ۳۸ حلقـه چـاه اکتشـافی، کشـف ۳ میـدان نفتـی و ۵ میـدان گازی شـده و مطالعـات مقدمـات احـداث شـاه‌لوله سـوم گازی از جنـوب بـه مناطـق غربـی کشـور نیـز آغـاز شـده اسـت.»

۳ خرداد

■ بر اساس قرارداد منعقدشده میان نمایندگان کارگران صنعت نفت (شرکت ملی نفت ایران، شرکت ملی گاز و شرکت ملی صنایع پتروشیمی) با نمایندگان شرکت ملی نفت ایران، دستمزد کارگران ۱۶/۶ درصد و مزایای آنها ۵/۵ درصد افزایش یافت.

■ مطبوعات نوشتند: «بخش بازاریابی و فروش شرکت ملی نفت قدرتمندتر می‌شود.»

■ شرکت نفت برای اولین‌بار صادرات مستقیم خود را به بالاتر از مرز یک میلیون بشکه در روز رساند. انتظار می‌رفت در این سال صادرات مستقیم نفت ایران به بیش از ۷ میلیارد دلار، یعنی یک‌سوم درآمد کل نفت ایران، برسد. دو سوم دیگر از سوی شرکت‌های عضو کنسرسیوم (اسکو) صادر شد.

۷ خرداد

کمیسیون امور اقتصادی و دارایی سنا اساس‌نامه شرکت ملی نفت ایران را بررسی کرد و به سبب تغییراتی که در آن داده شده بود، لایحه پس از تصویب مجدد به مجلس شورای ملی فرستاده شد.

۱۰ خرداد

تا پایان امسال ۲۰ هزار واحد مسکونی و تجاری شمال تهران لوله‌کشی گاز خواهد شد. این طرح ۵۰ درصد مجموع انشعاباتی است که در مرحله لوله کشی گاز خانگی به شمال تهران داده خواهد شد.

۱۳ خرداد

جمشید آموزگار، رئیس هیئت نمایندگی تهران، در کنفرانس شمال و جنوب در پاریس گفت: «افزایش تدریجی قیمت نفت در اوپک، هم برای جبران تورم کالاهای خریداری‌شده از بازار غربی و هم برای نجات جهان در پایان قرن کنونی و کمک به تلاش کشورها برای پیداکردن انرژی است.»

۱۷ خرداد

نفت و مجلس

اساس‌نامه شرکت ملی نفت ایران در مجلس شورای ملی تصویب

افزایش سرمایه شرکت ملی نفت

اساس‌نامه شرکت ملی نفت ایران در مجلس شورای ملی تصویب شد و سرمایه شرکت ملی نفت ایران که یک میلیارد تومان بود با تصویب اساس‌نامه جدید تا ۱۰ میلیارد تومان افزایش یافت.

شد. این اساس‌نامه سه فصل داشت: فصل اول شامل ۳ ماده، با موضوع کلیات و سرمایه؛ فصل دوم دربرگیرنده ۱۲ ماده، با موضوع وظایف حقوق و اختیارات شرکت؛ فصل سوم، شامل ۵۱ ماده با موضوع قانون ارکان شرکت.

سرمایه شرکت ملی نفت ایران یک میلیارد تومان بود که با تصویب اساس‌نامه جدید تا ۱۰ میلیارد تومان افزایش یافت.

۲۵ خرداد

■ شرکت ملی پتروشیمی اعلام کرد، به علت کمبود برق شبکه منطقه‌ای و منظم نبودن آن در خوزستان، بعضی از واحدهای تولیدی شرکت پتروشیمی آبادان تعطیل شد. این پتروشیمی حدود ۱۵ مگاوات مصرف برق داشت.

■ جلسه‌ای برای بررسی تدوین کتابی درباره صنعت نفت ایران با حضور امیرعباس هویدا در مرکز پژوهش و نشر فرهنگ سیاسی دودمان پهلوی تشکیل شد.

تیر

سرعت برنامه لوله‌کشی گاز در تهران به دلیل مشکلات ترافیکی کاهش یافت.

۵ تیر

طبق برنامه ششم عمرانی کشور که در سال ۱۳۵۷ اجرا شد، شرکت پتروشیمی با سرمایه‌ای بالغ بر ۳ میلیارد و ۵۰۰ میلیون دلار به منظور توسعه صنعت پتروشیمی، سرمایه‌گذاری کرد که بر این اساس، مجموع سرمایه‌گذاری ایران در پتروشیمی به حدود ۷ میلیارد دلار رسید.

۸ تیر

■ شرکت پیمانکاری سهامی خاص خدمات که حوزه فعالیتش در زمینه اکتشاف و استخراج نفت در جنوب بود، تصمیم گرفت تشکیلات شرکت خود را از تهران به جنوب منتقل کند.

■ چند کشور صادرکننده نفت در اوپک از جمله الجزایر، اکوادور، گابون، اندونزی، ایران، کویت، نیجریه، قطر و ونزوئلا، اعلام کردند که از افزایش ۵ درصدی قیمت نفت منصرف شدند. لیبی و عراق در این تصمیم شرکت نداشتند.

۱۵ تیر

مقدمات اجرای طرح تزریق گاز به چاه‌های نفت جنوب کشور، به ویژه در شهرها و مناطق اهواز، گچساران، آغاجاری، مارون، پازنان و هفتگل فراهم شد. هزینه انجام این طرح، بیش از ۵۰۰ میلیون دلار اعلام شد.

۲۱ تیر

در کنفرانس وزرای اوپک، نمایندگان ایران و عربستان اظهار امیدواری کردند که قیمت نفت در سال میلادی بعد، ثابت بماند. این اجلاس در استکهلم برگزار شد.

۲۴ تیر

جمشید آموزگار در یک مصاحبه تلویزیونی در آلمان گفت: «در وضعیت کنونی، امکان افزایش قیمت نفت محدود است و اگر نقطه عطفی در اقتصاد جهانی پیدا نشود، افزایش بهای نفت اشتباه است.»

۵ مرداد

یک قرارداد نفتی بین ایران و افغانستان به منظور صدور ۱۱۰ هزار تن مواد نفتی از ایران به افغانستان در کابل امضا شد.

۹ مرداد

در نیویورک اعلام شد که شرکت ملی نفت ایران سودآورترین شرکت صنعتی جهان است.

۲۵ مرداد

ظرفیت پالایشگاه آبادان به عنوان بزرگ‌ترین پالایشگاه صادراتی جهان، به ۶۰۰ هزار بشکه در روز خواهد رسید.

۱۵ مهر

حمید طاهری سخنگوی سازمان اوپک اعلام کرد: «اولین و بزرگ‌ترین سمینار نفتی با عنوان فعالیت‌های فعلی و آینده شرکت‌های ملی نفت جهان با حضور ۱۸۰ متخصص از کشورهای عضو اوپک، جهان صنعتی و سایر کشورهای در حال رشد، روز دوشنبه در وین گشایش می‌یابد.»

۱۸ مهر

عملیات اکتشاف و استخراج در استان‌های خراسان، فارس، سیستان

و بلوچستان، کردستان و کوه نمک قم در استان مرکزی و بخشی از سلسله جبال زاگرس آغاز شد.

۱۹ مهر

ساخت کارخانه‌های ۹۰۰ و ۱۰۰۰ در منطقه پازنان آغاجاری به دست شرکت ملی نفت ایران به ترتیب، ۷۵ و ۲۵ درصد پیشرفت کرد. کارخانه ۹۰۰ با گنجایش ۱۵۰۰ فوت مکعب استاندارد گاز در روز، یکی از بزرگ‌ترین کارخانه‌های گاز مایع جهان بود.

۷ آبان

ایران و بلوک شرق

ایران تصمیم گرفت، بهای گاز صادراتی خود را به شوروی افزایش دهد. میزان گاز صادراتی ایران به شوروی بیش از ۱۰ میلیارد مترمکعب و بهای آن در حدود ۲۰۰ میلیون دلار بود. هیئتی از مقامات شوروی نیز برای توافق دربارهٔ قیمت جدید به تهران آمدند.

۸ آبان

مخزن حرارتی پالایشگاه آبادان که تولید آن بنزین معمولی بود، منفجر شد. در زمان انفجار، کارگران و تکنیسین‌ها در پالایشگاه مشغول کار بودند که تعدادی از آنها مجروح شدند. این آتش‌سوزی هنگامی رخ داد که ظرفیت پالایشگاه از ۴۵۰ هزار بشکه در روز به ۶۰۰ هزار بشکه رسیده و قرار بود بهره‌برداری از آن در ۱۵ آبان آغاز شود. آتش ساعت ۱۱:۳۰ دقیقه خاموش شد.

۲۳ آبان

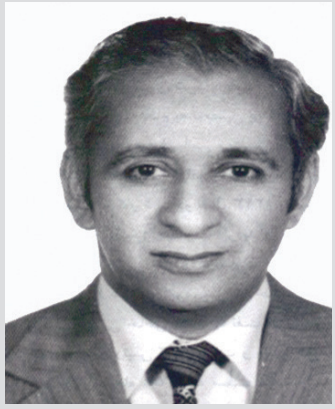
پنجمین اجلاس کمیته گاز اوپک به پایان رسید. در اولین جلسه این اجلاس، محسن شیرازی، مدیر برنامه‌ریزی، پخش و فروش شرکت ملی گاز ایران، بار دیگر رئیس کمیته گاز اوپک شد. در این اجلاس، موضوع صدور گاز طبیعی از طریق خط لوله و گاز مایع ال. پی. جی از کشورهای عضو اوپک به بازارهای جهان بررسی شد.

۲۴ آبان

چاه نفتی دهلران به بهره‌برداری رسید. از این چاه روزانه ۵۵ هزار بشکه نفت استخراج می‌شد.

۲۶ آبان

شاه اعلام کرد: «با توجه به وضعیت اقتصاد جهان، ایران با ثبات

جهانگیر رئوفی

در سال ۱۳۰۹ ش در قزوین به دنیا آمد.مدیر مناطق نفت‌خیز طی سال‌های ۱۳۵۷ تا ۱۳۵۸ بود. در سال ۱۳۲۷به دانشکده نفت آبادان راه یافت و موفق به کسب بورس تحصیلی در دانشگاه بیرمنگام انگلستان شد. سال ۱۳۳۳ لیسانس خود را از دانشگاه بیرمنگام در رشته مهندسی نفت گرفت. پس از بازگشت به ایران، در اداره بهره‌برداری شرکت نفت در آغاجاری مشغول به کار شد و به مرور در مسئولیت‌های مهم‌تری، انجام وظیفه کرد. از آذر ۱۳۵۶ تا اواسط ۱۳۵۷ نایب رئیس هیئت‌مدیره شرکت سهامی خاص خدمات نفت ایران بود .

قیمت نفت در سال آینده موافقت خواهد کرد.»

۲۷ آبان

شاه در پایان دومین دور مذاکرات خود با رئیس‌جمهور فرانسه در کاخ الیزه به خبرنگاران گفت: «ایران می‌تواند سهم تولید نفتی خود را تا ۶ میلیون بشکه در روز افزایش دهد و عربستان سعودی می‌تواند بین ۱۰ تا ۲۰ میلیون بشکه تولید داشته باشد.»

آذر

مقرر شد، یک گردهمایی یک‌روزه برای تبدیل نفت کوره به فراورده‌های سبک‌تر برگزار شود.

۴ آذر

منوچهر اقبال در ۶۸ سالگی در اثر سکته قلبی در تهران درگذشت.

روز ۵ آذر مراسم تشییع پیکر منوچهر اقبال از مسجد عالی سپهسالار با تشریفات خاص برگزار شد.

دی

با وجود یک میلیون و ۲۰۰ هزار خودرو در تهران، فقط ۱۰۹ جایگاه فروش بنزین در این شهر وجود داشت. گرانی بیش از حد زمین مانعی برای سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در ساخت پمپ بنزین بود.

بهمن

■ مدت‌زمان لوله‌کشی گاز تهران که قرار بود ۱۵ سال باشد، به ۱۰ سال تقلیل پیدا کرد. در این مدت، به ۳۰۰ هزار واحد مسکونی در شمال تهران در داخل محدوده و شهرک‌های خارج محدوده انشعاب گاز داده شد.

■ در سال گذشته میلادی صادرات نفتی ایران حدود ۵/۵ درصد کاهش داشت، این در حالی بود که درآمد نفتی ایران بالغ بر یک میلیارد دلار افزایش داشت.

■ با ۳ سال تأخیر، صدها کیلومتر لوله گاز زیر خیابان‌های تهران احداث شد. شرکت ملی گاز ۹۰ درصد از برنامه لوله‌کشی گاز شمال تهران را به پایان رساند.

۲۳ بهمن

■ مقرر شد از سال ۱۳۵۷ در تهران بنزین بدون سرب توزیع شود. سال ۱۳۵۵، بیش از ۲۴۰ هزار کیلو سرب هوای تهران را آلوده

ایران و بلوک شرق

بر اساس پروتکل جدید همکاری اقتصادی بین ایران و شوروی که روز ۲۶ آذرماه ۱۳۵۶ با حضور محمد یگانه، وزیر امور اقتصاد و دارایی ایران در مسکو امضا شد، ایران در مقابل خرید کارخانه ریخته‌گری، آهنگری ماشین‌کاری و کارخانه ماشین‌آلات معدنی، نفت و گاز به شوروی فروخت.

کـرد.

■ کل تولیـد نفـت خـام ایـران در بهمن‌مـاه ۵/۲ میلیـون بشـکه در روز بـود کـه نسـبت بـه مـاه پیـش از آن ۱۸ درصـد کاهـش داشـت.

۲۶ بهمن

بـا اجـازه شـاه، فـرخ نجم‌آبـادی بـه سـمت قائم‌مقـام رئیـس هیئت‌مدیـره و مدیـر امـور فنـی شـرکت ملـی نفـت و همچنیـن حسـنعلی مهران به سـمت مدیـر امـور اقتصـادی و بازرگانـی شـرکت ملـی نفـت منصوب شـدند.

۲۹ بهمن

نفت و مجلس

کمیسـیون بودجـه مجلـس شـورای ملـی اعتبـارات شـرکت ملـی نفـت ایـران و سـازمان‌های وابسـته بـه آن را بررسـی و تصویـب کـرد.

هوشـنگ انصـاری، رئیـس هیئت‌مدیـره و مدیرعامـل اعتبـارات شـرکت ملـی نفـت ایـران اظهـار کـرد: «میـزان ذخایـر شناخته‌شـده ایـران تقریبـاً ۶۰ میلیـارد بشـکه اسـت... طبـق اوامـر شـاه، بایـد در مصـرف نفـت صرفه‌جویـی شـود. برنامـه کم‌نظیـر و وسـیعی بـرای تولیـد انـرژی اتمـی داریـم کـه بـا اجرائی‌کـردن آن تـا بیسـت سـال دیگـر انـرژی اتمـی ۱۳ درصـد و گاز ۳۳ درصـد انـرژی مـورد نیـاز کشـور را تأمیـن خواهـد کـرد. مصـرف سـوخت مایـع در حـال حاضـر ۵۸۰ هـزار بشـکه در روز اسـت کـه بـه ۲ میلیـون بشـکه خواهـد رسـید... تعـداد جایگاه‌هـای فـروش بنزیـن کـم اسـت و اقداماتـی گسـترده و مـدرن بـرای آن انجـام داده می‌شـود... در حـال حاضـر، در برابـر ۳۷ هـزار کارمنـد و کارگـر شـرکت ملـی نفـت فقـط چنـد نفـر خارجـی در سیسـتم مشـغول فعالیـت هسـتند.»

باقـر مسـتوفی، مدیرعامـل شـرکت سـهامی پتروشـیمی و مصدقـی، مدیرعامـل گاز ایـران نیـز فعالیت‌هـای ایـن دو شـرکت را شـرح دادنـد. مصدقـی گفـت: «برنامـه احـداث خـط لولـه دوم گاز از اول فروردیـن آغـاز شـده کـه تـا ۳ سـال دیگـر بـه بهره‌بـرداری می‌رسـد... مـا در طـی ۳ سـال در تهـران ۳۰۰ کیلومتـر لولـه کشـیدیم و در مشـهد، اصفهـان و شـیراز نیـز فعالیـت خـود را آغـاز کرده‌ایـم... امـروز، در سراسـر کشـور ۳ میلیـون خانـوار مصرف‌کننـدهٔ گاز داریـم کـه یـک میلیـون آنهـا سـاکن تهـران هسـتند.»

۳۰ بهمن

برنامه لوله‌کشی گاز مناطق تهران

مناطـق ۶ و ۷ تـا پایـان شـش‌ماهه اول سـال ۱۳۵۷؛ مناطـق ۱ و ۲ تـا پایـان سـال ۱۳۵۷؛ منطقـه ۸ تـا پایـان سـال ۱۳۵۸؛ مناطـق ۳، ۴ و ۵ تـا پایـان نیمـه اول سـال ۱۳۵۹؛ مناطـق ۹، ۱۰، ۱۱ و ۱۳ تـا آخـر سـال ۱۳۶۰؛ منطقـه ۱۴ تـا آخـر نیمـه اول سـال ۱۳۶۱؛ منطقـه ۱۵ تـا پایـان سـال ۱۳۶۳؛ «شهسـتان پهلـوی» در آخـر سـال ۱۳۶۴؛ منطقـه ۱۶ در آخـر سـال ۱۳۶۵ و منطقـه ۱۷ در آخـر سـال ۱۳۶۶، (پایـان سـال دهـم). شـرکت ملـی گاز تـا ایـن تاریـخ، ۱۹ هـزار و ۹۸ انشـعاب گاز داده بـود کـه تعـدادی از آنهـا در جنـوب شـهر (کـوی نهـم آبـان، علی‌آبـاد، نازی‌آبـاد) و تعـداد اندکـی در کـوی گیشـا، امیرآبـاد، جـردن، آریامهـر و جمشـیدآباد بـود کـه در ایـن نواحـی ۸ هـزار و ۳۶۴ مصرف‌کننـده گاز وجـود داشـت.

اسفند

۱ اسفند

فـرخ نجم‌آبـادی، قائم‌مقـام رئیـس هیئت‌مدیـره و امـور فنـی شـرکت ملـی نفـت در زمینـهٔ «تولیـد فـولاد از طریـق احیـای مسـتقیم در ایـران و توسـعه فنـاوری آن» در هتـل اینترکنتیننتـال سـخنرانی کـرد. در ایـن سـخنرانی، بیـش از ۲۵۰ نفـر از اعضـای انجمـن نفـت حضـور داشـتند.

۱۳ اسفند

مذاکرات ایران و کنسرسیوم برای تجدیدنظر در قرارداد فروش نفت آغاز شد.

۱۶ اسفند

■ ویـدا حدائـق، اولیـن مهنـدس نفـت زن پـس از فارغ‌التحصیلـی، از امریـکا بـه ایـران آمـد. او در سـاختمان شـماره ۱ شـرکت ملـی نفـت ایـران در تهـران مشـغول بـه کار شـد.

■ سـمینار کـود شـیمیایی بـا سـخنرانی باقـر مسـتوفی، رئیـس هیئت‌مدیـره و مدیرعامـل صنایـع پتروشـیمی برگـزار شـد.

■ ادامـه مذاکـرات کارشناسـانه شـرکت ملـی نفـت بـا کنسرسـیوم ایـران، مهم‌تریـن موضـوع، تعییـن میـزان نفـت خامـی بـود کـه کنسرسـیوم سـالانه از ایـران می‌خریـد. خریـد فراورده‌هـای پالایشـگاه آبـادان و مـدت قـرارداد جدیـد و فعالیـت شـرکت خدمـات نفـت و چنـد موضـوع دیگـر در کمیتـهٔ فرعـی ایـن دور از مذاکـرات بررسـی شـد. در ایـن کمیتـه، ۱۳ کارشـناس برجسـته نفتـی حضـور داشـتند.

۲۰ اسفند

هوشنگ انصاری اعلام کرد: «ظرفیت ناوگان نفتکش ایران به ۱۰ میلیون تن افزایش خواهد یافت.»

۲۶ اسفند

■ پالایشگاه تبریز آغاز به کار کرد. ظرفیت اسمی این پالایشگاه ۸۰ هزار بشکه در روز (سالانه ۴ میلیون تن) بود. علاوه بر تصفیه روزانه ۱۱۰ هزار بشکه نفت خام، گاز مایع، بنزین، بنزین سوپر، سوخت جت، انواع حلال نفت و گاز، نفت کوره و قیر و گوگرد از دیگر فراورده‌های تولیدی این پالایشگاه بود.

■ واحد های طرح توسعه مجتمع شیمیایی شاهپور، در بندر شاهپور، با حضور شاه گشایش یافت. در این مراسم، وزیر دربار و تنی چند از وزیران و رئیس هیئت‌مدیره و مدیرعامل شرکت ملی نفت ایران، رئیس و مدیران شرکت صنایع پتروشیمی و استاندار خوزستان و گروهی دیگر از افراد برجسته حضور داشتند.

در این مراسم باقر مستوفی، مدیرعامل صنایع پتروشیمی، گفت: «با اجرای طرح توسعه، قدرت تولید این واحد ۲/۵ برابر شده و این مجتمع تاکنون بیش از ۶۰۰ میلیون دلار صرفه‌جویی ارزی برای کشور داشته است.»

طرح اولیه این مجتمع شیمیایی در سال ۱۳۴۶ با سرمایه ۲۳۲ میلیون دلار آغاز و سال ۱۳۴۹ تکمیل شد. پیمانکار اصلی طرح توسعه‌ای شرکت «Stone & Webster» بود، اما ۵۴ پیمانکار فرعی برای طراحی، مهندسی و ساخت آن همکاری داشتند. ساخت این پروژه که به دست ۷ هزار و ۵۰۰ کارگر و کارمند ایرانی و ۱۲۰ کارمند خارجی به انجام رسید، حدود ۲۵۵ میلیون ساعت کار زمان برد.

مجتمع شیمیایی شاهپور در ۷ سال، هم بخش عمدهٔ کود مورد نیاز کشور را تأمین، هم محصولات خود را به بازار بین‌المللی عرضه کرد. مقدار کود شیمیایی تحویل‌داده‌شده به شرکت پخش کود بر اساس قیمت بین‌المللی برابر ۴۷۰ میلیون دلار و مبلغ خالص دریافتی از بابت فروش بین‌المللی حدود ۱۳۰ میلیون دلار بود. در این طرح، بیش از ۳۵۲ میلیون دلار (حدود ۲۴/۹ میلیارد ریال) سرمایه‌گذاری شد که ۳۲۷ میلیون دلار (حدود ۲۳/۳ میلیارد ریال) برای توسعه و ۲۵ میلیون دلار (حدود ۱/۷ میلیارد ریال) آن

پالایشگاه تبریز آغاز به کار کرد

ظرفیت اسمی این پالایشگاه ۸۰ هزار بشکه در روز (سالانه ۴ میلیون تن) بود. علاوه بر تصفیه روزانه ۱۱۰ هزار بشکه نفت خام، گاز مایع، بنزین، بنزین سوپر، سوخت جت، انواع حلال نفت و گاز، نفت کوره و قیر و گوگرد از دیگر فراورده‌های تولیدی این پالایشگاه بود.

برای ساخت منازل جدید برای سکونت کارکنان مجتمع هزینه شد. این مجتمع ۲ هزار و ۳۰۰ نفر کارگر و کارمند داشت.

ظرفیت واحدهای مجتمع پس از توسعه (روزانه):

- واحد اسید فسفریک از ۴۵۰ به ۸۵۰ تن
- واحد اوره از ۵۰۰ به ۷۵۰ تن
- واحد فسفات دی آمونیوم از ۴۵۰ به ۸۵۰ تن

واحدهای جدید مجتمع (روزانه):

- واحد تصفیه گاز با ظرفیت ۵۵ میلیون فوت مکعب گاز شیرین
- واحد تولید گوگرد با ظرفیت ۷۷۰ تن
- دو واحد اسید سولفوریک با ظرفیت ۹۵۰ تن
- واحد فسفات مونو آمونیوم با ظرفیت ۶۰۰ تن
- واحد آمونیاک با ظرفیت ۱۰۰۰ تن

ظرفیت انبارهای توسعه‌یافته مواد خام:

- انبار سنگ فسفات ۱۷۰ هزار تن
- انبار آمونیاک ۶۰ هزار تن
- انبار اوره فله ۶۶ هزار تن
- انبار فسفات دی آمونیوم فله ۲۸ هزار تن
- انبار فسفات مونو آمونیوم فله ۸ هزار تن
- انبار محصولات کیسه‌شده ۳۰ هزار تن

۲۷ اسفند

دستگاه تقطیر نفت خام شماره ۸۵ پالایشگاه آبادان با حضور شاه گشایش یافت. هوشنگ انصاری، در این مراسم گفت: «واحدی که امروز به دست شاه افتتاح شد، چهار طرح اصلی دارد: اول، ساخت دستگاه جدید تقطیر نفت خام شماره ۸۵ به ظرفیت ۱۳۰ هزار بشکه در روز؛ دوم، طرح انتقال نفت خام از منطقه نفت‌خیز به آبادان که شامل یک لوله ۲۴ اینچی زیرزمینی به طول ۱۲۶ کیلومتر و تأسیسات جدید اندازه‌گیری نفت خام و تلمبه‌خانه‌های جدید است؛ سوم، تعمیرات لازم قسمت‌های مختلف پالایشگاه تا محصولات دستگاه جدید تقطیر شماره ۸۵ برای پیمودن مراحل مختلف پالایشگاه به آن قسمت‌ها فرستاده شود؛ چهارم، نصب تلمبه‌های جدید برای بالابردن ظرفیت خطوط لوله

دستگاه تقطیر نفت خام شماره ۸۵ پالایشگاه آبادان گشایش یافت

فراورده‌های این دستگاه که برای ایجاد آن، ۴ میلیارد ریال سرمایه‌گذاری شد، عبارت بود از: نفت سبک، نفت سنگین، نفت چراغ، نفت‌گاز و نفت کوره.

انتقال فراورده‌های نفتی از پالایشگاه به بندر صادراتی ماهشهر.» فراورده‌های این دستگاه که برای ایجاد آن، ۴ میلیارد ریال سرمایه‌گذاری شد، عبارت بود از: نفت سبک، نفت سنگین، نفت چراغ، نفت‌گاز و نفت کوره. اعتبار این طرح در سال ۱۳۵۲ تصویب و در سال ۱۳۵۳ عملیات اجرائی آن آغاز شد.

۲۹ اسفند

نرخ بنزین از هفتم فروردین سال ۱۳۵۷ بدین شرح افزایش می‌یابد؛ بنزین معمولی لیتری ۱۰ ریال و بنزین سوپر لیتری ۱۲/۵ ریال.

مدیران اسکو (۱۹۷٤)

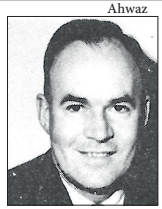

MANAGING
D I R E C T O R
R. Milne

MANAGER LIAISON
& CORP. AFFAIRS
J. Vesseur

Ahwaz

HEAD INTERNAL
AUDIT. OSCO
W. Carnahan

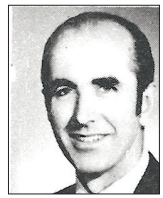
DEPUTY MANAGING
DIRECTOR
M. A. Nabegh

fFINANCE ADVISER
- TEHRAN
J.F. Thynee

PERSONNEL
ADVISER
J. Roxborough

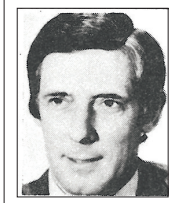
MANAGER O& P
R.C. Peterson

MANAGER LEGAL
H. Omid

MANAGER LIAISON &
CORP. FFAIRS
J. Vesseur

MANAGER
.INFORMATION SERV
M.J. Busch

MANAGER
XPLORATION
S.V. Sykes

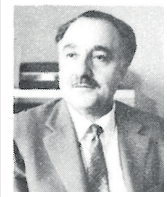
MANAGER PETRA .
.ENGG
A.R. Peery

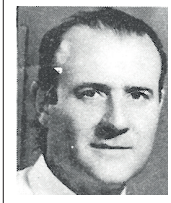
MANAGER GAS &
GAS LIQIDS
M.E. Alford

MANAGER ENGG. &
CONSTRUCTION
V.C. Hill

PENSION
ADMINISTRATOR
M.H. Farshi

CHIEF MEDICAL
ADVISER A.C.
Maclean

۱۳۵۷ شمسی / ۱۹۷۸ میلادی

درآمد نفت، یک هزار و ۱۳ میلیارد و ۲۰۰ میلیون ریال

(آمار درآمد نفتی تا ۱۳۷۵ براساس گزارش اقتصادی و تزارنامه بانک مرکزی است.)

- درآمد ارزی کشور از سال ۱۳۳۳ تا ۱۳۵۷، به ۱۱۳ میلیارد دلار رسید.
- شرکت‌های ایپاک، سیریپ، لاپکو، ایمینوکو و سوفیران فقط ۱۰/۴ درصد از نفت را استخراج کردند.

۲۱ فروردین

حسنعلی مهران، مدیر امور اقتصادی و بازرگانی شرکت ملی نفت، درباره «تحولات سیستم بانکداری کشور در سال‌های اخیر» در هتل اینترکنتیننتال سخنرانی کرد. در این نشست ۲۶۰ نفر از اعضای انجمن نفت حضور داشتند.

۱۲ اردیبهشت

یک گردهمایی دربارهٔ آلودگی آب با سخنرانی فرخ نجم‌آبادی، قائم‌مقام رئیس هیئت‌مدیره و مدیرعامل شرکت ملی نفت ایران، در بخش امور فنی برگزار شد. در این گردهمایی ۱۶ مقاله و یک فیلم مستند ارائه شد.

۹ خرداد

نفت و مجلس

قانون قرارداد فروش و خرید گاز طبیعی بین شرکت ملی گاز ایران و شرکت‌های «روهر گاز» آلمان و «گاز دفرانس» فرانسه و نفت معدنی اتریش

ماده‌واحده: مندرجات مواد ۱۸ و ۱۹ قرارداد فروش و خرید گاز طبیعی مورخ نهم آذرماه ۱۳۵۴ (۲۵۳۴ شاهنشاهی) منعقد بین شرکت ملی گاز ایران و شرکت‌های «Ruhrgaz» (آلمان) و

کریم نژند

عباسقلی بختیار

عباس فلاح

«Gazdefrance» (فرانسه) و «Oesterre Ich Ischem Ineraloel Verwaltun ،Akt Iengesellschaft» (اتریش)، همچنین ماده ۴ قرارداد سه‌جانبه داوری منعقد در تاریخ نهم آذرماه ۱۳۵۴ (۲۵۳۴ شاهنشاهی) بین شرکت ملی گاز ایران و شرکت‌های فوق‌الذکر و مؤسسهٔ شوروی (V/OSojuzgazexport) تأیید و تنفیذ می‌گردد. قانون فوق مشتمل بر یک ماده پس از تصویب مجلس سنا در جلسه روز دوشنبه ۲۵۳۷/۲/۱۸ در جلسه روز سه‌شنبه، نهم خردادماه ۲۵۳۷ شاهنشاهی، به تصویب مجلس شورای ملی رسید.
رئیس مجلس شورای ملی، عبدالله ریاضی

تیر

در پی ارتقای سطح فناوری پالایشگاه‌ها، تولید قیر به ۵ هزار تن در روز رسید.

۱۴ تیر

در نتیجهٔ مذاکرهٔ یگانه، وزیر اقتصاد و دارایی و حکمت چتین، وزیر مشاور ترکیه در امور اقتصادی، تفاهم‌نامه‌ای بین دو کشور امضا و مقرر شد، ایران به ترکیه نفت خام و فراورده نفتی بفروشد و در ازای آن، از ترکیه مواد غذایی و کالای اساسی بخرد. ترکیه از ایران یک میلیون تن نفت خام و ۵۰۰ هزار تن نفت کوره به قیمت تثبیتی اوپک خرید.

۲۸ تیر

ایران به ترکیه ۱۵۰ میلیون دلار اعتبار برای خرید نفت داد.

۳ مرداد

کویلان (Cevilan) ، مشاور اکتشاف و استخراج شرکت ملی نفت ایران، دربارهٔ «مخازن شکاف‌دار نفتی در خوزستان» (Fractured Reservoirs Of The Khuzestan Oil Fields) به زبان انگلیسی سخنرانی کرد.

۱۲ شهریور

اعضای کنسرسیوم در روز جمعه، ۱۷ شهریور، برای ششمین دور مذاکرات نفتی با مجید طباطبائی دیبا به تهران آمدند.

۱۹ شهریور

۵۰۰ نفر از کارگران پالایشگاه تهران در اعتراض به نداشتن مسکن دست از کار کشیدند.

۲۰ شهریور

مدیران جدید شرکت ملی نفت ایران: فرخ نجم‌آبادی، مجید

طباطبائی دیبا، عباسقلی بختیار، عباس فلاح، جهانگیر رئوفی، کریم نژند، فخر نوری، امیر بدخشان، مصطفوی کاشانی، مسعود مدیر، کیوان نراقی، علی اصغر ایرانی.

۲۷ شهریور

کارکنان پالایشگاه گاز بیدبلند در آغاجاری، برای اعتراض به برآورده نشدن خواستههای صنفی خود اعتصاب کردند.

۳۰ شهریور

هوشنگ انصاری، رئیس هیئتمدیره و مدیرعامل شرکت ملی نفت، در نامهای به جعفر شریف امامی، نخستوزیر، برای مقابله با گسترش اعتراضات، خواستار افزایش حق مسکن کارکنان صنعت نفت شد.

مهر

کنگره جهانی خوردگی فلزات در برزیل برگزار شد. انجمن نفت دو مقاله به این کنگره فرستاد.

۱ مهر

■ ۷۰۰ نفر از کارگران شرکت نفت اهواز و شرکت خاص خدمات نفت اهواز به دلیل بیتوجهی به خواستههایشان، از جمله ۵۰ درصد اضافه حقوق، تهیهٔ مسکن، برکناری رئیس روابط پرسنلی، پرداخت مزایا برای آلودگی یا بد بودن هوا و رسیدگی به وضع خدمات درمانی دست از کار کشیدند.

■ هزار نفر از کارمندان ادارات و شرکتهای وابسته به شرکت ملی نفت در تهران برای اعتراض به کیفیت غذا و تمایل به یکسره شدن ساعات اداری از رفتن به سالنهای غذاخوری خودداری کردند.

۲ مهر

■ ۸۰ نفر از کارگران کارگاه شرکت ملی گاز اهواز در پی خواستههای صنفی مانند اضافه حقوق، تهیه مسکن، پرداخت مزایا برای آلودگی یا بد بودن هوا، رسیدگی به وضع خدمات درمانی، اعتصاب کردند.

■ حدود ۸۵۰ نفر از کارگران شرکت ملی نفت و شرکت خاص خدمات نفت در گچساران برای تقاضای رسیدگی به خواستههای خود، مانند افزایش حقوق، پرداخت وام مسکن، افزایش مرخصی معادل ۳۰ روز در سال، پرداخت حق نوبت کاری معادل ۳۰ درصد، اعتصاب کردند.

■ به دنبال اعتصاب کارگران تعاونیهای مصرف صنعت نفت

مصطفی کاشانی

جهانگیر رئوفی

مسعود مدبر

در آبادان، خارگ، گچساران، آغاجاری و اهواز، ۱۲۰ نفر از کارکنان شرکت تعاونی صنعت نفت مناطق مختلف تهران، کار را تعطیل کردند.

۳ مهر

■ حدود ۱۵۰ نفر از کارکنان شرکت سهامی خاص خدمات نفت خارگ و پیمانکاری مستغلات نفت خارگ اعتصاب کردند.

■ هزار و ۴۰۰ نفر از کارگران کارخانجات لوله‌سازی اهواز وابسته به شرکت ملی نفت نیز برای پشتیبانی از اعتصاب کارگران صنعت نفت اهواز، دست از کار کشیدند.

■ چند اعلامیهٔ دست‌نویس با امضای کارمندان صنعت نفت اهواز، در واحدهای مختلف صنعت نفت پخش شد.

۴ مهر

۲۰ نفر از کارگران شرکت خدمات اسکو در بندر ماهشهر در بخش پالایش گاز مایع، به پشتیبانی از دیگر کارگران اعتصاب‌کننده صنعت نفت، کار را رها کردند.

۸ مهر

■ ۳۰ نفر از کارگران عملیات دریایی شرکت ملی نفت ایران در اسکله بندر ماهشهر به پشتیبانی از اعتراض کارگران شرکت نفت خارگ، دست از کار کشیدند.

■ ۹۰ نفر از کارگران شرکت کربن بلاک اهواز به دلیل بی‌توجهی به خواسته‌هایشان، از جمله افزایش ۵۰ درصدی حقوق، اجرای طرح طبقه‌بندی مشاغل، پرداخت سهم سود ویژه کارکنان هر ۶ ماه یکبار، اجازه عضویت به کلیه کارکنان در تأسیسات رفاهی شرکت نفت و... اعتصاب کردند.

۹ مهر

■ حدود ۲۵۰ نفر از کارگران کارگاه مرکزی پالایشگاه آبادان به نشان اعتراض به بی‌توجهی نسبت به درخواست‌هایشان - از جمله واگذاری زمین به شرکت‌های تعاونی مسکن، افزایش مدت مرخصی سالانه، کم شدن اختلاف فاحش کارگر با کارمند و رفع محدودیت ارتقای درجه کارگران- کار را رها کردند.

■ نزدیک به ۱۲۰ نفر از کارکنان شرکت «پربال» (پیمانکار شرکت ملی نفت ایران در اسکله صادراتی بندر ماهشهر) برای پشتیبانی از کارگران اعتصاب‌کننده در محل کار حاضر نشدند.

■ ۴۴۰ نفر از کارگران اداره حمل‌ونقل و بخش تعمیرات پالایشگاه

علی‌اصغر ایرانی

امیر بدخشان

کیوان نراقی

فخرنوری

آبادان در اعتراض به بی‌توجهی به خواسته‌های صنفی خود - مانند دادن رتبه، حق سختی کار، تعویض سرپرست حمل‌ونقل، طرح طبقه‌بندی مشاغل و واگذاری زمین - دست از کار کشیدند.

۱۹ مهر

عضو اصلی هیئت‌مدیره و سرپرست امور اداری شرکت ملی نفت اعلام کرد: «پس از نظرخواهی از همه کارمندان ادارات مرکزی، ساعت کاری ادارات مرکزی یکسره خواهد شد.»

۳۰ مهر

نزدیک به ۵ هزار نفر دیگر از کارکنان شرکت سهامی خاص صنعت نفت در اهواز اعتصاب کردند.

۷ آبان

استانداری فارس اعلام کرد که به علت اعتصاب کارکنان صنعت نفت در جنوب کشور، گازرسانی به شیراز قطع شده و مشکلات فراوانی برای کارخانجات، نانوایی‌ها، تاکسی‌ها، اماکن عمومی و خانه‌ها به وجود آمده است.

۱۳ آبان

به علت اعتصاب کارکنان صنعت نفت، تولید نفت ایران از ۵/۵ میلیون بشکه به ۲ میلیون بشکه کاهش یافت و عربستان سعودی ۴ میلیون بشکه تولید نفت خود را افزایش داد.

۵ دی

قطع کامل صادرات نفت ایران

آبادان و خارگ

در پی اعتصاب کارکنان صنعت نفت، پالایشگاه آبادان و پایانه نفتی خارگ، تولید نفت به کمترین میزان خود رسید و صادرات نفت قطع شد. امام‌خمینی (ره) در پیامی از اعتصاب‌کنندگان صنعت نفت تشکر کرد و از ملت ایران خواست که حامی آنان باشند. دولت، کارکنان و به ویژه نمایندگان آن‌ها را به محاکمه در دادگاه نظامی تهدید کرد.

۱۳ دی

صنعت نفت ایران همپای انقلاب اسلامی

در پی تبلیغات رژیم پهلوی مبنی بر اینکه کارکنان صنعت نفت به فرمان امام خمینی تولید نفت را متوقف کرده‌اند، اتحادیه مشترک کارکنان صنعت نفت با انتشار اطلاعیه‌ای به همراهی کارکنان

صنعت نفت با انقلاب اسلامی و ملت ایران به رهبری امام خمینی (ره)تا سقوط رژیم پهلوی و برقراری جمهوری اسلامی تأکید کرد.

۱۶ دی

به دستور آیت‌الله خمینی(ره)، یک هیئت پنج‌نفری به ریاست مهدی بازرگان، مأمور شد مشکل کمبود نفت در کشور را برطرف کند. ایشان دستور دادند: نفت و فراورده‌های آن باید بدون صادرات و فقط به اندازهٔ مصرف داخلی کشور تا سقوط رژیم تولید شود. در ضمن، نیروهای نظامی حق هیچ‌گونه مداخله و ورود به مناطق نفتی و ارعاب کارکنان را ندارند. پس از دریافت این دستور، مهندس بازرگان به اتفاق آقایان هاشمی رفسنجانی و مصطفی کتیرایی به اهواز رفت و با صدور اعلامیه‌ای، حضور قوای نظامی در مناطق و تأسیسات نفتی، احتکار فراورده‌های نفتی از سوی ارتش و صدور نفت را ممنوع اعلام کرد و کارکنان شرکت ملی نفت را برای از سرگیری کار خود فراخواند.

۲۱ دی

مطبوعات غربی اعلام کردند ثروت شاه بیش از یک میلیارد دلار است اما، مطبوعات ایران ثروت شاه را ۲۲ میلیارد دلار تخمین زدند. همچنین، رضا فلاح، مقام عالی‌رتبه شرکت ملی نفت، دلال شخص شاه در معاملات نفتی اعلام شد. او در اوج‌گیری تظاهرات ملت ایران، از کشور خارج شد و به لندن رفت.

بهمن

خروج مقامات شرکت ملی نفت ایران و شرکت پتروشیمی، موجی از شایعات را برانگیخت. مصطفی فاتح که از کارمندان عالی‌رتبهٔ شرکت نفت انگلیس - ایران بود، به لندن رفت. او در دههٔ ۴۰، به همراه برخی از دوستان و هم‌فکرانش یک بانک خصوصی تأسیس کرد.

۱ بهمن

تأمین نفت سفید و گازوئیل داخلی

کارکنان صنعت نفت جنوب اعلام کردند، به جز واحدهایی که سوخت مورد نیاز کشور را تهیه می‌کند، دیگر کارکنان به اعتصاب ادامه خواهند داد و همچنان شیرهای نفت را بسته نگه می‌دارند و برای هر تصمیمی گوش به فرمان رهبر انقلاب هستند.

۱۵ بهمن

■ آیت‌الله خمینی فرمان نخست‌وزیری مهندس مهدی بازرگان

را صادر کرد. بازرگان اعضای دولت را معرفی و حسن نزیه را به ریاست شرکت ملی نفت ایران منصوب کرد.

■ ۳ کشتی نفت‌کش با مجموع ظرفیت ۴ میلیون و ۶۵ هزار و ۲۵ تن با کسب اجازه از هیئت منصوب شده امام خمینی در آبادان به مقصد قطر، استرالیا و ژاپن نفت کوره بارگیری کرد.

■ از این تاریخ، بیمارستان ۵۰۰ تختخوابی شرکت نفت در آبادان به بهانه‌های مختلف از پذیرش بیماران خودداری کرد. مسئولان علت آن را کمبود دارو در جنوب اعلام کردند.

■ اتحادیه مشترک کارکنان نفت در بیانیه‌ای به مردم اعلام کرد که از بازار سیاه نفت نخرند.

■ گروهی از کارکنان صنعت نفت دوباره خواستار انحلال اداره حفاظت شرکت ملی نفت شدند. این در حالی بود که مراقبت از تأسیسات نفتی بر عهدهٔ گارد صنعت نفت بود.

۲۱ بهمن

پایان اعتصاب در صنعت نفت

در پی غیرقانونی خواندن دولت بختیار از سوی آیت‌الله خمینی و تشکیل دولت موقت، مهدی بازرگان، رئیس دولت موقت، با حضور در اجتماع کارکنان صنعت نفت، پایان اعتصاب در صنعت نفت را اعلام کرد.

اسفند

■کارکنان ایرانی شرکت‌های حفاری از شرکت ملی نفت درخواست کردند که در آن شرکت استخدام شوند.

نوسان قیمت نفت

به دلیل قطع صادرات نفت ایران، بهای نفت افزایش یافته و به دو قیمت فروخته شد: قیمت رسمی اوپک و قیمت بازار آزاد. نفت امریکای لاتین و امریکای شمالی بین ۱۷ تا ۱۹ دلار به فروش رسید. یک شرکت امریکایی با قیمتی بیش از بهای مصوب اوپک از ایران نفت خرید (هر بشکه ۱۳/۳۵ دلار). ژاپن نیز برای هر بشکه نفت خام ایران ۱۸ تا ۲۰ دلار پرداخت کرد.

■ شرکت ملی نفت ایران همه امور صنعت نفت را در اختیار گرفت.

■ دولت رژیم گذشته، قصد داشت جزیره کیش را ۸۰۰ میلیون تومان به شرکت ملی نفت بفروشد.

■ شرکت ملی نفت ایران اعلام کرد: «درآمد فروش نخستین محمولهٔ نفت صادراتی که در حدود ۱۰ میلیارد ریال می‌شود، به صندوق وام

اشغال دانشکده نفت آبادان

دانشکده نفت آبادان روز ۱۰ بهمن ۱۳۵۷ به اشغال نظامیان رژیم پهلوی درآمد. انجمن اسلامی این دانشکده از سال‌ها پیش، با حضور محمدجواد تندگویان یکی از کانون‌های مبارزه بر ضد رژیم پهلوی بود.

و تعـاون کارگـران سراسـر ایـران ریختـه می‌شـود.» سـخنگوی شـرکت ملـی نفـت ایـران افـزود: «میـزان تولیـد نفـت بـه مـرز ۲ میلیـون بشـکه و تولیـد پالایشـگاه آبـادان بـه ۴۵۰ هـزار بشـکه در روز رسـیده اسـت.» او ادامـه داد: «تولیـد نفـت ایـران بـه زودی بـه مـرز ۳ میلیـون بشـکه در روز خواهـد رسـید کـه ۲/۴ میلیـون بشـکه از آن صـادر خواهـد شـد.»

۸ اسفند

حسـن نزیـه در آبـادان از رسـوایی‌های شـرکت سـابق نفـت پـرده برداشـت: «فـرح از شـرکت نفـت ۳۰ میلیـون تومـان ماهانـه می‌گرفـت.» همچنیـن او اضافـه کـرد: «در سیاسـت جدیـد مـا ۴۰۰ نفـر از کسـانی کـه بیهـوده حقـوق مـی گیرنـد بایـد کنـار برونـد.»

۱۰ اسفند

شروع شوک نفتی دوم

کارتر گفت: «ما نمی‌توانیم مانع افزایش قیمت نفت شویم.»

۱۳ اسفند

امیـر انتظـام، معـاون نخسـت‌وزیر، گفـت: «بـه هـر کشـوری کـه بـه شـاه پنـاه بدهـد، نفـت نخواهیـم فروخـت.»

۱۴ اسفند

■ لیبی بهای نفت خود را افزایش داد.

آغاز صادرات نفت ایران

پـس از هفتـاد روز، اولیـن کشـتی حامـل نفـت ایـران، بـه نـام «ورلـد امباسـادور» (World Ambossador) (ژاپنـی)، بـا ۲۳۰ هـزار تـن نفـت سـبک و سـنگین حوزه‌هـای نفتـی آغاجـاری، گچسـاران و مـارون، از جزیـره خـارگ بـا مدیریـت مهنـدس باوریـان بارگیـری شـد.

۱۶ اسفند

قراردادهای طولانی‌مدت فروش نفت

سـخنگوی شـرکت ملـی نفـت ایـران گفـت: «ایـن شـرکت ترجیـح می‌دهـد. تعـدادی مشـتری قابـل اعتمـاد داشـته باشـد و بـا آنهـا قراردادهـای طولانی‌مـدت ببنـدد، نـه اینکـه نفـت خـود را در مزایـده بفروشـد.»

قطـع صـادرات نفـت ایـران از تاریـخ ۵ دی ۱۳۵۷، موجـب شـد قیمـت نفـت در بازارهـای جهانـی افزایشـی سرسـام‌آور پیـدا کنـد، ضمـن اینکـه ۶ کشـور عضـو اوپـک نیـز قیمـت نفـت قـراردادی خـود را بـالا برنـد. کمبـود جهانـی نفـت از اینجـا آشـکار می‌شـود کـه شـرکت «رویـال داچ شـل» کـه در کنسرسـیوم نفـت ایـران ۱۴ درصـد سـهم داشـت، مجبـور

شد ۳۲۰ هزار تن نفت مورد نیاز خود را از ایران بر اساس قیمت جاری محلی بخرد.»

۲۱ اسفند

توطئه خطرناک نفتی برای مداخله نظامی در خلیج فارس

سناتور دموکرات، هنری جکسون، رئیس کمیسیون انرژی سنای امریکا، تأکید کرد که افزایش سرسام‌آور بهای نفت و محدود کردن عمدی تولید نفت از سوی کشورهای تولیدکننده، رکود اقتصادی خطرناکی را در ایالت متحده امریکا ایجاد خواهد کرد. جکسون که با شبکه تلویزیونی «ای. بی. سی» امریکا سخن می‌گفت، پیش‌بینی کرد سیاست تازه کشورهای عضو اوپک موجب خواهد شد تا یک سال دیگر قیمت هر گالن ۳/۷۸ لیتر بنزین در امریکا با ۳۰ درصد افزایش به یک دلار برسد که به این ترتیب باید احتمال بالارفتن سریع نرخ تورم و بهره بانکی و در نتیجه رکود اقتصادی شدید، در امریکا داد. جکسون همچنین گفت کمیسیون انرژی سنا مراقب خواهد کرد که کمپانی‌های نفتی امریکا نتوانند به زیان مصرف‌کنندگان، سودهای کلان به جیب بزنند.

۲۸ اسفند

در پی وقوع انقلاب اسلامی ایران و افزایش قیمت نفت، درآمد نفتی مکزیک افزایش یافت. دیاز سرانو (Diaz Serrano)، رئیس بخش فروش نفت مکزیک، گفت: «فروش مواد نفتی در سال ۱۹۷۹ م به ۳ میلیارد و ۸۶۰ میلیون دلار خواهد رسید، در حالی که این رقم در سال ۱۹۷۶ از ۳۰۰ میلیون دلار تجاوز نمی‌کرد.»

حسن نزیه

(۱۳۰۰- ۱۳۹۱ش)، تحصیلات دانشگاهی را در دانشگاه تهران آغاز کرد و از دانشگاه سوربون، مدرک فوق لیسانس حقوق سیاسی خود را گرفت. پس از ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ به اتفاق تعدادی از هم‌فکرانش نشریه «راه مصدق» را منتشر کرد. نزیه پس از انقلاب رئیس هیئت‌مدیره و مدیرعامل شرکت ملی نفت ایران شد و همچنین در جلسات اوپک در سال ۱۳۵۸ شرکت کرد و سرانجام در ۹ مهر ماه ۱۳۵۸ از مقام خود برکنار شد..

ضمایم فصل سوم

تعداد کشتی‌های صادراتی حامل نفت خام و فراورده‌های نفتی از سال ۱۳۳۴ تا ۱۳۴۲ ش (۱۹۵۵ تا ۱۹۶۳ م)

سال	بندر ماهشهر	جزیره خارگ	آبادان
۱۳۳۴	۴۷۹		۳۹۲
۱۳۳۵	۷۴۸		۷۴۵
۱۳۳۶	۹۵۸		۸۵۴
۱۳۳۷	۱۲۱۵		۸۴۶
۱۳۳۸	۱۲۵۳		۷۶۲
۱۳۳۹	۱۱۹۲	۸۰	۸۹۰
۱۳۴۰	۱۱۴۹	۳۶۷	۷۰۷
۱۳۴۱	۱۱۳۹	۴۱۸	۸۵۸
۱۳۴۲	۱۲۴۶	۴۵۵	۸۰۶

* بر اساس گزارش کنسرسیوم

درآمد ایران از حوزهٔ قرارداد شرکت‌های عامل نفت ایران از سال ۱۳۴۲ تا ۱۳۴۶ ش (۱۹۶۳ تا ۱۹۶۷ م)

سال	به میلیارد ریال	به میلیون لیره	به میلیون دلار
۱۳۴۲	۲۸/۸۵	۱۳۷/۴	۳۸۴/۷
۱۳۴۳	۳۶/۰۲	۱۷۱/۵	۴۸۰/۲
۱۳۴۴	۳۸/۵۱	۱۸۳/۴	۵۱۳/۵
۱۳۴۵	۴۳/۵۵	۲۰۷/۵	۵۸۱/۰
۱۳۴۶	۵۳/۴۰	۲۶۵/۶	۷۱۱/۵

آمار فراورده‌های تولید شده در پالایشگاه‌های ایران (ارقام به بشکه)

	فروردین ۱۳۵۰	فروردین ۱۳۴۹	درصد تغییرات
پالایشگاه آبادان	۱۱۴۱۵۸۶۶	۹۹۵۱۳۷۳	+ ۱۴٫۷
تحویلی به شرکت‌های بازرگانی عضو کنسرسیوم	۹۹۲۹۰۸۱	۹۴۲۳۷۳۷	+ ۵٫۴
تحویلی به شرکت ملی نفت ایران	۲۸۷۲۰۹۱	۱۹۲۰۷۲۰	+ ۴۹٫۵
پالایشگاه تهران	۲۴۵۷۰۹۰	۲۵۳۲۴۸۰	- ۳٫۰
دستگاه تقطیر مسجدسلیمان	۶۲۸۳۰۶	۴۹۵۷۴۱	+ ۲۶٫۷
پالایشگاه کرمانشاه	۱۵۰۲۳۲	۱۵۰۱۲۱	+ ۰٫۱
دستگاه تقطیر نفتشاه	۱۵۳۹۶۸	۱۷۰۰۹۴	- ۹٫۵
جمع	۱۴۸۰۵۴۶۲	۱۳۲۹۹۸۰۹	+ ۱۱٫۳

* بر اساس نامه صنعت نفت سال ۱۳۵۰ ش

تولید نفت خام ایران در سال ۱۳۵۰ ش (۱۹۷۱ م)
(بر حسب بشکه)

شرکت‌ها	ناحیه	نوع نفت خام	تولید	درصد تغییر نسبت به مشابه سال پیش
شرکت ملی نفت ایران	نفت‌شاه	سبک	۳۰۹۸۱۲	- ۲/۱
شرکت سهامی اکتشاف و تولید نفت ایران	حوزه قرارداد کنسرسیوم	سبک و سنگین	۷۳۷۹۹۹۷۵ ۵۰۲۹۰۷۴۴	+ ۴۱/۷ + ۰/۴
شرکت نفت ایران پان امریکن (ایپاک)	فلات قاره	سبک (داریوش) سنگین (سیروس)	۲۹۵۸۱۰۸ ۸۵۶۷۱۳	+ ۱۱/۸ ۱/۴
شرکت نفت ایران و ایتالیا (سیریپ)	فلات قاره	سبک (بهرگانسر) سبک(هندیجان)	۶۸۶۰۷۸ ۱۴۰۰۸۸	— ۲۲/۵ + ۵/۵
شرکت بین المللی دریائی ایران(ایمینوکو)	فلات قاره	سنگین(نوروز) سبک(رستم)	۸۷۰۱۲۷ ۱۶۴۱۳۸۱	- + ۸/۹
شرکت نفت لاوان (لاپکو)	فلات قاره	سبک(رخش) سبک(ساسان)	۳۶۳۷۴۹ ۴۱۳۴۸۶۹	- + ۴۵/۲
جمع کل			۱۳۶۰۵۱۶۴۴	+ ۲۲/۷

* بر اساس نامه صنعت نفت سال ۱۳۵۰ ش

گروه و شرکت‌های طرف قرارداد پیمانکاری اکتشاف و توسعه شرکت ملی نفت ایران در سال ۱۳۵۳ ش (۱۹۷۴ م)

طرف های قرارداد	تاریخ امضای قرارداد	نام شرکت پیمانکار شرکت ملی نفت	ناحیه قرارداد	مساحت مورد قرارداد (کیلومتر مربع)
شرکت آلمانی دمینکس	۸ مرداد ۱۳۵۳ (۳۰جولای۱۹۷۴)	شرکت آلمانی دمینکس ایران	شیراز	۶۷۰۲
شرکت آلمانی دمینکس	۸ مرداد ۱۳۵۳ (۳۰جولای۱۹۷۴)	شرکت آلمانی دمینکس ایران	آبادان	۷۸۱۰
شرکت فرانسوی C.F.P	۵ مرداد ۱۳۵۳ (۲۷ جولای۱۹۷۴)	شرکت توتال ایران	لارغربی	۸۰۰۰
شرکت نفت اولترامار	۱۶ مرداد ۱۳۵۳ (۷ آگوست ۱۹۷۴)	شرکت نفت اولترامار ایران	جنوب شرقی لار	۷۸۰۰
شرکت‌نفت ایتالیایی‌آجیپ	۳ شهریور ۱۳۵۳ (۲۵ آگوست۱۹۷۴)	شرکت نفت آجیپ ایران	لار مرکزی	۷۱۵۰
گروه اشلند	۲۹ مرداد ۱۳۵۳ (۲۰ آگوست ۱۹۷۴)	شرکت اکتشاف لار	شمال لار	۷۲۷۴

ذخایر ثابت‌شده نفتی جهان
(پایان سال ۱۹۷۵ م)

نام کشور یا منطقه	هزار میلیون بشکه	درصد از کل ذخایر	هزار میلیون بشکه
ایالات متحده امریکا	۵/۱	۵/۶	۳۸/۹
کانادا	۱/۱	۱/۲	۸/۲
مجموع امریکای شمالی	۶/۲	۶/۸	۴۷/۱
امریکای لاتین	۵	۵/۵	۳۵/۴
مجموع نیمکره غربی	۱۱/۲	۱۲/۳	۸۲/۵
اروپای غربی	۳/۴	۳/۸	۵/۶
خاورمیانه	۵۰/۱	۵۵ /۵	*۳۶۸/۳
افریقا	۸/۷	۹/۶	۶۵/۱
اتحاد جماهیر شوروی	۱۱	۱۲/۱	۸۰/۴
اروپای شرقی	۰/۴	۰/۵	۳
چین	۲/۷	۳	۲۰
نیمکره شرقی	۲/۹	۳/۲	۲۱/۲
مجموع نیمکره شرقی	۷۹/۲	–	–
مجموع جهان	۹۰/۴	۱۰۰	۶۶۶/۱
مجموع جهان به جز اروپای شرقی و چین	۷۶/۳	۸۴/۴	۵۶۲/۷

* رقم مربوط به ایران ۶۳ میلیارد بشکه است.
* بر اساس نامه صنعت نفت سال ۱۳۵۴ ش

مقایسهٔ حقوق و مزایای نقدی و غیر نقدی کارمندان شرکت ملی گاز ایران از سال ۱۳۵۰ تا ۱۳۵۴ ش (۱۹۷۱ تا ۱۹۷۵ م)

(برحسب میانگین ماهانه)

	حقوق و مزایای نقدی		مزایای غیر نقدی		جمع کل	
سال	ریال	درصد	ریال	درصد	ریال	درصد
۱۹۷۱	۴۰۰۰۰	۱۰۰	۱۲۰۰۰	۱۰۰	۵۲۰۰۰	۱۰۰
۱۹۷۲	۴۳۰۰۰	۱۰۸	۱۶۰۰۰	۱۳۳	۵۹۰۰۰	۱۱۳
۱۹۷۳	۵۱۰۰۰	۱۲۸	۱۹۰۰۰	۱۵۸	۷۰۰۰۰	۱۳۵
۱۹۷۴	۶۹۰۰۰	۱۷۳	۲۲۰۰۰	۱۷۵	۹۰۰۰۰	۱۷۳
۱۹۷۵	۷۸۰۰۰	۱۹۵	۲۵۰۰۰	۲۰۸	۱۰۳۰۰۰	۱۹۸

* بر اساس نامه صنعت نفت سال ۱۳۵۴ ش همچنین نشریه انجمن نفت ایران

مقایسهٔ تغییرات حقوق کارمندان و کارگران شرکت سهامی کارخانه‌های لوله‌سازی اهواز از سال ۱۳۵۰ تا ۱۳۵۵ (۱۹۷۱ تا ۱۹۷۶ م)

(بر حسب ریال)

سال	تعداد کارمندان	میانگین حقوقی و مزایای یک روز	دیگر هزینه‌ها	جمع	x
۱۹۷۱	۸۲	۱۳۵۳	۱۹۴	۱۵۴۷	۱۰۰/-
۱۹۷۲	۸۱	۱۴۷۸	۲۰۶	۱۶۸۴	۱۰۸/-
۱۹۷۳	۸۰	۱۶۷۰	۲۲۳	۱۸۹۳	۱۲۲/-
۱۹۷۴	۸۶	۲۰۲۰	۳۳۷	۲۳۵۷	۱۵۲/-
۱۹۷۵	۱۲۸	۲۴۲۹	۲۵۶	۲۶۸۵	۱۷۳/-
۱۹۷۶ تا آوریل	۱۷۰	۲۵۳۰	۲۵۷	۲۷۸۷	۱۸۰/-

سال	تعداد کارگر	میانگین حقوقی و مزایای یک روز	بیمه و دیگر هزینه‌ها	جمع	x
۱۹۷۱	۲۱۰	۲۷۲	۱۴۵	۴۱۷	۱۰۰/-
۱۹۷۲	۲۰۱	۳۱۵	۱۷۴	۴۸۹	۱۱۷/-
۱۹۷۳	۱۹۵	۳۲۸	۲۰۶	۵۳۴	۱۲۸/-
۱۹۷۴	۱۹۰	۴۶۵	۳۰۰	۷۶۵	۱۸۳/-
۱۹۷۵	۱۹۳	۵۲۳	۳۵۵	۸۷۸	۲۱۰/-
۱۹۷۶ تا ۱۵ می	۱۹۲	۵۵۹	۳۷۵	۹۳۴	۲۲۳/-

* بر اساس نامه صنعت نفت سال ۱۳۵۵ ش همچنین نشریه انجمن نفت ایران

گزارش کمیته‌ها، اعضا و شمار جلسه‌های انجمن نفت ایران از خرداد ۱۳۵۴ تا خرداد ۱۳۵۵ *

شماره	کمیته	تعداد امضاء	تعداد جلسات
۱	آلودگی محیط	۲۳	۵
۲	اصلاح اساس‌نامه و آئین‌نامه انجمن	۵	۲
۳	امور کنفرانس‌ها و کنگره‌های بین‌المللی	۱۸	۷
۴	انتشارات و سخنرانی‌ها	۱۶	۲۳
۵	ایمنی و پیشگیری آتش	۱۵	۴
۶	پالایش	۲۴	۸
۷	پتروشیمی	۱۸	۷
۸	جمع‌آوری آمار و اطلاعات	–	–
۹	حفاری و تولید	۱۰	۷
۱۰	حفاظت فنی تأسیسات صنعتی	۱۴	۶
۱۱	داوران	۴	۳
۱۲	زمین‌شناسان	۱۸	۱۰
۱۳	عضویت	۱۴	۳
۱۴	گاز	۳۶	۷
۱۵	هماهنگ‌کننده کتاب فنی نفت	۱۲	۱

* بر اساس نشریه انجمن نفت ایران ۱۳۵۵ ش

تولید نفت خام ایران در سه‌ماههٔ دوم سال ۱۹۷۶ م
(برحسب هزار بشکه)

شرکت‌ها	مارس	آوریل	می
شرکت ملی نفت ایران ــ خالص	۵۵۷	۵۷۷	۶۲۴
شرکت سهامی خاص خدمات نفت ایران ــ خالص	۱۶۵۶۰۸	۱۵۲۲۳۹	۱۵۸۶۳۷
شرکت نفت ایران پان امریکن (ایپاک)	۴۵۵۰	۵۲۷۱	۶۲۱۶
شرکت نفت ایران و ایتالیا (سیریپ)	۱۲۸۳	۱۱۵۴	۱۷۳۸
شرکن نفت لاوان (لاپکو)	۴۷۲۳	۴۳۰۷	۴۷۷۸
شرکن نفت بین‌المللی دریایی ایران (ایمینوکو)	۱۳۶۰	۱۴۷۸	۱۵۸۵
جمع کل	۱۷۸۰۸۱	۱۶۵۰۲۶	۱۷۳۵۷۸

* بر اساس نشریه انجمن نفت ایران سال ۱۳۵۵ ش

صادرات نفت خام ایران در سه‌ماههٔ دوم سال ۱۹۷۶ م
(برحسب هزار بشکه)

شرکت‌ها	مارس	آوریل	می
فروش نفت خام به شرکت‌های بازرگانی عضو کنسرسیوم (موضوع قرارداد فروش و خرید نفت)			
نفت خام سبک	۷۵۰۸۶	۶۹۱۲۹	۶۷۳۲۶
نفت خام سنگین	۵۷۶۹۴	۴۱۹۵۹	۵۰۵۲۲
جمع کل	۱۳۲۷۸۰	۱۱۱۰۸۸	۱۱۷۸۸۴
ایپاک	۴۹۶۲	۴۱۴۰	۶۹۸۶
سیریپ	۱۲۴۲	۱۳۷۷	۱۷۹۶
لاپکو	۴۴۷۸	۴۴۵۳	۴۹۷۱
ایمینوکو	۶۵۰	۱۸۶۴	۱۸۴۴
شرکت ملی نفت ایران	۲۰۲۰۸	۲۰۷۰۳	۲۳۷۶۴
جمع کل	۱۶۴۳۲۰	۱۴۳۶۲۵	۱۵۷۲۴۵

* بر اساس نشریه انجمن نفت ایران سال ۱۳۵۵ ش

محصولات پالایشگاه‌های ایران در سه‌ماههٔ دوم سال ۱۹۷۶ م
(برحسب هزار بشکه)

پالایشگاه	مارس	آوریل	می
پالایشگاه آبادان	۱۱۸۲۴	۱۰۸۷۱	۱۴۰۶۰
پالایشگاه تهران	۵۷۶۷	۴۶۲۰	۳۲۹۳
پالایشگاه کرمانشاه	۵۰۱	۵۳۴	۵۷۵
دستگاه تقطیر مسجد سلیمان	۴۷۸	۲۹۸	۳۶۳
پالایشگاه شیراز	۱۲۲۴	۷۸۶	۱۱۱۰
جمع کل	۱۹۷۹۴	۱۷۱۰۹	۱۹۴۰۱

* بر اساس نشریه انجمن نفت ایران سال ۱۳۵۵ ش

تولید نفت خام کشورهای عمده نفت‌خیز خاورمیانه در سه‌ماههٔ دوم سال ۱۹۷۶ م
(برحسب هزار بشکه در روز)

کشور	مارس	آوریل	می
ایران	۵۷۴۵	۵۵۰۱	۵۵۹۹
عربستان سعودی	۸۳۶۷	۸۲۷۲	۸۴۵۳
کویت	۱۷۶۲	۱۸۹۲	۱۶۴۶
عراق	۲۱۶۰	۱۴۰۰	۱۱۴۰
ابوظبی	۱۵۱۶	۱۵۲۷	۱۵۵۷
قطر	۴۹۶	۴۸۶	۴۶۰
عمان	۳۶۲	۳۶۳	۳۶۲
دوبی	۳۱۰	۳۱۰	۲۹۷
بحرین	۵۷	۵۸	۵۹
شارجه	۵۰	۴۰	۴۰
جمع	۲۰۸۲۵	۱۹۸۴۹	۱۹۶۱۳

* بر اساس نشریه انجمن نفت ایران سال ۱۳۵۵ ش

فروش فراورده‌های نفتی از پالایشگاه آبادان به شرکت‌های بازرگانی عضو کنسرسیوم در سه‌ماهه دوم سال ۱۹۷۶ م

(برحسب هزار بشکه)

سوخت	مارس	آوریل	می
بنزین هواپیما	۲۲۹	۳۰۵	۲۷۵
سوخت جت	۵	۱۶	–
بنزین موتور	۲۳۱	۵۲۵	۳۸۳
نفتا	۴۲۱	۲۳۸	۳۹۰
نفت سفید	–	–	–
نفت گاز	۱۰۴	۱۰۷	–
نفت کوره	۴/۳۱۲	۵/۸۵۲	۵/۰۷۲
دیگر	۲۵۱	۱۳۱	۳۵۵
جمع	۵/۶۵۳	۷/۱۷۴	۶/۴۷۵

* بر اساس نشریه انجمن نفت ایران سال ۱۳۵۵ ش

تولید گازمایع در بندرماهشهر در سه‌ماهه دوم سال ۱۹۷۶ م
(برحسب هزار بشکه)

تولید گاز مایع	مارس	آوریل	می
پروپان	۳۲۲	۲۸۰	۳۰۵
بوتان	۳۷۸	۳۳۲	۳۵۷
بنزین طبیعی	۴۷۶	۴۲۳	۴۸۶
جمع	۱/۱۷۶	۱/۰۴۴	۱/۱۴۸

فروش گاز مایع به شرکت‌های عضو کنسرسیوم، موضوع قرارداد فروش و خرید نفت (۱۹۷۶ م)

(برحسب هزار بشکه)

فروش گاز	مارس	آوریل	می
پروپان	۱۷۶	۳۹۵	۱۶۶
بوتان	۲۳۶	۴۵۰	۱۸۶
بنزین طبیعی	۶۰۸	۳۲۱	۵۳۴
جمع	۱/۰۲۱	۱/۱۶۶	۸۸۶

* بر اساس نشریه انجمن نفت ایران سال ۱۳۵۵ ش

تولید گاز طبیعی در ایران در سه‌ماهه دوم ۱۹۷۶ م
(برحسب میلیون فوت مکعب)

شرکت	مارس	آوریل	می
شرکت ملی نفت ایران	۷۰۹/۵	۱/۰۳۴/۰	۶۴۳/۸
شرکت سهامی خاص خدمات نفت ایران	۱۲۹/۹۸۴/۹	۱۲۵/۰۵۵/۶	۱۳۴/۰۵۹/۰
ایپاک	۵/۱۸۶/۹	۶/۰۲۱/۰	۷/۲۴۶/۹
سیریپ	۷۴۴/۲	۶۱۰/۷	۸۵۳/۷
لاپکو	۱/۸۷۷/۰	۱/۷۵۹/۰	۱/۹۶۴/۰
ایمینوکو	۱/۴۸۰/۲	۱/۵۸۵/۲	۱/۶۷۶/۹
جمع کل	۱۳۹/۹۶۴/۷	۱۳۶/۰۶۵/۵	۱۴۶/۴۴۴/۴

* بر اساس نشریه انجمن نفت ایران سال ۱۳۵۵ ش

تولید نفت خام در سه‌ماهه سوم سال ۱۹۷۷ م
(برحسب هزار بشکه)

شرکت	جولای	آگوست	سپتامبر
شرکت ملی نفت ایران ـ خالص	۹۵۲	۶۰۸	۶۰۶
شرکت سهامی خاص خدمات نفت ایران ـ خالص	۱۲۸/۹۹۳	۱۵۸/۱۷۴	۱۶۰/۳۱۰
شرکت نفت ایران پان امریکن (ایپاک)	۸/۲۲۶	۹/۳۷۳	۹/۹۷۱
شرکت نفت ایران ایتالیا (سیریپ)	۱/۱۴۹	۱/۰۷۳	۱/۲۲۵
شرکت نفت لاوان (لاپکو)	۵/۷۳۳	۴/۷۶۳	۵/۶۰۲
شرکت نفت بین المللی دریایی ایران (ایمینوکو)	۱/۴۳۴	۱/۴۵۸	۱/۴۱۴
جمع	۱۴۶/۱۲۷	۱۷۵/۴۴۹	۱۷۹/۱۲۸

* بر اساس نشریه انجمن نفت ایران سال ۱۳۵۶ ش

محصولات پالایشگاه ایران در سه‌ماههٔ سوم سال ۱۹۷۷ م
(برحسب هزار بشکه)

پالایشگاه	جولای	آگوست	سپتامبر
پالایشگاه آبادان	۱۳/۶۳۵	۱۴/۲۸۷	۱۴/۸۶۷
پالایشگاه تهران	۴/۹۰۷	۵/۵۷۸	۵/۴۶۷
پالایشگاه کرمانشاه	۵۶۲	۵۶۶	۵۵۰
دستگاه تقطیر مسجدسلیمان	۴۷۷	۵۰۱	۵۴۴
پالایشگاه شیراز	۱/۳۳۹	۱/۲۰۷	۱/۱۶۳
جمع کل	۲۰/۹۲۰	۲۲/۱۳۹	۲۰/۵۹۱

* بر اساس نشریه انجمن نفت ایران سال ۱۳۵۶ ش

صادرات نفت خام ایران سه‌ماههٔ سوم سال ۱۹۷۷ م
(برحسب هزار بشکه)

فروش نفت به شرکت‌های عضو کنسرسیوم	جولای	آگوست	سپتامبر
نفت خام سبک	۴۳/۸۹۶	۵۱/۹۲۰	۵۰/۱۳۸
نفت خام سنگین	۳۷/۹۶۳	۴۵/۵۵۸	۴۵/۸۷۹
جمع	۸۱/۸۵۹	۹۷/۴۷۸	۹۶/۰۱۷
ایپاک	۷/۱۴۵	۱۱/۵۸۳	۹/۲۴۴
سیریپ	۱/۳۲۳	۱/۰۶۷	۱/۳۱۷
لاپکو	۵/۰۳۹	۴/۵۴۴	۴/۶۰۴
ایمینوکو	۱/۰۷۵	۱/۰۰۹	۱/۶۶۸
شرکت نفت ملی نفت ایرن (از مناطق نفت‌خیز جنوب)	۳۶/۱۱۲	۴۰/۰۴۲	۴۰/۳۵۲
جمع	۱۲۲/۵۵۳	۱۵۵/۷۲۳	۱۵۳/۲۰۲

* بر اساس نشریه انجمن نفت ایران سال ۱۳۵۶ ش

تولید نفت خام کشورهای عمده نفت‌خیز خاورمیانه، سه‌ماهه سوم سال ۱۹۷۷ م
(برحسب بشکه در روز)

کشور	جولای	آگوست	سپتامبر
ایران	۴/۷۱۳/۷۶۷	۵/۶۵۹/۶۴۰	۵/۹۷۱/۱۵۰
عربستان	۹/۷۹۸/۰۰۰	۸/۶۲۶/۴۰۰	۸/۶۸۴/۶۰۰
کویت	۱/۷۳۸/۱۰۰	۱/۷۹۰/۴۰۰	۲/۲۸۳/۶۰۰
عراق	۲/۳۰۰/۰۰۰	۲/۰۰۰/۰۰۰	۲/۴۰۰/۰۰۰
ابوظبی	۱/۷۳۹/۷۰۰	۱/۵۹۹/۰۰۰	۱/۶۴۶/۹۰۰
قطر	۳۹۲/۶۰۰	۵۰۵/۹۰۰	۳۲۹/۶۰۰
عمان	۳۳۲/۹۰۰	۳۲۸/۷۰۰	۳۰۷/۸۰۰
دوبی	۳۱۳/۷۰۰	۳۰۸/۱۰۰	۳۲۵/۶۰۰
بحرین	۵۵/۶۰۰	۵۴/۹۰۰	۵۴/۳۰۰
شارجه	۲۳/۹۰۰	۲۴/۷۰۰	۲۲/۶۰۰
جمع	۲۱/۴۰۸/۲۶۷	۲۰/۸۹۷/۷۴۰	۲۲/۰۲۶/۱۵۰

* بر اساس نشریه انجمن نفت ایران سال ۱۳۵۶ ش

تولید نفت خام در سه‌ماهه چهارم سال ۱۹۷۷ م

(برحسب هزار بشکه)

شرکت	اکتبر	نوامبر	دسامبر
شرکت ملی نفت ایران - خالص	۶۲۶	۵۸۸	۵۶۵
شرکت سهامی خاص خدمات نفت ایران ـ خالص	۱۵۲/۶۴۹	۱۶۴/۰۸۳	۱۷۸/۵۹۲
شرکت نفت ایران پان امریکن (ایپاک)	۹/۶۸۱	۹/۲۰۳	۱۰/۲۵۳
شرکت نفت ایران ایتالیا (سیریپ)	۱/۴۰۷	۱/۳۵۹	۱/۲۷۱
شرکت نفت لاوان (لاپکو)	۵/۷۶۱	۵/۹۸۵	۵/۸۲۲
شرکت نفت بین المللی دریایی ایران (ایمینوکو)	۱/۳۶۴	۱/۳۵۷	۱/۴۰۸
جمع	۱۷۱/۴۸۸	۱۸۲/۵۷۵	۱۹۷/۹۱۱

* بر اساس نشریه انجمن نفت ایران سال ۱۳۵۶ ش

صادرات نفت خام ایران در سه‌ماههٔ چهارم سال ۱۹۷۷ م
(برحسب هزار بشکه)

فروش نفت به شرکت‌های عضو کنسرسیوم	اکتبر	نوامبر	دسامبر
نفت خام سبک	۴۲/۵۰۳	۵۶/۹۱۵	۵۰/۰۵۶
نفت خام سنگین	۴۳/۹۳۹	۵۳/۵۷۷	۴۶/۴۳۰
جمع	۸۶/۴۴۲	۱۱۰/۴۹۲	۹۶/۴۸۶
ایپاک	۹/۵۵۰	۸/۰۶۷	۱۲/۵۸۸
سیریپ	۱/۴۸۴	۱/۹۴۲	/۶۴۲
لاپکو	۶/۵۵۵	۶/۱۲۰	۵/۴۵۵
ایمینوکو	۱/۷۹۶	۶۲۳	۲/۴۳۲
شرکت نفت ملی نفت ایرن (مناطق نفت‌خیز جنوب)	۴۱/۹۹۲	۳۴/۳۷۸	۵۰/۴۸۲
جمع	۱۴۷/۸۱۹	۱۶۱/۶۲۲	۱۶۸/۰۸۵

* بر اساس نشریه انجمن نفت ایران سال ۱۳۵۶ ش

فروش فراورده‌های نفتی از پالایشگاه آبادان به شرکت‌های بازرگانی عضو کنسرسیوم در سه‌ماهه چهارم سال ۱۹۷۷ م
(برحسب بشکه)

سوخت	اکتبر	نوامبر	دسامبر
بنزین هواپیما	۳۷/۹۷۰	۲۰۱/۳۴۵	۳۴۹/۴۴۲
سوخت جت	۱/۳۰۹	–	۱۳۹/۲۷۸
بنزین موتور	۲۵۳/۴۹۷	۴۶۸/۳۰۴	۵۲۴/۴۰۸
نفتا	۲۳۱/۷۴۴	۹۵۰/۸۶۲	۱/۲۵۳/۴۲۲
نفت سفید	–	–	–
نفت گاز	۱/۹۷۶	۳/۴۱۳	۱/۶۴۰
نفت کوره	۴/۴۳۹/۰۲۷	۴/۹۶۸/۲۶۱	۶/۰۲۱/۵۰۸
دیگر	۱۶۷/۹۹۹	۹۹/۹۵۵	۷۶/۵۹۱
جمع	۵/۴۶۹/۵۲۲	۶/۶۹۲/۱۴۰	۸/۳۶۶/۳۰۹

* بر اساس نشریه انجمن نفت ایران سال ۱۳۵۶ ش

محصولات پالایشگاه‌های ایران در سه ماهه چهارم سال ۱۹۷۷ م
(برحسب هزار بشکه)

پالایشگاه	اکتبر	نوامبر	دسامبر
پالایشگاه آبادان	۱۵/۲۹۷	۱۵/۷۵۲	۱۶/۱۴۶
پالایشگاه تهران	۵/۶۴۴	۵/۹۱۲	۵/۸۰۰
پالایشگاه کرمانشاه	۵۶۴	۵۳۸	۴۹۹
پالایشگاه شیراز	۱/۰۶۴	۱/۲۸۲	۱/۲۳۷
دستگاه تقطیر مسجدسلیمان	۶۳۵	۴۷۵	۳۶۴
جمع کل	۲۲/۲۰۴	۲۳/۹۵۹	۲۴/۰۴۶

* بر اساس نشریه انجمن نفت ایران سال ۱۳۵۶ ش

تولید نفت خام کشورهای عمده نفت‌خیز خاورمیانه درسه ماهه چهارم سال ۱۹۷۷ م
(برحسب هزار بشکه در روز)

کشور	اکتبر	نوامبر	دسامبر
ایران	۵/۵۳۲	۶/۰۸۶	۶/۳۸۴
عربستان	۸/۶۵۱	۸/۹۳۳	۹/۶۲۰
کویت	۱/۸۳۶	۲/۳۴۶	۲/۶۷۳
عراق	۲/۴۰۰	۲/۴۰۰	۲/۴۰۰
ابوظبی	۱/۶۷۲	۱/۵۹۱	۱/۶۴۴
قطر	۵۲۴	۴۸۱	۴۷۱
عمان	۳۳۳	۳۲۵	۳۲۱
دوبی	۳۲۷	۳۲۲	۳۲۷
بحرین	۵۴	۵۶	۵۶
شارجه	۲۴	۲۲	۲۷
جمع	۲۱/۳۷۹	۲۲/۵۶۲	۲۳/۹۲۳

* بر اساس نشریه انجمن نفت ایران سال ۱۳۵۶ ش

تولید گاز طبیعی در ایران در سه‌ماههٔ چهارم سال ۱۹۷۷ م
(برحسب میلیون فوت مکعب)

شرکت	اکتبر	نوامبر	دسامبر
شرکت ملی نفت ایران	۴۶۱/۵	۵۲۷/۸	۵۹۲/۳
شرکت سهامی خاص خدمات نفت ایران	۱۵۶/۵۱۳/۰	۱۷۳/۸۱۷/۰	۱۹۳/۹۰۷/۰
ایپاک	۹/۶۷۱/۰	۹/۲۵۹/۰	۱۰/۴۳۸/۰
سیریپ	۸۰۰/۰	۶۸۶/۰	۶۴۰/۷
لاپکو	۲/۶۶۵/۰	۲/۶۵۴/۰	۲/۶۱۲/۰
ایمینوکو	۹۷۷/۰	۸۸۸/۹	۱/۰۷۱/۰
جمع کل	۱۷۱/۰۸۷/۵	۱۸۷/۸۳۲/۷	۲۰۹/۲۶۱/۰

* بر اساس نشریه انجمن نفت ایران سال ۱۳۵۶ ش

تولید گاز مایع در بندر ماهشهر در سه‌ماههٔ چهارم سال ۱۹۷۷ م
(برحسب بشکه)

تولید گاز مایع	اکتبر	نوامبر	دسامبر
پروپان	۲۲/۹۵۸	۲۱/۵۶۱	۱۸/۷۰۰
بوتان	۲۷/۸۴۹	۲۸/۵۲۵	۲۸/۱۶۵
بنزین طبیعی	۴۷/۷۶۳۰	۴۳/۸۲۷	۳۹/۶۳۷
جمع	۹۸/۵۳۷	۹۳/۹۱۳	۸۶/۵۰۲

فروش گاز مایع به شرکت‌های بازرگانی عضو کنسرسیوم، موضوع قرارداد فروش و خرید نفت (۱۹۷۷ م)

(برحسب بشکه)

فروش گاز	اکتبر	نوامبر	دسامبر
پروپان	۲۶/۵۵۷	۱۳/۷۵۸	۱۶/۵۱۲
بوتان	۳۲/۹۸۲	۹/۳۵۶	۲۴/۱۳۹
بنزین طبیعی	۶۶/۱۶۵	۳۶/۷۷۸	۳۸/۲۷۳
جمع	۱۲۵/۷۰۷	۵۹/۸۹۲	۷۸/۹۲۴

* بر اساس نشریه انجمن نفت ایران سال ۱۳۵۶ ش

تولید نفت خام در سه‌ماهه اول سال ۱۹۷۸ م
(برحسب هزار بشکه در روز)

شرکت	ژانویه	فوریه	مارس
شرکت ملی نفت ایران ـ خالص	۱۷	۱۷	۱۶
شرکت سهامی خاص خدمات نفت ایران ـ خالص	۴/۶۲۱	۴/۷۸۸	۴/۹۶۳
شرکت نفت ایران پان امریکن (ایپاک)	۳۷۷	۴۳۰	۳۵۶
شرکت نفت ایران ایتالیا (سیریپ)	۴۲	۴۲	۲۸
شرکت نفت لاوان (لاپکو)	۱۸۸	۱۸۸	۱۹۵
شرکت نفت بین المللی دریایی ایران (ایمینوکو)	۴۶	۴۶	۴۵
جمع	۵/۲۹۱	۵/۵۱۱	۵/۶۰۳

* بر اساس نشریه انجمن نفت ایران سال ۱۳۵۷ ش

تولید پالایشگاه گاز مایع در بندر ماهشهر در سه‌ماههٔ اول سال ۱۹۷۸ م
(برحسب هزار بشکه)

تولید گاز مایع	ژانویه	فوریه	مارس
پروپان	۱۲۰	۲۰۹	۱۷۵
بوتان	۱۸۰	۲۸۷	۲۳۲
بنزین طبیعی	۱۸۰	۳۵۹	۳۰۷
جمع	۴۸۰	۸۵۵	۷۱۴

فروش گاز مایع به شرکت‌های عضو کنسرسیوم، موضوع قرارداد فروش و خرید نفت (۱۹۷۸ م)
(برحسب هزار بشکه)

فروش گاز	ژانویه	فوریه	مارس
پروپان	۱۴۵	۶۱	–
بوتان	۲۱۷	۱۱۶	۶۶
بنزین طبیعی	۱۶۹	۳۴۶	۳۴۶
جمع	۵۳۱	۵۲۳	۴۱۲

* بر اساس نشریه انجمن نفت ایران سال ۱۳۵۷ ش

محصولات پالایشگاه های ایران در سه‌ماههٔ اول سال ۱۹۷۸ م
(برحسب هزار بشکه در روز)

پالایشگاه	ژانویه	فوریه	مارس
پالایشگاه آبادان	۵۴۳	۴۸۰	۴۷۰
پالایشگاه تهران	۱۹۸	۱۷۸	۲۰۰
پالایشگاه کرمانشاه	۱۷	۱۶	۱۵
پالایشگاه شیراز	۲۹	۴۱	۳۰
دستگاه تقطیر مسجدسلیمان	۲۸۴	۷۱	۱۱
پالایشگاه تبریز	–	–	۱۶
جمع کل	۱۰۷۱	۷۸۶	۷۴۲

* بر اساس نشریه انجمن نفت ایران سال ۱۳۵۷ ش

مصرف داخلی گاز و صادرات آن در سه‌ماههٔ اول سال ۱۹۸۷ م

(برحسب میلیون فوت مکعب)

مصرف گاز طبیعی در ایران	ژانویه	فوریه	مارس
شرکت سهامی خاص خدمات نفت ایران	۹۹/۸۴۳/۰۰	۹۸/۱۵۸/۰۰	۶۵/۵۵۰/۰۰
شرکت ملی گاز ایران، اهواز	۹۹۲/۰۰	۸۹۶/۰۰	۶۴۰/۰۰
پالایشگاه آبادان	۴۲۱/۹۴	۳۶/۳۳	۸/۷۹
واحد پتروشیمی خارگ	۱/۰۷۰/۵۰	۱/۲۴۳/۲۸	۹۲۲/۲۳
جمع	۲/۴۸۴/۴۴	۲/۱۷۵/۶۱	۱/۵۷۱/۰۲
پالایشگاه بندر ماهشهر	۵۰/۵۴۰/۰۰	۵۰/۰۶۵/۰۰	۳۷/۱۹۱/۰۰
شاه‌لوله گاز ایران	۴۰/۹۵۵/۰۰	۳۹/۸۵۱/۰۰	۲۷/۷۳۸/۰۰
جمع	۹۱/۴۹۵/۰۰	۸۹/۹۱۶/۰۰	۶۴/۹۲۹/۰۰
شرکت‌های مختلط نفتی و شرکت ملی نفت	۳/۴۰۶/۰۰	۳/۲۸۷/۰۰	۳/۶۷۵/۰۰
دیگر مصارف	۹۴۵/۰۰	۹۳۳/۰۰	۶۱۵/۰۰
جمع	۴/۳۵۱/۰۰	۴/۲۲۰/۰۰	۴/۲۹۰/۰۰
جمع کل	۱۹۸/۱۷۳/۴۴	۱۹۴/۴۰۹/۶۱	۱۳۶/۳۴۰/۰۲

* بر اساس نشریه انجمن نفت ایران سال ۱۳۵۷ ش

تولید گاز طبیعی در ایران در سه ماه اول سال ۱۹۷۸ م
(برحسب میلیون فوت مکعب)

شرکت	ژانویه	فوریه	مارس
شرکت ملی نفت ایران	۱/۵۵۰	۱/۴۱۴	۱/۰۱۲
شرکت سهامی خاص خدمات نفت ایران	۱۵۷/۱۱۳	۱۵۳/۹۶۷	۱۰۱/۹۵۶
ایپاک	۱۱/۰۸۶	۱۱/۴۶۰	۱۰/۵۸۴
سیریپ	۶۸۷	۶۲۹	۴۸۱
لاپکو	۲/۶۰۷	۲/۸۲۵	۳/۰۲۷
ایمینوکو	۱/۰۱۲	۹۹۰	۱/۱۰۴
جمع کل	۱۷۴/۰۵۵	۱۷۱/۲۸۵	۱۱۸/۱۶۴

* بر اساس نشریه انجمن نفت ایران سال ۱۳۵۷ ش

تولید نفت خام در سال ۱۳۵۷ ش

(برحسب هزار بشکه در روز)

شرکت	تیر	امرداد	شهریور
شرکت ملی نفت ایران ـ خالص	۱۲	۱۵	۱۶
شرکت سهامی خاص خدمات نفت ایران ـ خالص	۵/۱۷۴	۵/۰۱۸	۵/۳۴۱
شرکت نفت ایران پان امریکن (ایپاک)	۴۰۷	۳۹۵	۴۰۰
شرکت نفت ایران ایتالیا (سیریپ)	۳۹	۴۲	۴۲
شرکت نفت لاوان (لاپکو)	۱۹۵	۱۹۲	۲۰۱
شرکت نفت بین المللی دریایی ایران (ایمینوکو)	۴۳	۴۴	۴۳
جمع	۵/۸۷۰	۵/۷۰۶	۶/۰۴۳

محصولات پالایشگاه‌های ایران

(برحسب هزار بشکه در روز)

پالایشگاه	تیر	امرداد	شهریور
پالایشگاه آبادان	۴۹۶	۵۰۷	۵۰۴
پالایشگاه تهران	۱۹۷	۱۹۸	۱۷۶
پالایشگاه کرمانشاه	۸	۱۶	۱۴
دستگاه تقطیر مسجدسلیمان	-	-	-
پالایشگاه شیراز	۳۴	۱۰	-
جمع کل	۷۳۵	۷۳۱	۶۹۴

* بر اساس نشریه انجمن نفت ایران سال ۱۳۵۷ ش

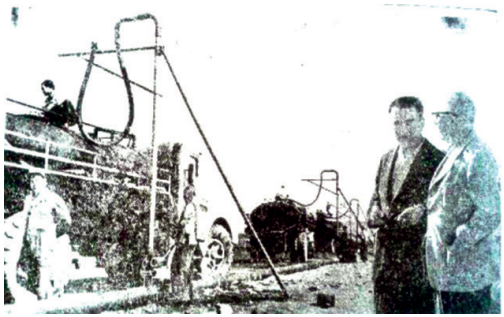
کارشناسان خارجی در آبادان (۳۱ شهریور ۱۳۳۳)

۱۱ شهریور

۲۶ شهریور

۱۲ مهر

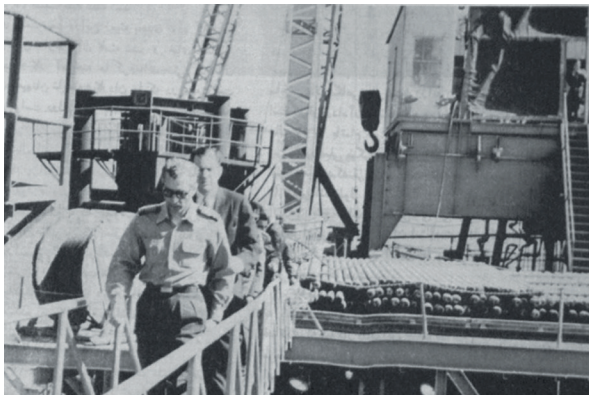
سمت راست: شعله‌های گاز نفت در فاصله ۱۳۰۰ متری چاه آتش زده شده است .
سمت چپ: چاه مهارشده و شیری که روی آن نصب شده است. (چاه شماره ۵ البرز ۱۳۳۵ش)

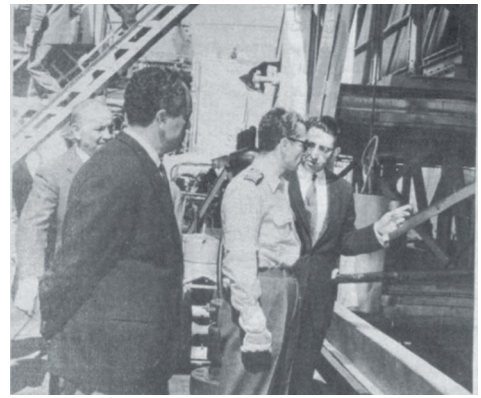

جمعی از هنرجویان هنرستان، آبادان (۱۳۳۸ش)

بازدید کنندگان از پالایشگاه آبادان (۱۳۳۸ش)

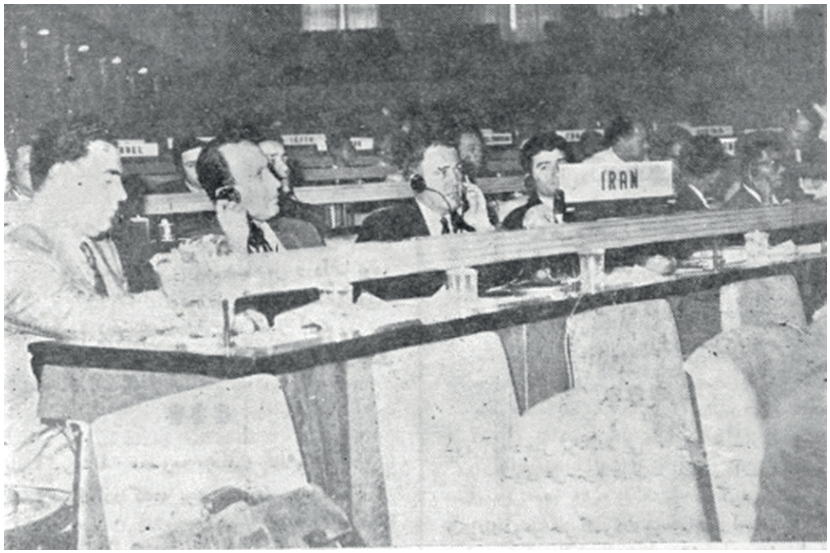

بازدید محمدرضا پهلوی از عملیات حفاری چاه‌های شرکت نفت ایران و ایتالیا و شرکت نفت ایران و امریکا در خلیج فارس

خمیرگیری مدیران شرکت نفت در نانوایی در زمان اعتصاب (فروردین ۱۳۳۰)

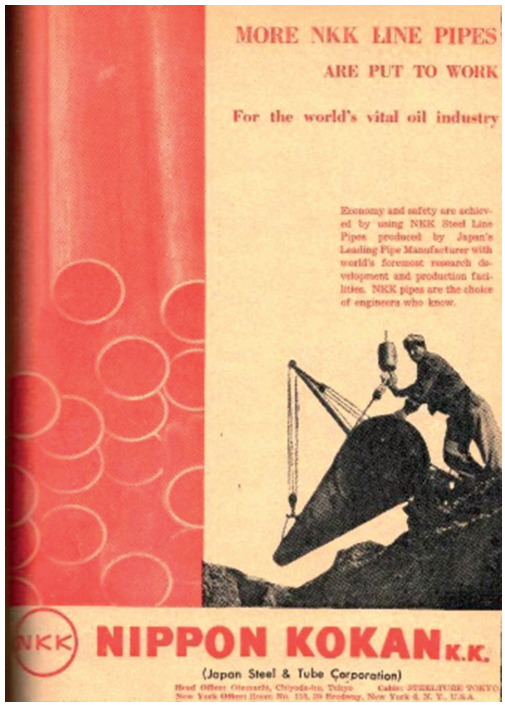

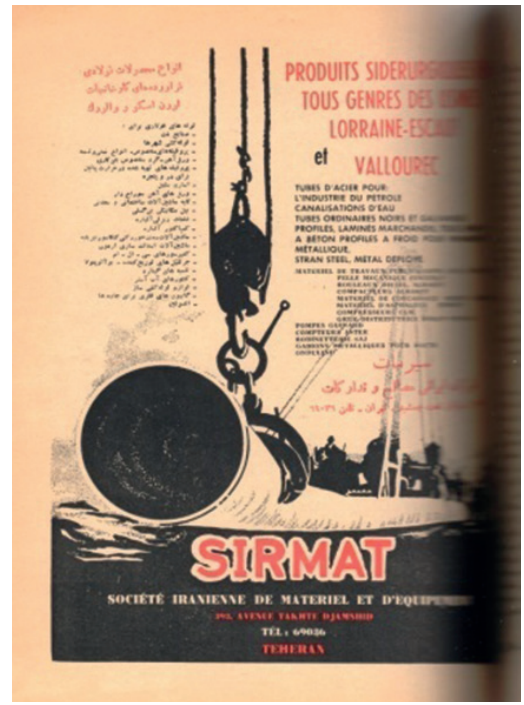
کنفرانس بانکوک (۲ فروردین ۱۳۳۹)

بازدید عبدالله انتظام، رئیس هیئت مدیره شرکت ملی نفت با همسرش، از بخش‌های مختلف بیمارستان شرکت ملی نفت تهران
(۴ فروردین ۱۳۳۹)

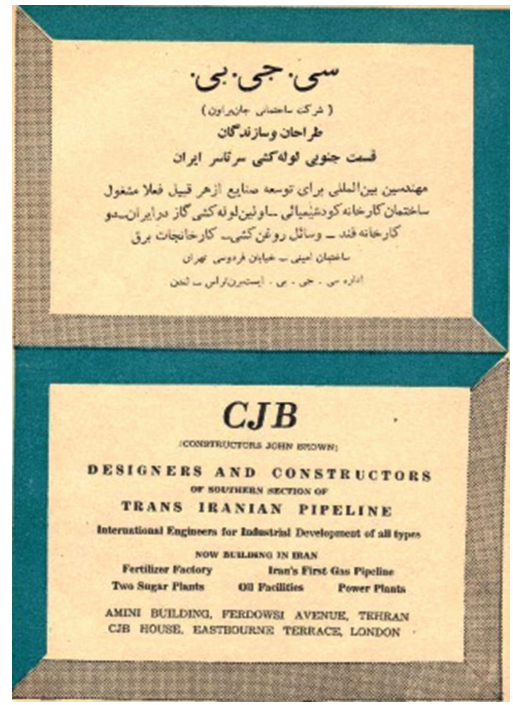

کارگران اعزامی به انگلستان. از راست به چپ: احمد کیان، جعفرعلی محمدی، فریدون الله‌پناه، درویش رحیم‌پور و صالح شاه‌خوئی (۱۳۳۹ش)

نشریه کاوش (۱۳۳۹ش)
این نشریه با حمایت امیرعباس هویدا و عبدالله انتظام تأسیس شد

بازدید نمایندگان افغانستان از تأسیسات انبارهای نفت تهران و سد کرج در تهران محمد اسحاق عثمان، رئیس انحصارات دولتی و غلام دستگیر نوری، رئیس اداره واردات و صادرات با عبدالله انتظام، مدیرعامل شرکت ملی نفت و منوچهر فرمانفرماییان (بهمن ۱۳۳۹)

نخستین سمینار شرکت‌های تعاونی کارگران شرکت ملی نفت (۵ دی ۱۳۳۹)

عبدالله انتظام، امیرعباس هویدا و حسنعلی منصور

صف کارگران مناطق نفتخیز برای دریافت رایگان جیره ماهانه ۷ کیلوگرم برنج، ۳ کیلوگرم قند و ۴۰ لیتر نفت

ضیافت روز نفت در کرمان (۱۳۳۹ش)

رقص کودکان کودکستان نفت‌شاه در روز جشن‌های روز نفت

کارگاه آموزشی (۱۳۳۹ ش)

جایگاه‌های فروش فراورده‌های نفتی (بنزین) در تهران (۱۳۴۰ش)

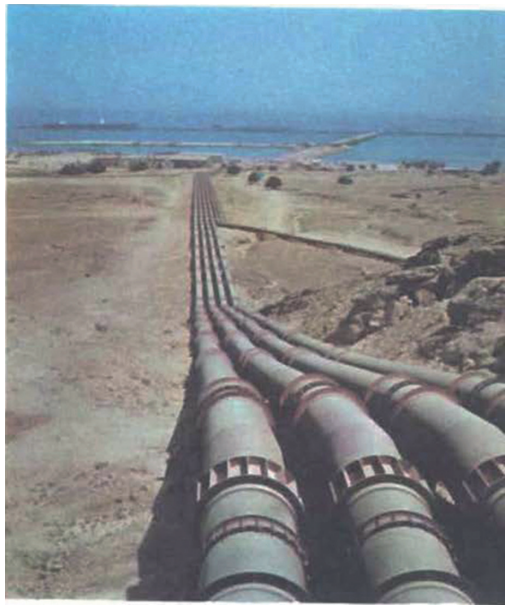
بازدید گوریگی (Gurigi)، سفیرکبیر دربار واتیکان، از تأسیسات نفت و جزیره خارگ

بعد از کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲، سیاست رفاهی در آبادان تغییر کرد. خانه‌هایی
که شرکت نفت برای کارکنان در آبادان ساخته است. (۱۳۳۴ و ۱۳۳۵ ش)

دستگاه‌های شست‌وشوی نفت با کلرورمس در پالایشگاه آبادان در روز افتتاح. کارشناسان ایرانی در دهه ۴۰ شمسی توانستند مناصب مدیریتی در پالایشگاه آبادان را از آن خود کنند.

خطوط لوله نفت خام از مخازن تا اسلکه بارگیری خارگ

حضور شاه در جزیره خارگ برای افتتاح تأسیسات جدید بارگیری نفت خام

اتاق کنترل نفت خام در خارگ

مخازن نفت خام در جزیره خارگ

جزیره خارگ پس از توسعه تأسیسات بارگیری به‌صورت بزرگ‌ترین بندر صادرات نفت خام جهان در آمد

کارآموزان پرستاری آموزشگاه پرستاری آبادان در یکی از جلسات آموزشی

پارک کودک در ناحیه پیروز آبادان

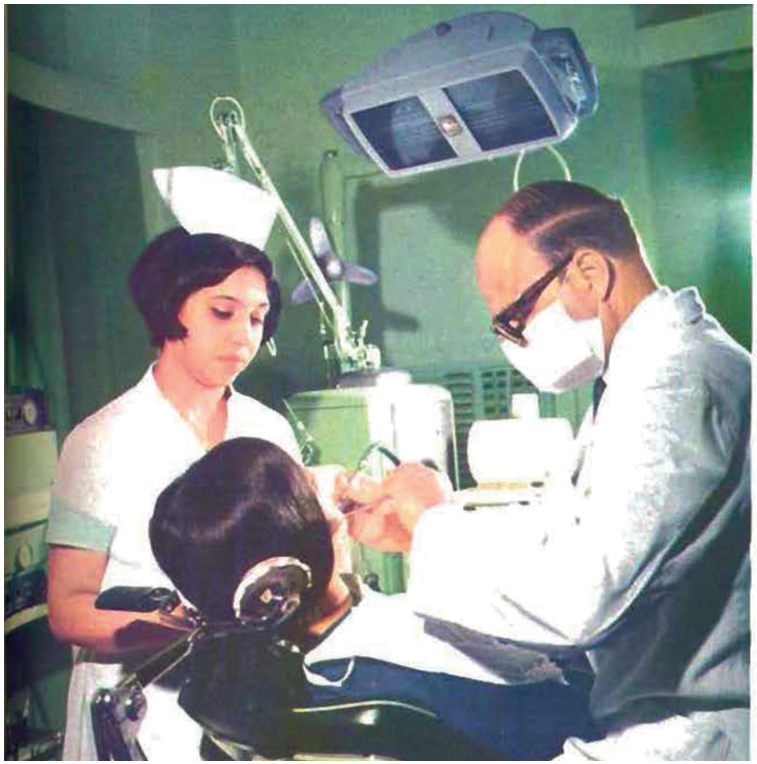

بیمارستان جدید امیدیه در آغاجاری

کاوشگران شرکت سهامی اکتشاف

بخش دندانپزشکی بیمارستان آبادان

آموزشگاه حرفه‌ای اهواز

مرکز آموزش حرفه‌های مختلف در اهواز

کودکان در مدرسه پازارگاد اهواز

ساخت فرودگاه جدید اهواز با کمک شرکت سهامی اکتشاف و تولید نفت ایران

شاه در بازدید از مخازن یک میلیون بشکه‌ای نفت خام در خارگ، نمودار اندازه کف یکی از مخازن در مقایسه با اندازه یک زمین فوتبال

مصاحبه مهم «بی بی سی» با شاهنشاه درباره نفت، زندانیان، قدرت نظامی و سیاست‌های کلی ایران

شاهنشاه: نفت ۱۰ سال دیگر تمام میشود

اگر به پول نیاز نداشتیم، می‌توانستیم بگوئیم تنها آن مقدار نفت بفروشیم که برای گرداندن چرخ‌های کشور لازم است.

اگر در مدت معین به سطح معینی نرسیم، ثبات تمام منطقه ممکنست در معرض تهدید قرار گیرد.

تعداد زندانیان سیاسی ایران بیشتر از ۳۳۰۰ نفر نیست

واتفاقا هم گی مارکسیست هستند

امریکا برای باتین نگاهداشتن بهای نفت، فشار بسیار زیادی وارد می آورد

کیهان ۳۴ صفحه

تغییرات وسیع در آموزش و پرورش

ساعت کار فروشگاه‌های بزرگ و سوپرمارکتها اعلام شد

پرسپولیس در برابر پاس

نبرد حساس فوتبال فردا

دستمزد تعمیرات اتومبیل آزاد شد

شاهنشاه: ایران، احتمالا بهترین نیروی غیراتمی جهان خواهد شد

- اشتباهات شاه با مارکسیستها که من تاسیس کردم بحداقل میرسد
- از قدرت خرید ما ۴۰٪ کاسته شده است
- از سال ۱۹۷۲ بانظرف ما حتی کالاهائی را ۵۰۰ درصد گرانتر از غرب خریده‌ایم

دولت با صاحبان زمین شریک میشود

برای خانه سازی در تهران و شهرستانها

ساختمان‌های ناامن خراب میشود

براساس پیشنهاد شهرداری و هیئت کمیسیون شهرسازی و نوسازی انجمن شهر

تجدید ساختمان و نوسازی خانه‌های حریم تهران آزاد میشود

- حریم تهران در بعضی نقاط به ۱۰ کیلومتر

حمله شدید به لایحه جدید مالک و مستاجر در مجلس:

موجود عجیب‌الخلقه‌ای را با لایحه مالک و مستاجر تحویل ملت ندهید

در صحنه دیپر کمیسیون شاهنشاهی:

نحوه اجرای فرمان تاریخی شاهنشاه تشریح شد

پروتکل تحویل مؤسسات شرکت سابق «ایران سونفت» بمأمورین دولت ایران فردا بوسیله نمایندگان شوروی وایران امضاء خواهد شد

فردا صبح کمیسیونی باحضور نمایندگان وزارتخانه‌های دفاع ملی ودارائی وبنگاههای مستقل بانادر و خالصجات ونمایندگان اداره بازرگانی شوروی دراطاق آقای بافر فهیمی رئیس اداره دوم سیاسی تشکیل خواهدشد تامقدمات تحویل وتحول تأسیسات شرکت نفت روسی «ایران‌سونفت» را ازمامورین شوروی بمامورین ایرانی فراهم نمایند .

بطوریکه قبلا اطلاع دادیم شرکت نفت‌روسی «ایران‌سونفت» درزمانی‌که در ایران نمایندگی داشت دربندرپهلوی وسایرشهرهای شمال تاسیساتی نمود وبس‌ازاینکه شرکت مزبور نمایندگی‌خودرا درایران برچید برای‌حفظ تاسیسات خود عده‌ای مامورگماردکه هنوزمامورین مزبوربعنوان حفظ تاسیسات وانبارها درایران اقامت دارند .

چندی‌قبل مذاکراتی بین‌وزارت امور خارجه واداره‌بازرگانی‌شوروی‌برای تحویل‌تاسیسات مزبوربدولت ایران انجام‌گرفت وفرارشد هیئتی‌مرکب ازنمایندگان‌وزارت امورخارجه ، بنگاه‌بانادر وبنگاه خالصجات بشمال عزیمت نمایند ولی اخیرا تصویبنامه‌ای ازهیئت‌دولت‌صادرشد مبنی‌بر اینکه نمایندگان وزارتخانه‌های دفاع‌ملی و دارائی به‌هیئت‌اعزامی بشمال‌اضافه‌شوند

فردا باحضوراعضای‌جدیدهیئت واعضای‌سابق‌و نمایندگان اداره‌بازرگانی‌شوروی کمیسیونی تشکیل‌خواهد شد تامقدمات مسافرت خودرا به‌بندرپهلوی فراهم‌و پروتکل‌تحویل‌وتحول‌راامضاء نمایندبقراریکه یک‌منبع مطلع بخبرنگارما گفت چندموسسه بازرگانی پیشنهاداتی برای‌خریداین‌تاسیسات بدولت‌داده اندکه اینک تحت مطالعه است تابس‌ازاینکه تاسیسات‌مزبور ازنمایندگان شوروی‌تحویل‌گرفته شد بموسسات بازرگانی‌فروخته‌شود ضمنا اتباع شوروی‌که بعنوان‌سرپرست ومحافظ درایران‌اقامت‌دارند پس‌ازانجام این‌مراسم‌ازایران‌عزیمت خواهند نمود .

فیلم فراری دیدنی است

ولی ساعت نمایش آن مناسب نیست

بی-اف-گودریچ ایران ، منتخب این فیلم ، باید در انتخاب ساعت نمایش آن نیز ذوق خود را نشان دهد

آئینه

برای کارکنان نفت

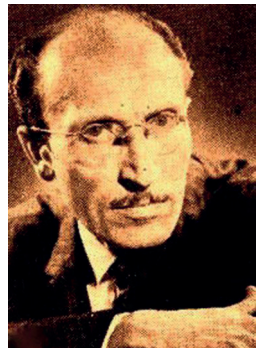
شرکت ملی نفت ایران

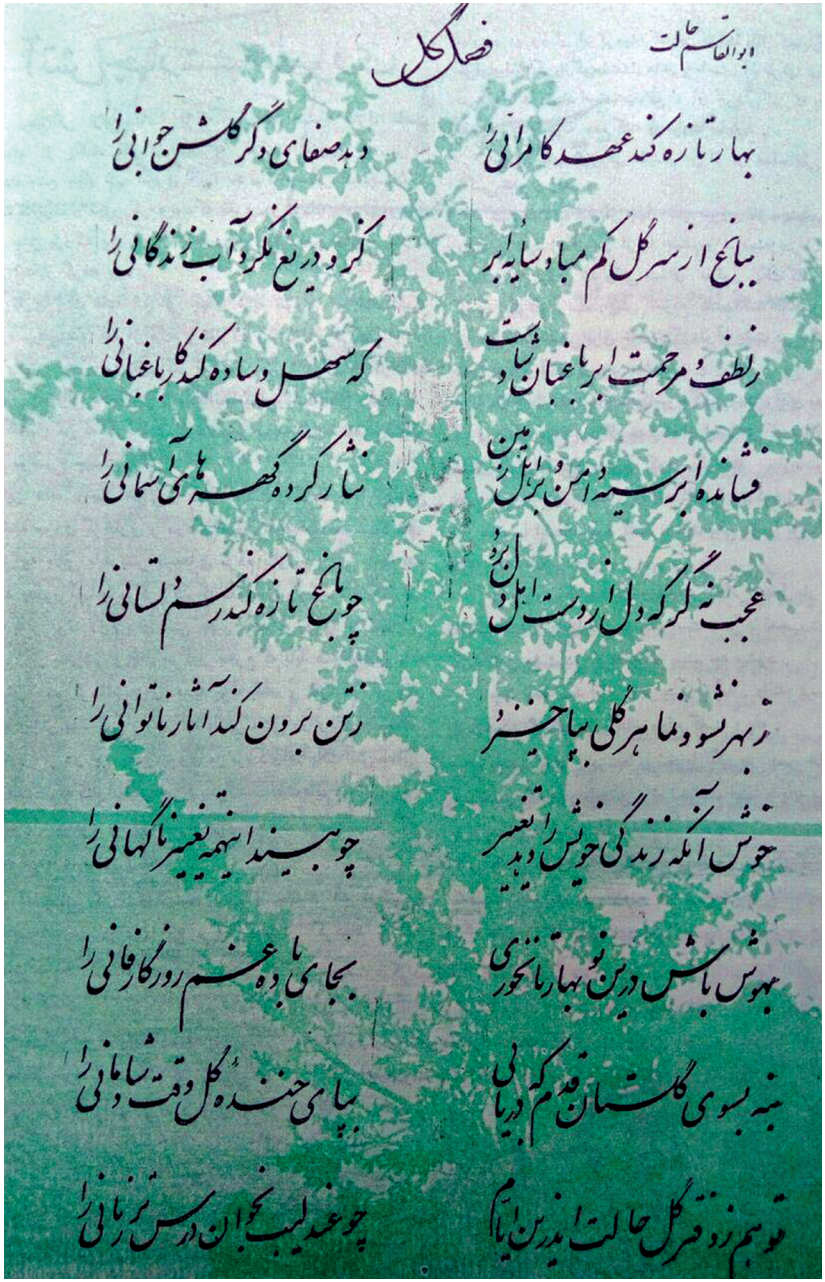
شمارهٔ ۵۳

چهارشنبه اول فروردین ۱۳۴۱

سال سوم شماره ۷

استاد ابوالقاسم حالت

نمایی از باشگاه جدید اروند در آبادان (۱۳۴۸ش)

مرکز تفریحات کارگران در ناحیه پیروز آبادان (۱۳۴۸ش)

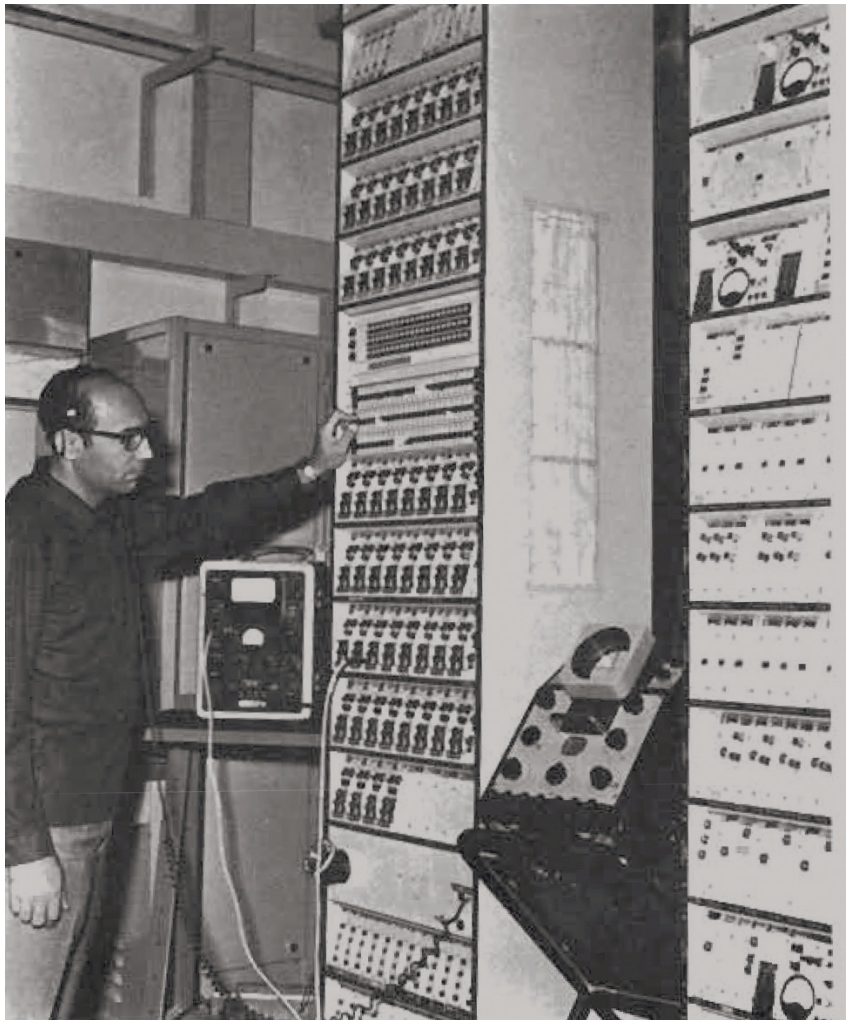

عملیات انفجاری برای ایجاد زلزله مصنوعی و ثبت انعکاسات در بندر لنگه

تأسیسات و بارگیری بندر ماهشهر

ایستگاه‌های گیرنده و فرستنده جدید در آبادان

اعضای هیئت‌مدیره

شرکت‌های اکتشاف و تولید نفت ایران

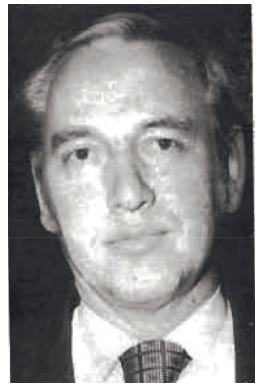
ار آی. بیکر

جی. ئی. تریمبل

هوشنگ فرخان

جی. اچ. لینک

پرویز مینا

محمدعلی نابغ

نخستین کنفرانس اوپک به ریاست ایران
فؤاد روحانی اولین دبیر اوپک
سومی از چپ، نشسته (۱۳۳۹ ش)

جی. بی. ون ریون، رئیس هیئت‌های مدیره و مدیرعامل شرکت سهامی اکتشاف و تولید نفت ایران و شرکت سهامی تصفیه نفت ایران

لطیف رمضان‌نیا

ال. آر. برچل

جی. ئی. تریمبل

مسعود فروغی

رضا فلاح

ج. وسور

افتتاح بزرگ‌ترین خط لوله گاز جهان، از ایران تا جمهوری آذربایجان در شوروی با حضور شاه و پادگورنی، رئیس‌جمهور شوروی (۱۳۴۹ش)

مراسم تحویل پالایشگاه آبادان به شرکت ملی نفت ایران، جلسه مشترک نمایندگان شرکت ملی نفت، هیئت رئیسه پالایشگاه و سازمان امور غیرصنعتی. ناصر فیلی، غفار وزیری تبار، مجید دیبا، دکتر رضا فلاح، ناصر شریف‌رازی، فخر نوری، رحیم معروفیان، علی محمد امیری، صیحون رهبر، مصطفی کرباسیون، علی تابانفر و سالار طهوری (تابستان ۱۳۵۲)

ش۱۳۴۹

جلسه اعلام طرح پالایشگاه صادراتی به عنوان پروژه ملی ژاپن. سفیر ژاپن، قباد فخیمی، دکتر پرویز مینا، دکتر اقبال، ناکاسونه وزیر میتی، مترجم (۱۹۷۴ م)

امضای قرارداد پالایشگاه کره جنوبی. منوچهر پارسا، عزت‌الله شهیدا، قباد فخیمی، دکتر پرویز مینا، دکتر اقبال، چانگ وزیر بازرگانی کره، سون ایل کیم رئیس شرکت سانگ یانگ. ردیف دوم: امیر نویدی، بیوک فاخر، عباس پاکباز، رضا اعتماد، سپندار مصدقی (۱۹۷۶ م)

تظاهرات کارکنان صنعت نفت (۱۳۵۷ش)

تظاهرات کارکنان صنعت نفت (۱۳۵۷ش)

اعتصاب کارکنان شرکت ملی نفت در حمایت از رهنمودهای حضرت امام(ره) در بستن شیر لوله نفت

Chronicle of Iran's Petroleum Industry 1901-1979

Volume 1

Masoud forouzandeh

انتشارات اداره کل روابط عمومی وزارت نفت

ISBN:978-600-90560-3-3